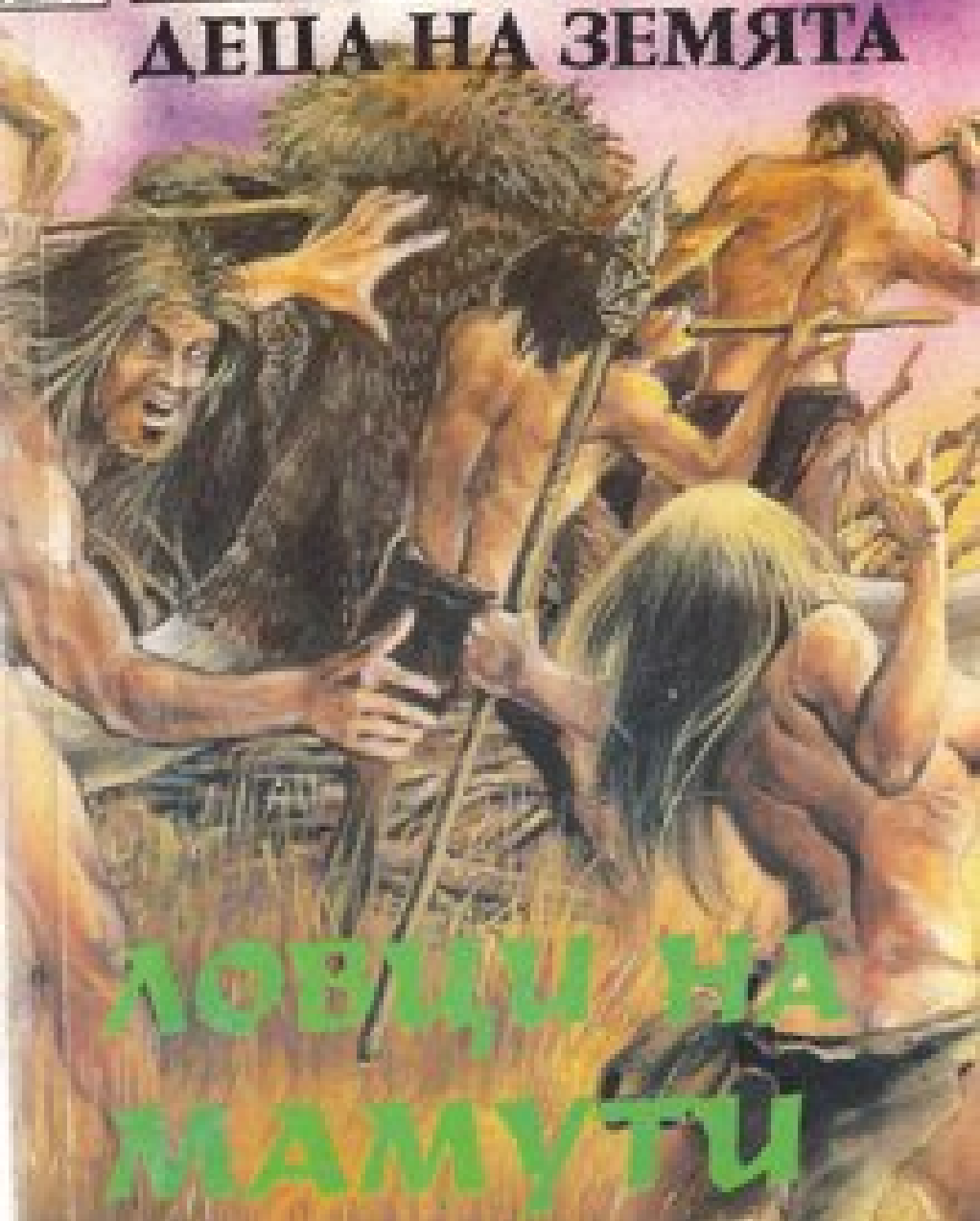

Джон
М. Оел

ДЕЦА НА ЗЕМЯТА

ЛОВЦИ НА
МАМУТИ

Джийн М. Оел

Ловци на мамути

БЛАГОДАРНОСТИ

Никога не бих могла да разкажа тази история без книгите и материалите на специалистите, които правят разкопки и събират предметите, изработени от праисторическите ни отци. Към тях отправям най-дълбоката си благодарност. Специални благодарности дължа на няколко души. Истинско удоволствие ми доставиха дискусиите, кореспонденцията и трудовете, изпълнени не само с факти, но и с идеи и теории. Бих искала да подчертая обаче, че онези, които ми предоставиха информация и ми предложиха помощта си, не носят никаква отговорност за мненията и идеите, изразени в тази книга. Тя е белетристична творба, плод на моето въображение. Героите, концепциите и културологичните описания са мои собствени.

Искрено благодаря:

На Д-р Ричард Клайн, автор на книгата „Украински ловци от Ледниковата епоха“, за любезно предоставените от него допълнителни трудове и данни за древните хора от този регион.

На Александър Маршак, изследовател от музея по археология и етнология „Пибоди“ към Харвардския университет и автор на „Корените на цивилизацията“, за това, че ми предостави копие на резултатите от микроскопското си проучване на изкуството и артефактите от украинския горен палеолит, публикувани в „Кървът Антрополджиги“ и представляващи част от все още неизлязлата му книга за източно европейските народи от Ледниковата епоха.

Първо на Дейвид Адамс, професор по антропология и организатор на необичайни туристически обиколки, както и на Даян Кели, изучаваща антропология и притежаваща научна степен в областта на човешките отношения, за това, че планираха и организираха частното ни изследователско пътешествие и ни придружиха до обектите и музеите във Франция, Австрия, Чехословакия и Съветския съюз.

На Д-р Ян Йелинек, директор на „Антропос институт“ в Бърно, Чехословакия, който ми отдели време и ми показа много от действителните артефакти от Източна Европа, които се срещат в книгата му „Картина енциклопедия на човешкото развитие“.

На Д-р Ли Портър от Вашингтонския държавен университет, с нейния американски акцент и на съдбата, която я доведе в нашия хотел в Киев. Там тя изучаваше вкаменени кости на мамути и се срещаше с човека, с когото отчаяно се опитвахме да се свържем. Тя преодоля цялата бюрокрация и ни уреди среща с него.

На Д-р Дж. Лорънс Ейнджъл, уредник на отдела за физическа антропология в „Смитсоиън Инститюшън“, за много неща: за това, че ме насърчи с положителните си отзиви за моите книги за това, че ми даде възможност да погледна „зад кулисите“ и ми обясни някои от разликите и приликите между костите на неандерталеца и на съвременния човек и особено за това, че ме насочи към хора, от които бих могла да получа допълнителна информация и помощ.

На Д-р Нинел Корниец, руската специалистка по горен украински палеолит, която положи особени усилия и която бе мила и любезна с нас, макар да не бе предизвестена за посещението ни. С нея разгледахме предметите, изработени от нашите предци и изложени в два музея тя ми подари и търсената от мен книга за музикалните инструменти на хората от Ледниковата епоха, изработени от кости на мамути, както и запис на изтръгнати от тях звуци. Книгата беше на руски език и аз дължа дълбока благодарност на Д-р Глория И' Единак, бивша асистентка на Д-р Ейнджъл, която знае руски и е запозната с техническата терминология по палеоантропология, за това, че намери преводач за тази книга и особено за това, че прегледа превода и нанесе правилните технически слова. Благодарна съм и за превода и от украински на статиите, сравняващи съвременни тъкачески десени от Украйна с мотиви, гравирани върху артефакти от Ледниковата епоха.

На Дороти Яцек-Матиуш за хубавия, увлекателен и достъпен превод на руската книга за музикални инструменти, изработени от мамутски кости. Материалът се оказа безценно помагало.

На Д-р Олга Софър от Факултета по антропология към Университета в Уисконсин, може би най-добрият съвременен експерт в САЩ по човешките общности, населявали земите на днешна Русия през Ледниковия период, за дългия, интересен и полезен разговор във фойето на хотел „Хилтън“, както и за материала и „Образци на интензификация от гледна точка на Централната руска равнина от горния палеолит“, из „Праисторически ловци-берачи: появата на сложна култура“ под редакцията на Т. Дъглас Прайс и Джеймс А. Браун.

На Д-р Пол Пакуит, един от редакторите на „Вълците по света“, за това, че прекъсна ваканцията си, за да ми се обади и за дългата дискусия относно вълците и възможностите за тяхното опитомяване.

На Джим Ригс, антрополог и преподавател в курсовете по „Аборигенски умения за поддържане на живота“. Продължавам да използвам информацията, която получих от него.

На трима души, които прочетоха обемистия ръкопис за кратко

време и направиха някои полезни забележки от гледна точка на читателите: Карин Оел, която прочете първата чернова, увлече се и ми даде да разбере, че историята може да се хареса; Дорин Ганди, поетеса и учителка, която успя да прочете книгата въпреки заетостта си в края на учебната година и без това да и попречи да вникне в съдържанието, и Кати Хъмбъл, която още веднъж отправи проникателни забележки.

На Бети Прашкър, моята редакторка, чиито разбирания цена и чиито бележки и предложения бяха съвсем на място.

На Джийн Наджър. Думите са бледи, за да изразят благодарността ми към тази моя несравнима приятелка, довереница и литературна посредничка, която продължава да надминава и най-смелите ми очаквания.

На производствения и художествения отдели на „Краун Пъблишърс“, чиито грижи и експертно майсторство неизменно водят до създаването на красиви и добре оформени книги.

Благодарна съм и на Джудит Уилкис, моята секретарка и техническа сътрудничка, на чиято интелигентност винаги съм разчитала и която облекчава товара ми от нарасналия обем кореспонденция, давайки ме възможност да пиша.

И на Рей Оел...

На МАРШАЛ,
мъжът, с когото се гордея,
на БЕВЪРЛИ,
който ми помогна,
и на КРИСТЪФЪР, БРАЯН И МЕЛИША
с обич.

1

Трепереща от страх, без да откъсва очи от приближаващите непознати, Айла се притисна към високия мъж до нея. Джондалар обгърна раменете и покровителствено, но тя не успя да преодолее уплахата си.

„Какъв е огромен!“ – Помисли си Айла, взирайки се във водача – онзи, с огнената коса и брада. Никога до този момент не беше виждала такъв едър човек. Дори Джондалар изглеждаше малък пред него, въпреки че мъжът, който я беше прегърнал, се извисяваше значително над повечето човешки същества. Червенокосият, който вървеше към тях, не беше просто висок, беше грамаден – истинска мечка. Вратът му бе издут, гръдният му кош бе двойно по-голям от тези на обикновените мъже, внушителните му бицепси можеха да се сравняват с бедрата на повечето хора.

Айла погледна Джондалар – по лицето му не се четеше страх, но усмивката му-показваше, че е нащрек. Те бяха непознати, а дългите му пътешествия го бяха научили да бъде предпазлив с непознатите.

– Не си спомням да съм ви виждал преди – каза огромният мъж без предисловие. – От кой бивак сте?

Айла забеляза, че не говореше езика на Джондалар, а един от другите езици, на които той я беше учил.

– От никой – отвърна Джондалар. – Не сме от Мамутоите.

Той пусна Айла и направи крачка към новодошлите, протегнал напред ръце с обърнати нагоре длани, за да покаже, че не крие нищо и ги поздравява като приятели.

– Аз съм Джондалар от Зеландониите. Не откликнаха на поздрава му.

– Зеландониите ли? Това е странно... Чакай, нямаше ли двама чужденци, които живееха с тези речни люде, обитаващи западните земи? Сякаш името, което чух, беше нещо подобно.

– Да, ние с брат ми живеехме при тях – призна Джондалар.

Човекът, чиято брада беше с цвят на пламък, се замисли за миг, а после, съвсем неочаквано, се спусна към Джондалар и стисна високия рус мъж в мечешката си прегръдка, така, че костите му изпукаха.

– Тогава ние сме роднини! – избоботи той и по лицето му се разля широка сърдечна усмивка. – Толи е дъщеря на мой братовчед!

Леко стъписан, Джондалар отвърна на усмивката му.

– Толи! Една жена от рода на Мамутоите на име Толи живееше с моя брат! Тя ме научи на вашия език.

– Разбира се! Нали ти казах. Роднини сме.

Той стисна ръцете, които Джондалар беше протегнал добронамерено и които преди миг беше отказал да поеме.

– Аз съм Талут, оглавявам Лъвския бивак.

Айла забеляза, че всички им се усмихват. Със светнало от широка усмивка лице, Талут я огледа и каза одобрително на Джондалар:

– Виждам, че сега не пътуваш с брат си.

Джондалар отново я прегърна и тя забеляза, че преди да заговори той смръщи вежди от мъка.

– Това е Айла.

– Необичайно име. От речните хора ли е?

В началото Джондалар беше поразен от безцеремонния начин, по който го разпитваха, но после си спомни за Толи и се усмихна на себе си. Ниската и набита жена, която познаваше, не приличаше много на едрия и тромав мъж, изправил се с цял ръст на брега на реката, но и двамата бяха като изсечени от кремък. Бяха еднакво прями и подхождаха към останалите с една и съща, лишена от стеснителност и почти наивна искреност. Не знаеше какво да каже. Нямахше да му е лесно да обясни коя е Айла.

– Не, тя живееше в една долина на няколко дни път оттук.

Талут изглеждаше озадачен.

– Не съм чувал за жена с нейното име, която да живее наблизко. Сигурен ли си, че е от рода на Мамутоите?

– Сигурен съм, че не е от тях.

– Тогава кой е нейният народ? Само ние, ловците на мамути, живеем в този район.

– Не съм от ничий род – отвърна Айла и вдигна брадичка леко предизвикателно.

Прозорливият Талут се опита да прецени произхода и. Беше изрекла думите на неговия език, но тембърът на гласа и и начина, по който учленяваше звуците бяха... странни. Съвсем не неприятни, но необичайни. Джондалар говореше с акцент, който издаваше чужд матерен език, нейният говор се отличаваеше не само с акцента си. Това възбуди любопитството на Талут.

– Мястото не е подходящо за разговори – каза той най-сетне. – Не-зи много ще се разгневи, ако не ви покания да ни погостувате. Гостите винаги предизвикват известно вълнение, а напоследък никой не ни е

спохождал. Ще бъдете добре дошли в Лъвския бивак, Джондалар от Зеландониите и Айла от ничий род. Ще дойдете ли?

– Какво ще кажеш, Айла? Искаш ли да им погостуваме? – попита Джондалар на зеландонски език, давайки и възможност да отговори честно, без да се бои, че ще обиди някого. – Не е ли време да се срещнеш със своя род? Нали Иза те посъветва да постъпиш точно така? Да намериш собствения си народ?

Той не искаше да изглежда прекалено ентузиазирани, но тъй като отдавна не беше разговарял с никой друг, с нетърпение очакваше визитата.

– Не знам – отговори тя нерешително и смръщи вежди. – Какво ще си помислят за мен? Той поиска да узнае кой е моят род. Аз вече нямам род. Ами ако не ме харесат?

– Ще те харесат, Айла, повярвай ми. Убеден съм. Нали Талут те покани? За него няма значение, че не принадлежиш към определен род. Освен това, никога няма да разбереш дали биха те приели или ти би ги харесала, ако не опиташ. Точно сред такива хора е трябвало да израснеш. Не е нужно да стоим дълго. Можем да си тръгнем по всяко време.

– Можем ли да си тръгнем по всяко време?

– Разбира се.

Айла сведе поглед, опитвайки се да вземе решение. Искаше и се да иде с тях тези хора я привличаха, любопитна беше да ги опознае, но стомахът и се беше свил на топка от страх. Тя вдигна поглед, видя два гривести степни коня, които пасяха в тучната ливада край реката и страхът и се усили.

– А Уини? Какво ще правим с нея? Какво ще стане, ако поискат да я убият? Не мога да позволя никому да нарани Уини!

Джондалар не се беше сетил за Уини. Какво ли щяха да си помислят, чудеше се той.

– Не зная как ще постъпят, Айла, но смятам, че няма да я убият, ако им кажем, че не е обикновено животно и не я отглеждаш заради месото.

Той си спомни собствената си изненада и чувството на страхопочитание, което изпита, когато за пръв път стана свидетел на отношението на Айла към кобилата. Интересно би било да се види тяхната реакция.

– Имам една идея.

Талут не разбираше словата, които Айла и Джондалар си разменяха, но съзнаваше, че жената бе посрещнала поканата с неохота, докато мъжът се опитваше да я придума да се отзове на нея. При това той забеляза, че тя говори и езика на чужденеца със същия причудлив акцент.

Водачът разбра, че това беше езикът на мъжа, но не и на жената.

Той размишляваше върху загадката на Айла с известно удоволствие – обичаше новото и необикновеното необяснимото приемаше като предизвикателство. Неочаквано мистерията придоби ново измерение. Айла изсвири силно и остро. Изведнъж се дочу тропот на копита и една кобила с цвят на сено, следвана от жребец с необикновен оттенък на наситено кафяво, дотичаха сред тях в галоп, спряха пред жената и кротко се оставиха да ги докосне! Едрият мъж потисна надигащата се у него тръпка на благоговение. Не беше и подозирал, че това е възможно.

Дали тя принадлежеше към племето на Мамутоите, чудеше се той с чувство на нарастващо безпокойство. Дали не притежаваше особена сила? Мнозина от Онези, които служеха на Майката, твърдяха, че правят магии за да привличат животните и да насочват лова, но никога не беше виждал друг, който да упражнява такъв контрол над животните, че при определен сигнал те да идват при него. Тя притежаваше уникален талант. Беше малко страшничко, но пък каква полза можеше да донесе такъв талант на едно племе! Ловът можеше да стане толкова лесен!

Талут едва беше започнал да се съвзема от шока, когато младата жена отново го порази. Държейки се за гъстата и стърчаща грива на кобилата, тя скочи на гърба и и я яхна. А когато кобилата, с Айла на гръб, се отдалечи покрай реката, огромният мъж зяпна от удивление. Заедно със следващия ги жребец, те препуснаха по склона на хълма и изчезнаха в простиращата се отвъд степ. Учудването, което се четеше в очите на Талут се споделяше и от останалите членове на групата, особено от едно момиченце на дванадесет години. То се промъкна до водача и се облегна на него, сякаш се боеше, че краката няма да го удържат.

– Как го направи тя, Талут? – попита момичето с тих глас, в който се долавяше изненада и страхопочитание, примесени с лек копнеж. – Това малко конче беше толкова близо до мен, че почти можех да го докосна.

Изражението на лицето на Талут се смекчи.

– Ще трябва да попиташ нея Лати. Или, може би, Джондалар – каза той, обръщайки се към високия чужденец.

– И аз не знам със сигурност – отвърна той. – Айла умее да се справя с животните по особен начин. Тя е отгледала Уини от малко конче.

– Уини?

– Нещо подобно – не мога да произнеса по-точно името, което тя е дала на кобилата. Когато Айла го произнася, човек може да си помисли, че самата тя е кон. Жребецът е Рейсър. Аз го нарекох така – тя ме

помоли. На зеландонски език това означава някой, който тича бързо. А също и някой, който се старее да бъде най-добър. Когато за пръв път видях Айла, тя помагаше на кобилата да роди жребца.

– Сигурно е било страхотна гледка! Не мога да си представя, че една кобила би позволила на някого да я доближи в такъв момент – отбеляза един от другите мъже.

Демонстративната езда постигна ефекта, на който се беше надявал Джондалар и той си помисли, че е настъпил подходящият момент да сподели опасенията на Айла.

– Струва ми се, че тя би искала да посети твоя бивак, Талут, но се страхува, че можете да вземете конете и за обикновен дивеч и тъй като те не се боят от хората, биха станали твърде лесна плячка.

– Така си е. Сякаш четеш собствените ми мисли, но на човек просто не може да не му мине това през ума.

Талут наблюдаваше Айла, която се беше появила отново, все още яздейки кобилата. Заприлича му на някакво странно животно – получовек-полукон. Беше доволен, че не се бе натъкнал на тях, без да е предупреден. Мъжеството му... щеше да бъде застрашено. За миг се замисли какво ли изпитва човек, когато язди кон и дали и самият той би представлявал такава изумителна гладка. Сетне, като си представи как би изглеждал, ако яхне някой от твърде ниските, макар и яки степни коне като Уини, едрият мъж се разсмя.

– По-лесно би било аз да вдигна тази кобила, отколкото тя да ме носи на гърба си – каза той.

Джондалар прихна. Не му беше трудно да проследи мисълта на Талут. Няколко души се усмихнаха или разсмяха и Джондалар осъзна, че вероятно на всички им бе минало през ум, че и те биха могли да поюздат някой кон. Странно. И той си беше помислил същото, когато за пръв път видя Айла на гърба на Уини.

Айла беше забелязала изразът на удивление и изненада върху лицата на групичката и ако Джондалар не я чакаше, би продължила направо и би се върнала отново в своята долина. Не и се искаше да среща неodobрителни погледи заради действия, които се смятаха за неприемливи, както и се беше случвало в по-ранните години от живота и. Откак живееше сама бе познала свободата и не желаше да бъде подлагана на критика за това, че следва собствените си влечения. Беше готова да каже на Джондалар, че ако желае, може да посети бивака на тези хора тя, обаче, щеше да се върне в долината.

Но когато приближи отново и видя Талут, който все още се смееше

представяйки си как сам би яхнал коня, тя промени решението си. Беше се научила да цени смеха. Когато живееше с Клана, не и позволяваха да се смее, това изнервяше останалите и ги караше да се чувстват неудобно. Смееше се истински, с глас, само с Дърк, тайно от другите. Именно бебето и Уини я бяха научили да изпитва радост от смеха, но Джондалар бе първият човек, който открито го споделяше с нея.

Тя видя как той свободно се смее с Талут. Джондалар вдигна поглед към нея и и се усмихна, магията на невероятно живите му сини очи докосна една нежна струна в самата и душа и тя откликна с приглушен, топъл звън. Айла почувства как я обзе силна любов към него. Вече не би могла да се върне в долината, ако и той не дойде с нея. При самата мисъл да си тръгне без него почувства задушавашо стягане в гърлото и пареща болка от напирашите сълзи.

Докато яздеше към тях, тя забеляза, че макар Джондалар да не беше толкова едър колкото червенокосия мъж, той беше висок почти колкото него и по-едър от останалите трима. В следващия миг осъзна, че единият от тях бе още момче. А онова там май беше момиче. Наблюдаваше групата крадешком, тъй като не и се искаше да се взира в хората открито.

Движенията на тялото и дадоха знак на Уини да спре, след което тя прехвърли крак от другата страна и се плъзна на земята. Талут приближи, предизвиквайки безпокойство и у двата коня, но тя помилва Уини и обгърна с ръка врата на Рейсър. Нуждаеше се от познатото им, успокояващо присъствие не по-малко отколкото те се нуждаеха от нейното.

– Айла от ничий род, – каза той, без да е уверен, че това обръщение е правилно, макар да му се струваше подходящо за тази жена с необичайни способности, – Джондалар твърди, че се боиш да не навредим на конете ти, ако се съгласиш да ни погостуваш. Заявявам пред всички, че докато Талут е водач на Лъвския бивак, нищо лошо няма да се случи на тази кобила или на нейното малко. Бих желал да ни посетиш и да доведеш конете. – Усмивката му стана по-широка, а после премина в смях. – Иначе никой няма да ни повярва!

Едва сега тя се поуспокои, пък и знаеше, че на Джондалар му се иска да откликнат на поканата. Нямахше сериозна причина да откаже. Нещо повече, непринуденият, приятелски смях на огромния червенокос мъж я привличаше.

– Да, аз дойда – каза тя.

Усмихнат, Талут кимна. С интересното си произношение и с удивителната си власт над конете тя беше загадка за него. Коя беше Айла от

ничий род?

Айла и Джондалар бяха лагерували край буйната река и същата сутрин, преди да срещнат дружината от Лъвския бивак, бяха решили, че е време да се връщат. Коритото бе прекалено широко и дълбоко и едва ли щяха да преминат на отсрещния бряг безпрепятствено, пък и не си заслужаваше, след като възнамеряваха да поемат по обратния път. Източно от долината, в която Айла беше живяла сама в продължение на три години, степта беше по-достъпна и младата жена не си беше правила труда често да пътува по нелекия и обиколен път на запад, поради което тази местност и беше почти непозната. Въпреки че в началото поеха на запад, нямаха никаква конкретна цел и затова по-късно тръгнаха на север, а след това завиха на изток и се озоваха далеч отвъд местностите, които Айла беше достигала по време на ловните си походи. Джондалар я беше убедил да предприемат това пътешествие с проучвателна цел, така че тя да привикне с дългите разстояния. Искаше да я отведе със себе си у дома, а това беше далеч на запад. Тя беше посрещнала предложението му с неохота – боеше се да напусне долината, в която се чувстваше в безопасност и да заживее с непознати хора на неизвестно място. Въпреки силното си желание да се завърне къщи след дългогодишните си пътешествия, той беше приел да прекара зимата с нея в долината. Обратният път щеше да е дълъг и мъчителен, вероятно щеше да продължи цяла година и във всички случаи беше по-добре да тръгнат късно напролет. Беше сигурен, че дотогава ще успее да я убеди да дойде с него. Не желаше да обмисля никаква друга алтернатива.

Айла го беше намерила пребит и почти мъртъв в началото на топлия сезон, чиито последни дни сега догаряха. Знаеше трагедията, която беше изживял. Докато той се възстановяваше под нейните грижи, между тях се беше зародила любов, макар да им беше нужно дълго време, за да преодолеят барьерите, плод на различния им произход и живот. Все още опознаваха навиците и настроенията си.

Айла и Джондалар приключиха със събирането на стана си и за голяма изненада – и интерес – на чакащите ги хора, вместо да приберат багажа си в раници или торби, които сами да носят, те натовариха провизиите и принадлежностите си на коня. Въпреки че се беше случвало и двамата да яздят силния кон, Айла си помисли, че Уини и жребецът и ще са по-спокойни, ако я виждат. Двамата тръгнаха след групата – Джондалар водеше Рейсър с дълго въже, прикрепено към оглавник, който сам беше изобретил. Уини следваше Айла без видим повод.

Изминаха няколко мили по течението на реката, която пресичаше

обширна долина, заобиколена от полегатите склонове на тревиста равнинна площ. По високата до гърдите и обгорена от слънцето трева с натежели зрели семенници пробягваха златисти вълни, следвайки ритъма на студения вятър, който духаше на талази откъм ледниковите масиви на север. Тук-таме в откритата степ се виждаха превити и съсухрени борове и брези, скупчени край потоци и рекички, с жадни корени, търсещи влагата, която сухите ветрове им отнемаха. Тръстиките и остриците край реката бяха все още зелени, въпреки че леден вятър пронизваше оголелите след листопада клони на широколистните дървета.

Поизостанала от групата, Лати от време на време поглеждаше към конете и жената до момента, в който, след един завой на реката, съзряха няколко души. Тогава тя изтича напред, защото искаше първа да съобщи за гостите. Виковете и привлякоха вниманието на хората, които се обърнаха и зяпнаха от изненада.

Появиха се и други. Айла видя, че те излизат от нещо като голяма дупка на брега на реката, вероятно някаква пещера, каквато никога преди не беше виждала. Сякаш беше израстък върху склона, обърнат към реката, но формата му не бе случайна, подобно на скална пещера или землянка. Върху покрива от чимове растеше трева, но отворът беше прекалено гладък, с прекалено правилна форма и изглеждаше странно неестествен – съвършено симетрична арка.

Изведнъж нещо трепна дълбоко в нея и тя разбра. Това не беше пещера и хората не бяха Клан! Не приличаха нито на Иза – единствената майка, която си спомняше, нито на Креб и Брун, които бяха ниски и мускулести, с големи очи, засенчени от гъсти вежди, с изтеглено назад чело и с издадена напред челюст без брадичка. Тези хора приличаха на нея. Бяха като онези, сред които седеше родила.

Майка и, нейната истинска майка, вероятно е изглеждала като някоя от тези жени. Това бяха Другите! А пред нея беше жилището им! Тази внезапно осенила я мисъл породила у нея силно вълнение и известен страх.

Когато пристигнаха в постоянното зимовище на Лъвския бивак, странната двойка – както и още по-странните им коне – бяха посрещнати с мълчание и слисани погледи. После сякаш всички започнаха да говорят едновременно.

– Талут, кого си довел този път?

– Откъде взе тези коне?

– Какво си сторил с тях?

– Как ги задържаш при себе си? – обърна се един от тях към Айла.

– От кой бивак са, Талут?

Шумните групи се скупчиха около тях, водени от непреодолимото желание да разгледат и докоснат и хората, и конете. Айла беше поразена и объркана. Не беше свикнала да вижда толкова много хора. Непривичен и беше и човешкият говор – особено, когато всички приказваха едновременно. Наострила уши, Уини отстъпваше встрани с високо вдигнатата глава и извит като дъга врат – опитваше се да предпази изплашеното си жребче и да се отдръпне от притискащите ги от всички страни човешки същества.

Джондалар виждаше колко объркана е Айла и колко неспокойни са конете, но не можеше да накара нито Талут, нито останалите да ги разберат. Кобилата се потеше, размахваше опашка и танцуваше в кръг. Накрая не издържа. Изправи се на задните си крака, изцвили обзета от панически страх и внезапно започна да ритя с твърдите си копита, принуждавайки хората да отстъпят.

Страданието на Уини привлече вниманието на Айла. Тя я повика по име – подобен на цвилене, успокояващ звук – и даде знак с жест, който използваше при общуването си с кобилата преди Джондалар да я научи да говори.

– Талут! – рече Джондалар. – Никой не бива да докосва конете докато Айла не позволи! Те слушат само нея. Кротки са, но кобилата става опасна, когато я предизвикат или смята, че заплашват малкото и. Някой може да пострада.

– Отдръпнете се. Чухте какво каза – избоботи Талут гръмогласно, принуждавайки всички да замълчат.

Когато хората и конете се поуспокоиха, той продължи с по-естествен глас:

– Тази жена се казва Айла. Обещах и че нищо няма да се случи на конете, ако ни посетят. Обещах като водач на Лъвския бивак. Това е Джондалар от Зеландониите роднина е на стопанина на Толи – брат му е – обясни едрият мъж и додаде със самодоволна усмивка: – Талут доведе гости!

Хората поклатиха глави одобрително. Бяха ги заобиколили. Взираха се в пришълците с неподправено любопитство, но се стараеха да останат настрана от обхвата на твърдите конски копита. Дори да си тръгнаха в този миг, чужденците вече бяха събудили интереса на групата и бяха дали обилен материал за обсъждане през идните години. По време на Летните събирания се беше разнесла мълвата за двама пришълци, дошли по техните земи, които живеели с речните хора на югозапад.

Мамутоите търгуваха с Шарамудоите и тъй като Толи от техния род си бе избрала мъж от речните люде, Лъвският бивак бе обзет от още по-голямо любопитство. Съвсем не бяха очаквали, че някой от чуждоземните ще се появи в бивака им, при това придружен от жена с някаква магическа власт над конете.

– Добре ли си? – обърна се Джондалар към Айла.

– Изплашиха Уини и Рейсър. Хората винаги ли говорят така наведнъж? Всички заедно – и мъже, и жени. Объркват ме и са толкова шумни как разбираш какво казва всеки? Може би трябваше да се върнем в долината.

Бе обгърнала с ръце врата на кобилата и се бе притиснала о нея, като не само успокояваше животното, но и самата тя диреше утеха от него.

Джондалар знаеше, че безпокойството на Айла е почти толкова силно, колкото това на конете. Тя беше потресена от напирашите шумни хора. Може би не бива да остават задълго. Вероятно би било по-добре да започнат с по двама-трима души, докато тя отново свикне с хората от собствения си род. Чудеше се обаче какво ще прави, ако това не стане. Както и да е, вече са дошли. Ще почака и ще види.

– Понякога хората говорят високо и едновременно. Но най-често приказват един по един. Пък и мисля, че вече ще внимават с конете, Айла – каза и той, когато тя започна да разтоварва кошниците с багаж, привързани от двете страни на животното с хамут, който сама бе направила от кожени ремъци.

Докато тя беше заета, Джондалар дръпна Талут настрана и тихо му обясни, че и конете, и Айла са малко неспокойни и че ще им трябва време, за да свикнат с всички.

– По-добре е да ги оставят на мира известно време.

Талут разбра и обиколи хората от Бивака като поговори с всеки. Те се пръснаха и се захванаха с други задачи – приготвяне на храна, обработка на кожи и направа на сечива, така че да могат да наблюдават подискретно. Пък и нещо ги глождеше. Чуждоземците бяха интересни, но една жена с такава покоряваща магическа сила би могла да стори нещо неочаквано.

Само няколко деца останаха да наблюдават с жив интерес мъжа и жената, които разопаковаха багажа си, но Айла нямаше нищо против. Не беше виждала деца от години – още от времето, когато беше напуснала Клана – и затова ги разглеждаше със същото любопитство, с което те се взираха в нея. Свали хамута и оглавника на Рейсър, сетне потупа и

погали първо Уини, а след нея и Рейсър. Когато почеса и прегърна нежно жребчето, тя вдигна поглед и забеляза, че Лати не откъсва изпълнените си с копнеж очи от младото животно.

– Искаш ли докоснеш кон? – попита Айла.

– Може ли?

– Ела. Дай ръка. Аз покаже.

Тя взе ръката на Лати и я постави върху гъстата и рунтава козина на почти порасналия кон. Рейсър обърна глава, подуши момичето и се отърка о него.

Девоичето възнагради Айла с усмивка на благодарност.

– Хареса ме!

– Обича и чешеш – додаде Айла и показа на детето на кои места жребецът обича да го чешат.

Очарован от вниманието, Рейсър показваше задоволството си, а Лати беше извън себе си от радост. Жребецът я привличаше от самото начало. Айла се обърна с гръб към тях, за да помогне на Джондалар и не забеляза приближаването и на друго дете. Когато се извърна, дъхът и секна и тя усети как кръвта и се дръпна от лицето и.

– Може ли и Ридаг да пипне кончето? – попита Лати. – Той не може да говори, но знам, че му се иска.

Ридаг винаги предизвикваше изненада у хората. Лати беше свикнала с тази реакция.

– Джондалар! – прошепна Айла с дрезгав глас. – Това момче би могло да е мой син! Прилича на Дърк!

Той се обърна и, смаян и изненадан от гледката, разтвори широко очи. Пред него стоеше дете на смесени духове.

Плоскоглавците, онези, които Айла винаги наричаше Кланът, се смятаха от повечето хора за животни и за мнозина такива деца бяха „уродливи“ – полуживотни-получовеци. Когато за пръв път узна, че Айла е родила син на смесени духове, той бе сличан. На майката на такова дете обикновено се гледаше като на по-низше същество, което прокуждаха от страх да не привлече отново злия животински дух и да предизвика раждането на такива уродливи същества и от други жени. Някои хора дори не искаха да признаят тяхното съществуване и за него беше повече от неочаквано да се натъкне на такова същество тук, сред хората. Бе поразен. Откъде се беше взело това момче?

Айла и детето бяха вперили погледи един в друг и не забелязваха нищо около себе си. „Слабо е за човек наполовина от Клана“ – помисли си Айла. – „Техните хора обикновено са мускулести и с едър кокъл.“

Дори Дърк не беше толкова слаб. „И е болнав“ – забеляза Айла с опитното си око на знахарка. Проблем по рождение, със силния мускул в гърдите, който пулсира и тупти, карайки кръвта да се движи, предположи тя. Но Айла долови тези факти без да мисли вгледа се в лицето и главата на детето, за да определи приликите и разликите между сина си и него.

Големите му и интелигентни кафяви очи бяха като тези на Дърк, дори изразът им беше същият – излъчваха древна мъдрост, несъизмерима с възрастта му прониза я силна болка, примесена с копнеж, а в гърлото и заседна буца, но по лицето на момчето се четеше и мъка, и страдание, не непременно физическо, каквото Дърк не беше изпитвал. Обзе я чувство на състрадание. След като го разгледа внимателно, тя реши, че веждите на детето са по-малко изпъкнали. Макар да беше едва тригодишен, когато го остави, Дърк вече имаше добре оформени костни издатъци над очите. Очите и изпъкналите вежди на Дърк бяха типични за Клана, но челото му бе като това на детето – не изтеглено назад и плоско като на хората от Клана, а високо и сводесто като нейното.

После мислите и се отклониха в друга посока. „Сега Дърк трябва да е на шест години“ – припомни си тя, – „достатъчно голям, за да придружава мъжете, упражняващи се да боравят с ловните си оръжия. Но Брун ще го учи да ловува, не Брод“. При спомена за Брод я обзе гняв. Не можеше да забрави как синът на стопанката на Брун, бе таил омраза към нея и как бе успял, воден от чиста злоба, да и отнеме рожбата и да я принуди да напусне Клана. Болката от спомена я прорязва като нож и тя затвори очи. Не искаше да повярва, че никога няма да види сина си отново.

Отвори очи, погледна отново Ридаг и въздъхна дълбоко.

„На колко ли години е това момченце? Дребничко е, но на възраст сигурно е горе-долу колкото Дърк“ – помисли си тя, сравнявайки ги отново. Ридаг имаше светла кожа, а косата му беше тъмна и къдрава, макар и малко по-светла и мека от гъстата тъмнокестенява коса, която се срещаше по-често в Клана. Айла забеляза, че детето и синът и се отличават най-много в брадичката и врата. Синът и имаше дълъг врат като нейния – понякога, за разлика от другите бебета в Клана, той се задвяше с храна – и владена навътре, но ясно изразена брадичка. Момчето имаше типичен за Клана къс врат и издадена напред челюст. Тогава си спомни. Лати беше казала, че то не може да говори.

Изведнъж тя прозря истината за живота на това дете. Едно нещо беше петгодишно момиченце, загубило близките си при земетресение и

намерено от клан, чиито членове не можеха да учленяват добре, да научи езика на знаците, на който те общуваха. Съвсем друго нещо бе да живееш сред говорещи, хора и да не можеш да учленяваш. Тя си спомни колко потисната се чувстваше в началото, когато не можеше да контактува с хората, които я бяха прибрали и как и беше още по-трудно да накара Джондалар да я разбере, преди отново да се научи да говори. А какво щеше да стане, ако и липсваше способността да усвоява реч?

Тя направи знак на момчето – обикновен жест за поздрав, един от първите, които беше научила навремето. В очите на момчето проблесна вълнение, а после то поклати объркано глава. Тя разбра, че никой не го бе учил да разговаря с жестове като хората от Клана, но в съзнанието му вероятно бе останала следа от спомен за тези хора. Беше сигурна, че за миг то разпозна сигнала.

– Може ли Ридаг да пипне кончето? – попита отново Лати.

– Да – отвърна Айла и го хвана за ръка. „Толкова е слабичък и крехък“ – помисли си тя и в този миг осъзна всичко останало. Момченцето не можеше да тича като другите деца. Не можеше да играе обикновените буйни игри. Можеше само да ги наблюдава и да си мечтае. С израз на нежност, каквато Джондалар не беше забелязвал преди, Айла вдигна момчето и го постави на гърба на Уини. После даде сигнал на коня да я последва и бавно обиколи с тях бивака. Разговорите утихнаха, всички прекратиха заниманията си и се вторачиха в Ридаг, който седеше на коня. Въпреки че вече говореха за язденето на коне, никой освен Талут и хората, които ги бяха срещнали край реката, не беше виждал преди ездач върху кон. И през ум не им беше минавало, че е възможно.

От странното жилище излезе едра жена от майчински тип и щом зърна Ридаг върху коня, който бе застрашил живота и размахвайки копита до главата и, първата и реакция беше да му се притече на помощ. Но когато приближи, тя долови драматизма на безмълвната сцена.

По лицето на детето бе изписано учудване и възторг. Колко пъти беше наблюдавал другите деца, изпълнен с желание, но лишен от възможността да се включи в заниманията им поради своята слабост или различията помежду им! Колко пъти беше мечтал да стори нещо, заради което да му се възхищават или да му завиждат! За пръв път сега, когато седеше върху коня, всички деца от бивака и всички възрастни го гледаха завистливо.

Жената, дошла откъм жилището, видя всичко това и се зачуди: „Наистина ли пришълката е разбрала момчето толкова бързо? И го е приела така лесно?“ После забеляза как Айла гледа Ридаг и осъзна, че

действително беше така.

Айла видя как жената се взря в нея изпитателно, а сетне се усмихна. Тя също и отвърна с усмивка и спря до нея.

– Ти много зарадва Ридаг – каза жената, протягайки ръце, за да поеме момчето, когато Айла го свали от коня.

– Дреболия – отвърна Айла.

Жената кимна.

– Казвам се Нези – представи се тя.

– Моето име е Айла.

Двете жени се вгледаха една в друга, като всяка преценяваше събеседницата си – не враждебно, а опипвайки почвата за бъдещите си взаимоотношения.

В главата на Айла се въртяха някои въпроси във връзка с Ридаг, но тя се колебаеше да ги зададе, защото не знаеше доколко е удачно. Дали Нези е майка на момчето? Ако е така, защо е родила дете на смесени духове? Айла отново се блъскаше над въпроса, който я мъчеше още от раждането на Дърк. Как се поставяше начало на живота? Жената разбираше, че го носи в себе си едва когато тялото и започнеше да се променя с растежа на бебето. А как влизаше в утробата и?

Креб и Иза вярваха, че се зачева нов живот, когато жената погълне духа на тотема на мъжа. Джондалар смяташе, че Великата Майка Земя смесва духовете на мъжа и жената и ги поставя във вътрешността на жената, при което тя забременява. Но Айла имаше свое собствено мнение. Когато забеляза у сина си някои от своите черти и някои от тези на Клана, тя осъзна, че в утробата и бе започнал да расте живот едва след като Брод бе проникнал в нея насила.

Споменът я накара да потрепери, но тъй като беше твърде болезнен, не можеше да го забрави и беше започнала да вярва, че има някаква връзка между поставянето на мъжкия орган на мястото откъдето се раждаха бебетата и зачеването на живота във вътрешността на жената. Когато сподели мислите си с Джондалар той сметна идеята и за странна и се опита да я убеди, че животът се създава от Майката. Тя с учудване установи, че не беше му повярвала докрай. Айла бе израснала сред хората от Клана и бе една от тях, макар да изглеждаше различна. Стореното от Брод и беше противно, но той просто упражняваше правата си. А как ли е могъл човек от Клана да насили Нези?

Мислите и бяха прекъснати, от пристигането на друг малък ловен отряд. Когато един от мъжете приближи и дръпна назад качулката си, Айла и Джондалар зяпнаха от изненада. Човекът беше кафяв! Кожата

му бе оцветена в наситено меко кафяво. Цветът му бе почти същия като този на Рейсър и беше твърде рядък дори и за кон. Никой от тях не беше виждал човек с кафява кожа.

Косата му беше черна, на гъсти твърди къдрици, които образуваха вълнеста шапка, напомняща козината на дива коза. Очите му също бяха смолисти и искряха от удоволствие, когато им се усмихна, разкривайки блестящи бели зъби и розов език, контрастиращи с тъмната му кожа. Знаеше, че видът му предизвиква объркване у хората, които го виждаха за пръв път и това го забавляваше.

Иначе беше съвършено обикновен човек – среден на ръст, само с няколко сантиметра по-висок от Айла, със съразмерно телосложение. Но стегнатата му енергичност, пестеливите му движения и непринудената му самоувереност създаваха впечатление за човек, който знае какво иска и преследва целта си, без да губи време. Когато видя Айла, очите му заблестяха още по-силно.

Погледът му подсказа на Джондалар, че Айла го привлича. Дълбоки бръчки прорязаха челото на пришълеца и му придадоха намръщен вид, но русокосата жена и тъмнокожият мъж не забелязаха нищо. Тя бе пленена от непознатата и необичайна пигментация на мъжа и се взираше в него с невъзмутимото любопитство на дете. Той бе привлечен колкото от наивната невинност на нейната реакция, толкова и от красотата и.

Внезапно Айла осъзна, че е вторачила поглед в мъжа, изчерви се силно и сведе очи. От Джондалар знаеше, че няма нищо непристойно в това мъж и жена да се гледат открито, но за хората от Клана такава постъпка издаваше не просто липса на учтивост – тя бе обидна, особено, ако взиращият се човек беше жена. Причина за смущението и беше нейното възпитание, обичаите на Клана, внушавани и многократно от Креб и Иза, за да стане по-приемлива за останалите.

Но очевидното и смущение само подклаждаше интереса на тъмнокожия мъж. Той често беше обект на необичайно внимание от страна на жените. Първоначалната им изненада от външния му вид сякаш ги подтикваше да любопитстват дали не се отличава и с нещо друго. Понякога той се чудеше дали по време на Летните събирания всяка жена трябваше действително сама да се убеди, че той е мъж като всички останали. Не че имаше нещо против, но реакцията на Айла го заинтригува не помалко, отколкото цветът на кожата му възбуди нейния интерес. Струваше му се необичайно поразително красива зряла жена да се изчервява свенливо като момиче.

– Ранек, запозна ли се с нашите гости? – провикна се Талут, приближавайки към тях.

– Още не, но очаквам... с нетърпение.

Когато чу гласа му, Айла вдигна глава и срещна изпълнения с желание и тънък хумор поглед на меките му черни очи. Той проникна дълбоко в нея и докосна кътчето, до което само Джондалар бе имал достъп. Тялото и откликна с неочаквана тръпка, която я накара леко да затаи дъх и да разтвори широко сиво-сините си очи. Мъжът се наведе напред, готов да поеме ръцете и но преди да бъде извършено обичайното представяне, високият чужденец пристъпи между тях и, силно намръщен, протегна напред двете си ръце.

– Аз съм Джондалар от Зеландониите – представи се той. – Жената, с която пътувам, е Айла.

Нещо бе обезпокоило Джондалар, Айла бе сигурна в това, нещо, свързано с тъмния мъж. Тя умееше да разгадава значението на позите и стойките и внимателно бе наблюдавала Джондалар, търсейки ориентири за собственото си поведение. Но езикът на тялото, с който си служеха говорещите хора, беше много по-слабо изразителен от този на Клана, където се общуваше с жестове и тя все още не се доверяваше на възприятията си. Понякога и беше по-лесно да разбере тези хора, а друг път, както при сегашната внезапна промяна, в отношението на Джондалар, това и се удаваше по-трудно. Знаеше, че е ядосан, но не можеше да си обясни защо.

Мъжът хвана ръцете на Джондалар и ги разтърси силно.

– Аз съм Ранек, приятелю, най-добрият, макар и единствен резбар на Лъвския бивак от рода на Мамутоите – изрече той със самоупрекваша се усмивка, а сетне додаде – Когато се движиш с такава красива спътница, би трябвало да очакваш, че тя ще привлича вниманието върху себе си.

Сега беше ред на Джондалар да се смути. Дружелюбното отношение и прямотата на Ранек го накараха да се почувства глупак и го върнаха към болезнения спомен за брат му. Тонолан се държеше със същата дружелюбна самоувереност и винаги правеше първата крачка, когато срещне хора по време на пътешествието си. Джондалар се разстройваше, когато постъпеше глупаво – винаги беше така, а и не му се искаше отношенията му с новите му приятели да започват с неприятности. Най-малкото, беше се показал невъзпитан.

Но внезапният му гняв го бе изненадал и го бе сварил неподготвен. Парещата ревност беше ново чувство, което изпитваше за пръв път и

което не беше очаквал. Дори веднага би отрекъл, че е така, но облеченият с кожи висок и красив мъж с непреднамерен и непреодолим чар, бе чувствителен и имаше по-голям опит с жени, които ревниво се домогваха до вниманието му.

„Защо ли се дразня, че някакъв мъж е погледнал Айла?“ – помисли си той. Ранек беше прав – той трябваше да го очаква при нейната красота. Пък и тя имаше право на свой собствен избор. Това, че Джондалар беше първият себеподобен мъж, когото бе срещнала, не означаваше, че тя няма да изпитва влечение и към други. Айла видя как той се усмихна на Ранек, но забеляза, че раменете му все още бяха напрегнати.

– Ранек винаги говори шеговито за това си умение, макар да не отрича другите си способности – обясняваше Талут докато ги водеше към необикновената пещера, приличаща на пръстен израстък върху брега. – По това си приличат с Уимез, въпреки че нямат много общи черти. Уимез признава уменията си да прави сечива със същата неохота, с която този син на неговото огнище говори за резбата си. Ранек е най-добрият резбар сред всички Мамутои.

– Имате майстор, който прави сечива? И дяла кремък? – попита Джондалар, изпълнен със задоволство и надежда. Моментната пареща ревност бе отминала при мисълта, че ще срещне друг човек, запознат с неговия занаят.

– Да, при това също най-добрият. Лъвският бивак е известен. Имаме най-добрия резбар, най-добрия майстор на инструменти и най-стария Мамут – заяви водачът.

– И достатъчно огромен водач, за да накара всеки да се съгласи, без значение дали му вярва или не – отбеляза Ранек с пресилена усмивка.

Талут също му се усмихна широко – позната му беше склонността на Ранек да отклонява хвалбите за резбарските му умения като подхвърля остроумни забележки. Но това не накара Талут да престане да се хвали. Той беше горд със своя бивак и без колебание го показваше на всички.

Айла наблюдаваше как изкусно общуват двамата мъже – по-възрастният внушителен гигант с огненочервена коса и светлосини очи и тъмнокожият стегнат мъж – и разбра, че те са обединени от дълбока привързаност и преданост един към друг, макар да бяха пълни антиподи. И двамата бяха Ловци на мамути, и двамата принадлежаха към Лъвския бивак и племето на Мамутоите.

Вървяха към сводестия проход, който Айла бе забелязала преди. Той сякаш водеше към могила или може би поредица от хълмчета,

сгушени върху склона с изглед към голямата река. Айла бе видяла как през него минават влизачи и излизачи хора. Разбираше, че това вероятно е пещера или някакво друго жилище, сякаш изцяло направено от пръст – силно набита, с петна от растяща върху нея трева, най-гъста в долната част и отстрани. Жилището се вписваше така добре в пейзажа, че ако не беше входът, човек трудно би могъл да го отличи от околната му среда.

Като се вгледа по-внимателно, тя забеляза, че закръгленият връх на хълма служеше като хранилище за някои любопитни оръдия на труда и вещи. После погледът и се спря върху един предмет точно над прохода и дъхът и спря.

Беше череп на пещерен лъв!

2

Айла се бе скрила в малка цепнатина върху отвесната стена на една скала и гледаше прострениите към нея нокти на големия пещерен лъв, който се опитваше да я достигне. Тя запищя от болка и страх, когато ноктите на животното се забиха в голото и бедро и очертаха четири успоредни резки. Креб и беше обяснил, че самият Дух на Великия Пещерен лъв я е избрал и е оставил своя белег, за да покаже, че е неин тотем след изпитание, далеч по-тежко от онова, на което биваше подложен един мъж, въпреки че тя бе едва петгодишно момиченце. Стори и се, че земята под краката и трепери и усети, че и се повдига.

Тръсна глава, за да прогони яркия спомен.

– Какво те смущава, Айла? – попита Джондалар, забелязал безпокойството и.

– Видях онзи череп – отвърна тя, сочейки украсата над входа, – и си спомних как Пещерният лъв избра да стане мой тотем!

– Ние сме от Лъвския бивак обяви гордо Талут, въпреки че вече им го беше казал.

Той не разбираше разговора им, когато използваха езика на Джондалар, но видя какъв интерес проявиха към талисмана на бивака.

– Пещерният лъв е от голямо значение за Айла – обясни Джондалар. – Тя казва, че духът на голямата котка я напътства и брани.

– Значи тук ще ти хареса – каза Талут със задоволство и и се усмихна лъчезарно.

Тя забеляза Нези с Ридаг на ръце и мислите и отново се върнаха към сина и.

– Мисля, че да – отвърна тя.

Преди да влязат младата жена сиря, огледа сводестия вход и се усмихна, когато разбра как бе постигната идеалната му симетрия. Беше просто, но самата тя не би се сетила. Два големи мамутски бивни, от едно и също животно, или най-малкото от животни с еднакви размери, бяха здраво вкопани в земята с обърнати един към друг върхове, съединени в горния край на арката с тръба, направена от кухата къса част на кост от крак на мамут. Тежка завеса от кожа на мамут покриваше отвора, който беше достатъчно висок, за да може дори Талут да дръпне завесата встрани и да влезе, без да навежда глава. Сводестият вход водеше към обширно преддверие с друга симетрична арка от бивни на мамут с

напреко окачена кожа. Спуснаха се в кръгъл вестибюл, чиито дебели извити стени преминаваха в нисък куполообразен покрив.

Докато го прекосяваха, Айла забеляза, че страничните стени, покрити с мозайка от кости на мамут, са отрупани с връхни дрехи, закачени върху куки и рафтове със сандъци за съхранение на вещи и инструменти. Талут дръпна вътрешната завеса и премина от другата страна, придържайки кожата, за да влязат гостите.

Айла пристъпи отново. Сетне спря и се вторачи изумена в неизвестните предмети, непознатите гледки и ярките цветове, които я смутиха и объркаха. Голяма част от онова, което видя, и беше непонятно, затова се вкопчи в нещата, които можеше да проумее.

Почти в средата на помещението, в което се намираха, имаше голямо огнище. Върху него, нанизан на дълга пръчка, цвъртеше огромен бут месо. Двата края на пръта лежаха в улеи, прорязани в коленните стави на прасци от мамути, забити вертикално в земята. Чатал от голям и разклонен еленов рог бе оформен като ръчка и едно момче я въртеше. Беше от децата, наблюдавали сцената с Уини. Айла го видя и се усмихна. По неговото лице също се разля широка усмивка.

Когато очите и привикнаха към сумрака, тя с изненада откри колко просторна бе подредената и уютна землянка. Огънят пред нея пламтеше в първото от цяла поредица огнища, простиращи се в дълбочина по средата на продълговатото помещение, дълго над 80 фута и широко почти 20 фута.

„Седем огъня“ – преброи ги Айла наум, притискайки незабележимо пръсти към крака си и изреждайки думите за броене, на които я беше научил Джондалар.

Усети, че и е топло. Пламъците огряваха вътрешността на наполовина вкопаното в земята жилище по-добре, отколкото пещерите, с които беше свикнала. Бе дори доста топло и тя забеляза, че няколко души понавътре са доста леко облечени.

Но далечният край не беше по-тъмен. Таванът бе почти еднакво висок в цялото помещение – около 12 фута – и над всяко огнище имаше димоотводи, през които влизаше светлина. Напреко се простираха покривни греди от кости на мамути, върху които бяха окачени одежди, сечива и провизии, но централната част на тавана бе изградена от множество вплетени един в друг рога на северен елен.

Неочаквано Айла долови миризма, която накара устата и да се напълни със слюнка. „Месо от мамут!“ – помисли си тя. Не беше близвала крехко и апетитно месо от мамут от времето, когато напусна пещерата

на Клана. Усети аромата и на други вкусно приготвени ястия. Някои и бяха познати, други – не, но всички заедно и напомниха, че е гладна.

Преведоха ги по добре отъпкана пътека в средата на продълговатото помещение и, подминавайки няколко огнища, тя забеляза край стените широки нарове, покрити с кожи. Върху някои от тях седяха хора, които си почиваха или разговаряха. Усети погледите им. Отстрани забеляза и други сводести отвори, укрепени с бивни на мамути зачуди се накъде ли водят, но не посмя да попита.

„Прилича на пещера“ – помисли си тя. – Просторна удобна пещера. Но арките от бивни, както и огромните кости от мамути, използвани като стълбове, подпори и стени, и подсказваха, че това не е пещера, открита от някого. Беше жилище, построено от самите тях!

Предната част, в която се печеше месото, беше по-голяма от останалите, по-обширен беше и четвъртият сектор, в който ги въведе Талут. От няколкото незастлани нара, разположени покрай стените и очевидно неизползвани, Айла разбра как са изградени.

При прокопаването на по-ниското ниво, от двете страни, малко под повърхността, бяха оставени широки платформи от пръст, укрепени на ключовите места с кости от мамути. Още такива кости бяха поставени напреко върху платформите, а празнините помежду им бяха запълнени с чимове, които повдигаха и придържаха нещо като сламеници от мека гладка кожа, натъпкани с мамутска вълна и други мъхести материали. Като се добавеха няколко пласта кожи, пръстените платформи се превръщаха в топли и удобни легла и кушетки.

Джондалар се зачуди дали огнището, към което ги водеха, е незаето. Изглеждаше безлюдно, но въпреки празнотите в околното пространство, то сякаш беше обитаемо. Виждаха се тлеещи живи въглени, върху някои от наровете бяха струпани кожи, а по рафтовете бяха окачени сухи билки.

– Гостите обикновено отсядат край Огнището на Мамута – обясни Талут. – Ако Мамут няма нищо против. Ще го попитам.

– Разбира се, че могат да останат, Талут – дочу се глас откъм един празен нар.

Джондалар се обърна и се взря в една от купчините кожи, която се размърда. Сетне блеснаха две очи и се появи лице с белег в горния край на дясната буза – татуировка във формата на обърнато V, вплетена в бръчки, издаващи невероятна възраст. Онова, което бе взел за зимната козина на животно, се оказа бяла брада. Два дълги и тънки крака смениха кръстосаната си поза и се спуснаха на пода от ръба на повдигнатата

платформа.

– Не ме гледай така учудено, сине на Зеландониите. Жената знаеше, че съм тук – продума старецът със силен глас, по който трудно можеше да се отгатне напредналата му възраст.

– Вярно ли е, Айла? – попита Джондалар, но тя изглежда не го чу.

Айла и старецът бяха впили поглед един в друг и всеки се вираше, сякаш, за да надникне в душата на стоящия срещу него. В следващия миг младата жена се отпусна на земята пред възрастния Мамут със скръстени крака и сведена глава.

Джондалар бе озадачен и смутен. Тя си служеше с езика на знаци-те, чрез който, както му беше казала, общуваха хората от Клана. Такава поза заемаха жените от Клана, за да изразят почитителното си отношение и уважението си, когато молеха за разрешение да изразят мислите си. Беше прибегвала до нея само когато се бе опитвала да му каже нещо много важно, нещо, което не можеше да предаде по друг начин когато думите, на които я бе научил, не и достигаха, за да сподели чувствата си. Той се питаше как е възможно нещо да се изрази по-ясно на език, в който жестовите и движенията взимаха превес над думите, но много повече се бе изненадал, когато бе узнал, че тези хора изобщо контактуват помежду си.

Щеше му се обаче да не беше постъпвала по този начин точно тук. Когато я видя да си служи със знаците на плоскоглавците по този начин, той се изчерви, прииска му се да изтича при нея и да и каже да стане преди да я е видял някой друг. Тази и поза винаги го бе карала да се чувства неудобно, сякаш предлагаше нему почитта и уважението, което дължеше на Дони, Великата Майка Земя. Смяташе този акт като нещо интимно между тях двамата, като нещо лично, което не бива да се излага на показ пред другите. Съвсем различно бе, когато се държеше така с него насаме. Сега обаче му се искаше тя да направи добро впечатление на тези хора. Щеше му се да я харесат. Не искаше да разберат за миналото и.

Мамут го погледна строго, сетне отново се обърна към Айла. Изпитателният му поглед се спря за миг върху нея, после старецът се наведе и я докосна по рамото.

Айла погледна нагоре и видя мъдри, добри очи и лице, набраздено от бръчици и меки гънки. За миг татуировката под дясното му око и заприлича на потъмняла очна кухня сърцето и заби силно, когато за частица от секундата и се стори, че окоето липсва и това е Креб. Но благочестивият старец от Клана, който, с помощта на Иза, беше отгледал и се

беше грижил за нея, бе мъртъв. Иза също не беше сред живите. Тогава кой бе този възрастен мъж, който бе предизвикал такива силни чувства у нея? Защо седеше в краката му в позата на жена от Клана? И откъде знаеше той как хората от Клана реагират в такъв случай?

– Стани, моето момиче. По-късно ще говорим – рече Мамут. – Нужно ти е време, за да си починеш и да се нахраниш. Това са легла – места за спане – обясни той, посочвайки наровеите, сякаш знаеше, че вероятно е необходимо да и се каже. – Ей, там има допълнителни завивки и кожи.

Айла се изправи грациозно. Наблюдателният старец разбра, че движението е било повтаряно с години и добави тази информация към онава, което вече знаеше за жената. За краткото време на срещата им, той бе научил повече за Айла и Джондалар, отколкото който и да било друг в бивака. При това, той бе узнал нещо повече и за миналото на Айла.

Печеното месо от мамут, поставено върху голям поднос от тазова кост заедно с различни корени, зеленчуци и плодове, беше изнесено навън, под косите лъчи на следобедното слънце, където удоволствието от храната щеше да е по-голямо. Ароматното и крехко мамутско месо напълно съответстваше на спомените на Айла, но при сервирането на храната тя се оказа в затруднено положение. Не знаеше какъв е протокола. В някои случаи, обикновено при по-гържествени поводи, жените от Клана се хранеха отделно от мъжете. Най-често обаче седяха на семейни групи, като дори тогава най-напред се сервираше на мъжете.

Айла не знаеше, че Мамутоите изразяват уважението си към своите гости като им предлагат първи да си изберат парче месо, не и беше известно и това, че според обичая, първата хапка се полагаше на жена, като знак на почит към Майката. Когато храната беше изнесена, Айла поизостана, стремейки се да стои зад Джондалар и да наблюдава останалите дискретно. Настана момент на объркано раздвижване – всички отстъпваха назад в очакване тя да започне първа, а тя все се опитваше да остане зад тях.

Някои от членовете на Лъвския бивак разбраха какво става и със закачливи усмивки го обърнаха на игра. Но на Айла не и беше никак забавно. Съзнаваше, че върши нещо нередно, а Джондалар наблюдаваше сцената, без да и помогне. Дори сам я подтикваше да мине напред.

На помощ и се притече Мамут. Той я хвана за лакътя и я отведе до костната тепсия с нарязаното на дебели филии печено мамутско месо.

– От теб се очаква да започнеш да се храниш първа, Айла – каза той.

– Но аз съм жена – запротестира тя.

– Точно затова от теб се очаква да вземеш първото парче. Това е нашият дар за Майката и е по-добре някоя жена да го приеме от Нейно име. Вземи най-хубавата мръвка, не за себе си, а за да почетем Мут – обясни и старецът.

Тя го погледна – първо с изненада, а сетне с благодарност. Взе една чиния – леко огъната плочка отцепена от бивник, и много сериозно и внимателно избра най-хубавото парче. Джондалар и се усмихна и и кимна одобрително, а другите се скупчиха напред, за да си вземат от храната. Когато приключи, Айла остави чинията на пода както беше забелязала че правят останалите.

– Одеве се чудех дали ни показваш нов танц – дочу тя глас зад себе си.

Айла се обърна и срещна тъмните очи на мъжа с кафявата кожа. Не разбра думата „танц“, но широката му усмивка беше дружелюбна. И тя му се усмихна.

– Казвал ли ти е някой колко си красива, когато се усмихнеш? – попита той.

– Красива? Аз? – засмя се тя и поклати глава недоверчиво.

Веднъж Джондалар бе изрекъл почти същите думи, но тя не се възприемаше по този начин. Още като момиче, далеч преди да стане жена, тя беше по-слаба и по-висока от хората, които я бяха отгледали. Бе толкова различна от тях и издаденото си напред чело и със странната кост под устата, която Джондалар наричаше брадичка, че винаги се бе смятала за едра и грозна.

Ранек я наблюдаваше с интерес. Тя се смееше по детски невъздържано, сякаш наистина си мислеше, че е казал нещо забавно. Не беше очаквал такава реакция. Предполагаше, че тя ще откликне със срамежлива усмивка или шеговита покана на опитна жена, но в сиво-сините очи на Айла липсваше коварство, а жестът, с който отмяташе назад дългата си коса бе напълно лишен от стеснение и срамежливост.

В замяна на това движенията и бяха непринудено грациозни като на животно – например на кон или лъв. Тя имаше някакво излъчване, притежаваше качество, което той не можеше добре да определи, но което съдържаше елементи на пълна откровеност и честност, съчетани с непроницаема тайнственост. Изглеждаше невинна, като пеленаче, готова да приеме всичко, но същевременно бе напълно оформена жена – висока, зашеметяваща, безкомпромисно красива жена.

Огледа я с интерес и любопитство. Косата и, гъста и дълга с

естествено чуплив косъм, бе с лъскав, наситено златист оттенък като развявана от вятъра слама, очите и бяха големи и раздалечени, обкръжени от ресници леко по-тъмни от косите и. С вещината на скулптор той се взря в изчистените и елегантни черти на лицето и, в гъвкавото и мускулесто тяло, а когато очите му се спряха върху налетите и гърди и съблазнителния и ханш, в тях блеснаха пламъчета, които я смутиха.

Тя се изчерви и отвърна поглед. Джондалар я беше уверил, че не е неприлично да гледа хората в очите, но това не и се нравеше особено. Чувстваше се беззащитна и уязвима. Погледна към Джондалар и видя, че е застанал с гръб към нея, но стойката му бе по-красноречива от всякакви слова. Беше ядосан. Защо се гневеше? Беше ли го подразнила с нещо?

– Талут! Ранек! Барзек! Вижте кой идва! – извика някой.

Всички се обърнаха и видяха няколко души, които преваляха хребета на склона. Нези и Талут заизкачваха стръмнината, а един младеж се отдели от групичката и се затича към тях. Срещнаха се по средата на хълма и сърдечно се прегърнаха. Ранек също се спусна да посрещне новопристигналите и макар поздравът да бе по-сдържан, той прегърна един по-възрастен мъж с доста топлота и нежност.

Обзета от странно чувство на празнота, Айла наблюдаваше останалите хора от бивака, които изоставиха гостите в желанието си да поздравят завръщащите се роднини и приятели, говорейки и смеейки се в един глас. Тя бе Айла от ничий род. Нямахме къде да отиде, нямаше дом, в който да се завърне, нямаше клан, който да я посрещне с прегръдки и целувки. Иза и Креб, които я обичаха, бяха мъртви, а самата тя бе мъртва за онези, които обичаше.

Уба, дъщерята на Иза и беше като истинска сестра, нямаха кръвна връзка, но се обичаха. Но ако Уба видеше Айла в този момент, тя би прокудила Айла от сърцето и мислите си би отказала да повярва на очите си, би се отрекла от нея. Брод я бе проклетел да загине. Следователно, тя бе мъртва.

А дали Дърк изобщо я помни? Беше и се наложило да го остави в клана на Брун. Дори да го бе откраднала, пак биха били самотни. А ако и се беше случило нещо, той щеше да остане сам. Най-добре беше да го остави в клана. Уба го обичаше и щеше да се грижи за него. Всички го обичаха, с изключение на Брод. Но Брун щеше да го закрила и да го учи да ловува. А когато порасне, ще стане силен и смел, ще си служи с прашката не по-зле от нея, ще тича бързо и...

Изведнъж забеляза, че един член на Лъвския бивак не беше се

втурнал нагоре по склона. Недалеч от землянката стоеше Ридаг, подпярл се с ръка на един бивник, и се взираше с широко отворени очи в спускащата се надолу група от щастливо смеещи се хора. Тогава тя ги видя през неговите очи – прегърнати, гушнаи някои от децата, докато други малчугани подскачаха край тях и молеха да ги вземат на ръце. „Много тежко диша“ – помисли си тя. – „Твърде много се вълнува.“

Тя тръгна към него и видя, че Джондалар също се запъти към момчето.

– Исках да го занеса там горе – каза той.

И Джондалар бе забелязал детето и бе обзет от същите мисли.

– Да, да, занеси го – отвърна тя. – Може би Уини и Рейсър пак ще се изплашат от всички тези нови хора. Ще ида при тях.

Айла се загледа в Джондалар, който вдигна тъмнокосото дете сложи го на раменете си и пое нагоре по склона към хората от Лъвския бивак. Младият мъж, когото Талут и Нези бяха приветствали така сърдечно и който беше почти колкото Джондалар на ръст, протегна ръце към момченцето и, очевидно зарадван, го поздрави, после го вдигна на раменете си и го понесе обратно надолу към землянката. „Обичат го“ – помисли си тя и си спомни, че и нея бяха обичали, макар да бе различна.

Джондалар видя, че ги наблюдава и си се усмихна.

Внезапно тя изпита такова топло чувство към грижовния и чувствителен мъж, че и стана неудобно заради самосъжалението, обзело я само няколко мига преди това. Вече не беше сама. Имаше Джондалар. Обичаше да чува името му, мислите и бяха изцяло завладени от любимия мъж и от чувствата и към него.

Джондалар. Първият представител на Другите, когото беше видяла и можеше да си спомни, първият с лице като нейното и очи като нейните – само че още по-сини, зениците му бяха толкова сини, че и бе трудно да повярва, че са истински.

Джондалар. Първият извисяващ се над нея мъж, когото бе срещнала, първият, който се бе смял с нея и бе проронил сълзи на скръб при загубата на брат си.

Джондалар. Мъжът, изпратен и като дар от тотема и, в това беше сигурна, в долината, в която се засели след като напусна Клана и се измори да търси Другите, себеподобните.

Джондалар. Човекът, който отново я научи да говори с думи, а не с езика на знаците, с който си служеше Кланът. Джондалар, чиито деликатни ръце можеха да оформят сечиво, да почешат конче или да вдигнат дете и да го сложат на гърба му. Джондалар, който я бе научил да се

радва на собственото си тяло, а и на неговото, който я обичаше и когото тя обичаше повече, отколкото смяташе, че е възможно да се обича който и да било.

Тя тръгна към реката и зави към едно недорасло дърво, за което с дълго въже бе завързан Рейсър. Все още обзета от така новото за нея чувство, тя избърса навлажнените си очи с opakото на ръката си. Потърси с ръка амулета си – малка кожена торбичка, окачена на врата и с кишка. Опипа предметите с неясни очертания и насочи мислите си към своя тотем.

„Дух на Великия Пещерен Лъв, Креб винаги казваше, че с могъщ тотем се живее трудно. Прав беше. Изпитанията са винаги трудни, но и винаги си заслужават усилията. Тази жена е благодарна за закрилата и за даровете на могъщия си тотем. За вътрешните дарове, за наученото и за даровете на онези, за които милее, като Уини, Рейсър, Бебчо и най-вече – Джондалар.“

Когато Айла стигна до жребеца, Уини се приближи и я поздрави с пръхтене. Жената сложи ръка на врата на кобилата. Чувстваше се изморена, на края на силите си. Присъствието на толкова много човешки същества и всички тези събития бяха нещо ново за нея, пък и хората, служещи си с езика на думите бяха толкова шумни. Имаше главоболие, кръвта пулсираше в слепоочията и, а вратът и раменете я боляха. Уини се облегна на нея, а после и Рейсър се присъедини, притискайки я от другата страна. Почувства се заклещена между двамата, но това не я подразни.

– Стига толкова! – сгълча ги най-сетне тя и тупна жребеца по хълбока. – Много си наедрял, Рейсър, пък и силно натискаш. Я се виж! Виж колко си порасъл. Почти колкото майка си! – Тя го почеса, а после, забелязала засъхнала пот по тялото на Уини, разтърка и потупа кобилата. – И на вас ви е трудно, нали? После ще ви обгрия добре и ще ви разчеша, но сега пристигат още хора, сигурно пак ще привлечете вниманието им. Когато свикнат с вас, няма да е толкова лошо.

Неусетно Айла бе започнала да се изразява на езика, създаден от самата нея през самотните години, прекарани в компанията единствено на животни. Той включваше някои жестове, с които си служеше Кланът, част от малко-членоразделни думи, които хората от Клана произнасяха, звукоподражателни слова, както и безсмислените звукосъчетания, които тя и синът и бяха започнали да използват. Страничният наблюдател вероятно не би забелязал знаците с ръце, които тя правеше, но определено би доловил изключително странните мърморещи звуци, които

произнасяше – грухтене, ръмжене и повтарящи се срички. Възможно беше дори да не го възприеме като език.

– Може би и Джондалар ще разчеше Рейсър. Неочаквано в съзнанието и се загнезди тревожна мисъл и тя замълча. Отново посегна към амулета си и се опита да формулира мислите си. „Велик Пещерен Лъв, сега Джондалар също е твой избраник, и той като мен носи на крака си твоите белези.“

После мислите и потекоха на древния ням език, в който участваха само ръцете – единствено правилният език за общуване със света на духовете.

„Дух на Великия Пещерен Лъв, този избран мъж не познава тотемите. Този човек не знае нито за изпитанията и трудностите на могъщия тотем, нито за даровете и за наученото. Това е трудно дори за тази жена, която ги познава. Тази жена би помолила Духа на Пещерния Лъв... би го помолила за онзи мъж...“

Нишката на мислите и се прекъсна. Не беше съвсем сигурна за какво молеше. Не и се искаше да моли духа да не подлага Джондалар на изпитания – не желаше той да бъде лишен от облагите, които те със сигурност щяха да му донесат – или да бъде по-благосклонен към него. Тъй като самата тя бе преживяла тежки страдания и бе придобила уникални умения и интуиция, Айла бе започнала да вярва, че даровете съответстват на тежестта на изпитанието. Тя събра мислите си и продължи:

„Тази жена би помолила Духа на Великия Пещерен Лъв да помогне на избрания мъж да узнае колко ценен е могъщият му тотем, да научи, че изпитанието е нужно, независимо от тежестта му.“

Най-после тя свърши и отпусна ръце.

– Айла?

Тя се обърна и видя Лати.

– Да?

– Изглеждаше... заета. Не исках да те прекъсвам.

– Вече свърших.

– Талут те моли да дойдеш и да доведеш конете. Вече обясни на всички да не правят нищо, докато не им кажеш. За да не се изплашат или притеснят... Мисля, че накара някои хора да се разтревожат.

– Ще дойда – рече Айла и се усмихна. – Искаш ли яздиш кон на връщане? – попита тя.

По лицето на Лати се разля широка усмивка.

– Може ли? Наистина?

„Когато се усмихва така, прилича на Талут“ – помисли си Айла.

– Може би хората няма да се притесняват, когато видят теб върху Уини. Ела. Ето камък. Ще помогне да се качиш.

Когато Айла се появи на завоя, следвана от напълно оформената кобила, възседната от момичето и от игривия жребец, всички разговори секнаха. Онези, които вече бяха виждали подобна сцена, макар и все още обзети от страхопочитание, се наслаждаваха на израза, изписан върху лицата на смаяните си и невярващи близки, които за пръв път бяха свидетели на такава гледка.

– Виж, Тюли. Нали ти казах! – обърна се Талут към една тъмнокоса жена, която приличаше на него по ръст, но не и по цвят.

Тя стърчеше над Барзек, мъжът от последното огнище, който стоеше до нея, обвинил кръста и с ръце. Край тях бяха двете момчета от същото огнище, на тринадесет и на осем години, както и шестгодишната им сестра, с която Айла се бе запознала малко преди това.

Когато стигнаха до землянката, Айла свали Лати, после помилва и потупа Уини, чиито ноздри отново се разширяваха, долавяйки миризмата на непознати хора. Момичето изтича до един дългурест червенокос младеж, вероятно четиринадесетгодишен, висок почти колкото Талут и ако, не се смята възрастта и още неукрепналото му тяло, почти същия като него.

– Ела да се запознаеш с Айла – подкани го Лати и го задърпа към жената с конете. Той се остави да го влечат.

Джондалар бе приближил за да успокои Рейсър.

– Това е брат ми Дануг – обясни Лати. – Беше заминал задълго. Но сега вече знае всичко за добиването на кремък и ще си остане у дома. Нали, Дануг?

– Още не знам всичко, Лати – отвърна той леко смутен.

– Поздравявам те – усмихна му се Айла с протегнати напред ръце.

Това го смути още повече. Той беше син на Лъвското огнище и трябваше пръв да поздрави пришълката, но красивата чужденка, която караше животните да и се подчиняват, го бе поразила. Пое предложениите му ръце и промърмори някакъв поздрав. Уини избра точно този момент за да изпръхти и отскочи настрани и той бързо пусна ръцете и – стори му се, че кой знае защо кобилата изразява неодобрение.

– Уини ще те опознае по-бързо, ако я потупаш и и позволиш да те подуши – обясни Джондалар, доловил объркването на момчето. Беше в трудна възраст – нито дете, нито мъж. – Значи се учиш да добиваш кремък? – поде разговор той, за да предразположи момчето докато му поздравеше как да гали коня.

– Работа с кремък. Уимез ме обучава от малък – отвърна гордо младежът. – Той е най-добрият, но искаше да усвоя и други техники и да се науча да преценявам необработения камък.

Сега, когато темата на разговор му бе по-близка, Дануг бе обзет от обичайния за него възторг.

В очите на Джондалар проблесна интерес.

– И аз работя с кремък и също съм усвоил занаята от най-добрия майстор. Когато бях колкото тебе, живеех с него край кариерата за кремък, която сам бе открил. Бих искал по някое време да се запозная с учителя ти.

– Тогава, нека аз да те представя, тъй като съм син на неговото огнище и първият, макар и не единствен, който си служи със сечивата му.

Джондалар чу гласа на Ранек, а когато се обърна, видя, че всички обитатели на бивака са ги наобиколили. До мъжа с кафявата кожа стоеше човекът, с когото се бяха поздравили сърдечно. Въпреки че бяха еднакво високи, Джондалар не виждаше никаква друга прилика помежду им. Косата на по-възрастния мъж беше права и светло кестенява, тук-там със сиви кичури, а очите му бяха с обичайния син цвят. Липсваше всякакво сходство между отчетливо екзотичните черти на Ранек и неговите. „Земята Майка трябва да е избрала духа на друг мъж за детето на неговото огнище“ – помисли си Джондалар – „но защо се е спряла на човек с такъв странен цвят?“

– Уимез от Лисичето огнище на Лъвския бивак, Майстор на Кремък от Мамутоите – произнесе Ранек с пресилена церемониалност, – запознай се с нашите гости, Джондалар от Зеландониите, от твоя занаят, както изглежда. – Джондалар долови в словата му нещо подмолно... но какво беше то? Шеговитост? Сарказъм? Или нещо друго. – И красивата му спътница, Айла от ничий род, но много очарователна, и тайнствена.

Усмивката му привлече погледа на Айла с контраста между белите зъби и тъмната кожа и в тъмните му очи блеснаха хитри пламъчета.

– Поздравявам ви – рече Уимез точно толкова просто и прямо, колкото помпозно ги бе представил Ранек. – Каменоделец ли си?

– Да, майстор на кремъчни изделия – отвърна Джондалар.

– Донесъл сам няколко превъзходни камъка. Направо от кариерата, никак не са изсъхнали.

– В багажа си имам каменен чук и сечиво за пробиване на дупки – заинтригува се веднага Джондалар. – Вие използвате ли такива сечива?

Когато не след дълго двамата потънаха в разговор за общия си занаят, Ранек хвърли огорчен поглед към Айла.

– Знаех си, че така ще стане – отбеляза той. – Знаеш ли кое е най-лошото, когато живееш край огнището на майстор на сечива? Не е това, че кожата ти винаги са обсипани с каменни отломъци, а това, че ушите ти са винаги пълни с приказки за камънаци. А когато и Дануг прояви интерес... камък, камък, камък... само това чувах.

Добродушната усмивка на Ранек опровергаваше оплакванията му, пък и явно всички ги бяха чували преди, защото никои освен Дануг не му обърна особено внимание.

– Не знаех, че това те дразни толкова много – заоправдава се младежът.

– Не го дразни – намеси се Уимез. – Не познаваш ли кога Ранек се опитва да направи впечатление на хубава жена?

– Всъщност, аз съм ти благодарен, Дануг. Преди да се появиш ти, все си мислех, че се надява мен да направи майстор на кремъчни изделия – додаде Ранек, за да разсее опасенията на Дануг.

– Престанах да се надявам още, когато разбрах, че гледаш на сечивата ми само като на резбарски оръдия за обработка на бивни, а това стана скоро след като дойдохме тук – каза Уимез, а после се усмихна и добави: – А ако каменните отломъци в леглото са ти неприятни, трябва да опиташ вкуса на стърготини от бивни в храната си.

Двамата различни на външност мъже си размениха усмивки и Айла с облекчение разбра, че те се шегуват като дружелюбно си разменят заядливи забележки. Освен това тя забеляза, че въпреки различната им боя и екзотичните черти на Ранек, те си приличаха по усмивката и движенията на тялото.

Ненадейно откъм вътрешността на дългата къща долетяха крясъци.

– Не се бъркай, стара жено! Това засяга само Фрали и мен.

Беше мъжки глас, на човека от шестото, предпоследно огнище. Айла си спомни, че се беше запознала с него.

– Не знам защо тя избра теб, Фребек! Не трябваше да и позволявам! – изпищя в отговор пронизителен женски глас.

Изведнъж една възрастна жена изскочи навън през сводестия вход след себе си тя влачеше плачеща млада жена. Последваха ги две момченца с объркано изражение на лицата, едното на около седем години, а другото – двегодишен малчуган с все още неуверена походка, голо дупе и палец в устата.

– Ти си виновна за всичко. Тя те слуша прекалено много. Защо не престанеш да се месиш?

Всички отвърнаха погледи – репликите им бяха до болка познати.

Но поразената Айла не сваляше очи от старницата. Никоя жена от Клана не би спорила с мъж по такъв начин.

– Фребек и Крози пак се счепкаха, не им обръщайте внимание – обади се Трони.

Тя беше жената от петото огнище, Огнището на Северния елен, спомни си Айла. Намираще се в съседство на Огнището на Мамута, в което бяха отседнали двамата с Джондалар. Жената кърмеше новородено момченце.

Айла вече се познаваше с младата майка от съседното огнище и изпитваше силна симпатия към нея. Торнек, другарят и, вдигна притискащото се към майка си тригодишно момиченце, което все още не приемаше новото бебе, узурпирало мястото му в прегръдките на майка му. Дватама млади бяха сърдечни и любящи и Айла се радваше, че именно те, а не кавгаджиите обитаваха съседното огнище. Манув, който живееше с тях, бе дошъл да си поприказва с нея докато се хранеха. Разказа и, че той е бил мъжът на огнището, когато Торнек, син на братовчед на Мамут, е бил малък. Каза и, че често се заседява в пределите на четвъртото огнище и това и достави удоволствие. Тя винаги изпитваше особена привързаност към възрастните хора.

Обитателите на огнището от другата им страна, третото по ред, не предизвикваха у нея същия възторг. Там живееше Ранек – именно той го бе нарекъл Лисичето огнище. Не че не го харесваше, но в негово присъствие Джондалар се държеше толкова странно. Това огнище беше по-малко, само с двама мъже, и заемаше по-малко място в дългото помещение, така че тя се чувстваше по-близо до Нези и Талут във второто огнище, а също и до Ридаг. Харесваха и и другите деца от Лъвското огнище на Талут – Лати и Ръги, по-малката дъщеря на Нези, близка по възраст до Ридаг. А сега, след като се бе запознала с Дануг, намираще, че и той и се нрави.

Приблужи Талут, съпроводен от едрата жена. С тях бяха Барзек и децата и Айла предположи, че са брачна двойка.

– Айла, бих искал да те запозная със сестра си, Тюли от Огнището на Зубъра, водачка на Лъвския бивак.

– Поздравявам те – протегна ръце жената за официално запознанство. – В името на Мут те приветствам с добре дошла.

Като сестра на водача тя бе равна с него по ранг и знаеше задълженията си.

– Поздравявам те, Тюли – отвърна Айла, като се опитваше да не задръжа прекалено дълго погледа си върху нея.

Когато Джондалар за пръв път успя да се изправи на крака, тя с изненада откри, че е по-висок от нея, но да види по-висока жена беше още по-смайващо. На ръст Айла надминаваше всички в Клана. Но водачката не бе просто висока. – мускулестото и тяло излъчваше сила. Единствено брат и се извисяваше над нея. Тя се носеше с осанка, каквато само високият ръст и едрото тяло могат да придадат, и с неоспоримата самоувереност на жена, майка и водачка, която сама управлява живота си.

Странният акцент на гостенката учуди Тюли, но тя си имаше друга, по-голяма грижа и без колебание повдигна въпроса с прямотата, присъща на нейния род.

– Не знаех, че Огнището на Мамута ще бъде заето, когато поканих Бранаг да се върне с нас. Те с Диджи ще се съберат това лято. Той ще остане само няколко дни и, колкото знам, тя се надяваше да прекарат това време сами, настрана от братята и сестра и. Тъй като си гостенка, Диджи не би се обърнала към теб с такава молба, но и се иска двамата с Бранаг да отседнат в Огнището на Мамута, ако не възразяваш.

– Огнището е голямо. Много легла. Не възразявам – отвърна Айла.

Неудобно и беше, че искат нейното разрешение. Нали домът не беше неин.

Докато говореха, от земянката излезе млада жена, следвана от млад мъж. След беглия поглед, Айла се възря в жената по-продължително. На възраст – почти колкото Айла, тя бе яка и малко по-висока! Имаше червеникаво-кестенява коса и дружелюбно лице, което мнозина биха определили като хубаво и очевидно придружаващият я младеж я смяташе за доста привлекателна. Но Айла не обърна особено внимание на физическите и черти – тя не можеше да откъсне изпълнения си с благоговение поглед от облеклото на жената.

Беше обута с кожени ботуши и облечена с туника от кожа, чийто цвят почти съвпаднаше с този на косата и. Дрехата беше дълга, пищно украсена, боядисана в тъмно червено – цвят охра, с отвор отпред и с колан, за да я държи прибрана. За Клана червеният цвят беше свещен. Торбичката на Иза беше единственият боядисан в червено предмет, който Айла притежаваше. В него държеше особените корени, които служеха за приготвяне на пиетието за специалните церемонии. Все още я пазеше, скътана в торбата с церовете, в която носеше и различни изсушени билки за изцелителните магии. Цяла туника, направена от червена кожа? Трудно и бе да повярва.

– Много е красива! – възкликна Айла още преди да са я представили както трябва.

– Харесва ли ти? За брачната ми церемония е, когато се съберем. Даде ми я майката на Бранаг, а на мен ми се прииска да я облека и да я покажа на всички.

– Аз никога не виждала нищо такова! – промълви Айла с широко отворени очи.

Младата жена се зарадва.

– Ти си Айла, нали? Аз се казвам Диджи, а това е Бранаг. Той трябва да се връща след няколко дни – добави тя със съжаление, – но от следващото лято нататък ще бъдем заедно. Ще се преселим при брат ми, Тарнег. Сега той живее при своята жена и нейното семейство, но иска да основе нов бивак и настоява да си намеря другар, за да има водачка.

Айла видя как Тюли се усмихна и кимна на дъщеря си и си спомни молбата и.

– Край огнището има много място, много празни легла, Диджи. Ти ще отседнеш в Огнището на Мамута с Бранаг..., ако Мамут няма против. Огнището на Мамут.

– Първата му жена беше майка на баба ми. Много пъти съм спала край огнището му. Мамут няма да възрази, нали? – попита Диджи като го зърна.

– Разбира се, че ти и Бранаг можете да останете тук, Диджи, но да знаете, че може и да не си отспите. – Диджи се усмихна очаквателно, а Мамут продължи – Имаме гости, Дануг се завърна след едногодишно отсъствие, предстои твоята брачна церемония, а търговската мисия на Уимез завърши с успех – мисля, че има достатъчно причини да се съберем край Огнището на Мамута тази вечер и да послушае разказите.

Всички се усмихнаха. Очакваха съобщението, но това не намаляваше вълнението им. Знаеха, че по време на събиранията край Огнището на Мамута се разказваха минали преживелици и приказки, а понякога имаше и други забавления, затова очакваха вечерта с нетърпение и радост. Много им се искаше да узнаят новините от другите биваци и отново да чуят познатите им истории. А интересът им към реакциите на пришълците по отношение на живота и приключенията на членове от собствения им бивак, беше не по-малък от желанието им да чуят разказите, които щяха да споделят с тях.

Джондалар също знаеше какво представлява едно такова събирание, затова се тревожеше. Дали Айла ще разкаже голяма част от своята история? Дали след това Лъвският бивак ще бъде все така гостоприемен? Мина му през ум да я отведе настрана и да я предупреди, но знаеше, че само ще я ядоса и разстрои. В много отношения тя беше като

Мамутоите – изразяваше чувствата си открито и честно. Във всички случаи, нямаше да излезе нищо добро. Тя не умееше да лъже. Най-добре би било да се въздържа и да не взима думата.

3

Част от следобеда Айла прекара в разтъркване и разчесване на Уини с парче мека кожа и чесало от изсушена бодлива лугачка. Заниманието подейства успокояващо не само на кобилата, но и на самата нея.

Джондалар и правеше компания като използваше подобно чесало, за да облекчи сърбежа на Рейсър, като същевременно пригладяше рошавата зимна козина на жребца, макар че на младото животно му се играеше и не стоеше на едно място. Топлият и мек вътрешен пласт от козината на Рейсър бе станал много по-плътен и това напомни на мъжа, че съвсем скоро ще ги връхлети студа. Това го накара да се замисли къде да прекарат зимата. Все още не знаеше какво точно е отношението на Айла към Мамутоите, но поне конете и хората от бивака започваха да свикват едни с други.

Айла също забеляза, че напрежението бе спаднало, но се безпокоеше къде ще пренощуват конете, когато тя влезеше в землянката. Бяха свикнали да спят в нейната пещера. Джондалар я уверяваше, че ще се чувстват чудесно, защото конете са свикнали да стоят на открито. Накрая тя реши да върже Рейсър за един кол недалеч от входа. Беше сигурна, че Уини няма да се отдалечи без жребца и ще я събуди, ако се появи някаква опасност.

С падането на здрача излезе студен вятър, а когато Айла и Джондалар се прибраха, във въздуха се долавяше дъх на сняг, но край Огнището на Мамута, в средата на полуподземното жилище, беше уютно и топло в компанията на събралите се хора. Мнозина бяха престанали да си взимат от донесените студени остатъци от предишната гощавка: малки бели фъстъци богати на скорбяла, диви моркови, боровинки и парчета печено мамутско месо. Зеленчуците и плодовете хващаха с пръсти или с две пръчки, които използваша като щипки, но Айла забеляза, че всеки човек, с изключение на най-малките деца, имаше нож за рязане на месо-то при хранене. С интерес наблюдаваше как някой от тях захапваше със зъби голяма мръвка, а сетне отрязваше малка хапка с бързо движение на ножа отдолу нагоре, при това без да си отреже носа.

Малки кафяви мехове за вода – съхранените непромокаеми мехури и стомаси на различни животни – се предаваха от ръка на ръка и хората пиеха от тях с огромно удоволствие. Талут предложи на Айла да си пийне. Лъхна я малко неприятната миризма на ферментирала течност, а в

устата си усети въз сладък силно парещ вкус. При повторното предложение тя отказа. Не и хареса, макар че на Джондалар сякаш му допаднаше.

Хората говореха и се смееха докато се настаняваха по наровите или върху кожите и рогозките на пода. Айла бе извърнала глава, заслушана в един разговор, когато долови, че шумът е намалял забележимо. Обърна се и видя стария Мамут, застанал със спокойно изражение зад огнището, в което гореше слаб огън. Когато всички приказки стихнаха и вниманието на всеки от присъстващите се насочи към него, той вдигна малка незапалена факла, поднесе я към горещите пламъци и я задържа докато се разгори. В изпълнената с очакване тишина останалите със затенен дъх наблюдаваха как пренесе огъня до малка каменна лампа, поставена в ниша на стената зад него. Фитилът от изсушен лишей запращя в мамутската лой, после лумна и освети разположена зад лампата статуетка от резбован бивник, представляваща закръглена и богато надарена жена.

Айла бе обзета от пронизителното усещане, че фигурата и е позната, въпреки че никога не бе виждала друга, подобна на нея. „Ето това Джондалар нарича дони“ – помисли си тя. – „Казва, че е обитавано от Духа на Великата Майка Земя или може би от негова част. Изглежда твърде малко, за да го побере целия. Всъщност, колко ли е голям един дух?“

Мислите и я върнаха към друга церемония, по времето, когато получи черния камък, сега част от амулета, завързан на врата и. В малката бучка черен манганов двуокис съжителстваха части от духовете на чедата на целия Клан, не само на членовете на нейния клан. Получи камъка, когато я обявиха за знахарка, в замяна, на което тя се отказа от частица от собствения си дух, така че, ако спаси живота на някого, той да не е задължен да и подарява нещо от подобно естество, или с подобна стойност. Това бе вече сторено.

Все още я тревожеше споменът, че не беше върнала духовете след като и бе наложено смъртно проклятие. Креб ги бе взел от Иза след смъртта на знахарката, та да не я съпроводят в света на духовете, но никой не ги беше взел от Айла. Щом у нея бе останала частица от духа на всеки член на Клана, дали смъртното наказание, наложено и от Брод, се простираше и върху тях?

„Мъртва ли съм?“ – питаше се тя, както се бе питала многократно преди. – „Мисля, че не.“ Беше узнала, че силата на смъртното проклятие се дължи на вярата в него и че когато близките ти вече не признават

твоего съществуване и нямаш къде да отидеш, можеш спокойно да умреш. Но защо тя не беше мъртва? Какво я бе накарало да се противопостави на примирението? А по-важно бе какво ще стане с Клана, когато тя наистина умре. Би ли могла смъртта и да навреди на онези, които обича? Дори на целия Клан? Под тежестта на отговорността малката кожата на кесийка сякаш също натежа, сякаш на шията и висеше съдбата на целия Клан.

Размислите на Айла бяха прекъснати от ритмичен звук. С парче еленов рог, оформено като чук, Мамут нанасяше удари по мамутски череп с изписани геометрични линии и символи. На Айла и се стори, че долавя нещо повече от ритмичен отклик, затова напрегна зрението и слуха си. Празната кухня усилваше звука и го насищаше с вибрации, но това не бе обикновен резонанс на инструмент. Когато старият жрец изтръгваше звуци от различните полета, отбелязани върху костния барабан, височината и тонът им придобиваха такива сложни и тънки нюанси, че Мамут сякаш извличаше реч от барабана, сякаш караше стария мамутски череп да говори.

С niskия си, плътен глас, старецът напевно зареди близко модулирани минорни тонове. Когато барабанът и гласът се вплетоха в сложна звукова картина, от различни кътчета на помещението към тях се присъединиха други гласове, вписващи се във вече зададения лад и все пак внасящи свои собствени вариации. Ритъмът на барабана бе подет от подобен инструмент в противоположния край на помещението. Айла погледна натам и видя, че Диджи свири на друг черепен барабан. Сетне Торнек започна да удря с чук от еленов рог по друга кост от мамут – раменна кост, покрита с паралелни линии и орнаменти във формата на обърнато „V“, изписани в червено. Дълбокият тонален резонанс на черепните барабани и по-високите тонове на лопатката изпълниха землянката с красив, натрапчив звук. Тялото на Айла откликна с пулсиращи движения и тя забеляза, че останалите също следваха с телата си ритъма на звука. Ненадейно той секна.

Тишината бе наситена с очакване, което постепенно се разсея. Не бе планирана официална церемония, а само приятелско събиране на хората от бивака, за да прекарат една приятна вечер в компания, заети с онова, което вършеха най-добре – разговорите.

Най-напред Тюли обяви, че е постигнато споразумение, че официалното бракосъчетание между Диджи и Бранаг ще се състои следващото лято. Последваха открито и ясно изразени одобрителни слова и поздравии. Младата двойка сияеше от радост. Сетне Талут помоли Уимез да им

разкаже за търговската си мисия и те узнаха, че се е състояла в размяна на сол, кехлибар и кремък. Няколко души зададоха въпроси или изказаха мнения, а Джондалар слушаше с интерес. Айла обаче не разбираше за какво говорят и реши да го попита по-късно. След това Талут поиска да узнае доколко Дануг е напреднал в обучението, което смути младежа.

– Има талант и сърчна ръка – докладва Уимез. – След няколко години, като понатрупа опит, ще стане много добър. Съжалявах, че си тръгва. Учеше се добре – заслужаваше си да прекара една година далеч от къщи.

Изречени бяха още одобрителни думи. После настана затишие водеха се само приглушени частни разговори. Най-сетне Талут се обърна към Джондалар, предизвиквайки развълнуван шепот.

– Разкажи ни, човече от Зеландониите, как се случи така, че сега си диш в жилището на Лъвския бивак на Мамутоите? – попита той.

Джондалар вдигна един от малките кафяви мехове, отпи от ферментиралата течност, огледа изпълнените с очакване хора и се усмихна на Айла. „Правил го е и преди!“ – помисли си тя леко изненадана, когато разбра, че обмисля темпото и стила на разказа си. Тя се намести удобно и също се приготви да слуша.

– Това е дълга история – започна той. Хората закимаха. Точно това искаха да чуят. – Моят народ живее далеч от тук, много далеч на запад, дори отвъд извора на Великата Майка Река, която се влива в Беранско море. И ние като вас живеем край река, но тя се слива с Голямата вода на запад.

Зеландониите са велик народ. Подобно на вас, ние сме Деца на Земята – онази, която вие зовете Мут, ние наричаме Дони, а тя си остава все същата Велика Майка Земя. Ние ходим на лов и търгуваме, а понякога предприемаме дълги Пътешествия. Брат ми и аз решихме да направим такова Пътешествие. – Джондалар затвори очи за миг и смръщи чело от изпитаната болка. – Тонолан... брат ми... беше веселяк и обичаше приключенията. Бе любимец на Майката. Мъката беше съвсем искрена. Всички разбираха, че това не е преструвка за подсилване на ефекта от разказа. И без да им казва нищо, отгатнаха причината. Сред тях също се говореше, че Майката прибира своите любимци рано. Джондалар нямаше намерение да излага на показ чувствата си. Скръбта го завари неподготвен и причини известен смут в душата му. Но такава загуба предизвикваше разбиране у всички. Неволната му проява пробуди тяхното състрадание и ги накара да изпитат топли чувства към него, далеч по-силни от обичайната любознателност и учтивост, с които се отнасяха към

дружелюбните чужденци.

Той пое дълбоко дъх и се опита да продължи нишката на разказа си:

– В началото Тонолан се канеше да пътува сам. Моето намерение бе да го придружа само до дома на наши роднини, които живееха наблизо, но после реших да ида с него. Прекосихме един малък ледник, който дава началото на Донау, Великата Майка Река, и си казахме, че ще я проследим до края. Никой не вярваше, че ще се справим, дори не съм сигурен, че успяхме, просто продължавахме да вървим, пресякохме много притоци, срещнахме много хора.

Веднъж, през първото лято, спряхме, за да наловим дивеч и докато сушахме месото, няколко мъже ни наобиколиха с насочени към нас копия...

Джондалар бе възобновил първоначалното си темпо и бе увлякъл бивака с разказа за своите приключения. Беше сладкодумен и умееше да увеличава напрежението. Слушателите му кимаха, мърмореха одобрително, насърчаваха го, често изразяваха вълнението си с шумни възклицания. „Хората, които разговарят с думи, не мълчат дори когато слушат“ – помисли си Айла.

И тя като останалите бе запленена от разказа, но за миг погледът и се отклони и тя проследи хората, които го слушаха. Възрастните държаха малките деца в скута си, а по-големичките седяха заедно и с блеснали очи се взираха в чуждоземеца-чародеец. Сякаш най-силно пленен бе Дануг. Беше се навел напред прехласнат.

– След като лъвицата се отдалечи, Тонолан навлезе в каньона, мислейки, че е в безопасност. Тогава чухме рева на лъв...

– И какво стана после? – попита Дануг.

– Ще трябва Айла да ви разкаже останалото. От този момент нататък не помня почти нищо.

Всички погледи се насочиха към нея. Айла бе слисана. Не беше очаквала такъв обрат, никога преди това не беше говорила пред толкова много хора. Джондалар и се усмихна. Изведнъж му бе хрумнало, че най-добрият начин да я приучи да говори пред хора е да я накара да го прави на практика. Не за последен път щеше да се очаква от нея да разказва за свои преживявания, а и след пресните им впечатления от властта и надконете, историята с лъва щеше да им се стори по-правдоподобна. Той знаеше, че случката е вълнуваща и ще подсили нейната тайнственост, пък и ако задоволеше любопитството им с тази история, може би нямаше да и се налага да разказва за миналото си.

– Какво стана, Айла? – обърна се към нея Дануг, вживял се силно в разкара.

До този момент Ръги бе стеснителна и сдържана към по-големия си брат, който беше отсъствал толкова дълго, но сега, спомняйки се за предишни пъти, когато бяха седели в кръг и си бяха разказвали истории, тя реши да се покатери в skuta му. Той и се усмихна разсеяно и я гушна, но продължаваше да гледа очаквателно към Айла.

Айла огледа всички тези лица, извърнати към нея и се опита да каже нещо, но устата и бе пресъхнала, въпреки че дланите и бяха потни.

– Да, какво стана? – повтори Лати.

Тя седеше близо до Дануг и държеше в skuta си Ридаг.

В големите, кафяви очи на момчето се четеше силна възбуда. Той също отвори уста да попита, но никой не разбра звука, който издаде – освен Айла. Схвана не самата дума, а нейния смисъл. И преди беше чувала подобни звуци, дори се бе научила да ги произнася. Хората от Клана не бяха неми, но способността им да артикулират беше ограничена. В замяна на това бяха създали богат и всеобхватен език от знаци, за да общуват, а думите им служеха само за подсилване. Разбираше, че детето я моли да продължи разказа и че влага именно такава значение в думите си. Айла се усмихна и отпрати словата си към него.

– Бяхме с Уни – подхвана тя.

Когато произнасяше името на кобилата, тя сякаш имитираше тихото цвилене на кон. Хората в земянката не разбраха, че става въпрос за името на животното. Помислиха си, че е чудесно украшение към разказа. Усмихнаха се и с одобрителни слова я насърчиха да продължи по същия начин.

– Тя скоро има конче. Много дебела – продължи Айла като протегна ръце пред корема си, за да покаже, че кобилата е била в напреднала бременност. Появиха се разбиращи усмивки. – Всеки ден яздим. Уни трябва излиза. Не далеч, не бързо. Винаги ходим на изток, лесно да ходим на изток. Прекалено лесно, нищо ново. Един ден ние отиваме на запад, не на изток. Виждаме ново място – разказваше Айла, обръщайки се към Ридаг.

Джондалар я беше учил на езика на Мамутоите, както и на другите езици, които сам разбираше, но тя не го говореше така свободно, както неговия език, който беше научила най-напред. Речта и бе странна, някак си различна и трудна за определяне, мъчно намираще думите и това я притесняваше. Но когато се сети за момчето, което никак не можеше да изразява мислите си, тя реши, че трябва да опита. Защото то я беше

помолило.

– Чувам лъв.

Не знаеше защо го направи. Може би подтиквана от жадния израз върху лицето на Ридаг, от начина, по който бе обърнал главата си, за да чува, или просто инстинктивно, но след думата „лъв“ тя изрева застрашително, предавайки идеята за свирепото животно по начин, понятен за целия свят. Айла долови как някои от събралите се трепнаха от страх и ахнаха, после се разсмяха нервно и дадоха словесен израз на одобрението си. Тя притежаваше необикновена способност да имитира животински звуци. Това неочаквано засили възбудата, предизвикана от разказа и. Джондалар също и кимаше и и се усмихваше одобрително.

– Чувам човек вика. – Тя отправи изпълнен с печал поглед към Джондалар. – Спирам. Какво да правя? Уини натежала от бебе. – Тя издаде кратък писклив звук, наподобяващ цвилене на жребче и бе възнаградена от Лати с лъчезарна усмивка. – Аз се безпокоя за кон, но човек вика. Пак чувам лъв. Вслушвам се. – Тя успя някак си да постигне имитация на лъвски рев, който звучеше игриво. – Това е Бебчо. Тогава влизам в каньон, знам, че кон няма пострада.

Айла срещна озадачени погледи. Изречената от нея дума им бе непозната, макар че при други обстоятелства Ридаг би могъл да я знае. Беше казала на Джондалар, че това е дума от езика на Клана, означаваща малко дете.

– Бебчо е лъв – заобяснява тя. – Бебчо е лъв и аз го познавам. Бебчо е... като син. Аз влизам в каньон, карам лъв да си отиде. Намирам един мъртъв човек. Друг човек, Джондалар, ранен много тежко. Уини занася до долината.

– Бре! – чу се присмехулен глас. Айла вдигна поглед и видя Фребек, мъжът, който се бе карал със старицата. – Да не искаш да кажеш, че си заповядала на лъв да остави на мира ранен човек?

– Не изобщо на лъв. На Бебчо – обясни Айла.

– Какво е това... дете го казваш?

– „Бебчо“ е дума от езика на Клана. Значи дете, малко дете. Това е име аз дава на лъв, когато живее при мен. Бебчо е лъв аз познавам. Кон също познава. Не се страхува.

Айла беше разстроена – нещо не беше наред, но тя не знаеше какво.

– Живяла си с лъв? Това не го вярвам – усмихна се ехидно той.

– Не вярваш? – попита гневно Джондалар. Мъжът обвиняваше Айла в лъжа, а той много добре знаеше, че разказът и отговаряше на истината. – Айла не лъже – защити я той като се изправи и развърза ремъка,

с който кожените му панталони бяха пристегнати в кръста. Той отпусна единия край и разголи слабините и бедрото си, обезобразени от възпалени червени резки. – Лъвът ме нападна, а Айла не само ме отгърва от него, тя е много опитна знахарка. Ако не беше тя, щях да последвам брат си на другия свят. И друго нещо ще ви кажа. Видях я да язди лъва, също като коня. И мен ли ще наречеш лъжец?

– Никои гост на Лъвския бивак не може да бъде наричан лъжец – рече Тюли, гледайки свирепо Фребек и опитвайки се да предотврати надвисналата грозна сцена. – Явно е, че си бил тежко наранен, пък и ние сами видяхме как жената... Айла... язди коня. Не виждам причина да се съмнявам нито в твоите думи, нито в нейните.

Настана напрегнато мълчание. Айла, объркана, местеше поглед ту към единия, ту към другия. Думата „лъжец“ и беше непозната и тя не разбираше защо Фребек бе казал, че не и вярва. Беше израснала сред хора, които общуваха с помощта на движения. Освен жестове с ръце, езикът на Клана включваше стойката и изражението на лицето като средства за предаване на отгънци и нюансирани значения. Невъзможно бе да лъжеш успешно с цяло тяло. В най-добрия случай човек можеше да се въздържи и да не каже нещо, но това също се забелязваше, въпреки че беше позволено като нещо лично. Айла просто не се бе научила да лъже.

Но тя схвана, че нещо не е наред. Долавяше внезапно появилите се гняв и враждебност така ярко, сякаш бяха изразени с кръсъци. Разбираше и това, че се опитват да не дават воля на чувствата си. Талут забеляза как Айла погледна към тъмнокожия мъж, а сетне отмести очи. Като зърна Ранек той се досети как да намали напрежението и отново да насочи всеобщото внимание към разказването на истории.

– Това беше хубава история, Джондалар – избоботи Талут, отправяйки строг поглед към Фребек, – Винаги е вълнуващо да се слушат разкази за дълги пътешествия. Искаш ли за чуеш за едно друго дълго пътешествие?

– Да, много.

По лицата отново се появиха усмивки и хората въздъхнаха с облекчение. Щяха да чуят един от любимите си разкази не им се случваше често да имат възможност да го споделят с хора, за които беше непознат.

– Това е историята на Ранек... – подхвана Талут. Айла погледна очаквателно към Ранек.

– Интересно ми е да узная как човек с кафява кожа идва да живее в

Лъвския бивак – промълви тя.

Ранек и се усмихна, но се обърна към мъжа от своето огнище.

– Историята е моя, но добре е да я разкажеш ти, Уимез – отбеляза той.

Джондалар беше седнал отново никак не му харесваше обратът, който разговорът бе взел – или може би интереса на Айла към Ранек – въпреки че това бе по-малкото зло в сравнение с почти откритата враждебност, пък и на него му беше интересно.

Уимез се облегна назад, кимна на Айла и усмихвайки се на Джондалар, започна:

– Между нас, млади момко, има доста общи неща – не е само усетът към камъка. На младини и аз като теб предприех дълго Пътешествие. В началото пътувах на югоизток, подминах Беранско море и стигнах чак до крайбрежието на едно много по-обширно море далеч на юг. Южното море има много имена, защото по бреговете му живеят много хора. Заобиколих източния му край, после се насочих на запад по южното крайбрежие през земи с много гори, където е много по-топло и по-ждовно от тук.

Няма да правя опити да ви разказвам всичко, което ми се случи. Ще го оставя за друг път. Ще ви разкажа историята на Ранек. Докато пътувах на запад срещях много хора, на някои от тях гостувах и научавах нови обичаи, но не ме свърташе на едно място и отново поемах на път. Исках да видя докъде мога да стигна като се движа на запад.

След няколко години се озовах в една местност, мисля, че не е далеч от твоята Голяма вода, Джондалар, но оттатък тесните проливи, където Южното море се влива в нея. Там срещнах хора с тъмна, едва ли не черна кожа и пак там се запознах с една жена. Жена, която ме привличаше. В началото, може би, защото бе различна... екзотичните и дрехи, цветът и, тъмните и блестящи очи. Усмихваше се подкупващо..., а как танцуваше, как се движеше... беше най-вълнуващата жена, която някога съм срещал.

Разказът на Уимез бе непосредствен, лишен от допълнителни ефекти, но така завладяващ, че не му бе необходимо да театралничи. Но изражението на якия и сдържан мъж се промени осезателно, когато спомена жената.

– Когато тя се съгласи да се съберем, реших да остана там с нея. Винаги съм се интересувал от каменоделство дори когато бях младок, затова се научих да правя остриета за копия като техните. Те отсичат и двете страни на камъка, разбираш ли? – Въпросът му беше насочен към

Джондалар.

– Да, двустранно, като брадва.

– Но тези остриета не бяха толкова дебели и груби. Прилагаха добра техника. Аз също им показах някои неща и възприех техния начин на живот, който напълно ме удовлетворяваше, особено след като Майката я благослови и тя роди дете, момченце. Според техния обичай, тя ме попита как да го наречем. Избрах „Ранек“.

„Това обяснява всичко“ – помисли се Айла. – „Майка му е била тъмнокожа.“

– Как реши да се върнеш? – попита Джондалар.

– Няколко години след раждането на Ранек се появиха трудности. Тъмнокожите, с които живеех, бяха дошли по тези места от юг и някои от обитателите на съседните биваци не искаха да делят ловните си полета с тях. Имаше различия и в обичаите. Почти ги убедих да се срещнат и да обсъдят въпроса. Но вместо това няколко луди глави от двете страни решиха да се бият. Смъртта на одного водеше до убийството на другото, сетне желанието за мъст доведе до нападения на самите биваци.

Изградихме добри защитни прегради, но те бяха по-многобройни. Битките продължиха известно време те продължаваха да ни избиват, един след друг. След време видът на човек с по-светла кожа започна да предизвиква страх и омраза. Макар да бях един от тях, те започнаха да не ми се доверяват, подозираха и Ранек. Кожата му беше по-светла от тази на останалите, а и чертите му бяха по-различни. Поговорих с майката на Ранек и решихме да заминем. Раздялата беше тъжна – напускахме близките си и многобройните си приятели, но не можехме да останем, беше опасно. Някои от лудите глави дори се опитаха да ни спрат, но с малко помощ успяхме да се измъкнем през нощта.

Тръгнахме на север, към проливите. Знаех, че там живеят хора, които правят малки лодки и прекосяват с тях откритото море. Предупреди-ха ни, че в този сезон е опасно да се пътува и че пресичането е трудно дори и при най-благоприятни условия. Но на мен ми се струваше, че трябва да се махнем час по-скоро и реших да поема риска.

Но решението не беше правилно – каза Уимез, като внимателно контролираше гласа си. – Лодката се преобърна. Само Ранек и аз успяхме да преплуваме, заедно с един вързоп от нейни неща. – Той замълча за миг, а после продължи разказа си. – Все още бяхме далеч от дома и много време мина преди да се приберем, но накрая стигнахме до тук по време на едно Лятно събиране.

– Колко време бе изминало от заминаването ти? – пита Джондалар.

– Десет години – отвърна Уимез и се усмихна. – Голяма шумотевица се вдигна. Никой не очакваше да ме види отново, да не говорим пък за Ранек. Нези даже не ме позна, но когато заминах, сестричката ми бе още момиченце. Току-що бе приключило бракосъчетанието и с Талут и двамата поставяха началото на Лъвския бивак заедно с Тюли, двамата и стопани и техните деца. Поканиха ме да се присъединя към тях. Нези осинови Ранек, въпреки че той все още е син на моето огнище. Грижеше се за него като за собствен син, дори след раждането на Дануг. Когато Уимез млъкна, минаха няколко мига, преди останалите да осъзнаят, че е приключил. Всички искаха още. Въпреки че повечето от тях бяха чували за много от приключенията му, той комай винаги успяваше да ги изненада с нови истории или с неочаквани обрати във вече познати разкази.

– Струва ми се, че Нези би била майка на всички, стига да можеше – обади се Тюли, спомняйки си неговото завръщане. – Тогава още кърмех Диджи и Нези не можеше да се наиграе с нея.

– За мен тя е повече от майка! – заяви Талут с шеговита усмивка и я потупа по широките задни части. Беше извадил още един мях със силно топитие и след като си пийна го предаде нататък.

– Талут! Ще ти дам да разбереш кой ти е повече от майка! – закани му се тя уж гневно, като едва се сдържаше да не се усмихне.

– Обещаваш ли? – засече я той.

– Знаеш какво имам предвид, Талут – настоя Тюли, пренебрегвайки твърде очевидните намеци, които си разменяха брат и неговата жена. – Та тя не може да изостави дори Ридаг. А той е толкова болнав, че щеше да е по-добре, да го беше оставила.

Айла обърна поглед към детето. Забележката на Тюли го беше обезпокоила. Думите и не бяха преднамерено жестоки, но Айла долови, че не му харесва да говорят за него така, сякаш не бе сред присъстващите. Ридаг обаче не можеше да стори нищо. Не можеше да и каже какво чувства, а тя, без да се замисля, бе допуснала, че тъй като не може да говори, той няма и чувства.

На Айла и се искаше да поразпита и за детето, но се боеше, че може да прозвучи нахално. Джондалар зададе въпроса вместо нея, макар и за да задоволи собственото си любопитство.

– Нези, ще ни разкажеш ли за Ридаг? Мисля, че на Айла ще и бъде особено интересно, а също и на мен.

Докато събираше мислите си, Нези се наведе, взе детето от Лати и го сложи в скута си.

– Бяхме подгонили мегасероси, нали ги знаете, гигантските елени с големите рога – поде тя – и смятахме да им устроим капан и да ги вкарामе в него това е най-добрият начин да се уловят елени с големи рога. Когато за пръв път забелязах една жена да се крие край ловния ни стан, това ми се стори странно. Човек рядко можеше да види плоскоглава жена и никога – сама.

Айла, устремена с цялото си тяло към Нези, слушаше внимателно.

– Освен това не хукна като разбра, че я гледам, избяга чак като се опитах да я приближа. Тогава видях, че е бременна. Помислих си, че може да е гладна, затова и оставих малко храна до скривалището и. На сутринта храната я нямаше, затова и оставих още преди да разтурим стана.

На следващия ден сякаш на няколко пъти ми се мярна, но не бях сигурна. Видях я отново вечерта, докато кърмех Ръги край огъня. Станах и се опитах да я доближа. Тя пак побягна, но движенията и показваха, че има болки. Разбрах, че е започнала да ражда. Не знаех какво да сторя. Исках да и помогна, но тя все бягаше, а беше започнало да се смрачава. Казах на Талут, той събра няколко души и тръгна след нея.

– Тогава пак се случи нещо необяснимо – додаде Талут, внасяйки своя дял в разказа на Нези. – Мислех, че ще трябва да я заобиколим и да и устроим засада, но щом и викнах да спре, тя просто седна на земята и зачака. Нямаше вид на особено изплашена от мен и когато и магнах да дойде, веднага стана и ме последва, сякаш знаеше какво трябва да прави и разбираше, че няма да и сторя зло.

– Не знам как успяваше да пристъпва – продължи Нези. – Болките и бяха толкова силни. Бързо схвана, че искам да и помогна, но не знам доколко успях да я облекча.

Дори не бях сигурна, че ще успее да роди бебето преди да издъхне. А тя даже не гъкна. Най-сетне, призори се роди синът и. С изненада забелязах, че е дете на смесени духове. Въпреки че беше толкова малък, личеше, че е различен. Жената беше толкова слаба, че реших да и покажа, че момченцето и е живо – мислех си, че това може да я накара да се бори за живота си пък и на нея изглежда много и се искаше да го види. Но изглежда вече беше твърде късно. Беше изгубила много кръв. Сякаш просто отказа да се съпротивява на смъртта. Издъхна преди изгрев слънце.

Всички ми казваха да го оставя да умре заедно с майка си, но по това време и без друго кърмех Ръги, пък и имах много мляко. Нищо не ми костваше да му давам и на него да суче. – Тя го гушна, сякаш го закриляше. – Знаем, че е слаб. Може би трябваше да го оставя, но ако Ридаг ми

беше собствен син едва ли щях да го обичам повече. И не съжалявам, че го приех.

Ридаг вдигна към Нези големите си и блестящи кафяви очи, после обви врата и със слабичките си ръце и положи глава на гърдите и. Нези го залюля в прегръдките си.

– Някои хора казват, че е животно, защото не може да говори, но аз съм сигурна, че разбира. И не е „уродлив“ – додаде тя, хвърляйки гневен поглед на Фребек. – Само Майката знае защо духовете, които са го създали, са били смесени.

Сълзите на Айла напиха и тя едва ги удържаше. Не знаеше какво реакция ще предизвикат у тези хора влагата, отделяна от очите и, винаги пораждаше безпокойство у хората от Клана. Докато наблюдаваше жената и детето, в главата и нахлуха спомени. До болка и се прииска да прегърне сина си и отново заскърби за Иза, която я беше прибрала и се беше грижила за нея като майка, въпреки че бе също толкова различна от членовете на Клана, колкото Ридаг – от обитателите на Лъвския бивак. Но повече от всичко друго и се искаше да намери начин да обясни на Нези колко е трогната и колко и е благодарна заради Ридаг... и заради себе си. Обзе я непонятното усещане, че донякъде ще успее да се отблагодари на Иза, ако намери начин да направи нещо за Нези.

– Нези, той разбира – каза тихо Айла. – Той не животно, не от плоскоглавците. Той дете на Клана и на Другите.

– Знам, че не е животно, Айла, но какво е това „Клан“?

– Хора, като майката на Ридаг. Вие казвате „плоскоглавци“, те казват „Клан“. – обясни Айла.

– Как така те казват „Клан“, та те не могат да говорят – намеси се Тюли.

– Не казват много думи. Но говорят. Говорят с ръце.

– Откъде знаеш? – попита Фребек. – Какво те кара да се мислиш за толкова умна?

Джондалар пое дълбоко дъх и го задържа докато чакаше отговора и.

– Преди живеех с Клана. Говорех като хората от Клана. Не с думи, докато дойде Джондалар – промълви Айла. – Кланът беше моят народ.

Когато смисълът на думите и достигна до съзнанието им, настана мъртва тишина – всички бяха смаяни.

– Искаш да кажеш, че си живяла с плоскоглавци! Живяла си с тези мръсни животни! – възкликна Фребек с отвращение, сетне скочи на крака и отстъпи назад. – Нищо чудно, че не може да приказва както трябва.

– Щом е живяла с тях и тя е същата. Те са най-обикновени животни, всички, включително смесеното ти недоносче, Нези.

В бивака избухна врява. Макар и някои да споделяха мнението на Фребек, той бе отишъл твърде далеч. Бе прекрачил границата на учтивостта, която дължеше на гостите и дори беше обидил стопанката на водача. Но той отдавна изпитваше неудобство от това, че принадлежи към бивак, който беше прибрал „урода от смесени духове“, а и все още беше раздражен от хапливите забележки на майката на Фрали по време на последната схватка от откоleshната им битка. Искаше да си излее гнева на някого.

Талут се дереше в защита на Нези и Айла. Тюли побърза да защити честта на бивака. Крози, със зловна усмивка на устните, ту обсипваше Фребек с дълги тиради, ту отправяше заплашителни погледи към Фрали, докато останалите изразяваха мнението си шумно. Погледът на Айла се местеше от лице на лице – прииска и се да си запуши ушите с ръце, за да не чува шума.

Изведнъж Талут гръмогласно призова към тишина. Викът му бе достатъчно силен, за да стресне всички и да ги накара да замълчат. Тогава прозвуча барабанът на Мамут. Под неговите звуци хората се успокоиха и насядаха по местата си.

– Мисля, че преди другите да вземат думата, би трябвало да чуем какво има да ни каже Айла – рече Талут след като барабанът замлъкна.

Хората се наклониха напред и насочиха вниманието си към Айла – изгаряха от желание да узнаят нещо повече за тайнствената жена. Айла не беше сигурна, че и се ще да разказва каквото и да било на тези шумни, груби хора, но чувстваше, че няма избор. После, повдигайки леко брадичката си, тя си помисли, че щом искат да чуят историята и, ще им я каже, но още сутринта ще си тръгне.

– Аз не... не помня ранно детство – започна Айла, – земетресение и пещерен лъв, който оставя белези на крака ми. Иза казва тя ме намира край река... каква дума, Мамут? Не будна?

– В безсъзнание.

– Иза ме намира край река в безсъзнание. Аз съм горе-долу на години на Ридаг, по-малка. Може би пет години. Имам рани по крака от нокът на пещерен лъв. Иза е... знахарка. Тя лекува мой крак. Креб... Креб е Мог-ър... като Мамут... свят човек... познава свят на духове. Креб ме учи да говоря като Клана. Иза и Креб... целият Клан... те се грижат за мен. Аз не съм от Клан, но те се грижат за мен.

Айла се напрягаше да си спомни всичко, което Джондалар и беше

казвал за техния език. Не и хареса забележката на Фребек, че не може да говори правилно, а също и всичко останало, което каза. Тя погледна към Джондалар. Челото му бе сбърчено. Той искаше от нея да внимава. Не знаеше каква е причината за загрижения му вид, но може би не беше нужно да споменава всичко.

– Аз израствам в Клан, но го напускам... да намеря Другите, като мен. Аз съм... – Тя спря да говори и се замисли за точната цифра. – четиринадесет години тогава. Иза ми казва Другите живеят на север. Аз дълго търся, не намирам никой. Тогава намирам долина и оставам, да приготвя за зимата. Убивам кон за месо, после виждам малък кон, нейно бебе. Нямам народ. Малък кон е като бебе, аз грижа за малък кон. По-късно намирам малък лъв, ранен. Взимам и лъв, но той пораства, напуска, намира другарка. Аз живея в долина три години, сама. После идва Джондалар.

Айла замълча. Никой не продума. Обяснението и, предадено така просто, можеше да бъде само истина, но им прозвуча невероятно. Въпросите, които поставяше, бяха повече от отговорите, които даваше. Възможно ли е наистина да е била прибрана и отгледана от плоскоглавци? Дали те наистина могат да говорят, или поне да общуват? Възможно ли е наистина да са толкова хуманни, толкова човечни? Ами тя? Щом е била отгледана от тях, дали самата тя е човешко същество?

В настъпилата тишина Айла обърна поглед към Нези и момчето и в този миг си спомни за една случка от ранния период на живота и в Клана. Тогава Креб я учеше да общува с помощта на жестове, но един от знаците с ръце тя бе усвоила сама. Често показваха този жест на бебетата, а по-големите деца винаги го използваха, когато се обръщаха към жените, които се грижеха за тях. Айла си спомни какви чувства бяха обзели Иза, когато тя се бе обърнала към нея с този знак.

Тя се наведе напред и каза на Ридаг:

– Искам да покажа на теб дума. Дума ти казваш с ръце. Той се поизправи – в очите му се четеше интерес и вълнение. Беше разбрал, както винаги досега, всяка от изречените думи и разговорът за знаците с ръце бе пробудил у него неясен трепет. Всички наблюдаваха как тя направи жест – целенасочено движение с ръцете. Той се опита да го повтори, мръщейки се озадачено. Сетне ненадейно смисълът на жеста изплува от дълбините на съзнанието му и изразът на лицето му се промени. Той се поправи, а Айла му се усмихна и кимна с глава. Тогава той се обърна към Нези и отново повтори жеста. Тя погледна към Айла.

– Той казва на теб „майко“ – обясни Айла.

– „Майко“? – Нези затвори очи, мъчейки се да удържи сълзите си и притисна към себе си детето, за което се беше грижило от раждането му. – Талут! Видя ли това? Ридаг току-що ме нарече „майка“. Мислех си, че няма да доживея деня, в който Ридаг ще ми каже „майка“.

В бивака цареше униние. Хората не знаеха нито какво да кажат, нито какво да мислят. Какви бяха тези странници, появили се ненадейно сред тях? По-лесно им беше да повярват на мъжа, който разказваше, че е пристигнал от запад, отколкото на жената, която твърдеше, че е живяла три години в разположена недалеч долина и, най-удивителното, че преди това е живяла със стадо плоскоглавци. Разказът на жената заплашваше една цяла структура от удобни вярвания и въпреки това им беше трудно да се съмняват в думите и.

Със сълзи на очи Нези бе занесла Ридаг в леглото, след като бе изразил първата си беззвучна дума. Останалите приеха това като знак, че разказването на истории е приключило и се завърнаха край собствените си огнища. Айла използва възможността да се измъкне. Тя облече подобната на анорак кожена туника, нахлузи качулката на главата си и излезе.

Уини я позна и изцвили тихо. Движейки се пипнешком в тъмнината, водена от пръхтящите и лъхтящи звуци на кобилата, Айла успя да я намери.

– Наред ли е всичко, Уини? Добре ли си? А Рейсър? Сигурно и вие се чувствате като мен – каза Айла както в мислите си, така и на интимния език, на който общуваше с конете. Уини тръсна глава, вдигна се плавно на задните си крака, сетне положи главата си върху рамото на жената, а Айла обви с ръце гривестия и врат и опря чело в кобилата – единствената и компания в отминалите дълги години. Рейсър също се мушна при тях и тримата останаха така, притиснати един към друг, в момент на отдиш от необичайните преживявания през деня.

След като се убеди, че конете са добре, Айла слезе към брега на реката. Приятно и бе да постои извън землянката, далеч от хората. Тя пое дълбоко дъх. Вечерният въздух беше сух и студен. Когато бутна назад подплатената си с кожа качулка, в косата и просветнаха искри от статично електричество. Тя протегна врат и погледна нагоре.

Новата луна, отбягвайки големия си спътник, който я държеше в обсега си, бе обърнала блестящото си око към далечните дълбини, чийто вихрени светлини мамеха с обещания за безгранична свобода, но предлагаша само космическа пустота. Високи леки облаци закриваха звездите с по-слаба светлина, но едва забулваха по-дръзките, с

блещукащ ореол, и придаваха близост и мекота на черното нощно небе.

Айла бе обладана от смут, раздираха я противоречиви чувства. Това бяха Другите, към които се беше стремела. Хора като тези, сред които бе родена. Ако не беше земетресението, щеше да израсне сред подобни същества, в уютата на подобен дом. Вместо това тя бе отгледана от Клана. Познаваше обичаите на Клана, а начина на живот на собствения и народ и беше чужд. Но ако не беше Клана, тя изобщо нямаше да оцелее. Не можеше да се върне там, липсваше и чувство за принадлежност и към тукашните хора.

Те бяха толкова шумни и разпуснати. Иза би казала, че им липсват маниери. Например този мъж, Фребек – говори, когато не е негов ред, без да иска разрешение, а сетне започват да се надвикват и да говорят едновременно. Мислеше, че Талут е водач, а дори и той трябваше да крещи, за да го чуят. На Брун никога не му се налагаше да крещи. Беше го чула да вика само веднъж и то, за да предупреди някого за надвиснала опасност. Всички в клана изпитваха известно страхопочитание към водача. Достатъчно бе Брун да даде знак и след няколко удара на сърцето вниманието на всички би било насочено към него.

Не и харесваше и начина, по който тези хора говореха за Клана, наричайки членовете му плоскоглавци и животни. Не можа ли някой от тях да каже, че и те са хора? Може би малко различни, но все пак хора. Нези го разбираше. Въпреки казаното от останалите, тя знаеше, че майката на Ридаг е жена, а роденото от нея дете е само бебе. „То обаче е дете на смесени духове, като моя син – помисли си Айла – и като момиченцето на Ода, която видях на Събора на Клановете. Как се е получило така, че майката на Ридаг да роди дете със смесени черти?

Духовете! Дали действително духовете правят бебетата? Наистина ли духът на тотема на мъжа побеждава този на жената и създава растящото в утробата и бебе, както вярва Кланът? Или Великата Майка подбира и съчетава духовете на мъж и жена, а сетне ги поставя във вътрешността на жената, както вярват Джондалар и тези хора?

Защо аз съм единствената, която смята, че бебето, растящо в утробата на жената, се зачева от мъж, а не от дух? Мъж, който го прави със своя орган... Със своята мъжественост, както Джондалар го нарича. Иначе защо ще се събират мъжете и жените?

Когато Иза ми разказа за цяра, тя спомена, че укрепвал тотема и и затова толкова години не е имала бебе. Може и така да е, но аз не го взимах докато живеех сама и никакви бебета не се появиха от само себе си. Едва когато дойде Джондалар се сетих отново да потърся растение

със златни нишки и корен от градински чай...

След като Джондалар ми показа, че може и да не боли..., когато разкри пред мен колко прекрасно могат да се чувстват мъжът и жената заедно...

А какво ли ще стане, ако престана да взимам тайния цяр на Иза? Дали ще имам бебе? Дали ще имам бебе от Джондалар? Ако той сложи своята мъжественост там, откъдето излизат бебетата?“

При тази мисъл топла вълна заля лицето и, а зърната на гърдите и набъбнаха. „За днес е вече много късно“ – помисли си тя, – „Вече взех цяра сутринта, но какво ще стане, ако утре си направя обикновен чай? Ще може ли бебето на Джондалар да започне да расте в мен? Но не е нужно да чакаме. Можем да опитаме тази вечер...“

Тя се усмихна на себе си. „Иска ти се той просто да те докосне, да сложи устните си върху твоите и върху...“. Тя потръпна от очакване и затвори очи, за да даде възможност на тялото си да си спомни какво изпитва в неговите ръце.

– Айла? – сепна я рязък глас.

Не беше усетила приближаването на Джондалар, а и тонът му не съответстваше на настроението и. Топлото чувство изчезна. Нещо го тревожеше. Още, откак бяха пристигнали щеше и се да разбере какво го мъчи.

– Да.

– Какво правиш тук навън? – сопна и се той.

Какво ли правеше?

– Наслаждавам се на нощта, дишам свеж въздух и си мисля за теб – обясни тя възможно най-пълно.

Джондалар не очакваше такъв отговор, макар да не беше сигурен какви бяха очакванията му. Откак се бе появил тъмнокожият мъж, той се мъчеше да потисне твърдата топка от гняв и безпокойство, която караше стомаха му да се обръща. Ранек изглежда беше събудил интереса на Айла, пък и самият той не сваляше поглед от нея. Джондалар се бе опитал да успокои гнева си и да си внуши, че е глупаво да смята, че има и нещо друго. Тя имаше нужда и от други приятели. Това, че Джондалар беше първият, не означаваше, че тя няма да поиска да се запознае и с други мъже.

Въпреки това, когато Айла попита Ранек за миналото му, той усети, че се зачервява от облялата го гореща вълна на гнева и същевременно потръпва от студения повей на ужаса. Защо ще и се иска да узнае повече за този очарователен странник, ако не се интересува от него? Високият

мъж потисна импулсивното си желание да я грабне и отведе отгук и изпита безпокойство, че се поддава на такива чувства. Тя имаше право сама да избира приятелите си, а и те бяха само приятели. Само разговаряха и си разменяха погледи.

Когато тя излезе, Джондалар видя как тъмните очи на Ранек я проследиха, той бързо облече анорака си и я последва. Видя я, застанала край реката. Поради някаква необяснима причина беше убеден, че тя си мисли за Ранек. В първия момент отговорът и го изненада, после той се отпусна и по устните му заигра усмивка.

– Трябваше да се досетя, че ако попитам, ще получа пълен и честен отговор. Дишаш свеж въздух и се наслаждаваш на нощта – ти си чудесна, Айла.

Тя също му се усмихна. Не знаеше какво бе сторила, но нещо го бе накарало да се усмихне и бе възвърнало радостта в гласа му. Топлото чувство я обзе отново и тя пристъпи към него. Въпреки тъмнината и оскъдните звезди, които хвърляха бледа светлина върху лицето и, Джондалар долови настроението и от начина, по който се движеше и тялото му откликна на позива. В следващия миг тя бе в прегръдките му, устните им се сляха и всички съмнения и тревоги я напуснаха. Би отишла където и да е, би живяла с всякакви хора, би усвоила и най-странните обичаи, щом имаше Джондалар.

Миг по-късно тя вдигна поглед към него.

– Помниш ли, когато те попитах какъв е сигналът ти? Как да ти кажа, когато искам да ме докоснеш и да проникнеш в мен със своята мъжественост?

– Да, спомням си – отвърна той с лукава усмивка.

– Ти каза да те целуна, или просто да помоля. Сега те моля. Можеш ли да приготвиш твоята мъжественост?

Тя бе толкова сериозна, толкова находчива и така трогателна! Той сведе глава, за да я целуне отново и я притисна така силно, че тя почти разпозна синия цвят на очите му и бликналата в тях обич.

– Айла, моята забавна и красива жена – прошепна той. – Знаеш ли колко много те обичам?

Но докато я прегръщаше, Джондалар бе обзет от чувство за вина. Ако я обича толкова много, защо изпитва неудобство от онова, което тя върши? Когато онзи мъж, Фребек, се отдръпна от нея в погнуса, на него му се прииска да умре от срам, защото я беше довел и защото можеха да го свържат с нея. Миг по-късно изпита омраза към себе си заради тези си чувства. Та той я обича. Как може да се срамува от жената, която

обича?

Онзи тъмнокож Ранек не се срамуваше. Само как я гледаше с лъскавите си бели зъби и тъмните си блестящи очи, как се смееше, как я ласкаеше и дразнеше, когато си спомни за него, той трябваше да надвие импулсивното си желание да го удари. Всеки път, когато си мислеше за него, трябваше наново да обуздава порива си. Обичаше я толкова много и не можеше да понесе мисълта, че тя би могла да пожелае някой друг, може би някой, които не се срамува от нея. Обичаше я повече, отколкото смяташе, че е възможно да се обича човек. Но как можеше да се срамува заради жената, която обича?

Джондалар я целуна отново, по-настойчиво и я прегърна така силно, че тя изпита болка. Сетне с почти безумен плам обсипа с целувки шията и врата и.

– Знаеш ли какво изпитвам като знам, че най-последно можеш да се влюбиш? Айла, не усещаш ли колко много те обичам?

Беше толкова сериозен, толкова страстен, че за миг Айла изпита остратата болка на страха – не за себе си, а за него. Обичаше го повече, отколкото би могла да изрази с думи, но неговата любов към нея не бе съвсем същата. Не че беше много по-силна, но в нея имаше повече възискателност и настойчивост. Сякаш Джондалар се боеше, че ще изгуби онова, което най-последно бе спечелил. Тотемите, особено силните тотемите, умееха да разпознават, и да подлагат на изпитание, именно такива страхове. Искаше и се да отклони вниманието му от тези страстни излияния.

– Усещам, че си съвсем готов – усмихна се тя закачливо.

Но той не откликна с по-шеговито настроение, както се беше надявала. Вместо това той я обсипваше с бурни целувки и я притискаше така пламенно, че едва не и счупи ребрата. Сетне затършува под анорака и, под туниката и, опитвайки се да достигне гърдите и и да развърже шнура на панталоните и.

Никога не беше го виждала такъв – подвластен на нуждата, обзет от непреодолимо желание, умоляващ с неотложната си страст. Той познаваше тялото и по-добре от самата нея и с удоволствие прилагаше знанията и уменията си. Но този път неговите потребности бяха по-силни. Тя прозря същността на момента и му се отдаде изцяло, изгубвайки се в мощния изблик на любовта му. Бе готова за него така, както той бе готов за нея. Развърза шнура и остави панталона си да се смъкне надолу, а после му помогна да се освободи от неговия.

Преди да се осъзнае, тя вече лежеше върху твърдата пръст недалеч от брега на реката. Зърна леко замъглените звезди и затвори очи. Той

беше върху нея, устните му силно притискаха нейните, езикът му проникваше в нея и тършуваше, сякаш би могъл да открие онова, което топлият му и твърд член търсеше така настойчиво. Тя се разтвори под напора му – отпусна устните и бедрата си – сетне посегна да го насочи към топлите си съблазнителни дълбини. Когато той проникна в нея дъхът и секна и тя долови приглушен стон. После усети как стволът му я изпълни цялата, обтягайки плътта и.

Дори в този миг на бурна страст тя го удиви, изуми го пълната хармония помежду им, точното съответствие между нейните дълбини и неговите размери. Усети как топлите и гънки го обгръщат отвсякъде и едва не достигна кулминацията още при първото движение. Няколко мига той се опитваше да се въздържи, да наложи обичайния си контрол, но после се отказа. Гмурна се в нея, сетне още веднъж и още веднъж, докато тялото му се разтресе неопишимо и той достигна издигация се връх на чудото, а от устните му се отрони вик:

– Айла! О, моя Айла, моя Айла! Обичам те!

– Джондалар, Джондалар, Джондалар...

Той направи няколко последни движения, после със стон зарови лицето си в шията и и я задържа в прегръдките си, неподвижен и изчерпан. Тя усети острия ръб на камък под гърба си, но не му обърна внимание.

След малко той се надигна и се вгледа загрижено в нея.

– Извинявай – каза той.

– Защо се извиняваш?

– Стана така набързо, не те подготвих, а и не ти доставих Удоволствие.

– Готова бях, Джондалар. Испитах Удоволствие. Нали аз те помолих? Испитвам Удоволствие от твоето Удоволствие. Испитвам Удоволствие от твоята любов, от силното ти чувство към мен.

– Но ти не се сля с момента така, както стана с мен.

– Не ми беше необходимо. Моето чувство и моето Удоволствие бяха различни. Нужно ли е винаги да се получава? – попита тя.

– Не, мисля, че не – отвърна той смръщено. После я целуна продължително. – Пък и нощта е все още пред нас. Хайде, ставай. Тук, навън, е студено. Да идем да намерим топло легло. Диджи и Бранаг вече се усамотиха зад дръпнатите си завеси. Нали ще са разделени до другото лято, гоят от нетърпение.

– Не са по-нетърпеливи от теб – усмихна се Айла. Въпреки че не виждаше добре лицето му, стори и се, че той се изчерви. – Обичам те,

Джондалар. Обичам всичко в теб. Всичко, което правиш. Дори твоята нетърпелива... – Тя поклати глава. – Не, не е това. Не е тази дума.

– Мисля, че искаш да кажеш „нетърпение“.

– Обичам дори нетърпението ти. Да, това е думата. Поне твоя език знам по-добре от този на Мамутоите. – Тя замълча за миг. – Фребек каза, че не говоря правилно. Джондалар, ще се науча ли някога да говоря както трябва?

– И аз не говоря езика на Мамутоите съвсем добре. Не съм израсъл с него. Фребек просто обича да създава неприятности – рече Джондалар, като и помагаше да се изправи. – Защо трябва във всяка Пещера, във всеки Бивак, във всяка трупа да има по някой размирник? Не му обръщай никакво внимание и другите се правят, че не го забелязват. Ти говориш много добре. Удивен съм от лекотата, с която усвояваш езици. Съвсем скоро ще говориш езика на Мамутоите по-добре и от мен.

– Трябва да се науча да говоря с думи. Сега нямам нищо друго – промълви тя тихо. – Вече не познавам никой, който да говори езика на моето детство.

За миг я обзе чувство на мрачна пустота и тя затвори очи. Сетне се отърси от него и отново се зае да облича панталона си. И пак спря.

– Чакай – тя отново засъбува дрехата си. – Много отдавна, когато станах жена, Иза ми разказа всичко, което една жена от Клана трябва да знае за мъжете и жените, макар че се съмняваше дали изобщо някога ще си намеря стопанин и тези знания ще са ми нужни. Другите може и да не вярват в тези неща, дори сигналите между мъжете и жените не са същите, но тъй като ми предстои за пръв път да прекарам нощта в жилище на Другите, мисля, че трябва да се пречистя след нашето Удоволствие.

– Какво искаш да кажеш?

– Ще се измия в реката.

– Айла! Студено е. Тъмно е. Може да се окаже опасно.

– Няма да се отдалечавам. Само тук, на крайчеца – обеща тя, после хвърли анорака си на земята и издърпа през глава долната си туника.

Водата беше студена. Джондалар наблюдаваше Айла от брега – беше се понамокрил малко, колкото да усети студенината. Чувството и за тържественост на случая го накара да се замисли за пречистващите ритуали, известни като „Първи обреди“ и той реши, че няма да му стане нищо, ако се поизмие. Когато излезе от водата, тя трепереше. Той я взе в обятията си, за да я стопли. Изсуши я с рунтавата бизонска кожа на анорака си, сетне и помогна да облече туниката и връхната си дреха.

По пътя към землянката, тя се чувстваше изпълнена с енергия,

тръпнеща и освежена. Когато влязоха, повечето хора се приготвиха за сън. Огнищата тлееха, а говорът бе приглушен. Първото огнище беше празно, въпреки че печеното мамутско месо все още стоеше. Следвайки пътеката, те стигнаха с тихи стъпки до Лъвското огнище. Тогава Нези стана и ги задържа.

– Исках само да ти благодаря, Айла – рече тя и погледна към едно от леглата, разположени покрай стената. Айла проследи погледа и и видя три купчинки, проснати върху голямо легло. Лати и Ръги спяха на него заедно с Ридаг. Дануг, изтегнал се блажено на сън, заемаше друго легло, а Талут, изпънал се в цял ръст, лежеше опрян на лакът на трети одър и чакаше Нези. Той се усмихна на Айла. Тя кимна и също му се усмихна – не знаеше как да реагира.

Нези отново се пхна при рижия великан, а те отминаха към следващото огнище, като се опитваха да се движат безшумно, за да не безпокоят никого. Айла усети, че някой я гледа и се взря по посока на стената. Долови нечия усмивка и чифт блестящи очи, които ги наблюдаваха в тъмнината. Плещите на Джондалар се стегнаха осезателно и тя бързо отвърна очи. Стори и се, че дочу тих кикот, но после си помисли, че сигурно е от хъркането, което се разнасяше откъм одъра край противоположната стена.

Едно от леглата в очертанятия на обширната четвърто огнище бе обградено с тежка кожена завеса, отделяща го от пътеката, макар че отвътре се долавяха звуци и движения. Айла забеляза, че повечето от останалите кътове за спане в дългото помещение също бяха снабдени с подобни завеси, повесени от покривни греди, изработени от мамутски кости, или прикрепени към странични пилони, въпреки че не всички бяха затворени. Разтворени бяха и драпериите около одъра на Мамут край противоположната на тяхната странична стена. Той бе вътре, но Айла бе сигурна, че не спи.

С помощта на жив въглен от огнището, Джондалар запали дървена треска и като и пазеше завет с ръка я пренесе до стената откъм горния край на одъра им. Там, в една ниша, имаше дебел възпlosion камък, издълбан във формата на малка чинийка и наполовина пълен с лой. Той запали фитила от усукани папурени влакънца и каменната лампа освети разположената зад нея малка фигура на Майката. Сетне Джондалар развърза ремъците, които придържаха завесите на леглото им и когато те се спуснаха и даде знак да влезе.

Тя се промъкна вътре и се покатери върху одъра, застлан с многобройни меки кожи. Седнала в средата, отделена от останалия свят

благодарение на завесата и сгряна от меката мъждива светлина, тя изпита чувство на уединение и сигурност. Това бе интимно кътче, предоставено им изцяло. Напомняше и за малката пещера, на която бе попаднала като момиче и в която ходеше, когато искаше да бъде сама.

– Те са толкова съобразителни, Джондалар. Никога не бих се сетила за такова нещо.

Джондалар се опъна до нея – радостта и му доставяше удоволствие.

– Харесва ти, че завесата е спусната?

– О, да. Създава усещането, че си сам, макар да знаеш, че наоколо има хора. Да, харесва ми – усмихна се лъчезарно тя.

Тай я придърпа към себе си и я целуна леко.

– Толкова си красива, когато се усмихнеш, Айла.

Тя се вгледа в озареното му от обич лице: в покоряващите му очи, измамно теменужени в приглушената светлина в дългата му руса коса, разпиляна върху кожата в ясно очертаната му брадичка и високото му чело, толкова различни от лишената от брадичка челюст и полегатото чело на мъжете от Клана.

– Защо си режеш брадата? – попита тя, докосвайки едва наболите косми.

– Не знам. По навик. През лятото така е по-прохладно, пък и не ме сърби толкова. Обикновено я пускам през зимата. Да ми топли като съм навън. Не ти ли харесвам обръснат?

Тя се намръщи озадачено.

– Не аз съм тази, която решава. Брадата си е на мъжа. Ако иска, да си я бръсне, ако иска – не. Попитах само защото преди да те срещна никога не бях виждала мъж да си подрязва брадата. Защо питаш дали ми харесва или не?

– Питам, защото искам да ти доставя удоволствие. Ако предпочиташ да съм с брада – ще я пусна.

– Все едно. Не е важна брадата ти. Ти си от значение. Ти ми даваш доволство... Не. – Тя поклати глава ядно. – Доставяш ми доволства... удоволствие...приятно ми е с теб – поправи се тя.

Усилията и го накараха да се усмихне – забавляваше го непреднамерената двусмисленост на словата и.

– Много ми се ще да ти доставя Удоволствие.

Той отново я придърпа към себе си и я целуна. Легнала на една страна, тя се сгуши до него.

Той се превъртя, после седна на одъра и се вгледа в нея.

– Като първия път – рече той. – Имаме си даже и дони да ни пази. –

Той извърна очи към нишата с осветената от огъня майчинска фигура, изваяна от бивник.

– И сега е за пръв път... в дома на Другите – пророни тя обзета от нетърпеливо очакване и съзнаваща тържествеността на момента.

Той обхвана лицето и с ръце и целуна клепачите и, сетне се взря продължително в жената, която му се виждаше по-красива от всички жени, които бе познавал. У нея имаше нещо екзотично. Скулите и бяха по-издигнати от тези на жените-Зеландонии, очите и бяха по-раздалечени. Обрамчени бяха с гъсти ресници, по-тъмни от тежките и коси, обагрени в златисто като есенна трева. Челюстта и бе добре оформена, с леко издадена напред брадичка.

Във вдлъбнатината на шията и се забелязваше малък белег. Той го целуна и усети как тя потръпна от удоволствие. Джондалар се отдръпна назад и отново се вгледа в нея, а после целуна крайчеца на изящния и прав нос и ъгълчето между сочните и устни, леко извито нагоре в полуусмивка.

Усещаше напрежението и. Подобно на птицата колибри, тя лежеше неподвижна, но обзета от трепетно вълнение, което той не виждаше, а само долавяше, и чакаше със затворени очи. Видя как тя се наслаждава на мига, сетне я целуна по устните, разтвори своите, езикът му потърси проход между нейните и усети как тя го пое. Този път нямаше настойчиво проникване, само нежно дирене и поемане на нейния.

Джондалар седна в леглото и видя как тя отваря очи и му се усмихва. Той издърпа туниката си и и помогна да свали своята. Сетне внимателно я положи по гръб, надвеси се над нея, обхвана с устни стегнатото и зърно и засмука. Прониза я силна тръпка и дъхът и секна. Почувства сладостна отмала в топлото и влажно пространство между краката си и се зачуди, че устните на Джондалар върху зърното на гърдата и пробуждат усещания в други части на тялото и без дори да ги докосват.

Той се притискаше към нея и леко захапваше и отпускаше гърдата, докато тялото и се устреми към неговото, а после засмука напористо. Тя започна да стене от удоволствие. Той посегна към другата гърд, помилва закръглената и налята плът и щръкналото връхче. Тя вече дишаше тежко. Той пусна гърдата и и започна да целува шията и врата и, намери ухото и, леко прихвана с устни долната му месеста част, сетне духна в него като милваше гърдите и раменете и с две ръце. По тялото и преминаха тръпки.

Той я целуна по устните, после прокара топлия си език надолу по брадичката и, по протежение на шията, между гърдите и още по-надолу

– до пъпа и. „Мъжествеността“ му бе отново набъбнала и настойчиво се опитваше да преодолее възпиращата преграда, придържана от шнура. Най-напред той развърза нейната връзка и изхлузи дългите панталони, а сетне, започвайки от пъпа и, продължи да следва първоначалната си посока. Усети мекия допир на окосмения и хълм, после езикът му откри горната част на топлатата и цепнатина. Когато стигна до малка, твърда издатина, тя подскочи. Той спря от устните и се отрони тих вик на терзание.

Тогава той развърза собствения си шнур и, изувайки панталона си, освободи напирания си член. Айла седна, пое го в ръка и приплъзна длан напред-назад по цялата му дължина усети топлината, гладката кожа и плътната му твърдост. Той бе доволен, че за разлика от много други жени, тя не се уплаши от размера на органа му дори когато го видя за пръв път. Тя се наведе към него и той усети как топлите и устни го обгърнаха и затеглиха нагоре-надолу. Добре, че вече се бе облекчил веднъж и не изпитваше такава настоятелна нужда, иначе вероятно не би успял да се овладее.

– Айла, този път искам ти да изпиташ наслада – отблъсна я от себе си той.

Тя го погледна с разширените си, тъмни и блестящи очи, целуна го и кимна. Той я хвана за раменете, положи я по гръб върху кожата и отново целуна устните и шията и по тялото и пробягна тръпка на наслада. Обгърна с ръце и двете и гърди, приближи ги една до друга и започна да си играе поред с двете чувствителни зърна, като не пропускаше и плътта помежду им. Сетне езикът му отново откри пъпа и и закръжи около него в разгъваща се спирала, докато достигна мекия и окосмен хълм.

Премина по-надолу, между бедрата и, като ги разтвори, разгърна гънките и с ръце и впи устни помежду им, всмуквайки аромата и дълго и бавно. Тя потрепери, надигна се, изстена и той усети нов порив на желание. Обичаше да и доставя удоволствие, да чувства как тялото и откликва на опитното му докосване. Напомняше му за извличането на фино острие от парче кремък. Изпитваше особена радост, че пръв я бе накарал да познае насладата. Тя бе срещала единствено насилие и болка преди той да пробуди в нея онзи Дар на Насладата, който Великата Майка Земя бе вложила в чедата си.

Той нежно проникваше в нея познаваше еротичните и области и ги дразнеше с език и с опитни движения на ръцете. Тялото и се устреми към неговото, тя застана и замята глава той разбра, че е готова. Намери твърдата издутината и се зае с нея. Дъхът и се учести, а собствената му

пулсираща мъжественост напираше със силно желание към нея. Сетне тя нададе вик, тялото и се изви към неговото и той усети влага.

– Джондалар... а-а-а... Джондалар!

Тя бе извън себе си от екстаз, глуха и сляпа за всичко останало освен самия него. Искаше го, искаше да усети плътната му твърдост в себе си. В следващия миг той бе върху нея, тя му помагаше, насочваше го, после той се плъзна във вътрешността и и почувства силен порив, който го извиси до неописуемия връх. Той се отдръпна назад, сетне отново се гмурна в дълбините и тя го обгръщаше целия.

Той се оттегли, после с напористо движение проникна в нея отново, и отново и отново. Щеше му се да удължи мига до безкрай, а същевременно едва се съдържаше. С всеки мощен удар той се чувстваше все по-близо и по-близо до сублимния момент. По телата им, осветявани от мъждукащата светлина, заблестяха капчици пот докато те се нагаждаха един към друг, търсеха най-подходящото темпо и се движеха с ритъма на живота.

Дишайки тежко, те се напрягаха да се срещнат при всеки удар – устремени, пулсиращи, съсредоточили цялата си воля, всичките си мисли, всичките си чувства. Сетне, почти неочаквано, напрежението достигна своя връх. С взрив, непонятен и за двамата им, те достигнаха кулминацията и в прилив на радост преваляха гребена на хребета. За миг останаха така, притиснати един към друг, сякаш искаха да се слоят, а после се отпуснаха.

Лежаха неподвижно, поемайки си дъх. Лампата зацвъртя, светлината намалая, отново се усили и накрая угасна. Малко след това Джондалар се превъртя и легна до нея. Чувстваше, че се унася, че се намира на границата между съня и будното състояние. Но Айла бе все още съвсем будна – лежеше в мрака с отворени очи и за пръв път от години се вслушваше в човешки звуци.

От съседното легло се чуваше тих шепот, на мъж и жена, а малко по-нататък се долавяше плиткото, отривисто дишане на спящия шаман. От комшийското огнище до нея достигаше хъркане на човек, а откъм първото огнище – безпогрешните въздишки и стонове на Талут и Нези, споделящи насладата. От другата посока се чу детски плач. Някой зареди утешаващи звуци, а сетне плачът секна. Айла се усмихна – очевидно на кърмачето бе предложена гърда. По-нататък се извисиха гласове, пропити от съдържан гняв, а от още по-отдалечен ъгъл долиташе суха кашлица.

По време на самотните и години в долината най-тежко и беше

нощем. През деня все можеше да, си намери някакво занимание, но през нощта безлюдната пустота на пещерата и я гнетеше. В началото дори не можеше да спи, будеше се от единствения звук, който долавяше – собственото си дишане. Докато бе с Клана, по мръкнало все имаше хора край нея. Най-голямото наказание, което можеше да бъде наложено бе отстраняването, самотата отбягването, изгнанието, смъртното проклятие.

Тя сама бе осъзнала какво ужасно наказание е това. И в този момент го усещаше още по-силно. Лежеше в мрака до топлото тяло на Джондалар и улавяше звуците на течашия край нея живот – за пръв път, откак бе срещнала тези хора, наричани от нея Другите, тя се почувства у дома.

– Джондалар? – тихо се обади тя.

– М-м.

– Спиш ли?

– Още не – промърмори той.

– Тези хора са добри. Ти беше прав, имах нужда да дойда и да ги опозная.

Съзнанието му бързо се проясни. Беше се надявал, че когато срещне и опознае хората от собствения си народ, тя няма да изпитва такава боязън от тях. Беше напуснал близките си преди много години, обратният път до дома щеше да е дълъг и труден, тя трябваше да пожелае да го придружи. Но долината се бе превърнала в неин дом. Тя предлагаше всичко, от което Айла се нуждаеше, за да оцелее и тя бе устроила живота си там, като бе заменила липсващата и човешка близост с тази на животните. Айла не искаше да заминава, вместо това тя бе пожелала Джондалар да остане с нея.

– Знаех си, че ще ти харесат, Айла – рече той нежно и убедително. – Стига само да ги опознаеш.

– Нези ми напомня за Иза. Как мислиш, че майката на Ридаг е забременяла с него?

– Кой може да знае защо Майката и е дала дете на смесени духове? Действията на Майката са винаги тайнствени.

Няколко мига Айла остана безмълвна.

– Според мен Майката не и е пратила смесени духове. Мисля, че тя е срещнала мъж от Другите.

Джондалар се намръщи.

– Знам, че според теб мъжете имат нещо общо със зачатиято, но как би могла една плоскоглава жена да срещне такъв мъж?

– Не знам как, жените от Клана не се движат сами и не се приближават до Другите. Мъжете не искат край жените им да се въртят Други. Те вярват, че бебетата се зачеват от духа на мъжки тотем и не желаят дух на мъж от Другите да се доближава твърде много. А и жените се боят от тях. На всеки Събор на Клановете се разправят нови истории за хора, най-вече жени, които са били тревожени или наранявани от Другите.

Но майката на Ридаг не се е бояла от Другите. Нези спомена, че ги е следвала два дни, а когато Талут и дал знак, тя се приближила. Всяка друга жена от клан би побягнала от него. Сигурно преди това е срещала и друг мъж, който се е държал добре с нея, или поне не и е причинявал болка, защото тя не се е страхувала от Талут. Какво я е накарало да мисли, че при нужда може да потърси помощ при Другите?

– Може би това, че е видяла Нези да кърми – предположи Джондалар!

– Възможно е. Но това не обяснява защо е била сама. Единствената причина, която ми идва наум е, че е била Прокълната и прокудена от клана си. Не се случва често да бъде наложено проклятие на жена от някой клан. Не е в природата им да си навличат такава беда. Навярно има нещо общо с мъж от Другите...

Айла замълча за миг, а после добави замислено:

– Сигурно майката на Ридаг много е искала да има бебе. Нужен и е бил голям кураж, за да се приближи до Другите, даже и да е познавала някой от техните мъже преди това. Едва когато е видяла бебето и е помислила, че е уродливо, тя се е предала. И в Клана не обичат смесените деца.

– Откъде си толкова сигурна, че е познавала някой мъж?

– Дошла е да роди бебето си при Другите, което означава, че не е имала клан, който да и помогне и че поради някаква причина е смятала, че Нези и Талут ще проявят разбиране. Може да го е срещнала и по-късно, но съм сигурна, че е познавала мъж, който е споделял Насладата с нея..., или просто е облекчил нуждата си. Родила е смесено дете, Джондалар.

– Защо смяташ, че мъжът дава начало на живота?

– Сам можеш да разбереш, Джондалар, стига да се замислиш. Да вземем момчето, което пристигна днес, Дануг. По всичко прилича на Талут. Само дето е по-млад. Според мен, Талут го е заченал, когато е споделял Насладата с Нези.

– Това означава ли, че тя ще има друго дете, щом двамата

споделиха Насладата тази вечер? – попита Джондалар. – Насладата се споделя често. Тя е дар на Великата Майка Земя и израз на почит и уважение към Нея е да се споделя често. Но жените не раждат деца всеки път, когато споделят Нейния Дар. Айла, ако един мъж цени Дарът на Майката и я почита, тя може да реши да вземе неговия дух и да го смеси с този на жената, която му е стопанка. Ако духът е негов, детето може да прилича на него, както Дануг прилича на Талут, но решението се взима от Майката.

Айла се намръщи в мрака. Все още не бе намерила отговор на този въпрос.

– Не знам защо жената не ражда дете всеки път. Може би насладата трябва да се споделя няколко пъти преди да се зачене бебе, иди може би в определено време. Може би това става само когато духа на тотема на мъжа е особено силен и може да победи този на жената, а може наистина Майката да прави избора, но Тя избира мъжа и усилва мъжествеността му. Можеш ли със сигурност да кажеш как прави избора си? Знаеш ли как се смесват духовете? Дали се смесват във вътрешността на жената, докато споделят Насладата?

– Никога не съм чувал за тези неща – отвърна Джондалар, – но може и така да е. – Сега самият той се начумери в тъмното. Дълго мълча и Айла си помисли, че е заспал, но най-сетне той продума. – Айла, ако това, за което си мислиш, е вярно, значи и ние можем да заченем бебе в утробата ти всеки път, когато споделяме Дарът на Майката.

– Да, така е – съгласи се Айла. Идеята и харесваше.

– Тогава трябва да престанем! – внезапно се изправи Джондалар.

– Но защо? Аз искам да имам бебе, заченото от теб, Джондалар – Айла бе очевидно слисана.

Джондалар се обърна към нея и я прегърна.

– И аз искам, но не сега. Пътешествието до дома ще бъде дълго. Може да отнеме цяла година, дори и повече. За теб може да е опасно да пътуваш толкова дълго, ако чакаш дете.

– Тогава не можем ли просто да се върнем в моята долина? – попита Айла.

Джондалар се боеше, че ако се завърнат в нейната долина, за да роди тя в безопасност, може никога да не тръгнат.

– Айла, според мен това не е добра идея. В такъв момент не бива да си сама. Аз няма да знам как да ти помогна, край теб трябва да има жени. Жената може да погине при раждане – увещаваше я той с напрегнат от терзание глас. Точно това се бе случило пред очите му неотдавна.

Айла осъзна правотата на словата му. Самата тя бе на косъм от смъртта, когато раждаше сина си. Ако не беше Иза, нямаше да оживее. Моментът бе неподходящ. Сега не можеше да се сдобие с рожба, дори от Джондалар.

– Да, прав си – промълви тя, съкрушена от разочарование. – Може да се окаже трудно... аз, ... самата аз... бих искала да има жени край мен – съгласи се тя.

Той отново замълча и след дълга пауза рече напрегнато, едва ли не на пресекулки:

– Айла, може би... Може би не бива да делим един и същ одър..., ако... Но нали изразяваме почит към Майката, когато споделяме Нейния Дар – избърбори той.

Как би могла да му каже истината – това, че не е нужно да се лишават от споделяне на Насладата? Иза я бе предупредила никога да не казва на никого, особено на мъж, за тайния цар.

– Мисля, че това не бива да те безпокои – каза тя. – Никак не съм сигурна, че мъжете зачеват децата, пък и ако Великата Майка решава, тя може да избере всеки момент, нали?

– Да, и това ме притеснява. От друга страна, ако избягваме Нейния Дар, Тя може да се разгневи.

– Джондалар, нека оставим избора на Нея. Когато му дойде времето, ще решим. Не ми се иска да я обидиш.

– Да, права си, Айла – отвърна той с известно облекчение.

С голямо съжаление Айла реши да продължи да взима цяра против зачеване, но същата нощ и се присъниха бебета, родени от нея – някои с дълги, руси коси, други – приличащи на Ридаг и Дърк. Призори сънищата и придобиха друго измерение – станаха злокобни, сякаш нахлуваха от отвъдното.

В съня си тя имаше двама сина, братя, за които никой не би казал, че имат кръвна връзка. Единият беше висок и рус, като Джондалар, а за другия, по-възрастния, знаеше, че е Дърк, въпреки че лицето му бе в сянка. Двамата братя се приближаваха един към друг от различни посоки сред пуста, безлюдна и обрулена от ветровете прерия. Обзе я неимоверна тревога щеше да се случи нещо ужасно, нещо, което тя трябваше да предотврати. Сетне тя с ужас осъзна, че единият от синовете и ще погуби другия. Приближаваха се все повече и повече. Опита се да стигне до тях, но дебела лепкава стена преграждаше пътя и. Всеки момент щяха да се нахвърлят един срещу друг с вдигнати като за удар ръце. Тя изпищя.

– Айла! Айла! Какво има? – разтърси я Джондалар.

Ненадейно до него се озова Мамут.

– Събуди се, дете. Събуди се! – призова я той. – Това е само символ, послание. Събуди се, Айла!

– Но единият от тях ще загине! – извика тя, все още подвластна на емоциите, породени от съновидението.

– Не е това, за което мислиш, Айла – възрази и Мамут. – Това може да не означава, че единият... от братята ще загине. Трябва да се научиш да откриваш истинския смисъл на сънищата си. Притежаваш Таланта той е много силен, но някой трябва да те обучи.

Зрението на Айла се проясни и тя видя надвесените над нея загрижени лица на двамата високи мъже: единият – млад и красив, а другият – възрастен и мъдър. Джондалар бе взел горяща пръчка от огнището и я държеше над нея, за да и помогне да се събуди. Тя седна в леглото и се опита да се усмихне.

– Добре ли си вече? – попита Мамут.

– Да, да. Съжалявам, че ви събудих – каза Айла на езика на Зеландониите, забравяйки, че е неразбираем за стареца.

– Ще поговорим по-късно – усмихна и се нежно той и се върна на одъра си.

Айла забеляза, че докато двамата с Джондалар се наместваха на нара си завесата и на другото обитавано легло се спусна. Стана и малко неудобно, че бе предизвикала такова суетене. Стуши се до Джондалар, положила глава в ямката под рамото му. Беше благодарна за топлотата и присъствието му. Унесе се в сън, но внезапно отново отвори очи.

– Джондалар, – прошепна тя. – как е разбрал Мамут, че сънувам си-новете си и това, че единият брат ще погуби другия?

Но той вече спеше.

5

Айла се стресна и се събуди, но остана неподвижна, с напрегнат слух. Чу силен вопъл, последван от друг. Сякаш някой изпитваше силна болка. Разтревожена, тя дръпна завесата и погледна навън. Крози стоеше на пътеката край шестото огнище, с ръце прострени в жест на умоляващо отчаяние, пресметнат така, че да предизвика състрадание.

– Щеше да ме прониге в гърдите! Щеше да ме убие! И собствената ми дъщеря насъсква против мен! – изпищя Крози, сякаш в предсмъртна агония, притиснала ръце към гърдите си. Няколко души се спряха да видят какво става. – Аз му давам плът от моята плът. От собственото ми тяло...

– Давала! Нищо не си ми давала! – изкрещя Фребек. – Платих ти булчинска цена за Фрали.

– Та тя беше мизерна! Можех да взема много повече за нея – отрязано Крози, но жалбата и бе също така престорена, както и воплите и на човек с болки. – Тя дойде при теб с две деца. Доказателство за благосклонността на Майката. С жалкото си подаяние ти намали стойността и. И тази на децата и. А погледни я сега! Отново е благословена и то толкова скоро! Дадох ти я с хубави чувства, от добро сърце...

– А също и, защото никой друг не искаше да прибере Крози, дори с два пъти благословената и дъщеря – додаде нечий глас до нея.

Айла се обърна да види кой говори. Младата жена с красивата червена туника от предишния ден и се усмихваше.

– Ако си имала намерение да спиш до късно, забрави го – посъветва я Диджи. – Днес се счепкаха отрано.

– Не. Ставам – отвърна Айла. Огледа се. Леглото беше празно и с изключение на тях двете, наоколо нямаше никой.

– Джондалар е станал. – Намери дрехите си и започна да се облича. – Събуждам се, мисля, че жена е пострадала.

– Никой не е пострадал. Поне доколкото се вижда. Но ми е жал за Фрали – сподели Диджи. – Трудно се издържа между два остри камъка.

Айла поклати глава.

– Защо крещят?

– Не знам защо все се карат. Май и двамата се мъчат да спечелят любовта на Фрали. Крози старее и не иска Фребек да подкопава влиянието и, но Фребек е инат. Преди нямаше кой знае какво и сега не иска да

загуби новото си положение. Фрали наистина му осигури значителен престиж, дори с ниската си Булчинска цена.

Очевидно темата бе заинтригувала гостенката и докато Айла се обличаше, Диджи седна на един одър, увлечена в приказки.

– Струва ми се, обаче, че тя не би го пренебрегнала. Мисля, че е привързана към него, макар че понякога той се държи направо отвратително. Не беше толкова лесно да се намери друг мъж – и то такъв, който да поиска да прибере и майка и. Всички видяха какво стана първия път и никой не искаше да съжителства с Крози. Колкото и да крещи, че е дала дъщеря си на безценица, тази старица сама намали стойността на Фрали. Би ми било противно да се раздвоявам по този начин. Но аз имам късмет. Дори да не създавахме нов бивак с брат ми и да се заселвахме в някой от съществуващите, Тюли щеше да е добре дошла.

– Майка ти дойде с теб? – попита Айла озадачена. Понятно и беше преселването на някоя жена в клана на стопанина и но да вземе и майка си със себе си – това бе ново за нея.

– Ще ми се, но едва ли ще се съгласи. Мисля, че ще предпочете да остане тук. И не я виня. По-добре е да си водачка в собствения си бивак, отколкото майката на водачката – в друг. Макар че ще ми липсва.

Айла слушаше захласната. Не разбираше и половината от словата на Диджи, а не беше сигурна, че правилно е схванала и другата половина.

– Тъжно е да напусне майка, и народ – продума Айла. – Но ти скоро имаш стопанин?

– О, да. Другото лято. По време на Лятното събиране. Майка ми най-после уреди всичко. Беше определила такава висока Булчинска цена, че ме беше страх дали ще я платят, но те склониха. Само че ми е толкова трудно да чакам. Де да можеше Бранаг да не си тръгва сега. Но те го очакват. Обеща да се върне веднага...

Обзети от приятелски чувства, двете жени се отправиха заедно към входа на дългото помещение – Диджи бърбореше, а Айла жадно слушаше.

В преддверието беше по-хладно, но едва когато завесата пред външната арка се повдигна и те усетиха студенината на нахлуващия въздух. Айла разбра колко много бе паднала температурата. Мразовитият вятър отвя косите и назад и задърпа входната преграда от тежка мамутска кожа, издувана до краен предел от внезапните пориви. През нощта бе поръсил слаб снежец. Остър напречен вихър подхвана фините снежинки, завъртя ги във въздуха и ги запрати в джобове и кухни, сетне загреба

раздробените от вятъра кристали и ги запокити към голата пустош. Лицето на Айла засмъдя от острите и твърди ледени топченца.

А вътре бе топло, много по-топло, отколкото в пещера. Беше облякла кожената си шуба само защото бе тръгнала да излиза. Ако беше останала вътре, нямаше да има нужда от допълнително облекло. Чу цвилелето на Уини. Кобилата и жребецът, все още завързан за поводите си, стояха настрана от хората и техните дейности, доколкото им беше възможно. Айла се запъти към тях, но после се обърна и се усмихна на Диджи. Младата жена отвърна на усмивката и и тръгна да търси Бранег.

Когато Айла приближи, кобилата явно се поуспокои, изцвили и тръсна глава за поздрав. Жената свали юздата на Рейсър и пое с животните към реката зад завоя. Когато излязоха от полезрението на бивака, Уини и Рейсър се отпуснаха и след няколко изблика на взаимна привързаност, захванаха да пощипват чупливата суха трева.

Преди да тръгне нагоре в обратна посока, Айла спря край един храст. Развърза шнура, който придържаше панталона към кръста и, но все още не знаеше какво да направи, за да не се намокрят крачолите докато уринира. Беше се сблъскала с този проблем, когато за пръв път облече дрехата и все още не можеше да го преодолее. Беше направила панталона си през лятото по модел на онзи, който бе изработила за Джондалар и който на свой ред бе копие на разкъсаната от лъва дреха. Не беше го обличала преди да тръгнат да изучават местността. Джондалар бе толкова доволен, когато я видя облечена с такава дреха, вместо с кожената наметка, обичайна за жените от Клана, че тя бе решила да не взема последната със себе си. Но не беше открила лесен начин за задоволяване на основната си нужда, а не искаше да пита Джондалар. Та той бе мъж. Откъде би могъл да знае какво трябва да прави една жена?

Тя свали тясно прилепналите си панталони, като за тази цел се наложи да изуе и обувките си – високи мокасини, увити около долния край на крачолите – сетне разтвори крака и се наведе, за да се облечки по обичайния си начин. Докато балансираше на един крак, навличайки отново долната си дреха, тя зърна гладката повърхност на течащата вода и промени решението си. Вместо да продължи да се облича, тя издърпа анорака и туниката си през глава, свали от врата си амулета и пое надолу по брега към водата. Ритуалът на пречистването трябваше да бъде завършен, пък и плуването сутрин винаги и бе доставяло удоволствие.

Първоначалното и намерение бе да изплакне ръцете и устата си и да наплиска лицето си в реката. Не знаеше по какъв начин тези хора почистваха телата си. Ако се наложеше – когато купчината с дърва бе

обледенена и горивото не стигаше, когато в пещерата нахлуеше силен вятър, или водата бе така силно замръзнала, че с мъка откъртваше парченца лед, за да ги стопи за пиене – тя можеше и да не се мие, но винаги предпочиташе да е чиста. А в съзнанието и все още се въртеше и мисълта за ритуала, за завършека на церемонията по пречистването след първата и нощ в пещерата – или в землянката на Другите.

Вгледа се във водата, В средата на реката основният поток се движеше бързо, но локвите и площите със спокойните застояли води бяха покрити с прозрачна ледена коричка, ледени образувания се белееха и на границата между брега и реката. Тесен провлак от речния бряг, туктаме покрит с избелял и повяхнал треволяк, се простираше към вътрешността на реката. Между него и брега се бе образувал спокоен вир. Върху късчето земя бе поникнало едно единствено брезово дръвче с размери на храст.

Айла стигна до вира и стъпи в него, разчупвайки гладкото стъкло на покриващия го лед. От ледената вода дъхът и секна и тялото и се разтrese тя се хвана за една от скелетовидните вейки на брезичката, за да запази равновесие и пристъпи навътре към течението. Голата и кожа срещна силния порив на мразовития вятър и настръхна. Разветите и коси прилепваха към лицето и. Тя стисна тракашите си зъби и влезе в дълбокото. Когато водата достигна почти до кръста и, тя наплиска лицето си с ледената течност, пое бързо дъх, за да преодолее шока, сетне се наведе и се потопи до врата.

Въпреки че дъхът и спираше и тя трепереше цялата, Айла беше свикнала със студената вода. Помисли си, че съвсем скоро щеше да стане невъзможно да се къпе в реката. Когато излезе на брега, тя изтръска водата от тялото си с ръце и бързо се облече. Докато се изкачваше обратно по склона, оставяйки реката зад себе си, топла вълна се разля по вкочаненото и от студ тяло и тя се почувства освежена и пълна с енергия. Умореното слънце проби за миг надвисналите облаци и тя се усмихна.

Когато доближи бивака, спря в края на изпотъпканата площ около продълговатата землянка и отправи поглед към няколкото групички хора, заети с различни дейности.

Джондалар разговаряше с Уимез и Дануг и тя бе сигурна, че знае каква тема обсъждат тримата майстори на кремъчни изделия. Недалеч от тях четирима души развързваха шнурове, прикрепили до този момент еленова кожа – вече станала мека, гъвкава и почти бяла – към правоъгълна рамка, направена от свързани с каиши мамутски ребра.

Наблизо Диджи енергично мушкаше и опъваше втора кожа, притегната с върви към подобна рамка, като използваше гладкия изтъпен край на друго ребро. Айла знаеше, че кожата се обработва докато съхне, за да стане мека и еластична, но прикрепянето и към рамка от мамутски кости бе нов метод на опъване. Беше и интересно и тя проследи отделните детайли от процеса.

Околовръст, в близост до външния ръб на животинската кожа, бяха разрязани малки процепи, през всеки, от които беше прокарана връв, завързана за рамката и стегната здраво, за да държи кожата силно изпъната. Рамката беше опряна на стената на землянката и можеше да се върти, така че кожата да се обработва и от двете страни. Диджи се облягаше с цялото си тегло върху костния инструмент, притискайки тъпия му край към обрамчената кожа така, сякаш издълженият му ствол всеки миг щеше да я пробие. Но яката еластична кожа поддаваше, без да се разкъса.

Неколцина души бяха заети с непознати за Айла дейности, докато другите поставяха остатъци от скелети на мамути в предварително изкопани ями. Наоколо бяха разпръснати много кости и бивни. Някой извика и тя вдигна поглед. Съгледа Талут и Тюли, които приближаваха към бивака, понесли на раменете си огромен и извит бивник, все още прикрепен към черепа на мамут. Повечето от костите не принадлежаха на убити от тях животни. Някои бяха находки открити случайно в степта, но болшинството бяха пренесени от купищата кости, струпани край острите завои на реките, където буйните им води бяха изхвърлили останки от животни.

Тогава Айла забеляза, че и друг човек, застанал недалеч от нея, наблюдава бивака. Тя се усмихна и се запъти към Ридаг, но се стъписа, когато видя, че и той и се усмихва. Хората от Клана не се усмихваха. Когато изражението на лицата им бе съпроводено от оголени зъби, това обикновено бе признак на враждебност или на крайна нервност и страх. За миг широката му усмивка и се стори неуместна. Но момчето не бе израсло сред хората от Клана и бе усвоило по-дружелюбното значение на гримасата.

– Добро утро, Ридаг – каза Айла и направи жеста за поздрав, използван от хората на Клана, но леко го видоизмени, за да покаже, че се обръща към дете.

Айла видя как лицето му засия отново – беше разбрал предадения с ръце сигнал. „Спомня си! – помисли си тя. – Съхранил е паметта си. Сигурна съм. Познава знаците, трябва само да му се припомнят. Не е като

мен. Аз трябваше да ги уча.“

Спомни си изумлението на Креб и Иза, когато откриха, че за разлика от малчуганите от Клана, на нея и беше много трудно да си спомни каквото и да било. Тя трябваше да се старае много, за да усвои и запомни онова, което децата от Клана прихващаха след едно показване. Някои хора мислеха Айла за доста глуповата, но когато порасна, тя се научи да помни бързо, за да не губят търпение с нея.

Джондалар обаче бе поразен от способностите и. Тренираната и памет, сравнена с тази на себеподобните и, бе истинско чудо тя и даваше възможност да усвоява всичко с лекота. Удиви го, например, способността и да учи нови езици, сякаш го постигаше почти без усилия. Но за нея не бе лесно да развие заложбите си и макар да се бе научила да запомня бързо, Айла така и не осъзна изцяло какво точно представляват спомените на Клана. Това не се удаваше на никого от Другите, то бе едно от основните различия помежду им.

С големите си мозъци, превишаващи по размери дори тези на хората от по-късни епохи, членовете на Клана не бяха по-малко надарени с интелект, но техният интелект бе от различен тип. Те се учеха от спомените си, които в известен смисъл наподобяваха инстинктите, но със засилен съзнателен елемент, и които съхраняваха в задната част на огромните си мозъци. Така те по рождение знаеха всичко, усвоено от предците им. Не им бе нужно да придобиват знания и умения, за да оцелеят, достатъчно бе да си ги спомнят. Като деца трябваше да им се припомни онова, което вече знаеха, за да свикнат с процеса. Като възрастни знаеха как да черпят познания от паметта си.

Припомняха си с лекота, но проумяването на новото им костваше неимоверни усилия. След като научеха нещо, осъзнаеха непознато дотогава понятие или възприемеха ново вярване, вече никога не го забравяха и го предаваха на потомството си, но обучението им и промените в тях се извършваха бавно. Иза бе успяла да разбере, но не и да проумее, разликата помежду им, когато предаваше на Айла уменията си на знахарка. За разлика от тях, странното девойче не можеше да си спомня добре, но затова пък усвояваше знанията много по-бързо.

Ридаг изрече някаква дума. Айла не го разбра веднага. После разпозна звуците. Беше нейното име! Собственото и име, произнесено както някога бе свикнала да го чува, както звучеше в устите на хората от Клана.

Подобно на тях, детето не можеше да постигне напълно членоразделна реч можеше да озвучава, но не бе в състояние да учленява някои

от ключовите звуци, необходими за възпроизвеждане на езика на хората, с които живееше. Същите звуци затрудняваха и Айла, тъй като и липсваше практика. Именно тези ограничения в речевия апарат на хората от Клана и на техните предци бяха довели до създаването на богатия и всеобхватен език на знаците и жестовете, чрез който даваха израз на мислите си и на богатата си и всеобхватна култура. Ридаг разбираше Другите, хората, с които живееше бе проумял и смисъла на понятието „език“, но не можеше да общува с тях.

Момчето направи жеста, с който предишната вечер се бе обърнал към Нези нарече Айла „майко“. Айла усети как сърцето и затуптя побързо. За последен път с този знак се бе обърнал към нея синът и, а Ридаг толкова приличаше на Дърк, че за миг тя видя рожбата си в него. Щеше и се да повярва, че наистина е Дърк и до болка и се искаше да го вдигне на ръце, да го притисне към себе си и да изрече името му. Айла затвори очи и потисна порива си до го призове. Цялата се разтрепери от усилието.

Когато отново отвори очи, Ридаг я наблюдаваше с онзи извечен пронизателен и изпълнен с копнеж поглед, сякаш я разбираше и знаеше, че и тя го разбира. Колкото и да и се искаше, Ридаг не беше Дърк. Бе само той и никой друг. Възвърнала самообладанието си, тя пое дълбоко дъх.

– Искаш ли още думи? Още знаци с ръце, Ридаг? – попита го тя.

Той кимна недвусмислено.

– Спомняш си „мамо“ от снощи.

Той и отговори като отново направи знака, трогнал толкова силно Нези... и нея.

– Това знаеш ли го? – попита Айла като направи жеста за поздрав. По изражението му разбра, че се мъчи да си спомни и почти успя. – Това е поздрав. Означават „добро утро“ или „здравей“. А така – тя отново демонстрира знака, леко видоизменен – е, когато по-възрастен човек разговаря с по-млад.

Той се намръщи, сетне направи жеста и я погледна със стряскащата си широка усмивка. Повтори и двата знака, пак се замисли и направи трети, като я гледаше въпросително – не знаеше дали е успял да изрази нещо.

– Да, точно така, Ридаг! Аз съм жена, като майка, а така се поздравява майка. Наистина си спомняш!

Нези забеляза, че Айла и момчето са заедно. На няколко пъти Ридаг бе предизвиквал голяма тревога у нея – увличаше се и се претоварваше

с работа, затова тя винаги следеше къде се намира детето и с какво се занимава. Младата жена и детето привлякоха вниманието и тя се загледа в тях опитвайки се да разбере какво правят. Айла я видя, забеляза изражението и на любопитство и загриженост и я повика.

– Показвам на Ридаг езика на Клана – народ на Майката – обясни Айла, – като снощна дума.

С лъчезарна усмивка, разкриваща зъбите му – по-големи от обичайно срещашите се – той се обърна към Нези с преднамерен жест.

– Какво означава това? – погледна тя към Айла.

– Ридаг казва: „Добро утро, мамо“ – обясни младата жена.

– „Добро утро, мамо“? – Нези направи движение, което смътно напомняше отчетливия жест на Ридаг. – Това означава „Добро утро, мамо“?

– Не. Седни тук. Ще ти покажа. Така – Айла направи знака – е „Добро утро“, а така – тя видоизмени жеста – е „Добро утро, мамо“. Той може да направи същия знак и на мен. Това ще означава „добра жена“. А ти трябва направиш така – Айла скърши ръце в нова разновидност на жеста – за да кажеш: „Добро утро, дете“. И ето така – добави още един вариант тя, – за да кажеш „Добро утро, сине“. Разбираш ли?

Айла повтори всички разновидности, а Нези я наблюдаваше внимателно. С известно смущение по-възрастната жена опита отново. Въпреки липсата на финес и Айла и Ридаг ясно схванаха, че се стреми да направи жеста, означаващ „Добро утро, сине“.

Надвесеното над рамото и момче протегна тънките си ръчички и обви врата и. Нези го гушна и замига бързо, за да удържи напирания порой. Айла с изненада забеляза, че и очите на Ридаг бяха влажни. От всички членове на клана на Брун само нейните очи сълзяха по въздействието на емоциите, въпреки че чувствата на останалите бяха не по-малко силни. Синът и можеше да учленява също като нея способен бе да възпроизведе цялата гама от речеви сигнали – сърцето и още се свиваше при спомена за вика му, когато я принудиха да си иде, – но Дърк не можеше да даде израз на мъката си като се разплаче със сълзи. Ридаг, също като истинската си майка, не можеше да говори, но когато го обземеше чувство на обич, в очите му блясваха сълзи.

– Преди никак не можех да говоря с него, макар да знаех със сигурност, че разбира – промълви Нези.

– Искаш ли още знаци? – попита внимателно Айла.

Жената кимна, все още притискайки момчето в обятията си. Не смееше да заговори от страх да не изгуби самообладание. Айла показа

нова група знаци и техни варианти, а Нези и Ридаг съсредоточено се опитваха да ги усвоят. Последва нова поредица. Дъщерите на Нези – Лати и Ръги – както и най-малките деца на Тюли – Брайнан и сестричката му Туси, чиято възраст бе близка до тази на Ръги и Ридаг, дойдоха да видят какво става. Към тях се присъедини и седемгодишният син на Фрали – Крисавек. Не след дълго всички се увлякоха в чудесната нова игра – говорене с ръце.

Но за разликата от повечето други игри на децата от бивака, в тази Ридаг превъзхождаше останалите. Айла не смогваше да задоволи любознателността му. Още щом му покажеше жестовете, той започваше да добавя вариантите, сам откриваше нюансите и по-тънките смислови оттенъци. Тя имаше чувството, че всичко това е вътре в него, че прелива и напират да излезе наяве, че му е нужен само малък отвор и че веднъж отпушени, знанията не можеха повече да бъдат удържани.

Възбудата растеше и от това, че неговите връстници също усвояваха езика на знаците. За пръв път в живота си Ридаг имаше възможност да се изразява пълно и не можеше да се насити на общуването. Малчуганите, с които бе израсъл, лесно приеха способността му да „говори“ свободно по новия начин. Бяха общували с него и преди. Знаеха, че е различен, че има проблеми с говора, но все още не бяха усвоили предразсъдъците на възрастните, които заключаваха, че, следователно, момчето е лишено от интелект. А Лати, както често се случва с по-големите сестри, от години превеждаше неговите „безсмислици“ на възрастните обитатели на бивака.

Когато обучението омръзна на всички и дечурлигата се отдалечиха сериозно увлечени в новата игра, Айла забеляза, че Ридаг ги поправя, а те се обръщат към него за потвърждение на смисъла на знаците и жестовете. Настъпила бе промяна в положението на момчето сред връстниците му.

Айла продължаваше да седи до Нези и да наблюдава как децата си разменят беззвучни сигнали. Усмихна се като си представи какво ли би помислила Иза за децата на Другите, които разговаряха като хората от Клана и същевременно крещяха и се смееха. Айла си помисли, че старата знахарка щеше все някак си да ги разбере.

– Сигурно си права. Това е неговият начин да говори – отбеляза Нези. – Никога преди не е научавал нещо толкова бързо. Не знаех, че плоско... Как ги наричаше ти?

– Клан. Те казват Клан. Това значи... род... народ... хора. Кланът на Пещерната Мечка, народ, който почита великата Пещерна Мечка вие

казвате Мамутои, Ловци на мамути, които почитат Майката – обясни Айла.

– Клан... Не знаех, че могат да говорят така, не знаех, че човек може да каже толкова много неща с ръце... Никога не съм виждала Ридаг толкова щастлив.

Жената се поколеба и Айла долови, че се опитва да намери начин да добави нещо. Тя изчака, давайки и възможност да събере мислите си.

– Учудвам се, че се привърза към него толкова бързо – продължи Нези. – Някои хора не го приемат лесно, защото е смесен, а повечето изпитват известно неудобство, когато са край него. Но ти сякаш го разбираш.

Айла не отвърна веднага. Гледаше изпитателно по-възрастната жена и не знаеше какво да отговори. Най-после се реши и рече:

– Познавах един човек, който приличаше на него... моят син. Сият ми Дърк.

– Твоят син! – В гласа на Нези прозвуча изненада, но тя не долови никаква следа от отвращението, прозвучало така явно в тона на Фребек предишната вечер, когато говореше за плоскоглавците и за Ридаг. – Ти си имала смесен син? Къде е той? Какво е станало с него?

Лицето на Айла помръкна от обзелата я мъка. Докато беше сама в долината си, тя бе подтискала мислите за сина си, но щом видя Ридаг, те се пробудиха. Въпросите на Нези разровиха мъчителните спомени и емоции, които я завариха неподготвена. Сега трябваше да се изправи лице в лице с тях.

Нези бе открита и пряма като останалите хора от своя народ и въпросите и бяха възникнали спонтанно, но тя не бе лишена от чувствителност.

– Извинявай, Айла. Трябваше да се съобразя...

– Не се притеснявай, Нези – прекъсна я Айла като премигваше, за да удържи напирашите сълзи. – Знам, че възникват въпроси, когато говорим за сина си. Много... боли..., когато мисля за Дърк.

– Не е нужно да ми разказваш за него.

– Все някога трябва разкажа за Дърк. – Айла замълча за миг, сетне заговори без предисловие. – Дърк е при Клана. Когато тя умира, Иза... моята майка, както ти за Ридаг... казва аз отида на север, намеря моя народ. Не Клана, Другите. Тогава Дърк е бебе. Аз не заминавам. По-късно Дърк е на три години, Брод ме принуждава замина. Аз не знае къде живеят Другите, не знае къде ще отида, не мога да взема Дърк. Аз го давам на Уба... сестра. Тя обича Дърк, грижи се за него. Сега неин син.

Айла млъкна, но Нези не знаеше какво да каже. Щеше и се да зададе още въпроси, но не искаше да настоява, когато за младата жена бе очевидно толкова мъчително да говори за сина си, когото е обичала и когото е трябвало да изостави. Но Айла продължи без да чака да я подканят.

– Три години откак последно видях Дърк. Той е... на шест години сега. Като Ридаг?

Нези кимна.

– Още няма седем години, откак се роди Ридаг.

Айла се умълча като, че бе потънала в мисли. Сетне продължи:

– Дърк е като Ридаг, но не съвсем. Дърк е като Клана в очите и като мен в устата. – Тя се усмихна пресилено. – Трябваше да бъде иначе. Дърк прави думи, Дърк би могъл говори, но Клан не може. По-добре, ако Ридаг говори, но той не може. Дърк е силен. – Погледът на Айла се зарея в далечината. – Той тича бързо. Той е най-добър бегач. Някой ден добър състезател, както казва Джондалар. – Когато вдигна очи към Нези, в тях се четеше мъка. – Ридаг слаб. По рождение. Слабост в...? – Та сложи ръка на гърдите си – не знаеше думата.

– Понякога му е трудно да диша – каза Нези.

– Бедата не е дишането. Бедата е кръвта... не, не кръвта... туп-туп – притисна тя ръка към гърдите си. Измъчваше се, че не знае думата.

– Сърцето. Същото казва и Мамут. Той има слабо сърце. А ти как разбира?

– Иза беше знахарка, лечителка. Най-добрата знахарка на Клана. Тя ме обучава като дъщеря. Аз съм знахарка.

Нези си спомни думите на Джондалар, че Айла е Лечителка. Изненада се като разбира, че плоскоглавците изобщо са се сетили да се церят, но пък нали не знаеше, че могат и да говорят. А тя бе прекарала достатъчно време край Ридаг, за да се убеди, че макар речта му да бе непълна, той не бе глупаво животно, за каквото го смятаха мнозина. Въпреки, че Айла не бе от Мамутоите, нямаше причина да не притежава известни лечителски познания.

Върху двете жени падна сянка и те вдигнаха очи.

– Мамут иска да знае дали би дошла да поговориш с него, Айла – каза Дануг. Увлечени в разговор, двете жени не бяха забелязали приближаването на високия младеж. – Ридаг е толкова възбуден от новата игра с ръце, която му показва – продължи той. – Лати казва, че помолил да те попитам дали ще научиш и мен на някои от знаците.

– Да. Да. Аз тебе науча. Аз науча всеки.

– И аз искам да усвоя още думи-жестове – додаде Нези, когато и двете се изправиха.

– Сутрин? – попита Айла.

– Да, утре сутрин. Но ти още не си сложила нищо в уста. Може би ще е по-добре утре първо да похапнеш – отбеляза Нези. – Ела с мен, ще ти приготвя нещичко, а също и за Мамут.

– Гладна съм – склони Айла.

– И аз – добави Дануг.

– Ти кога ли не си гладен. Мисля, че вие двамата с Талут можете да изядете и цял мамут – загълча Нези, явно горда, че синът и е такъв едър здравеняк.

Двете жени и Дануг се запътиха към землянката, а другите сякаш това и чакаха – прекратиха заниманията си и ги последваха, за да се нахранят. В преддверието връхните дрехи бяха свалени и окачени на закачалки. Сутрешната закуска бе непринудена и обикновена. Някои хора я приготвиха на собствените си огньове, а други се събраха в обширната предна част на помещението, в която бяха разположени както главното огнище, така и няколко по-малки. Неколцина ядяха студено мамутско месо, останало от вечерта, други похапваха месо или риба, сготвени на супа с корени или зеленаж, като за сгъстяване на ястието се използваша грубо смлени семена от диворасли степни треви. Но независимо от това, дали приготвяха храната си в собствения си кът или не, повечето хора в крайна сметка се отбиваха в общата част, където допиваха горещия си чай преди отново да излязат навън.

Айла седеше до Мамут и с голям интерес наблюдаваше шетнята. Шумният говор и смях на толкова много хора все още будеха учудването и, но постепенно започваше да свиква с тях. Още повече я изненадваше лекотата, с която жените се движеха сред мъжете. Нямаше строга йерархия, липсваше определен ред на приготвяне и сервиране на храната. Сякаш всички се самообслужваха, с изключение на жените и мъжете, които помагаша на най-малките деца.

Джондалар дойде при тях и внимателно приседна до Айла на рогозката от треви, крепейки с две ръце непромокаема, но донякъде податлива чаша без дръжка, изплетена от мечешка трева и обшита с орнаменти в контрастен цвят, пълна с горещ ментов чай.

– Ти станал рано сутринта – каза Айла.

– Не исках да те будя. Спеше толкова дълбоко.

– Аз се събуждам, когато мисля, че някой има болки, но Диджи ми казва, че старата жена Крози... винаги говори високо с Фребек.

– Караха се толкова шумно, че и аз ги чух докато бях навън – отбеляза Джондалар, – Фребек може и да е размирник, но едва ли бих го обвинил. Тази старица кряка по-лошо и от сойка. Как може човек да живее с нея?

– Аз мисля, някой има болка – промълви Айла замислено.

Джондалар я погледна озадачен. Според него тя не повтаряше, че погрешно е сметнала, че някой изпитва физическа болка.

– Права си, Айла – рече Мамут. – Стари незаздрави рани.

– На Диджи и е мъчно за Фрали – обърна се Айла към Мамут. – Какво е Булчинска цена? – запита тя, без да изпитва неудобство, че му задава въпроси, макар че общо взето не и се щеше да се показва невежа – Диджи каза, че Тюли е поискала висока Булчинска цена за нея.

Мамут забави отговора си – внимателно събираше мислите си, искаше тя да го разбере. Айла гледаше беловласия старец очаквателно.

– Бих могъл да ти отговоря просто, Айла, но в това има нещо по-дълбоко, отколкото изглежда на пръв поглед. Дълги години съм мислил по този въпрос. Не е лесно да разбереш себе си и своя народ дори когато си един от онези, от които другите очакват отговори. – Той затвори очи и сбърчи чело, опитвайки се да се съсредоточи. – Разбираш какво означава „положение“, нали? – поде той.

– Да – потвърди Айла. – В клана най-високо положение заема вождът, следван от избрания ловец, после идват Другите ловци. И Мог-ър има високо положение, но той е различен. Той е... човек от света на духовете.

– А жените?

– Жените имат положение като стопанки на мъжете си, но знахарката има свое собствено положение.

Обяснението на Айла изненада Джондалар. Въпреки всичко, което бе научил от нея за плоскоглавците, все още му беше трудно да повярва, че те могат да разберат такова сложно понятие като сравнителната йерархия.

– Така си и мислех – отбеляза тихо Мамут и продължи разясненията си. – Ние тачим Майката, създателка и пазителка на всичко живо. Човете, животните, растенията, водите, дървесата, скалите, земята – Тя е родила, тя е създала всичко това. Когато призоваваме духа на мамута, или духа на елена, или на бизона и искаме позволение да излезем на лов за тези животни, ние знаем, че Духът на Майката им е вдъхнал живот, че Нейният Дух ще се погрижи да се роди друг мамут, или елен, или бизон, за да заеме мястото на този, който тя ни дава за храна.

– Ние казваме, че това е Животворният Дар на Майката – вмъкна Джондалар заинтригуван. Интересно му беше да сравнява обичаите на Мамутоите с тези на Зеландониите.

– Мут, Майката, е избрала жените, за да ни покаже как е поела в Себе си духа на живота, за да сътвори и предизвика появата на нов живот, та да замени призованите от нея същества – продължи старият жрец. Децата научават тези неща от легендите, приказките и песните още докато растат, но ти вече не си малка, Айла. Ние обичаме да слушаме приказките дори когато остареем, но ти трябва да разбереш движещата им сила, както и подтекста им, за да можеш да схванеш причината за много от нашите обичаи. Положението на всеки от нас се определя от майка му, а Булчинската цена е начин за изразяване на стойност.

Айла кимна прехласната. Джондалар се бе опитвал да и обясни какво представлява Майката, но в устата на Мамут всичко изглеждаше съвсем смислено и разбираемо.

– Когато една жена и един мъж решат да се задомят, мъжът и неговият Бивак дават много дарове на майката на жената и на нейния Бивак. Майката или водачката на бивака определят цената, те казват колко дарове трябва да се дадат за дъщерята. Понякога и самата жена може да определи цената си, но тя зависи от много неща и съвсем не е въпрос на прищявка. Някоя жена не желае да бъде подценявана, но цената не бива да е толкова висока, че нейният избраник и бивакът му да не могат или да не желаят да я платят.

– Защо трябва да се плаща за жената? – попита Джондалар. – Това не я ли кара да търгува със себе си, сякаш е стока, също като солта, кремъка или кехлибарите?

– Ценността на една жена е много по-голяма. Булчинската цена се плаща от мъжа заради привилегията да живее с дадена жена. Високата Булчинска цена е добре дошла за всички. Тя отрежда високо положение на жената показва на всички колко високо мнение имат за нея мъжът, който я иска и собственият и бивак. Тя е чест и за хората от неговия бивак, те имат възможност да покажат, че преуспяват и могат да си позволят да платят цената. Тя е израз на почит и уважение към бивака на жената и известна компенсация ако го напуска, както правят някои млади жени, за да създадат нов бивак, или да живеят в този на мъжа. Но получените дарове най-вече предоставят възможност бивака да заплати евентуална висока цена, когато някой от техните мъже иска дадена жена – така те могат да покажат богатството си.

Децата приемат положението на майка си, така че една висока

Булчинска цена е от полза и за тях. Макар Булчинската цена да се заплаща в дарове, с част, от които младата двойка слага начало на съвместния си живот, истинската ценност е статусът, голямото уважение, с което се отнасят към жената обитателите на собствения и бивак и тези от другите биваци, както и положението, което отрежда на стопанина и децата и.

Айла бе все още озадачена, но Джондалар кимаше разбиращо. Въпреки разликата в сложните специфични детайли, в общи линии роднинските взаимоотношения и ценностите не се отличаваха особено от тези на собствения му народ.

– Как се разбира колко ценна е една жена, та да и се определи добра Булчинска цена? – поинтересува се мъжът от Зеландониите.

– Булчинската цена зависи от много неща. Всеки мъж се стреми да намери жена с най-високото положение, за което може да заплати, защото когато напусне майка си, той приема положението на стопанката си, която е, или ще бъде майка. Жена, доказала, че може да бъде майка, е по-високо ценена, затова жените с деца са много търсени. Често пъти мъжете се стремят да увеличат стойността на бъдещата си стопанка, защото това е в тяхна полза. Двама мъже, съревноваващи се за една и съща високо ценена жена, могат да обединят средствата си – ако те се разбираат и тя се съгласи – и да повишат Булчинската цена още повече.

Понякога един мъж взема две жени за свои стопанки, особено ако са сестри, които не искат да се делят. В такъв случай той приема положението на по-високопоставената жена и се радва на благосклонно отношение, което му носи и известен допълнителен статус. Той показва, че може да издържа две жени и бъдещите им деца. На близначките се гледа като на особена благодат, тъй като рядко се разделят.

– Когато брат ми си намери жена сред Шарамудоите, една от роднините му по женска линия беше Толи, жена от Мамутоите. Веднъж тя ми каза, че била „открадната“, макар и с нейно съгласие – каза Джондалар.

– Търгуваме с Шарамудоите, но обичаите ни не са едни и същи. Толи беше жена с високо положение. Да я дадем на другите означаваше не само да се откажем от някой, който сам по себе си е ценен високо – те наистина трябваше да платят висока Булчинска цена – но и да се примирим със загубата на жена, която щеше да приеме положението на майка си и да го сподели със стопанина и децата си. Така в крайна сметка стойността и щеше да бъде разменена сред самите Мамутои. Това не можеше да се компенсира по никакъв начин. За нас задомяването и бе загуба, все едно, че стойността и бе открадната от нас. Но Толи беше

влюбена и твърдо решена да свърже живота си с младия мъж от Шарамудоите. И за да намерим някакво разрешение, ние и позволихме да бъде „открадната“.

– Диджи казва, майката на Фрали прави Булчинска цена ниска – обади се Айла.

Старецът промени позата си. Усещаше накъде бие въпросът и а нямаше да му е лесно да и отговори. Повечето хора се ръководеха от интуитивно съзнание за обичаите си и не биха могли да ги обяснят така ясно, както Мамут. Мнозина в неговото положение не биха се решили да разясняват вярвания, обикновено свързани с тайнствени разкази. Страхуваха се, че такава пряко и подробно излагане на културните им ценности би ги лишило от мистичността и силата им. Мамут също изпитваше известно неудобство, но той вече си бе направил някои изводи и бе взел някои решения по отношение на Айла.

– Една майка може да се премести в огнището на всяко от децата си – отвърна той. – Ако го стори, обикновено чак когато остарее, тя най-често отива при своя дъщеря от същия бивак. Обикновено стопанинът и я придружава, но ако иска, може да се върне в бивака на майка си, или да отиде да живее при своя сестра. Често пъти мъжът е по-привързан към децата на стопанката си, родени в неговото огнище, тъй като живее с тях и ги обучава, но негови наследници са децата на сестра му и когато остарее, те носят отговорност за него. Обикновено младите приемат възрастните на драго сърце, но за съжаление има и изключения. Фрали е единствената рожба на Крози, така че, където отиде дъщеря и, там отива и Крози. Животът на беше добър с Крози и с напредването на възрастта тя не стана по-добра. Тя е властна и неотстъпчива и малцина мъже желаят да споделят огнището си с нея. След смъртта на първия мъж на Фрали тя трябваше няколко пъти да намалява Булчинската и цена и това непрекъснато я гложди и я прави още по-язвителна.

Айла кимна с разбиране, а сетне върху лицето и се изписа загриженост.

– Иза ми разказваше за една старица, живее с клана на Брун преди да ме намерят. Тя дошла от друг клан. Стопанин умира, няма деца. Няма стойност, няма положение, но винаги има храна, винаги място до огъня. Ако Крози няма Фрали, къде отиде?

Въпросът и накара Мамут да се замисли. Той искаше да даде напълно достоверен отговор на Айла.

– За Крози това би било истински проблем, Айла. Обикновено човек без роднини бива приет в друго огнище, но тя създава толкова

неприятности, че няма много желаещи да я приберат. Вероятно би намерила достатъчно храна и място за спане във всеки бивак, но не след дълго биха я накарали да си върви, така както са били принудени да напуснат собствения си бивак след смъртта на първия мъж на Фрали.

Старият шаман направи гримаса и продължи:

– Фребек също не е сред най-сговорчивите. Майка му беше с много ниско положение. Малко бяха качествата, с които можеше да се похвали. Известна бе със страстта си към бозата. Така че той поначало е с малки възможности. Обитателите на неговия бивак искаха да се отърват от Крози и не ги беше грижа, че и той ги напуска. Отказаха да платят каквото и да било. Затова Булчинската цена на Фрали беше толкова ниска. Тук са само благодарение на Нези. Тя убеди Талут да се застъпи за тях, затова ги и приеха. Но някои от нашите вече съжаляват.

Айла кимна с разбиране. Обяснението бе хвърлило известна светлина върху ситуацията.

– Мамут, какво...

– Нуви! Нуви! Олеле Майчице! Задушана се! – дотук се внезапно пишък на жена.

Няколко души се бяха скупчили край нея и тригодишната и рожба, която кашляше и пръскаше слюнки, мъчейки се да си поеме дъх. Някой удари детето по гърба, но това не помогна. Останалите стояха наоколо и се опитваха да дават съвети, но се чувстваха все по-безпомощни като гледаха как момиченцето посинява без да може да си поеме дъх.

6

Айла си проби път през тъпната и стигна да детето, когато то вече губеше съзнание. Тя вдигна момиченцето, седна и го сложи напреко в скута си. След това пхна пръст в устата му, за да види дали ще може да открие преградата. Когато опитът и се оказа безуспешен, Айла се изправи, обърна детето, хвана го с една ръка през кръста, така че главата и ръцете му да висят надолу и го удари силно между плешките. После обгърна изотзад отпуснатото телце и го дръпна рязко.

Всички се бяха отдръпнали и със затаен дъх наблюдаваха жената, която изглежда знаеше какво прави и която, мъчейки се да отпусне гърлото на момиченцето, водеше борба на живот и смърт. Детето бе престанало да диша, макар че сърцето му все още биеше. Айла го положи на пода и коленичи до него. Съгледа една дрешка – анорака на момиченцето, и я напъха под врата му, за да държи главата му изтеглена назад, а устата му – отворена. След това жената запуши малкото носле, закри устеницата на момиченцето със собствената си уста и пое дълбоко дъх, засмуквайки рязко въздух и създавайки вакуум в гърлото му. Удържа на създания се натиск дотогава, докато самата тя едва не остана без дъх.

Сетне неочаквано се чу приглушено „пук“ и тя усети как някакъв предмет влетя в устата и и едва не заседна в собствената и гърло. Айла вдигна глава и изплю парче кост с хрущял и прилепнало към него месо. Тя пое дълбоко въздух, отметна назад косите си, за да не и пречат и прилепвайки отново устни до детската устичка, вдъхна собствения си живителен дъх в неподвижните бели дробове. Малкият гръден кош се повдигна. Тя повтори действието още няколко пъти.

Изведнъж детето започна отново да кашля и да пръска слюнка, а после пое въздух само – шумно и продължително.

Когато Нуви започна да диша нормално, Айла и помогна да седне и едва тогава забеляза сълзите на облекчение по лицето на Трони при вида на спасената си щерка.

Айла навлече анорака през глава, отметна назад качулката и хвърли поглед към другия край на редицата от огнища.

Край последното огнище, това на Зубъра, видя Диджи, която решеше назад гъстата си кестенява коса и я навиваше на руло докато разговаряше с някой, седнал върху един от одърите. През последните няколко

дни Айла и Диджи бяха станали добри приятелки и обикновено излизаха заедно сутрин. Диджи пъкна в косата си фуркет – дълга и тънка, съвършено гладка игла, изрязана от бивник зъб на мамут – и махна на Айла да я почака.

На едно легло край съседното на Мамутското огнище седеше Трони и кърмеше Хартал. Тя се усмихна на Айла и и даде знак да приближи. Айла влезе в очерганията на огнището, назовано Огнище на Северния елен, седна до нея, а после се наведе да погука на бебето и да го погъделичка. То пусна гърдата за миг, засмя се и зарита с крачета, а сетне отново посегна да суче.

– Вече те познава, Айла – отбеляза Трони.

– Хартал е щастливо, здраво бебе. Бързо расте. Къде е Нуви?

– Манув я изведе още одева. Толкова ми помага с нея, радвам се, че дойде да живее при нас. Торнек има сестра и той можеше да отиде при нея. Старите и младите сякаш винаги са се разбирали добре, но Манув прекарва почти цялото си време с малката и не може да и откаже нищо. Особено сега, когато едва не я загубихме. – Младата майка вдигна бебето на рамото си и го потупа то гърба, а после отново се обърна към Айла. – Досега все не ми се удаваше да поговоря с теб насаме. Бих искала да ти благодаря още веднъж. Толкова сме ти признателни... Още сънувам кошмари. Не знаех какво да сторя. Не знам какво щях да правя, ако те нямаше – задави се със сълзи тя.

– Трони, остави това. Не е нужно да благодариш. Това е мой... Не знам дума. Аз имам знания... необходимо... за мен.

Айла видя, че Диджи пресича Огнището на Жерава и забеляза, че Фрали я наблюдава. Около очите и имаше тъмни кръгове и тя изглеждаше по-уморена, отколкото би трябвало. От известно време Айла я наблюдаваше и си мислеше, че бременността и е доста напреднала и че вече няма причина да и прилязва сутрин, но Фрали продължаваше да повръща редовно, при това не само в ранните часове на деня. На Айла и се искаше да я погледне по-отблизо, но когато спомена за това, Фребек вдигна голяма врява. Според него, това, че е спасила някого от задушаване, не доказвало, че умее да лекува. Нейните твърдения не били достатъчно убедителни за него и не искал никаква чужденка да дава лоши съвети на Фрали. Това даде нов повод на Крози да се кара с него. Накрая, за да прекрати разправията им, Фрали заяви, че се чувства добре и няма нужда от церовете на Айла.

Айла се усмихна окуражително на изпадналата в затруднение жена, вдигна пътьом един празен мях за вода и двете с Диджи се отправиха

към изхода. Когато прекосиха Огнището на Мамута и навлязоха в Лисичето Огнище, Ранек вдигна очи и ги проследи с поглед. Айла усещаше, че той я наблюдава по целия им път през Лъвското Огнище и мястото за готвене, до вътрешната арка. Наложил се да подтисне обзелото я желание да погледне назад.

Когато отметнаха външната завеса, Айла замижа от неочаквано ярката светлина на силното слънце, върху ясното синьо небе. Беше един от онези топли и меки есенни дни, които настъпваха като рядък дар и задълго оставаха в паметта в сезона на ежедневните пагубни ветрове, бушуващи бури и режещ студ. Оценявайки цялата прелест на деня, Айла се усмихна и ненадейно я връхлетя спомен, който не я бе спохождал от години – в съзнанието и изплува един също такъв ден през първата есен, след като кланът на Брун я бе намерил, денят, в който се роди Уба.

Землянката и заравнената площадка пред нея бяха изкопани почти в средата на обърнатия на запад склон. Откъм входа се откриваше просторна гледка и тя поспря за миг, загледана навън. Препускащата река проблясваше и искреше, допълвайки с ромолящите си полутонове съместната игра на слънчевите лъчи и водата, а върху замъгления от далечината отсрещен бряг Айла съгледа друг подобен насип. Широката и бърза река, врязала се в просторната открита степ, бе обградена от ронливи пръстени склонове.

В чистата лъсоча почва бяха изваяни дълбоки оврази, започващи отгоре, от заобления край на платото и стигащи до широката водна равнина под него. Те бяха творение на дъжда, топящия се сняг и стичащите се напролет оттоци от разположените на север големи ледници. Няколко зелени лиственици и борове стърчаха непохватно в своята изолация, разпръснати тук-таме в ниското сред полегалите шубраци от безлистни храсти. Надолу по течението, по ръба на реката, островърхият папур се бе смесил с тръстика и градински чай. Тъй като на това място реката правеше завой, горната и част не се виждаше, но Уини и Рейсър бяха в ползрението и. Те пасяха все още изправената, но изсъхнала трева, която покриваше останалата част от голия студен пейзаж.

До крака и се разби парче пръст. Айла вдигна стреснато поглед и зърна живите сини очи на Джондалар. До него стоеше Талут и се усмихваше широко. Тя с изненада забеляза и неколцина други люде върху покрива на землянката.

- Качи се при нас, Айла. Ще ти подам ръка – подкани я Джондалар.
- Не сега. По-късно. Току-що излизам. Вие защо там горе?
- Покриваме димоотводите с кръглите лодки – обясни Талут.

– Какво?

– Хайде. Ще ти обясня – намеси се Диджи. – Ще ми се пръсне корема.

Двете млади жени се отправиха заедно към един недалечен овраг. По стръмния склон имаше грубо издълбани стъпала, водещи към няколко големи и плоски кости от плешки на мамут с прорязани в тях дупки, закрепени над по-дълбоката част от сухата канавка, Айла стъпи върху една от костите, развърза каишката на панталона си, смъкна го надолу, след това се снеси и приклепна над дупката до Диджи. Отново се зачуди, че не беше се сетила за тази поза, когато и беше толкова трудно да се оправи с дрехите си. След като веднъж бе наблюдавала Диджи, всичко и се струваше толкова просто и очевидно. В канавката бе изхвърлено и съдържанието на нощните кошници, заедно с други отпадъци. Напролет всичко това щеше да бъде отмито.

Измъкнаха се от оврага и се затекоха надолу към реката покрай едно широко и дълбоко дере. В средата му се процеждаше ручейче, чийто извор далеч на север бе вече замръзнал. При следващата смяна на сезоните същото това ждрело щеше да се изпълни от буен поток. Върхните части на няколко мамутски черепа бяха обърнати нагоре и подредени близо до брега заедно с няколко черпака с дълги дръжки, грубо изсечени от кости на крака.

Двете жени загребах вода от реката и напълниха умивалниците от мамутски черепа. От една торбичка, която носеше със себе си, Айла поръси ръцете и на двете с увехнали венчелистчета – някогашни светлосини цветчета от богати на сапонин растения. Разтъркани между мокри длани, те отделяха пенливо отмиващо вещество, от което по измитите ръце и лица оставаше благороден аромат. Айла откри едно клонче, съдвка отчупения му край и почисти с него зъбите си – навик, който бе възприела от Джондалар.

– Какво е кръгла лодка? – попита Айла, когато тръгнаха да се връщат, носейки заедно издут от прясната вода непромокаем стомах на бизон.

– Използваме ги, за да пресичаме реката, когато не е много придошла. Най-напред се изгражда скелета от кост и дърво с формата на купа, която може да побере двама, а понякога и трима души. После той се покрива с кожа, обикновено от зубър, обърната с космите навън и пропита с масло. От рогата на мегацероса, като се поокастрият малко, стават чудесни гребла... за отблъскване на лодката през водата – обясни Диджи.

– Защо кръгли лодки на покрива на земянка?

– Винаги ги държим там, когато не ги ползваме, но през зимата покриваме с тях димоотводите, та дъждът и снегът да не проникват вътре. Тъкмо ги прикрепяха като прокарваха ремъците през дупките, за да не ги отвее вятърът. Но трябва да се остави място да излиза димът, пък и да могат да се обръщат и откачат отвътре, ако натрупа сняг.

Докато вървяха заедно Айла си мислеше какво щастие е за нея, че се бе запознала с Диджи. Уба и беше сестра и тя я обичаше, но Уба беше по-малка, при това бе истинска щерка на Иза разликата винаги се усещаше. Никога преди Айла не бе срещала друг човек на нейната възраст, който да разбира всичко, казано от нея и с когото да я свързват толкова общи неща. Оставиха на земята тежкия мях и спряха да си починат малко.

– Айла, покажи ми как да кажа със знаци „обичам те“, та да ги направя като видя отново Бранаг – помоли Диджи.

– Кланът няма такъв знак – отвърна Айла.

– Не изпитват ли обич един към друг? Когато говориш за тях, оставам с впечатлението, че са истински хора, затова си помислих, че сигурно се влюбват.

– Да, изпитват обич един към друг, но изразяват чувствата си тихо... не, това не е точната дума.

– Мисля, че искаш да кажеш „фино“ – притече и се на помощ Диджи.

– Да, фино... Една майка може да каже на рожбата си „Изпълваш ме с щастие“ – отвърна Айла, показвайки на Диджи съответния знак – но една жена не би изразила така открито... не, откровено? – погледна тя въпросително Диджи и след одобрителното и кимване продължи – откровено чувствата си към някой мъж.

– И какво би направила? – заинтригува се Диджи. – Когато разбрах, че по време на Летните събирания Бранаг ме наблюдава, така както и аз се заглеждах по него, трябваше да му покажа какво изпитвам. Не знам какво щях да направя, ако няхах възможност да му го покажа.

– Жената от Клана не казва, тя показва. Жената се грижи за мъжа, когото обича, готви му, приготвя любимия му чай сутрин, когато се събуди. Прави му дрехи по специален начин – с много мека кожа от вътрешната страна, или топли нозебрани с обърната навътре козина. Още по-добре, ако жената може отгатне какво иска той преди да е помолил. Показва, че тя много внимателно изучава негови навици и настроения, познава го, харесва го.

– Това е добър начин да покажеш на някого, че го обичаш – кимна Диджи. Прекрасно е, когато влюбените правят специални неща един за друг. А как жената узнава, че той я обича? Какво прави мъжа за нея?

– Веднъж Гуув се изложи на опасност, за да убие един снежен леопард, който плашеше Овра, защото търсеше плячка много близо до пещерата. Тя знае, че той го направил заради нея, макар че той даде кожата на Креб и Иза ми направи кожено наметало от нея – обясни Айла.

– Това се казва изтънченост! Не съм сигурна, че ако бях на мястото на Овра, щях да схвана намека – засмя се Диджи. – Ти откъде знаеш, че го е направил заради нея?

– Овра ми каза, по-късно. Тогавя не знаех. Бях малка. Още се учех. Език на Клана не само знаци с ръце. Много повече казваш с лице, очи и тяло. Походката, обръщането на главата, стягането на мускулите на раменете, ако разбираш какво искам да кажа, казва повече от думи. Много време мина докато науча език на Клана.

– Изненадана съм колко бързо усвояваш езика на Мамутоите! Наблюдавам те. С всеки изминат ден ставаш все по-добра. Де да имах и аз твоята дарба да уча езици.

– Още не правилно. Много думи не знам, но си мисля за изговаряне на думи на езика на Клана. Слушам думи и наблюдавам как изглежда лице, усещам как звучат и как се свързват думите и виждам как се движи тялото... и се опитвам да запомня. Когато показвам на Ридаг, и на другите, знаци с ръце и аз се уча. Научавам повече вашия език. Трябва да уча, Диджи – добави Айла с жар, която издаваше сериозните и намерения.

– Значи за теб не е само игра? Каквито са за нас знаците с ръце. Забавно е да си представяш как ще идем на Лятното събиране и ще си приказваме без другите да ни разбират.

– Радвам се, че всички се забавлявате и искате да усвоите още знаци. Заради Ридаг. Сега той се забавлява, но за него не игра.

– Не, сигурна съм, че не е. – Те отново посегнаха към мяха с вода, но Диджи се спря и погледна Айла. – В началото не разбирах защо Нези иска да го задържи. Но после свикнах с него и даже започна да ми харесва. Сега той е просто един от нас и ако не беше тук, щеше да ми липсва, но никога не ми беше минавало през ум, че може да му се иска да говори. Струваше ми се, че и той не се е замислял по този въпрос.

Джондалар стоеше на входа на землянката и наблюдаваше приближаването на потъналите в разговор млади жени. Доволен беше, че Айла се разбира така добре с околните. Мина му през ум колко удивително

бе, че от всички хора, които можеха да срещнат, попаднаха при единствената група, в която живееше дете на смесени духове и която, поради тази причина, беше по-склонна да я приеме, отколкото вероятно биха били повечето от останалите. Но за едно нещо се бе оказал прав. Айла без колебание разказваше на всички за миналото си.

„Добре поне че не им е казала за сина си“ – помисли си той. Едно нещо бе човек като Нези да разтвори сърцето си за едно сираче и съвсем друго – да приемат с отворени обятия жена, чийто дух се е смесил с духа на плоскоглавец, за да се роди уродливо дете. В такива случаи винаги витаеше страха, че това може да се случи отново, а ако тя привлича лошите духове, те могат да завладеят и други жени наоколо.

Неочаквано високият красив мъж се изчерви. „Айла не смята, че синът и е уродлив“ – помисли си той с покруса. Джондалар се бе отдръпнал с погнуса, когато за пръв път му бе разказала за сина си и тя бе изпаднала в ярост. Никога не беше я виждал толкова вбесена, но синът и бе нейна рожба и тя никак не се срамуваше от него. „Тя е права. Дони ми го каза насън. Плоскоглавците... хората от Клана... също са деца на Майката. Я виж Ридаг. Той е много по-умен, отколкото си представях, че може да е такъв като него. Малко е различен, но е човек, при това много симпатичен.“

Джондалар бе прекарал известно време с момчето и бе разбрал колко интелигентно и зряло бе то, дори проявяваше известно иронично остроумие, особено, когато някой напомнеше, че е различен и слаб. Бе забелязал обожаващия поглед, който Ридаг отправяше към Айла. Тя му бе казала, че в Клана момчетата на възрастта на Ридаг са вече почти мъже, почти като Дануг, но твърде вероятно бе и немощното му телосложение да е допринесло за ранното му съзряване.

„Тя е, права. Знам, че това, което казва за тях, е вярно. Само да можеше да не приказва за тях. Щеше да е много по-лесно. Ако не беше им казала, никой нямаше да знае...“

„Та тя ги смята за свой народ, Джондалар, – упрекна се той, усецайки как лицето му пламна отново от собствените му мисли. – Ти как би се чувствал, ако някой ти каже да не говориш за хората, които са те отгледали и са се грижили за теб? Щом тя не се срамува от тях, защо трябва ти да изпитваш срам? Не беше чак толкова лошо. Фребек си е кавгаджия по характер. Но тя не знае как хората могат да се обърнат против теб и против всеки, който е с теб.“

Може би най-добре изобщо да не узнае. Може би това няма да се случи. Та тя вече накарала повечето хора от бивака да говорят като

плоскоглавци, даже и мен.“

Когато Джондалар видя с какво желание почти всички искаха да усвоят начина на общуване в Клана, той също се включи в импровизираните уроци, които се провеждаха спонтанно всеки път, когато някой зададеше въпрос на тази тема. Усети, че новата игра го увлича, забавно му беше да предава сигнали от разстояние, да се шегува беззвучно като говори едно, а показва съвсем друго зад нечий гръб. Изненадан бе от дълбочината и пълнотата на безсловесната реч.

– Джондалар, защо се изчервяваш? Я кажи за какво си мислиш? – подкачи го Диджи, когато двете жени стигнаха до сводестия вход.

Въпросът и го завари неподготвен, напомняйки му за чувството му на срам, и той се изчерви още по-силно от притеснение.

– Сигурно съм стоял много близо до огъня – смутолеви той и се обърна.

„Защо Джондалар казва неща, които не са истина? – зачуди се Айла като забеляза смръщеното му чело и объркания поглед в изразителните му сини очи, преди той да се извърне – Не се е зачервил от огъня. Изчервил се е от чувство. Точно когато си мисля, че започвам да го опознавам, той прави нещо, което не разбирам. Наблюдавам го, опитвам се да не пропускам нищо. Всичко изглежда чудесно и изведнъж, без никаква причина, той се ядосва. Виждам, че се ядосва, но не мога да разбера какво го кара да се ядосва. Също както в играта – едно нещо казваш с думи, а съвсем друго със знаци. И с него е така: говори любезно с Ранек, но тялото му показва, че е разгневен. Защо Ранек пробужда гнева му? Ето и сега, нещо го мъчи, а той казва, че му е горещо от огъня. Къде бъркам? Защо не го разбирам? Ще го опозная ли някога?“

И тримата понечиха да влязат в землянката и едва не се сблъскаха с Талут, който излизаше отвътре.

– Бях тръгнал да те търся, Джондалар – каза водачът. – Не ми се ще да пропилявам такъв хубав ден, пък и Уимез е направил непредвидено разузнаване докато се е връщал. Казва, че минали край мястото, на което се канели да презимуват стадо бизони. След като се нахраним, тръгваме на лов. Би ли желал да дойдеш с нас?

– Да, бих! – отвърна Джондалар с широка усмивка.

– Помолих Мамут да разбере какво ще бъде времето и да потърси стадото. Той казва, че знаците са добри и че стадото не се е отдалечило много. Каза и нещо друго, което не разбирам. Каза: „Изход е самият вход“. Това говори ли ти нещо?

– Не, но това не е необичайно. Онези, които служат на Майката

често казват неща, които не разбирам – усмихна се Джондалар. – Те говорят със сенки върху езиците си.

– Понякога се чудя дали самите те знаят какво искат да кажат – отбеляза Талут.

– Ако ще ходим на лов, искам да ти покажа нещо, което може да е от полза.

Джондалар го заведе до техния одър край Огнището на Мамута. Взе в ръка сноп леки копия и някакъв непознат за Талут инструмент.

– Изработих това в долината на Айла и оттогава все с него ловуваме.

Айла стоеше настрана, наблюдаваше ги и усещаше как я изпълва ужасно напрежение. Неимоверно много и се искаше да я включат в ловната дружина, но не знаеше как тези хора гледат на жените, които ходят на лов. Ловуването и бе причинило големи терзания в миналото. На жените от Клана бе забранено да ходят на лов и дори да докосват ловни оръжия, но въпреки наложеното табу, тя сама се бе научила да си служи с прашка и когато това излезе наяве, наказанието бе жестоко. След като устоя на него дори и разрешиха да ходи на лов с ограничен брой оръжия, за да умилостивят могъщия и тотем, който я бе закрилял. Но ловните и умения още повече засилиха омразата на Брод към нея и в крайна сметка допринесоха за изгнанието и.

Въпреки това, именно способността и да си служи с прашка бе увеличила шансовете и, когато живееше сама в долината и я бе подтикнала и насърчила да усъвършенства уменията си. Айла бе оцеляла, защото можеше да се грижи за себе си, благодарение както на знанията и уменията си на жена от Клана, така и на собствената си интелигентност и смелост. Но за нея ловът бе станал символ на нещо повече от сигурността, че може да се издържа сама и да носи отговорност за постъпките си той бе равнозначен на независимост и свобода – негово естествено следствие. Нямаше да се откаже лесно от него.

– Айла, защо и ти не вземеш копиемета си? – предложи и Джондалар, а после отново се обърна към Талут. – Аз съм по-силен, но Айла е по-точна от мен. Тя по-добре от мен ще ти покаже какво може да се постигне с това. Всъщност, ако искаш да присъстваш на демонстрация по точност, трябва да я видиш с прашка. Мисля, че уменията и да борави с нея и е помогнало да си служи по-добре и с копията.

Айла въздъхна – не бе усетила, че слуша със затаен дъх – и отиде да вземе копиемета и стрелите си докато Джондалар разговаряше с Талут. Все още и бе трудно да повярва на лекотата, с която този мъж от

Другите бе приел силното и желание и способността и да ловува, както и на естествения начин, по който хвалеше способностите и. Той изглежда допускаше, че Талут и обитателите на Лъвския бивак също ще я приемат като ловец. Тя хвърли поглед към Диджи, чудейки се какво би казала една жена.

– Трябва да уведомиш Майката, ако се каниш да използваш ново оръжие по време на лова, Талут. Знаеш, че и тя ще иска да го види – каза Диджи. Време е и аз да си извадя стрелите и колчаните. Ще приготвя и шатра. Вероятно няма да се върнем до вечерта.

След закуска Талут махна на Уимез и клекна до петно от мека пръст близо до едно от по-малките огнища в общата предна част, добре очертано от струящата през дымоотвода светлина. В земята, близо до ръба бе забито костно сечиво, направено от крак на елен. Беше оформено като нож, или като заострена кама с право притъпено острие, започващо от колянната става и завършващо с остър връх. Талут го хвана, за топката при ставата, заравни пръстта с плоската му страна, после го обърна с върха надолу и започна да чертае знаци и линии по гладката повърхност. Няколко души се събраха край него.

– Уимез каза, че видял бизоните надалеч от трите големи оголени скали на североизток, близо до притока на малката рекичка, която се влива нагоре по течението – подхвана водачът и докато обясняваше, рисуваше груба карта на областта с ножа за чертане.

Картата на Талут бе не толкова приблизително визуално копие, колкото схематичен чертеж. Не беше нужно местността да се рисува точно. Хората от Лъвския бивак познаваха района си и неговият чертеж бе само помощно мнемонично средство, което трябваше да им припомни познатото им място. Състоеше се от условни знаци и линии, представляващи отличителни белези или идеи, които се разбираха.

Картата му не показваше пътя на реката, пресичаща местността те не гледаха района от птичи поглед. Той нарисува зигзаговидни линии във формата на рибена кост, за да обозначи реката и ги прикачи към двете страни на права линия, за да покаже притока. На нивото на земната повърхност на открития и равнинен ландшафт, реките бяха водни площи, които понякога се съединяваха.

Знаеха откъде идват реките и накъде водят, бяха узнали, че могат да ги проследят до определени точки, но същото важеше и за другите отличителни белези на местността, а вероятността да настъпи промяна в някоя оголена скала бе по-малка. По тези земи, разположени така близо до глетчер и същевременно подвластни на сезонните промени, типични

за по-ниските географски ширини, ледът и вечно замръзналата почва причиняваха драстични промени в ландшафта. С изключение на най-големите реки, коритата на останалите можеха да бъдат изместени за един сезон от пороите на ледниковите оттоци също така лесно, както ледените шапки на хълмовете през зимата отстъпваха място на тресавищата през лятото. Ловците на мамути възприемаха околната природа като взаимосвързано цяло, в което реките съставляваха само един от елементите.

Талут дори не си представяше, че може да начертае линии за обозначаване на мащаба, така че да покаже дължината на някоя река или пътека в мили или крачки. Линейни мерки от този тип не им говореха много. За тях разстоянието се измерваше не с отдалечеността на дадено място, а с времето, необходимо за неговото достигане, а то се представяше по-добре чрез поредица от линии, показващи броя на дните, или чрез други обозначения за брой или време. При това дадено място можеше да се окаже по-отдалечено за някои хора, отколкото за други, или да се счита, че разстоянието до него е по-голямо през един сезон, отколкото през друг, тъй като до него се пътува по-дълго. Разстоянието, извървяно от целия бивак се измерваше с времето на най-бавния от членовете му. Картата на Талут бе съвършено ясна за обитателите на Лъвския бивак, но Айла се вираше в нея озадачена и заинтригувана.

– Уимез, кажи ми къде са – подкани го Талут.

– На южния бряг на притока – отвърна Уимез като пое костния писец и добави още няколко линии. – Той е скалист, със стръмни зъбери, но наводнената местност е обширна.

– Ако продължат да се движат срещу течението от същата страна, трудно ще намерят изход – забеляза Тюли.

– Ти как мислиш, Мамут? – попита Талут. – Нали каза, че не са се отдалечили много.

Старият шаман взе острия писец и за миг остана неподвижен със затворени очи.

– Има поток, който криволичи между втория и последния зъбер – каза той чертаейки. – Вероятно ще тръгнат натам, смятайки че ще намерят изход.

– Това място ми е познато! – възкликна Талут. – Ако продължиш нагоре по течението, наводнената местност се стеснява и завършва със стръмна скала. Мястото е удобно за капан. Колко са?

Уимез пое заостреното сечиво и начерта няколко линии по протежение на ръба, поколеба се, сетне добави още една.

– Толкова видях със сигурност – заяви той и заби костния нож в калта.

Тюли взе писеца и добави още три.

– Тези бяха изостанали от другите. Единият изглеждаше съвсем млад, а може и да е бил без сили.

Дануг хвана костта за маркиране и отбеляза още една линия.

– Мисля, че имаше близък. Видях още един на разстояние от стадото. Ти видя ли и двата, Диджи?

– Не си спомням.

– Тя не сваляше очи от Бранаг – усмихна се дружелюбно Уимез.

– Това място е на около половин ден път отгук, нали? – попита Талут.

– Половин ден стегнат ход – кимна Уимез.

– Тогава трябва веднага да тръгваме. – Водачът се замисли за миг. – Отдавна не съм бил по тези места. Ще ми се да знам какъв е релефът на местността. Чудя се...

– Ако някой иска да потича, може да избърза напред и да го огледа, а после да ни пресрещне – отгатна Тюли мислите на брат си.

– Разстоянието е голямо за бегач... – рече Талут и погледна към Дануг.

Източеният младеж понечи да се обади, но Айла го изпревари.

– Това разстояние не дълго за кон. Кон тича бързо. Мога да отида с Уини..., но не знам място – каза тя.

В първия миг по лицето на Талут се изписа изненада, заменена скоро след това от широка усмивка.

– Бих могъл да ти дам карта! Като тази – посочи той рисунката върху пръстта.

Талут се огледа, зърна захвърлена отломка от счупен бивник край купа кости за огрев и измъкна острия си кремъчен нож.

– Гледай, вървиш на север, докато стигнеш до големия поток. – Той започна да дълбае зигзагообразни линии, обозначавайки водната площ. Преди това трябва да прекосиш един по-малък ручей. Гледай да не се объркаш.

– Не разбирам карта – намръщи се Айла. – Не виждала карта преди.

Очевидно разочарован, Талут отново захвърли парчето бивник върху купа.

– Не може ли някой да отиде с нея? – предложи Джондалар. – Коят може да носи двама души. Яздили сме го заедно.

– Това е добра идея! – усмихна се отново Талут. – Кой иска да

отиде?

– Аз ще ида! Знам пътя – прозвуча един глас, бързо последван от втори:

– Знам пътя! Току-що се връщам оттам.

Бяха се обадили Лати и Дануг, а неколцина други изглеждаха готови да ги последват.

Талут погледна първо единия, после другия, па сви рамене, разпери ръце и се обърна към Айла:

– Избирай.

Айла се вгледа в младежа: бе висок почти колкото Джондалар, риж като Талут, със светъл мъх – наченки на бъдеща брада. Сетне погледът и се спря на източеното слабо девойче, което все още не бе жена, макар да се доближаваше до зрелостта, с тъмно руса коса, малко по-светла от тази на Нези. И в двата чифта очи се четеше трепетна надежда. Не знаеше кого да предпочете. Дануг бе почти мъж. Айла си помисли, че би трябвало да вземе него, но нещо в Лати и напомняше за самата нея и в съзнанието и изплува пълния с копнеж поглед на момичето, когато за пръв път видя конете.

– Мисля, че Уини върви по-бързо, ако товар не прекалено тежък. Дануг е мъж – усмихна му се Айла продължително и топло. – Мисля, че по-добре този път Лати.

Дануг кимна смутено и отстъпи назад, като се опитваше да се справи с неочаквания изблик на завладелите го смесени чувства. Изпитваше дълбоко разочарование, че избранницата бе Лати, но ослепителната усмивка на Айла, когато го бе нарекла мъж, бе накарала кръвта да нахлуе в лицето му, а сърцето му да забие по-бързо. При това, усети и смущаващо стягане в слабините.

Лати трескаво облече меките и леки дрехи от кожа на северен елен, които носеше по време на път, стегна раницата си, добави храната и водата, които Нези приготви за нея и излезе навън, готова да тръгне, още преди Айла да се облече. Сетне видя как Джондалар помага на Айла да завърже плетените кошове със самоделния хамут, оставяйки ги да висят като дисаги от двете страни на Уини. В единия кош, върху другите си принадлежности, Айла сложи храната и водата, които Нези и даде за из път, после взе раницата на Лати и я пхна в другия плетен панер. Сетне се хвана за гривата на Уини, подскочи и в миг се намери на гърба и. Джондалар помогна на момичето да се качи. Седнала пред Айла, Лати гледаше хората от своя бивак от гърба на жълтеникаво-кафявия кон с препълнени от щастие очи.

Дануг се приближи до тях с известна срамежливост и подаде на Лати отломъка от бивник.

– Ето, дръж, завърших картата на Талут, та да ви е по-лесно да намерите мястото – рече тай.

– О, благодаря ти, Дануг! – възкликна Лати и обви врата му с ръце.

– Да, благодаря, Дануг – усмихна му се Айла и отново сърцето му заби неудържимо.

Лицето на Дануг придоби почти същия цвят като рижата му коса. Когато, възседнали кобилата, жената и момичето поеха нагоре по стръмнината, той им махна с обърната към лицето си длан – жест, означаващ „Щастливо завръщане!“

Джондалар, обгърнал с едната си ръка извития врат на жребца, който, с вдигната глава и вирнат нос, напираше да тръгне след тях, прегърна с другата си ръка младежа.

– Беше много мило от твоя страна. Знам, че ти се искаше Ща тръгнеш с тях. Сигурен съм, че ще можеш да поюздиш коня друг път.

Дануг кимна безмълвно. Не за конска езда мислеше той в момента.

Щом стигнаха до степта, Айла даде знак на кобилата с леко притискане и движение на тялото си и Уини се впусна в бърз галоп, отправяйки се на север. Лати гледаше стрелкащите се копита и размитото петно на движещата се под тях земя и не можеше да повярва, че препуска през степта, яхнала кон. Усмивката на опиянение не слизаше от устните и, макар че от време на време затваряше очи и се накланяше напред, напругайки се да усети полъха на вятъра върху лицето си. Въодушевлението и бе неописуемо не беше и сънувала, че съществува такова вълнуващо нещо.

Скоро след тях тръгнаха и останалите ловци. Към дружината се присъединиха всички, които можеха и искаха да участват в лова. Лъвското огнище даде трима ловци. Лати беше малка и едва наскоро и бяха разрешили да се присъедини към Талут и Дануг. Винаги изгаряше от желание да ги съпровожда, също като майка си на младини. Сега обаче Нези рядко придружаваше ловците. Тя оставаше в бивака да се грижи за Ръги и Ридаг, както и да помага в наглеждането на други малки деца.

В пределите на Лисичето огнище живееха само двама мъже, но и двамата – Уимез и Ранек – участваха в лова. От Огнището на Мамута нямаше представител, ако не се броят гостите – Айла и Джондалар. Мамут беше прекалено възрастен.

Макар да му се щеше да се присъедини към ловците, Манув се отказа, за да не ги бави. Трони също остана, с Нуви и Хартал. И тя вече не

ходеше на лов. Само понякога се включваше в подплашването на животните, но там и децата можеха да помагат. Торнек бе единственият ловец от Огнището на Северния елен, както и Фребек, който бе единствен от Огнището на Жерава. Фрали и Крози останаха в бивака с Крисавек и Ташер.

Тюли почти винаги намираще начин да се присъедини към ловната дружина дори когато имаше малки деца, а Огнището на Зубъра като цяло бе добре представено. Освен водачката, сред ловците бяха Барзек, Диджи и Друез. Брайнан направи всичко възможно, за да накара майка си да го пусне, но накрая го оставиха при Нези заедно със сестра му Ту-си, успокоен от обещанието, че не след дълго ще бъде достатъчно голям, за да ловува.

Ловците изкачиха стръмнината заедно и щом стигнаха до тревистата равнина, Талут наложи бърза крачка.

– И аз мисля, че денят е твърде хубав, за да го пропиляваме – каза Нези и решително остави чашата си.

Думите и бяха насочени към групата, събрала се край огнището на открито след заминаването на ловците. Те отпиваха от чая си и довършваха закуската си.

– Зърното е зряло и сухо. Отдавна ми се иска да се изкача горе и за последен път да събера колкото мога за един ден. А ако ни остане време, можем да отидем до онова място с боровете, край малката рекичка. Някой иска ли да дойде с мен?

– Не знам дали за Фрали е добре да отива толкова далеч – изрази съмнение Крози.

– О, майко, – обади се Фрали. – Една малка разходка ще ми се отрази добре, пък и щом времето се развали, все вътре ще стоим. Няма да ни се наложи да чакаме дълго. Ще ми се да дойда, Нези.

– Тогава ще е най-добре и аз да дойда, за да ти помогна с децата – отсече Крози, сякаш правеше голяма жертва, макар че идеята да си напратят излет и се струваше добра.

Трони не изпитваше никаква неохота да изрази одобрението си.

– Чудесна идея, Нези! Сигурна съм, че ще мога да взема Хартал на гръб, така че да мога да нося и Нуви, когато се измори. От всичко най-много ми се иска да прекарам един ден навън.

– Аз ще нося Нуви. Не е нужно ти да носиш и двамата – намеси се Манув. – Но смятам направо да ида да събирам шишарки, а зърното да оставя на вас.

– И аз мисля да се присъединя към вас, Нези – обади се и Мамут. –

Може би Ридаг няма да има нищо против да прави компания на един старец, а може да ме научи и на други знаци, които Айла му е показала, щом се справя толкова добре.

– И ти се справяш много добре със знаците, Мамут – започна да жестикулира Ридаг. – Бързо ги научаваш. Може би ти ще ме научиш на някои от тях.

– Тогава можем да се учим един от друг – отвърна със жестове Мамут.

Нези се усмихна. Отношението на стареца към детето на смесени духове никога не се отличаваше от отношението му към останалите деца от бивака, ако се изключи това, че му оказваше по-голямо внимание поради слабостта му. Мамут често и помагаше като се занимаваше с Ридаг. Между тях съществуваше особена близост и тя подозираше, че Мамут бе решил да дойде, за да намери занимание на момчето, докато другите работят. Нези знаеше, че той ще се погрижи никой да не упражнява натиск върху Ридаг, карайки го непредумишлено да се движи по-бързо, отколкото би трябвало. Ако видеше, че момчето се напряга прекалено много, Мамут можеше да забави крачка и да хвърли вината за това на напредналата си възраст. Беше го правил преди.

Когато всички се събраха пред землянката, въоръжени с кошници за бране и за друг багаж, с непромокаеми кожени постелки, мехове и храна за обед, Мамут изнесе малка фигурка на зряла жена, изваяна от бивник и я заби в земята пред входа. Изрече няколко слова, разбираеми единствено за него и направи поредица от емоционално наситени жестове. Всички обитатели на бивака щяха да напуснат землянката, тя щеше да остане празна и той призоваваше Духа на Мут, Великата Майка, да пази и закриля жилището им докато отсъстват.

Никой не би нарушил забраната за влизане, изразена чрез поставената на входа статуетка на Майката. Ако не е крайно наложително, никой не би се осмелил да рискува, поради общото вярване за последиците, които биха настъпили. Дори ако нуждата е неотложна, ако някой бъде ранен или попадне в снежна буря и дири подслон, веднага биха взели мерки за омилостивяването на закрилящата сила, вероятно разгневена и замисляща отмъщение. Човекът, неговото семейство или бивак биха заплатили компенсация, надхвърляща значително стойността на всичко, използвано от него, при това във възможно най-кратки срокове. Членовете на Огнището на Мамута получаваха дарове, за да успокоят Духа на Великата Майка с настойчиви молби и обяснения, както и с обещания за бъдещи добри дела или отплата. Действието на Мамут бе по-ефикасно

от всякаква ключалка. Когато Мамут се извърна от входа, Нези вдигна на гръб един кош за пренасяне на багаж и нагласи на челото си кожената лента, с която бе завързан. Сетне вдигна Ридаг, сложи го върху широкия си ханш, за да го изнесе до горния край на стръмнината и като подкара Ръги, Туси и Брайнан пред себе си, пое нагоре към степта. Останалите я последваха и скоро втората половина от Лъвския бивак бродеше сред откритата тревиста равнина. Хората бяха излезли, за да прекарат деня в труд, прибирайки зърното и семената, засадени и предложени им от Великата Майка Земя. Усилията и приносът на събирачите към препитанието на бивака се смятаха за не по-малко ценни от труда на ловците, но и за двете групи това не бе просто работа. Компанията и споделените усилия превръщаха труда в забавление.

Айла и Лати прецапаха през плиткото поточе, но преди да доближат следващия, малко по-голям водоем, Айла накара коня да забави ход.

– Този поток ли ще следваме? – попита тя.

– Мисля, че не – отвърна Лати, а сетне направи проверка със знаците върху парчето бивник. – Не. Виж тук, ето малкото поточе, което прекосихме. Трябва да пресечем и това, а после да завием и да се движим срещу течението на следващото.

– Не изглежда дълбоко тук. Добро ли място за пресичане?

Лати огледа потока – първо нагоре, после надолу.

– Малко по-нагоре има по-добро място. Там ще трябва само да свалим ботушите си и да навием крачолите на панталоните си.

Тръгнаха срещу течението, но когато стигнаха до широкия и плитък брод, където водата се пенеше край стърчащите камъни, Айла не спря кобилата. Тя накара Уини да се обърне и да влезе във водата, сетне я остави да прекоси сама. Когато стигнаха на отсрещния бряг, кобилата отново се втурна в галоп и усмивката отново озари лицето на Лати.

– Даже не се намокрихме! – възкликна момичето. – Само няколко пръски.

Когато достигнаха до следващия поток и завиха на изток, Айла накара Уини да забави ход, за да си почине. Но дори когато се движеше по-бавно, конят бе по-бърз от всяко вървящо или неспирно тичащо човешко същество и пътят им спореше. Постепенно релефът на местността се променяше – теренът ставаше по-насечен и стръмен. Когато Айла спря и посочи един поток, вливащ се от срещуположната страна, образуващ широко V с този край който се движеха, Лати се изненада. Не беше очаквала, че ще видят притока толкова скоро, но Айла бе забелязала завихрянето на водата и бе подготвена. От мястото, на което бяха

застанали, се виждаха три големи гранитни зъбера, образуващи нащърбена скалиста стена напреко на водния път. Нагоре по течението, откъм тяхната страна, се забелязваха две други голи скали, разположени под бгъл.

Продължиха да се движат край същото разклонение на потока и забелязаха, че то завива към скалите. Когато приближиха първата от тях, видяха, че водата тече между двете. Скоро след като отминаха зъберите, оградиха потока от двете му страни, Айла забеляза няколко тъмни и рунтави бизона, които пасяха все още зелената острица и тръстика близо до водата. Тя посочи животните и прошепна в ухото на Лати:

– Не говори силно. Виж.

– Ето ги! – сподави вика си Лати, опитвайки се да овладее вълнението, си.

Айла обърна глава назад, после пак напред, напљунчи пръст и вдигна ръка, за да определи посоката на вятъра.

– Духа от бизоните към нас. Това добре. Не искам да безпокоим, докато станем готови за лова. Бизони познават коне. На гърба на Уини можем стигнем по-близо, но не много.

Насочвайки коня, Айла внимателно заобиколи животните, оглеждайки местността още по-нагоре по течението. Когато удовлетвори любопитството си, тя се върна по същия път. Една едра, стара женска вдигна глава и ги изгледа преживяйки. Върхът на левия и рог бе отчупен. Жената накара Уини да забави крачка до естествения за нея ход, а двете пътнички замръзнаха върху гърба и със затаен дъх. Кобилата спря, наведе глава и пощипна няколко стръка трева. Това изглежда успокои женски бизон, тъй като конете обикновено не пасат, когато са възбудени. Тя също сведе глава и продължи да пасе. Айла се промъкна край малкото стадо възможно най-бързо, сетне пришпори Уини и препусна в галон надолу край потока. Когато стигнаха до една местност, чиито белези бяха запомнили, свърнаха отново на юг. След като прекосиха следващия поток спряха, за да напоят Уини и сами да утолят жаждата си, сетне продължиха на юг.

Ловната дружина тъкмо бе пресякла първото поточе, когато Джондалар забеляза, че Рейсър, когото водеше със завързано около шията въже, се дърпа към приближаващ се облак прах. Той потупа Талут и посочи с ръка. Водачът погледна напред и видя приближаващата в галон Уини с Айла и Лати на гръб. Не се наложи ловците да чакат дълго – скоро кобилата изтрополя сред тях и, вдигайки се на задните си крака, се закова неподвижно. Върху лицето на Лати грееше възторжена усмивка,

очите и искряха и бузите и бяха зачервени от вълнение, когато Талут и помогна да слезе. Сетне Айла прехвърли крак и се плъзна на земята. Всички се скупчиха около тях.

– Не можахте ли да го намерите? – попита Талут, изразявайки всеобщата тревога.

Почти едновременно с него същите опасения изрази и друг човек, но тонът му бе различен:

– Дори не са успели да го намерят. Знаех си, че няма смисъл да се язди на кон преди останалите – ухили се подигравателно Фребек.

Лати му отговори с гневно учудване:

– Какво искаш да кажеш с това „Дори не са успели да го намерят“? Открихме мястото. Даже видяхме бизоните!

– Да не би да се опитваш да кажеш, че вече сте били там и сега се връщате? – попита той, клатейки недоверчиво глава.

– Къде са сега бизоните? – обърна се Уимез към дъщерята на сестра си, пренебрегвайки Фребек и смекчавайки злонамерената му забележка.

Лати отиде до коша, висящ върху левия хълбок на Уини и извади парчето бивник с издълбани върху него знаци. Сетне извади кремъчния нож от висящия на кръста и калъф, седна на земята и започна да дращи допълнителни знаци върху картата.

– Южното разклонение минава между две скали, ей тук – заобяснява тя. Уимез и Талут седнаха до нея и кимнаха в знак на съгласие, а Айла и неколцина други останаха прави зад и около нея. – Бизоните бяха от другата страна на скалите, където наводнените площи се разширяват и все още има зеленина край водата. Видях четири малки... – Докато говореше, тя издълба четири паралелни резки.

– Мисля, че пет – поправи я Айла.

Лати вдигна поглед към Айла, кимна и добави още една къса резка.

– Дануг, ти беше прав за близнаците. И те са млади. И седем женски... – Тя отново вдигна очи към Айла за потвърждение. Жената кимна в знак на съгласие и Лати прибави още седем успоредни линии, малко по-дълги от първите. – ...само четири с малки, мисля. – Тя се замисли за миг. По-нататък имаше още.

– Пет млади мъжкарка – добави Айла. – И два-три други бизона. Не съм сигурна. Може и повече, но не видяла.

Лати изписа пет малко по-големи линии, отделяйки ги от първата група, сетне прибави още три по-малки резки между двете поредици от знаци. Накрая издълба малка отметка във формата на У, за да покаже, че е свършила и че това е окончателният брой на забелязаните от тях

бизони. Резките, маркиращи броя на животните, бяха попаднали върху някои от издълбаните преди това знаци, но това нямаше значение. Те вече бяха постигнали целта си.

Талут, взе парчето бивник от Лати и го разгледа внимателно. После погледна към Айла.

– А дали случайно не сте забелязали в каква посока се движат?

– Мисля, че нагоре, срещу течението. Ние заобикаляме стадо, внимателно, да не тревожим. Няма следи от другата страна, трева не изпасана – отвърна Айла.

Талут кимна и замълча. Очевидно мислеше.

– Каза, че сте ги заобиколили. Продължихте ли по-нататък край потока?

– Да.

– Доколкото си спомням, наводнената площ се стеснява докато изчезне, а от двете страни на потока се появяват високи стени без изход. Така ли е?

– Да... но може би има изход.

– Изход?

– Преди високи скали, бряг стръмен, дървета, гъст шубрак с бодли, но близо до скали има пресъхнало корито на поток. Като стръмен път. Мисля, изход – обясни тя.

Талут се намръщи, погледна към Уимез и Тюли, сетне се засмя гръмогласно.

– Изход е самият вход! Така каза Мамут!

Озадачението на Уимез продължи само миг. Сетне устните му бавно се разтегнаха в широка усмивка, показвайки, че се е досетил. Тюли погледна първо единия, после другия. След това върху привлекателното и лице се появи изражение на разбиране.

– Разбира се! Можем да влезем оттам, да изградим капан с преграда, после да заобиколим от другата страна и да ги вкараме в него – каза Тюли, разяснявайки идеята и на останалите. – Някой ще трябва да ги наблюдава да не ни усетят докато строим преградата, защото могат да се върнат обратно надолу по течението.

– Това май е идеална работа за Дануг и Лати – отбеляза Талут.

– Мисля, че Друмез може да им помогне – додаде Барзек. – А ако смяташ, че са нужни още помощници, ще ида и аз.

– Чудесно! – възкликна Талут. – Наистина, защо не отидеш с тях, Барзек. Тръгнете нагоре покрай потока. Знаем как да стигнем по-бързо от другата им страна. Ще минем направо оттук. Обкръжете Ги, а ние щом

свършим с капана, ще заобиколим и ще се върнем при вас, за да ви помогнем да ги вкараме в него.

7

Пресъхналото речно русло представляваше ивица от суха кал и камъни, която се връзваше в гората и храсталака на стръмния склон. Вливаше се в равно, но тясно наводнено поле покрай бълбукащ поток, който препускаше по бързеи и прагове между скалите, преграждащи пътя му. След като слезе дотук пеша, Айла се върна при конете. И Уини, и Рейсър бяха свикнали със стръмната пътека, която водеше до нейната пещера в долината, така че се придвижиха без затруднения.

Тя свали изплетения като кошница намордник от муцуната на Уини, за да може тя спокойно да пасе. Джондалар обаче не се реши да свали намордника от Рейсър, тъй като двамата с Айла не можеха да го контролират добре без него, а той вече беше достатъчно пораснал, за да стане раздразнителен, когато го нападнеше лошо настроение. Тъй като намордникът не му пречеше да пасе, тя реши да не го сваля, макар че би предпочела да го остави напълно свободен. Това и напомни за разликата между Рейсър и неговата майка. Уини винаги бе имала пълна свобода на действие, обаче Айла и бе отделила всичкото си време – за нея кобилата просто беше единственото близко същество. Рейсър си имаше Уини и контактът му с Айла бе по-слаб. Може би тя или Джондалар би трябвало да прекарват повече време с него като се опитат да го дресират, помисли си тя.

Коралоподобното съоръжение вече се изграждаше, когато Айла отиде да помогне. Правеха оградата от всичко, което им попаднеше под ръка – валуни, кокали, дървета и клони. Нарездаха ги, като ги вплитаха и връзваха едно с друго. Многобройните и разнообразни животински видове от студените равнини постоянно се обновяваха, затова старите скелети, разпръснати наоколо, често бяха отнасяни от дъждовни потоци, които ги събираха на безпорядъчни купчини. Ловците бързо откриха недалеч надолу по течението голямо струпване на кокали и започнаха да влачат от него към мястото на строителството кости на крака и гръдни кошове. Преграждаха една малка площ близо до долния край на пресъхналия поток. Оградата трябваше да е достатъчно солидна, за да задържи стадо бизони, но не се предвиждаше да е трайно съоръжение. Щеше да се използва само веднъж и едва ли щеше да издържи след пролетта, когато бълбукащият поток се превърнеше в бушуваща водна маса.

Айла гледаше как Талут върти огромна брадва с тежко каменно

острие, сякаш беше детска играчка. Беше захвърлил ризата си и облян в пот разчистваше пред себе си група стройни фиданки, като повалеше всяка с един-два удара. Торнек и Фребек, които ги отнасяха настрана, едва смогваха да не изостават. Тюли ръководеше разполагането на дръвчетата. Нейната брадва беше голяма почти колкото на брат и и тя я въртеше със същата лекота като ту разсичаше някое дърво, ту разцепваше някоя кост за да може тя да пасне където трябва. Малко бяха мъжете, които можеха да се мерят със силата на водачката.

– Талут! – извика Диджи. Тя мъкнеше предната част на извит бивник на мамут дълъг повече от четири метра. Уимез и Ранек носеха средната част и края. – Открихме останки от мамут. Можеш ли да счупиш този зъб?

Червенокосият гигант се ухили.

– Този дърт бегемот изглежда е живял доста дълго! – каза той, като яхна бивника след като те го сложиха на земята.

Огромните мускули на Талут се издуха, когато вдигна брадвата-чук и във въздуха закънтяха ударите, при които във всички посоки се развърчаха трески и люспи от мамутска кост. Айла с възхищение гледеше как якият мъж върти масивното сечиво с умение и лекота. Джондалар беше още повече смяян от гледката, без да може да си обясни защо. Айла беше по-привикнала да гледа мъже, които демонстрираха триумфална физическа сила. Макар да беше по-висока от мъжете от Клана, те притежаваха масивна мускулатура и изглеждаха изключително яки. Дори жените изглеждаха подчертано силни, а животът, който Айла водеше докато порасна изискваше от нея да изпълнява ролята си на жена от Клана, затова нейните сравнително по-тънки кости бяха покрити с необикновено силни мускули.

Талут остави брадвата, метна задната част на бивника на гърба си и тръгна към кръглото съоръжение, което изграждаха. Айла понечи да вземе огромната брадва, за да я отнесе, но разбра, че няма да може да се справи с нея. Дори на Джондалар му се видя твърде тежка, за да може да я върти успешно. Това сечиво беше подходящо единствено за грамаден водач. Дватамата вдигнаха на раменете си другата половина на бивника и последваха Талут.

Джондалар и Уимез останаха, за да набият с камъни едрите парчета от бивните: те щяха да бъдат солидна преграда за някой нападащ бизон. Джондалар се обърна за да ги огледа и с труд сдържа гнева си, когато видя, че мургавият мъж се присламчи до Айла и каза нещо, което накара и нея и Диджи да се разсмеят. Талут и Уимез забелязаха пламналото

лице на младия си и красив гост и се спогледаха многозначително, но не казаха нищо.

Последният елемент от съоръжението беше портата. В едната страна на отвора на оградата закрепиха яко младо дърво с окастрени клони. В основата изкопаха дупка като я затрупаха с купчина камъни за укрепване. Фиксираха дървото с ремъци към тежките мамутски бивници. Самата порта беше направена от кости от крака, клони и мамутски ребра здраво завързани към напречни елементи от фиданки, съответно оразмерени за тази цел. След това няколко души закрепиха вратата на мястото и като привързаха на много места единия и край към забития изправен ствол посредством кръстосани въжета, което позволяваше портата да се движи на кожените си панти. До другия и край натрупаха валуни и тежки кокали, които да могат веднага да бъдат избутани пред портата след като тя се затвори.

Следобедното слънце все още беше високо в небето, когато всичко беше готово. Благодарение на задружните усилия на всички капанът беше изграден много бързо. Хората се скупчиха около Талут, обядваха със сухата храна, която си носеха за пътуването като в същото време продължаваха да кроят нови планове.

– Най-трудно ще бъде да ги накараме да влязат през портата – каза Талут. – Ако успеем с един, останалите вероятно ще го последват. Но ако минат покрай портата и започнат да се трупат в това малко пространство в края, ще се насочат към водата. Тук течението е бурно и някои няма да успеят да прекосят потока, но от това няма никаква полза за нас. Ще ги загубим. Единственото, на което можем да се надяваме, е да открием някое удавено животно надолу по течението.

– Тогава ще трябва да им преградим пътя – каза Тюли. – Да не ги пускаме да подминат капана.

– Как? – попита Диджи.

– Можем да изградим още една преграда – предложи Фребек.

– Как ти знаеш, че бизони няма да отидат във вода, когато се сблъскат с преграда? – попита Айла.

Фребек я изгледа със снизходително изражение на лицето си, но Талут го изпревари.

– Това е уместен въпрос, Айла. Освен това наоколо няма достатъчно материал за изграждане на прегради – каза Талут.

Фребек я изгледа свирепо. Остана с впечатлението, че го е накарала да изглежда глупак.

– Всичко, до което можем да се докопаме, за да изградим

преградата, би било от полза, но ми се струва, че трябва да има някой, който да ги насочи в капана. А това може да е опасно – довърши Талут.

– Нека аз да бъда. Позицията е много удобна, за да използвам арбалета, за който ви говорих – каза Джондалар, показвайки необикновеното оръжие. – Той не само, че изпраща стрелата на по-голямо разстояние, но я изстрелва с по-голяма сила, отколкото когато е хвърлена с ръка. При точен прицел на къса дистанция стрелата убива моментално.

– И аз искам да участвам – обади се Ранек. Джондалар изгледа намръщено усмихвания се мургав мъж. Не беше уверен, че му се иска да бъде в засада с човек, който така явно се интересува от Айла.

– И аз ще заема позиция тук – каза Тюли. – Но вместо да се опитваме да изграждаме втора преграда, по-добре е да си направим отделни купчини, зад които можем да се крием.

– Или зад които да можем да изтичаме – отсече Ранек. Защо мислиш, че не биха могли и да ни подгонят?

– Говорейки за преследване, сега като решихме какво правим, когато влязат в капана, можете ли да ми кажете?

– Как ще ги докараме дотук? – попита Талут като погледна къде е слънцето на небето. – Оттук е доста път пеша докато се доберем зад тях. Струва ми се, че няма да ни стигне денят.

През цялото време Айла ги слушаше с особен интерес, си спомни как хората от Клана правеха планове за лов както и времето, когато сама започна да ловува с прашката си. Тогава много често и се искаше да я вземат със себе си, а беше една от ловуващите. Тя си даде сметка, че Талут се беше вслушал в мнението и преди малко и си спомни готовността, с която мъжете приеха предложението и да се пуснат в ловно разузнаване. Това я окуражи да направи още едно предложение.

– Уини е добра преследвачка – каза тя. – Много пъти преследвала стада с Уини. Тя може да отиде зад бизони, да намери Барзек и останалите, да подгони бизони насам скоро. Вие чакате, вкарвате ги в капан.

Талут изгледа Айла, после ловците и отново Айла.

– Сигурна ли си, че ще можеш да се справиш с това?

– Да.

– Ами как ще ги обсадите? – попита Тюли. – Те вероятно вече са усетили, че сме тук и единствената причина, поради която не са изчезнали, е, че Барзек и младежите са ги загасили там. А знае ли човек колко време ще могат да ги задържат така? Няма ли да ги подгоните обратно в неправилната посока ако тръгнете към тях от това направление?

– Не мисля така. Коне не плашат особено бизони, но ако ти искаш,

аз мога да им мина в тила. Кон върви по-бързо, отколкото ти ходи – каза Айла.

– Тя е права! Никой не може да отрече това. Айла на кон ще им мине в тила много по-бързо, отколкото ние пеша – каза Талут, но след това се намръщи замислено. – Тюли, мисля, че трябва да и разрешим да постъпи както тя иска. В края на краищата има ли някакво значение дали този лов ще бъде успешен или, не? Наистина ще има полза от него, ако зимата се окаже дълга и трудна, защото пляквата ще ни направи храната по-разнообразна, но ние действително имаме достатъчно складирана. Няма да гладуваме, ако сега загубим.

– Вярно е, но досега положихме много усилия.

– Няма да ни е за първи път да сме свършили много, а да се окажем с празни ръце – Талут отново направи пауза, – Най-лошото, което може да се случи, е да загубим стадото, а ако планът ни успее, ще си направим пиршество с бизонско месо преди да се стъмни и на сутринта ще поемем обратно за вкъщи.

Тюли кимна:

– Добре, Талут. Да опитаме твоя план.

– Искаш да кажеш, както Айла каза. Хайде, Айла, тръгвай. Опитай се да подгониш бизоните насам.

Айла се усмихна и свирна на Уини. Кобилата изцвили и се спусна към нея в галон, следвана от Рейсър.

– Джондалар, задръж Рейсър тук – каза тя и хукна към кобилата.

– Да не забравиш арбалета си – извика Джондалар. Тя спря, за да го грабне заедно с няколко стрели от калъфа отстрани на багажа и, после леко и обиграно се метна на гърба на кобилата и препусна. Известно време Джондалар задържа здраво в ръцете си младия кон, който не обичаше да изостава от майка си, когато ставаше вълнуващо препускане. Получи се много на място. Джондалар нямаше време да забележи изражението на лицето на Ранек, докато гледаше как Айла изчезва.

Жената, яхнала кобилата на гол гръб, се носеше в луд галоп по наводненото поле покрай блбукащия пенлив поток, който се виеше из клисурата, изсечена между стръмните хълмове. По склоновете на начупената местност бяха пуснали корени обрелени храсти, оградени от стърчаща изсъхнала трева, които се бяха превили ниско до земята по изложените на вятъра хребети като придаваха по-мек вид на напуканата земна повърхност. Но под изветрелия горен почвен слой се криеше каменисто ядро. Оголени участъци от твърдия долен земен пласт, обсипали склоновете, разкриваха гранитната структура на района, в който

преобладаваха остри могили, извисяващи се до равнището на скалните била на високите зъбери.

Айла намали темпото, когато приближи местността, където в по-ранните часове на деня бе забелязала бизоните, но сега те бяха изчезнали. Бяха усетили или чули строителните приготовления и бяха тръгнали в противоположната посока. Тя забеляза животните в момента, в който попадна в сянката на един от зъберите, огрян от следобедното слънце и непосредствено след малкото стадо видя Барзек край неголяма купчина камъни, която изглежда беше струпана за ориентир.

Вероятно по-сочната трева сред рядката горичка близо до водата беше привлякла бизоните в тясната долчинка, но след като минеха покрай зъберите-близнаци ограждащи потока, единственият изход от мястото беше пътят, по който щяха да влязат. Барзек и младите ловци бяха видели, че бизоните вървят един след друг по потока, като все още спираха от време на време за да попасат, но не преставаха да се изтеглят. Ловците бяха ги подгонили обратно, но това спря движението им само временно, като ги накара да се съберат плътно един до друг и още по-упорито да се придвижат, за да се опитат малко след това да напуснат долчинката. А упоритостта и раздразнението им можеха да доведат до меле.

Четиримата ловци бяха изпратени напред, за да спрат изтеглянето на животните, но те съзнаваха, че няма да успеят да попречат на мелето. Не можеха вече да ги върнат обратно. С големи усилия задържаха животните и Барзек никак не искаше да ги предизвика да се втурнат в другата посока преди клопката да е готова. Купчината камъни, до която стоеше той, когато Айла го видя, беше струпана около дебел клон. На него беше завързана дреха, която се развяваше на вятъра. След това Айла забеляза още няколко каменни купчини около изправени клонове или кости. Купчините бяха разположени на равни разстояния между границата на наводненото поле и водата. На всяка имаше окачена кожа за спане, дреха или шатра. Бяха използвали дори малки дървета и храсти – всичко, на което можеха да провесят нещо, което да се развява от вятъра.

Бизоните боязливо разглеждаха странните видения, като не можеха да определят доколко ги заплашват. Не им се искаше да се връщат по пътя, по който бяха дошли, но и не желяха да продължават напред. От време на време някой бизон тръгваше към някое плашило, но се дръпваше назад, когато то изплющяваше. Добре ги бяха блокирали, точно както искаше Барзек. Айла остана възхитена от находчивата идея.

Тя подкара Уини близо до зъбера като се опитваше бавно да заобиколи бизоните, така че да не наруши крехкото равновесие в ситуацията. Забеляза старата женска със счупения рог, която се промъкваше напред. Животното не обичаше да го задържат и беше готово да се откъсне пред другите.

Барзек съгледа Айла, потърси с поглед зад себе си останалите ловци, след това и се намръщи. След всичките усилия, които бяха положили, на него никак не му се щеше тя да подгони бизоните в погрешната посока. Лати застана до него и те тихо се разприказваха, но той продължаваше да следи с напрежение бавното и и предпазливо придвижване докато стигна до него.

– Къде са останалите? – попита Барзек.

– Чакат – отговори Айла.

– Какво чакат? Не можем до безкрай да ги държим тук тези бизони!

– Те чакат ние да подгоним бизоните.

– Че как можем ние да ги подгоним? Я виж колко сме малко! А те всеки момент ще се изплъзнат. Хич не знам още колко време можем да ги задържим тук, а още по-малко пък как да ги подгоним назад. Май ще трябва да ги предизвикаме да направят, меле.

– Уини ще ги подгони – каза Айла.

– Този кон да ги подгони!?

– Тя по-рано ги подгонила, но по-добре и вие да подгоните.

Дануг и Друз, които се бяха разгърнали, за да наблюдават стадото и от време на време хвърляха камъни по животните, които се опитваха да се нахвърлят върху плющящите пазачи, се приближиха, за да чуят за какво става дума. Останаха не по-малко удивени от Барзек, но отслабналата им бдителност си каза своето и разговорът беше прекъснат.

С периферното си зрение Айла видя как един млад бизон подскочи и след него още няколко се хвърлиха напред. След секунда натрупаното раздражение на стадото щеше да прелее, бизоните сякаш да се юрнат напред и всичко щеше да пропадне. Айла извъртя Уини, хвърли арбалета и стрелите и се втурна след младия бизон, като по пътя си отскубна развяващата се туника от клона.

Тя се понесе направо срещу животното, протегна се напред и развя туниката пред него. Бизонът приседна като се опита да се извърти. Уини отново се завъртя и Айла плесна с кожата муцуната на младото животно. Движението, което то направи, за да избегне удара, го насочи в тясната долчинка, другите животни го последваха, а по петите им препусна Уини с Айла, която пляскаше с кожената туника.

Още едно животно се опита да се отскубне, но Айла успя да върне и него. Уини като че ли предугаждаше кой бизон ще се опита да се отклони, но подсъзнателните сигнали, предавани от жената на коня почти съвпадаха с интуицията на кобилата, която пресичаше пътя на рунтавото животно. Отначало Айла не бе полагала кой знае какви съзнателни усилия да дресира кобилата. Първият път, когато скочи на гърба и, действаше напълно импулсивно и през ум не и минаваше мисълта да я контролира и насочва. Това стана постепенно с развитието на взаимното им разбирателство, а тя я управляваше като променяше напрежението на крачните си мускули и с много фини движения на тялото си. Независимо че с течение на времето тя започна да ги прилага съвсем преднамерено, между жената и кобилата оставаше един допълнителен момент на взаимодействие и те често се придвижваха като едно цяло, като че ли имаха общ мозък.

В момента, в който Айла тръгна, останалите разбраха какво става и се втурнаха да спрат стадото. Айла и преди беше преследвала с Уини стада от животни, но без чужда помощ нямаше да може да се справи с бизоните. Големите гърбави животни се поддаваха на управление много по-трудно, отколкото тя си представяше. Задържаха ги, а тя никога досега не се беше опитвала да подгонва животни в нежелана от тях посока. Като че ли някакво инстинктивно чувство им подсказваше, че ги очаква капан.

Дануг се втурна да помогне на Айла, за да върне животните, които първи се опитаха да се измъкнат, но тя така се беше съсредоточила в усилията си да спре младия бизон, че го забеляза в последния момент. Лати видя, как едно от две близнечета-бизончета се отскубна и като грабна клона от купчината камъни се втурна, за да му прегради пътя. Плесна го по муцуната и го подгони назад, а Барзек и Друез се хвърлиха срещу една женска с камъни и развята кожа. Техните решителни усилия най-сетне смениха посоката на зараждащото се меле. Старата женска със счупения рог заедно с още няколко успяха да се отскубнат, но основната група се понесе с тромав тропот по наводненото поле нагоре по течението на малката река.

Поотдъхнаха си след като малкото стадо премина отгатак гранитните зъбери, но трябваше да продължават да ги преследват. Айла спря само за да се смъкне от кобилата и грабне арбалета и копията, метна се отново на гърба и и се понесе напред.

Талут току-що си беше сръбнал вода от меха, когато му се стори, че чува слабо трополене като далечна гръмотевица. Наклони глава по

посока на течението на рекичката и се заслуша няколко секунди като още не очакваше да чуе нещо, даже не беше сигурен дали изобщо да очаква да ги чуе. Легна и долепи ухо до земята.

– Идват! – извика той и скочи.

Всичките ловци рипнаха да си търсят копията и се втурнаха към местата, които си бяха определили да заемат. Фребек, Уимез, Торнек и Диджи се разгънаха по стръмния склон от едната страна, готови да се смъкнат изотзад и да затворят портата на капана. Тюли беше най-близко до отворената врата от другата страна и беше готова да я затвори веднага щом бизоните влязат в капана.

В участъка между коралоподобния капан и бълбукащите води на потока Ранек беше само на няколко крачки от Тюли, а Джондалар на малко повече и беше почти до водата. Талут си беше избрал място малко по-напред от гостенина и беше застанал там, където водата миеше брега. Всеки разполагаше с парче кожа или плат, за да го размахва срещу прииждащите животни с надеждата да ги отклони, но освен това всеки държеше по едно копие, прехвърляше от ръка в ръка, хващаше го здраво за ръкохватката и го държеше готово за нападение. Изключение правеше Джондалар.

Тясното, плоско дървено сечиво, което той държеше в дясната си ръка беше дълго колкото ръката му от лакътя до пръстите. По средата имаше жлеб. В единия край се виждаше кука за запъване, а отпред две кожени примки хващаха пръстите му. Той го хвана хоризонтално и постави задния край с перата на една лека стрела с дълъг, заострен и злоевощо закривен костен връх в куката на задния край на арбалета. Като придържаше стрелата на място с два пръста през примките извади с лявата си ръка втора стрела от кожения калъф на колана си, готов да я постави в арбалета веднага след като изстреля първата.

Зачакаха. Всички мълчаха и в напрегнатото очакване дори най-слабият шум отекваше силно. Чуруликаха и припяваха птици. В сухите клони шумолеше вятър. По речните камъни подскачаше, клокочеше и бълбукаше потокът. Бръмчаха мухи. Тропотът на бизонските копита се усилваше.

Приближаващият тропот се съпровождаше от рев, грухтене и пръхтене, смесени с човешки крясъци. Всички сезираха напрегнато, за да забележат признаците на приближаващото се бизонско стадо при завоя надолу по течението на потока, но се показва само едно животно. И изведнъж цялото стадо изтрополя иззад завоя. Големите, парцаливи, тъмнокафяви животни с дълги и черни смъртоносни рога препусаха

стремглаво право към хората.

Всеки се напрегна, очаквайки атаката. Бизоните се предвождаха от младото животно, което почти успя да се измъкне преди началото на дългото преследване. Бизонът видя клопката и зави към водата и към ловците, застанали на пътя му.

Айла беше по петите на малкото стадо, отпуснала в ръка арбалета си, докато преследваха животните, но като приближиха последния завой тя го приведе в готовност, защото не знаеше какво може да се случи. Видя че бизонът се понесе настрани... и се насочи право към Джондалар. Последваха го и други животни.

Талут хукна към животното като размахваше една туника, но на дебелогривестия бизон вече му беше дошло до гуша от развяващи се предмети и не отстъпи. Без да се замисля много-много Айла се изпъна напред и пришпори Уини в пълен галоп. Кобилата бързо заобиколи други бягащи бизони, изправи се пред голямото животно и Айла изпрати стрелата си в момента, в който Джондалар правеше същото. В същото време и трета стрела порази животното.

Кобилата изтрополя покрай ловците и изтръска Талут, когато копитата и зачаткаха във водата. Айла забави темпото и спря, после бързо се обърна. Но вече всичко беше свършило. Големият бизон беше на земята. Тези, които бяха най-близо до него, забавиха препускането си, а онези, които бяха най-близо до склона, нямаше къде другаде да отидат освен да влязат в клопката. Първият, който влезе, беше последван без много умуване от останалите. Тюли спусна портата след последното попаднало в капана животно и Торнек и Диджи веднага я подпряха с един валун. Уимез и Фребек здраво го завързаха за пригответените колове, а в същото време Тюли изтръколи още един голям камък до първия.

Айла се смъкна от Уини, все още леко разтреперана. Джондалар беше клекнал до бизона заедно с Талут и Ранек.

– Стрелата на Джондалар мина през врата, му и се заби в гърлото. Мисля, че това е било достатъчно да убие бизона, но същото можеше да свърши и твоята стрела. Даже не те забелязах как се появи – каза Талут, впечатлен от нейния подвиг. – Твоята стрела се е забила дълбоко навътре през ребрата му.

– Айла, това беше опасно. Можеше да пострадаш – каза Джондалар. Звучеше сърдито, но това беше реакция на страха, който беше изпитал за нея, когато осъзна какво бе направила. После погледна към Талут и посочи третата стрела:

– Чия е тази? Добре е хвърлена, забила се е дълбоко в гърдите. И тя

е могла да го спре.

– Това е стрелата на Ранек – каза Талут. Джондалар се обърна към тъмнокожия мъж и двамата се огледаха един друг изпитателно. Каквито и различия и спорове да имаха, които можеха да ги противопоставят, те преди всичко бяха човешки същества, които живееха заедно в един красив, но суров първобитен свят и знаеха, че оцеляването им зависеше един от друг.

– Дълга ти благодарност – каза Джондалар. – Ако моята стрела не беше уцелила сякаш да ти благодаря, че ми спаси живота.

– Само ако и стрелата на Айла не беше попаднала в целта. Този бизон беше убит три пъти. Той просто щеше да се възползва от всяка възможност да ти се нахвърли. Изглежда че просто ти е писано да останеш жив. Ти си късметлия, друже мой, сигурно си любимец на Майката Земя. Така ли ти върви винаги? – попита Ранек, след това се обърна към Айла с очи, изпълнени с обожание и нещо повече.

За разлика от Талут, Ранек беше забелязал приближаването и. Безстрашна срещу опасните дълги остри рога, с развята коса и очи пълни с ужас и гняв, управляваща коня като че ли беше нейно продължение, тя приличаше на дух на отмъщението или майка, защитаваща детето си. Като че ли беше без значение, че и тя, и конят можеха лесно да бъдат разпрани от рогата на бизона. Като че ли тя самата едва ли не беше Духът на Майката, който можеше да управлява бизоните така лесно, както тя управляваше коня. Ранек не беше виждал друга като нея. Тя беше всичко, което някога бе пожелавал: красива, силна, безстрашна, грижовна, готова да защити. Тя беше истинската жена.

Джондалар видя как я гледа Ранек и стомахът му се сви. Та как можеше Айла да не забележи погледа му? Как няма да реагира? Уплаши се, че този тъмнокож мъж може да му я отнеме и не можеше да реши как да му попречи. Стисна зъби, челото му се сбърчи от гняв и безсилие, обърна се като се опита да скрие чувствата си.

Беше виждал тази реакция у други мъже и жени и беше ги съжалявал, изпълнен със снизходително презрение. Така се държеше едно дете, на което му липсва житейския опит и мъдрост. А той си мислеше, че е над това. Ранек беше действал смело, за да спаси живота му и затова беше мъж. Та няма може да го укорява, защото Айла го привлича? Нима тя няма право на свой собствен избор? Ненавиждаше чувствата, които го бяха обзели, но не можеше да им се противопостави. Джондалар измъкна стрелата си от бизона и отиде настрана.

Клането вече беше започнало. От безопасната си позиция зад

оградата ловците хвърляха копия и стрели по мучащите, виещи, объркани животни, които се блъскаха едно в друго в клопката. Айла се изкатери и намери подходящо място, където се закрепил, за да наблюдава как Ранек прави точни попадения с копието си. Един огромен женски бизон се олюля и падна на колене. Друез хвърли още едно копие по животното, а от друга посока просвистя още едно – тя не беше сигурна кой го хвърли. Гърбавият рунтав бизон се свлече и масивната му снижена глава рухна на коленете му. Тя разбра, че в случая арбалетите нямаха преимущество. Много по-ефикасно действаха копията изхвърлени с ръка.

Изведнъж едни бизон се заби в оградата с огромна сила. Разхвърчаха се парчета дърво, разкъсаха се връзки, разместиха се крепежи. Айла усети как оградата се клати и скочи, но тя продължи да се тресе. Рогата на бизона бяха се заклещили в нея! Той движеше цялото съоръжение в усилията си да се отскубне. На Айла и се стори, че оградата ще се разпадне.

Талут се изкатери по нестабилната порта и с един удар на голямата си брадва строши черепа на силното животно. В лицето му плисна кръв и размазан мозък. Бизонът се свлече, но тъй като рогата му все още бяха заклещени в портата, тя рухна от движението му заедно с Талут.

Едрият водач пъргаво отскочи от срутващото се съоръжение, когато то докосна земята, отмести се на няколко крачки и удари с брадвата главата на последния бизон, който се държеше на краката си. Портата беше изпълнила задачата си.

– Сега ще ни се отвори работа – каза Диджи като посочи пространството, оградено с набързо издигнатата ограда. В него се търкаляха паднали животни като хамаци от тъмнокафява вълна. Тя отиде до първото, извади от канията острия като бърснач костен нож, хвана главата му и му преряза гърлото. От шийната вена бликна яркочервена кръв, след това струята намаля и кръвта стана тъмно пурпурна като се натрупа по устата и носа на животното. Стичаше се бавно на земята в разширяваща се локва, просмуквайки се в черноземята.

– Талут! – извика Диджи, когато се приближи към следващата купчина от рунтава вълна. Дългото копие, забито в нея, все още потрепваше. – Ела да отгървеш това животно от болките, обаче гледай да му запазиш мозъка този път. Ще ми трябва.

Талут бързо прати агонизиращото животно на онзи свят.

След това започна кървавата работа по изкормването, одирането на кожата и разрязването, на месото. Айла се присъедини към Диджи като и помогна да претърколи една едра женска, за да се открие корема и.

Джондалар тръгна към тях, но Ранек беше по-близо и го превари. Джондалар ги наблюдаваше като се чудеше дали ще им трябва помощ или пък четвъртият човек ще им попречи на работата.

Започвайки от ануса, те разрязаха стомаха до гърлото като отстраниха вимето. Айла хвана животното от едната страна, а Ранек от другата, за да разкъсат на две гърдния му кош. Когато го разполовиха, Диджи почти се пхна в още топлата кухня. Извадиха вътрешните органи – стомах, черва сърце, черен дроб. Работата беше свършена много бързо, така че чревните газове, които скоро щяха да се разнесат из трупа, да не развалят цвета на месото. След това се заеха с кожата.

Явно беше, че не им трябва помощ. Джондалар видя как Лати и Дануг се бореха с гърдния кош на едно по-дребно животно. Отмести Лати настрана, хвана го с две ръце и го разтвори с едно мощно движение. Капакската работа си беше трудна и като допря до одирането, усилията, които беше положил, понамалиха гнева му.

Този процес не беше непознат за Айла, беше го правила сама много пъти. Кожата не толкова се изрязваше, колкото се одираше. След като веднъж я изрежат около краката, доста лесно я отделяха от мускулите и беше много по-ефикасно и чисто да я избутат отвътре или да я смъкнат. Когато стигнеха до някое сухожилие и беше по лесно да режат, те използваша специален нож за одиране, който имаше костна дръжка и тънко двустранно острие, заоблено и притъпено на върха, за да не продупчи кожата. Айла толкова беше свикнала да използва ръчни ножове и сечи-ва, че и се видя странно да си служи с нож с дръжка и остриета от двете и страни, макар че усещаше, че борава по-добре с него, след като му свикна.

Отделиха сухожилията от краката и гърба те имаха голямо приложение – от тях се правеха шивашки конци и капани. Необработената кожа щеше да стане лицева или мъхната. От дългите рунтави косми правеха въжета и корди с различни размери, риболовни мрежи или примки за птици или дребни животни, когато дойдеше техния сезон. Събраха всичкия мозък, който заедно с няколко копита, кокали и изрезки от сурова кожа щяха да сварят, за да получат лепило. Големите рога, които се простираха почти на два метра, бяха особено ценни. Твърдите им краища, които бяха почти една трета от дължината на рогата, намираха приложение като лостове, клинове, подпори, кинжали. Кухите части, от които се отстраняваха твърдите периферни краища, се превръщаха в ко-нични тръби за раздухване на огъня или във фунии, с които пълнеха кожените мехове с течности, прахообразни вещества или семена, а след

това пак чрез тях ги изпразваха. Централната част на рогата, заедно с малко твърда основа на дъното, служеше за направата на чаши за пиене. От тесните напречни изрезки можеха да се изработят токи за колани, скоби или уплътнителни пръстени.

Запазиха носовете и езиците на бизоните – те бяха изискани деликатеси заедно с черния дроб. След тора труповете се разрязваха на седем части: две задни, две предни, разполовената среда и дебелия врат. Измиваха червата, стомасите и пикочните мехури и ги увиваха в необработените кожи. По-късно щяха да ги надуят, за да ги предпазят от свиване, след което щяха да ги използват за готвене или като контейнери за съхранение на мазнини и течности или за поплавъци на рибарски мрежи. Всяка част от животното намираще приложение, но се подбирала само най-качествените и полезните. И то не повече, колкото можеха да носят.

Джондалар бе отвел Рейсър на половината път по стръмната пътека – нещо, което животното прие с голяма неохота. Бе го завързал здраво за едно дърво, за да не се пречка и да е в безопасност. Уини го намери веднага след като бизоните попаднаха в клопката. Тогава Айла я пусна на свобода. Джондалар отиде да го вземе след като помогна на Лати и Дануг да се справят с първия бизон, но Рейсър се плашеше от мъртвите животни. Те не се нравеха и на Уини, но тя беше по-привикнала. Айла видя, че приближават, забеляза и Барзек и Друез, които отново се бяха отправили надолу по потока и се сети, че в суматохата при отклоняването на бизона и подгонването му към клопката бяха изоставали раниците си. Запъти се към тях.

– Барзек, ти ще се върнеш за раници? – попита тя. Той и се усмихна.

– Да. И за резервните дрехи. Тръгнахме така припряно..., не че съжалявам. Ако тогава не ги беше отклонила, положително щяхме да ги изтървем. Голям номер направи с този кон! Не бих го повярвал, ако не бях го видял, но се опасявам да оставя тук всичко. Тези мъртви бизони ще привлекат всички лешояди. Докато чакахме видях пресни вълчи следи. Вълците много обичат да дъвчат кожа, когато им падне. Лакомците също много и налитат, а вълците го правят за развлечение.

– Мога да отида за раници и дрехи на кон – каза Айла.

– Виж това не ми мина през ум! Като свършим ще има много храна, но не ми се ще да им оставям нищо, което не им се полага.

– Спомняш ли си, че скрихме раниците? – каза Друез.

– Тя няма да може да ги намери.

– Вярно – съгласи се Барзек. – Май ще трябва да идем сами.

– Друез знае къде да намери? – попита Айла.

Момчето я погледна и кимна.

Айла се усмихна:

– Искаш да дойде на кон с мен?

По лицето на момчето засия широка усмивка:

– Може ли?

– Тя погледна Джондалар и улови погледа му. Махна му да дойде с конете. Той бързо се приближи до нея.

– Смятам да помогна на Друез да донесе раниците и вещите, които оставиха, когато започнахме преследването – обясни Айла на зеландонски език. – Ще взема и Рейсър. Едно хубаво препускане може да го успокои. Конете не обичат мъртъвците. Отначало и на Уини и беше трудно. Добре направихме, че не му махнахме намордника, но трябва да започнем да го обучаваме като Уини.

Джондалар се усмихна:

– Това е добра идея. Как го постигаш?

Айла се намръщи.

– Не съм много сигурна. Уини изпълнява желанията ми, защото иска това, защото сме приятели, но с Рейсър не знам как ще бъде. Той харесва теб, Джондалар. Може би за теб ще се постарее. Мисля, че и двамата трябва да опитаме.

– Аз имам желание – каза той. – Някой ден ще мога да го яздя както ти яздиш Уини.

– Това и на мен ще ми допадне, Джондалар – отговори тя и си спомни с топлото чувство на любов, което още тогава изпитваше, как някога се бе надявала, че ако русокосият мъж от Другите се привърже към жребчето на Уини, това може да го накара да остане в нейната долина, с нея. Именно затова го беше помолила да кръсти жребчето.

Барзек чакаше, докато двамата чужденци си говореха на непознатия за него език и ставаше все по-нетърпелив. Най-сетне се обади:

– Е, щом вие ще ги донесете, аз ще се върна да помагам при бизоните.

– Един момент. Ще помогна на Друез да се качи и ще дойда с теб – каза Джондалар.

Те и двамата му помогнаха и ги проследиха с поглед докато се скриха.

Сенките вече се удължаваха, когато Айла и Друез се върнаха и побързаха да помогнат на останалите. По-късно, когато промиваше

дългите черва на брега на рекичката, Айла си спомни как дереше и разрязваше животни заедно с жените от Клана. Изведнъж осъзна, че това е първият път, когато ловува като пълноправен член на ловна група.

И като малка много и се искаше да ходи на лов с мъжете, макар да знаеше, че това бе забранено за жените. Но мъжете бяха на такава почит заради юначеството си и заниманията им бяха толкова вълнуващи, че тя ден и нощ си представяше, че е ловец, особено когато искаше да се измъкне от неприятна или трудна ситуация. Всичко започна така, като на шега и доведе до ситуации, които бяха далеч по-трудни, отколкото някога си бе представяла. След като и позволиха да ловува е прашка, защото останалите видове лов бяха табу за нея, тя често тихичко се вслушваше в разискванията на мъжете за ловните стратегии. В Клана те се занимаваха изключително с лов, когато не си говореха за него, не правеха ловни оръжия и не участваха в ловни религиозни обреди. Жените от Клана одираха и разрязваха телата на животните, подготвяха суровите кожи за облекло и завивки, консервираха и готвеха месото, освен това правеха контейнери, въжета, рогозки и всякакви домакински предмети, събираха растения за храна, лекарства и за други цели.

Кланът на Брун наброяваше почти толкова хора, колкото Лъвския бивак, но ловците рядко убиваха повече от едно-две животни в един лов. Затова трябваше често да ловуват. По това време на годината ловците от Клана търсеха плячка почти всеки ден, за да могат да натрупат максимални запаси за приближаващата зима. Това беше първият лов на хора от Лъвския бивак от нейното пристигане. Чудеше се защо е така, но то изглежда не тревожеше никого. Айла се спря, за да погледа мъжете и жените, които деряха и разрязваха телата от малкото бизонско стадо. Когато двама-трима души обработваха заедно по едно животно, работата спореше много повече, отколкото Айла предполагаше. Това я накар да се замисли за различията между тях и Клана.

Жените Мамутои ходеха на лов, а това означаваше, помисли си Айла, че имаха повече ловци. Наистина имаше деветима мъже-ловци и само четири жени-ловци – жените с деца рядко ловуваха – но работата не беше в това. Те просто биха могли да ловуват по-ефикасно с повече ловци, също както биха могли да обработват плячката по-ефикасно, когато всички работят заедно. Това беше разумно, но тя усещаше, че има и още нещо, не можеше да се добере до някакъв съществен момент, стремеше се към определен фундаментален извод. При това Мамутоите имаха друг начин на мислене. Те не бяха така тесногърди, не се подчиняваха така строго на правилата относно онова, което се счита за правилно и

онова, което е било постигнато преди. Разпределението на ролите не бе стриктно, поведението на жените и мъжете не бе строго определено. То зависеше повече от личните наклонности и от това, което се оказваше най-удачно.

Джондалар и беше казал, че неговият народ не забранява на никога да ловува и макар че ловът е важна дейност и повечето хора наистина ходят на лов, поне докато са млади, това не се поставя като изискване пред никого. Явно Мамутоите имаха сходни обичаи. Той се бе опитал да и обясни, че хората могат да имат и други умения и способности, които са не по-малко ценни, давайки себе си за пример. След като се научил да цепи и дяла камъни и си създаде репутация на умел майстор, той можел да разменя сечивата и остриетата срещу всичко, от което се нуждаел.

Но имаше нещо, което Айла не можеше съвсем добре да разбере. Каква беше церемонията им за обявяването на момчетата за истински мъже, ако беше без значение дали мъжът е ловец или не? Мъжете от Клана биха били загубени, ако не бяха убедени, че за тях е абсолютно важно да са ловци. Момчето не ставаше истински мъж докато не убиеше първото си голямо животно. Тя се сети за Креб. Той никога не беше ловувал. Не можеше, беше без око и ръка и куцаше. Беше най-великият Мог-ър, най-свещеният човек от Клана, но никога не бе убивал животно и никога не бе подлаган на церемонията за мъжественост. Вътре в себе си той не се считаше за мъж. Но тя знаеше, че е истински мъж. Макар че вече бе паднал здрач, когато привършиха работата, никой от окървавените ловци не се поколеба да смъкне дрехите си и да отиде на потока. Жените се миеха малко по-нагоре от мъжете, но се виждаха едни други. Струпаха на купчини навити на руло необработени кожи и разтрошени гърдни кошове и запалиха по няколко огъня около тях, за да държат настрана четириногите хищници и лешояди. В близост натрупаха плавен, капани, както и клоните, използвани при изграждането на оградата на клопката. На една от тези клади се печеше плешка на шиш, а около нея бяха опънати шатри.

Температурата бързо падна и тъмнината ги обгърна. Айла беше доволна от несъразмерните дрехи, които беше заела от Тюли и Диджи, докато нейните одежди съхнеха при огъня заедно с още други, след като ги беше изпрала. Тя постоя малко при конете, за да се увери че са добре и нищо не ги тревожи. Уини беше на границата на петното светлина, хвърляна от огъня, на който се печеше месото, но максимално далече от трупове, които трябваше да бъдат пренесени в яма в земята, и от

купчината животински отпадъци отвъд ограденото, защитено от огъня пространство, от където от време на време се чуваше вой и джавкане. След като всички ловци се наядоха до насита с бизонско месо, препечено и хрупкаво отвън и полуопечено при кокала, те стъкнаха огъня и се разположиха около него като пийваха горещ билков чай и разговаряха.

– Трябваше да я видиш как отклони стадото – говореше Барзек. – Не знам колко още щяхме да ги удържим. Започваше да ги обзема паника и бях сигурен, че ще ги изтървем, когато онзи бизон се хвърли да бяга.

– Мисля, че трябва да благодарим на Айла за успеха на този лов – каза Талут.

Айла се изчерви от неочакваната похвала, но смущението и беше само една малка част от реакцията и. Това, че похвалата бе оценка и признание за нейните умения и способности, предизвика топли чувства в нея. Тя бе чакала да я признаят цял живот.

– Само си представете каква приятна изненада ще бъде това, когато го разправим на Лятното Събиране! – добави Талут.

Разговорите затихнаха. Талут вдигна един изсъхнал клон, който толкова време бе стоял на земята, че кората му едва се крепеше като стара овехтяла кожа. Той го разполови върху коляното си и хвърли двете парчета в огъня. Лумнаха искри, които осветиха лицата на хората, заобиколили плътно пламъците.

– Ловуванията не винаги се увенчават с такъв успех. Спомнете ли си, когато почти хванахме белия бизон? – попита Тюли. – Какъв срам, че ни се измъкна.

– Изглежда, че е бил благословен. Бях сигурен, че сме го хванали. Ти виждал ли си някога бял бизон? – Барзек попита Джондалар.

– Слушал съм за тях и съм виждал тяхно скривалище – отговори Джондалар. – Белите животни са свещени за Зеландониите.

– Лисиците и зайците също ли? – попита Диджи.

– Да, но не до такава степен. Даже яребиците се смятат за свещени, когато са бели. Според нашите вярвания, това означава, че са били докоснати от Дони, така че животните, които са се родили бели и запазят този си цвят цяла година, са по-свещени – поясни Джондалар.

– Белите и при нас са на специална почит. Поради това Огнището на Жерава има такъв висок статус... обикновено – каза Тюли, поглеждайки Фребек с леко пренебрежение.

– Големият северен жерав е бял, а птиците са специалните пратеници на Мут. Белите мамути, пък, притежават особена сила.

– Никога няма да забравя лова на белия мамут – каза Талут.

Загледаха, го с очакване и това го окуражи да продължи.

– Всички се развълнуваха, когато разубнавачът съобщи, че го е видял. За всинца ни беше голяма чест, че Великата Майка Земя ни е дала бял женски мамут и тъй като това беше първият лов от Лятното събиране, щеше да донесе късмет за всички, ако успеехме да го хванем – обясни той на гостите.

– Всички ловци, които желяеха да се включат в лова, трябваше да се пречистят и да постят, за да бъдат приемливи за Мут и Огнището на Мамута ни наложи забрани, които важаха дори и след това, но ние всички искахме да бъдем избрани. Аз бях млад, малко по-възрастен от Дануг, но бях едър като него. Може би затова ме избраха и аз бях един от тези, които успяха да промушат женския мамут с копия. Също както бизона, който беше се нахвърли върху теб, Джондалар, никой не знае чие копие го уби. Мисля, че Великата Майка Земя просто не е искала никой отделен човек или бивак да се покрие с прекалено много ловна слава. Белият мамут беше за всички. Така беше по-добре. За да няма завист и негодуване.

– Разказвали са ми за преследване на бели мечки, които живеят далеч на север – обади се Фребек, защото не искаше да остане извън разговора. Вероятно нямаше човек или племе, които биха потвърдили, че те са убили белия мамут, но това не изключваше възможността от появата на завист или негодуване. Всеки избран да бъде включен получаваше толкова висок статус само от този лов, колкото Фребек имаше по рождение.

– И аз съм слушал за тях – каза Дануг, – Когато бях отседнал край кремъчната мина дойдоха гости от Сунгейците да разменят стоки за кремък. Една от жените беше разказвачка, много добра разказвачка. Тя разправи за Световната Майка и хората-гъби, които нощем следват слънцето, както и за много най-различни животни. Та тя ни разказа за белите мечки. Живеят на леда, казваше тя, и се хранят само с животни от морето, но се говори, че са незлобиви, също като големите пещерни мечки, които не ядат месо. Не са като кафявите мечки. Те са зли и хищни.

Дануг не забеляза, че Фребек го гледа с раздражение. Той нямаше намерение да го прекъсва, просто се радваше, че има какво да сподели.

– Веднъж мъже от Клан се връща от лов и казва за голям носорог – обади се Айла.

Раздразнението на Фребек не беше преминало и той я погледна

намръщено.

– Да, белите са голяма рядкост – каза Ранек, – но черните също са специални.

Беше седнал малко по-назад от огъня, лицето му беше в сянка и почти не се виждаше. Проблясваха само белите му зъби и дяволитите му очи.

– Да, да, и ти си голяма рядкост, а и много държиш това да го разбере всяка жена на Лятното събиране, която си го търси – подхвърли Диджи.

Ранек се засмя.

– Е, Диджи, какво да направя като дъщерите на Земята Майка са толкова любопитни? Не би искала да разочаровам някоя, нали? Но не говорех за себе си. Мислех си за черните котки.

– Черни котки? – попита Диджи.

– Уимез, смътно си спомням една голяма черна котка – каза той, обръщайки се към мъжа, с когото делиаха едно и също огнище. – Знаеш ли нещо за това?

– Изглежда, че ти е направило много силно впечатление. Не мислех, че го помниш – каза Уимез. – Та ти беше още бебе, но майка ти наистина изпищя. Ти беше се изгубил и точно в момента, в който те видя, тя забеляза и тази голяма черна котка, приличаща на снежен леопард, само че черна, когато тя скочи от едно дърво. Предполагам, че е помислила, че се хвърля към теб. Може би писъкът и я уплаши, а може би котката просто нямаше такова намерение. Тя си продължи по пътя, но майка ти хукна за теб и дълго време след това не те изпускаше от погледа си.

– Имаше ли много черни котки като тази там, където ти си бил? – попита Талут.

– Не бяха кой знае колко много, но се навъртаха. Живееха в горите и ловуваха нощем, така че човек трудно можеше да ги забележи.

– Би трябвало да са били рядкост както белите тук, така ли? Бизоните са тъмни, също и някои мамути, но не са черни. Черният цвят е специален. Колко черни животни има? – каза Ранек.

– Днес, когато аз ходя с Друез, виждаме черен вълк – обади се Айла. – Никога преди не виждала черен вълк.

– Наистина ли беше черен? Или просто тъмен? – попита Ранек, силно заинтересован.

– Черен. По-светъл на корема, но черен. Вълк-единак, мисля – добави Айла. – Не видях други следи. Ако беше глутница щеше да има...

нисък статус. Изостанал сам, може би, търси друг вълк-единак, за да образуват глутница.

– Нисък статус? Ти откъде знаеш толкова много за вълците? – попита Фребек. В гласа му се долови нотка на присмех, като че ли не му се искаше да и повярва, но се долавяше и известно любопитство.

– Когато аз се уча да ловува, аз ходя на лов само за хищници. Само с прашка. Наблюдавам отблизо, много дълго време. Изучавам вълци. Веднъж виждам бяла вълчица в глутница. Други вълци не като нея. Тя изгонена. Други вълци не обича вълк с различен цвят.

– Да, вълкът наистина беше черен – каза Друез в желанието си да защити Айла след вълнуващото препускане с коня. – Аз също го видях. Отначало не бях сигурен, но наистина излезе вълк, и то черен. И ми се струва, че беше одинак.

– Понеже стана въпрос за вълци, добре би било да поставим пазачи довечера. Още повече, ако наоколо се навърта черен вълк – каза Талут. – Можем да се сменяме, но през цялата нощ трябва да има някой буден и нащрек.

– Добре би било да си починем – добави Тюли и се изправи. – Утре ни чака голям преход.

– Аз ще остана да пазя пръв – каза Джондалар. – Като се изморя ще събудя някого.

– Може мен да събудиш – обади се Талут. Джондалар кимна в знак на съгласие.

– Аз също ще пазя – каза Айла.

– Ами защо да не пазиш заедно с Джондалар? Добре е да си имаш другар. Така ще можете да се поддържате будни един друг.

8

Снощи беше студено. Това месо започва да замръзва – каза Диджи, като привърза един бут към дъска за съхраняване на месо.

– Така е добре – каза Тюли, – но има повече месо, отколкото можем да носим. Ще трябва да изоставим известно количество.

– Не може ли да струпаме върху него купчина от камъните от оградата? – попита Лати.

– Можем и вероятно би трябвало да го направим, Лати. Това е добра идея – отговори Тюли като приготвяше един товар за себе си. Той беше толкова голям, че Айла се зачуди как ще може да го носи дори тя, колкото и да е силна. – Но може да не се върнем да го приберем до пролетта, ако времето не позволи. Ако е по-близо до бивака, ще е по-добре. Край него не се навъртат много животни и ще можем да го държим под око, но ако е на открито и се появи, да кажем, пещерен лъв или дори прегладнял лакомец, на който определено му се хапва месо, то той ще намери начин да се добере до него.

– А не може ли да залеем купчината камъни с вода, така че тя да замръзне и то да се втвърди на ледена буца? Това ще попречи на животните да докопат месото. Трудно е да проникнеш в замръзнала грамада камъни дори с лопати и гребла – каза Диджи.

– Да, наистина това ще попречи на животните, но как да го предпазим от слънцето, Диджи? – попита Торнек. – Не можем да сме сигурни, че месото ще се запази студено. Все още сме в самото начало на сезона.

Айла слушаше и гледаше как постепенно се стопява купчината разфасовано бизонско месо, като всеки взима толкова, колкото може да носи. Тя не бе свикнала на излишества, на това, да има толкова много, че всеки да може да подбере и вземе само най-доброто. Когато живееше с Клана, винаги имаше храна в изобилие. В повече бяха и кожите за облекло, завивки и за други цели, но много малко се изхвърляше. Не знаеше какво количество ще бъде изоставено сега, но толкова много беше вече отишло в купчината отпадъци, че и беше неприятно да оставя там още, а беше очевидно, че и на другите не им се ще да се разделят с богатия улов.

Айла видя как Дануг взе брадвата на Тюли и като я развъртя със същата лекота, с която жената боравеше с нея, разцепи едно дебело дърво на две и хвърли цепениците в последния горящ огън. Отиде при него.

– Дануг – тихо каза тя. – Би ли ми помогнал?

– Ъ-ъ... А? ...Да – запелтечи той свенливо и усети, че се изчерви. Гласът и беше толкова тих и напевен, необичайният и акцент – така екзотичен. Тя го беше изненадала, не беше я видял да приближава и близостта до красивата жена пораждаше у него необяснимо объркване.

– Трябват ми... два пръта – каза Айла, показвайки два пръста. – Млади дръвчета надолу по реката. Ти отрежеш за мен?

– А... разбира се. Ще ти отсека две дръвчета. Докато вървяха към завоя на малката река, Дануг се поотпусна, но продължаваше да хвърля погледи към русата коса на жената, която вървеше до него само половин крачка напред. Тя избра две млади елши, почти еднакво дебели, и след като Дануг ги отсеке, му показа как да ги окастри и да отреже върховете, така че да се изравнят на дължина. Свенливостта вече не сковаваше едрия момък.

– Какво ще ги правиш? – попита Дануг.

– Ще ти покажа – отговори тя и със силно повелително изсвирване повика Уини.

Кобилата се втурна към нея. Айла и беше поставила юздата и дисагите предварително, та да е готова за пътуването. На Дануг му се стори странно, че конят е завит с кожено покривало и от двете му страни висят кошници, привързани с каишки, но забеляза, че това нито пречи на животното, нито забавя движенията му.

– Как го правиш този номер? – попита Дануг.

– Кой номер?

– Да идва при теб щом свирнеш.

Айла сбърчи чело и се замисли.

– Не мога точно да ти кажа, Дануг. Преди да се появи Бебчо бях сама в долина с Уини. Тя е единствен мой приятел. Тя пораства при мен и ние... се опознаваме една друга.

– Вярно ли е, че разбира като и говориш?

– Ние опознаваме една друга, Дануг. Уини не говори както ти говори. Аз уча...нейни знаци...нейни сигнали. Тя учи мои.

– Искаш да кажеш като знаците на Ридаг?

– Донякъде. Животни, хора, всички подават сигнали, дори ти, Дануг. Ти казваш думи, сигнали казват повече. Ти говориш, когато не знаеш, че говориш.

Дануг се намръщи. Обратът в разговора не му допаднаше съвсем.

– Нищо не разбирам – каза той извърнал поглед настрани.

– Сега ние говорим – продължи мисълта си Айла. – Думи не казват,

но сигнали казват... ти искаш яздиш кон. Така ли е?

– Е,... ъ-ъ,... да. Бих желал.

– Тогава... ти яздиш кон.

– Ама наистина ли ми даваш? Наистина ли може да го поюздя? Като Лати и Друез?

Айла се усмихна.

– Ела тук. Трябва голям камък, за да помогне да се качиш на кон за пръв път.

Айла потупа нежно и успокоително Уини като и говореше на необикновения език, който така непринудено бяха постигнали помежду си – комбинация от знаци на Клана и думи, безсмислени звуци, които беше измислила за сина си и наситила със смисъл, както и животински звуци, които имитираше идеално. Тя предаде на Уини, че Дануг иска да я поюзди, така че кобилата да се постарее това да е вълнуващо, но не опасно. Младежът беше научил някои от знаците на Клана, на които Айла обучаваше Ридаг и обитателите на бивака и остана изненадан, че успя да разбере смисъла на някои от жестовете, чрез които тя общуваше с коня, но това още повече го поразя. Та тя наистина разговаряше с коня, но подобно на Мамут, когато викаше Духове, тя използваше мистичен, могъщ, таен език.

Не стана ясно дали нейното послание достигна до съзнанието на кобилата или не, но тя наистина проумя от действията на Айла, че от нея се очаква нещо специално, когато жената помогна на младежа да я яхне. Уини го прие като човек, когото познава и на когото се доверява. Дългите му крака висяха от двете и страни и не подаваха никакви направляващи сигнали.

– Хвани се за гривата и – каза му Айла. – Когато искаш да потеглиш, наведи се малко напред. Когато искаш да върви по-бавно или да спре, надигни се и си изправи гърба.

– Да не искаш да кажеш, че няма да яздиш с мен? – попита Дануг с нотка на уплаха в треперещия си глас.

– Аз не трябва на теб – отговори тя и плесна Уини по хълбока.

Уини се понесе изненадващо бързо. Дануг рязко се наклони назад, но се хвана за гривата и за да се изтегли напред, уви ръце около врата и и уплашен до смърт се вкопчи в кобилата. Но когато Айла яздеше наведена напред, за Уини това бе сигнал да препуска по-бързо. Яката кобила от студените равнини се втурна надолу по наводнената площ, която вече бе опознала доста добре, прескачайки пънове и храсти, заобикаляйки оголени и назъбени скали и случайни дървета.

Отначало Дануг така се вцепени, че замижа вкопчен здраво в кобилата. Но след като се убеди, че не се е изгърсил, и започна да усеща уверената сила на пулсиращите мускули на пренебрежката кобила, той пооткрехна мъничко клепачите си. Сърцето му тупаше от възбуждение докато гледаше как в скоростен бяг покрай него прелитат дървета и храсти, а под него бяга размитото петно на земята. Без да изпуска гривата, той вдигна глава и се огледа.

Не можеше да повярва, че е отишъл толкова далеч. Големите зъбери, ограничаващи потока, бяха точно пред него! Смъртно доту остро изсвирване зад гърба си и веднага забеляза промяна в темпото на коня. Уини прелетя през отвора между зъберите, намали малко хода си, направи широк кръг и се понесе обратно. Дануг все още се държеше здраво за гривата и, но вече не бе толкова изплашен. Искеше да види накъде отиват и затова малко се поизправи, което Уини прие като сигнал да намали темпото.

Когато конят приближи, широката усмивка върху лицето на Дануг, напомни на Айла за доволния от себе си Талут. Тя виждаше вече мъжа в момчето. Уини намали ход и спря. Айла я заведе до камъка, за да може Дануг да слезе. Той бе толкова възторжен, че почти бе загубил дар слово, но усмивката не слизаше от устните му. Никога не беше подозирал какво е да яздиш пренебрежък кон – дори въображението му не го побираше – преживяването бе надминало и най-смелите му очаквания. Беше незабравимо.

Ухиленото му лице караше Айла да се усмихва всеки път, когато го погледнеше. Тя завърза прътите за хамута на кобилата. Когато се върнаха в лагера, младежът продължаваше да се усмихва.

– Какво става с теб? – попита Лати. – Защо се хилиш така?

– Яздих коня – отвърна Дануг.

Лати кимна и се усмихна.

Хората бяха прибрали почти всичко, което можеше да се вземе от лова, и плячката беше привързана за специални дъски или увита в кожи, готова да увисне като на люлка върху здравите пръти, носени от по двама души. По земята все още се въргалияха няколко вързопи и рула от кожи, но на Айла и се видя, че не са кой знае колко много. Както при лова и касапската обработка на животните, задружните усилия позволяваха в зимния лагер да бъдат отнесени повече продукти.

Няколко души бяха забелязали, че Айла не си приготвя товар, и се питаха къде ли е отишла, но когато Джондалар я видя да се връща с Уини, влачеща двата пръта, той разбра какво е намислила. Тя промени

положението на прътите, така че дебелите им краища да се кръстосват точно над плетените панери на плешките на коня и ги завърза за хамута. Тънките им краища висяха свободно зад кобилата и опираха земята под ъгъл. Върху двата пръта тя прикрепил платформа, направена саморъчно от покривало за шатра, като използваше клони за крепеж. Хората се спряха и взеха да я наблюдават, но разбраха предназначението на съоръжението едва когато Айла започна да прехвърля тежкото бизонско месо върху него. Освен това тя напълни кошовите и сложи последния къс на дъска, която щеше да носи сама. Когато свърши, за голяма изненада на всички, купчината беше изчезнала.

Тюли се взираше в Айла и в коня с платформата и кошовите – очевидно, бяха и направили силно впечатление.

– Никога не ми е хрумвало да използвам кон за пренасяне на товар – каза тя. – Всъщност, никога не ми е минавало през ум, че мога да използвам някой кон за нещо друго, освен за храна – поне досега.

Талут хвърли пръст в огъня и я разбърка добре, за да го угаси напълно. После вдигна на гръб тежката си дъска за носене на товари, метна раницата на лявото си рамо, вдигна копието си и тръгна. Останалите ловци го последваха. Още от първата си среща с Мамутоите Джондалар се питаше защо правят товарите си така, че се носят само на едно рамо. Докато наместваше удобно товарната дъска на гърба си и мятеше на рамо раницата си, той изведнъж разбра. Така те можеха да носят напълно натоварени дъски на гърбовете си. Помисли си, че навярно често им се налага да пренасят големи товари.

Уини тръгна зад Айла като главата и почти допираше рамото на жената. Джондалар, с повод на Рейсър в ръка, вървеше до нея. Талут поизостана и тръгна точно пред тях, така че докато се движеха те размениха по някоя и друга дума. Хората вървяха бавно под тежките товари, но от време на време Айла долавяше погледите им, отправени към нея и коня и.

След известно време Талут започна полугласно да тананика някаква ритмична мелодийка. Не след дълго прибави към напева и срички, озвучавайки ги в такт със стъпките на дружината:

„Хус-на, дус-иа, тиш-на, киш-на.
Пек-на, сек-иа, ба-на-ня.
Хус-на, дус-на, тиш-на, киш-на.
Пек-на, сек-на, ба-на-ня!“

Останалите от групата се присъединиха, повтаряйки сричките и мелодията. Тогава Талут се усмихна дяволито и като запази тоновете и ритъма, погледна към Диджи и замени сричките с думи.

„Що желаеш, мила Диджи?
Бранаг, ти при мен ела.
А къде отива Диджи?
В къщи, в празното легло.“

Диджи се изчерви, но се усмихна и всички се разкикотиха многозначително. Когато Талут повтори първия въпрос, останалите се присъединиха с отговора, а след секунда отвърнаха и на втория. След това изпяха припева заедно с Талут.

„Хус-на, ду с-на, тиш-на, киш-на,
Пек-на, сек-на, ба-на-ня!“

Повториха го няколко пъти, след това Талут започна да импровизира с друг куплет.

„Как прекарва Уимез зиме?
С кремък и без веселба.
Как прекарва Уимез лете?
Наваксва си за зимата!“

Всички се разсмяха с изключение на Ранек. Той направо изрева. Когато групата повтори куплета, Уимез почервения от закачката. Всички знаеха за навика на майстора на сечива да се възползва от Летните събирания, за да навакса изгубеното през ергенските зимни месеци.

Шегите и закачките доставяха на Джондалар не по-малко удоволствие, отколкото на останалите. По същия начин биха могли да се забавляват и хората от неговия род. Но Айла не схвана веднага ситуацията, нито усети хумора, особено когато забеляза смущението на Диджи. Но после разбра, че хората го правят добродушно и безобидно закачливо и че шегите се приемат без притеснение. Започваше да разбира словесния хумор, а и самият смях беше заразителен. Тя също се разсмя на куплета за Уимез.

Когато всички утихнаха, Талут отново подкара припева в мерена реч. Сега вече всички се включиха, изпълнени с очакване.

„Хус-на, дус-на, тиш-на, киш-на,
Пек-на, сек-на, ба-на-ня!“

Талут погледна Айла и започна с лукава усмивка:

„Кой ли днес желае Айла?
Двама нара и следят.
Кой щастливият ще бъде?
Тъмен или рус – ще каже тя.“

На Айла и стана приятно, че я включват в закачките и макар да не беше сигурна дали е разбрала напълно смисъла на куплета, тя се изчерви от удоволствие, защото се отнасяше за нея. Като си припомни разговора от предишната вечер тя реши, че тъмен и рус означава Ранек и Джондалар. Догадката и се потвърди от доволния смях на Ранек, но напрегнатата усмивка на Джондалар я обезпокои. Сега вече закачките не му бяха приятни.

Тогава Барзек подхвана припева и дори несвикналото ухо на Айла долови чистотата и свежестта на звучния му глас. Той също се усмихна на Айла, известявайки я кой ще бъде предмета на неговия закачлив куплет.

„Кой ли цвят харесва Айла?
Рядкост са и бял и чер.
Кой любовник ще и бъде?
Двама борят се за тази чест.“

Барзек погледна Тюли докато всички повтаряха куплета и тя го удостои с поглед пълен с нежност и любов. Джондалар обаче се намръщи като дори не можеше да си дава вид, че му е приятен подтекстът на закачката. Хич не му се нравеше идеята да дели Айла с когото и да е било, особено пък с очарователния резбар.

Ранек подхвана следващия припев и останалите бързо се присъединиха към него.

„Хус-на, дус-на, тиш-на, киш-на.
Пек-на, сек-на, ба-на-ня!“

Отначало не погледна към никого, защото искаше да ги държи в напрежение. После се усмихна широко на Талут, инициаторът на

закачливата песен и всички се разсмяха в очакване Ранек да вземе на прицел човека, който бе накарал останалите да изпитват неудобство.

„Кой е едър, силен, мъдър?
Звярът риж на Лъвския бивак.
Кой върти огромна брадва?
Покорителят на вси жени – Талут!“

Доловил намека, огромният водач избухна в гръмогласен смях, другите отскандираха куплета още веднъж и той отново поде припева. По обратния път до Лъвския бивак ритмичната песен диктуваше темпото им, а смехът намаляваше тежестта на товара – плячката от техния лов.

Нези излезе от землянката и пусна входното покривало зад себе си. Загледа се отвъд реката. Слънцето беше слязло ниско на запад и се канеше да потъне зад високата ограда от облаци близо до хоризонта. Погледна нагоре към склона, без да знае защо. Не очакваше още да се появят ловците бяха заминали едва онзи ден и вероятно нямаше да ги има поне две денонощия. Нещо отново я накара да погледне нагоре. Не се ли раздвижи нещо в горния край на пътеката, която водеше към степите?

– Та това е Талут! – извика тя като забеляза познатата фигура, очертала се на фона на небето. Пъхна глава в отвора на землянката и извика:

– Връщат се! Талут и останалите, ето ги, идват! – После се втурна нагоре по склона, за да ги посрещне.

Всички изскочиха навън, за да приветстват завръщащите се ловци. Помагаха им да свалят от гърбовете си тежките товари, защото тези хора не само бяха ловували, но и сами бяха донесли плода на своите усилия. Но най-голямата изненада бе конят, който влечеше след себе си товар, много по-голям от онова, което човек би могъл да носи. Хората се натрупаха около Айла, която разтовари от кошовете като че ли още по-голямо количество. Веднага внесоха в землянката месото и останалите бизонски части, като ги предаваха от ръце на ръце и ги подреждаха.

Айла провери дали конете са добре и след като всички се разотидоха свали хамута на Уини и оглавника на Рейсър. Макар да прекарваха нощите на открито, без надзор и това изглежда не им се отразяваше зле, всяка вечер нещо жегваше жената, когато се разделяше с тях и се прибираше в землянката. Докато времето беше сравнително хубаво, всичко беше наред. Случайно кратко застудяване не я тревожеше, но вече бе

настъпил сезонът на резките и неочаквани помени във времето. Ами ако се разрази буря? Тогава къде да се скрият конете?

Тя погледна към небето със смръщено от тревога лице. Слънцето скоро беше залязло и беше оставило след себе си пищна диря от ярки цветове. Тя се загледа, докато приказните оттенъци избледнях и ясното синьо небе посивя.

Когато се прибираще, Айла дочу, че приказват за нея и коня и точно преди да спусне вътрешното входно покривало, зад което беше огнището за готвене. Хората се бяха разположили наоколо, отпочиваха, хранеха се и разговаряха, но щом тя влезе, всички утихнаха. Когато се появи в първото огнище, изпита неудобство от това, че всички се вторачиха в нея. Тогава Нези и подаде костна чиния и разговорите продължиха. Айла започна сама да си насипва храна, но изведнъж спря и се огледа. А къде е бизонското месо, което току-що бяха донесли? Нямаше и следа от него. Тя знаеше, че е прибрано, но къде?

Айла отметна тежката мамутска кожа на изхода и се огледа за конете. Като се увери, че са здрави и читави, потърси с поглед Диджи и когато видя, че се приближава, и се усмихна. Диджи и беше обещала да и покаже чрез пресните бизонски кожи как Мамутоите дъбят и обработват сурови кожи. Айла конкретно се интересуваше как оцветяват в червено лицевата кожа, като тази, от която беше туниката на Диджи. Джондалар беше казал, че белият цвят е свещен за него, за Айла такъв беше червеният, защото той беше свещен за Клана. При ритуала по кръщаването се използва паста за оцветяване на кожата, направена от червена охра смесена с мазнина, за предпочитане от пещерна мечка първото нещо, което поставяха в амулета, беше парче червена охра. Тази торбичка се даваше на човека, когато узнаеха кой е тотемът му. Червената охра се използваше от началото до края на живота в много ритуали, включително и при последния – погребението. Малката торбичка, съдържаща корените, от които се прави свещеното питие, беше единствената червена вещ, която Айла някога бе притежавала. След амулета и, тя и беше най-голямото богатство.

Нези излезе от землянката с голям къс лицева кожа, захабена от употреба и видя Айла и Диджи.

– О, Диджи. Тъкмо търсех някой да ми помогне – каза тя. – Мисля да направя едно голямо задушено за всички. Ловът на бизони е бил толкова успешен, че Талут каза да го отпразнуваме. Ще ми помогнеш ли в готвенето? Поставих жар в огнището и сложих скарата. Ей, там има торба със сух мамутски тор, който трябва да се изсипе в жарта. Ще изпратя

Дануг и Лати за вода.

– Нези, за твоето задушено аз винаги съм готова да помогна.

– Може ли и аз да се включа? – попита Айла.

– И аз – обади се Джондалар. Беше се приближил, за да разговаря с Айла и ги чу какво обсъждат.

– Вие можете да ми помогнете да изнесем месото навън – каза Нези и тръгна да влиза.

Те тръгнаха след нея към един от сводовете, направени от мамутски бивници, разположени по протежение на стените в землянката. Тя дръпна една тежка втвърдила се мамутска кожа, на която козината не беше свалена. Червеникавият и двоен пласт с пухкавата си основа и дълга външна козина беше обърнат навън. Зад него имаше втора завеса и когато я вдигнаха, усетиха полъх на студен въздух. Вгледаха се в полумрака и видяха яма, голяма колкото малка стая. Беше около метър дълбока под нивото на пода, стените и бяха изкопани направо в склона и беше почти до горе пълна със замразени дебели парчета и буци месо и малки животински трупове.

– Склад! – възкликна Джондалар, държейки тежките завеси докато Нези влизаше. – И ние държим замразено месо за зимата, но не в такава удобна близост. Нашите хранилища са изградени под козирките на зъбера или пред някои пещери. Но в тях месото трудно се запазва замразено, затова го държим навън.

– Клан държи замразено месо през студен сезон в скривалище, под купчина камъни – каза Айла и сега и стана ясно къде беше отишло бизонското месо, което бяха донесли.

Нези и Джондалар бяха изненадани. Никога не предполагаха, че хората от Клана складират месо за зимата и бяха удивени, когато Айла им разказа за дейности, които бяха толкова напредничави, толкова човешки. Но разсъжденията на Джондалар за мястото, където живее изненадаха Айла. Тя беше решила, че всичките Други живеят в същия вид жилища и не бе проумяла, че землянките са толкова необикновени съоръжения за него, колкото и за нея.

– Наоколо при нас няма чак толкова много камъни, че да можем да направим скривалища за месото – отекна мощният глас на Талут. Червенобрадият гигант идваше към тях. Той пое от Джондалар една от завесите. – Диджи ми каза, че си решила да сготвиш задушено, Нези – каза той с одобрителна усмивка. – Реших, че е добре да ти помогна.

– Този мъж подушва манджата преди да е сготвена! – изкикоти се Нези, ровейки в ямата под нея.

Джондалар продължаваше да се интересува от хранилищата.

– Как се задържа месото замразено? В землянката е топло – каза той.

– През зимата земята е замръзнала и твърда като камък, но през лятото омеква достатъчно, за да може да се копае. Когато копаем землянка, навлизаме дълбоко в терена докато достигнем вечно замръзналата му част, за да направим там хранилища. Те запазват храната студена дори през лятото, макар да не е винаги съвсем замразена. През есента, щом времето навън застудее, земята започва да замръзва. Тогава месото замръзва в ямите и започваме да го складираме за зимата. Мамутската кожа задържа топлината вътре и спира студа отвън – обясни Талут. – Както при мамута – добави той с усмивка.

– Ей, Талут, вземи това – каза Нези, подавайки му твърд, замръзнал, червеникавокафяв къс месо с дебел слой сланина от едната му страна.

– Аз ще го взема – каза Айла и се протегна към месото. Талут хвана Нези за ръцете и макар че тя съвсем не беше дребна жена, мощният мъж я издигна като че ли беше детенце. – Замръзнала си. Ще те стопля – каза той, прегърна я и мушна глава в пазвата и.

– Престани, Талут. Пусни ме да стъпя на земята! – скара му се тя, макар че лицето и грейна от удоволствие. – Имам работа, сега не е момента да...

– Като ми кажеш кога е моментът ще те сложа да стъпиш на земята.

– Ама не виждаш ли, че не сме сами – запротестира тя, но го прегърна през врата и му пошушна нещо на ухото.

– Е, това вече е обещание! – изрева огромният мъж, сложи я леко на земята, потупа солидния и задник, а смутената жена оправи дрехите си и се опита да си възвърне спокойния вид.

Джондалар се ухили на Айла и я прегърна през кръста. Айла си помисли: „Пак играят някаква игра, едно нещо казват с думи, а с действията си показват друго.“ Но този път тя усети хумора и прозиращата силна любов между Талут и Нези. Изведнъж разбра, че и те показваха любовта си прикрито, както правеха и в Клана, като казваха нещо, което означаваше друго. След това нейно прозрение тя си обясни едно много важно понятие и си отговори на много въпроси, които не и даваха мира. Това и помогна да схване по-добре хумора.

– Ах, този Талут! – възкликна Нези, опитвайки се да бъде сурова, но довольната и усмивка направи тонът и несериозен. – Ако нямаш друга работа, можеш да ми помогнеш да вземем корените, Талут – каза тя и

като се обърна към младата жена, добави – ще ти покажа къде ги държим, Айла. Майката Земя беше плодovitа тази година, сезонът беше добър и изкопахме много грудки.

Минаха покрай един одър, за да достигнат друг свод.

– Грудките и плодовете се складират на по-високо място – обясни Талут на гостите като дръпна друга завеса и им показа кошове, пълни с топчести, кафеникави, богати на скорбяла грудки, малки, бледожълти диви моркови налети стъбла хвощ и папур и много други храни, складирани на земята около отвора на една по-дълбока яма. – Запазват се по-дълго време, когато се съхраняват на студено, но ако замръзнат, омекват. В хранилищните ями държим и необработени кожи, докато някой се наеме да ги обработи, както и кости за сечива и малко бивник за Ранек. Той казва, че като е замразен е по-свеж и по-лесен за обработване. Излишният бивник и кокалите за огън се складират в помещението при входа и ямите отвън.

– Което ми напомни, че ми трябва коляно от мамут за задушеното. То винаги го прави по-богато и ароматично – каза Нези докато пълнеше голяма кошница с различни зеленчуци. – Ох, къде сложих сушения лук?

– Винаги съм смятал, че за да се преживее зимата, си необходими скални стени, за да се предпазят хората от най-лошите ветрове и бури – каза Джондалар с глас изпълнен с възхищение. – Ние изграждаме хранилища във вид на лавици по стените вътре в пещерите, но вие нямате пещери. Даже дърветата при вас са малко, за да можете да си направите рафтове. Вие всичко постигате с мамути!

– Затова Огнището на Мамута е свещено. Ходим на лов и за други животни, но животът ни зависи от мамутите – каза Талут.

– Когато гостувах на Бреци във Върбовия бивак на юг оттук не видях подобни съоръжения.

– И Бреци ли познаваш? – прекъсна го Талут.

– Бреци и няколко души от нейния бивак ме измъкнаха заедно с брат ми от плаващите пясъци.

– Тя и сестра ми са стари приятелки – каза Талут, – и са роднини чрез първия мъж на Тюли. Израснахме заедно. Те наричат летовището си Върбовия бивак, но домът им е Лосовия бивак. Летните жилища са по-леки, не като тези. Лъвският бивак е зимен. От Върбовия бивак често се ходи на Беранско море за размяна на продукти с риба и стриди. Ти какво си правил там?

– Тонолан и аз пресичахме делтата на Великата Майка Река. Тя ни спаси живота...

– По-късно би било добре да ни разправиш това преमेждие. Всички ще искат да чуят за Бреци – каза Талут. На Джондалар му мина през ум, че повечето от разказите му бяха за Тонолан. Ще не ще, трябваше да говори за брат си. – Нямаше да е лесно, но трябваше да свиква, ако въобще имаше намерение да приказва.

Минаха през очертанятията на Огнището на Мамута, което, с изключение на централната алея, беше маркирано с части от мамутски кости и кожени покривала, както беше при всички огнища. Талут забеляза копиета на Джондалар.

– Голямо показно направихте вие двамата – каза водачът. – Бизонът бе закован на място.

– С това може да се свърши много повече, от това, което ти видя – каза Джондалар като се спря, за да вземе оръжието. – С него можеш да изхвърлиш копие много по-силно и по-далеч.

– Вярно ли е? Дали не би ни го демонстрирал още веднъж? – попита Талут.

– С удоволствие, но трябва да се изкачим в степите, за да имам по-голям обсег. Ще останете изненадани – каза Джондалар и се обърна към Айла. – Защо не вземеш и твоя копиет?

Навън Талут видя сестра си, която се бе запътила към реката и извика на водачката, че отиват да видят новия начин за хвърляне на копия на Джондалар. Тръгнаха нагоре по склона и когато стигнаха откритото плато почти целият бивак се бе присъединил към тях.

– Талут, на какво разстояние можеш да хвърлиш копие? – попита Джондалар, когато стигнаха до едно удобно за демонстрации място. – Можеш ли да ми покажеш?

– Разбира се, но защо?

– Защото искам да ти покажа, че мога да хвърля копие по-далеч от тебе – отвърна Джондалар.

Всички се разсмяха.

– Я по-добре си намери друг, с когото да си мериш силите. Знаем, че си голям и вероятно силен мъж, но никой не може да хвърли копие по-далеч от Талут – уведоми го Барзек. – Талут, защо не му покажеш? Просто за да му дадеш възможност да види с кого е тръгнал да се мери. Та да се състезава в категорията си. И аз бих си премерил силите с него, че дори и Дануг.

– Не – каза Джондалар и в погледа му проблеснаха искрици. Оформяше се истинска надпревара. – Ако Талут е най-добрият, само с него ще се състезавам. Бих се обзаложил, че мога да хвърля копието по-

далече от него с една дължина... само, че нямам какво да заложа. Фактически, бих се обзаложил, че с ей това – каза Джондалар, хванал в ръка тесния дървен инструмент, – Айла може да хвърли копие по-далече, по-бързо и с по-голяма точност от Талут.

Сбраните обитатели на бивака се разбърмчаха от удивление в отговор на твърдението на Джондалар. Тюли измери с поглед Айла и Джондалар. Бяха спокойни и уверени. Би трябвало да им е ясно, че не могат да си мерят силите с брат и. Съмняваше се дали биха били достойни противници дори за нея. Тя бе висока почти колкото русокосия мъж и вероятно по-силна от него, макар че дългата му ръка би му осигурила известно предимство. Какво знаеха те, което не бе известно на нея? Тя направи крачка напред.

– Ще ти дам възможност да заложиш нещо – каза тя. – Ако победиш ще ти дам право да поискаш нещо разумно от мен и ако то е в рамките на възможностите ми, ще ти го дам.

– А ако загубя?

– Ще ми дадеш същото право.

– Тюли, сигурна ли си, че искаш да се обзаложиш на бъдещо искане? – попита Барзек стопанката си с тревожно изражение. Такива неопределени условия бяха голям залог, при който неминуемо се искаше плащане, по-голямо от обикновеното. Не толкова, защото победителят предявяваше необикновено високи искания, макар че и това се случваше, колкото защото победеният трябваше да бъде сигурен, че залогът е изплатен окончателно и не може да се предявява по-нататъшна претенция. Знае ли човек какво би поискал този чужденец?

– На бъдещо искане? Да – отговори тя. Не каза, че според нея не би могла да загуби и в двата случая, защото, ако той победеше, ако наистина бе вярно това, което казваше, щяха да имат достъп до ново ценно оръжие. Ако загубеше, щеше да предяви някаква претенция към него. – Хайде, Джондалар, какво ще кажеш?

Тюли бе хитра, но Джондалар се усмихваше. И по-рано се бе обзалагал на бъдещо искане това винаги внасяше особен аромат в играта и събуждаше интереса на зрителите. Той искаше да сподели тайната на своето откритие. Искаше да види как ще бъде прието и доколко успешно би могло да се приложи при групов лов. Това бе следващата логична стъпка в практическото изпитание на новото ловно оръжие. Всеки би могъл да си служи с него, стига да има вкус към експериментите и да се поупражнява малко. Това му беше хубавото. Но за да се овладее новата техника на ловуване с него бе необходимо дълго време, а следователно

и голям ентузиазъм. Басът щеше да помогне за пораздането му..., а и той щеше да получи право на бъдеща претенция спрямо Тюли. Не съмняваше в това.

– Съгласен съм! – каза Джондалар. Айла наблюдаваше пазарлъка. Не и беше съвсем ясно какво представлява облога, освен, че предполага някакво състезание, но разбираше, че уговорката съдържа нещо много по-дълбоко, отколкото изглеждаше на пръв поглед. – Хайде да сложим мишени и маркиращи пилони – каза Барзек поемайки ръководството на състезанието. – Друез и Дануг, вървете да донесете дълги кости за пилони. Усмихна се докато гледаше как двете момчета препускат надолу по склона. Дануг, подобно на Талут, бе една глава над другото момче, макар че бе само с една година по-голям, но, подобно на фигурата на Барзек тялото на тринадесетгодишния Друез вече се отличаваше с едра, стегната мускулатура.

Барзек беше убеден, че този хлапак и малката Туси са рожби на неговия дух, така както Диджи и Торнек вероятно бяха заченати от духа на Дарнев. За Брайнан не беше съвсем сигурен. Бяха минали осем години от раждането му, но трудно можеше да се каже нещо определено. Мут може би си бе избрала някой друг дух, различен от тези на двамата мъже от Огнището на Зубъра. Брайнан приличаше на Тюли и имаше рижата коса на брат и, но в чертите му имаше нещо специфично, характерно единствено за него. И Дарнев мислеше така. В гърлото на Барзек заседна буца и изведнъж той остро усети липсата на партньора си. Без Дарнев животът не бе същият. Макар да бяха изминали две години, той тъгуваше за него не по-малко от Тюли.

Когато пилоните от бедрени кости на мамути, с привързани към тях червени лисичи опашки и захлупени с кошове, изплетени от ярко боядисана трева, бяха забити за маркиране на линията на хвърляне на копията, във въздуха вече витаеше нещо празнично. Встрани, на една линия с пилоните, на определено разстояние един от друг, бяха навързани със шнур кичури растяща дълга трева, образуващи широка писта. Децата препускаха нагоре-надолу по нея, като тъпчеха тревата и очертаваха още по-добре границите на трасето. И други стрелци изнесоха копията си, а после на някого му хрумна да напълнят с трева и сух мамутски тор един стар сламеник, който изрисуваха с черен дървен въглен, за да го използват като подвижна мишена.

Докато траеха приготовленията, които сякаш от само себе си ставаха все по-сложни, Айла започна да приготвя закуска за Джондалар, Мамут и себе си. Скоро след това се наложи да включи в сметката и всички

обитатели на Огнището на Лъва, за да може Нези да започне да готви задушеното. Талут предложи до полелят обяда с неговото ферментирало питие, което накара всички да почувстват, че случаят е специален, защото той обикновено черпеше с бозата си само когато имаха гости и по празненства. Сетне Ранек обяви, че ще приготви своето специално блюдо и Айла остана изненадана, че той може да готви. Всички бяха много доволни. Торнек и Диджи заявиха, че след като ще има фиеста, защо те да не... направят нещо. Айла не знаеше тази дума, но предложението им беше посрещнато с още по-голям ентузиазъм, отколкото специалитета на Ранек.

Когато закуската и почитването след нея приключиха, землянката беше опразнена. Айла излезе последна. Пусна зад себе си входното покривало и забеляза, че вече бе късна утрин. Конете се бяха приближили малко и когато младата жена се появи, Уини я поздрави с тръсване на глава и пръхтене. Копията бяха оставени на платото, но тя беше донесла прашката си, заедно с торбичка обли камъчета, които бе подбрала от чаклестия бряг на завоя на реката. Тежката и връхна дреха нямаше колан на кръста, в който да затъкне прашката, нито удобна гънка, в която да носи заряда си. Туниката и връхната и дреха бяха свободно скроени.

Целият бивак беше увлечен от състезанието почти всички бяха вече горе на склона, обзети от нетърпеливо очакване. Тя също се запъти на-там и тогава съгледа Ридаг, който чакаше търпеливо някой да го забележи и да го занесе горе, но тези, които обикновено го правеха – Талут, Дануг и Джондалар – бяха вече в степта.

Айла се усмихна на детето и отиде да го вземе, но после и хрумна нещо. Обърна се и изсвири на Уини. Кобилата и жребецът препуснаха към нея, очевидно радостни, че я виждат. Айла си даде сметка, че напоследък не прекарваше достатъчно време с тях. Имаше толкова много хора, които запълваха времето и. Тя реши да излиза на езда всяка сутрин, поне докато времето позволяваше. После вдигна Ридаг и го качи на гърба на кобилата, за да може тя да го изнесе нагоре по стръмния склон.

– Дръж се за гривата и за да не паднеш назад – предупреди го Айла.

Той кимна утвърдително, хвана се за щръкналата гъстата черна козина на врата на кобилата с цвят на сено и въздъхна щастливо.

Когато Айла стигна до пистата за хвърляне на копия, напрежението във въздуха бе осезателно. Разбра, че с цялата си празничност, състезанието се бе превърнало в сериозно занимание. Благодарение на облога, то бе станало нещо повече от демонстрация. Остави Ридаг на гърба на кобилата, за да може добре да наблюдава състезанието и застана

спокойно до двата коня, за да кротуват. Знаеше, че, те вече се чувстват по-добре сред заобикалящите ги хора, но кобилата долавяше напрежението, а Рейсър винаги усещаше настроението на своята майка.

Хората се движеха насам-натам в очакване, някои хвърляха своите копия по добре утъпканата писта. Нямаше определено време за започване на състезанието и въпреки това като че ли всички доловиха точно момента, в който да утихнат и опразнят пистата. Талут и Джондалар стояха между двата пилон и разглеждаха пистата. До тях беше Тюли. Макар Джондалар да бе казал в началото, че се обзалага, че дори Айла може да хвърли копието по-далеч от Талут, това негово изявление изглеждаше толкова пресилено, че хората не му обърнаха внимание и сега тя гледаше с жив интерес от страничната линия.

Копията на Талут бяха по-големи и по-дълги от тези на останалите състезатели, сякаш мощните му мускули се нуждаеха от нещо тежко и масивно за хвърляне, но Айла си спомни, че копията на хората от Клана бяха още по-тежки и масивни, макар и не толкова дълги. Забеляза и други различия. За разлика от копията на Клана, предназначени за мушкане от късо разстояние, тези, подобно на нейните и на копията на Джондалар, бяха изработени за хвърляне във въздуха и имаха пера, макар че стрелците от Лъвския бивак изглежда предпочитаха прикрепените към дебелия край пера да са три, докато Джондалар използваше две. Копията, които тя си бе изработила докато живееше сама в своята долина, бяха с остри закалени на огън върхове, подобни на тези, които беше виждала в Клана. Джондалар беше оформил и наточил кости за върхове на копия и ги беше закрепил на пръти. Ловците Мамутои изглежда предпочитаха копия с върхове от кремък.

Вниманието и бе така погълнато от различните копия, които хората държаха, че тя едва не пропусна първото хвърляне на Талут. Той бе отстъпил няколко крачки назад и с летящ старт запрати копието с мощно изхвърляне. То изсвистя покрай публиката и се приземи с тъп звук, като острието му почти изцяло се заби в пръстта, а прътът потрепери от удара. Възхитеният бивак изрази по безспорен начин мнението си за постижението на своя водач. Дори Джондалар остана изненадан. Подозираше, че Талут ще хвърли копието далеч, но едрият мъжага надмина очакванията му. Нищо чудно, че хората се бяха усъмнили в твърдението му.

Джондалар измери с крачки разстоянието за да добие представа с колко трябва да го надхвърли и се върна на началната линията. Държейки копиехвъргача хоризонтално, той вкара задния край на копието в жлеба, който минаваше по дължината на приспособлението и вкара една

кука на края на изхвъргача в дупка, издълбана в основата на копието. Пъхна два пръста в кожените примки на предния край, които му даваха възможност да балансира добре копието и копиехвъргача. Премери с поглед разстоянието до стърчащото копие на Талут, после опъна назад и издигна оръжието.

При изхвърлянето задният край на копиехвъргача се издигна като практически удължи ръката му с още шестдесет сантиметра и така образувалият се лост придаде допълнителна инерционна сила на хвърлянето. Копието му изсвистя покрай публиката и, за нейна изненада, надмина стърчащото оръжие на водача, приземявайки се доста след него като се приплъзна по земята, вместо да се забие в нея. С това оръжие Джондалар беше удвоил предишното си постижение и макар че не беше изхвърлил копието си на разстояние два пъти по-дълго от това на Талут, то разликата в негова полза беше значителна.

Неочаквано, още преди обитателите на бивака да си поемат дъх и да премерят разликата между двете хвърляния, над пистата прелетя още една стрела. Тюли стреснато се огледа назад и видя Айла на началната линия, все още с копиехвъргач в ръка. Успя да погледне напред, за да види приземяването на копието. Макар че постижението на Айла не бе толкова добро, колкото това на Джондалар, то бе надминало мощното изхвърляне на Талут и изражението върху лицето на Тюли показваше, че тя изобщо не може да повярва на случилото се.

9

– Джондалар, имаш право да поискаш от мен да изпълня твоето желание – заяви Тюли. – Признавам, че допусках някаква възможност да победиш Талут, но никога не бих повярвала, че и жената може да го стори. Ще ми се да го разгледам този... как му казвахте?

– Копиехвъргач. Не знам как иначе да го нарека. Идеята ми хрумна един ден, докато наблюдавах как Айла борави с прашката. Все си казвах: „Де да можех да хвърлям копие толкова далеч, с такава скорост и така сърчно, както тя изстрелва камък с прашката“. И започнах да си мисля как да го осъществя. – каза Джондалар.

– Ти и преди си разправял за нейната сърчност. Наистина ли е толкова добра? – попита Тюли.

Джондалар се усмихна:

– Айла, защо не вземеш прашката си и да покажеш на Тюли какво можеш?

Айла сбърчи чело. Публичните демонстрации не и бяха по вкуса. Беше овладяла уменията си да стреля с прашката тайно и след като с голяма неохота и бяха разрешили да ловува, тя винаги излизаше сама. Както тя, така и останалите хора от клана изпитваха неудобство, когато я виждаха да борави с ловно оръжие. Джондалар беше първият, който излезе на лов с нея и пръв доби истинска представа за уменията и. Тя се вгледа в усмихнатия мъж. Беше спокоен и уверен. Не забеляза прикрит намек да откаже.

Кимна и отиде да си вземе прашката и торбичката с камъни от Ридаг, на когото ги беше оставила, когато реши да хвърли копието. Момчето и се усмихваше от гърба на Уини, чувствайки се част от вълнението, и доволно от раздвижването, причинено от нея.

Тя се огледа за мишени. Забеляза забитите ребра на мамути и се прицели първо в тях. Кънтящият, почти музикален звук на удряци се в костите камъни не оставяха място за съмнение, че е улучила пилоните, но това бе твърде лесна цел. Огледа се за друга мишена. Беше свикнала да се цели по птици и дребни животни, а не да замеря предмети с камъни.

Джондалар знаеше, че възможностите и далеч надхвърлят стрелбата по пилони и като си спомни един следобед от току-що отминалото лято, усмивката му стана още по-широка, той се огледа и отдели с крак

няколко буци земя.

– Айла – извика той.

Тя се обърна и когато погледна към трасето, видя, че Джондалар е застанал с разтворени крака, сложил ръце на хълбоците, с по една буца пръст, закрепени на раменете му. Намръщи се. Веднъж бе сторил нещо подобно с два камъка и на нея не и бе приятно да гледа как се излага на опасност. Камъните, изстреляни от прашка, могат да бъдат смъртоносни. Но като помисли малко, трябваше да признае, че опасна бе по-скоро гледката, отколкото онова, което можеше да се случи в действителност. Два неподвижни предмета не биха били трудна цел за нея. Не беше и се случвало да не улучи такава мишена от години. Какво би и попречило да уцели и сега – това, че буците са закрепени върху раменете на мъжа, на онзи, когото обича?

Затвори очи, пое дълбоко въздух и отново кимна. Взе два камъка от торбичката, която лежеше на земята в краката и, сви кожената ивица и постави единия в средата и, а другия приготви в ръката си. След това вдигна очи.

Присъстващите бяха притихнали в тревожно напрежение. Никой не продумваше. Струваше и се, че бяха престанали дори да дишат. Тишината се нарушаваше единствено от пронизителното напрежение във въздуха.

Айла съсредоточи вниманието си върху човека с буците пръст на раменете. Когато направи първото си движение всички напрегнато изпънаха шии напред. С пъргавината и обиграността на опитен ловец, научен да действа максимално изненадващо, младата жена изстреля първия камък. Той все още не бе достигнал целта, а тя вече зареждаше втория. Твърдата буца пръст на дясното рамо на Джондалар се пръсна от удара на коравия камък. След това, още преди някой да бе разбрал, че е изстреляла и втория заряд, той последва първия и раздробил буцата от сиво кафява льосова почва върху лявото рамо на Джондалар, вдигайки облак от прах. Всичко стана толкова бързо, че някои от присъстващите останаха с впечатлението, че или не са забелязали всичко, или са им погостили някакъв номер.

Номер беше, но така майсторски изпълнен, че малцина биха могли да го повторят. Никой не беше обучавал Айла да борави с прашка. Беше се научила наблюдавайки тайно хората от клана на Брун и упражнявайки се, по метода на пробите и грешките. Беше си изработила техниката на бързо последователно изстрелване на два камъка като средство за самоотбрана, след като веднъж не улучи от първия път и едва се отърва от

нападащ я рис. Не знаеше, че повечето хора биха казали, че такава техника е невъзможна нямаше кой да и го каже.

Макар да не го съзнаваше, тя едва ли щеше да срещне някой друг, който да притежава нейното майсторство, пък и за нея това беше без значение. Съвсем не се интересуваше от това да мери силите си с някого, за да види кой е по-добрият. Състезаваше се само със себе си единственото и желание бе да усъвършенства собственото си майсторство. Знаеше възможностите си и когато замисляше нова техника, като например последователно бързо изстрелване на два камъка докато язди кон, тя опитваше няколко подхода и когато намереше най-удачния се упражняваше докато го усвои.

При всяка човешка дейност се намират по няколко души, които чрез концентрация, упорити упражнения и силно желание могат да я овладеят до такова съвършенство, че да превъзхождат в това отношение всички останали. Айла беше именно такъв майстор на прашката.

Настъпи моментна тишина, след което хората поеа дъх и се разбърбиха оживено, а Ранек започна да пляска с ръце по бедрата си. Веднага целият бивак започна да аплодира по същия начин, Айла не знаеше какво означават тези действия, затова погледна към Джондалар. Той сияеше от задоволство и тя започна да долавя, че плясканията са знак на одобрение.

Тюли също пляскаше, макар и малко по-сдържано от останалите – не искаше да се покаже чак толкова впечатлена, но Джондалар беше уверен, че случилото се наистина я бе поразило.

– Ако си мислите, че това е голяма работа, вижте сега! – каза той като се протегна да вземе още две буци земя. Видя, че Айла го наблюдава и приготвя още два камъка. Той хвърли двете буци едновременно във въздуха. Айла ги пръсна една след друга. Той хвърли още две и тя ги разби преди да успеят да паднат на земята.

Очите на Талут блестяха от възбуда.

– Много е добра! – възкликна той.

– Я ти хвърли две буци – каза му Джондалар.

В същия момент улови погледа на Айла и самият той взе още две буци. Показа и ги. Тя бръкна в торбичката и приготви по два камъка във всяка ръка. Необходима бе изключителна координация, за да зареди и изстреля с прашка четири камъка преди четирите буци земя, хвърлени във въздуха, да паднат на земята, но да направи това с нужната точност бе истинско предизвикателство, което определено щеше да постави на изпитание майсторлъка и. Джондалар чу как Барзек и Манув се

обзалагат Манув залагаше на Айла. След като беше спасила живота на малката Нуви, той беше сигурен, че тя може всичко.

Джондалар хвърли нагоре буците една след друга със силната си дясна ръка в момента, в който Талут запрати високо във въздуха други две.

Първите две, едната изхвърлена от Джондалар, а другата – от Талут, се пръснаха почни едновременно. Посипа се пръст, но за да се прехвърлят останалите камъни от едната ръка в другата бе необходимо допълнително време. Втората буца на Джондалар вече падаше надолу, а тази на Талут забавяше летежа си, доближавайки връхната точка на параболата си, когато Айла успя отново да приготви прашката си. Тя се прицели в по-ниската буца, която набираше скорост при падането си и изстреля един камък. Проследи попадението, изчаквайки по-дълго, отколкото би трябвало докато отново зареди прашката. Трябваше да бърза.

С ловко движение Айла постави последния камък в прашката и с невероятна за всички присъстващи скорост го изстреля, разбивайки последната буца преди да падне на земята.

Бивакът избухна в приветствени и одобрителни възгласи, всички дружно пляскаха бедрата си.

– Айла, това беше страхотна демонстрация! – похвали я сърдечно Тюли. – Не си спомням да съм виждала такова постижение преди.

– Аз ти благодаря – отговори Айла, пламнала от задоволство от реакцията на водачката, както и от собственото си постижение. Много хора се струпаха около нея, за да я поздравят. Тя се усмихваше стеснително, после потърси с поглед Джондалар, чувствайки се малко неловко от цялото това внимание. Той разговаряше с Уимез и Талут, който държеше Ръги на раменете си, а до него беше Лати. Видя, че тя го гледа, усмихна и се, но продължи да говори.

– Айла, как можа да се научиш така да боравиш с прашка? – попита Диджи.

– И къде? Кой те научи? – обади се Крози.

– И аз бих искал да се науча така да стрелям с прашка – добави срамежливо Дануг. Високият младеж стоеше зад другите, вперил в Айла пълен с възхищение поглед. Още първият път, когато я видя, нещо трепна в него. Беше убеден, че тя е най-красивата жена, която е виждал и че Джондалар, от когото се възхищаваше, е голям късметлия. А след ездата и сегашната демонстрация на нейното майсторство, онова, което назряваше в него, го завладя напълно.

Айла му се усмихна колебливо.

– Би могла да ни пообучиш, когато двамата с Джондалар ни покажете копиехвъргачите си – предложи Тюли.

– Да. Не бих имал нищо против да се науча да боравя с такава прашка, но копиехвъргачът наистина нещо интересно, стига да е достатъчно точен – обади се Торнек.

Айла отстъпи назад. Въпросите и тълпата я притесняваха.

– Копиехвъргач точен..., ако ръка точна – каза тя като си припомни как усърдно се бяха упражнявали с Джондалар, за да овладеят оръжието. Нищо не е точно само по себе си.

– Винаги е така. Майсторската ръка и око правят художника, Айла – каза Ранек като хвана ръката и и надникна в очите и. – Знаеш ли колко си красива, колко си грациозна? Та ти си просто художник с прашката.

Тъмните очи, вперени в нея, я накараха да види силното влечение и изтръгнаха от жената в нея реакция, стара колкото живота. Но в сърцето и се пробуди и предупреждение, това не бе мъжът за нея. Не бе мъжът, когото обичаше. Чувството, което Ранек изтръгна от нея, бе неоспоримо, но от друго естество.

Тя си наложи да извърне очи, огледа се отчаяно за Джондалар... и го откри. Гледаше към тях и яркосините му очи бяха изпълнени с огън, лед и болка.

Айла издърпа ръката си от Ранек и се отдръпна назад. Това вече беше прекалено. Всички тези въпроси, скупчените край нея хора, обзелите я необуздани чувства. Стомахът и се сви, в гърдите и задумка сърцето, гърлото я стегна трябваше да се махне. Видя Уини с Ридаг, който все още беше на гърба и и без много да му мисли, сграбчи торбичката с камъни с ръката, с която държеше прашката и се втурна към кобилата.

Рипна на гърба и и прегърна момчето с ръка, за да не падне, когато тя се накланя напред. Притискането и движенията на жената, както и безмълвните, необясними сигнали между нея и кобилата дадоха на Уини да разбере, че Айла желае да избяга и кобилата препусна по платото в бърз галоп. Рейсър ги последва, като догонваше без усилие майка си.

Хората от Лъвския бивак бяха поразени. Повечето от тях нямаха понятие защо Айла се втурна към коня си, а и малцина бяха я виждали да препуска така неудържимо. Жената с дългата развята руса коса, вкопчила се в гривата на галопиращата кобила, беше стряскаща и смайваща гледка и мнозина с удоволствие биха сменили мястото си с Ридаг. За миг Нези бе обзета от силно тревога – боеше се за момчето но после си помисли, че Айла не би го изложила на опасност и се успокои.

Момченцето не разбра, защо му подариха това рядко преживяване, но очите му блестяха от удоволствие. Макар че вълнението ускори малко пулса му, то не изпита страх, защото Айла го беше прегърнала здраво, и се отдаде на спиращото дъха шеметно надбягване с вятъра.

Бягството от мястото на изпитаното неудобство и познатото усещане за коня и неговия тропот намалиха напрежението в душата на Айла. След като се отпусна, тя усети с ръка особення, неравномерен звук от туптенето на сърцето на Ридаг и за момент се обезпокои. Запита се дали е постъпила разумно като го е взела със себе си, но после разбра, че пулсът му, макар и малко нарушен, не показва прекалено силно сърдечно натоварване.

Тя накара коня да забави темпото си и като направи широк кръг се насочи назад. Когато наближиха пистата за хвърлянето на копия минаха покрай двойка яребици, скрити във високата трева, все още не сменили пъстрата си лятна перушина с бели зимни пера. Конете ги подплашиха и те излетяха. Айла приготви прашката си по навик, после погледна надолу и видя, че Ридаг бе извадил два камъка от торбичката, която беше пред него. Тя ги взе и като управляваше Уини с бедрата си, свали едната от ниско летящите тлъсти птици на земята, а после и другата.

Спря Уини и, държейки Ридаг, се смъкна от гърба на кобилата. Постава го на земята и взе птиците, изви им вратовете и завърза пернатите им крака с няколко жилави стръка трева. Макар че можеха да летят бързо и на големи разстояния, тези птици никога не заминаваха на юг. Вместо това се покриваха с дебела бяла зимна перушина, която им служеше като маскировка и топлеше телата им през зимата, а краката им се превръщаха в снегоходки. Така те преживяваха студения сезон, като се хранеха със семена и клончета, а когато се разбушуваше снежна буря, издълбаваха малки пещери в снега, където се криеха докато отmine.

Айла отново качи Ридаг на гърба на Уини.

– Ще подържиш ли белите яребици? – посочи тя с ръка.

– Ще ми позволиш ли? – попита я той със знаци, като ръкомаханията му далеч не бяха единственият израз на искрената му радост. Никога не беше тичал бързо единствено заради удоволствието от скоростта за пръв път изпитваше това чувство. Никога не бе ловувал и не разбираше сложните чувства, породени от съчетаването на интелигентност и умение при преследването на онова, от което живееше той и неговия народ. Сега бе попаднал най-близо до всичко това едва ли друг път би се озовал в подобно положение.

Айла се усмихна, праметна яребиците на врата на коня пред Ридаг,

после се обърна и тръгна към пистата за хвърляне на копия. Уини я последва. Айла не бързаше да се върне, все още беше разстроена, спомняйки си сърдития поглед на Джондалар. Защо се ядоса той така? Миг преди това и се бе усмихнал толкова доволен... когато всички се тълпяха около нея. Но когато Ранек... Тя се изчерви, спомняйки си черните очи, равния глас. „Другите! – помисли си тя, разтърсвайки глава, сякаш, за да сложи в ред мислите си. – Не ги разбирам тези Другите!“

Вягърът, който духаше откъм гърба и, запрата кичури коса в лице-то и. Тя раздражено ги отметна назад с ръка. Няколко пъти си беше мислила отново да силете косите си, както когато живееше сама в долината, но Джондалар я харесваше с разпуснатата коса, затова я бе оставила свободна. Понякога това и бе неприятно. После с леко раздражение забеляза, че все още държи прашката в ръка, защото няма къде да я остави, липсваше и удобен ремък, под който да я пъхне. Нямахше възможност да носи дори торбата с церовете си с тези дрехи, но ги облече, защото Джондалар ги харесваше винаги я завързваше за ремъка, който придържаше робата и затворена.

Отново вдигна ръка, за да отметне косите от лицето си и тогава забеляза прашката. Спря се и като издърпа назад косата си, за да освободи очите си, завърза еластичната кожена прашка около главата си, подпъхна свободния и край, и се усмихна доволна от себе си. Така май стана добре. Косата и продължаваше да виси свободно на гърба и, но прашката не и позволяваше да влиза в очите и, а главата и изглеждаше добро място за носене на прашката. Повечето хора предположиха, че скокът, с който Айла прелетя на гърба на кобилата, както и бързият галон, съчетан с внезапния лов на бели яребици, са част от демонстрацията и по боровене с прашка. Тя предпочете да не ги разубеждава, но избягваше да поглежда към Джондалар и Ранек.

Джондалар разбра, че Айла е разстроена, когато тя се обърна и избяга, и беше сигурен, че вината е негова. Съжаляваше за това и мислено се укоряваше, но му беше трудно да се справи с непознатите за него смесени чувства и не знаеше как да и го каже. Ранек не съзнаваше дълбочината на объркаността на Айла. Разбираше, че е предизвикал някакво чувство у нея, и подозираше, че вероятно то е една от причините за смутеното и втурване към коня, но смяташе, че действията и са наивни и мили. Усещаше, че все повече го привлича и се питаше колко ли са силни чувствата и към едрия русокос мъж.

Когато тя се завърна, децата отново препускаха нагоре-надолу по пистата за хвърляне на копия. Нези дойде за Ридаг и взе и птиците.

Айла пусна конете. Те се изтеглиха настрани и започнаха да пасат. Айла остана да наблюдава няколко души, които след приятелски спор се впуснаха в неофициално състезание по хвърляне на копия, което се превърна в нещо, излизащо извън рамките на нейния опит. Започнаха една игра. Тя беше наясно със състезанията и турнирите, които поставяха на изпитание необходимите за оцеляване умения, като това кой може да бяга най-бързо и кой – да хвърля копие най-далеч, но не проумяваше дейност, чийто предмет бе единствено забавлението, при което случайността бе критерий за изпитание и усъвършенстване на основни умения.

Донесоха от землянката няколко обръча. Размерът им бе колкото обиколката на човешко бедро. Бяха направени от ивици мокра сурова кожа, усукана и оставена да изсъхне, след това плътно увита с листа от мечо ухо. Част от съоръженията бяха и заострени пръти с пера отзад. Това бяха леки копия, но без остриета от кост или кремък.

Търкулваха обръчите по земята и хвърляха по тях прътовете. Кога то някой спреше обръч, като вкараше през него прът и го забиеше в земята, останалите изразяваха одобрението си с възгласи и пляскане по бедрата. Играта, в която също влизаха думите за броене и това нещо, на което му казваха облог, предизвика голямо вълнение. Айла беше очарована. Играеха и мъже, и жени, но се редуваха да търкалят обръчите и да хвърлят копията, сякаш едните се състезаваха срещу другите.

Накрая се стигна до някакъв окончателен резултат. Няколко души са запътиха обратно към землянката. Сред тях, почервеняла от възбуда, беше Диджи. Айла тръгна с нея.

– Днешният ден изглежда се превръща в празник – каза Диджи. – Състезания, игри, пък и изглежда ще имаме истинско пиршество. Задушното на Нези, бозата на Талут, ястието на Ранек. Какво смяташ да правиш с белите яребици?

– Знам един специален начин за приготвянето им. Как мислиш? Дали да ги сготвя?

– Защо не? Пиршеството само ще се обогати с още едно специално блюдо.

Приготовленията за гуляя се долавяха още преди да достигнат землянката – наоколо се разнасяха благоуханни миризми на гозби, които многообещаващо гъделичкаха обонянието им. Най-голям принос в това отношение имаше задушното на Нези. То тихо къкреше в голямата готварска кожа, нагледжано в момента от Лати и Брайнан, макар че като че ли абсолютно всички участваха с по нещо в приготвянето на храната. Айла се интересуваше от това как се готви задушено и бе наблюдавала

приготовленията на Нези и Диджи.

В една голяма дупка, изкопана до огнището, беше поставена жаравна върху струпана от преди пепел, с която беше покрито дъното на дупката. Върху жаравата посипаха пласт от стрит сух мамутски тор, а над него поставиха широко и дебело парче необработена мамутска кожа, прикрепено върху рамка и напълнено с вода. Глеещата под кожата жаравна започна да нагрява водата, но когато най-после торта пламна, значителна част от горивото, върху което лежеше кожата, бе вече изгоряло, и тя висеше само на рамката. Бавно просмукващата се през необработената кожа течност, макар и достигнала точката на кипене, я предпазваше от възпламеняване. Когато горивото под готварската кожа изгоря, задушеното продължаваше да ври благодарение на добавяните речни камъни, предварително загрети до червено в огнището – задача, която се поверяваше на някои от децата.

Айла оскуба двете яребици и ги изкорми с малък костен нож. Нямаше дръжка, но задната му част беше притъпена, за да не се пореже този, който го използва, а зад върха му беше издялана вдлъбнатина. Хващаше се с палеца и показалеца от двете страни, като палецът се поставяше във вдлъбнатината за по-лесно боравене. Не беше нож за тежка работа, а само за разрязване на месо или кожа и Айла се бе научила да борави с него едва след пристигането си тук, но го намираше за много удобен.

Винаги приготвяше ястието с яребици в дупка, облицована с камъни, в която се запалваше огън, като се оставяше пламъкът да изгасне преди птиците да се поставят вътре и да се покрият. Обаче в този район трудно се намираха големи камъни, затова тя реши да пригоди дупката за задушеното за своята цел. Сезонът не беше подходящ за зеленчуците, които обичаше да употребява – подбел, коприва, лобода – както и за яребичи яйца, иначе щеше да напълни с тях кухините на птиците, но някои от билките, които носеше в торбата с церовете си, използвани в малки дози, бяха не само лекарства, но и отлични подправки, пък и сеното, с което уви птиците, щеше да им придаде от своя аромат. Може би нямаше да се получи любимото ястие на Креб, когато свършеше, но би трябвало да е вкусно, помисли си тя.

Когато приключи с чистенето на птиците, тя влезна вътре и видя Нези край първото огнище. Тя разпалваше огън в голямата камина.

– Бих искала да сготвя яребици в дупка, както ти правиш задушено в дупка. Мога ли да взема въглища? – попита Айла.

– Разбира се. Трябва ли ти нещо друго?

– Имам сушени билки. Предпочитам свежи зеленчуци за птици. Но

по това време на година няма.

– Можеш да надникнеш в складовото помещение. Там има зеленчуци, които би могла да употребиш, а също и сол – обясни и Нези.

„Сол“ – помисли си Айла. Не беше готвила със сол откакто напусна Клана.

– Да, бих използвала сол. Може би и зеленчуци. Ще видя. Къде мога намеря жаравата?

– Аз ще ти дам, само да свърша с това.

Айла се загледа как Нези пали огъня, отначало машинално, без да обръща много внимание, но после се заинтригува. Макар че по-рано не беше се замисляла, тя знаеше, че при тях няма достатъчно дървета. За гориво използваша кости, а те не се разпалваха лесно. Нези беше взела малка главня от друга камина и с нея разпали малко съчки, събрани за подпалки. После прибави сух тор, който даде по-горещ и силен пламък, а след това постави обрезки и парченца от кости. Те не се подхващаха добре.

Нези раздухваше огъня, за да го поддържа като в същото време движеше малка дръжка, която младата жена не беше забелязала до този момент. Айла долови леко свистене, подобно на вятър, видя как се разпиля малко пепел и забеляза, че пламъкът се разгоря по-силно. От това костните парчета започнаха да тлеят по краищата, а сетне лумнаха. Айла изведнъж установи източника на нещо, което не и даваше мира, нещо което едва долавяше, но което я дразнеше от самото и пристигане в Лъвския бивак. Миризмата на пушека беше друга.

Самата тя понякога бе палила огън със сух тор и познаваше силния, остър мирис на неговия дим, но основното гориво, което използваше, беше от растителен произход беше свикнала с миризмата на пушека от горящи дърва. А горивото в Лъвския бивак беше от животински произход. Миризмата на горящи кости бе друга – напомняше печено месо, оставено твърде дълго на огъня. В комбинация със сух тор, каквото също използваша в големи количества, се получаваше силен остър мирис, който проникваше във всяко кътче на бивака. Не беше неприятен, но за нея бе непознат и тя изпитваше леко безпокойство. Сега, когато откри причината, тя се освободи от неясното напрежение.

Айла се усмихна докато наблюдаваше как Нези прибавя още кости и наглася ръчката така, че да се засили пламъкът.

– Как постигаш това? – попита тя. – Правиш огън така силен?

– За да гори, огънят трябва да диша, а вятърът е дъхът на огъня. Майката ни научи на това, когато направи жените пазителки на

огнището. Можеш сама да го видиш, когато раздухваш огъня с дъха си – тогава той става по-силен. Изкопали сме канал под огнището, чийто отвор е отвън по него вкарваме вятъра. Каналът е облицован с животински черва, които са били надути с въздух преди да бъдат изсушени, а после покрити с кости, за да не се затлачи каналът с пръст. Въздухопроводът за това огнище минава нататък, под тези рогозки от треви. Виждаш ли? Айла погледна натам, където сочеше Нези и кимна.

– Влиза ей тук – продължи жената, показвайки и кух бизонов рог, подаващ се от отвор, разположен встрани от ямата-огнище под нивото на пода. – Но на човек не всеки път му е нужен еднакъв вятър. Зависи колко силно духа навън и какъв огън ти трябва. Ето с това спираш вятъра или го пускаш вътре – каза Нези, показвайки и ръчката, закрепена за вратичка, направена от тънка раменна кост.

Като решение бе просто, но идеята бе оригинална – истинско техническо постижение от съществено значение за оцеляването на хората. Без него Ловците на мамути не биха могли да живеят в субполярните степи, с изключение на няколко изолирани района, въпреки изобилието от дивеч. В най-добрия случай щяха да идват тук само през лятото. В почти напълно обезлесените земи с жестоки зими, чието настъпване се забелязваше по напредването на ледниците по сушата, огнището с въздухопровод им даваше възможност да горят кости – единственото гориво, което се намираще в достатъчно големи количества, за да им позволи да живеят тук целогодишно.

След като Нези разпали огъня, Айла прегледа складовите помещения, за да види дали ще си хареса нещо за плънка на яребиците. Съблягнаха я изсушени зародиши от яйца на птици, но те вероятно трябваше да се изкисват, а тя не знаеше колко време би и отнело това. Замисли се дали да не използва диви моркови или зърната от шушулки млечен фий, но се отказа.

Тогава забеляза кошницата, в която все още беше кашата от зърна и зеленчуци, която бяха сварили с помощта на горещи камъни тази сутрин. Беше оставена настрана за всеки, който иска да си похапне от нея и се беше сгъстила и слегнала. Опита я. Когато липсваше сол, хората предпочиташа остри пикантни подправки и тя беше сложила в кашата пелин и джоджен, после прибави горчиви корени, лук и диви моркови към сместа от ръж и ечемик.

С малко сол – помисли си тя, – слънчогледово семе, което беше видяла в хранилището, и стафиди..., а защо не и мъничко подбел и шипки от торбата с церовете, може да се получи много интересна плънка за

яребиците.

Айла подготви и напълни птиците, уви ги в прясно окосена трева, зарови ги в една дупка заедно с малко костни въглени и посипа отгоре пепел. След това отиде да види какво правят другите.

Край входа на землянката кипеше усилена дейност. Там се бяха събрали почти всички обитатели на бивака. Когато приближи, видя струпани големи купи от житни снопове. Няколко души вършееха, тъпчеха, налагаха и вееха сноповете, за да отделят зърното от сламата и да го олющят. Други отстраняваха останалата плява, като подхвърляха зърното във въздуха от широки равни веялки-скарари, направени от върбови пръчки, за издухване на по-леките люспи. Ранек насипваше зърното в хапан, направен от издълбана кост от крак на мамут, удължена с парче бедрена кост. Той взе един мамутски бивник, прерязан напречно, който му служеше за чукало, и започна да стрива зърното.

Скоро след това Барзек свали връхната си дреха от козина и като застана срещу него започна да редува удари след неговите, така че работата да е по-спорна. Торнек започна да пляска с ръце в такт с ритъма, а Манув заприглася с повтарящ се, напевен рефрен:

„Ай-яб уо-уо, мели Ранек зърно!
Ай-яб уо-уо, мели Ранек зърно!“

Сетне Диджи се включи при втория удар с хармонична контрастна фраза:

„Неб, неб, неб, неб, с Барзек трудът е лек!
Неб, неб, неб, неб, с Барзек трудът е лек!“

Не след дълго и други започнаха да пляска по бедрата си, като мъжките гласове се присъединиха към Манув, а женските – към Диджи. Айла почувствува пулсиращия ритъм и започна да си тананика, като не беше много сигурна дали и се иска да се присъедини, но и харесваше.

След известно време, Уимез, който беше съблякъл анораката се, се приближи плътно до Ранек и го замести без да изпуска удар. Манув също така бързо смени куплета и на следващия такт подхвана нов стих:

„Наб паб уи-йе, Уимез тук сега се включи!“

Когато Барзек се поумори, Друез пое от него работата и Диджи смени словосъчетанието, а после дойде ред на Фребек.

По едно време спряха, за да проверят какво са направили досега и изсипаха смляното зърно в кошница със сито от преплетени хвощови листа. Разклатиха го, за да се пресее. После насипаха още зърно в костния хаван, но сега Тюли и Диджи се захванаха с чука от мамутски бивник, а Манув съчини стихче и за двете, като пееше женската част с фалцет, разсмивайки всички.

Нези смени Тюли, а Айла импулсивно пристъпи напред и застана до Диджи, с което предизвика усмивки и одобрителни кимания.

Диджи удари бивника и го пусна. Нези се пресегна и го вдигна, докато Айла заемаше мястото на Диджи. Айла чу едно „йах!“, когато чукалото отново тропна, и грабна дебелия, леко извит прът от бивник. Беше по-тежък, отколкото очакваше, но го вдигна и чу песента на Манув:

„А-яб уа-уа, Айла е добре дошла!“

Тя едва не изпусна мамутския бивник. Не беше очаквала спонтанния приятелски жест и при следващия такт, когато целият Лъвски бивак запя дружно, и мъже, и жени, тя толкова се развълнува, че с мъка удържа сълзите си. Това беше нещо повече от обикновено послание на обич и приятелство към нея това означаваше, че те я приемат. Тя беше открила Другите и те я приветстваха с добре дошла.

Трони смени Нези, а след известно време Фрали се насочи към тях, но Айла поклати глава и бременната жена с готовност отстъпи. Айла остана доволна, но това потвърди подозрението и, че Фрали не се чувства добре. Продължиха да бършат житото, докато Нези ги спря за да го изсипе в ситото и да напълни отново хавана.

Този път Джондалар пристъпи напред, за да поеме своя дял от еднообразната и трудна работа по ръчното смилане на дивото жито, което ставаше по-лесно със задружни усилия и майтап. Намръщи се, когато и Ранек се приближи. Изведнъж напрежението между тъмнокожия мъж и русия гост внесе нотка на враждебност в дружеската атмосфера.

Всички я доловиха, когато двамата мъже, редувайки се с тежкия бивник, ускориха ритъма. Със засилването на темпото припяването утихна, но някои започнаха да тропат с крака, а пляскането ставаше все по-високо и остро. Неусетно Джондалар и Ранек увеличиха и силата заедно с ритъма и вместо съвместна работа, се получи състезание по сила и упоритост. Всеки от тях бърхтеше чукалото с такова настървение, че то отскачаше нагоре, където другият го прихващаше и отново го запокитваше надолу.

Челата им се покриха с пот, която потече по лицата и в очите им. Измокри туниките им, докато те продължаваха да се надпреварват, блъскайки все по-бързо и по-силно голямото тежко чукало в хавана, един след друг, назад-напред. Като че ли никога нямаше да спрат. Дишаха тежко, личеше че са изтощени, но не се предаваха. Никой не искаше да отстъпи пред другия създаваше се впечатление, че всеки от двамата би предпочел да умре пръв.

Айла се паникьоса. Тези двамата го даваха твърде на юруш. Хвърли тревожен поглед на Талут. Той кимна на Дануг и двамата се приближиха до упоритите мъже, които явно бяха решили да загинат.

– Време е и други да опитат! – изрева Талут като изблъска Джондалар и грабна чукалото. При повторното движение Дануг го измъкна от Ранек.

И двамата бяха така замаяни от изтощение, че едва ли съзнаваха, че състезанието им е свършило докато, дишайки тежко, се отдалечаваха олюлявайки се. Айла искаше да им се притече на помощ, но бе обзета от нерешителност. Тя разбираше, че по някакъв начин бе станала причината за тяхната борба, и че при когото от двамата да отидеше най-напред, другият щеше да се почувствува унижен. Хората от бивака също бяха разтревожени, но не бяха склонни да им предлагат помощта си. Опасяваха се, че ако изразят загрижеността си, ще признаят че състезанието между двамата е било нещо повече от игра и ще предизвикат съперничество, което никой не беше готов да приеме толкова сериозно.

Докато Джондалар и Ранек се възстановяваха, вниманието на хората се насочи към Талут и Дануг, които продължаваха да бхтят житото, превръщайки труда в състезание – наистина приятелско, но не по-малко напрегнато. Талут се усмихваше широко на младия си двойник, докато блъскаше чукалото от бивник в хавана от копито.

Дануг със сериозно изражение го сменяше с неумолимо упорство.

– Браво, Дануг! – извика Торнек.

– Той няма никакъв шанс да спечели – отвърна му Барзек.

– Дануг е по-млад – каза Диджи. – Талут първи ще се предаде.

– Той не е толкова издръжлив, колкото Талут – противопостави се Фребек.

– Още му липсва силата на Талут, но Дануг е издръжлив – каза Ранек. Вече напълно бе възстановил нормалното си дишане и можеше да се включи в коментарите. Макар и все още изтощен, той виждаше в тяхното състезание начин да накара това, което направиха с Джондалар, да не изглежда така сериозно.

– Хайде, Дануг! – извика Друез.

– Ти можеш! – обади се Лати, обхваната от ентузиазма, макар че не беше сигурна дали е в полза на Дануг или Талут.

Изведнъж копитото се счупи от един силен удар на Дануг.

– Хайде, стига вече! – упрекна ги Нези. – Никой не ви кара да блъскате толкова силно, че да чупите хавана. Ето, че сега ни трябва нов и ми се струва, че ти, Талут, трябва да го изработиш.

– Имаш право! – каза Талут, сияейки от задоволство. – Дануг, много добре се представи. Пораснал си, докато те нямаше. Нези, виждаш ли това момче?

– Я вижте това! – каза Нези като изваждаше съдържанието на хавана. – Това зърно е смляно на прах! Аз просто го исках разтрошено. Възнамерявах да го изсуша и складирам. А това не може да се съхранява.

– Какъв вид зърно е това? Ще питам Уимез, но ми се струва, че хората на моята майка правеха нещо от стрито на прах зърно – каза Ранек. – Ще си взема от него, ако друг не го иска.

– Повечето е пшеница, но има и по малко ръж и овес. Тюли вече има достатъчно за малки самуни от смляно зърно, които всички харесват, те само трябва да се опекаат. Талут искаше малко зърно, за да го смеси със скорбялата от корени на хвоц за неговата боза. Но ако желаш, можеш да вземеш цялото количество. Изработил си си го.

– И Талут е работил за него. Ако иска, може да си вземе – рече Ранек.

– Ранек, задели си колкото искаш. Аз ще взема това, което остане – каза Талут. – Скорбялата от хвоцови корени, която съм изкиснал, започва да ферментира. Не знам какво ще стане, ако изсипя това количество в нея, но би било интересно да опитам.

Айла наблюдаваше и Джондалар, и Ранек, за да се увери, че и двамата са добре. Когато видя как Джондалар свали потната си туника, напписка се с вода и влезе в землянката, тя разбра, че му няма нищо. След това се почувства малко глупаво загдето се бе безпокоила толкова много за него. В края на краищата той бе силен, енергичен мъж и малко физическо натоварване не би навредило нито на него, нито на Ранек. Но тя отбягваше и двамата. Беше обърквана от техните действия и своите чувства и и трябваше известно време за размисъл.

Трони излезе от сводестия вход на землянката с разтревожен вид. Държеше Хартал на единия си хълбок, а на другия крепеше плитък костен поднос, отрупан, с кошници и сечива. Айла забърза към тях.

– Да помогна аз? Държа Хартал? – попита тя.

– О, много ще съм ти признателна! – каза младата майка и и подаде бебето. – Днес всички готвят специалитети и аз също искам да приготвя нещо за празненството, но все не мога да смогна. А сега и Хартал се събуди. Нахраних го, но вече не му се спи.

Трони намери място да разгъне постелката недалеч от големия огън отвън. Докато държеше бебето, Айла наблюдаваше как Трони изсипа неолющени слънчогледови семена от една от кошниците в плиткия костен поднос. С парче кост от пръст – Айла предположи, че е от рунтав носорог – Трони размачка семената на пюре. След като стри още няколко дози семе, тя напълни друга кошница с вода. Взе две прави костени пръчки, изгладени и оформени по подходящ начин, и с една ръка сръчно измъкна горещи камъни от огъня. Топна ги във водата, от която със съскане изскочи облаче пара, извади ги охладени, сетне прибави още горещи и така, докато водата завря. После добави пурето от слънчогледово семе. Айла беше заинтригувана.

В процеса на обработката се освободи маслото от слънчогледовото семе. Трони го огреба с голям черпак и го насипа в друг контейнер, този път направен от ствол на бреза. Когато обра всичко, което можеше, тя насипа разтрошени диви зърна от някакъв неясен сорт и малки черни семенца от лобода във врялата вода, подправяйки я с билки, после добави още готварски камъни, за да поддържа кипенето и. Съдовете от ствол на бреза тя постави настрана, за да изстинат, докато слънчогледовото масло се втвърди. Даде на Айла да го опита на върха на черпака и тя реши, че е чудесно.

– Много е вкусно, когато с него се намажат малките кексчета на Тюли – каза Трони. – Затова исках да го приготвя. Докато кипвах водата си мислех защо да не направя нещо за закуска за утре сутринта. На никого не му се готви сутрин след голям гуляй, но поне на децата им се закусква. Много ти благодаря, че ми помогна с Хартал.

– Няма нужда благодариш. На мен беше приятно. Дълго време не държала бебе. – каза Айла и изведнъж осъзна, че действително бе така. Вгледа се внимателно в Хартал като мислено го сравняваше с бебетата от Клана. Хартал нямаше вежди, но и при бебетата от Клана те не бяха напълно развити. Челото му беше по-право и главата му по-заоблена, но на тази крехка възраст различията не бяха добре изявени, помисли си тя. Изключение правеше това, че Хартал се смееше и гукаше, докато бебетата на Клана не издаваха толкова много звуци.

Бебето започна да се върти малко неспокойно, когато майка му отиде да измие приборите. Айла го залюля на колене, после го обърна така,

че то се оказа с лице към нея. Тя му заговори и забеляза с какъв интерес се заслуша той в думите и. За известно време това отвлеche вниманието му, но не за дълго. Когато се канеше да заплаче, Айла свирна с уста. Звукът го изненада и той се отказа от плаче и се заслуша. Тя отново засвири, този път имитирайки птичка.

Айла бе прекарала много от самотните следобеди в своята долина, упражнявайки се в птичи подсвирквания и чуруликане. Така майсторски бе овладяла умението да имитира песента на птиците, че някои видове идваха при нея когато подсвиркваше, но тези птици не се срещаха единствено в долината.

Когато зачурулика, за да забавлява бебето, наоколо накачаха няколко птици и започнаха да кълват зърното и семената, които бяха изпаднали от кошниците на Трони. Айла ги забеляза, подсвирна отново и протегна пръст. След известно първоначално колебание една храбра сипка кацна на пръста и. Внимателно, с чуруликания, които успокоиха и заинтригуваха мъничкото птиче, Айла го взе и го приближи към бебето, за да го види. Но то се подплаши от доволния му кикот и протегнато тлъстичко юмруче и отлетя.

И тогава, за своя изненада, Айла чу аплодисменти. Звукът от пляскане с ръце по бедра я накара да вдигне очи и тя видя около себе си усмихнатите лица на почти всички хора от Лъвския бивак.

– Айла, как го правиш? Знаем, че някои хора могат да имитират птица или животно, но ти го правиш така добре, че те се хващат на въдицата – каза Трони. – Никога не съм срещала друг човек, който има такава власт над животните.

Айла се изчерви като че ли я бяха хванали да прави нещо... нередно, уловена беше в действие, което я правеше различна от другите. Въпреки усмивките и одобрителните слова, тя се почувствува неудобно. Не знаеше как да отговори на въпроса на Трони. Не знаеше как да и обясни, че когато си съвсем сам и си пълен господар на времето си, можеш да се упражняваш да чуруликаш като птица колкото си искаш. Когато няма към кого да се обърнеш на този свят, можеш да се сприятелиш дори с някой кон или лъв. Когато не знаеш дали на земята има друг като теб, търсиш връзка с някое живо същество но всички възможни начини.

Рано следобед дейностите в Лъвския бивак позатихнаха. Макар че обикновено главното им ядене бе по пладне, този ден повечето хора го пропуснаха или хапнаха по нещо останало от закуската, в очакване на пиршество, което обещавахе да бъде великолепно, макар да не беше планирано. Хората си почиваха някои дремеха, други от време на време проверяваха гозбите, трети си приказваха тихо, но във въздуха се усещаше възбуждане и всички очакваха с нетърпение една специална вечер.

Вътре в землянката Айла и Трони слушаха Диджи, която им разправяше подробно за посещенията си в бивака на Бранаг и за приготовленията за тяхното бракосъчетание. В началото Айла слушаше с интерес, но когато младите жени Мамутои започнаха да говорят за роднини и приятели, които тя не познаваше, тя стана и като каза, че отива да види какво става с яребиците, излезе навън. Приказките на Диджи за Бранаг и приближаващото бракосъчетание накараха Айла да се замисли за отношенията и с Джондалар. Той беше и казал, че я обича, но никога не и бе предлагал да се съберат, нито беше говорил за бракосъчетание и тя се питаше каква ли е причината.

Отиде при огнището, където се готвеха нейните птици, убеди се, че топлината все още се усеща и тогава забеляза Джондалар с Уимез и Дануг на мястото, където обикновено работеха, настрани от хорските пътеки. Знаеше за какво си говорят, но и да не знаеше, нямаше да и е трудно да се досети. Мястото беше обсипано с големи парчета и остри отломъци от кремък, а няколко големи скални образувания от камъка, с който работеха, лежаха на земята близо до тримата майстори на сечива. Често се питаше как могат да прекарват толкова много време в приказки за кремъка.

Беше сигурна, че вече са си казали всичко, което може да се каже по тази тема.

Тя не беше майстор, но до идването на Джондалар сама си правеше каменни сечива, които и служеха добре. Като малка често бе наблюдавала Друуг, майсторът на сечива от клана, усвоявайки техниките му по метода на подражанието. Но още първият път, след като бе наблюдавала работата на Джондалар, тя разбра, че неговите умения далеч надхвърлят нейните и макар че и двамата имаха сходно чувство към този занаят, а може би и относително близки способности, методите и сечивата на

Джондалар бяха много по-съвършени от тези на Клана. Тя беше любопитна по отношение на методите, които Уимез използваше и се канеше да си направи устата някой път да го погледа как работи. Реши, че сега моментът е подходящ.

Джондалар усети присъствието и още щом тя излезе от землянката, но се опита да не го показва. Беше сигурен, че тя го избягва още от демонстрацията с прашката в степта и не искаше да и се натрапва, щом тя отбягваше компанията му. Когато тя тръгна към тях, той усети как стомахът му се сви силно от напрежение – опасяваше се, че тя или може да промени решението си, или изобщо не се е запътила към тях.

– Ако аз не преча, аз искам да гледа как прави сечива – каза Айла.

– Ама разбира се. Седни – каза Уимез и и се усмихна приветливо.

Джондалар видимо се отпусна, сбърченото му чело се опъна и стиснатите му челюсти се отпуснаха. Дануг се опита да каже нещо, когато тя седна до него, но присъствието и го правеше безмълвен. Джондалар видя обожанието в очите му и с мъка подтисна снизходителната си усмивка. Постепенно се беше привързал истински към младежа, пък и знаеше, че юношеската любов не е заплаха за него. Можеше да си позволи известно чувство на покровителстващ по-голям брат.

– Джондалар, твоята техника намира ли широко приложение? – попита Уимез, явно продължавайки разговор, който Айла беше прекъснала.

– Повече или по-малко. Болшинството от хората отделят остриета от подготвена сърцевина, за да направят други инструменти – длета, ножове, гребла или върхове за малки копия.

– Ами големите копия? Ходите ли на лов за мамути?

– Понякога – отвърна Джондалар. – Не се специализираме в големите копия като вас. Върховете за тях се правят от кости – лично аз предпочитам за тази цел крак от сърна. Длетото се използва, за да се изсече острието в груб вид като се очертаят канали по повърхността на костта и после те се дълбаят, докато върхът се отдели. След това му се придава нужната форма с ренде. Здрави остри върхове се получават с мокър пясъчник.

Айла, която му беше помагала да правят използваните от тях костени върхове на копия, беше впечатлена от тяхната ефикасност. Бяха дълги и смъртоносни и се забиваха дълбоко, когато копията се хвърляха силно, особено с копиехвъргач. Много по-леки от тези, които тя използваше и чийто прототип бе тежкото копие на Клана, копията на Джондалар бяха предназначени за хвърляне, а не за забиване.

– Костният връх прониква надълбоко – каза Уимез. – Ако уцелиш жизненоважно място, смъртта настъпва веднага и има малко кръв. Но по-трудно се уцелва жизненоважно място на мамут или носорог. Козината им е гъста, кожата – дебела, и дори върхът да попадне между ребрата, трябва да премине през много сланина и мускули, за да проникне навътре в тялото. Добра цел е окото, но то е малко и винаги подвижно. Мамутът може да бъде убит като му се пониже гърлото с копие, но това е опасно. Трябва да си много близо до него. Копието с костен връх има остри ръбове. То прониква по-лесно през жилавата кожа, изтича повече кръв и това обезсилва животното. Ако искаш да му пуснеш обилно кръв, най-подходящите цели са стомаха и пикочния мехур. Не става толкова бързо, но е много по-безопасно.

Айла слушаше прехласната. И правенето на сечива беше интересно, но тя никога не бе ходила на лов за мамути.

– Прав си – каза Джондалар, – но как изработваш прав връх на голямо копие? Каквато и техника да прилагаш за отделянето на острието, то винаги е леко извито. Такава е природата на камъка. А не можеш да хвърлиш копие с извит връх, няма да си точен, ще се загуби силата на забиването, а вероятно и половината от усилията ти ще отидат напразно. Затова кремъчните върхове винаги са малки. Когато дялаш отдолу за да се оформи прав връх, остава много малко от него.

Уимез се усмихваше и кимаше с глава в знак на съгласие:

– Това е вярно, Джондалар, но нека да ти покажа нещо. По-възрастният мъж взе един тежък вързоп, увит в необработени кожи иззад себе си и го отвори. Взе една огромна брадва, гигантско оръжие с размера на тежък боен чук, направена от цяло кремъчно образование. Тъпата и част бе леко заоблена, а острието – оформено от дебело към тънък връх.

– Правил си нещо такова, сигурен съм.

Джондалар се усмихна:

– Да, правил съм брадви, но не чак толкова големи. Тази изглежда е за Талут.

– Да, възнамерявах да и поставя дръжка от дълга кост, и да я дам на Талут... или може би Дануг – каза Уимез, усмихвайки се на младия мъж. – Такива се използват за трошене на мамутски кости или за разсичане на бивници. За такава трябва силен човек. Талут я върти като пръчка. Мисля, че и Дануг вече може да го прави.

– Да, може. Той ми отрязва пръти – каза Айла, гледайки Дануг с благодарност, което го накара да се изчерви и срамежливо да се усмихне. Тя също бе правила и използвала ръчни брадви, но не чак толкова

големи.

– Как правиш брадва? – продължи да разпитва Уимез.

– Ами обикновено най-напред като отцепвам дебело парче с каменен чук и го обработвам от двете страни, за да му направя ръб и връх.

– Народът на майката на Ранек, Атерианците, правят острие на копие с двулицева обработка.

– Двулицева? Издялано от двете страни като брадва? За да го направиш достатъчно право, трябва да вземеш голяма кремъчна плоча, не можеш с фино тънко острие. Това не е ли малко грубо за острие на копие?

– Вярно е, че бе малко дебело и тежко, но определено по-добро от брадва. И много ефикасно при животните, които те преследват. Въпреки това си прав. За да промушиш носорог, ти трябва кремъчен връх, който е дълъг, нрав, здрав и тънък. Как би го направил? – попита Уимез.

– С двулицева обработка. Това е единственият начин.

При такава дебела плоча ще приложи обработка с равномерен натиск, за да отстраня двустранно фините отломъци – каза замислено Джондалар, като се опитваше да си представи такова оръжие, – но това изисква огромно внимание.

– Точно така. Проблемът е във вниманието и качеството на камъка.

– Да. Той трябва да е прясно добит. Човекът, при когото научих занаята, Даланар, живее близо до гол зъбер от варовик, в чиято основа на нивото на земята има кремък. Може би нещо от неговия камък би свършило работа. Но и така да е, пак би било трудно. Правила сме много фини секири, но не знам как по този начин можеш да направиш свестен връх на копие.

Уимез извади друг пакет, увит във фина мека кожа. Отвори го внимателно и показа няколко кремъчни остриета.

Очите на Джондалар се разшириха от удивление. Вдигна поглед към Уимез, после обърна очи към Дануг, който се усмихваше с гордост за наставника си, след това взе един от върховете. Нежно го завъртя в ръцете си, почти галейки красиво обработения камък.

Кремъкът беше гладък и хлъзгав, почти като намазан с масло, но не съвсем, и шлифованата му повърхност блестеше на слънчевата светлина. Предметът бе оформен като върбов лист, с почти идеална симетрия във всичките си измерения и лежеше върху дланта му от основата и до върховете на пръстите. Започваше с острие в единия край, което се разширяваше към средата, достигайки дебелина от четири пръста, след което отново се заостряше към другия край. Като го завъртя на една

страна, Джондалар видя, че острието действително е лишено от характерната извита форма на сечивата с острие. Беше абсолютно право и напречното му сечение бе колкото малкия му пръст.

Опила ръба с професионален жест. Беше много остър, съвсем слабо наяден от белезите на множеството тънки люспи, които са били отстранени. Прекара леко върховете на пръстите си по повърхността му и усети мъничките ръбчета, които бяха останали от многото миниатюрни люспици, които са били свалени, за да се придаде на кремъчния връх такава фина, прецизна форма.

– Твърде е красив, за да се използва за оръжие – каза Джондалар. – Това е произведение на изкуството.

– Този не се използва за оръжие – каза Уимез, доволен от похвалата на колегата си по занаят. – Направих го за модел, като демонстрация на техниката ми.

С изпънат врат Айла разглеждаше сечивата, направени с изключително майсторство, скътани в меката кожа на земята, без да смее да ги докосне... Никога досега не беше виждала толкова красиво изработени върхове. Бяха разнородни и с различни размери. Освен тези с форма на лист от дърво, имаше върхове и с асиметрични рамена, чийто заден край бе силно скосен и снабден със ствол, чието предназначение беше да се вкара в дръжка, за да се използва за нож. Имаше и по-симетрични издължени остриета със заострен край в центъра за вкарване в дръжка, които можеха да служат за остриета на копия или друг вид ножове.

– Искаш ли да ги разгледаш отблизо? – попита Уимез.

С блестящи от възхищение очи тя ги поемаше едно по едно като ги държеше така, сякаш бяха скъпоценни бижута. А те действително се доближаваха до ювелирните изделия.

– Кремъкът е гладък... жив – каза Айла. – Не виждала преди такъв кремък.

Уимез се усмихна:

– Айла, ти откри тайната. Точно това прави възможно изработката на тези остриета.

– Има ли такъв кремък наблизо? – попита Джондалар с изумление. – И аз не съм виждал такъв досега.

– Боя се, че не. Но можем да намерим висококачествен кремък. На север има един голям бивак, разположен близо до кариера с хубав кремък. Там беше и Дануг. Но този камък е подлаган на специална обработка... с огън.

– С огън!? – възкликна Джондалар.

– Да. С огън. Нагриването променя камъка. Именно то го прави толкова гладък – Уимез погледна Айла – толкова жив. Именно нагриването дава специалните качества на камъка.

Докато говореше, той взе едно кремъчно образование, при което ясно личеше, че е било обработвано с огън. Беше опушено и леко овъглено и повърхностният му варовиков пласт бе с много по-наситен цвят, когато го разчупи с удар на чук.

– Открихме го случайно. Парче кремък падна в огнището. Огънят беше голям, буен – нали знаете колко силен трябва да е, за да горят кокали?

Айла кимна с разбиране. Джондалар сви рамене, не беше обръщал особено внимание, но след като Айла знаеше, и той го приемаше.

– Възнамерявах да изгърколя навън кремъка, но Нези реши, че след като е попаднал в огъня, той ще бъде добра стойка за готварски съд, защото ще улавя капките мазнина от печеното, което тя готвеше. Но се случи така, че капките пламнаха и съсипаха една хубава тава от бивник. Сложих и друга, след като такъв ни бил късметът. Отначало за малко щях да изхвърля кремъка. Беше толкова обгорял, че избягвах да го употребявам, докато не закъсах с материала. Първият път като го разцепих, помислих, че се е повредил. Погледнете и ще разберете защо – каза Уимез и им подаде по едно парче.

– Кремъкът е по-тъмен и наистина е гладък на пипане – каза Джондалар.

– Така се случи, че тогава експериментирах с атериански остриета за копия като се опитвах да усъвършенствам техниката на изработването им. И понеже просто изпитвах нови идеи, реших, че е без значение, ако камъкът не е съвсем идеален. Но щом започнах да работя с него, забелязах разликата. Това се случи малко след като се бях върнал. Ранек още беше момченце. Оттогава не пресявам да усъвършенствам метода.

– Каква разлика имаш предвид? – понита Джондалар.

– Ами опитай, Джондалар, и ще видиш.

Джондалар взе каменния си чук – един заоблен камък, наяден и нащърбен от употреба, който удобно легна в ръката му, и започна да очуква излишното варовиково покритие приготвяйки камъка за обработка.

– Когато кремъкът силно се нагорещи преди обработването му – продължи Уимез, докато Джондалар работеше, – материалът се поддава на много по-прецизна обработка. С натиск могат да се отстраняват много малки отломъци, много по-фини, по-тънки и по-дълги. Можеш да извадеш камъка в почти всяка желана от теб форма.

Уимез уви лявата си ръка с малко парче кожа, за да я предпази от острите ръбове, след това закрепил върху нея още едно парче кремък, наскоро отцепено от обгорелите отломъци, за да направи демонстрация. С дясната си ръка взел едно късо длето от заострена кост. Постапил острието на ръба на кремъка и рязко и силно натиснал напред и надолу. Отцепил се малък и дълъг, плосък каменен отломък. Вдигнал го. Джондалар го взел от него, после опитал сам и останал много изненадан и доволен от резултата.

– Непременно трябва да покажа това на Даланар! Просто е невероятно! Той беше внесъл някои подобрения на процесите на обработка – той има вроден усет към камъка, както и ти, Уимез. Но ти просто рендосваш този камък. На нагриването ли се дължи?

Уимез кимна.

– Не бих казал, че е чак рендосване. Това все пак си е камък, който не се поддава на оформяне така лесно, както костта, но ако знаеш как да го обработваш, нагриването ти улеснява работата.

– Питам се какво би станало, ако се приложи непряко изчукване... опитвал ли си да използваш парче кост или еленов рог със заострен връх, за да насочваш силата на удара с чук? По този начин можеш да получиш ножове, които са много по-дълги и тънки.

Айла си помислил, че Джондалар също има вродено чувство към камъка. Но имал и нещо друго – тя долови в ентузиазма му и спонтанното му желание да сподели своето чудесно откритие с Даланар и болезненото му желание да си отиде у дома.

В нейната долина, когато се колебавал дали да застане лице с лице с непознатите Други, тя си мислел, че Джондалар иска да си тръгне, за да може да бъде с други хора. Преди никога не бе съзнавала колко силно е това негово желание да се завърне в родния си дом. В този момент тя интуитивно прозря истината разбра, че той никога не може да бъде истински щастлив където и да било другаде.

Макар че страшно и липсвал синът и, както и народът, който обичал, Айла не бе изпитвала нито тази носталгия, която долавяше у Джондалар, нито този копнеж да се върнеш на познатото място, където знаеш хората и си свикнал с обичаите. Когато напуснал Клана, знаел, че никога няма да може да се върне. За тях тя била мъртва. Ако я видела щяха да помислят, че е зъл дух. А сега вече знаел, че не би се върнала да живее с тях, дори да имал такава възможност. Макар да била в Лъвския бивак едва отскоро, тя вече се чувствувал по-удобно и като у дома, отколкото през всичките години, през които била живяла в Клана. Иза

беше права. Тя не беше от Клана. Родена бе сред Другите.

Потънала в размишления си, Айла беше изпуснала част от по-нататъшните разисквания. Споменаването на името и от Джондалар я върна към действителността.

– ... Мисля, че би трябвало техниката на Айла да е близка до тяхната. Тя се е научила именно там. Виждал съм някои от сечивата им, но никога не бях виждал как се правят преди тя да ми покаже. Не им липсва майсторлък, но са много далеч от предварителното междинно оформяне на сърцевината и точно в това е разликата между тежкото сечиво от цепен камък и финото с леко острие.

Уимез се усмихна и кимна.

– Де да можем да намерим начин да правим право острие. Каквото и да правиш, острието на ножа никога не се запазва така остро, след като е било обработено с инструмент.

– Мислил съм за това – каза Дануг, включвайки се в разговора. – Какво би казал да изрежем жлеб в кокал или парче еленов рог и да залепим вътре в него малки остриета? Достатъчно малки, за да се получи почти прав нож?

Джондалар се замисли за момент.

– Как би ги направил?

– Не би ли могъл да започнеш с малка сърцевина? – предложи Дануг малко колебливо.

– Това би могло да стане, Дануг, но малката сърцевина е трудна за обработване – отговори Уимез. – Мислил съм си да започна с по-голямо острие и да го начупя на по-малки парчета...

Айла разбра, че те все още си говорят за кремъка. Като че ли тази тема никога не можеше да им омръзне. Материалът и скритите му възможности ги бяха омагьосали напълно. Колкото повече научаваха, толкова повече нарастваше интересът им. Тя умееше да дава оценка на кремъка и на изработката на сечива и си мислеше, че Уимез им бе показал много по-фини остриета, отколкото тя някога беше виждала, едновременно красиви и полезни. Но никога не беше присъствала на такава изчерпателна дискусия на тази тема. После си спомни как се бе възхищавала от ерудицията на лечителите и магията на лекуването. Миговете, които бе прекарала с Иза и Уба, когато знахарката ги обучаваше, бяха измежду най-хубавите и спомени.

Айла забеляза, че Нези излиза от землянката и се надигна, за да види дали има нужда от нейната помощ. Макар че тримата мъже се усмихваха и оживено разговаряха, когато тя ги остави, Айла не мислеше, че те

са забелязали отдалечаването и.

Но не беше съвсем така. Макар че гласно никои не реагира, те спряха да говорят и я проследиха с погледи.

„Тя е красива млада жена – помисли си Уимез. – Интелигентна и с широки познания, интересуваща се от много неща. Да бе Мамутои щеше да донесе висока Булчинска цена. Само като си помисли човек какъв статус би могла да даде на партньора си, а и да го предаде на децата си.“

Мислите на Дануг не бяха много по-различни, макар да не бяха така отчетливо оформени в съзнанието му. Минаха му през ум някои смътни идеи за Булчинска цена и Бракосъчетание, че дори и съжителство с друг партньор, но не мислеше, че има шанс. Най-вече му се искаше да е близо до нея.

Джондалар я желаше още по-силно. Ако можеше да измисли удобен претекст, за да излезе, щеше да я последва. И въпреки това се боеше да се захване здраво с нея. Спомни си чувствата, които предизвикваха у него жени, които твърде упорито се опитваха да спечелят любовта му. Вместо обич, действията им предизвикваха у него желание да ги отбягва и чувство на съжаление. Не искаше и Айла да го съжالياва. Искаше тя да го обича.

Нещо силно го стегна за гърлото, когато видя, че тъмнокожият мъж излиза от земянката и и се усмихва. Опита се да преглътне и да овладее гнева и безсилието, които изпитваше. Такава ревност не му беше позната досега и той се намрази заради нея. Беше сигурен, че Айла би го презряла, или още по-лошо, би го съжалила, ако разбере как се е почувствал. Посегна към голям кремъчен къс, взе го и го разцепи с каменния си чук. Парчето имаше пукнатини и шисти от белия ронлив варовик, с който бе обвито, но Джондалар продължаваше да удря камъка и да го раздробява на все по-малки парчета.

Ранек видя, че Айла идва откъм мястото за дялане на кремък. Не можеше да не признае пред себе си нарастващата възбуда и влечение, което изпитваше всеки път, когато я видеше. Още от мига, в който я бе видял за пръв път, тя го привличаше естетически със съвършените си форми, не само като красива на външен вид жена, но и като същество с фина и неподправена грациозност на движенията. Той имаше набито око за такива подробности, но не забелязваше ни най-малко позиране или маниерничене в нея. Тя се носеше с достойнство и уверено спокойствие, които бяха така естествени, сякаш се бе родила с тях, и това допринасяше за цялостното и излъчване, което той можеше да възприеме само като присъствие.

Усмихна и се топло. Такава усмивка не можеше да бъде подмината лесно и Айла му отвърна със същото чувство.

– Писна ли ти да слушаш за кремъци? – попита Ранек като натърти леко пренебрежително на последната дума. Айла долови нюанса, но не беше съвсем сигурна дали е разбрала смисъла на думите му, макар да си помисли, че те са някаква шега.

– Да. Говорят само за кремък. Как се правят ножове. Как се правят сечива. Остриета за копия. Уимез прави много хубави върхове на копия.

– А, извадил е значи съкровищата си. Права си, разкошни са. Не съм винаги сигурен, че той го съзнава, но Уимез е нещо повече от майстор. Той е художник.

Айла смръщи чело. Спомни си, че той бе използвал същата дума и за нея, когато тя боравеше с прашката си и не беше сигурна дали разбира онава, което той влага в нея.

– Ти художник ли си? – попита тя.

Той направи кисела гримаса. Въпросът и се докосна до същината на нещо, към което той се отнасяше с особена сериозност.

Неговият народ вярваше, че Майката най-напред е създала духовен свят и че духовете на всички неща в него са свършени. След това духовете създали живи копия на самите себе си, които да населят обикновения свят. Духът се смяташе за модел, за образец, от който произлизат всички неща, но никое копие не е така свършено като оригинала дори самите духове не са в състояние да правят свои идеални копия, поради което всяко беше различно.

Хората бяха нещо уникално, те стояха по-близо до Майката, отколкото до другите духове. Майката родила копие на Себе си и го нарекла Духовна жена, след това родила от утробата си Духовен мъж, така, както всеки мъж се ражда от жена. Сетне Великата Майка накарала духа на идеалната жена да се слее с духа на идеалния мъж, в резултат, на което се родили много различни детски духове. Но Тя сама решава чий мъжки дух ще се слее с женски, преди да вдъхне жизнената си сила в устата на жената, за да може тя да забременее. А малцина от своите деца – мъжки и женски – Майката дарява със специални таланти.

Ранек заявяваше, че е резбар, човек, който изработва предмети, наподобяващи живи същества и духовни образи. Резбованите изделия бяха полезни предмети. Те олицетворяваха живи духове, правеха ги видими, разбираеми и бяха основни елементи в някои обреди, необходими при ритуалите, провеждани от жреците. Онези, които можеха да създават такива вещи, бяха на особена почит, те бяха надарени творци,

избраници на Майката.

Мнозина смятаха, че всички резбари и на практика всички хора, притежаващи способността да украсяват вещи и да ги превръщат в нещо по-специално от ежедневно употребявани предмети, са художници и скулптори, но според Ранек не всички художници биваха еднакво талантиливи или вероятно не се отнасяха с еднаква сериозност към работата си. Животните и фигурите, които правеха, бяха недодялани. Той чувствуваше, че такива творения са обида за духовете и за Майката, която ги беше създала.

В очите на Ранек едно произведение бе съвършено, когато бе красиво, а всяко красиво нещо бе идеален пример за духовност и красотата бе неговата същност. Това бе неговата религия. Отвъд всичко това, в дълбините на естетската си душа той усещаше, че красотата си има своя собствена, присъща единствено на нея стойност и вярваше, че във всяко нещо има скрито начало за красота. Макар че някои дейности или вещи имаха чисто функционално предназначение, той вярваше, че всеки, който се е доближил до постигането на съвършенство в някаква дейност, е творец, а резултатите от дейността му съдържат същината на красотата. Самата дейност обаче представлява не по-малко изкуството от крайния и резултат. Художествените произведения не са просто завършеният продукт, а мисълта, действието, процеса, които са ги създали.

За Ранек търсенето на красивото бе почти като свещенодействие, стремеше се към него със собствените си умели ръце, но още повече с вродената си тънка наблюдателност. Усещаше необходимост да се обкръжава с него и започваше да възприема Айла като произведение на изкуството, като най-финото и съвършено възплъщение на жена, което би могъл да си представи. Красотата и не идваше само от външността и. Красотата не е неподвижна картина тя е същина, дух, тя е това, което е одухотворено. Красотата най-добре се изразява чрез движение, поведение и завършеност. Една красива жена е завършена и динамична. Макар и да не го изразяваше с толкова много думи, в неговите очи Айла бе възплъщение на първоначалната Духовна жена. Тя беше същината на жената, същината на красотата.

Мургавият мъж със смеещите се очи и иронична нагласа, която се беше научил да използва, за да прикрива дълбоките си пориви, се стремеше да създаде съвършенство и красота в собствените си творби. Неговите усилия и постижения бяха му спечелили признанието на неговия народ като най-талантилив резбар и творец от голяма величина, но, подобно на много други перфекционисти, той никога не беше напълно

удовлетворен от собствените си творения. Не смяташе себе си за художник.

– Аз съм резбар, ваятел – каза той на Айла. След това, понеже забележа озадачението и, добави: – Някои хора наричат всеки резбар художник. – Поколеба се за момент, питайки се как биценила тя работите му, после каза: – Искаш ли да видиш някои от резбите ми?

– Да – отвърна тя.

Простотата и откровеността на отговора и го спряха за момент, след това отметна глава назад и се засмя. Ами разбира се, какво друго би могла да отговори тя? Очите му се присвиха от задоволство и той я покани с жест в землянката.

Джондалар ги видя да влизат през сводестия вход и някаква тежест го налегна. Затвори очи и изпаднал в униние, заби глава в гърдите си.

Високият красив мъж никога не беше страдал от липса на женско внимание, но тъй като не разбираше качеството, което го правеше толкова привлекателен, не му се и доверяваше. Беше производител на сечива и инструменти, чувстваше се по-удобно с физическото, отколкото с метафизическото, беше му по-добре като прилагаше значителния си интелект, за да проумее техническите аспекти на прилагането на натиск и изучаването на хомогенен кристален силикат – кремъкът. Възприемаше света в рамките на физическите му измерения.

Начинът му на изразяване бе също подчертано физически по-добре обясняваше с ръце, отколкото с думи. Не че беше невеж просто думите не бяха най-силното му умение. Беше се научил да разказва случки достатъчно добре, но не беше особено добър в сладкостните отговори и закачливите възражения. Беше сериозен и затворен в себе си човек, който не обичаше да говори за себе си, макар че беше отзивчив слушател, което караше другите да му се доверяват и изповядват. Сред своите беше признат за сръчен майстор, но същите тези ръце, които можеха така грижливо да оформят твърдия камък във фини сечива, бяха и умели познавачи на женското тяло. Това беше още една проява на неговия физически тип, с което също се беше прославил, макар и не така открито. Жените го преследваха и се носеха вицове за „другия“ му майсторлък.

Беше овладял това умение, докато се учеше да оформя кремъка. Знаеше къде да докосва, усещаше и реагираше на скритите сигнали и извличаше наслада като създаваше Удоволствие. Ръцете, очите, цялото му тяло бяха много по-красноречиви, от всичките слова, които някога бе произнасял. Ако Ранек беше жена, щеше да го обяви за художник. Джондалар беше развил истинско влечение и топло отношение към

някои жени и им се наслаждаваше физически, но не се беше влюбвал, докато не срещна Айла и не се чувстваше уверен, че тя наистина го обича. Та как би могла? Тя просто нямаше база за сравнение. Той беше единственият мъж, когото познаваше, преди да дойдат тук. Той признаваше, че резбарят-вятел е виден човек с голямо обаяние и виждаше признаците на нарастващото му влечение към Айла. Знаеше, че ако съществува мъж, способен да спечели любовта на Айла, то той е Ранек. Джондалар беше обиколил половината свят, докато намери жена, която да обикне. Нима сега, когато я бе открил, щеше да я загуби толкова бързо?

А заслужаваше ли да я загуби? Би ли могъл да я вземе със себе си при своя народ, като знаеше как той приема жени като нея? При всичката си ревност започваше да се пита дали наистина е подходящият човек за нея. Казваше си, че иска да бъде честен с нея, но дълбоко в душата си се чудеше дали може да понесе позора на това отново да обича неподходяща за него жена.

Дануг забеляза терзанията на Джондалар и обърна разтревожен поглед към Уимез. Той само кимна с разбиране. Самият Уимез някога беше обичал жена с екзотична красота, но Ранек беше син на неговото огнище и отдавна му беше време да си намери жена, с която да се събере и създаде семейство.

Ранек заведе Айла в Лисичето огнище. Макар да беше минавала през него по няколко пъти дневно, тя упорито беше избягвала всякаква проява на любопитство към частния живот на обитателите му това беше навик от нейния живот в Клана, който тя прилагаше и в Лъвския бивак. За обитателите на землянката, която бе дом от отворен тип, съблюдаването на правото на уединение не беше толкова въпрос на затворени врати, колкото на зачитане, уважение и толерантност между хората.

– Седни – покани я той и и посочи нара, послан с меки, пухкави кожи. Тя се огледа, защото сега вече можеше да задоволи любопитството си. Макар че имаха общо огнище, двамата мъже, които живеяха от двете страни на централния проход, обитаваха кътове, които бяха неповторимо индивидуални.

Оттатък голямото огнище кътът на майстора на сечива изглеждаше безлично простичък. В него имаше нар с натъпкан дюшек и кожи, както и небрежно завързана кожена завеса, която сякаш не бе отвързвана с години. На куки висяха някакви дрехи, други бяха струпани върху част от нара, разположена по протежение на стената зад облегалката при главата на леглото.

Работното пространство заемаше голямата част от помещението и беше ограничено от валуни, натрошени парчета и отломки от кремък разположени около копито на мамут, което служеше както за сядане, така и за наковалня. Върху продължението на нара в долния му край се виждаха различни каменни и костени чукове и длета. Единствените декоративни предмети бяха една статуетка на Майката, изработена от бивник и поставена в ниша в стената, и висящият до нея изящно украсен пояс, на който бе окачена пола от изсушена безцветна трева. Айла разбра без да пита, че тя някога е принадлежала на майката на Ранек.

За разлика от обителта на каменоделеца, кътът на ваятеля-резбар беше изискано пищен. Ранек беше колекционер, и то много придиричлив. Всичко беше подбрано много грижливо и разположено така, че да демонстрира най-добрите си качества и да допълва интериора, придавайки му структурно богатство. Кожите на леглото приканваха да бъдат докоснати и се отблагодаряваха с изключителна мекота. Завесите от двете страни, внимателно нагънати, бяха от гладка като кадифе еленова кожа в наситено бежово и излъчваха лека и приятна миризма на пушек от борина, с чиято помощ бе получен цветът им. Подът беше постлан с розозки от някаква ароматична трева, в които бяха вплетени разноцветни шарки.

Върху продължението на нара имаше кошници с различни размери и форми в по-големите имаше дрехи, подредени така, че да се вижда украсата им от мъниста, пера и кожи. В някои от кошниците и на куките имаше гривни и браслети изваяни от бивник и огърлици от животински зъби, сладководни мидички, рапани, цилиндрични тръбички от липа, естествени и оцветени мъниста и висулки от бивник, като между тях изпъкваше янтарът. На стената висеше голям отломък от мамутски бивник, гравирани с необикновени геометрични фигури. Дори ловните оръжия и връхните дрехи, окачени на дървени куки, допринасяха за цялостния ефект на обстановката.

Колкото повече гледаше, толкова повече откриваше, но предметите, които като че ли най-много привличаха и задържаха вниманието и бяха една красиво изработена статуетка на Майката, разположена в ниша и резбите близо до работното му място.

Ранек я наблюдаваше и мислено отбелязваше върху какво се спира погледът и и в какво се вглежда по-внимателно. Когато погледът и се спря на него, той и се усмихна. Разположи се край тезгяха – долната част на един мамутски крак вкопана в пода така, че плоската, леко вдлъбната колянна става да стига почти на височината на гърдите му,

когато седне на рогозката на пода. На извития хоризонтален работен плот, сред множество гравьорски резци и длета от кремък, които изпълваше за резбоване, имаше недовършена фигура на птица.

– Ето върху това работя сега – каза той като наблюдаваше изражението и докато и подаваше фигурата.

Тя внимателно пое костената статуетка в ръцете си, погледна я, сетне я завъртя и я разгледа по-отблизо. Озадачена, тя я заоглежда ту от едната ту от другата страна.

– Като погледна така – птица – каза тя на Ранек, – но ето сега – тя я завъртя на другата страна – жена!

– Великолепно! Веднага забеляза. Точно това се опитвах да постигна. Исках да покажа превъплъщението на Майката, Нейната духовна форма. Искам да я покажа, когато приема формата на птица, за да прелети от тук в света на духовете, но продължавайки да бъде Майката, жената. Искам да съчетае двете форми в едно цяло!

Черните очи на Ранек блестяха, беше толкова възбуден, че едва смогваше да даде словесен израз на чувствата си. Айла се усмихна на ентузиазма му. Това беше негова черта, която не беше забелязвала порано. Обикновено той изглеждаше много по-незаинтересован, дори когато се смееше. За миг Ранек и напомни за Джондалар, когато той развиваше идеята си за копиехвъргача. Тази мисъл я накара да се намръщи. Онези летни дни в долината изглеждаха толкова далеч. Сега Джондалар много рядко се усмихваше, а ако го стореше, веднага след това ставаше сърдит. Изведнъж я обзе чувството, че на Джондалар не би се понравилось това, че тя е тук, че разговаря с Ранек, че изслушва словата му, пропити със задоволство и възбуда, и това я накара да се почувства нещастна и донякъде разгневена.

– Айла, ето къде си била – каза Диджи, минавайки през Лисичето огнище. – Започваме да свирим. Ела. И ти, Ранек.

По пътя Диджи събра почти целия Лъвски бивак. Айла забеляза, че тя носи мамутския череп, а Торнек – лопатката, която беше изрисувана с подредени червени линии и геометрични форми и Диджи отново каза непознатата дума. Айла и Ранек ги последваха навън.

Перести облачета се носеха на север по смрачаващото се небе, а вятърът се усилваше, разделяйки влакната върху кожените качулки и анораци, но това изглежда не правеше впечатление на събралите се в кръг хора. Огнището на открито, което беше изградено от купчинки пръст и няколко камъка, за да прониква в него северният вятър, се разгаряше все по-силно, постоянно подхранвано с кости и дърва, но огънят бледнееше пред ослепителния блясък на залязващото на запад слънце.

Няколко големи кокала, сякаш случайно разхвърляни наоколо, се оказаха със специално предназначение, когато Диджи и Торнек седнаха на тях, присъединявайки се към Мамут. Диджи постави боядисания череп на земята и го подпря отпред и отзад с други големи кости. Торнек държеше оцветената лопатка изправена и я почукваше на различни места с инструмент, подобен на чукче, направен от рог на елен, като внимателно променяше положението и.

Айла беше смаяна от звуците, които той изтръгваше от инструмента – толкова различни от тези, които беше чула вътре. Усещаха се барабанни ритми, но този звук беше много отчетлив, не беше чувала друг такъв преди, и въпреки това в него имаше нещо завладяващо познато.

Ритмичните съчетания от тонове и напомняха вокални звуци като тези, които понякога тихичко си тананикаше, но бяха по-ярко изразени. Това музика ли беше?

Изведнъж нечий глас поде песен. Айла се обърна и видя Барзек, с отметната назад глава, издаващ пронизителен вой, който цепеше въздуха. Сними го до ниско вибрато, което накара гърлото на Айла да се стегне и приключи на рязка висока нота като недовършен въпрос. В отговор на това тримата музиканти започнаха бързо да барабанят по мамутските кости, като ритъмът следваше мелодията на Барзек; получи се пълно съответствие между песен, акомпанимент и чувство, което Айла не можеше да си обясни.

Неколцина други се присъединиха с пеене, но не с думи, а с тонове и пригласяне, под акомпанимента на инструментите от мамутски кости. След известно време музиката се промени и постепенно доби различен оттенък. Стана по-бавна, по-внушителна, като мелодиите предизвикваха чувство на тъга. Фрали запя с висок и нежен глас, този път с думи. Тя пееше за жена, която изгубила стопанина си и чието дете погинало. Айла много се разчувства, спомни си за Дърк и очите и се напълниха със сълзи. Когато вдигна поглед, видя че и други плачеха, но особено се развълнува, когато зърна Крози, вперила безизразно очи пред себе си, с неподвижно старческо лице, но със стичащи се по бузите и ручейчета от сълзи.

Когато Фрали започна да повтаря последните фрази на песента, Трони се присъедини към нея, последва я и Лати. При следващото повторение, стихът беше изменен и Нези и Тюли, чийто глас беше наситен нисък контраалт, запяха заедно с тях. Стихът пак се промени, присъединиха се още гласове и музиката отново смени характера си. Получи се разказ за Майката и легенда за народа, света на духовете и техния произход. Когато жените стигнаха до мястото, в което се казваше за раждането на Духовния мъж, мъжете се присъединиха към тях и музиката се превърна в хорова размяна на стихове между мъжете и жените с нотки на дружелюбна надпревара.

Музиката стана по-бърза, по-ритмична. В изблик на чувства Талут смъкна наметалото си от кожа и скочи в центъра на групата, танцувайки и щракайки с пръсти. Със смях, одобрителни викове, тропане с крака и пляскане по бедрата хората насърчаваха Талут да изпълни атлетичния си танц с големи подскачания в такт с музиката. За да не остане по-назад, Барзек се присъедини към него. Когато и двамата започнаха да се уморяват, в кръга влезе Ранек. Неговият танц с бързи стъпки и по-сложни движения предизвика още крясъци и аплодисменти. Преди да спре, той извика Уимез, който отначало се дърпаше, но после, окуражаван от хората, подхвана танц, чийто движения определено се различаваха от тези на предишните изпълнители.

Айла се смееше и викаше заедно с останалите, като се радваше на музиката, песните и танците, но най-вече на ентузиазма и веселието, които я изпълваха с приятни чувства. Друез се хвърли в танца с пъргавина и акробатичност, после Брайнан се опита да му подражава. Неговият танц беше лишен от обиграността на по-големия му брат, но всички му аплодираха за усилията, което окуражи Крисавек, най-големият син на Фрали, да се присъедини към тях. И тогава Туси реши, че и се танцува.

Подсмивайки се, Барзек, я хвана за ръцете и се завъртя с нея. Талут, взел пример от Барзек, откри Нези и я вкара в кръга. Джондалар се опита да склони Айла да се присъединят към танцуващите, но тя се дърпаше и тогава, като забеляза, че Лати гледа с грейнали очи танцьорите, тя го подкани да се обърне към не.

– Лати, ще ми покажеш ли стъпките? – попита я той.

Тя се усмихна с благодарност на едрия мъж. Усмивката и беше като на Талут, забеляза отново Айла. Лати го хвана за ръцете и те се присъединиха към останалите. Тя беше стройна и висока за дванадесетте си години и движенията и бяха грациозни. Сравнявайки я с останалите жени през погледа си на външен човек, Айла прецени, че един ден момичето ще стане много привлекателна жена.

В танца се включиха още жени и когато музиката отново смени характера си, вече почти всички се движеха в такт с нея. Хората запяха и Айла изпита влечение към танцуващите, които се хванаха за ръце в кръг. С Джондалар и Талут от двете и страни, тя се понесе напред, назад и в кръг, танцувайки и пеейки, като музиката ги караше да пристъпват все по-бързо и по-бързо.

Най-сетне, с един последен възглас, музиката спря.

Хората се смееха, разговаряха, поемаха си дъх – и музиканти, и танцьори.

– Нези! Още ли не е готова тази манджа? Цял ден ми мирише на нея и умирам от глад! – извика Талут.

– Я го вижте – каза Нези, кимайки към огромния бабанка. – Има ли вид на умиращ от глад? – Хората се разкикотиха. – Да, гозбите са готови. Просто изчаквахме на всички да им се прияде.

– Е, на мен ми се прияде – отговори Талут.

Някои отидоха да си донесат чиниите, а онези, които бяха готвили, изнесоха блюдата. Всеки си имаше свои собствени прибори. Чиниите често се правеха от плоски тазови или раменни кости на бизони или сърни, чашите и купите бяха плътно изплетени непроницаеми кошнички, а понякога чашковидните рога на елен с отрязани върхове. Големите черупки от миди и други морски животни, получени заедно със солта при размяната на продукти с хора, които ги посещаваха или живееха край морето, се използваша за по-малки блюда и гребалки, а най-малките – за лъжици.

Тазовите кости на мамутите служеха за подноси и тави. Храната се разсипваше с големи черпаци, изрязани от кост, бивник или рог и с прави парчета, с които обикновено се действаше като с щипци. За хранене

се използваша по-малки прави щипци заедно със сервизни ножове от кремък. Солта, която беше рядкост и нещо много специално толкова далеч от брега на морето, се сервираше отделно във фина и красива черупка от мекотело.

Задушеното на Нези беше колкото благоуханно, толкова и вкусно, както се очакваше от миризмата, която се носеше от него. Вкусът му се допълваше от малките самунчета хляб от смляно зърно на Тюли, които бяха пуснати във врящото задушено за да се сготвят. Въпреки че с две птици не можеше да се нахрани целия бивак, всички успяха да вкусат от яребиците на Айла. Нейната комбинация от подправки, макар и непривична за вкуса на Мамутоите, беше добре приета от обитателите на Лъвския бивак. Опапаха всичко. Айла реши, че и харесва плънката от зърно.

Към края на пиршеството Ранек изнесе своето блюдо, изненадвайки всички, защото не беше обикновения му специалитет. Вместо него той поднесе на всички хрупкави малки кекчета. Айла опита едно и погегна за второ.

– Как ги правиш? – попита тя. – Много са вкусни.

– Ами трябва всеки път да обявяваме състезание, за да мога пак да ги направя, иначе никак няма да е лесно. Използвах смляното на прах зърно, като го смесих с малко сланина от мамут, прибавих боровинки, изпросих малко мед от Нези и ги опекох на горещи камъни. Уимез каза, че народът на моята майка използва сланина от глиган, но не знаеше точно как. Тъй като не си спомням да съм виждал глиган, реших, че мамутската сланина ще ми свърши работа.

– На вкус е почти същата – каза Айла, – но тези нямат равни на себе си. Топят се в устата.

Тя погледна изпитателно мъжа с кафява кожа, черни очи и гъста къдрава коса, който, независимо от екзотичния си вид, беше Мамутои от Лъвския бивак като всички останали.

– Ти защо готвиш?

Той се засмя:

– А защо не? Само двама сме в Лисичето огнище и на мен този дейност ми е приятна, макар че с удоволствие си хапвам от гозбите на Нези повечето време. Защо питаш?

– Мъже от Клан не готвят.

– Много мъже не го правят, освен, ако не им се налага.

– Не, мъже от Клан не способни да готви. Не знае как. Няма спомени за готвене.

Айла не беше сигурна дали я разбират, но в този момент се появи

Талут и започна да налива в чашите от своето ферментирало питие; тогава тя забеляза, че Джондалар я наблюдава като се опитва да не изглежда разстроен. Тя поднесе костената си чаша и се загледа как Талут я пълни с боза. Първият път не я беше харесала особено, но всички я намираха за толкова вкусна, че тя реши да я опита още веднъж.

След като наля на всички, Талут взе чинията си и отиде да си сипе ядене за трети път.

– Талут, за още ли отиваш? – попита Нези с шеговито-укорителния си тон, по който Айла вече познаваше, че е доволна от едрия водач.

– Този път си надминала себе си. Това е най-вкусното задушено, което съм ял.

– Пак преувеличаваш. Казваш го, за да не те нарека лакомец.

– Е, Нези – каза Талут, оставяйки чинията си. Всички се усмихваха и си разменяха многозначителни погледи. – Когато казвам, че си най-добрата, значи наистина е така. – Той я грабна и пъкна нос във врата и.

– Талут! Мечок такъв! Пусни ме!

Речено-сторено, но преди това си поигра с гърдите и и лекичко ухапа ухото и.

– Мисля, че си права. Кой иска още задушено? Струва ми се, че за десерт ще се задоволя с теб. Нали одеve получих обещание? – каза той с престорена невинност.

– Талут! Ти си също като бик по жегата!

– Първо бях лакомец, после мечка, а сега зубър – и той се изкикоти. – Но ти си лъвицата. Ела в моето огнище – каза той като правеше движения сякаш възнамеряваше да я грабне и да я отмъкне в землянката.

Тя изведнъж се предаде и се засмя.

– О, Талут. Колко скучен би бил животът без теб!

Талут се ухили и любовта и разбирателството в очите им, когато се погледнаха, напълни сърцата им с топлина. Айла усети тръпката и дълбоко в душата си почувства, че близостта им идва от това, че са се научили да се приемат един друг такива каквито са в продължение на много години съвместен живот.

Но задоволството им предизвика тревожни мисли у нея. Щеше ли някога и тя да се научи да приема нещата и хората по този начин? Дали ще може ли разбира някого така добре? Седеше, размишлявайки върху тези свои опасения, взирайки се в отсрещния бряг на реката и за момент утихна заедно с другите, поразена от необятността на пустинния пейзаж.

Облаците на север бяха обхванали още по-голяма част от небето,

когато хората от Лъвския бивак приключиха пиршеството, като отразяваха бързо залязващото слънце. Със сияйна и пищна тържественост обявиха победата си на далечния хоризонт, ликуващо развявайки ослепителни оранжеви и пурпурни знамена, без да се интересуват от тъмния си съюзник, другата половина на денонощието. Импозантният парад на развети знамена, крещящо контрастиращ с разкоша си, бе краткотрайно празненство. Неумолимо настъпващата нощ изсмуква летливата брилянтност и приглуши фееричните тонове в наситени нюанси карминово и халцедоново червено. Розовият пламък избледня до бледолилавия цвят на лавандулата, после премина в пепеляво лилаво и накрая – в черно като сажди.

С настъпването на нощта вятърът се усили и земянката ги примами с топлината и подслона си. В избледняващата светлина на деня всеки сам изтри чинията си с пясък и я изплакна с вода. Остатъкът от задушението на Нези беше пресипано в купа и голямата кожа за готвене беше почистена по същия начин, после окачена на рамката, за да изсъхне. При влизането си в земянката, хората свалиха връхните си дрехи и ги окачиха на куките, после стъкнаха и раздухаха огньовете.

Бебето на Трони, Хартал, нахранено и доволно, бързо заспа, но тригодишната Нуви се мъчеше да остане будна, защото искаше да се присъедини към останалите, които вече бяха започнали да се събират в Огнището на Мамута. Айла взе на ръце щипукащото момиченце и го задържа в прегръдките си докато го приспа. Занесе я на Трони, дълбоко заспала, още преди младата майка да беше успяла да излезе от своето огнище.

Айла забеляза, че в Огнището на Жерава двегодишният син на Фрали, Ташер, макар че беше ял от чинията на майка си, искаше да бозае; той се въртеше и хленчеше, което убеди Айла, че млякото на майка му е секнало. Той току-що беше заспал, когато Крози и Фребек започнаха да се карат. Момченцето се събуди. Фрали, която беше твърде уморена, за да се ядосва, го взе и го гушна, но на лицето на седемгодишния Крисавек се появи гримаса.

Той тръгна с Брайнан и Туси, когато те се появиха. Намериха Ръги и Ридаг и всичките пет деца, които бяха почти на една възраст веднага започнаха да разговарят с думи и жестове и да се кикотят. Струпаха се на един празен нар до този, на който спяха Айла и Джондалар.

Друзе и Дануг се бяха сгушили един в друг до Лисичето огнище. Лати стоеше наблизко, но те или не я виждаха, или не говореха с нея. Айла видя, че тя най-сетне обърна гръб на момчетата и с наведена глава се затътри при по-малките деца. Момичето още не беше станало млада

жена, предположи Айла, но не беше далеч от този момент. Беше в периода когато момичетата искат да общуват с други момичета, но в Лъвския бивак нямаше други на нейната възраст, а момчетата не и обръщаха внимание.

– Лати, ти искаш седнеш при мен? – попита Айла. Лати засия и седна до нея.

Останалите от Огнището на Зубъра прекосиха дългата землянка и се приближиха по пътеката. Тюли и Барзек се присъединиха към Талут, който разговаряше с Мамут. Диджи седна от другата страна на Лати и се усмихна.

– Къде е Друзез? – попита тя. – Винаги съм знаела къде да го открия, ако ми потрябва, обикновено все тебе търся.

– О, той говори с Дануг – каза Лати. – Сега те винаги са заедно. Толкова бях щастлива, когато брат ми се завърна, мислех си колко много имаме да си кажем ние тримата. Но те просто искат да си говорят насаме.

Диджи и Айла си размениха многозначителни погледи. Беше дошло времето, когато детските приятелства трябваше да се преосмислят в нова светлина и да се пренагласят в рамките на отношенията между възрастни, когато те щяха да се опознаят като жени и мъже, но в този период човек можеше да се чувства объркан и самотен. По един или друг начин Айла бе държана настрана или изолирана през по-голямата част на живота си. Тя беше разбрала какво е да си самотен, дори когато беше заобиколена от хора, които я обичаха. По-късно, в нейната долина, тя беше намерила начин да смекчи една по-отчайваща самота. Спомни си копнежа и вълнението в очите на момичето, появяващи се винаги, когато то гледаше конете.

Айла погледна Диджи, след това Лати, за да я включат в разговора.

– Днес е толкова оживен ден. Много дни оживени. Аз има нужда от помощ, Лати можеш помогнеш на мен? – попита Айла.

– Да ти помогна? Разбира се. Какво искаш да направя за теб?

– Преди, всеки ден аз четка коне, ходя на езда. Сега аз няма толкова време, но коне имат нужда. Можеш помогнеш на мен? Аз ще покажа на теб.

Очите на Лати се разшириха.

– Искаш да ти помагам да се грижиш за конете? – попита тя с изненадан шепот. – О, Айла, нима ми се доверяваш?

– Да. Докато аз тук ти би могла помогнеш много – отговори Айла.

Всички се бяха струпали в Огнището на Мамута. Талут, Тюли и

още неколцина разговаряха с Мамут за лова на бизони. Старецът беше провел Търсенето и сега обсъждаха дали да го повтори. Тъй като ловът беше толкова успешен, те се питаха дали в скоро време не биха могли да осъществят още един. Той се съгласи да опита.

Докато Мамут се подготвяше за Търсенето, едрият водач предложи още боза, ферментиралото питие, което беше направил от скорбяла на хвощови корени; той напълни чашата на Айла. Тя беше изпила почти всичката ферментирала напитка, която той и беше налял навън, но се почувствува малко гузна, че беше изхвърлила част от нея. Сега я помириса, поразклати я няколко пъти, пое дълбоко въздух и я погълна. Талут се усмихна и отново и наля. Тя отвърна вяло на усмивката му и пак я изпи. Той пак напълни чашата и, когато мина покрай нея и видя, че е празна. Тя не искаше повече, но вече беше твърде късно да откаже. Затвори очи и преглътна силното питие. Вече посвикваше с вкуса му, но все още не можеше да разбере защо всички толкова го харесват.

Докато чакаше и се зави свят, ушите и забучаха, възприятията и се замъглиха. Не забеляза кога Торнек започна ритмично да потрепва по мамутската раменна кост; вместо това имаше усещането, че това става вътре в нея. Разтърси глава и се опита да се съсредоточи. Втрени се в Мамут и видя, че той поглъща нещо. Доби усещането, че това, което прави, не е съвсем безопасно. Искаше и се да го спре, но не помръдна. Та това беше самият Мамут, той трябва да знае какво прави.

Високият, слаб старец с бялата брада и дълга бяла коса беше седнал с кръстосани крака зад друг барабан от череп. Взе чукче от рог и след като се заслуша за момент, започна да свири в такт с Торнек, после подхванаха ритмична песен. Подеха я и други и скоро почти всички бяха завладени от хипнотично повтарящите се фрази с пулсиращ ритъм, с много слаба промяна на тона, редуващи се с аритмично барабанене, в което тоновете бяха по-разнообразни, отколкото при вокала. Към тях се присъедини още един барабанист, но Айла успя само да забележи, че Диджи вече не е до нея.

Думкането на барабаните съвпаднаше с това в главата на Айла. После и се стори, че чува нещо повече от пеенето и думкането на барабаните. Смяната на тоновете, различните модуляции, промените във височината и силата на барабаненето започнаха да и внушават гласове, които говореха, разправяха нещо, което почти долавяше, но не можеше напълно да разбере. Опита се да се съсредоточи, напрегна слуха си, но умът и не беше бистър и сякаш колкото повече се напъваше, толкова по-малко разбираще гласовете на барабаните. Накрая се отказа и се отдаде на

замайването, което като че ли я поглъщаше.

После чу барабаните и изведнъж се пренесе другаде.

Пътуваше с голяма бързина по пусти и замръзнали равнини. В празната панорама, ширнала се под нея, всички, с изключение на най-отличителните очертания, бяха забулени от сняг, навят от вятъра. Постепенно започна да долавя, че не е сама. Едни спътник също разглеждаше тази панорама и по някакъв необясним начин в известна степен управляваше скоростта и посоката им.

Тогава много слабо, като от далечно място, от някаква опорна точка чу гласове да припяват и барабани да говорят. В момент на проявление чу една дума, казана с призрачно пулсиращо стакато, което наподобяваше, макар и да не възпроизвеждаше точно височината, тона и резонанса на човешки глас.

– Зззллооу. – После пак: – Зззллооу хеееррр.

Усети, че намаляват скорост, погледна надолу и видя няколко бизона, сгъшени в подветрената страна на висок речен бряг. Огромните животни удържаха със стоическа решимост на бушуващата снежна буря, снегът беше полепнал тук-там по рунтавата им козина; бяха свели глави, сякаш натежали от подаващите се от тях масивни черни рога. Само парата, излизаша от ноздрите им на подчертано притъпените им муцуни, показваше, че са живи същества, а не земни очертания.

Айла усети, че се приближава до толкова, че да може да ги преброи и да види отделните животни. Едно младо бизонче направи няколко крачки, за да се мушне до майка си; стар женски бизон със счупен лъв рог раздруса глава и изсумтя; един мъжкар тропна по земята с копито, разривайки снега, след което зобна показалата се туфа изсъхнала трева. В далечината се чу вой – вероятно беше вятърът.

Панорамата отново се разшири, когато се оттеглиха и тя зърна тихи четирикраки форми, които се движеха крадешком и целенасочено. Реката течеше през двойка зъбери-близнаци по-надолу от сгъшените бизони. А нагоре по течението, където животните бяха потърсили убежище на водненото поле се стесняваше между високи брегове и реката се втурваше напред в стръмна клисура с нащърбени скали, след което изскачаше навън в поредица от бързеи и малки водопади. Единственият излаз беше стръмно скалисто дефиле, в което се оттичаха придошлите пролетни води и което водеше обратно към степите.

– Ххооомме.

Дългата гласна в думата отекна в ушите на Айла със засилени вибрации и тя отново се понесе над равнините.

– Айла! Добре ли си? – попита Джондалар.

Айла усети, че тялото и се сгърчи, отвори очи и се втренчи в други две, изумително сини очи, които я гледаха разтревожено.

– Ъ-ъ... да. Струва ми се, че да.

– Какво се е случило? Лати каза, че си паднала назад върху леглото, вцепенила си се и си започнала да се гърчиш. След това заспа и никой не можа да те събуди.

– Просто не знам...

– Ти дойде с мен, нали, Айла? – и двамата се обърнаха към Мамут като чува гласа му.

– Аз с теб пътувах? Къде? – попита Айла.

Старият мъж я погледна изпитателно. „Изплашена е – помисли си той. – Естествено, че не е очаквала да и се случи това. Страшно е първия път, дори когато си подготвен за него. Не съм и мислил да я подготвям. Не съм и подозирал, че естествената и дарба ще е толкова силна. Та тя дори не взе сомути. Дарбата и е твърде мощна. Трябва да бъде обучена, с оглед собствената и защита, но какво да и кажа сега? Не искам да мисли за Таланта си като за товар, който трябва да носи цял живот. Искам да знае, че той е дар, макар че е свързан с тежка отговорност... но Тя обикновено не обсипва със Своите Дарове онези, които не могат да ги приемат. Изглежда Майката има предвид нещо специално за тази млада жена.“

– Къде мислиш, че ходихме, Айла? – попита старият шаман.

– Не сигурна. Навън... Попаднах в снежна буря, видях бизон... със счупен рог... при река.

– Добре си видяла. Бях изненадан като те видях до мен. Но трябваше да предположа, че това може да се случи, знаех, че имаш скрита сила за това. Айла, ти имаш дарба, но ти трябва обучение, насочване.

– Дарба? – попита Айла и седна. За момент потръпна от страх. Не и трябваша никакви дарби. Искаше само стопанин и деца, като Диджи или която и да друга жена. – Що за дарба, Мамут?

Джондалар видя, че лицето и побледня. „Изглежда толкова уплашена, толкова уязвима“ – помисли си той и я прегърна през раменете. Искаше просто да я предпази от злото, да я обича. Айла се отпусна в топлатата му прегръдка и усети, че страхът и постепенно намаля. Мамут долови фините послания между тях и ги включи в разсъжденията си за тази загадъчна млада жена, която се бе появила внезапно сред тях. Защо, питаше се той, именно сред тях?

Не вярваше, че Айла е попаднала случайно в Лъвския бивак.

Случайността или съпадението не бяха типични и обичайни категории в неговата концепция за света. Мамут беше убеден, че всяко нещо си има предназначение, че дава насочващо указание, обуславя своето съществуване, независимо дали той го разбира или не, и беше сигурен, че Майката е имала своите съображения, когато е насочила Айла към тях. Беше направил няколко проникателни предположения по отношение на нея и сега, когато знаеше повече за миналото и, се питаше дали една от причините, поради които тя бе изпратена при тях, не бе той. Знаеше, че най-вероятно той, повече от всички други, би могъл да я разбере.

– Не съм сигурен що за дарба е твоята, Айла. Една дарба от Майката може да приеме най-различни форми. Вероятно начинът ти да общуваш с животните също е дарба.

Айла се усмихна. Ако целебната магия, която беше научила от Иза, беше дарба, тя с готовност я приемаше. И ако Уини, Рейсър и Бебчо са и били дарени от Майката, то тя и беше признателна. Тя вече беше повярвала, че Духът на Великият пещерен лъв и ги е изпратил. Може би и Майката имаше нещо общо с това.

– А от това, което научих днес, бих казал, че имаш дарба за Търсене. Майката щедро те е отрупала с Даровете Си – додаде Мамут.

Челото на Джондалар се сбърчи и това му придаде загрижен вид. Прекаленото внимание от страна на Дони не бе чак толкова желателно. Често му бяха казвали колко благосклонна е била тя и спрямо самия него; това не му беше донесло голямо щастие. Внезапно си спомни думите на старата белокоса Лечителка, която беше Служила на Майката сред народа на Шарамудоите. Веднъж шаманката му беше казала, че той е толкова облагодетелстван от Майката, че никоя жена не би могла да му откаже, дори и самата Майка – това беше неговата дарба – но го предупреди да е нащрек. Даровете от Майката не са чиста благословия, те превръщат човека в Неин длъжник. Дали това означаваше, че Айла също е нейна длъжница?

Айла не беше убедена, че последната и дарба и се нрави.

– Аз не познавам Майка, или дарове. Аз мислила Пещерен лъв, мой тотем, изпратил Уини.

Мамут се изненада.

– Пещерният лъв е твой тотем?

Айла забеляза изражението му и си спомни колко трудно беше на хората от Клана да повярват, че едно женско същество може да бъде закриляно от мощен мъжки тотем.

– Да. Мог-ър ми каза. Пещерен лъв избрал мен и направил знак. Аз покажа на тебе – обясни му Айла.

Тя развърза кайша на панталона си и го смъкна достатъчно, за да му покаже левия си хълбок с четирите успоредни резки, направени от остри нокти, свидетелство за срещата и с пещерен лъв.

Белезите бяха стари, отдавна зараснали, забеляза Мамут. Трябва да е била много малка. Как ли се е могло едно малко момиченце да се измъкне от лапите на пещерен лъв?

– Какво е станало, че си получила тези белези? – попита той.

– Аз не помни..., но има сън.

Мамут наостри уши.

– Сън ли? – подкани я той да разправя.

– Понякога се повтаря. Аз съм на тъмно, малко място. Влиза светлина през малък отвор. Тогава – тя затвори очи и преглътна – нещо застава пред светлина. Аз уплашена. Тогава влиза лапа на голям лъв, много остри нокти. Аз пищя, събуждам се.

– Наскоро и аз сънувах пещерни лъвове – каза Мамут. – Затова се интересувам, толкова от твоя сън. Сънувах група пещерни лъвове, които се грееха на слънце в откритата степта през горещ летен ден. Имаше две малки. Едното, женско, се опита да играе с мъжкия лъв, един такъв голям, с червеникава грива. Женското лъвче замахна с лапа и го мацна по муцуната, така нежно, сякаш само искаше да го докосне. Големият мъжки лъв я отмести настрана, после я натисна с предната си лапа и я облиза с големия си грапав език.

Айла и Джондалар слушаха като хипнотизирани.

– И тогава изведнъж – продължи Мамут – настъпи смут. Към тях препускаше стадо северни елени. Отначало помислих, че ги нападат – сънищата често имат по-дълбок смисъл, отколкото изглежда на пръв поглед – но тези елени бяха обзети от паника и като видяха лъвовете се разпръснаха. В тази бъркотия братчето на мъничката лъвица попадна под копитата им. Когато всичко утихна, лъвицата се опита да накара малкото да се изправи, но не можа да го върне към живот и накрая тя си тръгна заедно с малката женска лъвица и останалите от групата. Айла се бе вкаменила.

– Айла, какво има? – попита Мамут.

– Бебчо! Бебчо беше брат. Аз преследвам северни елени, на лов. По-късно намирам малко лъвче, наранено. Отнасям в пещера. Лекувам го. Отглеждам като бебе.

– Пещерният лъв, който си отгледала е бил отгъпан от северни

елени? – Сега Мамут беше слисан. Това не можеше да бъде просто съвпадение или сходство в обстоятелства. Тук се криеше силно послание. Той винаги беше чувствал, че сънят с пещерните лъвове би трябвало да се тълкува със символичните си ценности, но тук смисълът беше много по-дълбок, отколкото бе подозирал. Това надхвърляше Търсенето и далеч надминаваше неговия опит. Нужно беше да го обмисли задълбочено; прииска му се да узнае още нещо. Айла, ако нямаш нищо против, би ли ми отговорила...

Прекъсна ги остра свада.

– На теб изобщо не ти пука за Фрали! Та ти дори не плати прилична Булчинска цена! – пищеше Крози.

– А на теб не ти пука за нищо друго, освен за собствения ти статус! Омръзна ми да слушам, че нейната Булчинска цена била ниска. Платих колкото поиска, никой друг не би го направил.

– Какво искаш да кажеш с това, че никой друг не би го направил? Ти ми се молеше за нея. Каза, че ще се грижиш за нея и нейните деца. Каза, че с удоволствие ще ме приемеш в твоето огнище...

– Е, не те ли посрещах гостоприемно? Не беше ли така? – извика Фребек.

– И ти наричаш това гостоприемство? Кога си показал уважението си към мен? Кога си ме почел като майка?

– А ти кога си показала, че ме уважаваш, а? Възражаваш на всяко нещо, което кажа.

– Ако някога беше казал нещо умно, никой нямаше да ти възрази. Фрали заслужава повече. Виж я, отново е благословена от Майката...

– Мамо, Фребек, моля ви, спрете да се препирате – намеси се Фрали. – Искам да си почина малко...

Тя имаше изпосталял и измъчен вид, който тревожеше Айла. Докато свадата бушуваше, лечителката в нея забеляза колко угнетена бе бременната жена. Тя стана и се приближи до Огнището на Жерава.

– Не виждате ли, че Фрали разстроена? – каза Айла, когато старичката и мъжа млъкнаха само за да чуят думите и. – Тя се нуждае от помощ. Вие не помагате. Вие разболявате. Не добре, тази свада, за бременна жена. Може загуби бебе.

И Крози, и Фребек я погледнаха с изненада, но Крози се окопоти по-бързо.

– Виждаш ли, нали ти казах? Фрали изобщо не те интересува! Та ти дори не искаш тя да си поговори с тази жена, която разбира от тези неща. Ако загуби бебето, вината ще е твоя!

– Че какво разбира тя от тези неща! – присмя се Фребек. – Отглеждана от глутница мръсни животни, какво може да разбира от лекуване на болести? Та тя доведе и животни тук. Защото самата тя не е нищо друго, освен едно животно. Права си, няма да допусна Фрали да припари до това отвратително същество. Кой знае какви зли духове е докарала в тази землянка? Ако Фрали загуби бебето, вината ще е нейна! Нейна и на нейните прокълнати от Майката плоскоглавци!

Айла се олюля назад сякаш я бяха ударили с нещо. Силата на охулящата я атака и отне дъха; в бивака настана мъртва тишина. Сред настъпилото всеобщо смайване тя изстена, обърна се и изтича навън от землянката. Джондалар грабна анорака и, после своя и хукна след нея. Айла се промуши под тежката завеса на външния сводест вход и попадна в зъбите на виещия вятър. Злокобната буря, която цял ден заплашваше да се разрази, не донесе нито дъжд, нито сняг, но виеше със свирепа упоритост зад дебелиите стени на землянката. Поради липсата на преграда, която да намали мощното влияние на грамадите глетчеров лед на север и разликата в атмосферното налягане, причинена от тях, се зараждаха ураганни ветрове, носещи се по безкрайните открити полета.

Тя изсвири на Уини и дочу наблизото ответното и цвилене. Кобилата и жребчето и изникнаха от тъмнината откъм подветрената страна на землянката.

– Айла! Да не би да си решила да яздиш в този ураган – възкликна Джондалар, излизайки от землянката. – Ето, донесох ти анорака. Тук е студено. Сигурно вече си замръзнала.

– О, Джондалар. Не мога да остана тук – изплака тя.

– Облечи си анорака, Айла – настоя той и и помогна да го навлече през глава. След това я прегърна. Беше очаквал сцена като тази, която Фребек току-що беше направил, много по-рано. Знаеше, че това неминуемо ще се случи, още когато тя разказваше така открито за миналото си. – Сега не можеш да си тръгнеш. Не и в такова време. Къде ще отидеш?

– Не знам. Не ме интересува – изхълца тя. – Далеч оттук.

– Ами Уини? И Рейсър? В такова време те не бива да бъдат навън.

Айла се вкопчи в Джондалар, без да отговори, но и тя бе отчела, макар и подсъзнателно, че конете бяха потърсили подслон близо до землянката. Тревожеше се, че не може да им предложи пещера, където да се скрият от лошото време, както бяха свикнали. А Джондалар беше прав. В никой случай не би могла да си тръгне в такова нощ.

– Не искам да остана тук, Джондалар. Щом бурята утихне, искам да

се върна в долината.

– Щом искаш, ще се върнем, Айла. Само да спре бурята. А сега
хайде да влезем вътре.

12

– Виж колко много лед е полепнал по козината им! – възкликна Айла, опитвайки се да избърска с ръка ледените шушулки, които висяха на кичури от дългата и сплъстена рунтава козина на Уини. Кобилата изпърхтя и изпусна димящ облак топла пара, който бързо се разсея в студения утринен въздух под напора на острия вятър. Бурята бе поутихнала, но ниско надвисналите облаци все още изглеждаха зловещи.

– Та конете винаги стоят на открито през зимата, Айла. Обикновено не живеят в пещери – рече Джондалар, опитвайки се да изтъква разумни доводи.

– Но много коне умират зиме, макар че в лошо време дирят заслон. Уини и Рейсър винаги са могли да се скрият на топло и сухо при нужда. Те не живеят в стадо, не са свикнали да са навън през цялото време. Това място не е подходящо за тях... пък и за мен. Ти каза, че можем да си тръгнем по всяко време. Искам да се върна в долината.

– Айла, не ни ли посрещнаха добре тук? Нима повечето хора не бяха мили и щедри към нас?

– Да, добре им посрещнаха. Мамутоите се стараят да бъдат щедри към гостите си, но тук ние сме само посетители и вече е време да си вървим.

Забил поглед в земята, със сбърчено от безпокойство чело, Джондалар ровеше с крак снега. Искаше да и каже нещо, но не знаеше как.

– Айла... ъ-ъ... Казвах ти, че може да се случи нещо такова, ако ти... ако говориш за... ъ-ъ... хората, с които си живяла. Повечето не ги възприемат... така, както ти ги възприемаш. – Той вдигна поглед. – Само ако си беше мълчала...

– Ако не беше Клана, щях да загина, Джондалар! – избухна Айла. – Да не искаш да кажеш, че трябва да се срамувам от хората, които се грижеха за мен? Мислиш ли, че Иза бе по-малко човечна от Нези?

– Не, не, не исках да кажа това, Айла. Не казвам, че трябва да се срамуваш, само обяснявам... имам предвид... не е нужно да разказваш за тях на хора, които не разбират.

– Сигурна съм, че ти поне разбираш. За кого, според теб, трябва да разказвам, когато ме питат коя съм? Кой е моят народ? Откъде съм? Вече не принадлежа към Клана, Брод ме прокле, за тях съм мъртва, но ми се ще да съм пак сред тях. Накрая те поне ме приеха като знахарка. Те

нямаше да ми забранят да се погрижа за жена, която се нуждае от помощ. Знаеш ли колко е ужасно да гледаш как се мъчи и да не ти позволяват да и помогнеш. Аз съм лечителка, Джондалар. – възкликна тя подтискайки безсилието си и гневно се обърна към коня.

От землянката излезе Лати. Като видя Айла и конете, тя приближи зарадвана.

– С какво мога да ти помогна? – попита тя с широка усмивка.

Айла си спомни молбата си за помощ предишната вечер и се опита да се успокои.

– Мисля нямам нужда от помощ сега. Няма оставам, връщам се в долината скоро – отвърна тя на езика на девойчето.

Лати бе съкрушена.

– Ами... тогава... сигурно ти преча – понечи да се върне в землянката тя.

Айла разбра колко е разочарована.

– Но козината на коне трябва почисти. Цялата в лед. Дали можеш помогнеш днес?

– Да, разбира се – усмихна се отново момичето. – Какво мога да сторя?

– Виждаш там, на земя, близо до землянка, сухи стебла?

– Тази лугачка ли имаш предвид? – попита Лати, вдигайки едно твърдо стебло със суха и закръглена бодлива горна част.

– Да. Взех от бряг на река. Горна част става хубава четка. Отчупи, ето така. Обвий ръка в малък къс кожа. Прави, по-лесно да държи – обясни Айла.

После заведе девойчето при Рейсър и му показа как да държи чесалото и да тимари рунтавата зимна козина на кончето. Джондалар остана край жребца, за да го успокоява докато свикне с непознатото момиче, а Айла отново се залови да разчупва и отстранява леда, полепнал по Уини.

Присъствието на Лати временно прекрати разговора им за отпътуването и Джондалар и беше благодарен. Чувстваше, че бе казал повече, отколкото трябва, при това по неподходящ начин и сега не можеше да намери нужните думи. Не му се щеше Айла да си замине при такива обстоятелства. Ако сега се върнеше в долината си, може би никога нямаше да пожелае да я напусне отново. Макар да я обичаше много, не знаеше дали би издържал да се лиши от присъствието на други хора до края на живота си. Убеден бе, че и тя не бива да го прави. „А така добре се разбира с хората – помисли си той. – Няма да и е трудно да се приобщи към

всеки народ, дори към Зеландониите. Стига само да не говори за... но тя е права. Какво би могла да каже, когато някой я попита кой е нейният народ?“ Знаеше, че ако я заведе у дома, всички щяха да им задават този въпрос.

– Винаги ли избръскваш леда от козината им, Айла? – попита Лати.

– Не, не винаги. В долината коне влизат в пещера, когато време лошо. Тук няма място за коне. Аз заминавам скоро. Връщам се в долина, когато време ясно.

В земянката Нези тъкмо бе прекосила огнището за готвене и преддверието и се насочваше към сводестия изход, когато гласовете им долетяха до нея и тя се спря, за да чуе разговора им. Боеше се, че Айла ще поиска да си тръгне след неприятностите предишната вечер, а за Ридаг и бивака това би означавало край на заниманията за усвояване езика на знаците. Жената бе забелязала, че откак останалите бяха започнали да разговарят с момчето, отношението им към него се бе променило. Изключение правеше само Фребек, разбира се. „Съжалявам, че помолих Талут да ги покани при нас..., макар че къде ли щеше да е Фрали сега, ако не бях го сторила – помисли си Нези. – Тя не е добре. Кара тежка бременност.“

– Защо трябва да заминаваш, Айла? – попита Лати. – И тук можем да им направим заслон.

– Тя е права. Няма да е трудно да опънем палатка, или да направим навес или нещо такова близо до входа, за да ги брани от злите ветрове и снега – добави Джондалар.

– Мисля, че Фребек не харесва животно да е толкова близо – отвърна Айла.

– Фребек е само един отделен човек, Айла – възрази Джондалар.

– Но Фребек е от Мамутоите, а аз не съм.

Никой не опроверга думите и, но Лати се изчерви – срамуваше се заради бивака си.

Вътре Нези забърза към Лъвското огнище. Талут, който тъкмо се събуждаше, отметна кожата, прехвърли огромните си крака над ръба на платформата и седна. Почеса се по брадата, изпъна настрани дългите си ръце и зина в страхотна прозявка. После по лицето му се изписа гримаса на болка и за миг той задържа главата си в ръце. Вдигна очи, съгледа Нези и се усмихна гузно.

– Снощи пих прекалено много боза – съобщи и той.

Стана, протегна се да вземе туниката си и се облече.

– Талут, Айла се кани да си замине веднага, щом времето се оправи

– рече Нези.

– Боях се, че това може да стане – намръщи се гигантът. – Много лошо. Надявах се, че ще прекарат зимата при нас.

– Не можем ли да направим нещо? Защо избухливият Фребек ще ги принуждава да си тръгнат, когато всички останали искат да останат?

– Не знам какво можем да сторим. Ти с нея ли говори, Нези?

– Не, дочух разговора и отвън. Каза на Лати, че тук няма къде да подслони конете, а те били свикнали в лошо време да влизат в пещерата и. Лати рече, че можем да им направим заслон, а Джондалар предложи да опънем палатка или да направим нещо друго край входа. После Айла каза, че според нея Фребек няма да иска да живее в такава близост с животното. Сигурна съм, че нямаше предвид конете.

Талут се запъти към изхода и Нези тръгна с него.

– Вероятно ще можем да направим някакъв заслон за конете – разсъждаваше на глас той, но ако тя иска да замине, не можем да я принудим да остане. Та тя дори не е от Мамутоите, а и Джондалар е от Зел... Зела... как им беше името.

– Не можем ли да я направим Мамутои – спря го Нези. – Тя казва, че няма свой народ. Можем да я приемам сред нас, да я осиновим, а после ти и Тюли да устроите церемония за присъединяването и към Лъвския бивак.

Талут забави отговора си, обмисляйки идеята.

– Не знам, Нези. Не можем просто така да приемем някого за Мамутои. Трябва да имаме съгласието на всички, пък и ще са ни нужни няколко солидни аргумента, за да обясним постъпката си пред Съвета на Лятното събиране. Освен това, нали сама рече, че си тръгва? – отвърна Талут, после отметна завесата и забърза към сухото дере.

Нези остана неподвижна пред сводестия вход, вперила поглед в гърба на Талут, сетне отмести очи към високата руса жена, която разресваше гъстата козина на кобилата с цвят на сено. Нези стоеше и се взираше в нея изпитателно, чудейки се каква бе тя в действителност. Ако Айла бе загубила семейството си на полуострова, разположен на юг от тях, то родът и би могъл да е от Мамутоите. Обитателите на няколко техни бивака прекарваха летата край Беранско море, а полуостровът не бе далеч оттам, но по-възрастната жена изпитваше известно съмнение, че това е така. Мамутоите знаеха, че тази територия е обитавана от плоскоглавците и по правило се стараеха да не навлизат в нея, пък и у самата Айла имаше нещо, което не бе съвсем като у Мамутоите. Може би близките и са били Шарамудои, онези речни люде на запад, с които е

живял Джондалар, или пък Сунгейци – народът, който населяваше земи-те на североизток, но тя не знаеше дали те са се придвижили така далеч на юг, че да стигнат чак до морето. Възможно е хората от рода и да са били пришълци, дошли от други земи. Трудно бе да се каже, но едно нещо бе сигурно. Айла не беше от плоскоглавците... и все пак те я бяха прибрали.

От землянката излязоха Барзек и Торнек, следвани от Дануг и Друез. Отправиха към Нези жест за сутрешен поздрав, както им бе показала Айла; знаците с ръце се превръщаха в нещо обичайно за Лъвския бивак и Нези насърчаваше обитателите му да си служат с тях. След това излезе Ридаг. Той я поздрави с жест и и се усмихна. Тя му отвърна по същия начин, но когато го прегърна, усмивката и се стопи. Ридаг не изглеждаше добре. Беше подпухнал и блед и имаше уморен вид. Дали пък не се разболяваше?

– Джондалар! Ето къде си бил – провикна се Барзек. – Направих един копиехвъргач. Ще го изпробваме горе, в степта. Казах на Торнек, че като се раздвижи, ще му мине махмурлука от снощи. Искаш ли да дойдеш с нас?

Джондалар погледна към Айла. Едва ли щяха да стигнат до някакво решение тази сутрин, а Ранек изглежда напълно се задоволяваше с вниманието, което му отделяше Лати.

– Добре. Ще си взема моя – съгласи се Джондалар. Докато чакаха, Айла забеляза, че Дануг и Друез сякаш отбягваха Лати, която се опитваше да привлече вниманието им, макар че дълггестият риж младеж и се усмихна срамежливо. С нещастно изражение на лицето, Лати гледаше как брат и и братовчед и се отдалечават с другите мъже.

– Можеха да ме поканят да ида с тях – промърмори едва чуто тя, а после решително се обърна към Рейсър и продължи да го разчесва.

– Искаш да научиш копиехвъргач, Лати? – попита Айла, спомняйки си детството си, когато и тя проследяваше с поглед заминаващите ловци и изпитваше желание да тръгне с тях.

– Можеха да ме поканят. Винаги бия Друез, когато играем на обръчи и стрелички, но те даже не ме погледнаха оплака се Лати.

– Ще ти покажа, ако искаш, Лати. След като разчешем коне – обеща Айла.

Лати вдигна поглед към нея. Спомни си удивителните и демонстрации с копиехвъргача и прашката и начинът, по който Дануг и се усмихваше. Тогава и мина през ум една мисъл. Айла не се опитваше да привлече вниманието върху себе си, тя просто правеше онова, което иска, но

го правеше така добре, че хората трябваше да и обърнат внимание.

– Искам да ми покажеш, Айла – отвърна тя. А след малко попита – Как си станала толкова добра? Искам да кажа – с копиехвъргача и прашката.

Айла се замисли, а сетне рече:

– Много исках и се упражнявах... много.

Откъм реката се зададе Талут. Косата и брадата му бяха мокри, а очите – полузатворени.

– О-о-х, главата ми – изстена пресилено той.

– Талут, защо ти е мокра главата? И то в такова време! Ще се разболееш! – възкликна Нези.

– Вече съм болен. Натопих си главата в студена вода, белким се отърва от това главоболие. О-о-х.

– Кой те кара да пиеш толкова много? Влез вътре и се изсуши.

Айла го погледна с безпокойство, леко озадачена от това, че Нези не проявява достатъчно съчувствие към него. Самата Айла също се бе събудила с главоболие и се чувстваше леко неразположена. Дали причината бе в пиетието? В бозата, която всички толкова харесваха?

Уини вдигна глава и изцвили, а после я побутна. Ледените шушулки, полепнали по козината на конете, не им причиняваха болка, макар че, ако се струпаха повече, можеха да им натезжат, но разчесването и вниманието, с което ги обграждаха, им доставяха удоволствие, а кобилата бе усетила, че Айла, потънала в мисли, бе престанала да се занимава с нея.

– Уини, престани! Искаш да ти се обръща повече внимание, нали? – попита тя, използвайки обичайната си форма на общуване с кобилата.

Леко стресната, макар и вече посвикнала със съвършената имитация на цвиленето на Уини, която Айла постигаше, Лати забеляза, че тя си служи и с езика на знаците, който и беше вече по-познат, макар да не разбираше съвсем жестовете.

– Ти можеш да разговаряш с конете! – възкликна девойчето.

– Уини е приятелка – обясни Айла, произнасяйки името на кобилата така, както го учленичаваше Джондалар, тъй като за хората от бивака бе по-приемливо да чуват дума, а не цвилене. – Дълго време, единствена приятелка. Тя потупа кобилата, после огледа козината на жребца и потупа и него. – Мисля, че стига четкане. Сега взимаме копиехвъргач и отиваме упражняваме.

Влязоха в землянката, минаха покрай Талут, който изглеждаше много злочест и продължиха към четвъртото огнище.

Айла взе копиехвъргача си заедно с наръч копия и тръгна да излиза, но погледът и падна върху останалия от сутринта чай от бял равнец, който си беше направила против главоболието. Изсушеният сенник с цвета на растението, както и крехките му перести листа, все още се държаха за стеблото, което бе израснало в съседство с лугачка. Пикантен и ароматичен в прясно състояние, белият равнец, който растеше край реката, изложен на дъжд и слънце, действаше по-слабо, но напомняше на Айла за други такива билки, които бе приготвяла и сушила в миналото. Тя бе решила да прибави и върбова кора, тъй като освен главоболието, имаше и разстроен стомах.

Помисли си, че чайт би могъл да помогне и на Талут, макар че съдейки по оплакванията му, може би щеше да е по-добре да му се пригответи отвара от мораво рогче, каквато тя даваше при особено упорито главоболие. То обаче бе много силно лекарство.

– Взemi това, Талут. Против главоболие – подаде му тя чая на излизане.

Той се усмихна немощно, пое чашата и я изпи на един дъх – не че хранеше големи надежди, но се зарадва на съчувствието, което изглежда никои друг не бе склонен да прояви.

Русата жена и момичето изкачиха стръмнината заедно и се насочи-ха към отъпканата пътека, където се бе състояло състезанието. Когато стигнаха до степта, забелязаха, че изкачилите се по-рано мъже се упражняваха в единия и край. Отправиха се в противоположната посока. Уини и Рейсър ги следваха. Лати се усмихна на тъмнокафявия кон, който се обърна към нея, изцвили и тръсна глава. Сетне жребецът захвана да пасе край майка си, докато Айла показваше на Лати как да хвърля копието.

– Държиш така – започна Айла и постави дългото около два фута и тясно приспособление в хоризонтално положение. После пхна показалеца и средния пръст на дясната си ръка в кожените примки. – Сега сла-гаш отгоре копие – продължи тя, намествайки стеблото на едно копие с дължина около 6 фута в жлеб, издълбан по протежение на устройството.

Айла нагласи дебелия край на копието във вдлъбнатата опора, внимавайки да не прекърши перата. Сетне, придържайки копието, за да не играе, тя го издърпа назад и го изхвърли. Освободеният дълъг край на копиехвъргача се издигна, удължавайки и извисявайки траекторията на копието, което излетя с висока скорост и сила. Айла подаде приспособлението на Лати.

– Така ли? – попита момичето, като държеше съоръжението както и

бе обяснила Айла. – Копието влиза в този улей, а аз пъхам пръстите си през примките, за да го придържам, и нагласям края върху тази задна част.

– Добре. Сега изхвърляй.

Лати запрата копието на доста голямо разстояние.

– Не е толкова трудно – сподели тя, доволна от себе си.

– Не, не е трудно да хвърлиш копие – съгласи се Айла. – Трудно е да накараш копие да отиде където ти искаш.

– Искаш да кажеш, да си точна. Както да накараш стрелата да влезе в обръча.

Айла се усмихна.

– Да. Трябва да се упражняваш. Да накараш стрела да влезе в обръч... да влезе в обръча.

Тя бе забелязала, че Фребек се изкачва по склона, за да види какво правят мъжете и това я накара да внимава как се изразява. Все още не говореше правилно. Помисли си, че и тя трябва да се упражнява. Но какъв беше смисъла? Нали си тръгваше?

Лати се упражняваше под ръководството на Айла и двете бяха така увлечени в заниманието си, че не забелязаха мъжете, които, приключили със заниманията си, бяха спрели наблизко да погледат.

– Браво, Лати! – възкликна Джондалар, когато тя улучи целта. – Може да се окаже, че си по-добра от всички! Момчетата май се измориха от упражненията и предпочетоха да дойдат да те погледат.

Личеше, че Дануг и Друез изпитват неудобство. В закачката на Джондалар имаше известна истина, но усмивката на Лати бе лъчезарна.

– Аз ще бъда най-добрата от всички. Ще се упражнявам, докато ги надмина – заяви тя.

Решиха, че са се упражнявали достатъчно за деня и поеха обратно надолу към земянката. Когато приближиха изградения от бивни сводеост вход, отвътре изскочи Талут.

– Айла! Ето къде си била. Какво беше това питие, дето ми го даде? – попита той, насочвайки се към нея.

Тя отстъпи назад.

– Бял равнец, с малко люцерна, няколко листа от малина и...

– Нези! Чуваш ли? Разбери как го прави. Главоболието ми изчезна напълно! Чувствам се нов човек! – Той се огледа. – Нези?

– Тя слезе до реката с Ридаг – обясни Тюли. – Сутринта момчето имаше уморен вид и Нези смяташе, че то не бива да ходи надалеч. Но Ридаг настояваше да иде с нея... или може би искаше да бъде с нея...

Не помня точно кой знак направи. Казах и, че ще сляза да и помогна като взема или него, или водата. Тъкмо там отивам сега.

Думите на Тюли привлякоха вниманието на Айла поради няколко причини. Тя изпитваше известна тревога за момчето, но по-важното бе, че долавяше осезателна промяна в отношението на Тюли към него. Сега той беше „Ридаг“, не просто „момчето“ и тя обясняваше какво бе казал. За нея той бе вече човек.

– Е... – поколеба се за миг Талут, изненадан, че Нези не е наблизил, а сетне, самоукорявайки се, че е очаквал това от нея, се засмя. – А на мен ще разкажеш ли как го правиш, Айла?

– Да – отвърна тя. – Ще ти разкажа.

Това очевидно го зарадва.

– Щом ще правя боза, ще трябва да знам с какво да се лекувам на следващата сутрин.

Айла се усмихна. Въпреки огромните размери на рижия водач, в него имаше нещо толкова трогателно. Тя не се съмняваше, че когато се разгневи, той може да бъде страховит. Той бе не само силен, а и пъргав и бърз и определено не му липсваше интелигентност, но по характер беше благ. Съпротивляваше се на гнева. Макар охотно да се шегуваше за чужда сметка, той често се надсмиваше и над собствените си слабости. Към човешките проблеми се отнасяше с искрена загриженост, а състраданието му се простираше отвъд пределите на собствения му бивак. Внезапно вниманието на всички бе приковано от пронизителен писък, долетял откъм реката. Едва обърнала поглед натам, Айла се втурна надолу по склона; няколко души я последваха. Коленичила над малкото телце, Нези ридаше неутешимо. До нея, безпомощна и объркана, стоеше Тюли. Когато пристигна, Айла видя, че Ридаг е в безсъзнание.

– Нези? – обърна се към нея Айла в стремежа си да узнае какво се бе случило.

– Вървахме нагоре по склона – обясни Нези. – Той започна да диша тежко. Реших, че ще е по-добре да го нося, но докато оставях миша на земята, чух как извика от болка. Докато вдигна очи, вече бе паднал възник, както е сега.

Айла се наведе и внимателно прегледа Ридаг, като сложи ръка, а сетне долепи и ухо да гърдите му и опипа гърлото му под челюстта. Тя погледна тревожно Нези, а сетне се обърна към водачката:

– Тюли, занеси Ридаг до землянка, в Огнище на Мамут. Бързо! – заповяда тя.

Айла се втурна нагоре преди останалите и влетя в землянката през

сводестия вход. Изтича до платформата в долния край на леглото си и разрови багажа си. Най-сетне намери една необикновена торбичка, направена от цяла кожа на видра. Изсипа съдържанието и на леглото и затършува в купа от вързопчета и кесийки, вглеждайки се във формата им, в цвета и вида на шнура, с който бяха завързани, както и в броя на възлите и разстоянието между тях.

Мислите и течаха бързо: „От сърцето е. Сигурна съм, че е от сърцето. Не ми харесаха тоновете му. Какво да правя? Не знам чак толкова много за сърцето. В клана на Брун никой на страдаше от сърце. Трябва да си спомня какво ми обясни Иза. И онази, другата знахарка на Събора на клановете, в нейния клан имаше двама души, които имаха проблеми със сърцето. Иза винаги казваше; «Първо помисли какво му е». Блед е и е подпухнал. Трудно диша и има болки. Пулсът му е слаб. Сърцето му трябва да заработи по-силно, да се усили пулсът му. Какво ли е най-добре да му дам? Може би татул? Не, мисля, че не. Ами кукуряк? Или беладона? Буника? Напръсник? Напръсник... листа от напръсник. Но тази билка е толкова силна, че би могла да го умъртви. Но той ще погине, ако не му дам нещо достатъчно силно, дето ще накара сърцето му да работи отново. Тогава, колко ли да сложа от билето? Дали да го кипна, или само да го накисна? Де да можех да си спомням като Иза! Къде ми е напръсника? Никак ли не съм взела?“

– Какво има, Айла?

Тя вдигна очи и видя застаналия до нея Мамут.

– Ридаг не е добре... сърцето му. Носят го. Търся... растение. Високо стебло... цвят обърнат надолу... лилаво, вътре червени точки. Големия листа, на пипане като кожа, долната страна. Кара сърце... бие силно. Ти знаеш?

Айла се чувстваше потисната от това, че не знае достатъчно думи, но обяснението и бе по-ясно, отколкото тя си мислеше.

– Разбира се, пурпуреа, другото му име е напръсник. Много е силно... – Мамут видя как Айла затвори очи и пое дълбоко дъх.

– Да, но необходимо. Трябва да помисля, колко... Ето торбичка! Иза казва винаги да нося. В този момент влезе Тюли с момченцето на ръце. Айла сграбчи една кожа от леглото си, постла я на пода край огъня и каза на жената да го сложи да легне върху нея. Веднага след водачката се появи Нези, а после всички се скупчиха наоколо.

– Нези, свали анорака. Разтвори дрехи. Талут, прекалено много хора тук. Направете място – нареждаше Айла без дори да съзнава, че издава команди. Разгърна малката кожена кесийка, която държеше,

помириса съдържанието и, а после вдигна тревожно поглед към стария шаман. Айла хвърли бърз поглед към изпадналото в безсъзнание дете и лицето и придоби решително изражение.

– Мамут, трябва горещ огън. Лати, донеси камъчета за готвене, купа вода, чаша за пиене.

Докато Нези разхлабваше дрехите на Ридаг, Айла натрупа още кожи зад него и вдигна главата му върху тях. Талут караше хората от бивака да отстъпят, за да има въздух за Ридаг и място за Айла да работи. Лати нетърпелива подхранваше огъня, който Мамут бе запалил, опитвайки се да загрее камъните по-бързо.

Айла провери пулса на Ридаг – трудно се напипваше. Тя положи ухо върху гърдите му. Дишането му бе плитко, долавяха се и хрипове. Трябваше да му се помогне. Тя наклони назад главата му, за да освободи дихателните му пътища, сетне притисна уста към неговата, изпълвайки дробовете му със собствения си дъх, така, както бе сторила с Нуви.

Известно време Мамут не сваляше поглед от нея. Тя изглеждаше твърде млада, за да притежава големи лечителски умения, а и моментната нерешителност не бе убягнала от погледа му, но ето, че вече бе отминала. Сега тя бе спокойна, вниманието и бе съсредоточено върху детето и нарежданията и звучаха уверено, макар да не повишаваше глас.

Той кимна сам на себе си, после седна зад барабана от мамутски череп и започна да барабани в отмерен ритъм и да припява с нисък глас. Макар да и се стори странно, Айла усети, че част от обзелото я преди това напрежение я напуска. Успокояващият напев бе скоро подет и от останалите обитатели на бивака. Това ги освобождаваше от напрежението, защото създаваше у тях чувството, че помагат. Торнек и Диджи се присъединиха с инструментите си, а сетне се появи и Ранек с дрънчащи пръстени от бивни. Нито музиката на барабаните и хлопките, нито напевът не бяха силни или подчиняващи; ритъмът бе мек и успокояващ.

Най-сетне водата възвря и Айла отдели в ръката си нужното и количества сушени листа от напръсник, а после ги поръси в къкрещата в купата вода. Мъчейки се да запази спокойствие, тя ги изчака да се запарят, докато най-последно цветът и интуицията и и подсказаха, че отварата е готова. Пресипа част от течността в чаша. Сетне положи главата на Ридаг в скута си и за миг затвори очи. Това лекарство не можеше да се използва с лека ръка. Ако сбъркаше дозата, можеше да го умъртви, а листата на всяко растение бяха с различна сила.

Айла отвори очи и видя две живи сини очи, взиращи се в нея с любов и загриженост и тя едва доловимо се усмихна на Джондалар с

благодарност. Поднесе чашата към устните си и опита силата на отвара-та с език. Сетне долепи чашата с горчивата запарка до устата на детето.

При първата глътка момчето се задави, но това го накара да се по-свземе. Позна Айла и се опита да и се усмихне, но вместо това устните му се изкривиха от болка. Тя му даде да пийне още, бавно, като внима-телно наблюдаваше реакциите му – промените в цвета и температурата на кожата му, движението на очите му, дишането му. Хората от Лъвския бивак също го наблюдаваха угрижено. Едва сега, когато животът на де-тето бе в опасност, те разбраха колко много значи то за тях. Ридаг бе из-расъл сред тях, бе един от тях, а вече бяха започнали за осъзнават, че не е много по-различен от тях.

Айла не знаеше кога бяха спрели музиката и напевът, но когато Ри-даг едва чуто пое дълбоко въздух, звукът от дишането му отекна като победен вик в абсолютната тишина на изпълнената с напрежение земянка.

Айла забеляза, че когато момчето за втори път пое дълбоко дъх, бу-зите му леко се зачервиха и опасенията и се поразсеяха. Ритмите бяха възобновени с ново темпо, проплака дете, дочуха се приглушени гласо-ве. Тя остави чашата, провери пулса му, опипа гръдния му кош. Детето дишаше по-леко и болките му бяха поутихнали. Тя вдигна поглед и видя Нези, която и се усмихна, облята в сълзи. Не беше сама.

Айла задържа момчето в прегръдките си докато се увери, че се чув-ства добре, а сетне продължи да го държи просто, защото и се искаше. Ако притвореше очи, можеше почти да забрави хората от бивака. Почти можеше да си представи, че това момче, което толкова приличаше на сина и, бе наистина детето, на което сама бе дала живот. Сълзите, които се стичаха по бузите и, бяха пролети и заради самата нея, и заради сина, когото копнееше да види, и за детето, което държеше в ръцете си.

Най-сетне Ридаг заспа. Страданието го бе изтощило. Айла също бе останала без сили. Талут вдигна детето и го отнесе в леглото му, а Джондалар помогна на Айла да стане. Тай се изправи и я прегърна, а тя се облегна немощно на него, признателна за подкрепата му. В очите на повечето от скупчилите се наоколо обитатели на бивака блестяха сълзи на облекчение, но им беше трудно да намерят подходящите думи. Не знаеха какво да кажат на младата жена, която бе спасила детето. Усмих-ваха и се, кимаха и одобрително, докосваха я нежно и проронваха по ня-кое слово, от което едва се долавяха отделни звуци. За Айла това бе по-вече от достатъчно. В този момент би се чувствала неудобно, ако я бяха обсипали с благодарности или хвалебствия.

Когато Нези се убеди, че Ридаг е настанен удобно, тя се върна, за да поговори с Айла.

– Мислех, че е свършил. Не мога да повярвам, че само спи – сподели тя. – Този цяр е добър.

Айла кимна.

– Да, но е силен. Той обаче трябва да взима всеки ден, малко, не много. Трябва да взима с други билки. Аз ще направя смес за него. Ти правиш като чай, но първо малко да поври. Аз ще покажа. Давай му малка чашка сутрин, друга преди да заспи. Нощем ще уринира повече, докато оток спадне.

– Този цяр ще го излекува ли, Айла? – попита Нези с надежда в гласа.

Айла протегна ръка, докосна нейната и я погледна направо в очите.

– Не, Нези. Никой цяр не може да го излекува – отвърна тя непоколебимо, макар и с нотка на тъга в гласа.

Нези наведе примирено глава. Открай време си знаеше, че е така, но лекът на Айла бе действал така чудодейно на детето, че в нея се бе породила искрица надежда.

– Цяр ще помогне. Накара Ридаг чувства по-добре. Няма боли толкова много – продължи Айла. – Но аз нямам много. Оставила другите билки в долината. Аз мисли, че не заминаваме за дълго. Мамут познава напръсник. Може да има от него.

– Моята дарба е Търсенето, Айла – обади се Мамут. – Нямам талант на Лечител, но Мамут от Вълчия бивак е добра Лечителка. Когато времето се оправи, можем да изпратим някого да я попита дали има от билето. Но ще трябва да почакаме няколко дни.

Айла се надяваше, че стимулантът за сърце, приготвен от листа на напръсник ще и стигнат, докато някой отиде да донесе допълнително количество от билката, но още повече и се щеше да бе взела със себе си цялата смес, която сама бе приготвила. Не можеше да се осланя на методите на другото. Айла винаги сушеше големите мъхнати листа бавно и много внимателно – държеше ги на хладно и тъмно място, далеч от слънчевите лъчи, за да съхранят възможно най-голяма част от активната си субстанция. Всъщност много и се искаше да разполага с всичките си внимателно приготвени билкови смеси, но те бяха останали складираны в малката и пещера в долината.

Подобно на Иза, Айла винаги носеше със себе си чантата от кожа на видра, която съдържаше определени корени, кора от дървета, листа, цветове, плодове и семена. Но с тях не можеше да стори почти нищо

друго, освен да окаже първа помощ някому. В пещерата си разполагаше с цяла домашна аптека, макар че живееше сама и на практика не се нуждаеше от нея. Лековитите билки събираше когато им дойдеше времето. Вършеше го по навик и защото така бе научена, при това почти така автоматично, както ходеше. Известни и бяха и множество други приложения на заобикалящия я растителен свят – от ликото, което използваше за върви, до растенията, от които приготвяше храна, но лечебните им свойства представляваха най-голям интерес за нея. Почти не можеше да подмине растение, чиито изцелителни качества и бяха известни, без да го добави към колекцията си, а тя познаваше стотици билки.

Така добре бе запозната с растителния свят, че непознатите растения винаги пробуждаха интереса и. В такива случаи търсеше сходства с познати видове и разбираше кои под категории образуват определени категории. Можеше да определи между кои видове и родове съществува връзка, но много добре разбираше, че външното сходство не е непременно показателно за подобна реакция към дадено растение, затова внимателно експериментираше върху себе си като го опитваше на вкус и изпробваше с вещина и опит. Също така внимателно определяше дозите и методите на приготвяне. Айла знаеше, че при една настойка, получена чрез заливане с вряла вода и запарване на различни листа, цветове и зърнести плодове, се отделят ароматични и летливи вещества и субстанции. При варенето се получаваха екстракти, съдържащи основните смолисти и горчиви съставки, затова то се прилагаше при твърди материали, като кора, корени и семена. Тя знаеше как да извлича маслената, лепкава или смолиста есенция на дадена билка, как да приготвя лапи, пластири, тонизиращи отвари, сиропи, кремове или мехлеми като използва лой или сгъстяващи вещества. Знаеше как да прави смеси и как да ги подсилва или разрежда в зависимост от нуждите.

Същият процес на сравняване, който прилагаше по отношение на растенията, разкриваше пред нея и приликите между животните. Познаванията на Айла за човешкото тяло и неговите функции бяха резултат от множеството изводи, направени в миналото по пътя на пробите и грешките и от доброто разбиране на животинската анатомия, постигнато при клането на преследваните животни. Тяхната връзка с човешките същества ставаше очевидна при злополука или наранявания.

Айла бе едновременно ботаник, фармацевт и лекар; магията и се състоеше в тайната наука, предавана и усъвършенствана в продължение на стотици, хиляди, а може би и милиони години от поколения наред ловци и берачи, чието съществуване е зависело от дълбокото

познаване на земята, върху която са живели, и на нейните плодове.

Благодарение на тези отколешни познания, неотразени в писмени исторически паметници и предадени и от Иза в процеса на нейното обучение, както и на вродения и талант да анализира и да възприема интуитивно, Айла можеше да поставя диагнози и да лекува повечето заболявания и наранявания. С помощта на остър като бръснач кремък тя понякога извършваше и малки хирургически операции, но лечителските умения на Айла се основаваха най-вече на комбинации от активните съставки на лечебните растения. Тя умееше да ги прилага и церовете и имаха ефект, но младата жена не можеше да извършва големи хирургически операции или да коригира вродени аномалии на сърцето.

Докато наблюдаваше спящото момче, което толкова много приличаше на сина и, Айла почувства дълбоко облекчение и благодарност за това, че Дърк се бе родил здрав и читав, но това не смекчи болката и от необходимостта да каже на Нези, че никакъв цяр не може да излекува Ридаг.

По-късно следобед Айла се зае да сортира пакетите и торбичките си с билки, за да приготви обещаната на Нези смес. И този път Мамут я наблюдаваше безмълвно. Сега вече едва ли някой се съмняваше в лечителските и умения, включително Фребек, който все още не искаше да го признае, и Тюли, която не даваше израз на мислите си, но, за която старецът знаеше, че бе много скептична настроена в началото. На вид Айла бе обикновена млада жена, твърде привлекателна дори в неговите старчески очи, но той бе убеден, че у нея има много повече, отколкото човек би предположил. Съмняваше се, че и самата тя съзнава всичко, на което е способна.

„Колко труден, и удивителен, е бил досегашният и живот – разсъждаваше той. – Изглежда толкова млада, а е преживяла много повече, отколкото мнозина изобщо някога ще преживеят. Колко време е прекарала с тях? Как е успяла да придобие такава вещина в знахарството?“ – чудеше се той. Знаеше, че обикновено такива знания не се предават на пришълци, а тя е била чужденка в много повече отношения, отколкото болшинството хора биха могли да разберат. А ето, че неочаквано се бе разкрил и талантът и за Търсене. Какви ли други неосъзнати дарби притежаваше? Какви ли тайни криеше?

„Силата и се проявява в моменти на криза.“ Спомни си как Айла даваше нареждания на Тюли и Талут. „Дори на мен – помисли си Мамут с усмивка. – И никой не възрази. Тя е родена, за да води другите. Какви ли изпитания е преживяла, та да може да се владее така добре, макар да

е толкова млада? Сигурен съм, че Майката има някакви планове за нея. Ами младежът, Джондалар? Благоразположението и към него е очевидно, но дарбите му не са изключителни. Какво ли цели с него?“

Айла вече прибираше останалите пакети с билки, когато внезапно нещо накара Мамут да се вгледа по-внимателно в знахарската и торба от видрова кожа. Стори му се позната. Можеше да затвори очи и съвсем ярко да си представи друга такава торба, която толкова приличаше тази, че извикваше в съзнанието му поток от спомени.

– Айла, мога ли да видя това? – попита той, защото му се прииска да я разгледа по-отблизо.

– Това? Моята торба с церове? – попита тя.

– Винаги съм се чудел как се правят.

Айла му подаде необикновената торба и забеляза причинените от артритата възли върху, дългите му и тънки старчески ръце.

Възрастният шаман я разгледа внимателно. Торбата бе тук-таме протрита; Айла я имаше от доста време. Беше изработена не чрез съшиване или прикрепяне на отделни парчета, а от кожата на едно единствено животно. Вместо да се прави разрез в коремната област на видрата, както се постъпваше обикновено преди да се одере животното, прерязано бе само гърлото, като главата бе останала прикрепена за кожата с тясна ивица на гърба. Костите и вътрешностите бяха изтеглени през врата; изпразнена бе и мозъчната кухина, което я правеше някак си сплескана. След това цялата кожа бе обработена, а на врата с каменно шило бяха пробити дупчици на разстояние една от друга, за да се прокара шнур за завързване. В резултат се бе получила торба от гладка, водостойчива видрова кожа с непокътнати крака и опашка и с глава, която се използваше като похлупак.

Мамут и я върна.

– Ти ли си я правила?

– Не. Иза прави. Тя беше знахарка от клана на Брун, моя... майка. Тя ме учи още от малка къде виреят растения, как да приготвям цяр, как да използвам. Тя беше болна, не отива на Събиране на Клановете. Брун има нужда от знахарка. Уба много малка, аз съм единствена.

Мамут кимна разбиращо, а сетне се вторачи в нея.

– Кое име спомена преди малко?

– На моята майка? Иза?

– Не, другото. Айла се замисли.

– Уба?

– Коя е Уба?

– Уба е... сестра. Не истинска сестра, но като сестра за мен. Тя е дъщеря на Иза. Сега тя е знахарка... и майка на...

– Това име често ли се среща? – прекъсна я Мамут с едва сдържано вълнение.

– Не... Мисля, не... Креб дава име Уба. Майка на майка на Иза имала същото име. Креб и Иза имали една и съща майка.

– Креб! Каж ми, Айла, този Креб, имаше ли недъгава ръка и куцаше ли?

– Да – отвърна Айла озадачена. Откъде можеше Мамут да знае всичко това?

– А имаше ли и друг брат? По-млад, но силен и здрав? Айла се намръщи. – Едва смогваше да отговори на нетърпеливите въпроси на Мамут.

– Да. Брун. Той беше водач.

– Велика Майко! Не мога да повярвам! Сега разбирам.

– Аз не разбирам – призна Айла.

– Айла, ела, седни. Искам да ти разкажа една история. Заведе я до едно място край огъня близо до леглото си.

Той приседна на крайчеца на одъра, а тя се разположи на една розга, постлана на пода, и вдигна поглед очаквателно.

– Някога, преди много, много години, когато бях много млад, преживях странно приключение, което промени живота ми – подхваща Мамут.

Айла усети, че кожата и настръхва от неочаквано, тайнствено вълнение – стори и се, че може да предугади следващите му думи.

– Манув и аз сме от един и същ бивак. Мъжът, когото майка му избра за свой стопанин, бе мой братовчед. Израснахме заедно и, както често правят младите, все си говорехме как ще направим Пътешествие заедно, но лятото, когато се канехме да тръгнем той се разболя. Беше много зле. Нямах търпение да тръгна на път – бяхме планирали пътешествието с години и все се надявах, че ще се оправи, но болестта бе упорита. Накрая, когато лятото преваля, реших да замина сам. Всички ме съветваха да не го правя, но аз не можех да си намеря място.

Бяхме планирали да заобиколим Беранско море, а сетне да продължим по източното крайбрежие на голямото Южно море, почти като Уимез. Но тъй като сезонът бе към края си, реших да мина по по-кратък път, като пресека полуострова и да поема на изток, по пътя към планините. Айла кимна. Кланът на Брун бе минал по същия път, за да иде на Събора на клановите.

– Не споделих плановете си с никого. По тези земи живееха плоскоглавци и знаех, че ще има много възражения. Мислех си, че ако внимавам, бих могъл да избегна всякакъв контакт, но злополуката не влизаеше в сметките ми. И до сега не мога да разбера как стана. Вървях покрай високия, почти като урва, бряг на една река, когато неочаквано се подхлъзнах и се търколих надолу. Изглежда, че известно време съм бил в безсъзнание. Когато се свестих, беше късно следобед. Болеше ме глава и съзнанието ми бе замъглено, но най-зле бе ръката ми. Костта бе изкълчена и счупена и много ме болеше.

Тръгнах препъвайки се покрай реката, без да знам накъде вървя. Бях загубил вързопа си и дори не се сещах да го потърся. Не знам колко съм вървял, но по здрач най-последно забелязах огън. Не се замислих за това, че съм на полуострова. Когато видях осветени от пламъците хора, аз се запътих към тях.

Представям си изненадата им, когато, залитайки, съм се появил сред тях, но по това време бях изпаднал в унес и не знаех къде съм. Моего учудване настъпи по-късно. Събудих се на непознато място, без да имам представа как съм попаднал там. Когато забелязах, че на главата ми има лапа, а ръката ми е обездвижена с превръзка през рамото, си спомних как бях паднал и си помислих, че съм имал голям късмет да бъда намерен от бивак с добър Лечител. Тогава се появи жената. Сигурно можеш да си представиш, Айла, колко слисан бях като открих, че се намирам в бивака на някакъв клан.

Не по-малко слисана бе самата Айла.

– Ти! Ти си мъж със счупена ръка? Ти познаваш Креб и Брун? – възкликна Айла поразена и невярваща. Обзе я силно вълнение и от тъглчетата на очите и се стекоха сълзи. Чувстваше се така, сякаш бе получила послание от миналото.

– Ти си чувала за мен?

– Иза ми разказвала, преди тя да се роди майка на нейната майка изцерила мъж със счупена ръка. Мъж от Другите. И Креб ми казва. Той каза, че Брун позволил да остана в клан, защото узнал от този мъж – от теб, Мамут – че Другите също хора. – Айла замълча и се взря в белите коси и сбръчканото лице на достопочтения старец.

– Сега Иза заминала в свят на духове. Тя не била родена, когато ти дошъл... и Креб... бил момче, още неизбран от Урсуз. Креб беше старец, когато умира... как може ти да си все още жив?

– И аз съм се питал защо Майката е решила да ме дари с толкова много сезони. Мисля, че Тя току-що ми отговори.

13

– Талут? Талут, спиш ли? – пошепна Нези в ухото на едрия водач като го разтърси.

– Ъ? К'во става? – каза той като се ококори.

– Шшшт! Тихо, да не събудиш останалите. Талут, не можем сега да пуснем Айла да си замине. Кой ще се грижи за Ридаг по-нататък? Мисля, че трябва да я осиновим, да я направим член на рода, да стане Мамутои.

Той вдигна очи и видя, че в нейните се отразява червената жарава от огнището.

– Нези, знам, че си загрижена за момченцето. Аз също. Но може ли любовта ти към него да бъде причина за приобщаването на чужденка към нашия род? Какво ще кажа на Съветите?

– Не само Ридаг е причината. Тя е Лечителка. Добра Лечителка. Нима Мамутоите имат чак толкова Лечители, че да изтървем такава? Виж какво стана само за няколко дни. Спаси Нуви от задушаване до смърт... Знам, че Тюли каза, че това може да е просто една техника, която тя е овладяла, но сестра ти не може да каже същото за Ридаг. Айла знаеше какво прави. Даде му Лечебен цяр. Права е и за Фрали. Даже и аз виждам, че кара трудна бременност, а всичките тия свади и разправии не са и от полза. Ами твоето главоболие?

Талут се ухили:

– О, това беше повече от Знахарска магия; беше просто възхитително!

– Шшшшт! Ще събудиш цялата землянка. Айла е нещо повече от Лечителка. Мамут казва, че тя е и необучена Търсачка. А я виж как се оправя с животните, не бих се усъмнила, ако се окаже и Медиум. Помисли си каква полза ще има бивака ако освен че може да Търси животни за лов, има и способността да ги вика при себе си?

– Не знаеш дали е така, Нези. Само предполагаш.

– Но за умението и да борави с онези оръжия не е нужно да предполагам нищо. Знаеш, че ако беше Мамутои, щеше да има добра Булчинска цена, Мамут. С всичко, което може да предложи, а кажи ми сега колко би струвала като дъщеря на твоето огнище?

– Хмммм. Ако беше Мамутои и дъщеря на Лъвското огнище... Но тя може да не пожелае да стане Мамутои, Нези. Ами този младия,

Джондалар? Явно помежду им съществува силна връзка.

Нези беше мислила по този въпрос известно време и имаше готов отговор.

– Ами покани го и него.

– Как, и двамата! – избухна Талут и седна.

– Шшшшгът! Говори по-тихо!

– Но той си има свой народ. Каза, че е от Зел... Зел... как се казваха.

– Зеландонии – прошепна Нези. – Но неговият народ живее много далеч от тук. Защо ще тръгне да се връща толкова далеч ако може да намери дом при нас? Нищо не пречи да го попиташ, Талут. Онова оръжие, което е изобретил, би трябвало да е достатъчно основание Съветите да са доволни. А Уимез казва, че е и отличен майстор на сечива и инструменти. Ако моят брат му даде препоръка, знаеш, че Съветите няма да откажат.

– Вярно е..., но, Нези – каза Талут като пак си легна, – откъде знаеш, че ще искат да останат с нас?

– Не знам, но ти можеш да си направиш устата, нали?

Беше късно сутринта, когато Талут се измъкна от дългата земянка и видя, че Айла и Джондалар, повели конете, се отдалечаваха от бивака. Нямахме сняг, но ранната сутрешна слана не се беше вдигнала и все още се белееше на кристални петна, а при всяко издишване около главите им се образуваше облак пара. Сухият студен въздух беше наситен със статично електричество. Жената и мъжът бяха облечени с анораци от козина с качулки, загърнати плътно около лицата им и обути в калцунци от козина, подгънати и увити около краката в долния край на панталоните, здраво завързани, за да ги предпазят от студа.

– Джондалар! Айла! Отивате ли си? – извика той и побърза да ги настигне. Айла кимна утвърдително, което изтри усмивката от лицето на Талут, но Джондалар обясни:

– Просто отиваме да поразходим малко конете. След пладне ще се върнем.

Не си направи труда да спомене, че търсят и малко уединение, някъде, където да могат необезпокоявани да обсъдят дали да се върнат в долината на Айла. Или, по-скоро, както Джондалар планираше, да разубеди Айла да не си заминават.

– Добре. Бих искал да уредя упражнения с тези копиехвъргачи, когато времето се проясни. Искане ми се да видя как действат и какво бих могъл аз да направя с едно такова оръжие – каза Талут.

– Мисля, че ще останеш удивен – отвърна Джондалар усмихнат – от това колко добре действат.

– Ама не самички. Сигурен съм, че си ги бива, когато с тях борави някой от двама ви, но е нужно известно умение, а до пролетта може да не ни остане достатъчно време да се упражняваме – каза Талут и замълча размишлявайки.

Айла чакаше с ръка на гърба на кобилата, точно под късата и твърда грива. От ръкава на връхната и туника висеше на шнур тежка ръкавица от козина. Шнурът минаваше през ръкава и, през един клуп отзад на врата и, оттам надолу в другия ръкав, където беше завързана другата ръкавица. Благодарение на свързващия ги шнур, в случай че трябваше бързо да се действа с голи ръце, ръкавиците се сваляха без страх, че могат да се загубят. В земите с такива сурови студове и ветрове една загубена ръкавица би могла да означава загубена ръка или смърт. Жребецът пръхтеше и подскачаше от възбуда като побутваше неспокойно Джондалар. Изглежда нямаха търпение да поемат на път и Талут разбра, че само от учтивост изчакат той да свърши. Реши да действа непоколебимо.

– Снощи говорихме с Нези, а тази сутрин се посъветвах и с някои други хора. Ще ни бъде от помощ при нас да има някой, който да ни показва как да боравим с тези ловни оръжия.

– Вашето гостоприемство беше повече от щедро. Знаеш, че бих бил щастлив да покажа всекиму как да използва копиехвъргача. С това поне ще мога донякъде да се отблагодаря за всичко, което направихте – отвърна Джондалар.

Талут кимна и продължи:

– Уимез ми каза, че си прекрасен майстор на дялани кремъчни изделия, Джондалар. При Мамутоите винаги има работа за човек, който може да произвежда качествени сечива и инструменти. И Айла притежава много умения, които биха били от полза за бивака. Тя не само майсторски борави с копиехвъргача и с тази нейна прашка – ти беше прав – и той се обърна от Джондалар към Айла – тя е и Лечителка. Бихме искали да останете при нас.

– Надявах се да презимуваме при вас, Талут, и съм ти признателен за поканата, но не съм сигурен, как я приема Айла – отвърна Джондалар с усмивка, усещайки, че едва ли би имало по-подходящ момент за поканата на Талут. Та как би могла да си тръгне сега? Определено предложението на Талут означаваше много повече от неприятното отношение на Фребек.

Талут продължи като отпрати доводите си към младата жена.

– Айла, ти сега си нямаш народ, а и Джондалар живее много далеч, може би толкова далеч, че не би си правил труда да пътува до там, ако си намери дом тук. Ние много бихме желали и двамата да останете, не само през зимата, а завинаги. Аз ви каня да се влеете в нашия народ и това го казвам не само от свое име. Тюли и Барзек имат желание да приемат Джондалар в Огнището на Зубъра, а Нези и аз искаме да станеш дъщеря на Лъвското огнище. Тъй като Тюли е водачка, а аз – водач, това ще ви даде високо положение сред Мамутоите.

– Искаш да кажеш, че желаете да ни осиновите? Че искате да станем Мамутои? – избъбри Джондалар, малко стреснат и почервенял от изненада.

– Ти искаш мен? Ти искаш осиновиш мен? – попита Айла. Беше изслушала разговора със сбърчено от внимание чело, без да вярва напълно на онова, което чуваше. – Ти искаш да направиш Айла от Ничий род Айла от Мамутоите?

Едрият мъж се усмихна:

– Да.

Джондалар не можеше да намери думи. Гостоприемството можеше да е въпрос на традиция, а и на гордост, но нямаше народ, който по традиция да кани чужденци да се присъединят към негово племе, негов род, без това да е било сериозно обмислено.

– Аз... ъ-ъ... не знам... какво да кажа – смутолеви той. – Това е голяма чест за мен. Поканата е голямо признание.

– Знам, че и двамата имате нужда от време, за да си помислите – каза Талут, – Бих бил изненадан, ако не е така. Не сме споделили предложението си с всички, а трябва да получим съгласието и на целия бивак, но това няма да представлява проблем като се има предвид всичко, което ще донесете със себе си, а Тюли и аз ще застанем зад вас. Искрах първо вас да попитам. Ако сте съгласни, ще свикам събрание.

Те мълчаливо гледаха как едрият водач крачи обратно към земята. Бяха планирали да потърсят някое място, където да поговорят, като и двамата се надяваха да намерят решение на проблеми, които чувстваша, че започват да назряват помежду им. Неочакваната покана на Талут беше внесла съвсем различно измерение в мислите им, в решенията, които трябваше да вземат, дори, на практика, в целия им живот. Без да пророни дума, Айла яхна Уини, а Джондалар се метна зад нея. Последвани от Рейсър, те се запътиха нагоре по склона и през откритата местност, всеки потънал в мислите си.

Айла бе така трогната от поканата на Талут, че не можеше да намери думи. Когато живееше с Клана, често се чувстваше изолирана, но това не бе нищо в сравнение с болезнената празнота, отчайващата самота, която беше изпитала без тях. От времето, когато напусна Клана, до появата на Джондалар, преди по-малко от един сезон, тя беше сама. Нямаше си никого, липсваше и чувство за принадлежност, нямаше дом, род, народ и знаеше, че никога вече няма да види своя клан. Земетресението, което я остави сираче преди да я намерят хората от Клана, и земетресението в деня, когато бе изгонена, придаваха на изолацията и дълбоко чувство на обреченост.

В основата на това нейно усещане лежеше дълбок, първичен страх, комбинация от древния ужас от надигащата се земя и стягащата сърцето скръб на малкото момиченце, загубило всичко, дори спомените си за тези, към които е принадлежало. За Айла нямаше нищо по-страшно от гневната се земна маса. Тези моменти като че ли винаги сигнализираха резки и разтърсващи промени в живота и, не по-малки от тези, които на насяха върху земята. Сякаш едва ли не самата земя и подсказваше какво да очаква... или се разтрисаше от съчувствие.

Но след като загуби всичко първия път Кланът стана нейният народ. Сега, ако реши, може отново да принадлежи към свой народ. Би могла да стане Мамутои; няма да е сама.

Ами Джондалар? Как би могла тя да предпочете друг народ пред неговия? Ще пожелае ли той да остане и да се присъедини към Мамутоите? Айла се съмняваше. Беше сигурна, че той иска да се завърне при своите. Но се опасяваше, че всички Други ще се опълчат срещу нея, както направи Фребек. Той не искаше тя да разказва за Клана. Ами ако тя замине с него и те не я приемат? Напълно е възможно неговият народ да е като Фребек. Тя няма да се въздържа да не ги спомене, макар че Иза, Креб, Брун и нейният син бяха хора, от които тя би трябвало да се срамува. Тя няма да се срамува от народа, който обича!

Дали и се искаше да отиде в неговия дом и да рискува да се отнасят с нея като с животно? Или искаше да остане където е желана и приета? Лъвският бивак беше приел дори дете на смесени духове, момче като нейния син... Изведнъж и хрумна една мисъл. След като веднъж са приели едно, дали не биха приели още едно? Такова същество, което не е слабовато и болнаво? Което би могло да се научи да говори? Територията на Мамутоите се простираше чак до Беранско море. Не спомена ли веднъж Талут, че някой имал там Върбов бивак? Полуостровът, където живееше Клана, не бе много далеч оттам. Ако станеше Мамутои, може

би, някой ден тя би могла да... Ами Джондалар? Ако си тръгне? При тази мисъл Айла усети болезнено свиване на стомаха. „Би ли могла да понесе живот без Джондалар“ – питаше се тя и се бореше със смесените си чувства.

У Джондалар също се бореха противоречиви желания. Почти не се замисляше върху предложението, което му бе направено, освен, че искаше да намери причина, за да откаже, без да обиди Талут и Мамутоите. Та той беше Джондалар от Зеландониите и знаеше, че брат му бе прав. Той никога не би могъл да бъде друг. Искаше да се прибере у дома, но това бе по-скоро упорствуващ копнеж, отколкото неотложна необходимост. Не беше възможно да разсъждава в друг план. Неговото родно място бе толкова далеч, че само пътешествието до там щеше да му отнеме цяла година.

Бъркотията в ума му беше заради Айла. Макар че никога не му бяха липсвали благоразположени партньорки, повечето, от които охотно бяха се свързали по-трайно с него, никога досега не беше срещал жена, която да е желал така силно, както Айла. Някоя от жените от неговия народ и някоя от тези, с които се бе запознал по време на пътешествията си, не бе успяла да го доведе до това състояние, което бе наблюдавал при други, но което самият той не бе изживявал, докато не се запозна с нея. Обичаше я повече, отколкото мислеше, че изобщо е възможно. Тя бе всичко, което търсеше в една жена, че дори и повече. Не можеше да си представи да живее без нея.

Но същевременно съзнаваше, че това би било равносилно на опозоряване. Защото точно тези нейни качества, които го привличаха – съчетанието между невинност и мъдрост, честност и загадъчност, самоувереност и уязвимост – бяха следствие от същите обстоятелства, които биха могли да го накарат отново да изпита болката от срама и заточението.

Айла е била отгледана от Клана, народ, който бе различен в много необясними отношения. За повечето народи, които той познаваше, съществата, наричани от нея Клан, не бяха хора. Бяха животни, но не като другите, създадени от Майката, за да задоволяват нуждите на хората. Макар и да не се признаваха, сходствата между тях се отчитаха, но очевидните човешки белези на Клана не предизвикваха братски чувства. На тях гледаха по-скоро като на заплаха и наблягаха на различията. За хора като Джондалар Кланът беше отвратителен животински вид, който дори не беше включен в пантеона на създанията на Великата Земя Майка, сякаш бяха същества, пръкнали се от някакво необяснимо зло.

Но на дело взаимното зачитане на общата им човешка природа бе

по-силно, отколкото на думи. Родът на Джондалар бе навлязъл в територията на Клана едва преди няколко поколения, като често се бе настанявал насилствено в благоприятни за живеене местности, изобилстващи на паша и дивеч, прокуждайки Клана в други области. Но така както вълчите глутници си поделят териториите и ги отстояват една от друга, за разлика от други същества – хищници или лешояди, приемането на границите между обитаваните от тях райони беше мълчаливо споразумение, че са от един и същ биологичен вид.

Джондалар беше проумял, горе-долу по същото време, когато осъзна чувствата си към Айла, че целият живот е творение на Великата Земя Майка, включително плоскоглавците. Но макар да я обичаше, беше убеден, че сред неговия народ Айла би била чужда. Имаше нещо повече от връзката и с Клана, което я правеше по-низше същество. На нея щяха да гледат като на уродливо създание, заклемено от Майката, защото е родила дете от смесени духове, полуживотински и получовешки.

Това табу беше всеобщо. Всички народи, с които Джондалар се беше срещал по време на пътуванията си, вярваха в него, макар и с различна сила. Някои не допускаха съществуването на такова презряно същество, други гледаха на това като на неприятна шега. Ето защо той бе толкова поразен, когато завари Ридаг в Лъвския бивак. Беше сигурен, че на Нези никак не и е било лесно и че в действителност си е навлякла жестоки упреци, породени от предрасъдъци. Само някой искрено уверен и сигурен в положението си би се осмелил да се изправи срещу хулителите, и накрая тя бе успяла да се пребори единствено благодарение на истинската си човечност и милосърдие. Но дори Нези не бе споменала за сина, за който Айла и беше разказала, когато се опитваше да убеди останалите да я приемат.

Айла не знаеше за болката, която Джондалар почувства, когато Фребек и се присмя, макар че бе очаквал нещо по-лошо. Неговата болка, обаче, бе нещо повече от обикновено съчувствие към нея. Цялата остра свада му напомни за една случка, когато чувствата му го бяха подвели и бяха извадили наяве собствената му дълбока и потулена мъка. Но още по-лоша бе неговата собствена неочаквана реакция. Именно това беше причината за неговото терзание сега. Джондалар все още се червеше от вина, защото за момент изпита унижение от връзката си с нея, когато Фребек избълва хулите си. Та как може да обича една жена и да се срамува от нея?

Още от онова ужасно време, когато беше млад, Джондалар полагаше неимоверни усилия да се владее, но сега изглежда не бе в състояние

да се справи с противоречивите чувства, които го измъчваха. Искаше да вземе Айла със себе си и да я отведе у дома. Искаше да я представи на Даланар и на хората от своята Пещера, на майка си, Маргона, на по-големия си брат и по-малката си сестра, на братовчедите си и на Зеландони. Искаше му се да я приемат добре, да създаде собствено огнище с нея, място, където тя би могла да роди деца, вероятно създадени от неговия дух. Не му трябваше никой друг на земята, макар че сърцето му се свиваше при мисълта за презрението, което би се изляло върху него за това, че е довел такава жена у дома, пък и не му се искаше да излага и нея на такова отношение.

Особено ако не се налагаше. Да ще само да си мълчи за Клана, тогава никой няма да разбере. И все пак какво би могла да отговори, ако някой я попита кой е нейният народ? Откъде е? Хората, които я бяха отгледали, бяха единствените, които тя познаваше, освен, ако... не приемеше предложението на Талут. Тогава щеше да стане Айла от Мамутоите, все едно, че се е родила сред тях. Особеният и начин на произнасяне на някои думи би могъл да се приеме просто като акцент. Знае ли човек? – помисли си той. Може пък наистина да е Мамутои. Може родителите и да са били такива. Тя не ги помни.

Но ако стане Мамутои, може да реши да остане при тях. Ами ако наистина постъпи така? Ще бъда ли аз в състояние да остана? Бих ли могъл да приема този народ като свой? Тонолан успя. Дали бе обичал Джетамио повече, отколкото аз обичам Айла? Да, но нейният народ бяха Шарамудоите. Тя бе родена и бе израснала сред тях. А Мамутоите са толкова народ на Айла, колкото и мой. Но ако може да е щастлива тук, тя би могла, да се чувства така и при Зеландониите. Да, но ако стане Мамутои, може да не пожелае да дойде с мен при моя народ. Никак няма да и е трудно да си намери някого тук... Уверен съм, че Ранек в никакъв случай не би и отказал.

Айла усети, че той я притисна собственически и се почуди какво ли го бе подтикнало. Видя напред ивица храсти, вероятно беше малка река, и пришпори Уини към нея. Конете подушиха водата и не чакаха да ги подканят. Когато стигнаха потока, Айла и Джондалар слязоха от конете и се огледаха за място, където да седнат удобно.

Там, където водата миеше бреговете на рекичката, се забелязваше заледяване, което както знаеха от опит, бе само началото. Бялата преграда, която се изграждаше пласт подир пласт от тъмните води, които все още се движеха бързо в средата на рекичката, щеше да се увеличава с нарастването на сезона и щеше да добие завършен вид като скове

бурния поток, докато се смени сезонът. Тогава водата отново щеше бликне в стремежа си към свобода.

Айла отвори една малка кутия, направена от твърда необработена кожа, в което беше сложила храна за двамина, малко сушено месо, за което предполагаше, че е от зубър, кошничка сухи боровинки и малко сливи. Извади парче медно сивкав железен пирит и кремък, за да запали огън, на който да свари вода за чай. Джондалар отново се възхити от лекотата, с която тя запали огъня с помощта на възпламенителния камък. Това си беше магия, чудо. Никога не беше виждал такова нещо преди да срещне Айла.

Каменистият бряг на нейната долина беше обсипан с буци железен пирит. Нейното откритие, че при удара на кремък о железен пирит може да се извлече достатъчно дълга и силна искра, която да запали огън, беше случайност, но тя беше готова да се възползва от нея. Огънят и беше угаснал. Тя знаеше как да го запали посредством трудоемкия процес, използван от повечето народи – чрез въртене на пръчка в дупка, пробита в парче дърво, докато при триенето се отдели достатъчно топлина, от която да се получи горяща главня. И тогава беше разбрала как да приложи принципа – беше взела по грешка буца железен пирит, вместо каменния чук за оформяне на кремъчни изделия и беше извлякла първата искра.

Джондалар беше научил тази техника от Айла. Работейки с кремъка, често беше получавал малки искри, които възприемаше като израз на живия дух на камъка, освободен в процеса на обработката. Не му беше хрумвало да запали огън от искрите. Но тогава той не беше сам в долина на ръба на оцеляването; около него обикновено имаше хора, а при тях почти винаги гореше огън. Искрите, които получаваше само с кремък, обаче, обикновено не бяха достатъчно силни, за да запалят огън. Именно постигнатата от Айла случайна комбинация между кремък и железен пирит създаваше искрата, която можеше да се превърне в огън. Той веднага оцени стойността на процеса и на запалителните буци железен пирит, както и изгодата от това да се пали огън така лесно и бързо.

Докато се хранеха се смееха на лудориите на Рейсър, който подмамваше майка си да играе с него, сякаш казваше: „Хвани ме, ако можеш“, а после и двата коня се търкаляха по земята и ритяха с копита във въздуха на една пясъчна ивица, закътана от вятъра и стопляна от слънцето. И двамата внимателно избягваха да споделят мислите, които се въртяха в главите им, смехът ги накара да се поотпуснат, а уединението и спокойствието им припомниха дните на тяхната близост в долината.

Когато отпиваха от горещия чай, вече бяха добили нагласа за разискване на по-трудни теми.

– Струва ми се, че на Лати би и доставило удоволствие да гледа как си играят конете – отбеляза Джондалар.

– Да. Тя наистина обича конете, нали?

– Тя обича и теб, Айла. Започнала е много да ти се възхищава – каза Джондалар и като се поколеба продължи – Много хора тук те харесват и ти се възхищават. Не ти се ще наистина да се върнеш в долината и да живееш сама, нали, Айла?

Айла сведе очи към чашата в ръцете си, поразклати остатъка от чай с листенцата и отпи от него.

– Приятно е, че пак сме само двамата, насаме. Не съзнавах, че ще се почувствам толкова добре, когато се измъкна от всичките тези хора, а в пещерата в долината останаха някои мои вещи, които би искала да са с мен. Но ти си прав. Сега, когато срещнах Другите, не искам да живея самичка през цялото време. Харесват ми и Лати, и Диджи, и Талут и Нези, всички... без Фребек.

Джондалар въздъхна с облекчение. Първото и най-голямо препятствие беше лесно преодоляно.

– Фребек е само един-единствен човек. Не бива да позволяваш на едно да провали всичко. Талут... и Тюли... нямаше да ни поканят да останем тях, ако не те харесваха и ако не смятаха, че имаш нещо ценно, което можеш да им предложиш.

– Самият ти можеш да предложиш нещо ценно, Джондалар. Искаш ли да останеш и да станеш Мамутои?

– Те се държат любезно с нас, много по-любезно, отколкото повелява обикновеното гостоприемство. Бих останал, най-малкото докато отmine зимата, дори повече; ще ми е драго да им дам всичко, което мога. Но те нямат нужда от моето умение да дялам кремък. Уимез е много по-добър от мен, а и Дануг скоро ще го догони. Вече им демонстрирах копиехвъргача. Видяха устройството му. След известни упражнения ще могат да боравят с него. Просто трябва да имат желание за това. Пък и аз съм Джондалар от Зеландониите...

Млъкна и очите му добиха мъгляво изражение, сякаш се вглеждаше в нещо много далечно. После извърна взор назад, откъдето бяха дошли и челото му се сбърчи, докато се опитваше да намери някакво обяснение.

– Трябва да се върна... някой ден..., ако не за друго, то поне за да кажа на майка за смъртта на брат ми, и да дам възможност на Зеландони

да намери неговия дух и да го отведе в отвъдния свят. При това положение не мога да стана Джондалар от Мамутоите, не мога да забравя задължението си.

Айла си вгледа в него внимателно. Знаеше, че той не иска да остане. Не беше заради никакви задължения, макар че вероятно се чувстваше обвързан с тях. Просто искаше да се прибере у дома.

– Ами ти? – попита Джондалар, като се опита да запази неутрален тон и изражение. – Искаш ли да останеш и да се превърнеш в Айла от Мамутоите?

Тя затвори очи, търсейки начин да изрази мислите си, чувствайки, че и липсват думи, или по-точно че не намира подходящите слова или просто думите не бяха достатъчни.

– Откакто Брод ме прокле, аз нямам свой народ, Джондалар. Това предизвиква у мен усещане за празнота. Харесвам Мамутоите и ги уважавам. Чувствам се като у дома при тях. Лъвският бивак е... като клана на Брун... повечето са добри хора. Не знам кой е бил моят народ преди Клана, едва ли някога ще узная, но понякога нощем си мисля... иска ми се да са били Мамутои.

Тя впи поглед в мъжа, в правата му руса коса на фона на тъмната козина на качулката му, в лицето му, за което продължаваше да мисли, че е красиво, макар че той и беше казал, че за мъж не се употребява тази дума, в силното му чувствено тяло и големите му изразителни ръце, в сините му очи, които изглеждаха толкова искрени и разтревожени.

– Но преди да се появят Мамутоите, дойде ти. Ти прокуди празнотата и ме изпълни с любов. Искам да съм с теб, Джондалар.

Напрежението напусна погледа му и отстъпи място на меката и спокойна топлина, с която тя беше свикнала в долината, а после в очите му се появи магнетичното, повелително желание, от което тялото и тръпнеше по своя собствена воля. Тя импулсивно се приближи до него, устните му намериха нейните, ръцете му я прегърнаха.

– Айла, моя Айла, толкова много те обичам – изтръгна се сподавен вопъл от гърдите му, пропит с терзание и облекчение. Притисна я силно, но нежно, към гърдите си, така както седяха на земята, сякаш никога нямаше да я пусне, но се страхуваше тя да не се откъсне от него. Поотпусна я толкова, колкото да вдигне лицето и към своето, целуна я по челото, очите, върха на носа, после устата и усети как желанието му нараства. Беше студено, нямаше къде да се подслонят на топло, но той я желяеше. Развърза връвта на качулката и, оголи шията и, ръцете му се пхнаха под анорака и туниката и и намериха топлата и кожа и налетите

и гърди с техните твърди щръкнали зърна. Докато той ги милваше, стискахе и разтвиваше, тя изстена тихо. Развърза връвта на панталоните и и напипа мъхнатия и хълм. Когато напипа топлата и влажна цепка тя се притисна към него и той усети как вътрешността и се стегна и затрептя.

Тогава Айла също пхна ръка под анорака и туниката му, развърза връвта на панталоните му, хвана големия му пулсиращ член и започна да го трие с ръце. Той изпусна дълбока въздишка на наслада, когато тя се наведе и го пое с устни. Усети гладката му кожа с езика си, допусна го да проникне, докдето може, после го избута напред и пак го потегли навътре, като продължаваше да разтвива с ръце топлият му извит ствол.

Чуваше го как стене, как понечи да извика, но той пое дълбоко въздух и леко я отстрани.

– Чакай, Айла, искам те – прошепна той.

– Ще трябва да си събуя панталона и калцуните – обясни тя.

– Не, недей, много е студено. Обърни се, нали помниш как?

– Като Уини и нейния жребец – прошепна Айла.

Тя се обърна и застана на колене. За момент позата и напомни не за Уини и нейния жребец, а за Брод, когато я хвърли на земята и я насили. Но нежното докосване на Джондалар не беше същото. Тя смъкна пояса си, оголи топлите си стегнати задни части и отворът, който го приканваше както цветето пчелите с меките си венчелистчета и дълбоко розово гърло. Самата покана беше силно съблазнителна. Усети непреодолим импулс. Потиснато за момент, наведе се плътно до нея, за да я топли, докато милваше гладките и заоблени задни части и нежно опипваше хребетите и гънките на топлата и влажна вътрешност предизвиквайки у нея Удоволствие с опитните си пръсти, докато стоновете и и нов изблик на топлина му подсказаха, че не е нужно да чака повече.

Разтвори двете еднакви половини на хълма и и проникна с налятата си и тръпнеща мъжественост в дълбокия и копнеещ отвор на нейната женственост с неизмеримо удоволствие, което изтръгна стон и от двамата. Отдръпна се почти напълно, после отново проникна в нея, придърпвайки я към себе си, наслаждавайки се на дълбоката и прегръдка. Отново се отдръпна и отново проникна и пак, и пак, докато накрая избухна върховното удоволствие.

След няколко последни движения, които го изсмукаха докрай, все още потопен дълбоко в топлината и, той я обхвана с двете си ръце и двамата се катурнаха на една страна. Беше я прегърнал силно, покрил тялото и с анорака си, докато почиваха.

Най-сетне се отделиха един от друг и Джондалар седна. Вятърът

постепенно се усилваше и Джондалар погледна с опасение към трупащите се облаци.

– Трябва малко да се почистя – каза Айла като се надигна. – Тези панталони са нови и са ми от Диджи.

– Когато се върнем, можеш да ги оставиш навън, за да замръзнат и после да ги изчеткаш.

– В потока все още има вода...

– Ледена е, Айла!

– Знам. Само набързо.

Като опита здравината на леда тя клекна край рекичката и се заплакна с една ръка. Когато отново стъпи на брега, Джондалар се приближи зад нея и я изсуши с козината на анорака си.

– Не искам да замръзне – каза той с широка усмивка, като я потупваше лекичко с козината, а после я помилва.

– Мисля, че го поддържаш достатъчно топло, – каза тя усмихнато, завързвайки връвта на кръста си и оправяйки анорака си.

Този Джондалар обичаше. Мъжът, който можеше да я стопли и възбуди с поглед, с докосване; мъжът, който познаваше тялото и по-добре от самата нея и който можеше да изтръгва от него усещания, които тя не подозираше, че притежава; мъжът, който я беше накарал да забрави болката от първото насилствено проникване на Брод в нея и който и бе показал какво са Удоволствията и какви би трябвало да бъдат. Този Джондалар, когото тя обичаше, беше игрив, грижовен, обичлив. Такъв беше той в долината, както и сега, когато бяха сами. А защо беше толкова различен в Лъвския бивак?

– Ей, жена, ти много бързо започна да се оправяш с думите. Ще ми стане трудно да се меря с теб на родния си език! – каза той и я прегърна през кръста, после сведе към нея поглед пълен с любов и гордост. – Добре се оправяш с езика, Айла. Усвояваш го невероятно бързо. Как го постигаш?

– Нямам друг избор. Сега това е моят свят. Аз нямам свой народ. За Клана съм мъртва, не мога да се върна там.

– Би могла да имаш свой народ. Би могла да бъдеш Айла от Мамутоите. Стига да искаш. Какво ще кажеш?

– Искам да съм с теб.

– Пак можеш да си с мен. Това, че някои са те осиновили, не означава, че не можеш да си тръгнеш... някой ден. Бихме могли да останем тук... за известно време. А ако е мен се случи нещо – всичко е възможно, нали знаеш – може би няма да ти е толкова зле да си имаш народ.

Народ, който те иска.

– Искаш да кажеш, че не би имал нищо против?

– Да имам нещо против? Не, не бих имал нищо против, ако това е твоето желание.

На Айла и се стори, че долови известно колебание в гласа му, но той наистина изглеждаше искрен.

– Джондалар, аз съм само Айла. Нямам народ. Ако бъда осиновена от някой народ, ще си имам някого. Ще бъда Айла от Мамутоите – тя се отдръпва от него и отстъпи назад. – Трябва да помисля за това.

Обърна се и тръгна към багажа, който носеше. „Ако смятам скоро да тръгна с Джондалар, не би трябвало да приемам – помисли си тя. – Не би било честно. Но той каза, че има желание да остане. За известно време. Може би, след като поживее с Мамутоите, ще промени решението си и ще се установи тук.“ Питаше се дали се опитва да си намери извинение.

Бръкна под връхната си дреха за амулета и насочи мислите си към своя тотем: „Пещерен лъв, иска ми се да има някакъв начин да разбере кое е правилно. Обичам Джондалар, но също така искам да принадлежа към свой народ. Талут и Нези искат да ме осиновят, да ме направят дъщеря на Лъвското...Лъвското огнище. И на Лъвския бивак! О, Велик Пещерен лъв, нима си ме насочвал през цялото време, а аз просто не съм забелязвала?“

Тя рязко се обърна. Джондалар все още стоеше там, където го беше оставила, и мълчаливо я наблюдаваше.

– Реших. Ще го направя! Ще стана Айла от Лъвския бивак на Мамутоите.

Тя забеляза, че преди да се усмихне, по лицето му пробягна сянка.

– Това е добре. Айла. Радвам се за теб.

– О, Джондалар. Правилно ли постъпвам? Дали всичко ще бъде наред?

– Това никой не знае. Та кой би могъл да кажа със сигурност? – изрече той, приближавайки се към нея, като поглеждаше с едно око към притъмнялото небе. – Надявам се да е така и за двама ни. – За миг те се притиснаха един към друг. – Мисля, че трябва да се връщаме.

Айла посегна към кутията, за да прибере нещата, но изведнъж забеляза нещо. Снижи се на едно коляно и вдигна един златист камък. Избърса го добре и се вгледа в него по-внимателно. В гладкия камък, който започваше да се затопля в ръцете и, беше затворено като в капсула цяло крилато насекомо.

– Джондалар! Виж! Виждал ли си някога такава нещo? Той го взе от нея, разгледа го внимателно, после я погледна с известно страхопочитание.

– Това е кехлибар. Майка ми има такъв. Много го цени. Този може би е още по-добър. – Видя, че Айла е вперила поглед в него. Изглеждаше слисана. Той не мислеше, че е казал нещo чак толкова поразително. – Какво има, Айла?

– Знак. Това е знак от моя тотем, Джондалар. Духът на Великия Пещерен лъв ми съобщава, че съм взела правилно решение. Той желае аз да стана Айла от Мамутоите!

Докато Айла и Джондалар яздеха обратно към бивака вятърът се усили и макар че беше едва рано следобед, слънцето бе затъмнено от облаци прах, образувани от сухата льосова почва надигаща се от замръзналата земя. Скоро едва намираха пътя през разбушувалата се прашна буря. В сухия мразовит въздух около тях трещяха светкавици, бумтяха и тътнеха гръмотевици. Когато една светкавица проблесна наблизко, последвана от силна гръмотевица, Рейсър се изправи на задните си крака подплашен. Уини изцвили тревожно. Слязоха от нея, за да успокоят уплашения жребец и продължиха пеша, като водеха животните за поводите.

Когато пристигнаха в бивака, вече се бе разразила ураганна прашна буря, която беше затъмнила небето, а носените от вятъра пращинки дращеха кожата им. Като приближиха земянката от черната вихрушка се появи една фигура, която държеше нещo, което плъщеше и се напъваше сякаш беше живо същество.

– А, ето ви най-сетне. Бях започнал да се тревожа – надвика Талут воя на вятъра и гръмотевиците.

– Какво правиш? Можем ли да ти помогнем? – попита Джондалар.

– Когато се зададе бурята, направихме заслон за конете на Айла. Не мислех, че ще е прашна. И вятърът го раздроби. Я по-добре ги вкарай вътре. Могат да останат в предверието – каза Талут.

– Често ли има такива прашни бури? – попита Джондалар като сграбчи края на голяма кожа, чието предназначение е било да спира вятъра.

– Не. От няколко години насам не бяха ни сполетявали прашни бури. Тази ще утихне щом падне добър сняг – каза Талут – и след това ще бушуват само снежни бури! – завърши той със смях.

Хлътна в земянката и задържа вдигната тежката завеса от мамутска кожа, за да могат Айла и Джондалар да въведат конете.

Животните се страхуваха да влязат в непознатото място, пълно с толкова много необичайни миризми, но бумтящият ураган им се нравеше още по-малко, затова се довериха на Айла. Веднага щом се скриха от вятъра, те се успокоиха и бързо се почувстваха удобно. Макар и малко изненадана, Айла бе много признателна на Талут за проявената към тях загриженост. След като мина и през втория свод, тя усети колко е измръзнала. Смъденето от запокитените върху им пращинки бяха отклонили вниманието и от общото и състояние, но силният студ и вятър я бяха пронизали до костите.

Вятърът продължаваше да бушува навън около дългата землянка, като дрънкаше капациите на димоотводите и издуваше тежките завеси. Внезапни пориви разнасяха прах и караха огъня в готварското огнище да гори по-бурно. Хората се бяха събрали на групички край първото огнище и довършваха вечерята си, отпиваха билков чай и изчакваха Талут да започне да говори.

Най-сетне той се надигна и се запъти към Лъвското огнище. Когато се върна, носеше бивников жезъл, по-висок от него, долу удебелен, а горе заострен. Беше украсен с малък предмет, който приличаше на колело със спици, завързан на една трета разстояние от върха на жезъла. Към горната му половина бяха прикрепени бели пера от жерав, разперени в полукръг, а между спиците на долната половина – загадъчни торбички, резбовани предмети от бивни и парчета козина, които се люлееха свободно, окачени на каиши. Когато се вгледа по-внимателно, Айла забеляза, че жезълът е направен от единичен дълъг мамутски зъб, който, посредством някакъв неизвестен метод, беше изправен. „Как – питаше се тя, – може човек да изправи извивката на мамутски зъб?“

Хората утихнаха и насочиха вниманието си към водача.

Той погледна към Тюли и тя кимна. Тогава Талут удари с тъпия край на жезъла четири пъти по земята.

– Трябва да уведомя Лъвския бивак за нещо много важно – започна да говори Талут. – Нещо, което засяга всички, затова ще използвам Говорещия жезъл, така че всички да слушат внимателно и никога да не ме прекъсва. Всеки, който желае да се изкаже по въпроса, може да поиска Говорещия жезъл.

Докато сядаша и насочваха вниманието си към водача, през хората премина вълна на възбуда.

– Неотдавна в Лъвския бивак пристигнаха Айла и Джондалар. Когато преброих дните, които те прекараха тук, с изненада открих, че са много малко. Вече ги чувстваме като много стари приятели, сякаш

винаги са били с нас. И мисля, че повечето от вас изпитват същото. Поради тези топли приятелски чувства към нашия сродник Джондалар и неговата приятелка Айла, аз се надявах, че те ще удължат гостуването си и планирах да ги помоля да останат до края на зимата. Но за краткото време, което те прекараха тук, те не показаха нещо повече от обикновени приятелски чувства. И двамата дойдоха с ценни умения и знания и ни ги предложиха безрезервно, все едно, че са част от нашия народ.

– Уимез препоръчва Джондалар като опитен майстор на кремъчни изделия. Той безвъзмездно сподели своите знания с Дануг и Уимез. Нещо повече, той донесе със себе си ново ловно оръжие, копиехвъргача, с който се увеличава както разстоянието, на което може да се метне копието, така и силата на удара му.

Последваха кимания и възгласи на одобрение и Айла отново забележа, че Мамутоите рядко седяха тихо и спокойно, те активно коментираха и участваха в разискванията.

– Айла донесе много необикновени дарби – продължи Талут. – Тя е умела и точна с копиехвъргача, както и със своето оръжие – прашката. Мамут казва, че тя е Търсач, макар и необучен, а Нези предполага, че е и Викач. Може и да не е така, но е истина, че умее да кара конете да и се подчиняват и те и позволяват да ги язди. Тя дори ни научи да разговаряме, което ни помогна по новому да разберем Ридаг. Но, струва ми се, най-важното е, че тя е Лечителка. Вече спаси живота на две деца... и притежава чудесно средство срещу главобол!

Последният довод предизвика вълна от смях.

– И двамата носят със себе си толкова много, че не искам Лъвският бивак или Мамутоите да ги загубят. Помолих ги да останат с нас не само през зимата, а завинаги. В името на Мут, Майката и Всички – Талут удари силно по земята с жезъла – аз моля те да се присъединят към нас и вие да ги приемете за Мамутои.

Талут кимна към Айла и Джондалар. Те се изправиха и се приближиха към него с тържествеността на предварително подготвена церемониалност. Тюли, която чакаше настрани, застана до брат си.

– Аз моля за Говорещия жезъл – каза тя. Талут иго подаде.

– В качеството си на водачка на Лъвския бивак, заявявам моето одобрение на доводите на Талут. Джондалар и Айла ще бъдат ценна придобивка за Лъвския бивак и Мамутоите. – Тя се обърна с лице към русокосия мъж. – Джондалар, – рече тя като удари три пъти с Говорещия жезъл – Тюли и Барзек те молят да станеш син на Огнището на Зубъра. Това е нашето желание. Какви са твоите слова, Джондалар?

Той се приближи до нея, пое подадения му жезъл и тропна три пъти с него.

– Аз съм Джондалар от Деветата пещера на Зеландониите, син на Мартона, бивша водачка на Деветата пещера, родена в огнището на Даланар, водач на Ланзадониите – започна той. Тъй като това бе официален случай, той беше решил да направи по-официално обръщение и да изброи основните си родови връзки, което беше посрещнато с одобрителни кимания и усмивки. Всички тези чуждоземни имена придадоха на церемонията екзотичност и тежест.

– Изключително съм поласкан от вашата покана, но трябва да бъда откровен с вас и да ви кажа, че имам големи задължения. Някой ден ще трябва да се върна при Зеландониите. Длъжен съм да съобщя на моята майка за смъртта на брат ми, а трябва да кажа и на Зеландони, нашия Мамут, да направи Търсене на духа на брат ми, за да го насочи към света на духовете. Високо ценя нашето родство, изключително се радвам на вашето приятелство и не желая да ви напусна. Желая да остана при вас, приятели и родственици, дотогава докогато мога.

Джондалар върна Говорещия жезъл на Тюли.

– Ние сме натъжени, че не можеш да се присъединиш към нашето огнище, Джондалар, но разбираме твоите задължения. Ние те уважаваме. Тъй като сме в родствена връзка с теб чрез твоя брат, който е бил стопанин на Толи ти си добре дошъл и можеш да останеш тук докогато желаяш – каза Тюли и предаде Жезъла на Талут.

– Айла – каза Талут като удари три пъти с жезъла земята, – Нези и аз искаме да те осиновим и да станеш дъщеря на Лъвското огнище. Такова е нашето желание. Какви са твоите слова?

Айла взе Жезъла и тропна с него три пъти по земята.

– Аз съм Айла. Нямам свой народ. За мен е чест с радост да приема вашето предложение да стана част вашия народ. Ще бъда горда да съм Айла от Мамутоите! Изрече тя грижливо отрететираното си слово.

Талут взе Жезъла от нея и тропна четири пъти:

– Ако няма възражения, ще пристъпя към закриване на това специално събрание...

– Аз моля за Говорещия жезъл – извика глас от присъстващите. Всички видяха с изненада, че Фребек приближава към Жезъла.

Взе го от водача и удари с него три пъти по земята.

– Аз не съм съгласен. Аз не искам Айла – заяви той.

Смаяни, хората от Лъвския бивак изведнъж утихнаха. След това, поокопитили се от изненадата, започнаха шумно да коментират. Водачът беше подкрепил Айла заедно с водачката и всичко беше в реда на нещата. Макар че всички знаеха за чувствата на Фребек към Айла, никой друг не ги споделяше. Нещо повече, Фребек и Огнището на Жерава най-малко имаха право да възразяват. Самите те съвсем наскоро бяха приети в Лъвския бивак след като няколко други биваци им бяха вече отказали, и то само защото Нези и Талут се бяха застъпили за тях. В миналото Огнището на Жерава се бе радвало на висок статус и тогава имаше хора от други биваци, които бяха проявявали желание да ги подкрепят, но дисиденти винаги са съществували, а това не беше допустимо. Необходимо беше съгласието на всички. След пълната поддръжка, изразена от водача, възражението на Фребек прозвуча като неблагодарност; никой не беше очаквал това, най-малко самият Талут.

Врявата утихна веднага щом Талут взе Говорещия жезъл от Фребек, вдигна го и го разклати, призовавайки на помощ неговата сила.

– Жезълът е във Фребек. Оставете го да се изкаже – каза Талут и му върна пръта от бивник.

Фребек удари три пъти по земята и продължи:

– Не искам Айла, защото не смятам, че предлага достатъчно, за да стане Мамутои.

Този довод беше посрещнат с неодобрителен шум, особено след хвалебствените слова на Талут, но това не бе достатъчно, за да прекъсне изказващия се.

– Длъжни ли сме да каним всеки чужденец, който ни гостува, да стане Мамутои?

Дори авторитетът на Говорещия жезъл не беше достатъчен, за да накара обитателите на бивака да мълчат.

– Какво искаш да кажеш с това, че тя няма какво да ни предложи? Ами умението и да ловува? – извика Диджи, изпълнена със справедлив гняв. Нейната майка, водачката, не беше приела Айла само от пръв поглед. Тя беше се съгласила да подкрепи Талут само след дълга и обстойна преценка. Как си позволява този Фребек да се противопоставя?

– Е и какво като умее да ловува? Та няма всеки ловец, трябва да стане член на нашия народ? – възрази Фребек. – Това не е достатъчно

основание. Няма да може дълго да ловува, особено след като роди деца.

– Отглеждането на деца е още по-важно! Те ще повишат статуса и – избухна Диджи.

– Мислиш ли, че не знам това? Та на нас дори не ни е известно дали е способна да има деца, а ако не може, не би била особено ценна. Обаче не ставаше въпрос за деца, а за ловуване. Само това че ловува не е достатъчно за да стане Мамутои – запъна се Фребек.

– Ами копиехвъргачът? Не можеш да отречеш, че това е много ценно оръжие, а тя го владее добре и вече показва на други хора как да го използват – обади се Торнек.

– Не го е донесла тя. Джондалар го донесе, а той не се присъединява към нас.

Дануг се намеси:

– Възможно е наистина да е Търсач или Викач. Умее да кара конете да и се подчиняват. Дори язди единия от тях.

– Конете са храна. Майката ни е определила да ходим на лов за тях, а не да живеем с тях. Даже не съм сигурен, че е правилно да ги яздим. А и никой не знае със сигурност каква може да излезе тя в действителност. Може да е Търсач, може да Викач. Може да е самата Майка, слязла на земята, а може и да не е. Но откога, „може да е“ стана основание за някого да се присъединява към нашия народ?

Никой не можеше да го обори. Фребек започваше да се възхищава на самия себе си и да се наслаждава на цялото внимание, което получаваше.

Мамут го изгледа с известна изненада. Макар че шаманът изобщо не беше съгласен с него, трябваше да признае, че доводите на Фребек бяха находчиви. Лошото беше, че не бяха отправени в правилната посока.

– Айла научи Ридаг да говори, макар че никой не вярваше, че е способен на това – извика Нези, включвайки се в спора.

– Да говори! – присмя се Фребек. – Е, ако ти можеш да наречеш силното ръкомахане говорене, то аз не мога. Не виждам нищо по-безсмислено от това да жестикулираш пред един плоскоглавец. Това не е основание, за да я приемем. Даже по-скоро обратното.

– И независимо от очевидната истина, предполагам, че все още не вярваш, че тя е Лечителка? – намеси се Ранек. – Надявам се разбираш, че ако успееш да изпъдиш Айла оттук, може би ти ще си този, който ще съжалява, ако няма кой да помогне на Фрали, когато ражда.

Фребек винаги бе възприемал Ранек като аномалия. Независимо от

високия му статус и уважението, с което се ползваше като ваятел, Фребек просто не знаеше какво да мисли за мъжа с кафява кожа и не се чувстваше добре в негово присъствие. Винаги имаше усещането, че Ранек се отнася с пренебрежение към него или му се подиграва, когато пуска в ход ироничния си тон. Това не му се нравеше; нещо повече – мургавият цвят на кожата му беше някак си неестествен.

– Прав си, Ранек – каза Фребек високо. – Не мисля, че тя е Лечителка. Че как може някой, израснал сред тези животни, да научи достатъчно, за да стане Лечител? А Фрали вече е раждала. Защо да е по-различно този път?. Освен ако тази жена-животно не и донесе лош късмет. Това плоскоглаво момче вече намалява репутацията на бивака. Нима не виждате? Та тя още повече ще я снижи. Кой би поискал жена, отгледана от животни? И какво биха си помислили хората, ако някой влезе тук и види коне в жилището? Не, аз решително не желая една животинска жена, която е живяла с плоскоглавци, да се присъединява към Лъвския бивак.

Неговите разсъждения за Лъвския бивак предизвикаха голямо вълнение и суматоха, но Тюли успя да извиси глас над врявата.

– По силата на какво заявяваш ти, че репутацията на този Бивак е намаляла? Ридаг не ми е отнел репутацията, аз продължавам да съм решаващият фактор в Съвета на Сестрите. Талут също не е загубил престижа си.

– Хората винаги казват „бивака с плоскоглавото момче“. Това ме кара да се срамувам, че съм негов член – извика Фребек.

Тюли се извиси до дребничкия, хилав човек:

– Свободен си да го напуснеш, когато пожелаеш – каза тя с леденостуден глас.

– Видя ли сега какво направи! – извика Крози. – На Фрали и предстои да ражда, а ти искаш да я изкараш навън, на студа, без да има къде да отиде. Защо ли изобщо се съгласих да се присъединиш към нас? Защо изобщо повярвах, че човек, който плаща толкова ниска Булчинска цена, я заслужава? О, моя бедна дъще, бедната ми Фрали... Стенанията на старата жена потънаха в общата врява от гневни гласове и доводи, които се сипеха върху Фребек.

Айла се обърна и тръгна към Огнището на Мамута. Забеля, че Ридаг наблюдава събралите се от Лъвското огнище с големи тъжни очи и тръгна към него. Седна до него, опипа гръдния му кош и се вгледа в него внимателно, за да се убеди, че момчето е добре. После, без да се опитва да завърже разговор с него, просто, защото не знаеше какво да каже, тя го взе на ръце. Гушна го в скута си, залюля го и затананика

монотонно и тихичко. Някога бе люляла по този начин сина си, а след години, когато бе сама в пещерата си в долината, често се люлееше сама, за да се приспи.

– Никой ли не уважава Говорещия жезъл? – изрева Талут, надвиквайки нестихващата глъчка. Очите му горяха. Беше разгневен. Айла не беше го виждала толкова разярен, но се възхити на самообладанието му, когато заговори.

– Крози, ние няма да изпъдим Фрали на студа и ти обиждаш както мен, така и Лъвския бивак, като предполагаш, че ще постъпим по този начин.

Старата жена зяпна водача с широко отворена уста. Съвсем не беше допускала, че ще изхвърлят Фрали. Просто се беше опитала да наддума Фребек и не мислеше, че словата и ще се възприемат като обида. Има почтеността да се изчерви от срам, което изненада някои хора, но тя беше наясно с тънките моменти на приличното поведение. В края на краищата, статусът на Фрали произтичаше от нейния. Крози беше високо уважавана сама по себе си, или поне беше така, докато не загуби толкова много и не направи себе си и всички около нея толкова нещастни. Тя все още можеше да разграничи нещата по формата им, ако не по съдържанието.

– Фребек, на теб може да ти е неловко, че си член на Лъвския бивак – отсече Талут, – но ако този бивак е загубил от репутацията си, то е, защото беше единственият, който те прие. Както каза Тюли, никой не те кара насилно да останеш. Ти си свободен да напуснеш по всяко време, но ние няма да те изхвърлим, не и с тази болна жена, която ще ражда сега, през зимата. Може би не си бил често в близост до бременна жена порано, но независимо дали го разбираш или не, болестта на Фрали не е само от бременността. Дори и на мен ми е ясно.

– Но това не е причината за свикването на това събрание. Независимо как ти го приемаш или как ние го приемаме, все пак ти си член на Лъвския бивак. Аз изразих моето желание да осиновя Айла, да я приема в моето огнище, да я направя Мамутои. Но за това е нужна съгласието на всички, а ти се противопостави.

Сега вече Фребек не можеше да си намери място. Едно е да поважничаш като възразиш и хвърлиш всички в смут, а друго е да понасяш упреците на Талут, който току-що му бе напомнил за унижението и отчаянието, което беше изпитал, когато полагаше такива усилия, за да намери бивак, където да създаде ново огнище със скъпоценната си нова жена, която беше по-привлекателна и му беше донесла много по-висок

статус, отколкото бе имал някога през живота си. Мамут го наблюдаваше внимателно. Фребек никога не бе изпъквал с нещо забележително. Имаше нисък статус, тъй като положението, което бе наследил от майка си не беше високо, нямаше кой знае какви постижения, които да говорят в негова полза и много малко качества или дарби с някаква действителна стойност. Хората не го мразеха, но и не го харесваха особено. Той бе просто един посредствен човек със средни възможности. Но ето, че показваше умение да спори. Макар и фалшиви, в аргументите му имаше логика. Може би беше по-интелигентен, отколкото се смяташе, а и очевидно имаше големи амбиции. Свързането му с Фрали беше голямо постижение за човек като него. Ще трябва да го наблюдава по-внимателно.

Дори за да направиш предложение на жена като нея се изискваше известен кураж. Булчинската цена беше основната икономическа стойност сред Мамутоите; младоженките бяха стандарт за валутата. Положението на мъжа в неговото общество произтичаше от това на жената, която го е родила или на жената или жените, които би могъл да привлече – чрез статус, ловни постижения, умение, талант или чар – за да живеят с него. Да намери жена с висок статус, която да пожелае да стане негова жена бе като да открие голямо богатство и Фребек не възнамеряваше да се откаже от нея.

„Но защо тя го е приела?“ – питаше се Мамут. – Положително е имало и други мъже, които са и правили предложения; Фребек само бе направил живота и по-труден. Та той можеше да и предложи толкова малко, а Крози беше толкова неприятна, че Бивакът на Фрали не ги беше приел, а Бивакът на Фребек направо им бе отказал. После един след друг им отказаха и останалите биваци, независимо че ставаше въпрос за жена с висок статус, при това бременна. И всеки път, обзета от паника, Крози влошаваше нещата още повече като го гълчеше и обвиняваше, което ги правеше още по-малко желани.

Фребек беше благодарен, когато от Лъвския бивак отговориха утвърдително на молбата му, но тези хора бяха едни от последните, при които опита да намери дом. Не че положението им не беше високопоставено, но на тях се гледаше като на бивак с необичаен състав. Талут притежаваше способността да гледа на необичайното като на специално, а не странно. Цял живот бе притежавал висок статус, но търсеше нещо повече и го намираще в необичайното. Изпитваше удоволствие от това качество и го култивираше в своя бивак. Самият Талут беше най-едрият мъж, който хората бяха виждали някога, не само сред

Мамутоите, но и сред съседните народи. Тюли беше най-едрата и най-силна жена. Мамут беше най-старият човек. Уимез беше най-добрият каменоделец, а Ранек – не само най-мургавият мъж, но и най-умелият ваятел. А Ридаг беше единственото плоскоглаво дете. Талут искаше да привлече и Айла, която беше съвсем необикновена с нейните коне, умения, таланти и не би имал нищо против Джондалар, който беше дошъл от много далеч.

Фребек не искаше да бъде необикновен, защото виждаше себе си като последна грижа. Той все още търсеше положение сред обикновените хора и беше започнал да обявява за добродетели най-обикновени неща. Той бе Мамутои и поради това бе по-добър от всеки, който не беше такъв, от всеки, който беше различен. Ранек, с мургавата си кожа и хапливото си сатирично остроумие, не беше истински Мамутои. Та той дори не беше роден сред тях, докато Фребек беше и той определено беше по-добър от тези животни, тези плоскоглавци. Това момче, което Нези толкова обичаше, нямаше никакъв статус, защото бе родено от плоскоглава жена.

А тази Айла, която се домъкна със своите коне и върлинегия си чужденец, вече беше привлякла надменния поглед на мургавия Ранек, когото желяха всички жени, въпреки че бе различен, а може именно поради това. Тя дори не беше погледнала към Фребек, сякаш знаеше, че той не заслужава вниманието и. Нямаше значение, че тя е умела, надарена или красива, той определено беше по-свестен от нея; за разлика от него, тя не беше Мамутои. Освен това беше живяла с онези плоскоглавци. А сега Талут искаше да я направи Мамутои.

Фребек съзнаваше, че той е причината за избухналата неприятна сцена. Бе доказал, че е достатъчно важен, за да не я приемат, но бе разгневил едрия водач повече, отколкото предполагаше, че е възможно и му беше малко страшно като виждаше огромния като мечка човек така ядосан. Талут можеше да го грабне и да го скърши на две. Най-малко можеше да го накара да напусне бивака. А тогава още колко ще може да задържи своята жена с висок статус?

И все пак, при всичкия си овладян гняв, Талут се отнасяше към Фребек с повече уважение, отколкото той беше свикнал да получава. Доводите на Фребек не бяха нито пренебрегнати, нито отхвърлени.

– Без значение е дали твоите възражения са разумни – продължи Талут студено. – Аз съм уверен, че Айла притежава много необикновени дарби, които могат да са ни от полза. Ти оспори това и каза, че тя няма нищо ценно, което да ни предложи. Не знам възможно ли е да бъде

предложено нещо, което някой да не може да оспори, стига да го желае...

– Талут – обади се Джондалар, – извинявай, че те прекъсвам докато си с Говорещия жезъл в ръка, но ми се струва, че знам нещо, което не може да бъде оспорено.

– Така ли?

– Да. Струва ми се, че знам. Може ли да говоря с теб насаме?

– Тюли, би ли подържала Жезъла? – каза Талут и се запъти с Джондалар към Лъвското огнище. Последва ги любопитен шепот.

Джондалар отиде при Айла и и каза нещо. Тя кимна и като остави Ридаг се надигна и забърза към Огнището на Мамута.

– Талут, съгласен ли си да загасиш всичките огънове? – каза Джондалар.

Талут се намръщи.

– Всичките огънове? Навън е студено и ветровито. Бързо ще изстине и вътре.

– Да, знам, но повярвай ми, че си заслужава. За да може Айла да демонстрира това най-добре, е необходима тъмнина. Няма да е студено дълго време.

Айла се върна с някакви камъни в ръце. Талут премести поглед от нея към Джондалар, а после пак към нея. Сетне кимна в знак на съгласие. Един огън винаги може отново да бъде запален дори ако това коства известни усилия. Върнаха се при готварското огнище и Талут каза нещо на Тюли без другите да го чуят. Завърза се кратък спор, към който се присъедини и Мамут, след това Тюли каза нещо на Барзек. Той даде знак на Друез и Дануг и тримата облякоха анораците си, взеха големи, плътно изплатени кошници и излязоха навън.

Полугласните разговори бяха наситени с вълнение. Ставаше нещо специално и бивакът тръпнеше в очакване, почти както преди някоя специална церемония. Хората не бяха очаквали нито тайни съвещания, нито някаква мистериозна демонстрация.

Барзек и момчетата се върнаха бързо с пълни с пръст кошници. Сетне, започвайки от далечния край, от Огнището на Зубъра, те разровиха затрупаните живи въглени или поддържащите огънчета във всяко огнище и насипаха върху тях пръстта, за да задушат пламъците. Хората от бивака започваха да се плашат като разбраха какво става.

Когато светлината в дългата земянка започна да намалява с угасването на всеки следващ огън, всички замълчаха и притихнаха. Воят на вятъра навън се чуваше по-силно, течението се усили, което ги накара

да изпитат по-дълбоки и зловещи тръпки. Всички ценяха и разбираха огъня, макар и донякъде да гледаха на него като на даденост, но сега, когато виждаха как всичките им огнища угасват, те осъзнаха, че животът им зависи изцяло от него.

Накрая остана само огъня в голямото готварско огнище. Айла беше приготвила материалите си за запалване на огън до огнището и по сигнал от Талут, Барзек, схващайки драматичността на ситуацията, изсипа пръстта върху огъня. Хората изхълцаха.

За миг в землянката настана непрогледна тъмнина. Това не беше просто липса на светлина, а абсолютен мрак. Задушаващ, неумолим, проникнал във всяко кътче. Нямаше ги звездите, блестящият диск на месечината, седефените облаци. Ръка да поставиш пред очите си, не можеш да я видиш. Отсъстваха всякакви измерения, сенки, и черни силуети върху черен фон. Способността да виждаш беше загубила стойността си.

Детенце проплака и майка му му изшътка. Някой започна да диша шумно, друг се размърда, трети се изкашля. Някой се обади с тих глас, друг му отговори с по-дълбок. Усещаше се силната миризма на изгорели кости, но с нея се примесваха и много други аромати и ухания – на обработени кожи, на приготвени ястия и складирани храни, на папурени розовки и изсушени билки, както и миризмата на хора, крака, тела и топъл дъх.

Обитателите на бивака чакаха в тъмното, чудейки се какво им предстои. Бяха не толкова изплашени, колкото леко смутени от неизвестното. Стори им се, че мина много време и започнаха да проявяват безпокойство. Защо беше това бавене?

Мамут трябваше да реши кога е настъпил подходящият момент. Създаването на драматични ефекти бе втората природа на стария шаман; той почти инстинктивно улучваше най-удачния момент. Айла усети потупване по рамото. Именно този сигнал чакаше. В едната си ръка държеше парче железен пирит, в другата – кремък, а на земята пред нея имаше малка купчина лесно запалваща се трева. В непрогледната тъмнина на землянката тя затвори очи, пое дълбоко въздух и удари с кремък по железния пирит.

Блесна голяма искра и в продължение на един дълъг миг слабата светлина озари на фона на плътната тъмнина младата жена, коленичила на земята. Гледката изтръгна възгласи на изумление и страхопочитание от обитателите на бивака. Светлинката угасна. Айла отново удари с кремък, този път по-близо до съчките, които беше приготвила. Искрата се

стрелна в лесно запалимия материал. Айла се наведе и задуха, след секунда избухна пламък и тя дочу свистене и възгласи на удивление.

Стъкна огъня с талаш от намиращата се наблизо купчина и когато той пламна, прибави по-едри пръчки и разпалки. После се отдръпна назад и загледа Нези, която изчисти пръстта и пепелта от готварското огнище и прехвърли огъня в него. Като регулираше вратичката на въздухопровода, през който отвън нахлуваше вятъра, тя разпали костите. Вниманието на хората от бивака беше приковано върху процеса, но едва когато огънят се разгоря, те осъзнаха колко малко време бе отнел той. Истинска магия! Какво бе направила тя, как бе успяла да запали огън толкова бързо?

Талут разтресе Говорещия жезъл и удари три пъти по земята с дебелия му край.

– Е, сега има ли някой, който да възразява срещу това Айла да стане Мамутои и член на Лъвския бивак? – попита той.

– Ще ни покаже ли тя как се прави тази магия? – попита Фребек.

– Не само, че ще ни покаже, тя обеща да ни даде по един от нейните огнени камъни за всяко огнище в този бивак – отговори Талут.

– Нямам повече възражения – каза Фребек.

Айла и Джондалар преровиха пътните си дисаги, за да съберат всичките късове железен пирит, с които разполагаха и подбраха шест от най-добрите парчета. Предишната нощ тя беше запалила наново огньовете във всички огнища, показвайки им как става това, но тогава беше уморена, пък и беше много късно, за да рови в багажа за огнени камъни, преди да си легнат да спят.

Шестте камъка, сивкаво жълти с металически блясък, образуваха малка, невзрачна купчина на нара и въпреки това един от тях беше изиграл решаваща роля в спора за нейното приемане или отхвърляне от бивака. Никой не би се досетил от пръв поглед каква магия се крие в душата на тези каменни парчета.

Айла ги взе и като ги държеше в ръце вдигна поглед към Джондалар.

– Щом всички други искаха да остана, защо щяха да ме отхвърлят заради един единствен човек? – попита тя.

– Не знам – отвърна той, – но в група като тази всеки трябва да съжителства с всички останали. Могат да възникнат много дразги, ако един човек наистина не харесва друг, особено, когато паради лошото времето всички са принудени да останат вътре за дълъг период. Хората започват да взимат страна, споровете могат да доведат до сбивания,

някой може да бъде наранен, ако не и нещо по-лошо. Това поражда гняв, после някой иска отмъщение. Понякога единственият начин да се избегне понататъшно трагично развитие на обстоятелствата е да се раздели групата или виновникът да се накаже сурово и да се прокуди...

Той сбърчи чело от болка и затвори за миг очи. Айла се зачуди какво го бе натъжило.

– Но Фребек и Крози постоянно се карат и това не се харесва на хората – каза тя.

– Останалите обитатели на бивака са знаели или поне са имали някаква представа за това още преди да дадат съгласието си. Всеки е имал възможността да каже не, така че никой да не може да стовари вината върху другото. След като, приеме нещо, човек е склонен да смята, че от него зависи да го реализира, а ти знаеш че става въпрос само за зимата. През лятото промени се правят по-лесно.

Айла кимна. Все още не бе напълно сигурна, че той искаше тя да стане част от този народ, но демонстрацията с огнения камък беше негова идея и тя даде своя резултат. Двамата отидоха до Лъвското огнище заедно, за да предадат камъните. Талут и Тюли бяха потънали в оживен разговор. От време на време в него се включваха Нези и Мамут, но предпочитаха повече да слушат, отколкото да говорят.

– Ето огнените камъни, които ви обещах – каза Айла, когато те показаха, че са я видели. – Можете днес да ги раздадете.

– О, не – каза Тюли. – Не днес. Запази ги за церемонията. Точно за това говорехме сега. Те ще бъдат част от даровете. Трябва да решим каква стойност да им определим, за да планираме другите подаръци. Би трябвало да получат много висока стойност, не само заради самите тях, но и за размяна, както и за статуса, който ще ти дадат.

– Какви са тези подаръци? – попита Айла.

– Обичайно е, когато се осиновяват хора – поясни Мамут, – да се разменят дарове. Човекът, който бива осиновен, получава подаръци от всички, а от името на огнището, което го осиновява, се раздават подаръци на останалите огнища в бивака. Може да са малки, дори символични, но може и да са доста ценни. Зависи от обстоятелствата.

– Мисля, че огнените камъни са достатъчно ценни, за да бъдат значителен подарък за всяко огнище – каза Талут.

– Бих се съгласила с теб, Талут, ако Айла вече беше Мамутои и нейната стойност беше установена – каза Тюли, – но в този случай ние се опитваме да и определим Булчинската цена. Целият бивак ще има полза, ако можем да и определим висока цена. И тъй като поне засега

Джондалар отклони предложението да бъде осиновен... – И Тюли му хвърли почти флиртуваща усмивка, лишена от всякаква престореност, за да му покаже, че не таи неприязън към него. Тя просто изразяваше увереността и, че е привлекателна и желана жена. – Бих била щастлива да дам част от подаръците, които ще бъдат разпределени сред останалите.

– Какви подаръци? – попита Айла.

– О, просто подаръци... най-различни неща – каза Тюли. – Хубаво е да са кожи, дрехи... туники, панталони, ботуши или лицева кожа за направата им. Боядисаните кожи на Диджи са разкошни. Кехлибар и раковини, мъниста от бивник за огърлици и украса на дрехи. Дългите зъби от вълци и от други месоядни животни са много ценни. Също резбовани изделия от бивник. Кремък, сол... подходящо е да се подарява храна, особено, когато може да се съхранява. Всичко, което е добре изработено – кошници, рогозки, колани, ножове. Мисля че е важно да има много дарове, така че когато всеки покаже подаръците си на Събирането, да се добие впечатление, че имаш от всичко в изобилие, да личи какъв е статусът ти. Без значение е, ако повечето от подаръците за теб са били дарени на Талут и Нези.

– Ти, Талут и Нези няма да давате вместо мен. Аз имам неща за подаряване – каза Айла.

– Да, разбира се, ти имаш огнените камъни. И те са най-ценното нещо, но не са така впечатляващи. По-късно хората ще осъзнаят ценността им, но първото впечатление е особено важно.

– Тюли е права – каза Нези. Повечето млади жени години наред правят и трупат дарове, които да дадат на Сватбената си церемония или ако бъдат осиновени.

– Толкова ли много хора биват осиновявани от Мамутоите? – попита Джондалар.

– Не пришълци – каза Нези, – но Мамутои често приемат други Мамутои. Всеки бивак има нужда от сестра и брат за водачка и водач, но не всеки мъж е такъв късметлия да има сестра като Тюли. Ако се случи нещо с единия или другия или ако млад мъж или жена поискат да основат нов бивак, то тогава може да се направи осиновяване на сестра или брат. Но ти не се безпокой. Аз притежавам много неща, които можеш да раздадеш, Айла; даже и Лати предложи част от своите дарове.

– Но аз имам неща за даване, Нези. Имам неща в пещера в долина – каза Айла. – Години наред ги правих.

– Не е необходимо да се връщаш... – каза Тюли като тайно си

мислеше, че всичко, което тя би могла да има там ще е много примитивно като се има предвид плоскоглавия и произход. Как да каже на младата жена, че подаръците и вероятно не биха били подходящи? Щеше да се получи неловко положение.

– Искам да се върна – настоя Айла. – На мен трябва и други неща. Мои лековити растения. Складирана храна. И храна за коне. – Тя се обърна към Джондалар. – Искам да се върна.

– Предполагам, че ще можем. Ако бързаме и не спиране никъде по пътя, мисля, че ще успеем... ако времето се проясни.

– Обикновено след първото рязко застудяване като сегашното времето се оправя – каза Талут. – Макар че никой не може да предскаже със сигурност. Може да се обърне всеки момент.

– Е, ако времето се пооправи може да се опитаме да отидем до долината – каза Джондалар, за което беше награден с една от красивите усмивки на Айла.

И той искаше да вземе някои неща. Тези огнени камъни направиха голямо впечатление, а каменистият плаж на завоя на реката в долината на Айла беше пълен с тях. Надяваше се някой ден да се върне и да сподели със своя народ всичко, което беше научил и открил: запалителните камъни, копиехвъргача, а с Даланар – изобретението на Уимез да се нагрява кремъка. Някой ден...

– Връщайте се по-скоро – извика Нези с вдигната ръка: длан, обърната към себе си, махайки за довиждане.

Айла и Джондалар и магнаха в отговор. Бяха яхнали Уини, а Рейсър, завързан с въже, пристъпяше отзад. Вглеждаха се в хората от Лъвския бивак, които се бяха събрали, за да ги изпратят. Колкото и да се вълнуваше, че ще се върне в долината, която беше смятала за свой дом в продължение на три години, Айла изпита силна тъга, че напуска хората, към които се бе привързала като към близки роднини.

Застанали от двете страни на Нези, Ридаг и Ръги се притискаха към нея и им махаха. Айла не можеше да не забележи колко малко си приличаха те. Едното дете бе умалено копие на Нези, а другото наполовина приличаше на човек от Клана, макар че бяха отгледани като брат и сестра. Изведнъж Айла си спомни, че Ога беше кърмила Дърк, заедно с нейния собствен син Грев, като млечни братя. Грев произхождаше изцяло от Клана, а Дърк – само наполовина; между тях съществуваше също такава очевидна разлика.

Айла даде знак на Уини като я притисна с крака и промени

положението на тялото си – нещо, което бе станало нейна втора природа и което тя правеше едва ли не подсъзнателно. Обърнаха се и тръгнаха нагоре по склона.

Обратният път не беше така лек и спокоен както на идване. Яздеха със стабилно постоянно темпо, без никакви отклонявания с проучвателна или ловна цел и без ненужни спирания за почивка и отдаване на Удоволствия. Тъй като на тръгване от долината намеренията им бяха да се завърнат в нея, те бяха запомнили определени белези по пътя – някои оголени места, възвишения, скални образувания, долинки и потоци, но със смяната на сезона очертанията на релефа се бяха преобразили.

Частична промяна бе настъпила в растителността. Защитените от ветрове долини, където бяха спирали, бяха претърпели сезонни трансформации, които ги правеха неприятно непознати. Листата на арктическите брези и върби бяха окапали и хилавите им клони, треперещи от вятъра, изглеждаха съсухрени и безжизнени. На техния фон изпъкваха иглолистните видове – бял смърч, лиственица, пиния – здрави и с гордо разперени иглолистни корони; дори отделните представители на ниската степна растителност, огъващи се от вятъра, изглеждаха сравнително представителни. Но много по-смушаващи бяха промените в релефа на скованата периледникова земя, причинени от вечната замръзналост.

Вечната замръзналост – завинаги замръзналата земна маса, обхващаща част от земната кора, от повърхността до най-долния и пласт, съществуваше целогодишно и се беше настанила тук, толкова далеч от полярните райони, много отдавна, когато целият континент бе покрит с ледена пелена, дебела два-три километра, ако не и повече. Замръзналата земя беше резултат от сложното взаимодействие между климат, релеф и подземни условия. Влияние оказваха и слънцето, водите във водоемите, растителността, плътността на почвата, вятъра, снега.

Средногодишната температура – само с няколко градуса по-ниска от тази, която по-късно щеше да определя умерения климат – беше достатъчна, за да даде възможност на масивните ледници да обгърнат територията от всички страни и на вечната замръзналост да напредне дълбоко на юг. Зимите бяха дълги и студени, понякога се разразяваха бури с обилни снегове и виелици, но общият валеж за сезона беше сравнително малък и имаше много слънчеви дни. Летата бяха кратки, с малко горещи дни, влизачи в дисонанс с близостта на ледниците; обикновено времето беше облачно и хладно със слаби превалявания от дъжд.

Макар че известна част от земята беше винаги вледенена, вечната замръзналост не беше постоянно, не променящо се състояние; тя беше

колеблива и неустойчива като сезоните. В разгара на зимата, когато всичко беше дълбоко замръзнало, почвата изглеждаше инертна, твърда и неподатлива, но това беше само на пръв поглед. Със смяната на сезона повърхностният слой омекваше; там, където местността бе камениста и сенчеста, с глинеста почва, спираща проникването на меката лятна топлина, той се размразяваше на дълбочина не повече от десетина сантиметра, но по слънчевите склонове активният почвен пласт – пясъчник със слаба растителност – се топеше на дълбочина един-два метра.

Но пластът, който се поддаваше на влиянието на слънчевите лъчи, създаваше илюзорна представа за останалата земна маса. Под него властваше здравата хватка на зимата. Ледът беше непробиваем и когато настъпеше топенето, обилно напоените почви и техният товар от скали и дървета, задвижвани от силите на гравитацията, започваха да пълзят, да се свличат и приплъзват по мокрения от водата все още замръзнал пласт под тях. Със затоплянето на повърхността се появяваха свлачища и хлътвания и там, където лятната стопилка не можеше да намери излаз, се образуваха заблатявания.

С повторното завъртане на цикъла активният почвен слой над замръзналата земя отново се втвърдяваше, но зад студения му леден лик се криеше неспокойна душа. Екстремните равнища на напрежение и налягане причиняваха надигания, сгъвания и изкорубване на горния пласт. Замръзналата почва се напукваше, пукнатините се пълнеха с лед, който по-късно, за да се освободи от напрежението почвата изхвърляше под формата на клиновидни ледени блокове. Поради налягането дупките се пълнеха с кал и леката тиня се издигаше на мехури. Разширяването на замръзващата вода водеше до образуване на могилки от кален лед – така наречените пинго, които се издигаха от блатистите низини и се превръщаха в хълмове с височина до шестдесет и диаметър до сто-сто и петдесет метра.

Когато Айла и Джондалар попаднаха на предишните си дири, те установиха, че релефът се е променил и предварително набелязаните ориентири можеха да ги подведат. Спомняха си за малки поточета, които бяха изчезнали. Бяха се вледенили близо до изворите си, а в долната им част бяха останали сухи дерета. Ледени хълмове се бяха появили там, където преди това нямаше такива – бяха изникнали от летни мочури и заблатени низини, където плътните долни почвени слоеве с фин състав пречеха на оттичането. Малки групи дървета растяха по талик – острови от замразени пластове, заобиколени от вечна замръзналост, които понякога създаваха погрешното впечатление за малка долина, за чието

съществуване те не можеха да си спомнят.

Джондалар не познаваше добре релефа като цяло и не веднъж се осланяше на по-добрата памет на Айла. Когато не беше уверена, тя оставяше Уини до следва правилната посока по нюх. Кобилата я беше връщала вкъщи вече няколко пъти и сега уверено се движеше напред. Яздейки заедно, или един по един, или вървейки пеша, за да си почине конят, те постепенно напредваха, докато им се наложи да спрат за нощувка. Направиха, прост бивак с малък огън, опънаха кожената палатка и разстлаха постелките. Свариха гореща каша от разтрошено и изпечено диворасло зърно, а Айла запари билкова напитка.

Сутринта изпиха по един горещ чай, за да се стоплят, докато си събираха нещата, после в движение хапнаха сушено месо и плодове, смесени със сланина, и оформени като малки кекчета. Не ловуваха, с изключение на един заек, който случайно подплашиха и който Айла уцели с прашката си. Но успяха да попълнят запасите си от храна, която Нези им беше дала на изпроводяк, с хранителните и богати на масло семена от шишарки на пинии на местата, където спираха. Когато ги хвърляха в огъня, те се разпукваха шумно.

С постепенната промяна на местността около тях, която стана по-камениста и насечена от долове и каньони със стръмни стени, нарасна и вълнението на Айла. Имаше чувството, че територията и е позната, приличаше на релефа на юг и запад от нейната долина. Когато видя една скална стена със специфично оцветяване на пластове, сърцето и трепна.

– Джондалар! Виж! Виж там! – извика тя като сочеше с пръст. – Почти пристигнахме!

Дори Уини изглеждаше възбудена и без да я подканят ускори крачка. Айла търсеше с поглед друг ориентир – зъбер с определена форма, наподобяваща готвеща се за скок лъвица. Когато го откриха, завиха на север и продължиха, докато стигнаха ръба на стръмен склон, обсипан с чакъл и скални отломъци. Спряха и погледнаха отвъд гребена на билото. Долу, в подножието на скалите, блестеше на слънцето малка река, течаща на изток. Слязоха от кобилата и внимателно слязоха долу. Конете тръгнаха да пресичат реката, но се спряха да пият вода. Айла намери опорните камъни, подаващи се от водата, които винаги използваше – имаше само едно широко място за прескачане. И тя пийна вода, когато стигнаха на отсрещната страна.

– Водата тук е по-сладка. Виж колко е бистра! – възкликна тя. – Няма никаква тиня. Вижда се дъното. Джондалар, виж, конете са тук!

Наблюдавайки възбудата и, Джондалар топло се усмихна; самият той изпитваше подобно, макар и по-слабо чувство на задоволство от завръщането им в познатата издължена долина. Закътаната долчинка бе пощадена от острите ветрове и сухия студ на степта и макар че летните листа бяха окапали, очевидно тук растителността бе по-богата и гъста. Стръмният склон, по който току-що бяха слезли, се издигаше в отвесна скална стена надолу и наляво от долината. Широка ивица от храсти и дървета ограждаше срещуположния бряг на потока по протежение на скалната основа, после изтъняваше и се превръщаше в ливада със златиста трева, преливаща на вълни под следобедното слънце. Вдясно поляната с висока до кръста трева се издигаше полегато към платото, от което започваше степта, но в далечния си край се стесняваше и ставаше по-стръмна, превръщайки се във втората стена на тясна клисура.

На средата на склона имаше малък табун степни коне, които спряха да пасат и се загледаха в тях. Един изцвили. Уини тръсна глава и му отвърна. Стадото ги наблюдаваше докато стигнаха доста близо до него. И тъй като непознатата миризма на хора се засилваше, те се завъртяха като едно цяло и с тропот на копита и развети опашки препуснаха нагоре по полегатия склон към откритата степ. Двете яздещи човешки същества спряха и ги проследиха с поглед. Същото направи и младият кон, завързан с въже.

Рейсър, с вирната глава и насочени напред уши, ги последва, докдето му позволяваше въжетото, сетне се спря с изпънат врат и разширени ноздри, загледан подир тях.

Уини тихичко му изцвили, когато тръгнаха надолу към доляната и той се обърна и я последва.

Докато бързаха нагоре по течението към тесния край на долината, видяха как рекичката прави рязък завой покрай една изпъкнала стена, заобикаляйки каменист бряг вдясно. От другата и страна имаше голяма камара камъни, дърва, довлечени от течението, както и разнородни кости, рога и бивници. Имаше скелети на степни животни, както и останки от зверове, свлечени по реката от пороите и изхвърлени на стената.

Айла не можеше повече да чака. Смъкна се от Уини и се втурна нагоре по стръмната, тясна пътека покрай камарата от кости към върха на стената, който образуваше тераска пред една дупка на лицевата стена на зъбера. Понечи да се втурне вътре, но в последния момент се овладя. Това бе мястото, където бе живяла в самота и бе оцеляла, защото нито за миг не бе забравяла за дебнещите я опасности. Не само хората използваха пещерите. Промъквайки се покрай външната стена, тя свали

прашката от косата си и се наведе да вземе няколко камъка.

Внимателно надникна вътре. Очите и съзряха само мрак, но носът и долови слаба миризма на отдавна изгоряло дърво и малко по-пресен мускусен мирис на лакомец. Но и той беше стар. Влезе през отвора и изчака очите и да се свикнат с полумрака, а след това се огледа.

Усети, че сълзите напират в очите и, опита се да ги удържи, но напразно. Ето я нейната пещера! Беше си у дома. Всичко и беше толкова познато, макар че мястото, където беше живяла толкова дълго, изглеждаше изоставено и занемарено. Светлината, която нахлуваше през дупката над входа и даде възможност да забележи, че носът и не я бе излъгал, а когато огледа вътрешността по-внимателно, изпадна в паника. Всичко беше обърнато наопаки. Очевидно в пещерата беше влизало някакво животно, а може би и няколко – доказателствата за това бяха разпръснати навсякъде. Не знаеше какви щети бяха нанесени.

В този миг на входа се появи Джондалар. Влезе, последван от Уини и Рейсър. Пещерата бе дом и за кобилата, а за Рейсър – единственият, преди да попаднат на Лъвския бивак.

– Изглежда, че сме имали посетител – каза Джондалар като видя опустошението. – Тук е такава бъркотия!

Айла въздъхна дълбоко и избърса сълзите си.

– Я по-добре да стъкна огън и да запаля факли, та да видим какво са опропастили. Но първо ще разтоваря Уини, за да може да си почине и да попасе.

– Мислиш ли, че можем да ги пуснем свободно? Рейсър май беше готов да тръгне подир онези коне. Може би трябва да ги завържем – сподели опасенията си Джондалар.

– Уини винаги е била на свобода – каза Айла, малко озадачена. – Не мога да я вържа. Тя ми е приятелка. Живее с мен, защото сама го желае. Веднъж, когато искаше да си намери жребец, отиде да живее с един табун и много ми липсваше. Не знам какво бих направила, ако го нямаше Бебчо. Но тя се върна. Тя няма да избяга и докато е при мен и Рейсър ще е тук, поне докато порасне. Бебчо ме напусна. Може и Рейсър да го стори – също както децата напускат майчините си огнища, когато пораснат. Но конете се различават от лъвовете. Струва ми се, че ако се почувства мой приятел, също като Уини, може и да остане.

Джондалар кимна:

– Добре, ти ги познаваш по-добре от мен. – В края на краищата Айла беше най-сведуща по тези въпроси. Единственият вещ познавач, когато работата допреше до коне. – Ще взема да запаля огъня докато я

разтоварваш.

Докато обикаляше местата, където Айла съхраняваше материалите за разпалване на огън и дървата, без да съзнава колко добре бе опознал пещерата за краткото лято, в което бе живял с нея тук, Джондалар се питаше как може до се сприятели с Рейсър. Все още не разбираше напълно как Айла общува с Уини, кое кара кобилата да върви натам, накъдето жената пожелае, докато яздят и защо се навърта наблизко, макар че е пусната на свобода. Вероятно самият той никога нямаше да усвои тези умения, но му се искаше да опита. А докато се учеше, на Рейсър нямаше да му навреди да е вързан, поне когато минаваха през местности, където биха могли да се натъкнат на други коне.

След проверката на пещерата и на нейното съдържание всичко се изясни. Лакомец или хиена – Айла не можеше да определи точно, тъй като и двете животни бяха влизали в пещерата по различно време и следите им се бяха смесили – бяха разбили едно хранилище със сушено месо. Всичко беше ометено. Една кошница със зърно, което бяха събрали за Уини и Рейсър и бяха оставили почти непокрита, беше наядена на няколко места. Множество малки гризачи, съдейки по следите им – полевки, безопащати зайци, мангусты, пустинни гризачи и гигантски хамстери си бяха направили истинско пиршество и не бяха оставили почти никакво зрънце. Недалеч от кошницата, под купчина сено, намериха едно гнездо, натъпкано с плячката. Но останалите плетени съдове, със зърно, корени и сушени плодове, които бяха или заровени в дупки, изкопани в пръстения под на пещерата, или затрупани с камъни, бяха пострадали далеч по-малко.

Айла бе доволна, че бяха решили да поставят меките кожи, събирани от нея през годините, в здрава кошница, която бяха скрили под грамада от камъни. Очевидно голямата купчина се бе опряла на мародерстващите зверчета, но неприбраната лицевата кожа, останала от дрехите, които Айла бе направила за Джондалар и за себе си преди да тръгнат, беше сдъвкана и раздробена на малки парченца. Друга грамада камъни, под която, наред с останалите неща бе скрила и съд от сурова кожа, пълен с грижливо претопена мазнина, натъпкана в тънки черва от елен, явно бе станала обект на многократни нападения. Един ъгъл на контейнера беше разкъсан със зъби и нокти и едно от червата беше наченато, но грамадата камъни беше устояла на набезите.

Освен че се бяха добрали до складираните храни, животните бяха проникнали и в други части на пещерата, където се съхраняваха различни предмети. Бяха съборили купчини от ръчно изработени и огладени

дървени купи и чаши, бяха влачили насам-натам кошници и рогозки с вплетени красиви мотиви и шарки, бяха оставили изпражненията си на няколко места и изобщо бяха обърнали всичко наопаки, докопвайки се до каквото могат. Но действителните щети бяха много по-незначителни, отколкото изглеждаше на пръв поглед, при това животните изобщо не бяха обърнали внимание на голямата колекция от изсушени и консервирани целебни билки.

Привечер Айла вече се чувстваше много по-добре. Бяха почистили и възстановили реда в пещерата, бяха установили, че загубите не са твърде големи, бяха приготвили вечеря и се бяха нахранили, дори бяха изследвали долината, за да видят какви промени са настъпили. Горещият в огнището огън, спалните кожи, постлани върху чисто сено в плитката падинка, която Айла бе използвала като легло, Уини и Рейсър разположили се удобно на мястото си от другата страна на входа на пещерата най-сетне създадоха у Айла усещането, че си е у дома.

– Трудно ми е да повярвам, че съм си вкъщи – каза Айла, седнала на рогозка пред огъня до Джондалар. – Струва ми се, че ме е нямало колкото цял човешки живот, макар че съвсем не е изминало дълго време.

– Не, не беше никак дълго.

– През това време научих толкова много неща, може би, затова ми се струва дълго. Добре направи, че ме убеди да тръгна с теб, Джондалар, и се радвам, че попаднахме на Талут и Мамутоите. Знаеш ли колко се боях от срещата с Другите?

– Знаех, че се безпокоиш за това, но бях сигурен, че щом опознаеш някои хора, те ще ти харесат.

– Работата не беше просто в запознаването с някакви хора. Проблемът беше, че трябваше да се срещна с Другите.

Клана те бяха именно такива и макар че цял живот са ми казвали, че съм родена сред Другите, продължавах да си мисля, че принадлежа към Клана. Дори когато ме проклеха знаех, че вече не мога да се върна при тях, аз се страхувах от Другите. Когато Уини заживя с мен, стана още по-лошо, знаех какво да правя. Боях се, че няма да ми позволят да я задържа или ще я убият заради месото. Освен това се опасявах, че няма да ми разрешат да ловувам. Не исках да живея с хора, които биха ми забранили да ловувам, ако желая, или биха ме накарали да сторя нещо, което не искам – каза Айла.

Изведнъж споменът за страховете и тревогите и я изпълниха с безпокойство и нервно напрежение. Стана и тръгна към отвора на

пещерата, отметна тежката завеса и излезе на върха на издадената стена, която образуваше широка площадка пред входа на пещерата. Беше ясно и студено. Звездите, студени и ярки, блестяха на черното небе с острота, почти съизмерима с тази на вятъра. Тя се загърна, разтри ръцете си и тръгна към края на площадката.

Започна да трепери и усети как една кожа загръща раменете и. Обърна се и застана с лице към Джондалар. Той я взе в прегръдките си и тя се сгуши в топлата му пазва.

Наведе се да я целуне, сетне каза:

– Тук е много студено. Хайде да влезем вътре.

Айла му позволи да я отведе в пещерата, но спря непосредствено зад тежката кожа, която използваше като преграда срещу вятъра още от първата си зима тук.

– Това беше моята палатка... не, палатката на Креб – поправи се тя. – Макар че той никога не си беше служил с нея. Използвах я, когато заедно с други жени съпровождахме мъжете на лов, за да разфасоваме месото и да помагаме за пренасянето му. Но не беше моя. Принадлежеше на Креб. Взех я със себе си, когато напуснах Клана, защото мислех, че Креб не би имал нищо против. Не можех да го питам, той беше мъртъв, но и да беше жив, нямаше да ме види. Аз просто бях прокълнатата. – По бузите и започнаха да се стичат сълзи, макар че тя изглежда не ги забелязваше. – Аз бях мъртва. Но Дърк ме видя. Беше твърде малък, за да знае, че не бива да ме вижда. О, Джондалар, не исках да го оставя – зариди тя. – Но не можех да го взема със себе си. Не знаех какво може да ми се случи.

Джондалар не знаеше какво да каже или да стори, затова просто я прегърна и я остави да се наплаче.

– Искам пак да го видя. Всеки път като видя Ридаг се сещам за Дърк. Искан ми се сега да е тук, при мен. И Мамутоите да ни осиновят и двамата.

– Айла, вече става късно. Ти си уморена. Хайде да си лягаме – каза Джондалар и я поведе към кожената постеля, но се чувствуваше неловко. Този неин начин на мислене не беше реалистичен и той не искаше да я насърчава в това отношение.

Тя послушно се обърна и го остави да я води. Без да каже нищо, той и помогна да се съблече, сложи я да седне, след това нежно я постави в легнало положение и я покри с кожите. Прибави дърва в огъня и събра жаравата на куп, за да топли по-дълго, след това се съблече бързо и се пхна в постелята до нея. Прегърна я и я целуна много нежно, като едва

докосна с устните си нейните.

Въздействието на допира бе гъделичкащо-възбуждащо и тя усети, че и става приятно. Той започна да целува лицето и, докосвайки я по същия лек, почти гъделичкащ начин – бузите, затворените и очи, после отново сочните и устни. Повдигна брадичката и и по същия начин обсипа с ласки шията и. Айла си наложи да лежи неподвижно, но вместо гъдел по тялото и започнаха да пробягват пламенни тръпки, предизвикани от леките му докосвания, които разсеяха тъжното и настроение.

Върховете на пръстите му минаха по рамото и, после едва долови-мо пропълзяха по цялата дължина на ръката и. След това той много бавно и леко прокара длан по вътрешната страна на ръката и. Тя потръпна от приятното усещане, от което всичките и нерви се пробудиха и затрептяха в нетърпеливо очакване. Докато ръката му слизаше по страничния контур на тялото и, той успя много умело да закачи мекото зърно на гърдата и. То изпъкна и се втвърди, а през нея премина силна тръпка на удоволствие.

Джондалар не можа да се въздържи, наведе се и пое зърното с устни. Докато той го смучеше, подръпваше и леко захапваше с устни, тя се притисна към него. Усети топла влага между бедрата си. Острите дразнителни предизвикваха съответните сигнали, които проникваха дълбоко в нея. Той долови специфичния женски мирис на тялото и, почувства как набъбват слабините му и усети нейната готовност. Никога не можеше да и се насити, а и тя винаги беше готова па него. Не си спомняше някога да му бе отказвала. Независимо от обстоятелствата, от това дали бяха на открито или под покрив, завити с топли кожи или на студената земя, както и да я пожелаеше, тя беше готова за него, не просто подчиняваща се, а активна, изпълнена с желание партньорка. Само през лунарния си период беше малко по-потисната, като че ли се срамуваше от състоянието си, и тогава той се въздържаше, уважавайки желанието и. Когато посегна да я поглади по слабините и тя се разтвори при допира му, той почувства такъв силен импулс, че можеше веднага да я обладее, но не искаше да бърза. Бяха на топло, сухо място, сами, може би за последен път тази зима. Не че беше изпитвал колебание в дългата землянка на Мамутоите, но истинското уединение с нея придаваше специфична освободеност и наситеност на техните Удоволствия. Ръката му срещна нейната влажност, после малкия твърд център на Удоволствието и той чу как тя започна да диша на пресекулки и да стене докато той го милваше и разтриваше. Посегна по-надолу, проникна в нея с два пръста, и започна да изследва дълбините на плътта и докато тялото и се изви в

дъга, а от устните и се отрони стон на удоволствие. О, колко я желаше, помисли си той, но ще изчака още.

Пусна зърното и и намери устните и, леко разтворени. Целуна я страстно, наслаждавайки се на лекото чувствено докосване на езика и който срещна неговия. Отдръпна се за миг назад, за да задържи известно време положението, преди да се отдаде изцяло на завладялото го неумолимо желание и на тази красива, желаеща го жена, която обичаше. Погледна лицето и и тя отвори очи.

На дневната светлина те бяха сивосини, като цвета на фин кремък, но сега бяха тъмни и пълни с толкова копнеж и любов, че гърлото му се стегна от чувството, което изригна от дълбините на неговото същество. Докосна бузата и с външната страна на показалеца си, прокара го по челюстта и, после по устните и. Не можеше да и се нагледа, да се насити на допира и, сякаш искаше да запечата образа и в паметта си завинаги. Тя вдигна поглед към яркосините му очи, които изглеждаха теменужки на светлината на огъня и бяха така покоряващи с обзелите го любов и желание, че и се прииска да се разтвори в тях. И да искаше, не можеше да му откаже, а тя не искаше това.

Целуна я, сетне прекара топлия си език по гърлото и към вдлъбнатината между гърдите и. Обхвана налетите закръглени форми с двете си ръце и впи устни в едното зърно. Тя стискаше и разтриваше раменете и ръцете му, стенойки тихо, докато през тялото и преминаваха вълни на тръпкава възбуда.

Той продължи надолу с език и устни, навлажни трапчинката на пъпа и с език, след това докосна меката и вълна. Подканяйки го, тя леко се изви в дъга и той намери цепката и, след това малкия център на Удоволствието. Когато го докосна, тя изстена.

Тогава Айла седна, изви се докато намери твърдата му мъжественост и я пое с уста докъдето можа. Той се отпусна за миг и тя усети топла струйка, докато милваше меките му торбички.

Джондалар усети как се увеличава вътрешното му напрежение, как нарастват топлината в слабините му и пулсирането на твърдия му член, докато устните му се наслаждаваха на нейната женственост и претоткриваха гънките и хребетите на прекрасния и дълбок кладенец. Не можеше да и се насити, искаше да я докосне навсякъде, да вкуси от аромата на всяко кътче от тялото и, все повече и повече я желаше, усещаше топлината и и потъваше в насладата на всмукващите и движения. Двете и ръце танцуваха нагоре и надолу по ствола на твърдия му издължен член. Изпитваше изгарящо желание да я обладее.

С върховно усилие се отдръпна, завъртя се и отново намери извора на женствеността и с умелите си ръце. Още веднъж се наведе към центъра на Удоволствието и и зарови лицето си в него, докато тя започна да диша на пресекулки и да стене от удоволствие. Тя усети напирещата в нея нега, нарастващото неопишуемо приятно напрежение. Извика името му, посегна да го прегърне и тогава той се надигна между бедрата и и треперейки от очакване и въздържание, най-сетне проникна в нея, изпитвайки ликуващо блаженство при допира с топлата и гостоприемна дълбина.

Толкова дълго бе отлагал този миг, че за да се отпусне му бе нужна само секунда. Отдръпна се и отново навлезе дълбоко в нея, наслаждавайки се на чудната и способност да поема целият му член. В радостна забрава продължаваше да се движи напред и назад, все по-бързо, извисявайки се до все по-големи върхове, а тя се надигаше да го посрещне и да се слее с ритъма на движенията му. И тогава, стенойки все по-високо и по-високо, той усети приближаването, избухна в нея и те се вкопчиха един в друг в онзи окончателен зашеметяващ изблик на енергия, удоволствие и освобождение.

И двамата бяха твърде изтощени и чувствено обезсилени, за да се движат. Той се бе отпуснал върху нея, но тя обичаше този момент, когато усещаше тежестта на тялото му върху своето. Долови собствената си миризма, която идваше от него; това винаги и напомняше колко много е била обичана малко преди това и защо се чувства така блажено отпусната. Още изпитваше чистото неочаквано чудо на Удоволствията. Преди не знаеше, че тялото и може да изживява такава наслада и радост. Беше изпитала само унижението да я обладават с омраза и презрение. Преди появата на Джондалар не знаеше, че има и друг начин.

Най-сетне той се надигна, целуна гърдата и, зарови лице в пъпа и, дръпна се назад и се изправи. Тогава тя стана и се запъти към дъното на пещерата, като пътьом пусна няколко готварски камъка в огъня.

– Джондалар, би ли налял вода в онази готварска кошница? Мисля, че големият мях е пълен – каза тя, отправяйки се към далечния ъгъл на пещерата, който използваше, за да се облекчи, когато навън беше твърде студено.

Когато се върна, извади горещите камъни от огъня както я бяха научили Мамутоите и ги пусна в непромокаемата кошница с вода. Те засъскаха и изпуснаха пара, отдавайки топлината си на водата. Измъкна ги и отново ги постави в огъня, а към водата добави други, които вече бяха горещи. Когато течността закъкри, тя отля няколко чаши от нея в

дървен съд и прибави малко сух цвят от биле, подобен на люляк, от запасите си е целебни растения. Въздухът се изпълни с приятен фин аромат, а когато топна вътре и парченце мека лицева кожа, в сапониновата смес се образуваха мехурчета; нямаше да е необходимо да отмива течността, тя само даваше приятна миризма. Той гледаше как, застанала край огъня, тя обгрива лицето си и мие тялото си и пиеше с очи от красотата и, докато тя се движеше. Искаше му се още веднъж да я има.

Тя подаде съда на Джондалар заедно с парче попиваща заешка кожа. Докато той се почистваше – това бе традиция, който тя въведе след пристигането на Джондалар и която той възприе – тя отново прегледа билките си, доволна, че всичките и запаси са и под ръка. Подбра отделни комбинации за чай за двамата. За себе си предпочете обичайната си комбинация от златна нишка и антилопско биле като отново се запита дали би могла да спре да го пие и да види дали в нея ще започне да расте бебе. Независимо от обясненията на Джондалар, тя продължаваше да вярва, че мъжът, а не духът, зачева живота. Каквато и да бе причината, магията на Иза изглежда наистина действаше и нейното женско проклятие, или по-скоро лунарния и период, както го наричаше Джондалар, продължаваше редовния си цикъл. Добре би било да има бебе, заченато от Удоволствията с Джондалар, мислеше си тя, но изглежда, че бе най-добре да изчака. Ако и той реши да стане Мамутои, може би тогава.

Погледна магарешкия бодил, колебаейки се дали да прибави и него към чая си. Той укрепваше сърцето и дишането, беше полезен за образуване на кърма, но вместо него тя се спря на друга билка, която регулираше женския цикъл. После избра червена детелина и шипки за вкус и за подобряване на общото здравословно състояние. За Джондалар подбра женшен за регулиране на мъжката потентност, за енергия и издръжливост, добави жълт лапад – тонизираща и пречистваща билка, след това корен от женско биле, защото беше забелязала, че се мръщи, което обикновено беше признак, че е обезпокоен или разтревожен от нещо. Последната билка беше и за подслаждане. Постави и стиска лайка за нервите.

Оправи и подреди спалните кожи, подаде на Джондалар неговата чаша – дървената, която сама бе направила и която той толкова много харесваше. След това, малко поизмръзнали, те отново се свиха в постелата, допиха чая и се притиснаха един към друг.

– Миришеш хубаво, на цветя – каза той, дишайки в ухото и и пощипвайки с устни основата му.

– И ти.

Той я целуна нежно, после с повече чувство.

– Чаят беше хубав. Какво имаше в него? – попита той и я целуна по шията.

– Само лайка и някои неща, от които да се почувстваш добре и да добиеш сила и издръжливост. Не знам имената на всичките на вашия език.

Тогава той я целуна с повече страст и тя топло му отвърна. Джондалар се подпря на лакът и се взря в нея.

– Айла, имаш ли представа колко си възхитителна?

Тя се усмихна и поклати глава.

– Винаги, всякога, когато те пожелаеш, ти си готова за мен. Никога не си се измъквала, нито си ме отблъсквала, макар че колкото повече те имам, толкова повече те желая.

– Че какво чудно има в това аз да те искам колкото и ти мен? Джондалар, ти познаваш моето тяло по-добре от самата мен. Ти ме накара да почувствам Удоволствия, за които не съм подозирала, че съществуват. Защо да не те желая винаги, когато и ти ме искаш?

– Но при повечето жени има моменти, когато те не са в настроение или просто няма удобства за това. Когато откритата степ или мокрият бряг на реката са ледено студени, а топлата постеля е само на няколко крачки. А ти никога не казваш „не“. Никога не казваш „почакай!“.

Тя затвори очи, а когато ги отвори, беше леко намръщена.

– Джондалар, това е плод на възпитанието, което съм получила. Една жена от Клана никога не казва „не“. Когато някой мъж и даде знак където и да се намира с каквото и да се занимава, тя веднага спира, за да задоволи нуждата му. Който и да е мъжът, дори и да го мрази, както аз мразех Брод. Джондалар, ти ми даваш само радост и удоволствие. Приятно ми е когато ме пожелаеш, когато и да е, където и да е. Ако ти ме желаяш, няма неудобно време, в което да не съм готова за теб. Винаги те искам. Аз те обичам.

Ненадейно той я притисна към себе си толкова силно, че дъхът и едва не спря.

– Айла, Айла – прошепна той дрезгаво, с глава заровена във врата и, – мислех, че никога няма да се влюбя. Всеки си намираще жена за партньорка, създаваше огнище и семейство. А аз просто стареех. Дори Тонолан си намери жена по време на Пътуването. Затова останахме при Шарамудоите. Познавал съм много жени. Харесвал съм много от тях, но винаги нещо липсваше. Мислех, че вината е в мен. Мислех, че Майката не ми дава да се влюбя. Смятах, че това е моето наказание.

– Наказание? За какво? – попита Айла.

– За... за нещо, което се случи много отдавна.

Тя не продължи да го разпитва. Това също беше част от нейното възпитание.

Някакъв глас го повика, гласът на майка му, но сякаш идеше отдалеч и променливият вятър го прекъсваше. Джондалар си беше у дома, но този дом беше странен, познат и същевременно непознат. Опипа постелята до себе си. Беше празна! Обзет от паника, той се изправи рязко, вече съвсем буден.

Като се огледа, Джондалар позна пещерата на Айла. Завесата на входа се беше откачила в единия си край и плющеше на вятъра. В малката пещера нахлуваха студени въздушни потоци, но през входа и отвора над него струеше слънчева светлина. Той бързо навлече панталоните и туниката си и тогава забеляза край огнището чаша чай, от която се вдигаше пара, а до нея – свежо клонче с обелена кора.

Усмихна се. Как го правеше? – помисли си той. Как винаги успяваше да му приготи горещ чай, който да намери като се събуди? Поне тук, в нейната пещера, това винаги и се удаваше. В Лъвския бивак вечно кипеше някаква дейност и обикновено се хранеха заедно с други хора. Той пиеше сутрешния си чай в Лъвското огнище или в широката обща част, където се готвеше храната, не по-рядко, отколкото в Огнището на Мамута; тогава често към тях се присъединяваше още някой. Там не беше обърнал внимание дали всяка заран намира поставена от нея чаша горещ чай, когато се събужда, но сега, като се замисли за това, осъзна, че е било така. Не беше в природата и да го изтъква. Горещото питие просто го очакваше като многото други неща, които тя правеше за него, без да е необходимо да я моли.

Взе чашата и отпи. В питието имаше джоджен – тя знаеше, че той го обича сутрин – също и лайка и още нещо, което не можа да определи. Чаят имаше червеникав оттенък, може би шипки?

„Колко лесно е да се върнеш към старите си навици“ – помисли си той. Винаги му беше забавно да отгатва какво има в сутрешния и чай. Взе вейката и дъвчейки единия и край, излезе навън. Използва съдвъкания край, за да почисти зъбите си. Изплакна устата си с глътка чай и отиде на края на площадката, за да пусне една вода. Метна клончето и изплю чая, сетне застана на ръба и замислено се загледа в парата, която се издигаше от дъгообразната му струя.

Вятърът не беше силен и сутрешното слънце, отразяващо се в светлите скали, създаваше усещане за топлина. Прекоси неравната

повърхност, стигна до изпъкналия връх и погледна надолу към рекичката. По ръбовете и имаше наченки на лед, но тя все още течеше бързо в участъка на острия завой, който я отклоняваше от нормалната и посока на юг и я караше да се движи на изток в продължение на няколко мили, преди да възстанови първоначалното си направление. Край реката вляво от него се простираше спокойната долина и той забеляза Уини и Рейсър, които пасяха наблизко. Вдясно от него, в горния край на реката, гледката бе съвсем различна. Оттатък грамадата от кости, в основата на стената и каменистия плаж се събираха високи скалисти стени и рекичката течеше в дъното на дълбок пролом. Спомни си, че веднъж бе плувал срещу течението, за да види докъде ще може да стигне и се бе добрал до един бурен водопад.

Видя че Айла се появи, изкачвайки се по стръмната пътека, и се усмихна.

– Къде си ходила?

След още няколко нейни стъпки той получи безсловесен отговор на въпроса си. Носеше две тлъсти, почти бели яребици, държейки ги за пернатите крака.

– Стоях точно там, където си ти, когато ги видях в ливадата – каза тя, показвайки му улова си. – Реших, че би било добре да разнообразим храната си с прясно месо. Запаших огън в готварското си огнище долу на плажа. Ще ги оскубя и ще ги сготвя след като свършим със закуската. А, ето, намерих още един огнен камък.

– Има ли много от тях на плажа? – попита той.

– Май не са толкова много, колкото бяха по-рано. Този трябваше да го търся.

– По-късно ще слеза долу и ще потърся още.

Айла влезе вътре, за да довърши приготвянето на закуската. Тя се състоеше от зърно и боровинки, които беше намерила необрани по голите клони на храстите с окапали листа. Птиците не бяха оставили кой знае колко и тя трябваше да се въоръжи с търпение, за да събере няколко шепи, но беше доволна, че ги откри.

– Ето какво било! – възкликна Джондалар, довършвайки поредната си чаша чай. – Сложила си червени боровинки в чая! Джоджен, лайка и червени боровинки.

Тя се усмихна в знак на съгласие и той изпита задоволство от това, че е решил малката загадка. След закуска те и двамата слезоха на плажа и докато Айла подготвяше птиците за печене в каменната фурна, Джондалар започна да търси малки късове железен пирит по брега. По-късно

тя се върна в пещерата, а той продължи търсенето. Намери и няколко парчета кремък с подходящи за обработка размери и ги отдели настрана. Още преди пладне успя да натрупа купчина огнени камъни и вече му беше омръзнало да се вира в каменистия бряг. Заобиколи издадената стена и като видя недалеч в долината кобилата и младия жребец, се запъти към тях.

Когато ги приближи, забеляза, че и двете животни гледат към степта. Горے, на билото имаше няколко коня, които също се вираха в тях. Рейсър направи няколко Крачки към табуна диви коне с извит врат и трептящи одри. Джондалар реагира, без да се замисли.

– Хайде! Махайте се отгук! – извика той като се затича към конете, размахвайки ръце.

Изненадани, конете отскочиха назад с цвилене и пръхтене и се отдалечиха препускайки. Последният – жребец с цвят на сено – се спусна към мъжа, после се изправи предупредително на задните си крака и се върна в галоп след останалите.

Джондалар се обърна и се върна при Уини и Рейсър. И двете животни бяха неспокойни. Те също се бяха изплашили, а бяха доловили и паниката на табуна. Той потупа Уини и прегърна Рейсър през врата.

– Не бой се, моето момче – каза той на младия кон. – Не исках да изплаша теб. Просто не ми се щеше да те подмамят да идеш с тях, преди да сме имали възможност да се сприятелим. – Той гальовно почеса и помилва животното. – Представяш ли си какво да е яздиш жребец като онзи, светлия – размишляваше той на глас. – Трудно ще е, пък и няма да ми позволи да го почеша като теб, нали така? Какво би трябвало да сторя за теб, за да ми позволиш да те яхна и да поемем натам, накъдето искам аз? Кога да започна? Да се опитам ли да те поядя сега или да изчакам? Още не си съвсем пораснал, но това ще стане скоро. По-добре да питам Айла. Тя трябва да знае. Уини сякаш винаги я разбира. Чудя се дали изобщо разбираш какво ти говоря, Рейсър.

Когато Джондалар най-сетне тръгна обратно към пещерата, Рейсър го последва като игриво го побутваше и душеше ръката му, което много зарадва мъжа. Младият кон изглежда наистина се стараше да се сприятели с човека. Вървя след него чак до пещерата.

– Айла, имаш ли нещо, което да дам на Рейсър? Малко жито или нещо друго? – попита той още с влизането си.

Айла седеше до постелята заобиколена от разнородни купчини предмети.

– Защо не му дадеш от онези дребни ябълки в паницата ей там?

Прегледах ги, тези са натъртени – предложи тя.

Джондалар загреба с шепа от дребните и кръгли тръпчиви плодове и започна да ги дава на Рейсър един по един. След като го потупа приятелски още няколко пъти, мъжът отиде при Айла. Дружелюбно настроеният кон го последва.

– Джондалар, изкарай Рейсър навън! Може да стъпче нещо!

Той се обърна и се блъсна в младото животно.

– Хайде, стига толкова, Рейсър! – каза мъжът като го поведе към другата част на пещерата, където обикновено стояха младият жребец и неговата майка. Но когато го остави, кончето пак тръгна подир него. Отново го върна на мястото му, но пак не можа да го задържи там.

– Е, сега като е така приятелски настроен, как да го накарам да се спре?

Айла наблюдаваше забавната гледка с усмивка.

– Опитай като му налееш малко вода в купичката или му сипеш зърно в яслата.

Джондалар направи и двете и когато най-сетне кончето се заплесна, той се върна при Айла като внимателно поглеждаше назад, за да се убеди, че животното вече не върви по петите му.

– Ти с какво се занимаваш? – попита я той.

– Опитвам се да реша какво да взема със себе си и какво да оставя тук – обясни му тя. – Според теб какво би трябвало да дам на Тюли на церемонията по осиновяването? – Трябва да е нещо изключително хубаво.

Джондалар огледа купчините предмети, които Айла беше изработила, търсейки си занимание през самотните нощи и дългите студени зими, прекарани в пещерата. Още докато живееше с Клана, тя бе получила признание за уменията си да прави висококачествени вещи, а по време на дългите години, прекарани в долината, беше имала твърде малко други занимания. Тя отделяше повече време и внимание на всеки проект за да направи изделието трайно. И резултатите бяха налице.

Той взе една купа от купчината съдове. Изделието беше измамно просто. Формата му бе почти съвършено кръгла и бе изработено от един единствен дървен къс. Купата беше толкова гладка, че при допир изглеждаше почти като жива. Беше му казвала как ги прави. В основата си процесът беше като останалите, които му бяха известни; разликата се състоеше в грижливата изработка и вниманието, което се отделяше на детайлите. В началото тя издълбаваше грубата форма с каменна тесла, сетне отстраняваше излишната маса с ръчен кремъчен нож. Със заоблен

камък и пясък изглаждаше изделието отвън и отвътре, докато почти не можеше да се усети грапавинка и оформяше окончателния вид като го лъсваше с хвощ.

Нейните кошници, били те рехаво изплетени или водонепромокаеми, се отличаваха със същата простота и майсторска изработка. Нямаше нужда от бои и оцветители – структурният ефект се постигаше чрез смяна на начина на изплитане и чрез използване на естествените цветове и разновидности на влакната. Подовите рогозки притежаваха същите характеристики. Рулата въже и изплетените от жили и лико канапи, независимо от размерите им, бяха гладки и еднакви, както и дългите каиши, изрязани спираловидно от единична кожа.

Животинските кожуси, които преработваше в лицева кожа, бяха меки и еластични, но най-силно впечатление му правеха кожите и със запазен косъм. Едно е да направиш кожата от елен еластична като я изстържеш и отвън, и отвътре, друго е, когато оставиш косъма – тогава нещавената кожа обикновено е по-твърда. Кожите на Айла бяха не само разкошни откъм окосмената си страна, но и меки като кадифе и еластични откъм лицевата си част.

– Какво ще дадеш на Нези? – попита той.

– Храна, като тези ябълки, заедно с контейнери за тях.

– Това е добра идея. А какво мислиш да дадеш на Тюли?

– Тя много се гордее с кожите на Диджи, затова не мисля да и давам кожи, а не искам и да е храна като на Нези. Подаръкът ми не бива да е твърде практичен. Тя е водачка. Би трябвало да е нещо специално за носене, да кажем кехлибар или раковини, но нямам нищо специално от този тип – каза Айла.

– Имаш.

– Мислех да и дам кехлибара, който намерих, но той ми е знак от моя тотем. Не мога да и го преотстъпя.

– Нямам предвид кехлибара. Тя сигурно си има много. Дай и кожа с косъм. Това беше първото нещо, което тя спомена.

– Но тя сигурно има много кожи.

– Не и такива красиви и специални като твоите, Айла. Само веднъж досега съм виждал нещо подобно. Уверен съм, че такива не е имала. Онази, която съм виждал, беше изработена от плоскогла... от жена от Клана.

До настъпването на вечерта Айла беше успяла да вземе няколко трудни решения. Натрупаните с годините изделия бяха разпределени в две купчини. По-голямата щеше да остане в пещерата и долината.

Щеше да вземе със себе си само по-малката... и спомените си. Процесът на принудителен подбор беше мъчителен за нея и пресушаваше всичките и чувства. Настроението и се предаде и на Джондалар, който си даде сметка, че от много години насам не се беше замислял така често за дома, миналото и живота си. В съзнанието му непрестанно изплуваха болезнени спомени, които мислеше, че е забравил, или поне така му се искаше. Чудеше се защо се връща към тях именно сега.

Вечеряха мълчаливо. От време на време подхвърляха по някоя дума и пак потъваха в мълчание, всеки отдаден на мислите си.

– Птиците са много вкусни, както винаги – забеляза Джондалар.

– Креб много ги харесваше приготвени по този начин. Беше го споменавала и преди. Все още му беше трудно да повярва, че е научила толкова много от плоскоглавците, с които беше живяла. Макар че като се замислеше, се питаше защо пък да не могат и те да готвят като всички други?

– Майка ми е добра готвачка. Сигурно ще и харесат.

„Напоследък Джондалар много мисли за майка си“ – каза си Айла.

– „Сутринта спомена, че преди да се събуди, я е сънувал.“

– Когато бях малък, тя обичаше да готви специални манджи..., когато не беше заета с проблемите на Пещерата.

– Проблемите на Пещерата?

– Тя ръководеше Деветата пещера.

– Да, казвал си ми, но тогава не можех да те разбера. Искаш да кажеш, че е била като Тюли? Водачка?

– Да, нещо подобно. Но нямаше водач като Талут, а Деветата пещера е много по-голяма от Лъвския бивак. С много повече хора. – Той замълча и затвори очи, за да се съсредоточи. – Може би по четири човека на един.

Айла се опита да си представи колко прави това, но реши да го сметне по-късно като начертае знаци по земята; зачуди се как може толкова много хора да живеят заедно през цялото време. Та това беше почти колкото едно Събиране на Клановете.

– В Клана жените не можеха да бъдат водачки – каза тя.

– Мартона пое ръководството на пещерата след Джоконан. Зеландони ми каза, че тя така активно му е помагала да упражнява задълженията си на водач, че след смъртта му всички се започнали да се обръщат към нея. Моят брат Джохаран е роден в неговото огнище. Сега той е водач, а Мартона е негова съветничка... или поне беше такава, когато тръгнах.

Айла се намръщи. Джондалар и бе разказвал за тях и преди, но тя не беше разбрала добре какви са роднинските им връзки.

– Твоята майка е била стопанка на... как го каза – Джоконан.

– Да.

– Но ти винаги говориш за Даланар.

– Аз съм роден в неговото огнище.

– Значи майка ти е била стопанка и на Даланар.

– Да. Тя е била вече водачка, когато са се събрали. Бяха много привързани един към друг, хората още разказват истории за Мартона и Даланар и пеят тъжни песни за тяхната любов. Зеландони ми беше казвал, че те много държали един на друг. На Даланар никак не му се нравело, че тя отделя много време за Пещерата. Постепенно намразил периодите, през които тя изпълнявала задълженията си на водачка, но тя имала чувство за отговорност. Най-сетне разкъсали брачния възел и той я напуснал. По-късно Мартона създаде ново огнище с Уиломар и тогава роди Тонолан и Фолара. Даланар се отправил на североизток, открил залежи на кремък и се запознал с Джерика. Там основал Първата пещера на Ланзадониите.

Той помълча известно време. Изглежда Джондалар изпитваше необходимост да разказва за семейството си, затова Айла го слушаше, макар че той повтаряше неща, които беше казвал и преди. Тя стана, наля остатъка от чая в чашите, прибави дърва в огъня, а след това седна върху кожата на края на леглото. Загледа се в замисленото лице на Джондалар, по което пробягваха сенки, причинени от играта на огъня.

– Какво означава „Ланзадонии“? – попита тя.

Джондалар се усмихна:

– Ами... просто... деца на Дони... деца на Великата Майка Земя, които живеят на североизток, ако трябва да бъда съвсем точен.

– Ти си живял там, нали? С Даланар?

Той затвори очи. Стисна челюсти и заскърца със зъби, а челото му се сбърчи от болка. Айла и преди го беше виждала така и се чудеше на какво се дължи това му състояние. Беше говорил за този период от живота си през лятото, но тогава се бе разстроил и се затворил в себе си. Тя долови някаква тревожност, зараждащо се силно напрежение, в центъра, на което бе Джондалар и което наподобяваше набъбването на земята, подготвяща се за изригване от големи дълбини.

– Да, живях там – отвърна той – в продължение на три години. – Внезапно скочи, разля чая си и отиде до задната стена на пещерата. – О, Майко! Беше ужасно!

Облегна се с ръка на стената и подпря главата си о нея в тъмното, опитвайки се да се овладее. След малко се върна, погледна мокрото петно от просмукалата се в твърдия земен под течност и клекуна, за да вземе чашата. Завъртя я в ръцете си и се загледа в огъня.

– Толкова ли лошо се живееше с Даланар?! – попита го най-сетне Айла.

– Да се живее лошо с Даланар? Не. – Той изглеждаше изненадан от думите и. – Не това беше лошото. Той се зарадва, когато ме видя. Прие ме в огнището си, научи ме на занаят заедно с Джоплая, отнасяше се с мен като с възрастен... и никога не повдигна въпрос за това.

– За кое?

Джондалар пое дълбоко въздух:

– За причината, поради която бях изпратен там – отвърна той и погледна чашата в ръцете си.

Настана тягостно мълчание; дишането на конете изпълваше пещерата, звукът от силното пукане и пращане на огъня се удряше в каменните стени и отекваше в ушите им. Джондалар остави чашата и се изправи.

– Винаги съм бил едър за годините си и по-зрял от връстниците си – започна той, крачейки напред-назад в празното пространство около огъня. – Рано достигнах зрялост. Бях на не повече от единадесет години, когато за пръв път ми се присъни донии..., а тя имаше лицето на Золена.

Отново името на тази жена. Тази, която е означавала много за него. Беше разказвал за нея, но бегло и с явна болка. Айла не беше разбрала причината за терзанието му.

– Всички млади мъже я искаха за своя донии-жена, всички искаха тя да ги научи. От тях се очакваше да желаят нея или някоя друга като нея – той рязко се завъртя и застана с лице към Айла – но не и да я обичат! Знаеш ли какво означава да се влюбиш в своята донии-жена?

Айла поклати глава.

– От нея се очаква да ти покаже, да те научи, да те накара да проумееш великия Дар на Майката, за да си подготвен, когато дойде твоят ред да превърнеш момичето в жена. От всички жени се очаква да бъдат донии-жени поне веднъж, когато станат по-възрастни, тъй както от всички мъже се очаква да участвуват поне веднъж в Първите обреди на млада жена. Това е свещено задължение в чест на Дони. – Той сведе очи. – Но една донии-жена олицетворява Великата Майка; нямаш право да се влюбваш в нея и да я искаш за стопанка. – Вдигна очи. – Сега разбираш ли? Това е забранено. Все едно да се влюбиш в собствената си

майка, все едно да искаш да се събереш със собствената си сестра. Почти както да искаш да се задомиш с плоскоглава жена!

Той се обърна, направи няколко големи крачки и застана на изхода. Отметна завесата, после раменете му се отпуснаха, размисли и се върна. Седна до нея и се загледа някъде далеч напред.

– Бях на дванадесет години, а Золена беше донии-жена и аз бях влюбен в нея. И тя в мен. Отначало всичко изглеждаше като че ли тя просто знае как да ме задоволи, но след това нещата се задълбочиха. Можех да разговарям с нея за всичко; харесваше ни да сме заедно. Тя ми разкри същността на жените, учеше ме какво им доставя удоволствие и аз бях добър ученик, защото исках да я накарам да изпитва наслада. Обичах да и доставям удоволствие. Не сме очаквали да се влюбим, дори в началото не споделяхме, че се обичаме. После се опитахме да го опазим в тайна. Но аз я исках за стопанка. Исках да живея с нея. Исках нейните деца да бъдат рожби на моето огнище.

Той примига и Айла видя, че докато се взираше в огъня, в въглчетата на очите му блесна влага.

– Золена постоянно повтаряше, че съм много млад. Че ще я забравя. Повечето мъже започват сериозно да си търсят жена за стопанка едва на петнадесет години. Аз не се чувствах прекалено млад. Но моите чувства бяха без значение. Тя не можеше да бъде моя стопанка. Золена беше моя донии-жена, моя съветничка и учителка и от нея се очакваше да не ми позволява да се влюбя в нея. Върху нея се изсипаха повече обвинения, отколкото върху мен, но това само влоши нещата. Изобщо нямаше да я обвинят, ако аз не бях толкова загубен! – изплю камъчето най-сетне Джондалар.

– Други мъже също я желаеха. Непрестанно. Независимо от това дали тя ги желаеше или не. Имаше един, който постоянно и досаждаше – Ладроман. Няколко години преди това тя бе негова донии-жена. Мисля, че нямам право да го обвинявам, че я желаеше, но тя вече бе загубила интереса си към него. Той започна да ни следи и наблюдава. И ето, че веднъж ни свари когато бяхме заедно. Заплаши я, че ако не тръгне с него, ще разправи на всички за нас двамата.

Золена се опита да му се присмее, каза му, че може да разправя, каквото си иска, че всъщност няма нищо за разправяне, защото тя е моя донии-жена. И аз трябваше да направя същото, но когото той ни се присмя с думите, които си бяхме казвали в интимни моменти, аз се ядосах. Не... не само се ядосах. Кипнах и загубих самообладание. Цапардосах го.

Джондалар удари с юмрук по земята, после пак и пак.

– Удрях и удрях... Золена се опита да ме спре. Накрая трябваше да доведе някого, за да ме откопчат от него. Добре, че го направи. Мисля, че щях да го убия.

Джондалар стана и отново закрочи напред-назад.

– И тогава всичко излезе на бял свят. Всички мерзки подробности. Ладроман разказа всичко... на всеослушание. Бях слисан като разбрах колко дълго ни е следил и колко много е чул. Разпитаха и Золена, и мен – споменът го накара да се изчерви – и двамата бяхме разобличени, но на мен ми стана гадно, когато я обвиниха за всичко. Положението се влошаваше още повече от това, че бях син на водачката на Деветата пещера, че бях опозорил майка си. Настана бъркотия в цялата Пещера.

– И какво направи тя? – попита Айла.

– Това, което трябваше. Ладроман беше пострадал лошо. Липсваха му няколко зъба. Това му пречеше да дъвче, а жените не обичат беззъби мъже. Мама трябваше да плати голямо обезщетение за него, а когато майката на Ладроман настоя да ме прокуди, тя се съгласи.

Спря и затвори очи, челото му се набразди от болезнените спомени.

– Нея нощ много плаках. – Явно му беше трудно да го признае. – Не знаех къде да отида. Не знаех, че мама е изпратила вестonosец при Даланар, за да го помоли да ме приеме.

Пое дълбоко въздух и продължи:

– Золена напусна преди мен. Винаги я бяха привличали жреците и тя се присъедини към тези, които служат на Майката. Помислих си дали и аз да не се отдам на Служене, да кажем като ваятел – тогава ми се струваше, че имам известен талант за това. Но пристигна отговор от Даланар и докато се усетя Уиломар вече ме водеше при Ланзадониите. Аз фактически не познавах Даланар. Беше напуснал Пещерата, когато бях малък и го бях виждал само на Летните събирания. Не знаех какво да очаквам, но Мартона беше постъпила правилно.

Джондалар спря да говори и отново клекна край огъня. Взе един сух и крехък счупен клон го пхна в пламъците.

– Преди да тръгна, хората ме отбягваха и ругаеха – продължи той. – Някои прибираха децата си, когато бях наблизо, за да не изпитат пагубното ми влияние, сякаш само като ме гледаха можеха да се покварят. Знаех, че го заслужавам – това, което бяхме сторили, беше ужасно, искаше ми се да умра.

Айла мълчаливо го наблюдаваше и чакаше да продължи. Не разбираше напълно обичаите, за които той говореше, но изживяваше болката

му със състрадание, породено от собствената и мъка. Тя също бе нарушила табу и бе понесла жестоките последствия от това, но бе извлякла и поука от тях. Може би, защото поначало беше толкова различна от останалите, тя се бе научила да си задава въпроса дали направеното от нея действително е било толкова лошо. Беше разбрала, че няма нищо нередно в това да ловува с прашка, копие или друго оръжие, въпреки че Кланът забраняваше на жените да ловуват и не се укоряваше за това, че се бе опълчила срещу Брод, въпреки всички традиции.

– Джондалар – каза тя, наблюдавайки със свито от мъка сърце сведената му в отчаяние и самообвинение глава, – ти си направил ужасно нещо – той кимна в знак на съгласие – като си наранил лошо онзи човек. Но какво чак толкова нередно сте сторили със Золената? – попита Айла.

Той вдигна поглед към нея, изненадан от въпроса и. Беше очаквал ненавист, присмех, презрение, каквото самият той изпитваше към себе си.

– Ти не разбираш. Золената беше моя донии-жена. Опозорихме Майката. Обидихме Нея, Майката. Това беше срамно.

– Кое е било срамно? Все още не мога да разбера какво толкова лошо си направил.

– Айла, когато една жена приеме да изпълнява тази роля на Майката, да обучава младеж, тя поема голяма отговорност. Тя го подготвя за превръщането му в мъж, създател на жени. Дони е отредила на мъжа задължението да отваря жената, да я подготвя да поеме смесените духове от Великата Земя Майка, за да може жената да стане майка. Това е свещено задължение. Това не е обикновена, всекидневна връзка, която всеки може да си позволи по всяко време и не е нещо, което може да се приема с лека ръка – обясни и Джондалар.

– Ти с лека ръка ли го прие?

– Не! Разбира се, че не!

– Тогава какво лошо си сторил?

– Аз опозорих свещен ритуал. Влюбих се в...

– Добре, влюбил си се. И Золената се е влюбила в теб. Какво лошо има в това? Та нали това чувство поражда топлина и радост? Не сте го направили преднамерено. Просто така се е получило. Не е ли съвсем естествено да се влюбиш в жена?

– Но не в тази жена – възрази и Джондалар. – Ти просто не разбираш.

– Прав си. Не разбирам. Брод ме насили. Беше жесток и мерзък и това му доставяше удоволствие. След време ти ме научи какви са

истинските Удоволствия – без болка, с топлинота и нежност. Любовта ми към теб също ме кара да изпитвам топлинота и нежност. Мислех, че обича винаги поражда такива чувства, а сега ти ми казваш, че може да е грешно да обичаш някого и че това може да причини силна болка.

Джондалар взе още едно дърво и го хвърли в огъня. Как да я накара да разбере? Човек може да обича майка си, но не може да я вземе за своя стопанка и не може да иска неговата донии-жена да роди децата на неговото огнище, просто не знаеше какво да каже и тишината стана тягостна.

– Защо напусна Даланар и се върна? – попита Айла след малко.

– Майка ми изпрати да ме повикат... не, не беше само това. Самият аз исках да се върна. Колкото и да беше добър с мен Даланар, колкото и да харесвах Джерика и моята братовчедка Джопляя, това не беше моят дом. Не знаех дали изобщо някога ще мога да се върна. Много се безпокоях за завръщането, но го исках. Заклех се никога вече да не избухвам и да не губя самообладание.

– Зарадва ли се като се прибра при своите?

– Не беше както преди, но като минаха няколко дни стана по-добре, отколкото предполагах. Семейството на Ладроман беше напуснало Деветата пещера и тъй като него го нямаше да напомня на хората за случилото се, те постепенно го забравиха. Не зная какво щях да правя, ако още беше там. Достатъчно зле се чувствах на Летните събирания. Колкото пъти го видех, все си спомнях за позора. Много приказки се изприказваха и когато след известно време се върна Золен. Боях се да се срещна с нея, но ми се искаше. Не можех да устоя, Айла; мисля, че въпреки всичко продължавах да я обичам – погледът му молеше за разбиране.

Отново се изправи и закрачи напред-назад.

– На тя се беше променила много. Вече се беше издигнала в йерархията на зеландонията. Беше станала типична представителка на Онези, които служат на Майката. Отначало не исках да повярвам. Щеше ми се да видя колко се е променила, да разбере дали у нея е останало някакво чувство към мен. Исках да бъда насаме с нея и бях направил план как да го постигна. Изчаках следващия Фестивал в чест на Майката. Тя изглежда бе отгатнала намеренията ми. Опита се да ме отбегне, но после промени решението си. На следващия ден някои хора бяха скандализирани, макар че беше напълно в реда на нещата да споделим удоволствия с нея по време на фестивал. – Той изсумтя подигравателно. – Опасенията им бяха напразни. Тя ми каза, че още има чувства към мен, че ми

желае доброто, но вече не е същото. Каза, че вече не ме желае.

– Ако трябва да бъда откровен – отбеляза той с горчива ирония, – струва ми се, че тя наистина има чувства към мен. Сега сме добри приятели, но Золенна знаеше какво иска... и го получи. Сега тя вече не е Золенна. Преди да предприема моето Пътешествие, тя стана Зеландони, Първа сред Тези, които служат на Майката. Скоро след това тръгнах с Тонолан. Мисля, че това бе причината да замина.

Отново отиде до входа и застана там, загледан над горния край на оправената завеса. Айла стана и се присъедини към него. Затвори очи, усещайки вятъра по лицето си и се заслуша в равномерното дишане на Уини и по-неспокойното пухтене на Рейсър. Джондалар пое дълбоко въздух, върна се и седна на една рогозка пред огъня, но не понечи да легне да спи. Айла го последва, свали големия мях с вода и наля малко в една готварска кошница, после сложи камъни в огъня, за да се нагорещят. Изглежда на него още не му се лягаше. Не беше излял душата си докрай.

– При завръщането ми най-приятно ме изненада Тонолан – каза той като отново поде прекъснатата нишка. – По време на отсъствието ми беше пораснал и когато се върнах, станахме добри приятели и започнахме да правим заедно много неща...

Джондалар замълча и на лицето му се изписа скръб. Айла си спомни колко трудно беше преживял смъртта на брат си. Той се отпусна до нея със свити рамене, изтерзан и изтощен и тя осъзна колко мъчително бе за него да говори за миналото си. Не знаеше какво го бе подтикнало, но усещаше, че нещо се бе трупало у него.

– Айла, мислиш ли, че на връщане можем да открием... мястото, където Тонолан беше... убит? – попита той, обръщайки се към нея с насълзени очи и треперещ глас.

– Не съм сигурна, но можем да опитаме – каза тя и прибави още камъни във водата, после извади успокоителни билки.

Изведнъж си спомни, с цялото безпокойство и страх, които беше изживяла тогава, неговата първа нощ в пещерата и когато не беше сигурна дали ще оживее. Тогава той викаше името на брат си и макар че думите му бяха непонятни за нея, тя разбираше, че пита за мъртвия мъж. Когато най-сетне успя да го накара да разбере какво е станало, той изля разтърсващата си скръб в прегръдките и.

– През онази първа нощ знаеш ли откога не бях плакал? – попита я той и тя се сепна – сякаш беше прочел мислите и, но нали беше говорил за Тонолан до този момент. – Откакто майка ми ми каза, че ще трябва да

замина. Айла, защо трябваше той да умре? – попита той с молец и измъчен глас. – Тонолан беше по-млад от мен! Не трябваше да умира толкова млад. Не можеш да понеса мисълта, че го няма. Когато се разридах, мислех, че никога няма да спра. Не зная какво щях да направя, ако те нямаше теб, Айла. Досега не съм ти го казвал. Мисля, че се срамувах, защото... защото пак загубих самообладание.

– Няма нищо срамно в скръбта, Джондалар... или в любовта.

Тай извърна глава.

– Мислиш ли, че е така? – В гласа му се долавяше нотка на самопрезрение. – Дори когато егоистично се възползваш от нея, а нараняваш някого другого?

Айла сбърчи чело в недоумение.

Той отново се обърна с лице към огъня.

– През лятото след завръщането ми бях избран на Лятното събиране за Първи обреди. Притеснявах се; така е с повечето мъже. Страхувах се да не нараня някоя жена, а аз не съм дребен мъж. Винаги има свидетели, които удостоверяват, че момичето е било отворено, но също и, че не е наранено. Мъжът се безпокои да не се посрами като не успее да докаже мъжествеността си и се наложи да повикат някой друг в последния момент. Много неща могат да се случат. Би трябвало да изпитвам благодарност към Зеландони – засмя се язвително той. – Направи точно това, което се очаква от една донии-жена. Даде ми добри съвети... и това ми помогна.

Но в онази нощ си мислех за Золена, а не за амбициозната Зеландони. После видях уплашеното момиче и разбрах, че то се притеснява много повече от мен. Тя наистина се изплаши, когато видя набъбналия ми член; с много жени е така първия път. Но аз си спомних какво ме беше научила Золена, как да я подготвя, как да се въздържа и контролирам, как да и доставя удоволствие. Чудесно бе да видиш как от неспокойно, уплашено момиче тя се превърна в отворена, тръпнеща от желание жена. Беше толкова признателна и любвеобилна... В онази нощ почувствах, че я обичам.

Пак затвори очи и сбърчи чело от болка – изражение, което Айла бе наблюдавала твърде често напоследък. После отново скочи и закричи напред-назад.

– Никога не се поучавам от грешките си! На другия ден разбрах, че не съм действително влюбен в нея, но тя се беше влюбила в мен! Тя не биваше да се влюбва в мен, така както аз не биваше да се влюбвам в моята донии-жена. От мен се искаше да я направя жена, да я науча на

Удоволствията, а не да я накарам да се влюби в мен. Постарах се да не нараня чувствата и, но видях разочарованието и, когато най-сетне успях да я накарам да проумее истината.

Джондалар тъкмо се бе приближил откъм отвора на пещерата, когато внезапно спря пред нея и почти извика:

– Айла, това е свещен акт – да превърнеш момичето в жена, това е задължение, отговорност, а аз отново го оскверних! – той пак закрочи. – И това не беше за последен път. Казах си, че повече никога няма да постъпя по този начин, но следващият път стана същото. Казах си, че няма да приема отново тази роля, не я заслужавах. Но когато отново ме избрах, не можах да откажа. Исках го. Често ме избирах и аз започнах да се стремя към това, към любовните чувства и топлината в такива нощи, макар че на другия ден се ненавиждах, загдето съм се възползвал от тези млади жени и от свещения ритуал на Майката.

Спря да се движи, хвана се за един от прътите на рамката, на която тя сушеше билките си и се вгледа в нея.

– Но след няколко години разбрах, че нещо не е наред и осъзнах, че Майката ме наказва. Мъжете на моя възраст си намираха жени, задомяваха се, и се перчеха с децата на своите огнища. А аз не можех да намеря жена, която да обичам по този начин. Познавах много жени, наслаждавах се на компанията и Удоволствията им, но се влюбвах само когато не биваше, по време на Първите обреди... и само в тяхната нощ – каза той и главата му клюмна.

Вдигна я изненадан, когато чу нежен смях.

– О, Джондалар! Но ти се влюби. Обичаш мен, нали? Разбираш ли? Не си бил наказван. Чакал си мен. Нали ти казах, че моят тотем те доведе при мен, а може би и Майката, но е трябвало да извървиш дълъг път. Трябвало е да чакаш. Ако се беше влюбил по-рано, никога нямаше да се появиш. Никога нямаше да ме откриеш.

„Дали пък това не е самата истина?“ – питаше се той. Искаше му се да повярва в нея. За пръв път от години усети как тежкия товар, който го бе притискал, олекна и в очите му блесна лъч на надежда.

– Ами Золена, моята донии-жена?

– Не мисля, че е било грешно да я обичаш, но дори и да е било против вашите обичаи, ти си бил вече наказан за това, Джондалар. Бил си прокуден. Сега това е минало. Не е нужно да си го спомняш и сам да се наказваш.

– А младите жени при Първите обреди, които...

Айла го изгледа с възмущение.

– Джондалар, ти имаш ли представа колко ужасно е за едно момиче да бъде насилено първия път? Ясно ли ти е какво значи да ненавиждаш и да трябва да понасяш нещо, което не е Удоволствие, а е болезнено и отвратително? Може и да не е трябвало да се влюбваш във всичките тези жени, но за тях е било чудесно преживяване да се отнасят с тях нежно, да изживеят удоволствията, които ти така добре умееш да даваш и да бъдат обичани, когато им е за първи път. Ако си им дал поне мъничко от това, което даваш на мен, то бъди сигурен, че си им оставил един хубав спомен за цял живот. О, Джондалар, та ти не си ги наранил. Направил си точно това, което е трябвало. Не си ли се замислял защо именно теб са избирали толкова често?

Товарът на срама и само презрението, който толкова дълго бе тегнал в душата му, започна да олеква. Стори му се, че животът му има някакъв смисъл и болезнените изживявания в детството му са имали определено предназначение. В пречистващата изповед той осъзна, че може би не всички негови действия са били достойни за презрение, както си мислеше, че даже е бил полезен – а той искаше да се чувствава полезен.

Не му бе лесно, обаче, да се освободи от емоционалния товар, който беше мъкнал със себе си толкова дълго. Да, най-сетне бе намерил жена, която бе обикнал; вярно бе, че тя бе всичко, което някога бе желал, но какво ще стане ако я заведе при своите и тя сподели с някого, че е отгледана от плоскоглавци? Или, още по-лошо, че има син на смесени духове? Уродливо дете? Отново ли ще го охулят, заедно с нея, за това, че е довел такава жена? При тази мисъл той се изчерви.

А ще бъде ли почтено спрямо нея? Ами ако я отхвърлят и обсипят с обиди? Ами ако той не се застъпи за нея? Ако им позволи да го направят? Той потрепери. Не, помисли си Джондалар. Няма да им позволи да постъпят така с нея. Той я обичаше. А нима чувствата му бяха от значение?

Защо се бе влюбил именно в Айла? Нейното обяснение изглеждаше прекалено просто. Убеждението му, че Великата Майка го наказва за светотатството му, не можеше да бъде преодоляно така лесно. Може би Айла беше права, може би Дони го беше завела при нея, но не беше ли наказание това, че тази красива жена, която той обичаше, би била също така неприемлива за народа му, както и първата му обич? Не беше ли ирония това, че жената, която най-сетне бе намерил, е от низш произход и от нея се е родило нещо отвратително?

Но Мамутоите, които имаха подобни схващания, не я отхвърлиха. Лъвският бивак щеше да я осинови, макар да беше известно, че е

отгледана от плоскоглавците. Хората от Лъвския бивак дори бяха приели с радост дете на смесени духове. Може би не би трябвало да я води въщи със себе си. Може да е по-щастлива, ако си остане при тях. А може би и самият той трябва да направи това, да позволи на Тюли да го осинови и да стане Мамутои. Челото му се набразди. Но той не беше Мамутои. Беше Зеландонии. Мамутоите са добри хора, със сходни обичаи, но не са неговият народ. Какво би могъл да предложи тук на Айла? Сред тези хора той нямаше близки, семейство или родствени връзки. Но какво би могъл да и предложи, ако я заведе при своите?

Разкъсваше се в толкова много посоки, че изведнъж се почувства изтощен. Айла видя как лицето и раменете му се отпуснаха.

– Джондалар, стана късно. Пийни малко от това и да си лягаме – каза тя като му подаваше една чаша.

Той кимна, изпи топлата напитка, свали дрехите си и се сви в кожата. Айла легна до него, без да сваля поглед от лицето му, докато челото му се отпусна, а дишането му стана дълбоко и равномерно, но нейният сън идваше по-бавно. Угнетеността на Джондалар я безпокоеше. Беше доволна, че и разказа повече за себе си и младежките си години. Отдавна предполагаше, че нещо дълбоко в него го измъчва и може би това, че бе споделил опасенията си, бе понамалило безпокойството му, но имаше нещо, което продължаваше да му тежи. Не беше и разказал всичко и това много я смущаваше.

Лежеше будна, като се стараяше да не го безпокои; щеше и се да може да заспи. Колко ли безсънни нощи беше изкарала в тази пещера? После си спомни за наметалото.

Като се измъкна тихичко от леглото, тя прерови багажа си и измъкна едно меко старо парче кожа. Допря го до бузата си. Това беше една от малкото вещи, които беше измъкнала изпод рушачата се пещера на клана и бе взела със себе си преди да я напусне. Беше използвала кожата, за да носи Дърк, когато беше бебе и да го крепи на ханша си, когато прождаше. Не знаеше защо я беше взела. Не беше предмет от първа необходимост, макар че не веднъж, когато беше сама, и помагаше да заспи. Но след като Джондалар дойде, вече не я използваше.

Смачка меката стара кожа на топка, сложи я на стомаха си и я прегърна. После затвори очи и заспа.

– Твърде много е дори за шейната и кошниците за багаж, които Уини мъкне. За толкова нещо ми трябват два коня! – каза Айла, разглеждайки купчините вързопи и грижливо пакетирани вещи, които искаше

да вземе със себе си. – Ще трябва да оставя още неща, но вече толкова пъти прегледах всичко и просто не знам, от кое да се откажа. Тя се огледа търсейки нещо, което да и подскаже как да реши дилемата.

Пещерата изглеждаше запустяла. Всичко полезно, което не взимаха със себе си, бяха складирали отново в хранилищните дупки и под купчини камъни, в случай, че някой ден решат да се върнат, макар че и двамата не го вярваха. Виждаше се само купчина отпадъци. Дори сушилнята за билки на Айла беше празна.

– Ами ти имаш два коня и е много жалко, че не можеш да използваш и двата – каза Джондалар, гледайки към животните, които бяха близо до входа и дъвчеха сено.

Айла ги заглежда замислено. Думите на Джондалар я накараха да се замисли.

– Аз все още мисля за него като за жребчето на Уини, но Рейсър е голям почти колкото нея. Може би ще се справи с един малък товар.

Джондалар моментално прояви интерес.

– И аз съм се чудел кога ли ще порасне толкова, че да може да прави някои от нещата, с които се справя Уини и как ще го обучиш на това. Кога си яздила Уини за пръв път? И, преди всичко, как ти хрумна?

Айла се усмихна:

– Един ден тичахме заедно и на мен ми се прииска да съм бърза като нея; и тогава изведнъж ми дойде тази идея. Отначало малко се изплаши и хукна да бяга. И тъй като ме познаваше, когато се измори, спря и не ми се противопостави. Беше чудесно! Все едно, че те носи вятъра!

Докато тя си припомняше първата езда, Джондалар я наблюдаваше – очите и блестяха, а дишането и бе учестено; от спомена за вълнението. Самият той бе изпитал същото чувство първия път, когато Айла му бе позволила да язди Уини и споделяше възбудата и. Изведнъж силно я пожела. Винаги се удивляваше колко лесно и неочаквано биваше привличан от нейния чар. Но сега нейните мисли бяха насочени към Рейсър.

– Питам се колко ли време ще ни е нужно, за да го накараме да свикне да носи товар? Вече яздох Уини, когато започнах да я карам да носи багаж, затова свикна бързо. Но ако при него започнем с по-малък товар, може би ще бъде лесно да го накараме по-късно да носи ездач. Я да видя дали имам нещо, с което можем да опитаме. Тя затършува в купа с отпадъци и заизмъква оттам кожи, паници, допълнителни камъни, които беше използвала за шлифоване на паниците и очукване на кремъчните сечива, както и пръчки, на които беше отбелязвала дните, прекарани в долината.

Спря за миг, взе една от пръчките, постави всичките пръсти на едната си ръка върху първите резки, както и беше показал Креб още много отдавна. Когато се сети за него, Айла преглътна сълзите си. Джондалар беше използвал резките на пръчките, за да се убеди, че действително бе прекарала толкова време тук и за да и помогне да изрази броя на годините си с думите за броене на неговия език. Тогава тя беше на седемнадесет, това беше в началото на лятото; в края на зимата или през пролетта тя трябваше да прибави още една година. Той беше казал, че е на двадесет дини и още една и шеговито се беше обявил за старец. Беше започнал Пътешествието си три години преди това, по същото време и тя беше напуснала Клана. Айла събра всичко и тръгна да излиза подсвирквайки на Уини и Рейсър да я последват. На ливадата и двамата известно време милваха и разчесваха младия жребец. После Айла взе една ошавена кожа. Даде му да я помирише и съдвече и го разтри с нея. След това я метна на гърба му и я остави да виси там. Той захапа единия и край и я смъкна, бутна я пред нея, за да си поиграят още. Тя пак я сложи на гърба му. Следващият път Джондалар провеси кожата на гърба му, а Айла извади дълъг, намотан на руло, ремък и започна нещо да майстори. Още няколко пъти мятаха кожата на Рейсър и го оставяха да я смъкне. Уини изцвили, наблюдавайки ги с интерес; обърнаха внимание и на нея.

При следващото мятане на кожата върху гърба на Рейсър, Айла пусна заедно с нея и дълъг каиш, пресегна се под него, за да хване свободния му край и да завърже с него кожата. Когато Рейсър се опита да я смъкне със зъбите си, тя не падна веднага. Отначало това не му се понрави и той започна да се мята и да скача, опитвайки се да се освободи от нея, но сетне откри един свободен край и започна да го дърпа със зъбите си, докато го измъкна изпод каиша. Започна да върти свободния край на каиша, докато намери възела и постепенно го развърза със зъби. Захапа кожата и я пусна в краката на Айла, после се върна за каиша. Айла и Джондалар се смееха, а Рейсър важно се отдалечи с вирната глава и много горд вид.

Младият кон позволи на Джондалар да му завърже кожата още веднъж и се поразходи с нея на гръб, преди да започна да си играе, опитвайки се да я издърпа и свали. Но изглежда започна да му омръзва. Айла пак му завърза кожата и той не я смъкна, докато тя го милваше и му говореше. След това тя взе тренировъчното пособие, което беше измайсторила – две кошници, завързани една за друга така, че да висят от двете му страни, пълни с камъни за тежест. От тях стърчаха пръчки, подобно на предните краища на прътите на шейната.

Метна приспособлението на гърба на Рейсър. Той сви уши и завъртя глава да го види. Не беше свикнал да му тежи на гърба, но толкова пъти се бяха облягали на него, че беше свикнал да усеща там известно налягане и товар. Усещането не му беше напълно непознато, но най-важното бе, че и той, подобно на майка си, се доверяваше на жената. Тя закрепил кошниците и не му позволи да ги смъкне, докато го милваше, чешеше и му говореше, след което ги свали заедно с каиша и кожата. Той отново ги подуши и после се обърна настрана.

– Може да се наложи да останем ден-два повече докато свикне. А аз още веднъж ще прегледам целия багаж, но смятам, че ще имаме успех – каза Айла, сияеща от удоволствие докато се връщаха към пещерата. – Може да не влачи товар на шейна като Уини, но мисля, че Рейсър ще може да носи няколко неща на гърба си.

– Само се моля времето да се задържи така още няколко дни – каза Джондалар.

– Ако се опитаме да не яздим, можем да сложим вързоп със сено на мястото за седане, Джондалар. Здравно съм ги вързала – извика Айла на мъжа, който за последен път събирал огнени камъни долу на брега. И конете бяха там. Уини, впрегната в шейната и натоварена с кошниците, заедно с някакъв покрит с кожа обемист вързоп на гърба, чакаше търпеливо. Рейсър повече се плашеше от кошовете, които висяха от двете му страни и малкия товар, вързан на гърба му. Още не беше свикнал да носи тежести, но степният кон беше оригинална порода – яко и набито животното, изключително силно и привикнало с дивата природа.

– Мислех, че си взела зърно за тях, за какво ти е сеното? По пътя има толкова много трева, че всички коне да се съберат, пак не могат да я изядат.

– Да, но когато падне дебел сняг или, още по-лошо, когато земята се покрие с лед, те трудно се добират до тревата, а от много зърно могат да се подуят. Добре е да имаме под ръка запас сено за няколко дни. През зимата конете могат да умрат от недохранване.

– Айла, ти няма да ги оставиш да умрат от глад, даже и да трябва да разбиеш леда и сама да накосиш тревата – каза Джондалар със смях, – но на мен ми е все едно дали ще яздя или ще ходя пеша. – Усмивката му се стопи, когато вдигна поглед към ясното синьо небе. – Както и да се движим, с тези натоварени коне обратният път ще ни отнеме повече време, отколкото идването дотук.

Джондалар се заизкачва по стръмната пътека към пещерата,

носейки още три невзрачни на вид камъка. Когато стигна, видя, че Айла стои на входа и със сълзи на очи се взира във вътрешността. Постави парчетата пирит в една кесия в багажа си и застана до нея.

– Това беше моят дом – каза тя, потисната от това, че го напуска завинаги. – Това беше мое място. Моят тотем ме доведе тук и ми го показа. – Тя посегна към малката кожена торбичка, която висеше на врата и. – Бях самотна, но тук правех това, което исках и което трябваше. Сега Духът на Пещерния лъв иска да си вървя оттук. – Тя вдигна поглед към високия мъж до нея. – Мислиш ли, че някога ще се върнем тук?

– Не – отговори той. Гласът му прозвуча глухо. Гледаше в малката пещера, но пред очите му беше друго място в друго време. – И да се върнеш някога на мястото, където си бил, то не е същото.

– Джондалар, тогава защо искаш да се върнеш при своите? Защо не останеш тук и не станеш Мамутои? – попита го тя.

– Не мога да остана. Трудно е да се обясни. Знам, че няма да е както преди, но Зеландониите са моя народ. Искам да им покажа запалителните камъни. Искам да им покажа как да ловуват с копиехвъргача. Искам да им покажа какво може да се получи, когато кремъкът се нагрее. Всичките тези неща са важни и ценни и могат да бъдат от голяма полза. Искам да ги дам на моя народ. – Той погледна към земята и понижи глас. – Искам като ме погледнат да разберат, че заслужавам доверието им.

Тя надникна в изразителните му, изпълнени с безпокойство очи; искаше и се да може да премахне болката, която съзря в тях.

– Толкова ли е важно какво мислят те? Не е ли по-важно, че ти самият знаеш, че си достоен човек? – попита тихо тя.

Тогава си спомни, че Пещерният лъв е и негов тотем, че и той е избран от Духа на силния звяр също като нея. Знаеше, че не е лесно да се живее със силен тотем, изпитанията бяха трудни, но даровете и знанията, които получаваше в замяна, си заслужаваха. Креб и беше казал, че Великият Пещерен лъв никога не избира недостоен човек.

Вместо малките пътнически торби на Мамутоите, които се носеха на едно рамо, те се спряха на тежки раници, подобни на онези, които Джондалар беше използвал, направени така, че да се носят на гръб, с презрамки за раменете. Оставиха качулките на анорациите си свободни, за да могат да ги слагат или свалят в зависимост от случая. Айла прибави и кайшки, които можеха да слагат на челата си, когато сметнеха, че се нуждаят от допълнителна опора, макар че тя обикновено заменяше това приспособление с прашката. В раниците прибраха храната,

материалите за запалване на огън, палатката и спалните кожи. Джондалар носеше и два едри кремъка, внимателно избрани измежду няколко, които беше намерил на брега на реката, както и кесия, пълна с огнени камъни. В отделни калъфи, прикрепени отстрани, и двамата носеха копия и копиехвъргачи. Айла държеше няколко хубави камъка за хвърляне в една кесия, а към туниката под анорака си беше привързала с кашка своята торба от кожа на видра, пълна с лековити растения.

Сеното, което Айла беше направила на малка бала, беше завързано за кобилата. Тя огледа още веднъж придирчиво двата коня, провери краката им и стойката им, за да се увери, че не са претоварени. Хвърлиха последен поглед на стръмната пътека и тръгнаха да излизат от дългата долина. Уини следваше Айла, а Джондалар водеше Рейсър за въже. Пресякоха малката река близо до брода от камъни. Айла се поколеба дали да свали известна част от товара на Уини, за да може тя по-лесно да се изкачи по чакълестия склон, но яката кобила се справи без особени затруднения.

Когато излязоха в западната степ, Айла тръгна по път, различен от този, по който бяха дошли. Зави в погрешна посока, после се върна назад по следите докато намери пътеката, която търсеше. Най-сетне стигнаха до сух каньон, застлан с големи валуни с остри ръбове, отцепени от кристални гранитни стени от резаца на студа, жегата и времето. Като наблюдаваха Уини, за да видят дали няма да прояви признаци на безпокойство – в миналото каньонът бе свърталище на пещерни лъвове – те навлязоха в него и се насочиха към склона от дребен чакъл в далечния му край. Когато Айла ги бе открила, Тонолан вече бе мъртъв, а Джондалар – тежко ранен. Тя нямаше време за погребални обреди – успя само да отправи молба към Духа на Пещерния лъв да преведе мъжа до отвъдния свят, но не можеше да остави тялото на лешоядите. Извлече го до ръба на сипея и посредством тежкото си копие, изработено като тези, които използваша хората от Клана, повдигна като с лост един скален къс, който задържаше купчина трошляк. Испита тъга, когато дребният чакъл затрупа безжизненото окървавено тяло на мъжа, когото не бе познавала приживе и никога нямаше да опознае; човек като нея, един от Другите.

Джондалар стоеше в основата на склона; искаше му се да направи нещо, за да почете гроба на брат си. Може би Дони вече го беше намерила, след като го беше повикала толкова скоро при себе си; въпреки това той знаеше, че Зеландони ще се опита да намери това място, където почива духът на Тонолан, за да го отведе в отвъдното. Но как да и каже

къде е то? Та той дори той не би могъл да го намери без чужда помощ.

– Джондалар? – обади се Айла. Той я погледна и забеляза, че тя държи в ръката си малка кожена торбичка. – Ти ми беше казал, че неговият дух трябва да се върне при Дони. Аз не познавам пътищата на Великата Земя Майка, познавам само светът на духовете на тотемите на Клана. Помолих моя Пещерен лъв да го преведе до там. Може би мястото е същото, а може би вашата Велика Майка знае мястото, но Пещерният лъв е мощен тотем и брат ти не е оставен без закрила.

– Благодаря ти, Айла. Знам че си направила най-доброто, на което си способна.

– Може и да не разбираш, както и аз не разбирам Дони, но сега Пещерният лъв е и твой тотем. Той те избра, както избра мен, и те беляза, както беляза мен.

– Това си ми го казвала и преди. Не съм сигурен, че знам какво означава.

– Трябвало е да те избере, когато те е избрал за мен. Само мъж с тотем Пещерния лъв е достатъчно силен за жена с тотем Пещерния лъв, но има и още нещо, което трябва да знаеш. Креб винаги ми казваше, че не е лесно да живееш с мощен тотем. Неговият Дух ще те подлага на изпитания, за да се увери, че си достоен. Ще бъде много трудно, но ти ще научиш много повече от онова, което знаеш сега. – Тя вдигна малката кесийка. – Направих амулет за теб. Не си длъжен да го носиш на врата си като мен, но трябва да го носиш със себе си. Сложих в него парче червена охра, за да съдържа част от твоя дух и част от духа на твоя тотем, но мисля, че в амулета ти трябва да има и още нещо.

Джондалар сбърчи чело. Не искаше да я обиди, но никак не беше сигурен, че иска този амулет на тотем от Клана.

– Мисля, че трябва да вземеш едно камъче от гроба на брат си. То ще съдържа парченце от неговия дух, което ще можеш да го отнесеш на твоя народ.

Той я гледаше смаяно с дълбоко врязани в челото бръчки. Изведнъж чертите на лицето му се отпуснаха. Ами разбира се! Това може да помогне на Зеландони да намери духа като изпадне в духовен транс. Може би тотемите на Клана имаха повече сила, отколкото той предполагаше, в края на краищата, нали Дони е създателката на духовете на всички животни?

– Айла, ти винаги знаеш какво трябва да се прави! Как си научила толкова много там, където си расла? Да, ще взема торбичката и ще сложа в нея камъче от гроба на Тонолан – каза той.

Погледна разпиления, едва закрепен трошляк, свлякъл по стената под напора на същите сили, които бяха отцепили каменните плочи и блокове от стръмните стени на Каньона. Изведнъж едно камъче, поддадо се на вселенската Гравитационна сила, се отрони и удряйки се в други скални отломъци се отърколи в краката на Джондалар. Той го взе. На пръв поглед изглеждаше като всички други невзрачни камъчета натрошен гранит и седиментна скала. Но когато го зърна, с изненада забеляза многоцветна игра на светлини на мястото на отчупването. Сърцевината на млечнобелия камък излъчваше огненочервени пламъчета, сини и зелени ивици преливаха една в друга, танцуваха и блестяха на слънцето, когато го въртеше на различни страни.

– Айла, виж! – възкликна той и и показа малкия опал. Ако го гледаш откъм обратната страна, никога не можеше да предположиш, че е такъв. Ще си помислиш, че е съвсем обикновено камъче, но я виж тук, където се е отчупило. Сякаш цветовете бликат от дълбините му, и са толкова ярки! Като че ли е жив!

– Може и да е, а може и да е част от духа на твоя брат – отвърна тя.

Стълб от студен въздух се изви вихрено и се провря под прага на ниската палатка; една оголена ръка бързо се мушна под кожата. Силен вятър засвистя през преградата на входа; тревога сбърчи спящо чело. Подхваната от внезапен порив, преградата се разцепи и заплуоца напред-назад. Воят на вятъра и нахлулото течение в миг пробудиха Айла и Джондалар. Джондалар завърза висящия край на капака на палатката, но вятърът, който с напредването на нощта продължи да се усилва, правеше съня им накъсан и неспокоен, като ту стихваше до стон и секваше, ту се надигаше с вой и свистене край малкото кожено укритие.

На сутринта, блъскани от вилнеещия вятър, те с мъка сгънаха кожената палатка и бързо стегнаха багажа си, без да си правят труда да палят огън. Вместо това пиха студена вода от течащия наблизко леден поток и хапнаха от сухата храна, която си бяха взели за из път. В по-късните часове на сутринта вятърът утихна, но в атмосферата имаше напрежение, което караше и двамата да се съмняват, че най-лошото е отминало.

Когато към обед вятърът забушува отново, Айла долови свеж, почти метален дъх във въздуха – по-скоро липса на мирис, отколкото някакво определено ухание. Въртейки глава, тя пое въздух с нос, като се опитваше да определи мириса му и да го прецени.

– Този вятър има дъх на сняг – извиси глас Айла, опитвайки се да надвика ревящата стихия. – Усещам го.

– Какво каза? – попита Джондалар, но вятърът отнесе словата му и Айла отгатна смисъла им не толкова от това, което чу, колкото от движението на устните му. Тя спря, за да може той да се изравни с нея.

– По мириса усещам, че ще вали сняг. Трябва да намерим подслон преди да ни е застигнала снежната буря – каза Айла като оглеждаше с търсещ, разтревожен поглед равната шир. – Но къде можем да се подслоним на това открито място?

Джондалар, също толкова обезпокоен, обгърна с поглед безлюдната степ. Тогава си спомни почти замръзвания поток, край който бяха лагерували предишната нощ. Не бяха го прекосили – колкото и да лъкатушеше, потокът все още трябваше да е някъде вляво от тях. Напрягна очи, за да пробие с поглед донесената от вятъра пелена от прах, но съзря само неясни очертания. Въпреки това Джондалар зави наляво.

– Да се опитаме да намерим онази малка рекичка – предложи той. –

Може би край нея растат дървета или бреговете и са високи и ще могат да ни предпазят. Айла кимна и го последва. Уини също не възрази. Едва доловимата промяна във въздуха, която жената бе доловила и която бе окачествила като „дъх на сняг“, бе надеждно предупреждение. Не след дълго се появи кристален бял прашец, който се завъртя вихрено във въздуха, сменяйки неспирно посоката си и придавайки видима форма на вятъра. Скоро след това той отстъпи място на по-едри снежинки, които още повече намалиха видимостта.

Когато на Джондалар му се стори, че различава пред себе си контурите на неясни очертания и се спря, опитвайки се да ги определи, Уини продължи уверено напред и те всички я последваха. Ниско приведени дървета и стена от храсти очертаваха руслото на река. Мъжът и жената можеха да се снишат зад растителността, но кобилата продължаваше да върви надолу по течението, докато стигнаха до завой, където водата се бе врязала дълбоко в брега от спечена почва. Уини настоятелно подкани жребца да застане откъм подветрената страна на образувалия се малък нос и покровителствено го прикри от външната страна.

Айла и Джондалар бързо свалиха товара на конете и опънаха малката си палатка почти в краката на кобилата, а после пропълзяха вътре, за да изчакат утихването на бурята.

Макар че бяха на завет и брегът донякъде ги предпазваше от силния вятър, бурята продължаваше да ги застрашава и в лекото им укритие. Ревящата стихия ги връхлиташе от всички страни едновременно, сякаш решена да проникне вътре. И това често и се удаваше. Въздушното течение и поривите на вятъра си пробиваха път под праговете на палатката, през цепнатините на прихлупения вход или завързания димоотвод, посипвайки ги често със снежен прашец. Мъжът и жената се свиха под кожите си, за да се топлят и се впуснаха в разговор. Спомняха си случки от детството, приказки, легенди, познати хора, обичаи, идеи, сънища, надежди – темите за разговор сякаш никога не свършваха. С настъпването на нощта споделиха Удоволствията, а после заспаха. Към полунощ пристъпите на вятъра секнаха.

Айла се пробуди. Лежеше с отворени очи, вираше се в сумрака и се опитваше да преодолее обземащата я паника. Не се чувстваше добре, имаше главоболие; приглушената тишина тегнеше в спарения въздух на палатката. Имаше нещо нередно, но не знаеше какво. Ситуацията и бе бегло позната, като далечен спомен, сякаш вече я бе преживяла, но не съвсем. По-скоро и напомняше за опасност, която трябваше да разпознае, но каква? Изведнъж усети, че не може да се държи повече, изправи

се до седнало положение и отметна топлата завивка от лежащия до нея мъж.

– Джондалар! Джондалар! – разтърси го тя, макар че не беше необходимо. Той се бе събудил в момента, в който тя се бе изправила.

– Айла! Какво има?

– Не знам. Нещо не е наред!

– Не виждам нищо нередно – отвърна Джондалар. Той не долавяше нищо, но очевидно Айла бе обзета от безпокойство. Не беше свикнал да я вижда в състояние така близко до паника. Обикновено тя бе толкова спокойна, така добре се владееше дори когато я дебнеше непосредствена опасност. Никой четириног хищник не би могъл да предизвика у нея ужаса, който се четеше в очите и.

– Защо мислиш, че нещо не е наред?

– Присъни ми се, че съм на някакво тъмно място, по-тъмно от нощта и че се задушavam, Джондалар. Не можех да дишам!

На лицето му се появи познатият и израз на загриженост и той отново огледа палатката. Айла не се поддаваше на страха току така, без причина; може би наистина нещо не беше наред. В палатката бе тъмно, но мракът не бе непрогледен. Отнякъде се процеждаше слаба светлина. Сякаш нищо не беше разместено, вятърът не беше разкъсал нищо, въжетата бяха здрави. Всъщност, той дори бе престанал да духа. Нямаше никакво движение. Беше съвсем тихо...

Джондалар отметна завивките и бързо допълзя до входа. Развърза преградната кожа. Под нея се показва мека бяла стена, която се срути в палатката; отвъд нея се виждаше същата бяла маса.

– Затрупани сме, Джондалар! Затрупани сме със сняг! Широко отворените очи на Айла бяха изпълнени с ужас, гласът и излизаше на пресекулки от напрежението, което и костваше усилието да се владее.

Джондалар протегна ръка към нея и я прегърна.

– Всичко е наред, Айла. Всичко е наред – прошепна той, без да е сигурен, че действително е така.

– Такава тъмница е и не мога да дишам!

Гласът и беше толкова странен, толкова слаб, сякаш идеше отдалеч; тялото и бе съвсем отпуснато. Положи я върху кожата и забеляза, че очите и са затворени, но тя продължаваше да вика със същия неестествен, далечен глас, че е тъмно и не може да диша. Джондалар не знаеше какво да стори – боеше се за нея, а донякъде и от нея.

Ставаше нещо странно, нещо по-страшно и от погребването им под снега.

Близко до входа забеляза самара си, отчасти покрит със сняг, и няколко мига остана така, с вперен в него поглед. После внезапно заплъзга към него. Избръска снега, намери пипнешком страничния джоб и измъкна едно копие. Изправи се на колене и развърза капака на димоотвода, който бе почти в средата на палатката. Пъхна тъпия край на копието в дупката и разръска снега. Купчинка бели кристали се плъзна през отвора и тупна върху постелята им, а после в малката палатка нахлу слънчева светлина и струя свеж въздух.

Промяната у Айла бе незабавна. Тя видимо се отпусна и скоро след това отвори очи.

– Какво направи? – попита тя.

– Пъхнах едно копие в димоотвода и направих пробив в снега. Ще трябва да разровим снега, за да се измъкнем оттук, но може да не е толкова дълбоко, колкото изглежда. – Тай се взря в нея и попита загрижено: – Какво стана с теб, Айла. Разтревожи ме. Все повтаряше, че не можеш да дишаш. Мисля, че беше припаднала.

– Не знам. Може да е от липсата на свеж въздух.

– Струва ми се, че не беше чак толкова зле. Аз нямах особени трудности с дишането. А ти наистина се страхуваше. Мисля, че никога не съм те виждал толкова изплашена.

Въпросите му караха Айла да изпитва неудобство. Все още се чувстваше странно, беше малко замаяна и сякаш си спомняше някакви неприятни сънища, но не можеше да обясни какво става с нея.

– Спомням си, че веднъж, когато ме прокудиха от клана на Брун и се бях подслонила в една малка пещера, снегът затрупа входа и. Когато се събудих, наоколо бе мрак и въздухът бе лош. Сигурно това е причината.

– Предполагам, че това действително може да те изплаши, когато се повтори – съгласи се Джондалар, но някак си не му се вярваше да е така; Айла също изпитваше съмнения.

Едрият мъж с рижата брада все още работеше навън, макар че здрачът бързо се сгъстяваше в плътен мрак. Той пръв забеляза странната процесия, която преваля хребета на склона и пое надолу. Най-отпред, с бавни и изнурени крачки, вървеше жената и пробиваше пъртина в дълбокия сняг. След нея пристъпяше кобилата с клюмнала от изтощение глава; на гърба си носеше товар, а след себе си теглеше шейна. Мъжът, следващ кобилата, водеше за въже кончето, също натоварено. То се движеше по-лесно, тъй като вървящите преди него утъпкваха снега. По

пътя Айла и Джондалар си разменяха местата, за да могат да откъснат.

– Нези! Върнаха се! – извика Талут и тръгна нагоре да ги посрещне, отменяйки Айла в преправянето на пътрината в последните няколко метра. После ги поведе, но не към познатия им сводест вход в предния край, а към средата на земянката. За тяхна изненада, по време на отсъствието им към жилището бе добавена нова пристройка. Наподобяваше преддверието, но беше по-просторна. От нея се влизаше направо в Огнището на Мамута.

– Това е за конете, Айла – обяви Талут щом влязоха и по лицето му се разля голяма самодоволна усмивка при вида на слисаното и изражение на невярващ на ушите си човек. – След последната буря разбрах, че само навес няма да е достатъчен. Щом ти и конете ти ще живеете при нас, трябваше да направим нещо по-стабилно. Според мен, трябва да го наречем „Огнището на конете“!

Очите на Айла се насълзиха. Тя бе на края на силите си от изтощение, изпитваше признателност, че най-после бяха успели да се върнат и бе завладяна от силни чувства. Преди никой никога не си беше правил толкова много труд, за да я задържи. Макар да бе живяла дълго с хората от Клана, никога не се бе чувствала безрезервно приета, не се бе приобщила към тях напълно. Сигурна бе, че те никога не биха и позволили да държи коне, камо ли да съградят специално помещение за тях.

– О, Талут – възкликна тя със задавен от сълзите глас, после обви врата му с ръце и притисна студената си буза до неговата.

Тъй като винаги му се бе струвало, че отношението на Айла към него е твърде сдържано, спонтанният израз на привързаността и бе приятна изненада за Талут. Тай я прегърна и потупа по гърба с усмивка на очевидно задоволство – чувстваше се особено доволен от себе си.

Болшинството от обитателите на Лъвския бивак се скупчиха около тях в новата пристройка, приветствайки жената и мъжа така, сякаш и двамата бяха пълноправни членове на групата.

– Започнахме да се тревожим за вас – каза Диджи, – особено след като заваля сняг. – Щяхме да се върнем по-рано, ако Айла не беше решила да вземе толкова много неща със себе си – обясни Джондалар. – Последните два дни вече не бях сигурен, че ще успеем да стигнем.

Айла вече бе започнала да разтоварва конете, за последен път, а когато и Джондалар отиде да и помогне, тайнствените вързопи възбудиха всеобщо любопитство.

– Донесе ли нещо за мен? – попита най-после Ръги, задавайки въпроса, на който всеки би искал да получи отговор.

– Да, донесох нещо за теб – усмихна се Айла на момиченцето. – Има по нещо за всекиго – отвърна тя и всеки започна да се чуди какъв ли дар е донесла за него.

– За кого е това? – любопитства Туси, когато Айла започна да разрязва вървите на най-големия вързоп.

Айла хвърли бърз поглед към Диджи и те и двете се усмихнаха снизходително, опитвайки се да скрият развеселените си лица от сестричката на Диджи, в чийто глас бяха прозвучали нотки от тона и интонацията на Тюли.

– Донесох нещо даже и за конете – отговори Айла на най-малката дъщеря на водачката като разрязва последните върви и вързопът със сепото се разтвори. – Това е за Уини и Рейсър.

След като им го разстла, тя започна да развързва товара на шейната.

– Останалото ще трябва да внесе вътре – отбеляза тя.

– Не е нужно да го правиш сега – настоя Нези. – Та вие дори не сте свалили връхните си дрехи. Елате вътре – ще ви дам да пийнете нещо топло и да хапнете. Засега всичко може да остане тук.

– Нези е права – додаде Тюли. Нейното любопитство не бе по-малко от това на останалите обитатели на бивака, но пакетите на Айла можеха да почакаат. – И двамата трябва да си починете и да се нахраните. Имате изтощен вид.

Джондалар се усмихна с благодарност на водачката и последва Айла в землянката.

На сутринта Айла внесе вързопите заедно с многобройните си помощници, но Мамут кротко и предложи да не показва даровете преди церемонията, която щеше да се състои вечерта. Айла изрази съгласието си с усмивка – тя веднага бе схванала намерението му да се създаде атмосфера на тайнственост и очакване, но уклончивите и отговори на намеците на Тюли да и покаже какво е донесла подразниха водачката, макар че тя се постара да не го показва.

Когато пакетите и вързопите бяха струпани на един от празните нарове, а завесите – спуснати, Айла пропъзля в уединеното, затворено пространство, запали три каменни лампи, разположи ги така, че да има добра светлина и започна да преглежда и подрежда даровете, които бе донесла. Направи някои малки промени в предварителния подбор на предметите, като добави нови или замени някои от тях, но когато загаши лампите и излезе, спускайки завесите зад себе си, тя бе доволна.

Мина през новия отвор, пробит на мястото на част от неизползван

нар. Подът на новата пристройка бе на по-високо равнище от този на земянката и за по-лесно преминаване от едното помещение в другото бяха изсечени три широки стъпала, всяко високо по десетина сантиметра. Тя се спря и огледа новото преддверие. Конете ги нямаше. Уини беше свикнала да отмества с муцуна входна преграда от сурова кожа, достатъчно беше Айла да и покаже веднъж как това става в новото им жилище. Рейсър бе усвоил уменията, подражавайки на майка си. Подчинявайки се на импулсивното си желание да ги нагледа – подобно на майка с деца, част от нейното съзнание бе непрестанно заето с мисълта за конете – младата жена прекоси ограденото пространство, стигна до своестия изход от мамутски бивни, отметна тежката кожена завеса и погледна навън.

Светът напълно бе загубил формите и отчетливостта си; пейзажът, лишен от сенки и очертания, бе обагрен в два основни цвята: синьо – наситено, вибриращо, зашеметяващо синьо небе, по което не се забелязваше никакво петънце или облаче, и бяло – ослепително бял сняг, отразяващ лъчистото утринно слънце. Айла примижа от ярката белота – единственото свидетелство за бурята, бушувала дни наред. Очите и постепенно се нагодиха към светлината и възвърнаха способността си да възприемат наместващите се детайли в дълбочина и разстояние. Водата, все още блъбукаша в средата на реката, искреше по-ярко от меките, белоснежни брегове, която се сливаха с нащърбените ледени блокове, очертаващи течащата вода с притъпените си от снега ръбове. Наблизо тайнствени бели хълмчета бяха приели формите на мамутски кости и купчини смет. Тя пристъпи няколко крачки напред за да погледне отатък завоя, където конете обичаха да пасат, необезпокоявани от хорски погледи. На огретите от слънцето места беше топло и отблясъците от връхния снежен слой загатваха за топене. Конете трябваше да разравят дълбокия мек и студен пласт, за да открият сухата трева, която той покриваше. Айла тъкмо се канеше да изсвири, когато Уини се показа, вдигна глава и я видя. Кобилата я поздрави с цвилене и в този момент зад нея се появи Рейсър. Айла отвърна със същия поздрав.

Когато жената се обърна и понечи да тръгне, тя забеляза Талут, който я наблюдаваше със странно изражение, граничещо със страхопочитание.

– Откъде знаеше кобилата, че си излязла? – попита той.

– Мисля, че не знаеше, но кон има силно обоняние, усеща с нос отдалеч. Добър слух, чува надалеч. Нещо помръдне, тя вижда.

Едрият мъж кимна. Нейното обяснение звучеше така просто, така

логично и все пак... Той се усмихна, доволен, че се бяха върнали. С нетърпение очакваше осиновяването на Айла. Тя можеше да им предложи толкова много неща, че щеше да е желана и ценна жена-Мамутои.

Двамата се върнаха заедно в новата пристройка и на влизане срещнаха Джондалар, който излизаше от землянката.

– Забелязах, че всичките ти дарове са готови – отправи се той към тях с широка усмивка.

Харесваше му атмосферата на очакване, създадена от тайнствените и пакети, още повече че те не криеха никаква изненада за него. Неволно беше дочул думите на Тюли, която със загрижен тон бе изразила съмненията си относно качеството на подаръците и, но той не споделяше нейните опасения. Даровете щяха да бъдат необичайни за Мамутоите, но изкусната изработка си е изкусна изработка и той беше убеден, че умението и ще бъде признато.

– Всички се чудят какво си донесла, Айла – отбеляза Талут.

Очакването и вълнението му доставяха точно толкова удоволствие, колкото и на останалите, ако не и повече.

– Не знам дали мои подаръци достатъчно – промълви Айла.

– Разбира се, че ще бъдат достатъчно. Не се тревожи. Каквото и да си донесла, то ще бъде достатъчно. Че даже само огнените камъни са достатъчни. А ако ги нямаше и камъните, самата ти щеше да си ни достатъчна. – Отвърна Талут, а после добави с усмивка – Стига ни и само това, че имаме повод за голямо празненство!

– Но ти казваш, дарове разменят, Талут. В Клан трябва дадеш същия вид, същата стойност. Какво може да бъде достатъчно да дам на теб, на всички, които правят това място за коне? – попита Айла, оглеждайки постройката. – Като пещера е, но направена от вас. Не знам как хора могат да направят такава пещера.

– И аз съм се чудил – додаде Джондалар. – Трябва да призная, че никога не съм виждал подобно нещо, а аз съм посещавал много жилища – летни убежища, жилища, изградени във вътрешността на пещери или под надвиснали козирки, но вашата землянка е здрава като истинска скала.

– Трябва да е здрава, за да можем да живеем тук, особено през зимата – засмя се Талут. – Този силен вятър би отнесъл всяка друга по-паянтова постройка, – Постепенно усмивката му се стопи и лицето му се озари от чувство, сродно на обич. – Земята на Мамутоите е богата, има изобилие от дивеч, риба, ядивни растения. Това е красива, силна земя. Не бих желал да живея никъде другаде... – Усмивката му се появи

отново. – Но за да живеем тук са ни нужни здрави укрития, а не разполагаме с много пещери.

– Как правите една пещера, Талут? Как изграждате едно такова жилище? – попита Айла, спомняйки си как Брун бе търсил подходяща пещера за своя клан и колко бездомна се бе чувствала самата тя преди да намери долина е удобна за живеене пещера.

– Ако ви интересува, ще ви кажа. Не е кой знае каква тайна! – отвърна Талут и се усмихна със задоволство. Очевидното им възхищение го радваше. – И останалата част от землянката е построена горе-долу по същия начин, но що се отнася до тази пристройка, започнахме от външната стена на Мамутското огнище с отмерване на разстоянието в крачки. Когато стигнахме до мястото, което, според нас, беше подходящо за център на достатъчно голямо помещение, забихме в земята пръчка – именно там бихме изградили огнище, ако сметнехме, че тук ще ни е нужен огън. После измерихме разстоянието с въже, завързахме единия му край за пръчката, а с другия край описахме кръг, който показваше къде ще мине стената. – Талут представи нагледно обяснението си, прекосявайки половината помещение и завързвайки въображаемо въже към несъществуващ кол.

– Сетне отделихме чимове, извадихме ги внимателно, за да ги запазим и направихме изкоп, дълбок колкото стъпалото ми. – За да илюстрира още по-добре словата си, Талут вдигна крак и показа невероятно дългото си, но учудващо тясно и добре оформено стъпало, обвито в плътнo прилепнала мека обувка. – После отбелязахме един нар ширина – за платформа, която може да се използва за легла или за складово пространство – както и площта, която щеше да е нужна за стената. От вътрешния ръб на нара изкопахме ров, дълбок колкото две-три мои стъпала и издълбахме вътрешността, за да се образува под. Пръстта струпахме равномерно около външния кръг – образува се насип, който подкрепя стената.

– Доста копаене е паднало – отбеляза Джондалар, измервайки с поглед заграденото пространство. – Бих казал, че разстоянието между две противоположни стени е може би тридесет от твоите стъпки, Талут. Очите на водача се разшириха от изненада.

– Точно така! Отмерих го точно. Как позна?

– Случайно – сви рамене Джондалар.

Но това не бе просто случайност, а още една демонстрация на инстинктивните му познания за материалния свят. Умееше точно да преценява разстояния само с поглед, а пространството определяше

посредством измеренията на собственото си тяло. Знаеше дължината на крачката и ширината на дланта си, както и дължината и обхвата на протегнатата си ръка. Умееше да преценява части от предмети или материали като ги съпоставяше с дебелината на палеца си, както и да измерва височината на дърво чрез броя на крачките, необходими за покриване на сянката му. Не че някой го беше учил; това бе дарба, с която бе роден и която бе усъвършенствал в практиката. Никога не му бе минавало през ум да се съмнява в нея.

Айла също си мислеше, че копането е било голямо. Тя беше копала трапове и капани и разбираше колко много труд е нужен за това, но изпитваше и любопитство.

– Как правите такъв голям изкоп, Талут?

– Ами, как се прави изкоп? Използваме кирки, за да разбием глинещата почва и лопати за изтребване на пръстта. Изключение правят само плътните чимове на повърхността. Тях ги отделяме с помощта на подострения ръб на плоска кост.

Озадаченият и вид показваше, че не го разбира. Талут си помисли, че тя вероятно не знае названията на сечивата на неговия език. Той излезе навън и след малко се върна с няколко инструмента. Те всички имаха дълги дръжки. Към една от тях беше прикрепено ребро от мамут, единият край на което бе наточен и превърнат в остър резец. Приличаше на мотика с дълга и извита долна част. Айла огледа инструмента внимателно.

– Мисля, че е като пръчка за копаене – каза тя и погледна Талут за потвърждение.

– Да, това е кирка – усмихна се Талут. – Понякога и ние използваме заострени пръчки за копаене. Когато бързаш, те се правят по-лесно, но с това работата е по-спорна.

След това и показа лопата, направена от широката долна част на гигантски еленов рог, разцепена по дължина през порестата сърцевина, а след това оформена и заострена. Използваха се рога на млади животни; рогата на възрастните гигантски елени стигаха до единадесет фута на дължина и бяха прекалено големи за тази цел. Дръжката беше закрепена чрез здрава връв, прекарана през три двойки дупки, пробити по протежение на централната част. Инструментът се използваше, обърнат с порестата част надолу, не за копаене, а за изгребване и изхвърляне на фината льосова почва, разровена от кирка, или, когато поискаха – за сняг. Талут държеше и друга лопата, още по-дълбока, изработена от парче, отлюспено от външната част на мамутски бивник.

– Това са лопати – осведоми я Талут за названията на инструментите.

Айла кимна. Тя бе използвала парчета от кости и рога по твърде подобен начин, но нейните лопати нямаха дръжки.

– Доволен съм, че след като тръгнахте, времето се задържа хубаво няколко дни – продължи водачът. – Само че изкопът не стана толкова дълбок, колкото го правим обикновено. Долният земен пласт вече се е втвърдил. Догодина, когато се върнем от Лятното събиране, можем да го изкопаем по-дълбоко и да направим няколко хранилищни ями, а защо не и сауна.

– Нали се канехте пак да идете на лов като се оправи времето? – поинтересува се Джондалар.

– Ловът на бизони беше много успешен, пък и Мамут няма голям късмет в Търсенето. Единственият дивеч, който успява да открие са няколко бизона, които ни се изплъзнаха, а само за тях не си заслужава да се излиза на лов. Вместо това решихме да изградим пристройката, за да осигурим място за конете, тъй като Айла и кобилата и ни помогнаха толкова много.

– Кирка и лопата облекчават работа, Талут, но все пак си е труд... много копаене – отбеляза Айла изненадана и малко разчувствана.

– Работихме с много хора, Айла. Почти всички харесаха идеята и искаха да помогнат... за да се почувстваш като в свой дом.

Изведнъж младата жена бе обзета от силно чувство и тя затвори очи, за да удържи напирашите сълзи на благодарност. Джондалар и Талут забелязаха състоянието и и извърнаха глави, за да не я притесняват.

Джондалар огледа стените, все още заинтригуван от начина на тяхното изграждане.

– Изглежда, че сте копали и между платформите – забеляза той.

– Да, за главните подпори – отвърна Талут и посочи шестте огромни мамутски бивника, закрепени с вклинени в основата по-малки парчета кости – части от гръбначен стълб и кокалчета от пръсти – и с върхове, обърнати към центъра. Бяха разположени на равни интервали край стената от двете страни на четирите мамутски бивни, които оформяха входа. Здравите, дълги и извити бивни бяха главни елементи в конструкцията на земянката.

По-нататъшният разказ на Талут от Ловците на мамути за начина на изграждане на полувкопаната земянка още повече поразя Айла и Джондалар. Той бе много по-сложен, отколкото и двамата си бяха представяли. На половината разстояние между центъра и подпрените с

бивни стени имаше шест дървени пилона – стесняващи се към върха дървета с обелена кора, завършващи с чатали. Околовърст, от външната страна на пристройката, имаше изправени черепи на мамути, прикрепени към брега с помощта на раменни, тазови и гръбначни кости, както и на няколко стратегически разположени ребра и кости на крака. Горната част на стената, състояща се главно от плешки, тазови кости и по-малки бивни от мамути, се сливаше с покрива, подкрепян от дървени греди, разположени напреко и надлъжно между външния кръг от бивни и вътрешния кръг от пилони. Мозаечно подредените кости, всяка, от които бе внимателно подбрана, а понякога и подходящо оформена, бяха вклиненни една в друга и привързани към яките бивни, образувайки извита стена, чиито части влизаха една в друга подобно на пасващи си парчета от картинна мозайка.

Част от дървения материал си доставяха от крайречните долини, но за строителни цели използваха главно кости от мамути, които се намираха в по-голямо количество. Костите на мамутите, убити от тях по време на лов, съставляваха само малка част от количеството, което използваша. Преобладаващото болшинство от строителните им материали беше подбрано от огромната купчина кости на завоя до реката. Част от костите си доставяха от изкълваните от лешояди трупове, които намираха в близката степ, но голямото значение на застланата с трева обширна равнина се измерваше с друг вид материали, които си доставяха от нея.

Всяка година мигриращите стада северни елени хвърляха рогата си, за да могат на тяхно място да израснат нови, и всяка година те ги събираха. За да се завърши жилището, рогата се навързваха едни за други, образувайки здрава преплетена рамка, подкрепяща куполовиден покрив, в средата на който се оставяше дупка, за да излиза дима. След това върбови клони от речната долина се навързваха заедно докато се получеше дебела рогозка, която се полагаше напъряко; с нея обвиваха и обезопасяваха рогата, след което я спускаха по стената, за да се образува здрава основа над покрива и стената; после за върбовите клонки чак до земята навързваха още по-дебел слой от суха трева, който се състоеше от прихлупващи се части, за да се оттича водата. Върху тревата поставяха пласт гъсти чимове. Част от необходимите за пристройката чимове бяха извадили от мястото на изкопа, а останалите си бяха набавили от околността.

Стените на цялата конструкция бяха дебели 3–4 фута, но за да се завърши постройката трябваше да се добави още един последен слой.

Когато Талут привърши подробното описание на изграждането на

землянката, те стояха отвън и се възхищаваха на новата конструкция.

– Надявах се времето да се изясни – каза водачът. – Трябва да я довършим. Не знам колко време би устояла без завършващия слой.

– Колко дълго устоява обикновено една землянка? – попита Джондалар.

– Един човешки живот, а понякога и повече. Но землянките са зимни жилища. Обикновено през лятото ги напускаме заради Лятното събиране, заради големия лов на мамути и други пътешествия. Лятото е време за пътуване, за събиране на растения, за лов и риболов, за търговия и гостуване. Когато заминаваме, оставяме повечето от нещата си тук, защото се връщаме всяка година. Лъвският бивак е нашият дом.

– Ако очакваш тази пристройка да бъде дълго време дом на конете на Айла, най-добре ще е да я довършим, докато все още имаме възможност – подхвърли Нези, докато двете с Диджи полагаха на земята голяма тежка кожа с вода, която бяха напълнили от частично замръзналата река и извлекли нагоре по склона.

После пристигна Ранек, който носеше инструменти за копаене и влачеше тежка кошница, пълна със сбита мокра пръст.

– Не съм чувал някой да е правил землянка, или даже част от землянка, през този късен сезон – рече той.

Непосредствено След него вървеше Барзек.

– Опитът ще бъде интересен – отбеляза той, като постави на земята втора кошница с гладка кал, която бяха изкопали от точно определено място на речния бряг.

В този момент се появиха и Дануг и Друез, носещи още кошници с мокра кал.

– Трони пали огън – обясни Тюли и сама вдигна тежката кожа, която Нези и Диджи бяха донесли. – Торнек и още няколко души трупат сняг, за да се разтопи като кипнем тази вода.

– Бих искала помогна – изрази желанието си Айла, като същевременно се чудеше дали щеше да има някаква полза от помощта и.

Всички останали изглежда знаеха какво да правят, а тя нямаше и представа какво става, камо ли да знае как би могла да им съдейства.

– Да, можем ли да помогнем? – добави и Джондалар.

– Разбира се, нали е за конете – отбеляза Диджи, – чакай само да ти дам да облечеш някоя моя стара дреха, Айла. Работата е мърлява. Дали няма нещо от Талут и Дануг за Джондалар?

– Ще му намеря нещо – обеща Нези.

– Ако все още не ви е минал меракът, когато свършим, можете да дойдете да помагате при строежа на новата землянка, която двамата с Тарнег ще изградим, за да положим началото на нашия бивак... след като се съберем с Бранег – добави Диджи с усмивка.

– Запали ли някой огнищата в сауните? – попита Талут. – Когато привършим тук, всички ще искат да се почистят, особено след като тази вечер ще имаме празненство.

– Уимез и Фребек ги запалиха рано сутринта. Сега носят още вода – отвърна Нези. – Крози и Манув отидоха с Лати и децата да наберат пресни борови клонки – те придават приятно ухание на сауните. И Фрали искаше да иде с тях, но аз си помислих, че за нея не е добре да се катери и спуска по хълмове, затова я помолих да наглежда Ридаг. Остави я да гледа и Харгал. Мамут също е зает с приготовления за церемонията тази вечер. Имам чувството, че ни готви някаква изненада.

– А, Талут..., Когато излизах, Мамут ме помоли да ти кажа, че има поличби за добър лов след няколко дни. Иска да знае дали би желал да направи Търсене – рече Барзек.

– Наистина има поличби за добър лов – отвърна едрият водач. – Та вижте снега! Отдолу е мек, а отгоре се топи. Ако свие студ, ще се образува ледена кора, а животните винаги затъват при такъв сняг. Да, мисля, че идеята е добра.

Всички се навъртаха около огнището, където една голяма необработена кожа, пълна с ледена вода от реката, бе окачена на стойка точно над пламъците. Речната вода само подпомагаше топенето на снега, който изсипваша вътре.

След разтапянето му водата се изгребваше с кошници и се изсипваше върху друга голяма, петниста и мръсна кожа, постлана във вдлъбнатина на земята. Към водата се прибавяше специалната почва, донесена от речния бряг и сместа се разбъркваше докато се получи еднородна гъста и лепкава глинена каша. Няколко души се покачиха върху новата, покрита с чимове пристройка с водоустойчиви кошници, пълни с фината, гладка и течна кал и с помощта на черпаци започнаха да заливат двете страни на конструкцията. След като ги наблюдаваха известно време, Айла и Джондалар се присъединиха към тях. В долния край други разстилаха сместа, за да може цялата повърхност да се покрие с дебел пласт.

Жилавата, лепкава глина, промита и раздробена на фини частици от реката, не абсорбираше вода. Беше непромокаема. През нея не можеше да проникне нито дъжд, нито суграшица, нито топящ се сняг. Дори и

мокра, тя бе водоустойчива. След като изсъхнеше, с течение на времето повърхността ставаше доста твърда и често служеше като удобно място за складиране на предмети и инструменти. При приятно време беше подходящо място за отмора, за приемане на гости, за шумни дискусии или за спокойно съзерцание. Децата се качваха горе, когато идваха посетители, или когато искаха да наблюдават нещо без да пречат, а когато бе нужна публика или имаше нещо за гледане, всички използваша покрива като място засядане.

Разбъркаха още глина и Айла качи горе една тежка кошница. На ръба тя неволно я разсипа и се опръска. Но това беше без значение. Вече цялата беше окаляна, както и всички останали. Диджи бе права. Работата наистина беше мърлява. Когато приключиха със стените, те се изнесоха по-надалеч от ръба и започнаха да замазват покрива, но когато куполовидната повърхност бе покрита с мокра, хлъзгава кал, ходенето по покрива стана опасно.

Айла изсипа последната кал от кошницата си и проследи с поглед бавното и движение надолу. Обърна се и понечи да тръгне, без да внимава къде стъпва. Преди да се усети, тя се плъзна и изгуби равновесие. Цопна в прясната, мека глина, която току-що бе изсипала, хлъзна се и полетя надолу отвъд заобления ръб и покрай стената на пристройката за конете, издавайки неволен писък.

Следващият миг, точно преди да достигне земята, тя усети как нечи ръце я хванаха и стреснато вдигна очи. Погледът и се спря на изпръсканото с кал и засмяно лице на Ранек.

– Това е единият от начините, да се разстели по стената – каза той, помагайки и да се задържи на крака, докато тя възвръщаше самообладанието си. После, без да я изпуска от прегръдките си, добави – Ако искаш да го направиш отново, ще те чакам тук.

Тя усети топлина на мястото, където той докосваше хладната кожа на ръката и и напълно съзнаваше, че тялото му е притиснато към нейното. Тъмните му очи, блестящи и дълбоки, бяха изпълнени с копнеж, който изтръгна неканен отклик в дълбините на женствеността и. Тя потръпна и преди да сведе поглед, усети, че се изчервява и се отдръпна от него.

Айла погледна към Джондалар и онова, което видя, потвърди очакванията и. Беше ядосан. Ръцете му бяха свити в юмруци, а слепоочията му пулсираха. Тя бързо извърна поглед. Сега по-добре разбираше гнева му, съзнавайки, че той е израз на страха му – страх да не я загуби, да не бъде отхвърлен – но въпреки това изпита известно раздразнение от

реакцията му. Не беше се подхлъзнала нарочно и бе благодарна, че Ранек се бе оказал там, за да я хване. Отново се изчерви при спомена за усещането, което дългата му прегръдка бе предизвикала у нея. И то не бе подвластно на желанията и.

– Хайде, Айла – подкани я Диджи. – Талут каза, че това е достатъчно, а и сауните вече са се сгорещили. Хайде да отидем да изчистим тази кал и да се приготвим за празненството. Нали ти си виновницата за него.

Двете млади жени влязоха в землянката през новата пристройка. Когато стигнаха до Огнището на Мамута, Айла изведнъж се обърна към другата млада жена:

– Диджи, какво е сауна?

– Никога ли не си била в сауна?

– Не – поклати глава Айла.

– Ще видиш, че много ще ти хареса! Можеш да свалиш тези кални дрехи в Огнището на Зубъра. Жените обикновено използват задната сауна. Мъжете предпочитат тази – посочи Диджи един сводест вход непосредствено след леглото на Манув, докато минаваха през Огнището на Северния елен и навлизаха в Огнището на Жерава.

– Не е ли складово помещение?

– Да не би да мислиш, че всички странични стаи се използват за хранилища? Предполагам, че не е имало как да разбереш. Вече до такава степен те чувстваме като част от нас, че почти сме забравили, че си тук отскоро. – Диджи спря и се обърна, за да погледне Айла. – Радвам се, че ще бъдеш една от нас. Мисля, че си била предопределена за това.

– И аз се радвам – усмихна се Айла свенливо. – Радвам се и че ти си тук, Диджи. Хубаво е да познавам жена... млада... като мен.

– Знам – отвърна на усмивката и Диджи. – Само ми се ще да беше дошла по-рано. Когато лятото свърши, аз ще замина. А почти не ми се иска. Добре би било да съм водачка на мой собствен бивак, като майка ми, но тя ще ми липсва, а също и ти, и всички.

– Колко далеч заминаваш?

– Не знам. Още не сме решили – отвърна Диджи.

– Защо да заминаваш надалеч? Защо не построите нова землянка наблизко? – попита Айла.

– Не знам. Повечето хора не го правят, но предполагам, че аз бих могла. Не бях се сетила за това – призна Диджи озадачена и изненадана. Сетне, когато стигнаха до последното огнище на землянката, тя добави – Сваля тези мръсни дрехи и просто ги остави там на купчинка.

Диджи и Айла се освободиха от мръсните си одежди. Айла усещаше топлината, която проникваше иззад завеса от червена кожа, спускаща се от твърде нисък сводест вход от бивни на мамути в най-отдалечената задна стена на постройката. Диджи се наведе и влезе първа. Айла я последва, но преди да влезе, докато още държеше отметнатата завеса, тя спря за миг и се опита да види какво става вътре.

– Влез бързо и пусни завесата! Ще избяга топлото! – обади се един глас от изпълненото с пара, слабо осветено и донякъде задимено помещение.

Тя бързо се отмести и пусна завесата зад себе си, но вместо студ, усети топлина, която я нападна от всички страни. Диджи я поведе надолу по грубо стълбище от мамутски кости, изградено покрай стена от пръст и спускащо се в яма, дълбока около три фута, Айла стъпи на дъното върху под, покрит с някаква мека кожа, прегъната на няколко ката и потъваща под краката, изчака очите и да се нагодят към сумрака и се огледа. Изкопаната площ бе с ширина около шест фута и дължина десет фута. Състоеше се от две съединени кръгли отделения, всяко с нисък, куполовиден таван – както беше застанала, само на 8–10 сантиметра от главата и. По пода на по-голямото отделение бяха разхвърляни горещи костни въглища, които блестяха ярко. Двете млади жени прекосиха малкото помещение, за да се присъединят към останалите и Айла видя, че стените бяха покрити с щавени кожи, а подът на по-голямото отделение бе обсипан с кости от мамути, внимателно подредени на разстояние една от друга. Така те можеха да се движат над горящите въглини. По-късно, когато поливаха пода с вода, за да се образува пара или за да се измият, се отцеждаше в пръстта под костите, благодарение на които краката им оставаха над калта: В огнището, разположено в центъра, бяха струпани още въглини. Те не само отделяха топлина, но бяха и единственият източник на светлина, ако не се смята контура от оцеждащите се през покрития димоотвод слънчеви лъчи. Около огнището голи жени бяха насядали върху импровизирани пейки от плоски кости, поставени напреко на кост-подпори, също от мамути. Покрай стената бяха наредени контейнери с вода. В големи, здрави, плътно изплетени кошници имаше студена вода, а от стомасите на огромни животни, закачени на стойки от рога, излизаше пара. С помощта на две плоски кости някой измъкна от огъня нажежен до червено камък и го пусна в един от пълните с вода стомаси. Издигна се облак пара с аромат на бор и забули цялата стая.

– Ето, можеш да седнеш между Тюли и мен – предложи Нези и

отмести на една страна пълното си тяло, за да и направи място. Тюли се премести на другата страна. Тя също бе едра жена, но по-голямата част от внушителната и плът бе мускулеста маса, макар че налетите и женски форми не оставяха съмнение за пола и.

– Искам първо да отмия част от калта – обясни Диджи. – Сигурно и Айла ще стори същото. Видяхте ли я как се плъзна от покрива?

– Не. Удари ли се, Айла? – попита Фрали загрижено и с леко неудобство заради напредналата си бременност.

Преди Айла да успее да отговори, Диджи се засмя:

– Ранек я хвана и трябва да ви кажа, че съвсем не изглеждаше нещастен.

Думите и бяха посрещнати с усмивки и кимания.

Диджи вдигна един леген от череп на мамут, наля вътре гореща и студена вода, като с горещата случайно загреба и едно борово клонче, после посегна към тъмна купчина от някаква мека материя и издърпа една стиска за Айла и една за себе си.

– Какво е това? – попита Айла, усещайки в ръката си приятната, копринено мека консистенция на материята.

– Мамутска вълна – отвърна Диджи. – Долният слой, с който се покриват през зимата. Всяка пролет мамутите се освобождават от нея на големи кичури, които се измъкват изпод дългата външна козина. Закача се за храсти и дървета. Понякога може да се събере и от земята. Топни я във водата и я използвай, за да отмиеш калта.

– И коса кална – отбеляза Айла. – Трябва да измия.

– Ще се измием по-добре после, след като се поизпотим.

Изплакнаха се сред облаци от пара, а после Айла седна между Диджи и Нези. Диджи се облегна назад, затвори очи и въздъхна със задоволство, но Айла се вглеждаше в присъстващите и се чудеше защо ли всички седят заедно и се потят. Лати, която седеше от другата страна на Тюли, и се усмихна. Тя отвърна на усмивката и.

При входа настъпи раздвижване. Лъхна я студен въздух и Айла усети колко и е горещо. Всички погледнаха нагоре, за да видят кой идва. Ръги и Туси се втурнаха надолу, следвани от Трони, която носеше Нуви.

– Трябваше да накърмя Харгал – обяви Трони на всеослушание. – Торнек искаше да го вземе със себе си в сауната и не ми се щеше малкият да капризничи.

Очевидно тук не се допускаха мъже, но нима това се отнасяше и за малките момченца? – зачуди се Айла.

– Всички ли мъже са в, сауната, Трони? Може би трябва да се

погрижа за Ридаг – каза Нези.

– Той влезе с Дануг. Мисля, че мъжете са решили този път да се съберат всички, като вземат дори и децата.

– Фребек взе Ташер и Крисавек – спомена Туси.

– Време е да започне да проявява повече интерес към тези момчета – измърмори Крози. – Не беше ли това единствената причина, поради която се свърза с него, Фрали?

– Не, мамо. Това не беше единствената причина.

Айла се изненада. Никога преди не беше чувала Фрали да възразява на майка си, дори и в мека форма. Изглежда това не направи впечатление на останалите. Може би тук, където се събираха само жените, Фрали не се притесняваше, че думите и ще се изгълкуват като вземане на страна в спора. Крози се бе облегнала назад, със затворени очи; удивително бе колко много дъщеря и приличаше на нея. Всъщност, приликата между двете беше прекалено голяма. Абстрахирайки се от големия и корем, издаващ напредналата и бременност, Айла забеляза, че Фрали бе толкова слаба, че изглеждаше едва ли не на възрастта на майка си. Глезените и бяха подути. Това не беше добър признак. Щеше и се да и даде да я прегледа, после си помисли, че тук, в сауната, това вероятно бе възможно.

– Фрали, глезени много отичат? – попита Айла с леко колебание.

Всички поизправиха гърбове и зачакаха отговора на Фрали, сякаш внезапно се бяха досетили за намеренията на Айла. Дори Крози наблюдаваше дъщеря си без да пророни нито дума.

Фрали сведе очи към краката си, сякаш оглеждаше подутите си глезени. След като помисли малко, тя вдигна поглед.

– Да. Напоследък все отичат.

Нези въздъхна с такова облекчение, че всички я чуха.

– Все още повръщаш сутрин? – попита Айла, накланяйки се напред.

– С първите ми две деца не съм повръщала толкова дълго.

– Фрали, ще дадеш на мен... да те прегледам? Погледът на Фрали се плъзна по лицата на жените.

Никоя не каза нищо. Нези се усмихна и и кимна, насърчавайки я мълчаливо да се съгласи.

– Добре – каза Фрали.

Айла бързо стана, погледна очите и, помириса дъха и опипа челото и. В сауната беше прекалено тъмно, за да може да види много неща и прекалено горещо, за да може да прецени, дали бременната жена има температура.

– Ще легнеш ли? – попита Айла.

Всички се отдръпнаха, за да направят място на Фрали да се опъне. Жените наблюдаваха с интерес как Айла я опипа, прислуша и прегледа щателно и с очевидна вещина.

– Повръщаш не само сутрин, мисля – отбеляза Айла, когато приключи. – Аз приготвя нещо, помогне храна не се качва нагоре. Помогне чувстваш по-добре. Ще изпиеш ли?

– Не знам – отвърна Фрали. – Фребек следи какво ям. Мисля, че се тревожи за мен, но не иска да си признае. Ще пита откъде е дошло.

Крози седеше със стиснати устни, като очевидно с мъка удържаше напирашите думи, страхувайки се, че ако ги изрече, Фрали може да вземе страната на Фребек и да се откаже от помощта на Айла. Нези и Тюли се спогледаха. Не беше обичайно за Крози да се сдържа толкова много.

Айла кимна.

– Мисля, че знам начин – сподели тя.

– Не знам вие как се чувствате, но аз съм готова да се измия и да изляза – отбеляза Диджи. – Айла, как ще ти се отрази, ако сега бързо се овъргаяш в снега?

– Мисля, че добре. Горещо, ми е.

Джондалар разтвори завесата пред нара, на който спяха с Айла, и се усмихна. Тя седеше със скръстени крака в средата му, беше гола, кожата и беше розова и блестеше. Разресваше мокрите си коси.

– Толкова ми е добре – каза тя и също му се усмихна. – Диджи каза, че много ще ми хареса. Хареса ли ти сауната?

Той се покатери при нея и пусна завесата. И неговата кожа беше розова и блестяща, но той вече се бе облякъл, бе сресал косата си и я беше завързал отзад на врата си. Сауната така го освежи, че той дори се замисли дали да не се обръсне, но само подряза и подравни брадата си.

– Винаги ми доставя удоволствие – отвърна той.

Не можа да устои на изкушението. Прегърна я, целуна я и започна да милва топлото и тяло. Тя с желание отвърна на ласките му, отпусна се в прегръдката му и изстена, когато той пое с устни зърното и.

– Велика Майко! Ей, жена, ти си изкусителна – каза той и се отдръпна. – Ами какво ще кажат хората като започнат да пристигат в Огнището на Мамута за твоето осиновяване и ни намерят отдали се на Удоволствията вместо облечени и готови?

– Ами ще им кажем да дойдат по-късно – отговори му усмихнато тя.

Джондалар силно се разсмя.

– Уверен съм, че би го направила.

– Е, ти нали ми даде знак? – попита го тя с хитра усмивка.

– Знак?

– Я си спомни. Знакът, който един мъж дава на жена, когато я желае? Ти ми каза, че винаги ще го разбере, после ме целуна и докосна ето така. Ами ти тогава просто ми показа твоя знак, а когато един мъж направи това, една жена от Клана никога не му отказва.

– Наистина ли никога не му отказва? – попита той, тъй като че можеше напълно да повярва.

– Така съм научена, Джондалар. Така се държи добре възпитаната жена от Клана – отговори тя съвсем сериозно.

– Хммм, искаш да кажеш, че аз трябва да избирам? И ако кажа да останем тук и да се отдадем на Удоволствията, ти ще накараш всички да чакат? – Опитваше се да бъде сериозен, но очите му блестяха весело и той се забавляваше, възприемайки думите и като тяхна интимна шега.

– Само ако ми дадеш знак – отговори му тя в същия тон.

Той отново я прегърна и я целуна и като усети топлата и кожа и още по-топлата и реакция почти се изкуши да разбере дали тя наистина се шегува или е сериозна, но неохотно я пусна.

– Ще те оставя да се облечеш, макар че не точно това ми се иска сега. Скоро ще дойдат хората. Какво смяташ да облечеш?

– Нямам нещо кой знае какво, освен дрехите от Клана, облеклото, което нося и резервни панталони. Де да имах. Диджи ми показа какво ще облече. Толкова красиво облекло не бях виждала досега. Даде ми една от нейните четки, когато започнах да се вчесвам с лугачка – рече Айла като показа на Джондалар твърдата четка от мамутски косъм, здраво увита с кожа в единия край, за да се образува дръжка – по този начин се беше оформила широка, изгъняваща в единия край четка за боядисване. – Даде ми и няколко наниза мъниста и раковини. Мисля да ги сложа в косата си, както прави тя.

– Я по-добре да те оставя да се приготиши – каза Джондалар и разтвори завесата, за да слезе от нара.

Наведе се, целуна я отново, след това се изправи. Когато спусна завесата, той се загледа в нея за момент и се намръщи. Да можеше да остане при нея, без да се безпокои за другите хора. Докато бяха в долината, можеха да правят каквото си искат, винаги и всякога. И тя нямаше да се приготвя да я осиновява народ, който живееше толкова далеч от неговото родно място. Ами ако поиска да остане тук? Имаше лошото предчувствие, че след тази нощ, нещата вече няма да бъдат същите.

Когато се обърна, за да тръгне, Мамут улови погледа му и му махна. Високият млад мъж се запъти към високия стар шаман.

– Ако не си зает, бих могъл да се възползвам от твоята помощ – каза Мамут.

– Ще ми бъде драго да ти помогна. Какво мога да направя? – попита Джондалар.

В дъното на една складова платформа Мамут му показа четири дълги пръта. Като ги разгледа отблизо, Джондалар разбра, че не са дървени, а изцяло от бивник; извити мамутски бивници, които бяха оформени и изправени. Тогава старецът му подаде голям каменен чук с дръжка. Джондалар се спря, за да го разгледа добре, защото досега не беше виждал такъв. Целият беше покрит с необработена кожа. Напипа един жлеб, който обикаляше големия камък и по който минаваше върбово лико – с него долната част бе завързана за дръжка от кост. Целият чук беше увит във влажна, необработена кожа – личеше, че само е била остъргана, за

да се премахнат нечистотиите. Изсъхвайки, суровата кожа се свиваше като капсуловаше както камъка, така и дръжката в твърда и здрава кожена обвивка, придържайки двата елемента плътно прилепнали.

Шаманът го поведе към огнището и като повдигна една папурена розозка му показа дупка с отвор около петнадесет сантиметра, която беше пълна с малки камъни и парчета кости. Извадиха ги и Джондалар донесе единия от бивниковите прътове и спусна края му в дупката. Докато Мамут го държеше изправен, Джондалар вклони камъните и костите в основата му и добре ги наби с каменен чук. Когато прътът беше здраво забит, забиха още един, после трети, така че да се образува дъга около и малко встрани от огнището.

След това старецът извади един пакет, разгъна го с много внимание и почит и извади от него навит на руло лист от полупрозрачен материал, подобен на пергамент. Когато го разви, Джондалар видя, че на него са нарисувани няколко малки животински фигурки – мамут, птици, а между тях – пещерен лъв; имаше и странни геометрични шарки. Изпънаха и завързаха листа за правите бивникови пръти и така зад огнището се образува полупрозрачен изрисуван екран. Джондалар се отдръпна няколко крачки, за да улови цялостния ефект, след това се вгледа в съоръжението по-внимателно и с любопитство. Полупрозрачната материя можеше да се получи от черва, след като се отворят, почистят и изсушат, но този екран беше направен от нещо друго. Предположи какъв бе произходът на материала, но не бе съвсем сигурен.

– Не е направен от черва, нали? Ако беше така, трябваше да са съшити, а това е едно цяло парче. – Мамут кимна в знак на съгласие. – Тогава трябва да е ципестият слой от вътрешната страна на кожата на много голямо животно, която по някакъв начин е свалена без да бъде разкъсана.

Старецът се усмихна:

– Мамут. – отвърна той. – Бял женски мамут.

Джондалар отвори широко очи и отново се вгледа в екрана със страхопочитание.

– Всеки бивак получи част от белия женски мамут, когато той изпусна своя дух по време на първия лов от Лятното събиране. Повечето биваци искаха нещо бяло. Аз помолих за това; наричаме го сенчеста кожа. Тя не е така плътна, както другите бели парчета, и не може да се покаже на всички, за да се демонстрира силата и, но аз вярвам в това, че по-недоловимото е по-силно. Това е нещо повече от едно малко парче; то е обгръщало вътрешния дух на цялото.

Ненадейно в пространството в средата на Огнището на Мамута се втурнаха Брайнан и Крисавек; те тичаха по пътеката откъм огнищата на Зубъра и Жерава и се гонеха. Строполиха се един върху друг, започнаха да се боричкат и едва не се блъснаха във финия екран, но се спряха, когато Брайнан видя тънката подбедрица на дълъг крак, която им преграждаше пътя. Вдигнаха очи право към изрисувания мамут и ахнаха. После погледнаха към Мамут. За Джондалар лицето на шамана беше безизразно, но когато момчетата, съответно на седем и осем години, зърнаха шамана, те бързо станаха и като заобиколиха внимателно екрана, закрачиха към първото огнище, сякаш им се бяха скарали здравата.

– Имаха разкаян, почти уплашен вид, а ти не им каза нито дума, при това никога преди не са се плашели от теб – зачуди се Джондалар.

– Видяха екрана. Понякога, когато гледаш същината на мощен дух, виждаш собствената си душа.

Джондалар се усмихна и кимна, но не беше съвсем сигурен, че е разбрал какво иска да каже шаманът. „Говори като зеландони – помисли си младият човек, – изразява се многозначително, както често правеха хората като него“. Все пак не беше уверен, че иска да види собствената си душа.

Когато момчетата минаха през Лисичето огнище, те кимнаха на ваятеля и той им отвърна с усмивка. Тя стана още по-голяма, когато Ранек отново насочи вниманието си към Огнището на Мамута, което той от известно време наблюдаваше. Айла току-що се бе появила и стоеше пред завесата като оправяше туниката си с подръпване. Макар че не пролича по мургавата му кожа, когато я видя, той се изчерви, Усети, че сърцето му се разтуптя и слабините му се напрегнаха.

Колкото по-често я виждаше, толкова по-изящна ставаше тя. Дългите слънчеви лъчи, нахлуващи през димоотвода като че ли нарочно падаха върху нея – поне на него така му се струваше. Искаше да запомни този момент, да изпълни очите си с образа и. Мислеше за нея с пламенни хиперболи. Буйната и великолепна коса, падаща на меки вълни около лицето и, беше като златист облак, който си играе със слънчевите лъчи; естествените и движения въплъщаваха цялата грация в света. Никой не знаеше за мъката, която беше изживял, докато я нямаше, или щастието, което почувствува от това, че тя става една от тях. Намръщи се, когато Джондалар я видя, отиде при нея и я прегърна собственически, после застана между двамата и я скри от погледа му.

Закрачиха заедно към него на път за първото огнище. Тя спря, за да разгледа екрана с очевидно страхопочитание и възхищение. Джондалар

мина зад нея, когато, движейки се по пътеката, приближиха Лисичето Огнище. Ранек видя, че Айла радостно се изчерви, когато го видя, преди да успее да сведе очи. Високият мъж също почервения, когато видя Ранек, но от погледа му стана ясно, че чувството, което го вълнуваше, не беше радост. И двамата не откъсваха очи един от друг, докато Джондалар и Айла прекосиха огнището – силният гняв и ревност на Джондалар бяха очевидни, докато Ранек полагаше неимоверни усилия да изглежда самоуверен и циничен. Погледът му автоматично се прехвърли върху мъжа зад Джондалар, мъжът, който бе същината на духовността в бивака, и неизвестно защо се почувствува малко сконфузен.

Приближиха първото огнище и излязоха през преддверието. Айла започна да разбира защо не беше забелязала припрени приготовления за празненство. Нези ръководеше отстраняването на спаружени листа и димяща трева от изкопаната в земята дупка за печене на месо и ароматите, които се носеха оттам, предизвикваха обилно отделяне на слюнка у всички. Подготовката бе започнала още преди да идат на реката за глина и гозбите се бяха готвили през цялото време, докато работеха. Сега оставаше само да бъдат поднесени на гладните обитатели на бивака.

Първото блюдо бе набор от разнородни, кръгли и твърди корени, богати на скорбяла, чието приготвяне отнемаше твърде дълго време; след тях поднесоха кошници със смес от костен мозък, боровинки и различни счукани и смлени семена – щир и смес от житни и маслодайни растения. След часове задушаване се бе получила тежка маса, подобна на пудинг, запазваща формата на кошницата и след изваждането и от нея; макар да не бе сладка, въпреки че боровинките и придаваха лек плодов аромат, гозбата бе много вкусна. След това изнесоха цял мамутски бут в собствен сос, получил се от парата и топенето на дебелия слой тлъстина; месото направо се топеше в устата.

Слънцето залязваше и остър порив на вятъра подгони всички да се приберат вътре, взимайки храната със себе си. Този път, когато поканиха Айла първа да си избере порция, тя не беше вече толкова срамежлива. Това пиршество бе в нейна чест и макар че все още не и бе лесно да бъде в центъра на вниманието, поводът и доставяше радост.

Диджи седна до нея и Айла неволно се загледа в младата жена. Буйната, червеникаво кестенява коса на Диджи беше изпъната назад и навита на спирала на темето и. В нея беше вплетен наниз от кръгли мъниста от бивник, всяко, от които бе ръчно изваяно и пробито и се открояваше на контрастния фон. Беше облечена в дълга свободна рокля от еластична лицева кожа – Айла си помисли, че е дълга туника – която

падаше на меки гънки от пристегнатата и с колан талия, боядисана в тъмнокафяво, с леко бляскав оттенък. Беше без ръкави, но широка в раменете, което създаваше впечатление за къси ръкави. Червеникавокафяви ресни от мамутска козина, прихванати на раменете и врата от платка с остро деколте, се спускаха по гърба и гърдите и и стигаха до под кръста.

Деколтетото и беше акцентирано от троен наниз от бивникови мъниста, а на врата си имаше огърлица от конични раковинки, между които бяха вмъкнати цилиндърчета от липа и парченца кехлибар. На дясната и ръка, над лакътя, имаше бивникова гривна с орнаменти във формата на обърнато V, чийто модел се повтаряше в редуващи се охрено червено, жълто и кафяво на колана, изплетен от частично боядисан животински косъм. На примка на колана беше закачен кремъчен нож с дръжка от бивник в ножница от необработена кожа, а на друг клуп висеше долната част на кух черен рог от зубър, който служеше за чаша и бе талисманът на Огнището на Зубъра.

Полата беше с диагонални шлицове, започващи от нивото над коляното и стигащи до определена точка отпред и отзад. Три реда бивникови мъниста, ивица заешка кожа и още една от съшити раирани кожи на няколко мангустски акцентираха диагоналния подгъв, а от него висяха други ресни, направени от дългата външна защитна козина на рунтав мамут и стигащи до долната част на прасците и. Беше без панталони и под ресните се подаваха краката и с тъмнокафяви високи ботуши, приличащи на мокасини на ходилата и с водонепромокаем гланц.

Айла се зачуди как постигат гланц на кожата. Всички нейни кожи имаха меката консистенция на шедро. Но тя се бе вторачила със страхопочитание най-вече в самата Диджи и си мислеше, че тя е най-красивата жена, която някога бе виждала.

– Диджи, това е красива... туника?

– Може да се нарече и дълга туника. В действителност е лятна рокля. Направих я за Събирането миналата година, когато Бранаг за пръв път ми направи предложение. Промених решението за тоалета си. Знаех, че ще бъдем вътре и започнем ли да празнуваме, ще стане топло.

Джондалар дойде при тях – явно беше, че и той намира Диджи за привлекателна. Когато и се усмихна, обаянието му, на което никой не можеше да устои, не само предаде чувството му, но и донякъде го засили, с което предизвика неизбежната реакция. Диджи подари на високия хубав мъж с пронизителните сини очи топла и подкупваща усмивка.

Талут се приближи към тях с огромен поднос храна в ръка. Айла го

зяпна с отворена уста. Той беше с фантастична шапка, която стърчеше толкова високо на главата му, че закачаше тавана. Беше изработена от лицева кожа, боядисана в няколко цвята, украсена с различни видове козина, включително дълга пухкава опашка от катерица, която висеше на гърба му, а от двете страни на главата му стърчаха върховете на два сравнително малки мамутски бивници, които се допираха като сводове на входна арка. Туниката, която стигаше до коленете му, беше в наситено кафяво – поне тези нейни части, които тя виждаше. Предната и част бе така богато украсена със сложна шарка от бивникови мъниста, животински зъби и разнообразни раковинки, че кожата почти не се виждаше.

Освен това, на врата му имаше тежка огърлица от нокти и кучешки зъб на пещерен лъв, редуващи се с кехлибар; от нея висеше бивникова плочка със загадъчни знаци. Кръстът му беше ниско опасан с широк колан от черна лицева кожа, завързан отпред с връзки, които висяха на пискюли. От една примка на колана висяха кинжал, направен от изострен връх на мамутски бивник с удобна за хващане дръжка, инкрустирана с кръстосващи се тънки ленти, кания от необработена кожа с кремъчен нож с дръжка от бивник и кръгъл предмет във формата на колело, разделен със спици, на които бяха провесени на каишки кесия с няколко кучешки зъба и, най-забележителното украшение, пухкавия край от опашка на пещерен лъв. Ресни от дълги мамутски косми, които почти замитаха земята, разкриваха, когато се движеше, че и панталоните му бяха украсени като туниката му.

Блестящите му боти също бяха изключително интересни, не заради орнаментите си, защото нямаше такива, а поради отсъствието на каквото и да било забележим шев. Сякаш бяха направени от едно цяло парче лицева кожа, оформено точно по крака му. Това беше една от няколкото загадки, на които по-късно Айла щеше да потърси отговор.

– Джондалар! Виждам, че си намерил тук двете най-красиви жени! – възкликна Талут.

– Прав си – усмихна му се Джондалар.

– Не бих се поколебал да се обзаложа, че тези двете могат да спечелят първото място по красота във всяка компания – продължи Талут. – Ти си пътувал много, видял си свят какво ще кажеш?

– Не бих оспорил твърдението ти. Виждал съм много жени, но никъде не съм срещал по-красиви от тези тук – каза Джондалар, гледайки право към Айла. След това се усмихна на Диджи. Диджи се разкикоти. Хареса и задирянето, но нямаше съмнение къде е сърцето на Джондалар. А Талут винаги и правеше екстравагантни комплименти; тя бе

негова призната потомка и наследничка, дъщеря на неговата сестра, която бе дъщеря на майка му. Обичаше децата от своето огнище и се грижеше за тях, но те бяха на Нези и наследници на Уимез, нейният брат. Тя беше осиновила и Ранек, тъй като майка му беше починала, което го правеше едновременно дете на огнището на Уимез и негова законна рожба и наследник, но това беше изключение.

Всички хора в бивака се радваха на възможността да се поперчат с най-хубавите си дрехи и накити и Айла се стараше да не задържа прекалено дълго погледа си върху един или друг човек. Туниките им бяха с различни дължини, с или без ръкави, с разнообразни цветове и оригинална украса. Мъжките бяха по-къси, по-пищно украсени, а самите мъже обикновено носеха нещо и на главите си. Жените по принцип отдаваха предпочитание на У-образните подгъви, макар че Тюли бе облякла нещо като риза с колан върху панталони. Дрехата и бе осеяна със сложни художествени орнаменти, с мъниста, раковинки, зъби, резбован бивник и ней-вече тежки парчета кехлибар. Макар че не носеше шапка, косата и бе така умело прибрана и украсена, че изглеждаше като шапка.

Но най-необичайната от всички туники беше тази на Крози. Вместо да се събира в една точка отпред, тя беше скроена диагонално, със заоблен връх от дясната и страна и кръгъл изрез от лявата. Най-смайващ, обаче, беше цветът и. Беше бял, не белезникав или слонова кост, а чисто бял с ресни и украшения, сред които имаше и бели пера от голям северен жерав.

Дори децата бяха облечени представително, като за церемония. Когато Айла видя, че Лати стои права в края на групата, която кръжеше около нея и Диджи, тя я покани да им покаже тоалета си, като фактически я канеше да се присъедини към тях. Лати изрази мнението си за начина, по който Айла носеше мънистата и раковинките, които Диджи и беше дала и си помисли, че и тя ще опита да ги носи така. Айла се усмихна. Тя не бе успяла да измисли начин, по който да ги прикрепя към косата си, затова най-сетне ги бе усукала заедно и увила около главата си през челото – така, както носеше прашката си. Лати беше бързо въввлечена в общите задявки и се усмихна срамежливо, когато Уимез и каза, че изглежда добре – екстравагантен комплимент от лаконичния мъж. След Лати и Ридаг бързо се присъедини към тях. Айла го взе в скута си. Неговата туника бе изработена по модела на дрехата на Талут, но с много по-малко орнаменти. Иначе би била твърде тежка за него. Церемониалните одежди на Талут тежаха няколко пъти повече от самия Ридаг! Малцина можеха да носят дори само украсата на главата му.

Но Ранек не бързаше да се появи. Айла няколко пъти забеляза отсъствието му, но когато най-сетне го зърна, действително се удиви. Всеки от присъстващите с удоволствие показваше на Айла облеклото си, просто, за да види реакцията и а тя бе толкова радостна и впечатлена, че никак не я прикриваше. Ранек я беше наблюдавал и искаше да остави у нея незабравим спомен, затова се върна в Лисичето огнище, за да се преоблече. Беше издебнал удобен момент, наблюдавайки я от Лъвското Огнище, и се бе промъкнал до нея, докато тя бе увлечена в разговор. Когато Айла обърна глава, той ненадейно се озова пред нея и по удивения и поглед разбра, че е постигнал желанния ефект.

Кройката и стилът на неговата туника бяха необикновени; вталеният и корпус и широките разперени ръкави рязко я отличаваха от другите и издаваха чуждия и произход. Не беше от туниките на Мамутоите. Беше я получил срещу размяна и цената и беше много висока, но от пръв поглед бе решил, че непременно трябва да я притежава. Преди няколко години обитателите на един от северните биваци бяха провели търговска експедиция до западните народи, които имаха далечна родствена връзка с Мамутоите и бяха дали тази риза на водача като паметен знак за двустранните им връзки и по-нататъшното им приятелство. На него никак не му се искаше да я загуби, но Ранек беше толкова настойчив и накрая му предложи толкова много за нея, че водачът не можа да устои.

Повечето от одеждите на хората от Лъвския бивак бяха боядисани в нюанси на кафяво, наситено червено, тъмно-жълто и богато украсени със светли бивникови мъниста, зъби, раковинки и кехлибар, акцентирани с кожи и пера. Туниката на Ранек беше с беззвучен оттенък, почти слонова кост, но по-наситен от истинското бяло и той знаеше, че това поразително контрастира с тъмната му кожа, но още по-впечатляваща беше украсата. Както предната страна, така и гърбът на туниката бяха използвани за фон на картина, изработена от таралежови бодли и фини шнурове, които бяха боядисани в силни, ярки, основни тонове.

На гърдите бе изписана стилизирана фигура на седнала жена, изобразена посредством подредени концентрични кръгове в червени, оранжеви, сини, черни и кафяви оттенъци; един набор от кръгове представляваше корема и, други два – гърдите и. Полуокръжности, вписани в окръжности изобразяваха нейните хълбоци, рамене и ръце. Главата представляваше композиция, разположена върху триъгълник; различаваха се заострена брадичка и плоско теме, а вместо черти, на лицето бяха изрисувани загадъчни линии. В средата на гърдните и стомашните кръгове, очевидно с цел да се изобразят зърната и пъпа, имаше ярко червени

гранати, а около плоското теме на главата беше прокаран наниз от цветни камъни – зелени и розови турмалини, червени гранати, аквамарини. На гърба на ризата беше изобразена същата жена, погледната отзад, като концентрични окръжности или части от тях обрисоваха хълбоците и раменете и. Същата поредица цветове беше повторена няколко пъти по разкроените краища на ръкавите.

Айла бе втренчила поглед в изображението, изгубила дар слово. Дори Джондалар беше удивен. Беше пътувал надалеч и беше срещал най-различни народи с най-разнообразно облекло, както всекидневно, така и за тържествени случаи. Беше виждал бродерии с бодли, беше разбрал процеса на тяхното боядисване и нашиване и се бе възхитил от него, но никога не бе виждал толкова впечатляваща или многоцветна одежда като тази.

– Айла – каза Нези като пое чинията и, – Мамут иска да те види за момент.

Когато тя стана, всички започнаха да разчистват остатъците от храната, да огребват чиниите и да се приготвят за церемонията. През дългата зима, която предстоеше, щяха да се провеждат много празненства и церемонии, за да се разнообрази сравнително бездейният период. Това бяха Празненството на братята и сестрите, Празникът на дългата нощ, Състезанието по смях, няколко фестивала и празненства в чест на Майката, но осиновяването на Айла беше неочакван случай, поради което беше още по-добре дошъл.

Когато хората започнаха да прииждат към Огнището на Мамута, Айла приготви материалите за запалване на огън, както я беше помолил Мамут. Зачака, внезапно уплашена и възбудена. Бяха и обяснили в общи линии как ще протече церемонията, но тя не бе израснала сред Мамутоите. Приетите установки и модели на поведение не бяха нейна втора природа и макар че Мамут сякаш бе разбрал страховете и и се бе опитал да я успокои, тя се опасяваше да не направи нещо неуместно.

Седеше на една розозка до огнището и наблюдаваше хората. С ъгълчето на око си забеляза, че Мамут изпи нещо на един дъх. Съзря Джондалар, който седеше сам на техния нар. Изглеждаше обезпокоен и не особено радостен и тя се запита дали постъпва правилно като става Мамутои. Затвори очи и изпрати безмълвна мисъл до своя тотем. Ако Духът на Пещерния лъв не беше искал това, щеше ли да и даде знак?

Разбра, че церемонията започва, когато Талут и Тюли дойдоха и застанаха от двете и страни, а Мамут изсипа студена пепел върху последния малък огън, който гореше в землянката. Макар че

преживяването не бе ново за тях и обитателите на бивака знаеха какво следва, очакването да бъде запален огън в тъмнината бе обезкуражително. Айла усети ръката на рамото си и удари камъните. Искрата предизвика всеобщ възглас на облекчение.

Когато огънят се разгоря добре, тя се изправи. Талут и Тюли излязоха напред от двете и страни. Държаха по един дълъг бивников жезъл. Мамут застана зад Айла.

– В името на Мут, Великата Земя Майка, ние сме се събрали тук, за да приветстваме Айла в землянката на Лъвския бивак на Мамутоите – започна да нарежда Тюли. – Но ние не само посрещаме тази жена в Лъвския бивак. Тя дойде тук като чужденка; ние желаем да я приемем сред нас, да я направим Айла от Мамутоите.

Талут продължи:

– Ние сме ловци на големите рунтави мамути, дадени ни от Майката, за да ни служат. Мамутите са храна, облекло и подслон. Ако почитаме Мут, Тя ще накара Духа на Мамута да се възражда и да се връща при нас всеки сезон. Ако някога покажем неуважение към Майката или не съумеем да оценим Дара на Духа на Мамута, мамутите ще ни напуснат и никога няма да се върнат. Така ни е казано.

– Лъвският бивак е като великия пещерен лъв; всеки от нас се придвижва безстрашно и с гордост. Айла също се движи безстрашно и с гордост. Аз, Талут от Лъвското огнище, водач на Лъвския бивак, предлагам на Айла място сред Мамутоите в Лъвския бивак.

– Това е голяма чест за нея. С какво я е заслужила? – обади се глас от събралите се.

Айла позна Фребек. Доволна бе, че я бяха известили за тази част от церемонията.

– Айла доказва своята стойност с огъня, който видяхте. Тя е открила една голяма загадка, камък, от който може да се извлече огън, и я предлага безвъзмездно на всяко огнище – отговори Тюли.

– Айла е жена с много дарби, много Таланти – присъедини се Талут към водачката. – Като спаси човешки живот тя доказва качествата си на умела Лечителка. Като донесе храна доказва качествата си на умел ловец с прашка и с новото оръжие, донесено от нея. – копиехвъргача. С конете отвъд онзи свод доказва качествата си на Управляваща животните. Тя ще допринесе за издигане на престижа на всяко огнище и на стойността на Лъвския бивак. Тя е достойна да бъде Мамутои.

– Кой поръчителства за тази жена? Кой поема отговорност за нея? Кой и предлага родство с Огнище? – Високо и отчетливо извика Тюли,

гледайки към брат си. Но преди Талут да отговори се обади друг глас.

– Мамут поръчителства за Айла! Мамут поема отговорност за нея! Айла е дъщеря на Огнището на Мамута! – отекна дълбокият силен глас на шамана с повелителност, на каквато Айла не подозираше, че е способен.

От полумрака се чуха изненадани възгласи и шепот. Всички мислеха, че тя ще бъде осиновена от Лъвското Огнище. Това бе неочаквано..., а дали наистина бе така? Айла никога не беше казвала, че е шаман, нито, че иска да бъде жрица; не се беше държала като човек, който познава неизвестното и непознаваемото; не беше обучена да управлява особени сили. Въпреки това тя беше Лечителка. И действително притежаваше необикновената дарба да управлява конете, а може би и други животни. Може би е Търсач, а дори и Викач. Въпреки всичко Огнището на Мамута изразяваше духовната същност на онези деца на Земята, които се наричаха ловци на мамути. А Айла дори още не можеше да се изразява добре на техния език. Как би могла жена, която не познава техните обичаи и не познава Мут, да тълкува вместо тях нуждите и желанията на Майката?

– Талут възнамеряваше да я осинови, Мамут – каза Тюли. – Защо да отива в Огнището на Мамута? Тя не се е посветила на Мут и не е обучена да Служи на Майката.

– Не съм казал, че е обучена или че това някога ще стане, Тюли, макар че тя е по-надарена, отколкото предполагаш и ми се струва, че би било от голяма полза за нея да бъде обучена. Не казвах, че ще бъде дъщеря на Огнището на Мамута. Моите думи бяха: „Тя е дъщеря на Огнището на Мамута.“ Тя е родена в него, което и е било отредено от самата Майка. Дали ще реши да бъде обучена или не, е въпрос на неин избор, но това е без значение. Айла не е длъжна да се посвещава, това не е в нейните ръце. Обучена или не, нейният живот ще е в Служба на Майката. Поръчителствам за нея не за да я приема за обучение, освен ако тя не пожелае. Бих искал да я осиновя за дъщеря на моето огнище.

Докато слушаше стареца, Айла изведнъж усети студени тръпки. Не и се нравеше идеята, че съдбата и е предопределена, че не е в собствените и ръце, още от рождение. Какво искаше да каже той с думите, че тя и е отредена от Майката и че животът и ще е в Служба на Майката? И тя ли беше избраница на Майката? Креб и беше казал, когато и обясняваше за тотемите, че има някаква причина, поради която Духът на Великия Пещерен лъв я е избрал. Беше казал, че тя ще се нуждае от силна закрила. Какво означаваше да бъдеш избран от Майката? Затова ли имаше

нужда от закрила? Или че ако станеше Мамутои Пещерният лъв вече нямаше да бъде неин тотем? Вече нямаше да я закриля? Това беше обезпокоителна мисъл. Тя не искаше да загуби тотема си. Тръсна глава като се опита да разсее лошите си предчувствия.

Ако Джондалар се безпокоеше за нейното осиновяване, то този внезапен обрат на нещата още повече го разтревожи. Чу какво си шепнеха хората около него и се зачуди дали наистина е вярно, че тя е била определена да стане една от тях. Може дори да е била Мамутои преди да се загуби, след като Мамут каза, че е родена в Огнището на Мамута.

Ранек ликуваше. Той много искаше Айла да стане една от тях, но ако бъде осиновена от Лъвското Огнище, ще му се пада сестра. А той не изпитваше никакво желание да и бъде брат. Искаше да се събере с нея, но братя и сестри не можеха да се събират. Тъй като и двамата щяха да бъдат осиновени и очевидно не бяха от една майка, той бе готов да намери друго огнище, което да го осинови, за да може да осъществи намерението си, макар че щеше да е много неприятно да прекъсне връзките си с Нези и Талут. Но ако тя бъдеше осиновена от Огнището на Мамута, нямаше да бъде необходимо той да постъпва по този начин. Беше особено доволен, че щеше да бъде осиновена като дъщеря на Мамут, а не като Предопределена да Служи, макар че дори това не би го възпряло.

Нези остана малко разочарована; тя вече беше заживяла с мисълта, че Айла и е дъщеря. Но за нея най-важно си оставаше това, че Айла ще стане част от тях и след като Мамут я искаше, това щеше да допринесе още повече тя да бъде приета добре от Съвета на Лятното събиране. Талут я погледна и когато тя кимна, той отстъпи пред Мамут. И Тюли не възрази. Четиримата бързо се посъветваха и Айла прие. Поради някаква причина, която тя не можеше да определи, на нея и беше приятно, че става дъщеря на Мамут.

Когато полутъмната земянка наново утихна, Мамут вдигна ръка с длан обърната към лицето му.

– Ще излезе ли напред жената, наречена Айла? Стомахът на Айла се сви и с омекнали колене тя се приближи към стареца.

– Желаш ли да станеш една от Мамутоите? – попита той.

– Да – прошепна тя с разтреперан глас.

– Ще почиташ ли Мут, Великата Майка, ще се прекланяш ли пред всички Нейни Духове и, най-вече, ще приемеш ли никога да не обиждаш Духа на Мамута; ще се стараеш ли да си достойна за Мамутоите, да издигаш достойнството на Лъвския бивак и винаги да уважаваш Мамут и същината на Огнището на Мамута?

– Да.

Едва ли беше в състояние да каже нещо повече. Не беше много сигурна какво точно би трябвало да прави, за да постигне всичко това, но определено щеше да положи усилия.

– Този бивак приема ли тази жена? – попита Мамут събранието.

– Да, приемаме я – отговориха му в хор.

– Има ли някой тук, който не я приема?

Настъпи дълга пауза и Айла не беше сигурна, че Фребек няма да се противопостави, но никой не каза нищо.

– Талут, водачо на Лъвския бивак, ще поставиш ли знака? – попита напевно Мамут.

Като видя, че Талут изважда ножа си от канията, Айла усети, как сърцето и заби силно. Това бе нещо неочаквано. Не знаеше какво ще прави той с този нож, но какво и да беше то, знаеше, че няма да и се понрави. Едрият водач хвана ръката и, вдигна ръкава и, допря до нея кремъчния нож и бързо изтегли права рязка над лакътя и от която потеche кръв. Айла усети болката, но не трепна. С още влажния от кръвта нож Талут издълба права линия върху пластинката от бивник, която висеше на врата му и която Мамут държеше. Получи се кърваво улейче. Тогав Мамут изрече някакви слова, които Айла не разбра. Не знаеше, че и другите не ги разбират.

– Сега Айла е зачислена към народа на Лъвския бивак и влиза в състава на Ловците на мамути. – каза Талут. – Тази жена е и винаги ще бъде Айла от Мамутоите.

Мамут взе една купичка и изля на раната и някаква смъдяща течност – тя разбра, че това е антисептичен почистващ разтвор – после я обърна с лице към хората.

– Приветствайте Айла от Мамутоите, член на Лъвския бивак дъщеря на Огнището на Мамута. – Спря за миг, а после добави: – Избрана от Духа на Великия Пещерен лъв.

Хората повториха думите и Айла осъзна, че за втори път в живота и я приемат, осиновяват и правят член на народ, чиито особености и традиции тя много слабо познаваше. Затвори очи и думите отекнаха в съзнанието и. И изведнъж и стана ясно. Мамут беше включил и нейния тотем! Макар че не беше Айла от Клана, тя не беше загубила своя тотем! Продължаваше да е под закрилата на Пещерния лъв. Нещо повече, тя не беше Айла от Ничии род; беше Айла от Мамутоите!

– Където и да се намираш, винаги можеш да предявиш правото си на убежище в Огнището на Мамута, Айла. Моля те, приеми този знак, дъще на моето огнище – каза Мамут и като свали от ръката си гривна от бивник, гравирана със зигзаговидни линии, завърза продупчените и краища точно под порязаното място на ръката и. След това нежно я прегърна.

Очите на Айла бяха пълни със сълзи, когато отиде при нара, където бе положила своите подаръци, но тя ги избърса и най-напред взе една дървена купа. Беше кръгла и здрава, но с удивително гладки и тънки стени. Не се отличаваше нито с боя, нито с резба, а само с фините фигури на сърцевината на дървото, които бяха в симетрично равновесие.

– Моля, приеми подарък купа за лековити растения от дъщеря на огнище, Мамут – каза Айла. – И ако позволиш, дъщеря на огнище ще пълни всеки ден съд с лек за болки в стави, пръсти, ръце и колене.

– А, ще бъде много добре, ако тази зима артритните ми болки намалят – каза той с усмивка, поемайки съда и предавайки го на Талут, който го огледа, кимна и го подаде на Тюли.

Тя придирчиво го разгледа; отначало и се видя простичък поради отсъствието на допълнителна украса, била тя гравирана или рисувана, каквато бе свикнала да вижда. Но когато се вгледа по-внимателно и прокара, пръсти по изключително гладката повърхност, отчитайки идеалната форма и симетричност, трябваше да се съгласи, че това бе едно майсторски изработено произведение на изкуството, може би най-изкусното, което някога бе виждала. Купата обиколи хората и предизвика интерес и любопитство по отношение на другите подаръци, които Айла бе донесла, като всеки се питаше дали всички дарове са така прекрасно необичайни.

Талут бе следващият, който излезе напред и прегърна силно Айла, а след това и подари кремъчен нож с бивникова дръжка в кания от червена необработена кожа с гравирана изкусна плетеница, подобно на ножа, който Диджи носеше на колана си. Айла извади ножа от канията и веднага позна, че острието е направено от Уимез. Предположи, че оформянето и гравирването на дръжката е работа на Ранек.

Извади тежък топ тъмна козина за Талут. Лицето му грейна в широка усмивка, когато разгъна мантията, направена от цяла бизонска кожа и

я метна на гърба си. С плътната грива и дебелията на раменете кожа той изглеждаше още по-едър, което му се понарави. После забеляза начина, по който тя прилепваше към раменете му и се спускаше на меки гънки и се вгледа в меката и еластична вътрешност на наметалото.

– Нези! Я виж! – каза той. – Виждала ли си друг път толкова мек косъм на необработена бизонска кожа? И знаеш ли как топли. Няма да я прекрояваме на никаква друга дреха! Ще я нося просто така, както си е.

Айла се усмихна, зарадвана от неговото задоволство. Беше и приятно, че Талут хареса подаръка и. Застанал по-назад, Джондалар наблюдаваше сцената над няколко глави, които се трупаха пред него и също се радваше на реакцията на Талут. Беше я предугадил и изпитваше задоволство, че очакванията му се оправдаваха.

Нези нежно прегърна Айла и я окичи с огърлица от подобрани с вкус и подредени по големина спираловидни раковинки, внимателно разделени една от друга с грижливо нарязани с трион малки отрязъци твърди кухи кости от северна лисица, а отпред висеше кучешки зъб от голям пещерен лъв. Айла я пое и задържа, докато Трони я завързваше отзад на врата и, после я огледа и и се възхити, вдигна лъвския зъб и се зачуди как са могли да пробият дупката в основата му.

Айла вдигна завесата пред нара и извади една много голяма покрита кошница. Постава я в краката на Нези. Кошницата изглеждаше съвсем обикновена. Никоя от тревите, от които беше оплетена, не беше боядисана, страните и капакът и не бяха украсени от никакви геометрични фигурки или стилизирани птици и животни. Но като се вгледа внимателно, жената забеляза фината и шарка и изкусната и направа. Беше достатъчно непромокаема, за да се използва за готвене, реши тя.

Нези вдигна капака, за да я разгледа и целият бивак ахна от изненада. Кошницата, разделена на сектори с еластична брезова кора, беше пълна с храна. Имаше малки твърди ябълки, сладки и пикантни диви моркови, белени възлести корени от богати на скорбяла фъстъци, пресовани сушени череша, изсушени, но все още зелени пъпки от гергина, кръгъл и зелен млечен фий, изсушен заедно с шушулките, сушени гъби, сушени стръкове зелен лук и някакви непознати сушени листа и нарязани растения. Нези разгледа асортимента от растения и сърдечно и се усмихна. Това беше идеален подарък.

След това се приближи Тюли. Нейната прегръдка за добре дошла не бе лишена от нежност, но бе по-официална, а начинът, по който връчи подаръка си на Айла, макар и без предвзетост, беше издържан в духа на истинската церемониалност. Той бе малък съд с фина украса. Беше

издялан от дърво и оформен като малка кутийка със заоблени ъгли. На нея бяха гравирани и изписани фигурки с риби. Кутията беше облепена с раковинки. Създаваше впечатление за вода, пълна с жива риба и подводни растения. Когато Айла вдигна капака, разбра предназначението на скъпоценната кутия. Тя бе пълна със сол.

Имаше известна представа за стойността на солта. Когато, като малка, живееше с Клана, чиято пещера бе разположена близо до Беранско море, приемаше солта като нещо обикновено. Получаваше се сравнително лесно, даже консервираха част от рибата с нея, но когато се придвижи навътре в материка и заживя в своята долина, тя не разполагаше с никаква сол и и трябваше доста време докато свикне с липсата и. А Лъвският бивак бе още по-далеч от морето. Солта и мидите трябваше да се пренасят на дълго разстояние и въпреки това Тюли и подари цяла кутия с нея. Това бе рядък и скъп подарък.

Айла изпитваше истинско страхопочитание, когато поднесе на водачката своя подарък и се надяваше, че Джондалар правилно бе преценил какво би било най-подходящо. Беше подбрала, необработена кожа на снежен леопард, който се бе опитал да грабне плячката от ръцете и през зимата, когато тя и Бебчо се учеха да ловуват заедно. Тогава тя просто искаше да го изплаши, но младият пещерен лъв имаше други намерения. Айла бе зашеметила възрастната, макар и дребна котка с камък, изстрелян от прашката и но когато и се стори, че ще се завърже битка, тя я довърши с друг камък.

Подаръкът бе явно неочакван и очите на Тюли издаваха задоволството и, но едва след като се поддаде на изкушението да метне на раменете си разкошната дебела зимна кожа, тя забеляза уникалното и качество, същото, което бе подчертал и Талут. От вътрешната страна тя бе невероятно мека. Обикновено обработените кожи с косъм биваха по-твърди от суровите. Поради естеството си, кожата с козина можеше да се обработва само от едната страна със скрепки, които се използваша, за да се разтегли и омекоти. И макар че по този начин се получаваше по-дълготрайна и по-здрава материя, отколкото кожите на Айла, които бяха обработени само с мазнина, методът на Мамутоите за запазване на кожите с косми не ги правеше така меки и еластични. Тюли беше по-силно впечатлена, отколкото очакваше и реши да разбере какъв е методът на Айла.

Уимез се приближи с предмет, увит в мека кожа. Тя го отвори и дъхът и спря. Беше великолепно острие за копие, като онези, на които така се бе възхитила. Проблясваше на светлината на огъня като шлифован

скъпоценен камък и беше още по-ценно. Нейният подарък за него бе здрава подова рогозка от трева, на която да сяда, когато работи. Повечето от плетените кошници и рогозки на Айла бяха без цветни фигури, но през последната зима в пещерата си тя бе започнала да прави опити с различни треви, които имаха разнообразни естествени цветови окраски. В съчетание с нейните обичайни плетки се получи рогозка с фин, но ярко изразен модел на звездно небе. Тя остана много доволна, когато го завърши и когато подбираще подаръците, неговите лъчи, насочени от един център, и напомниха за красивите остриета на Уимез, а десенът на плетката наемкваше за малките фини отломки, които той отцепваше. Чудеше се дали ще го забележи.

След като я разгледа, той и подари една от редките си усмивки.

– Прекрасна е. Напомня ми за произведенията на майката на Ранек. Тя владееше тъкането с треви повече от всеки друг. Би трябвало да я запазя, да я окача на стената, но вместо това ще я използвам. Ще седя на нея, когато работя. Ще ми помага в осъществяването на замисъла ми.

В приветствената му прегръдка нямаше и помен от съдържаният му маниер на говорене. Тя долови, че зад кротката фасада на Уимез се криеше дружелюбен, сърдечен и отзивчив човек.

Раздаването и приемането на подаръци не бе подчинено на някаква специална последователност или ред и Айла забеляза, че следващият, който чакаше край нара, за да бъде удостоен с нейното внимание, бе Ридаг. Тя седна до него и отвърна на горещата му прегръдка със същото пламенно притискане. Тогава той отвори дланта си и и подаде дълга кръгла тръбичка, куха кост от крак на птица, с изрязани върху нея отвори. Тя я взе и я повъртя я в ръце – не разбираше какво е предназначението и. Той си я взе, допря я до устните си и я наду. Чу се силно пронизително изсвирване. Айла опита и се засмя. Тогава тя му подари топла непромокаема качулка от лакомец, изработена в стила на Клана, но когато той я постави на главата си, Айла изпита силна мъка. Ридаг твърде много и напомняше за Дърк.

– Аз му дадох такава свирка, за да ме вика, когато му трябвам. Понякога не му стига дъх, за да изкрещи, но има достатъчно, за да свирне – обясни и Нези, – но тази я е направил сам.

Диджи я изненада с тоалета, който беше решила да облече същата вечер. Когато видя с какви очи го гледа Айла, Диджи реши да и го подари. Айла не можеше да продума – само се взираше в одеждата, докато очите и се насълзиха.

– Досега никога не съм имала толкова красива дреха! Сетне тя

връчи на Диджи своя дар – една купчина кошници и няколко красиво изработени дървени съдове с различни размери, които биха могли да служат за чаши или за поднасяне на супа, че дори и за готвене и които тя би могла да използва в своето огнище, след като се събере с Бранаг. В област, където дървото се срещаше сравнително рядко и за кухненски съдове се използваха предимно кости и бивници, тези предмети бяха много специален подарък. И двете бяха много доволни и се прегърнаха сърдечно като сестри.

За да и покаже, че не му се свиди да и даде приличен подарък, Фребек и поднесе чифт ботуши от кожа с козина, високи до коленете, украсени и навити на масур в горната си част, а тя беше доволна, че е избрала за него една от най-хубавите си кожи на северен елен, убит през лятото. Косъмът и беше кух, всяка власинка представляваше миниатюрна тръбичка пълна с въздух, с което се създаваше естествена топлоизолация. От всички животински кожи това беше както най-топлото, така и най-лекото облекло, най-практично и удобно за студения зимен ловен сезон, поради което беше най-ценната материя. От парчетата, които му даде, можеше да се направи пълен комплект туника и панталони, които толкова много щяха да топят, че през най-студения период щеше да му е необходима само една допълнителна връхна дреха и нямаше да пъшка под тежки одежди. Подобно на другите преди него, и той забеляза мекотата на обработените и кожи, но не каза нищо и приветствената му прегръдка беше строго официална.

Фрали подари на Айла ръкавици в тон с ботушите, а Айла дари бременната жена с разкошен дървен готварски съд, в който имаше кесия сушени листа.

– Надявам се, че този чай ще ти хареса, Фрали – каза тя и я погледна право в очите, сякаш, за да наблегне на думите си. – Хубаво е сутрин да изпиваш по една чаша от него, когато се събудиш и, да кажем, още една преди сън. Ако ти хареса, ще ти дам още, когато този свърши.

Фрали кимна и я прегърна. Фребек ги изгледа подозрително, но Айла просто връчваше подарък, а той едва ли можеше да се оплаче заради дар, даден на Фрали от най-новата членка на Лъвския бивак, нали? Айла не беше напълно доволна от обстоятелствата. Би предпочела да лекува Фрали пряко и открито, но дискретното лечение беше по-добро, от липсата на каквато и да е помощ, а Фрали не искаше да се постави в положение, при което би изглеждало, че се опитва да избира между майка си и стопанина си.

Следващата беше Крози и тя кимна одобрително на Айла, после и

подаде малка кожена торбичка, защита отстрани и събрана отгоре. Беше боядисана в червено, с изящна украса от малки бивникови мъниста, избродирани в бяло с триъгълници, насочени надолу. По кръглия ръб на дъното и бяха разположени малки бели пера от жерав. Айла и се възхити, но тъй като не понечи да я отвори, Диджи я подкани да го стори. Вътре имаше влакна и конци от мамутска прежда, сухожилия, животинска козина и растителни влакна; всичките бяха грижливо навити на кръгове или на кокалчета. В шивашката торбичка имаше и остри ножчета и шила за рязане и пробиване. Айла се зарадва. Много и се искаше да изучи методите, които Мамутоите използваша при направата и украсата на дрехи.

Тя взе от нара си малък дървен съд с плътно затварящ се капак и го подаде на старицата. Когато Крози го отвори, тя погледна Айла с озадачено изражение. Беше пълна с чиста, мека лой – безвкусна, безцветна животинска мазнина, претопена в кипяща вода. Тя я помириса, усмихна се, но все още бе озадачена.

– Правя розова вода от венчелистчетата... смесвам с... други неща – започна да и обяснява Айла.

– Предполагам, че затова мирише така хубаво, но за какво служи тя? – попита Крози.

– За ръце, лице, лакти, ходила. Действа хубаво. Прави гладки – каза Айла и като гребна мъничко от лойта натри с нея горната част на сухата, набръчкана и попукана ръка на старицата. След като я втри, Крози докосна ръката си, после затвори очи и бавно опипа мястото, където кожата и бе станала по-гладка. Когато свадливата старица отвори очи, на Айла и се стори, че в тях има повече блясък, макар че не видя сълзи, но когато Крози я прегърна силно за добре дошла, тя усети, че тялото и трепери.

Всяка размяна на подаръци караше хората да очакват следващия дар с по-голямо нетърпение, а Айла изпитваше удоволствие и когато даваше и когато получаваше. Нейните подаръци бяха толкова необичайни за тях, колкото и техните за нея и за Айла бе еднакво приятно, че нейните дарове се приемат добре и че техните предизвикват у нея силен изблик на чувства. Никога не се бе чувствала толкова важна фигура и така желана, никога преди не бе приемана с такова гостоприемство. Ако си позволеше да мисли за това, имаше опасност от очите и да бликнат сълзи на радост.

Ранек се мъдреше на опашката, изчаквайки да се изчерпят останалите дарове. Искеше да бъде последен, та неговият подарък да не бъде

объркан с останалите. Щеше му се неговият да е най-впечатляващ сред всичките тези специални и уникални подаръци. Айла вече преместваше нещата от нара, който бе все така запълнен като в началото, когато видя подаръка, който бе избрала за Ранек. Трябваше да се замисли за миг, за да осъзнае, че с него все още не са си разменили подаръци. Взе подаръка си и се обърна, за да го потърси. В същия миг пред нея блеснаха зъбите му и тя видя ироничната му усмивка.

– Остана ли някой забравен дар и за мен? – подразни я той.

Беше толкова близо, че тя ясно виждаше големите му черни зеници и за пръв път в тъмнокафявото на очите му – на дълбоките му, влажни и покоряващи тъмни очи – блещукаха слаби искрици, съсредоточаващи се в една точка. Тя долови излъчваща се от него топлина, която я смути.

– Не, а-а... не забравен... Ето – смутолеви тя като си спомни, че подаръкът е в ръцете и и го вдигна.

Той го погледна и очите му доволно блеснаха при вида на дебелите и пищни кожи от полярни лисици с белотата на зимата, които тя му подаде. Моментното му колебание и даде възможност да се овладее и когато той я погледна, в очите и играеше дяволита усмивка.

– Аз мисля, че ти забравя.

Той се усмихна широко не само на бързината, с която тя поде играта с шегите, но и защото това бе подходящо встъпление за връчването на подаръка му.

– Не. Не съм забравил. Заповядай – каза той и извади иззад гърба си предмета, който криеше. Тя погледна резбованото изделие от бивник, сгущено в ръцете му и почти не повярва на очите си. Дори когато той я освободи от белите кожи, които държеше в ръцете си, Айла пак не поsegна да вземе подаръка. Не смееше да го докосне. После вдигна смаяния си поглед към него.

– Ранек – прошепна тя и протегна ръце, но пак се поколеба. Наложил се той да я подкани и тогава тя взе фигурката толкова внимателно, като че ли тя всеки момент можеше да се разпадне. – Та това е Уини! Сякаш взел Уини и направил малка! – възкликна тя като въртеше в ръцете си изящния, изваян от бивник кон, който не бе по-дълъг от седем-осем сантиметра. Скулптурката бе леко оцветена: кожата на животното бе обогрена с жълта охра, краката, твърдата грива и гръбнака до опашката – със стрити дървени въглища, за да съответстват на цвета на Уини. – Виж, малки уши, съвсем същи. И копита, и опашка. О, Ранек, как го постигна?

Ранек беше на седмото небе от щастие и я поздрави за

осиновяването и с топла прегръдка. Нейната реакция бе точно такава, на каквато се бе надявал и дори бе сънувал и любовта в прикованите му върху нея очи бе така неприкрита, че Нези се просълзи. Тя погледна Джондалар и разбра, че той е забелязал чувствата му. На лицето му беше изписано силно терзание. Тя поклати разбиращо глава.

Когато размяната на подаръци приключи, Айла отиде с Диджи в Огнището на Зубъра, за да се преоблече в новия тоалет. Още откак Ранек се бе сдобил с чуждата риза, Диджи бе правила опити да постигне цвета и. Най-сетне бе почти успяла и от кремовата кожа бе ушила туника с остро деколте и къси ръкави, с подгъв във формата на буквата V и панталони в същия цвят, които се връзваха с плетени шнурове в ярки цветове, които бяха в тон с мотива на ризата. Прекараното на открито лято бе оставило дълбок тен върху кожата на Айла, русата и коса бе още повече просветляла и бе станала почти като цвета на лицевата кожа. Тоалетът и бе по мярка, сякаш бе ушит за нея.

С помощта на Диджи Айла отново постави на ръката си гривната на Мамут, после окачи ножа от Талут с червената кания и огърлицата от Нези, но когато младата жена-Мамутои и предложи да свали от врата си износената, захабена и безформена кожена кесийка, Айла решително отказа.

– Диджи, това мой амулет. Съхранява Дух на Пещерен лъв, на Клан, на мен. Малки частици, както резба на Ранек е малка Уини. Креб ми каза, че ако изгубя амулет, тотем не може да ме намери. Аз ще умра – опита се да обясни Айла.

Диджи се замисли за миг, загледана в Айла. Целият ефект на тоалета се губеше заради захабената кожена кесийка. Даже каишката през врата и беше оръфана, но това внезапно и даде една идея.

– Айла, какво правиш, когато се износи? Каишката май скоро ще се скъса – попита Диджи.

– Правя нова кесия, нова каишка.

– Значи не торбичката е важна, а това, което е вътре в нея, нали така?

– Да...

Диджи се огледа и изведнъж забеляза шивашката торбичка, която Крози беше подарила на Айла. Взе я, внимателно изсипа съдържанието и на нара и я подаде на Айла.

– Има ли някаква причина, поради която не можеш да използваш тази? Можем да я завържем на гердан от мъниста – един от тези в косата ти ще свърши отлична работа – и така ще можеш да я носиш на

шията си.

Айла пое красиво украсената торбичка от Диджи, огледа я, после обви с ръка старата кожена кесийка и усети чувството на спокойствие, което амулета на Клана предизвикваше у нея. Но тя вече не беше от Клана. Не беше загубила тотема си. Духът на Пещерния лъв продължаваше да я закриля и знаците, които беше получила продължаваха да бъдат от значение, но сега вече тя бе Мамутои.

Когато Айла се върна в Огнището на Мамута, тя изглеждаше съвсем като жена-Мамутои, една красива, добре облечена жена-Мамутои с висок статус и очевидна стойност и във всички погледи се четеше одобрение на най-новата членка на Лъвския бивак. Но два чифта очи излъчваха и нещо повече от одобрение. От тъмните, смеещи се очи струеше любов и копнеж, в тях се криеше надежда, не по-слаба от мъката на други, невероятно сини очи.

Манув, с Нуви в скута си, сърдечно се усмихна на Айла, когато тя мина покрай него, запътила се да прибере останалите си дрехи. Тя просия в отговор на усмивката му. Така преливаше от радост и щастие, че едва се съдържаше. Беше Айла от Мамутоите и възнамеряваше да стори всичко, на което бе способна, за да бъде изцяло една от тях. Тогава зърна в гръб Джондалар, който разговаряше с Дануг и въодушевлението и се изпари. Нещо в позата му или в положението на раменете му, нещо на подсъзнателно ниво я накара да се спре. Джондалар не изглеждаше щастлив. Но какво би могла да направи тя сега?

Побърза да вземе огнените камъни. Мамут и бе казал да изчака и да ги раздаде по-късно. Една подходяща церемония би придала на камъните нужното значение и би повишила стойността им. Тя взе малките жълтеникаво сиви отломъци от железен пирит с металическа окраска и ги отнесе в огнището. Мина зад Тюли, която разговаряше с Нези и Уимез и я чу да казва:

– ...просто нямах представа, че тя притежава такова богатство. Ами вижте само кожата. Бизонската, тези от бяла лисица и снежния леопард – тук такива не се срещат всеки ден...

Айла се усмихна и радостта и се върна. Подаръците и бяха добре приети и оценени.

Старият властелин на загадките не си беше губил времето. Докато тя се преобличаше, той стори същото. Беше изрисувал лицето си със зигзаговидни линии, които подчертаваха татуировката му, а за наметало си беше сложил кожата от пещерен лъв, същата, с чиято опашка се перчеше Талут. Огърлицата на Мамут се състоеше от къси парчета

издълбан бивник от малък мамут, редуващи се с кучешките зъби на няколко различни животни, включително един от пещерен лъв, който приличаше на нейния.

– Талут планира лов, затова аз ще Търся – каза и шаманът. – Присъедини се към мен, ако можеш – и ако искаш. Във всеки случай, имай готовност.

Айла кимна, но стомахът и се сви.

Тюли приближи към огнището и и се усмихна.

– Не знаех, че Диджи е имала намерение да ти подари този тоалет – каза тя. – Не мисля, че бих одобрила това предварително, тя вложи много труд в него, но трябва да призная, че много ти отива, Айла.

Айла само се усмихна, защото не знаеше как да отговори.

– Точно затова и го дадох, Мамо – каза Диджи, приближавайки с инструмента си от череп. – Опитвах се да изпирам процеса на това особено олекотяване на вече обработената кожа. Винаги мога да уشيا нов тоалет.

– Аз съм готов – обяви Торнек като се появи с инструмента си от мамутска кост.

– Добре. Можете да започнете да свирите веднага, щом Айла тръгне да раздава камъните – каза Мамут. – Къде е Талут?

– Налива от своята напитка – отвърна Торнек с усмивка – и е много щедър. Каза, че иска празненството да подхожда на случая.

– И още как! – възкликна едрият водач. – Айла, вземи, донесох ти чаша. Та нали ти си виновницата за това празненство!

Айла опита питието – ферментиралата напитка все още не бе по вкуса и, но останалите Мамутои явно я харесваха. Реши, че и тя ще се научи да я харесва. Искаше да е една от тях, да прави това, което те правят, да харесва това, което те харесват. Изпи чашата. Талут веднага я напълни отново. – Айла, Талут ще ти каже кога да започнеш да раздаваш камъните. Удряй с всеки, за да се получи искра преди да го подадеш – инструтира я Мамут.

Тя кимна, погледа чашата в ръката си, изпи съдържанието и като разтърси глава от силното питие и я остави, за да вземе камъните.

– Сега Айла е част от Лъвския бивак – каза Талут, когато всички утихнаха, – но тя ще направи още един подарък. За всяко огнище ще има по един камък за запалване на огън. Нези поддържа огъня в Лъвското огнище. Айла ще и даде запалителния камък, за да го съхранява.

Айла се запъти към Нези и удари с железния пирит по кремъка, при което изскочи ярка искра, после и подаде камъка.

– Кой съхранява огъня в Лисичето огнище? – продължи Талут, а Диджи и Торнек задумкаха с кестените си инструменти.

– Аз. Ранек съхранява огъня в Лисичето огнище. Айла му занесе камък, от който също изтръгна искра.

Но когато му го подаде, той пошепна с тих, нежен глас:

– Лисичите кожи са по-меки и по-красиви от всички, които съм виждал досега. Ще ги държа на леглото си и ще си мисля за теб всяка нощ, когато усещам меката им ласка по голата си кожа – и той я докосна съвсем леко по лицето с опакото на ръката си, но тя почувства допира като удар.

Отдръпна се объркана, докато Талут питаше кой е пазителят на огъня в Огнището на Северния елен и трябваше два пъти да удари с камъка, за да предизвика искра за Трони. Фрали пое камъка, предназначен за Огнището на Жерава и когато дойде време Тюли да вземе своя и Айла да даде на Мамут един отломък за Огнището на Мамута, тя вече се чувстваше замаяна и с облекчение приседна край огъня, където и посочи Мамут.

Ефектът от биенето на барабаните се засилваше. Звукът беше успокояващ и същевременно призивен. Землянката бе полутъмна – единственото осветление идваше от малък огън, който гореше зад екрана. Тя дочу нечие дишане наблизко и се огледа, за да види откъде идва. До огъня беше приклеknал човек – а дали не беше лъв? Дишането се превърна в тихо ръмжене, почти, но не съвсем – за нейното чувствително ухо – като предупредителното ръмжене на пещерен лъв. Барабаните, към които се бе присъединил и вокал, подеха звука и го усилиха, придавайки му резонанс и дълбочина.

Изведнъж лъвската фигура скочи със свиреп рев и по екрана премина силуета на лъв. Но почти моментално се вкамени, изненадана от непреднамерената реакция на Айла. Тя отправи предизвикателство към лъвската сянка с такова истинско и застрашително ръмжене, че повечето от присъстващите ахнаха. Силуетът възвърна лъвската си поза и отговори с успокояващо ръмжене на лъв, който се оттегля. Айла нададе победоносен рев, после започна да повтаря:

– Хък, хък, хък – звуците постепенно утихнаха сякаш лъвът се отдалечаваше.

Мамут вътрешно се усмихна. „Нейният лъв е така съвършен, че би заблудил и истинско животно“ – помисли си той, доволен, че тя спонтанно се бе включила в играта му. И самата Айла не знаеше защо постъпи така, макар че след първото си импровизирано предизвикателство и

беше забавно да разговаря с Мамут като с лъв. Откакто Бебчо беше напуснал нейната долина не беше правила подобно нещо. Барабаните подеха и подсилиха сцената, а сега следваха силуета, който се движеше пъргаво по екрана. Айла бе достатъчно близо, за да види, че това е Мамут, но дори и тя се поддаде на внушението. Въпреки това се зачуди как обикновено скованият от артрит старец успява да се движи с такава лекота. Спомни си, че преди известно време го бе видяла да поглъща нещо и предположи, че може да е било силно болкоуспокояващо средство. На следващия ден вероятно щеше да страда след всичко това. Изведнъж Мамут изскочи иззад екрана и клекна до барабана си от мамутски череп. Задумка бързо по него, след това внезапно спря. Взе една чаша, която Айла не бе забелязала, отпи от нея и като се приближи я поднесе на младата жена. Без да му мисли много-много тя отпи мъничко, после още, макар че напитката имаше остър мускусен вкус и беше неприятна. Подтиквана от говорещите барабани, тя скоро започна да усеща действието и.

Пламъците, подскачащи зад екрана, създаваха илюзията, че нарисваните върху него животни се движат. Те я доведоха до състояние на транс, тя съсредоточи цялото си внимание върху тях и само отдалеч чуваше гласовете на хората от бивака, който започнаха да напяват. Проплака бебе, но звукът сякаш идваше от някакъв друг свят, а тя бе изцяло погълната от странните стрелкащи се движения на животните върху екрана. Бяха почти като живи, а музиката на барабаните я изпълваше с тропота на копита, мученето на телета и тръбния зов на мамути.

И ето че тъмнината изчезна. Вместо нея се появи слънце, забулено в облаци, огряващо заснежена равнина. Там се бе сгушило малко стадо мускусни бикове, около което бушуваше снежна виелица. Когато се снижи, тя усети, че не е сама. С нея беше Мамут. Сцената се измести. Бурята бе отминала, но в степта като призрачни привидения се носеха виещи снежни вихрушки. Двамата с Мамут се отдалечиха от пустошта. Тогаво Айла забеляза няколко бизона, застанали стоически откъм подветрената страна на тясна долина, опитвайки се да се скрият от вятъра. Тя се носеше напред, прелитайки над речната долина, която беше издълбала дълбоки оврази. Проследиха един приток, който се стесняваше напред в каньон с отвесни стени и тя видя познатата и пътечка нагоре по сухото русло, в което течеше вода само през дъждовния сезон.

След това се озова в тъмно пространство, над малък огън и хора, сгушили се около екран. Чу тих напев с непрестанно повтарящ се звук. Когато клепачите и трепнаха и тя отвори очи, Айла видя пред себе си

замъглени лица и разпозна Нези, Талут и Джондалар, които я гледаха разтревожено.

– Добре ли си? – попита Джондалар на езика на Зеландониите.

– Да, да. Добре съм, Джондалар. Какво стана? Къде бях?

– Ами ти трябва да ми кажеш.

– Как се чувстваш? – попита Нези. – След такова преживяване Мамут обича да пие от този чай.

– Много съм добре – каза тя като седна и пое чашата. Наистина се чувстваше отлично. Малко уморена и замаяна, но добре.

– Айла, мисля, че този път не ти беше така страшно – каза Мамут, приближавайки се към нея.

Айла се усмихна.

– Не, не съм уплашена, но какво направихме ние?

– Ходихме да Търсим. Мислех, че си Търсачка. Затова си дъщеря на Огнището на Мамута – каза той. – Имаш и други естествени Таланти, Айла, но се нуждаеш от обучение. – Мамут видя, че тя се понамръщи. – Не се безпокой за това сега. Има време да го обмислиш по-късно.

Талут наля на Айла и на още няколко души допълнително от своето питие, докато Мамут им разказваше за Търсенето, къде са ходили, какво са намерили. Тя я изгълта – така не беше толкова неприятна – после се опита да слуша, но питието бързо я удари в главата. Стана разсеяна, видя че Диджи и Торнек още свирят на инструментите си, но така ритмично и призивно, че и се прииска да затанцува. Това и напомни за Женския танц на Клана и и беше много трудно да следи какво говори Мамут.

Усети, че някой я гледа и се обърна. Недалеч от Лисичето огнище видя Ранек, който не сваляше поглед от нея. Усмихна и се и тя отвърна на усмивката му. Неочаквано видя, че Талут отново пълни чашата и. Ранек се приближи и също поднесе своята, за да бъде напълнена; Талут му наля и отново насочи вниманието си към обсъждането.

– Това не ти е интересно, нали? Я да отидем ей там, където свирят Диджи и Торнек – каза тихичко на ухото и Ранек.

– Мисля, не бива. Говорят за лов – каза Айла и се заслуша в сериозните разисквания, но беше изпуснала толкова много, че не можа да разбере докъде са стигнали, а те като че ли не забелязваха дали тя слуша или не.

– Нищо няма да изпуснеш. Ще ни го разправят по-късно. Я чуй това – каза той и спря за говори, за да долови тя пулсиращите музикални звуци, идващи от другия край на огнището. – Не ти ли се иска да видиш как Торнек го постига? Той наистина е много добър.

Айла се наклони по посока на звука, привлечена от ритмичния такт. Хвърли поглед на групата, кроюща ловни планове, след това на Ранек и лицето и се озари от сияйна усмивка.

– Да, май че е по-добре да видя как свири Торнек! – каза тя, доволна от себе си.

Когато се изправиха, Ранек, който беше застанал близо до нея, я спря.

– Айла, трябва да спреш да се усмихваш – каза и той със сериозен и суров глас.

– Защо? – попита тя, много озадачена. Усмивката и се стопи и тя се зачуди какво лошо е сторила.

– Защото си толкова прекрасна, когато се усмихваш, че дъхът ми спира – каза Ранек съвсем сериозно, след което продължи: – а как ще мога да вървя с теб, ако нямам дъх?

Доловила комплимента, Айла се усмихна отново, сетне се изкикоти като си представи как той не може да си поеме дъх заради нейната усмивка. „Това, разбира се, беше шега“ – помисли си тя, макар че не беше съвсем сигурна, че той се шегува. Закрачиха към новия вход на Огнището на Мамута.

Джондалар проследи с поглед приближаващата двойка. Той се наслаждаваше на ритмите и мелодията, докато я чакаше, но не му стана приятно, когато видя, че тя се отправя към музикантите с Ранек. Усети как гърлото му се сви от ревност и диво му се прииска да удари мъжа, който се осмеляваше да задиря жената, която той обичаше. Но Ранек, колкото и да беше различен, си беше Мамутои и принадлежеше към Лъвския бивак. Джондалар беше само гост. Всички щяха да застанат на страната на своя човек, а той беше сам. Опита се да се овладее и да помисли трезво. Та Ранек и Айла просто вървяха заедно. Какво би могъл да възрази против това?

От самото начало бе изпитвал смесени чувства по отношение на нейното осиновяване. Искаше тя да принадлежи към някоя група хора, защото тя го искаше и признаваше, че така би била приета по-добре от неговия народ. Беше видял колко е щастлива, когато разменях подаръците и се радваше за нея, но се чувстваше някак дистанциран от онова, което ставаше край него и повече от всякога се тревожеше, че тя може да не пожелае да замине с него. Чудеше се дали не трябваше да се съгласи и него да осиновят.

В началото се чувстваше съпричастен с осиновяването на Айла. Но сега се възприемаше като външен човек, дори спрямо Айла. Тя вече бе

една от тях. Това беше нейната нощ, нейното празненство, нейното и на Лъвския бивак. Не и беше направил никакъв подарък и не беше получил дар от нея. Дори не беше му минало през ума, макар че сега съжаляваше. Но той нямаше какво да подари, нито на нея, нито на когото и да било. Беше пристигнал тук с празни ръце, а и не беше прекарал години в изработване и трупане на предмети. По време на пътешествията си беше научил много неща и беше натрупал много знания, но още не беше имал възможността да се възползва от придобитото. Единственото, което беше донесъл със себе си, беше Айла.

Със смръщено лице Джондалар наблюдаваше как тя се смее заедно с Ранек. Почувства се като неканен натрапник.

Когато обсъждането приключи, Талут наля по още малко от ферментиралата си напитка, направена от скорбялата на хвоц и различни други съставки, с които постоянно експериментираше. Веселието, в центъра, на което бяха Диджи и Торнек, стана още по-бурно. Те свиреха, а останалите пееха, ту всички заедно, ту поотделно. Някои подеха танц, който не бе така енергичен, както онзи, който Айла бе наблюдавала преди това навън; това бяха по-скоро фини, едва доловими движения на тялото на място, в такт с ритъма, често съпроводени с пеене.

Погледът на Айла често се спираше на Джондалар и тя забеляза, че той се държи някак настрана. На няколко пъти тя понечи да иде при него, но все ставаше нещо, което я възпрепятстваше. Имаше толкова много хора и всички се надпреварваха да ангажират вниманието и. Тя не се владееше напълно след питието на Талут и вниманието и можеше да бъде отвлечено лесно.

Когато дойде нейният ред да подумка по барабана от череп, музикалният инструмент на Диджи, тя бе ентузиазизирано насърчавана и си припомни някои от ритмите на Клана. Бяха сложни, акцентирани, необикновени и интригуващи за ухото на Лъвския бивак. Ако Мамут имаше някакви съмнения относно произхода на Айла, спомените, предизвикани от нейното изпълнение, окончателно ги разсеяха.

Сетне Ранек стана и затанцува, пеейки закачлива песен изпълнена с намеци и двусмислия за Удоволствията от Подаръците, отправени към Айла. Тя предизвика широки усмивки и красноречиви погледи и подтекстът и беше така очевиден, че Айла се изчерви. Диджи и показва как да изтанцува и изпее сатиричния отговор, но накрая, където за финал се предвиждаше намек за приемане или отхвърляне на предложението, Айла спря. Не можеше да стори нито едното, нито другото. Тя не разбираше добре деликатните моменти в играта и макар да не възнамеряваше да насърчава Ранек, не и се искаше да оставя у него впечатлението, че не го харесва. Ранек се усмихна. Под прикритието на хумора тази песен често се използваше като лицепрятно средство за проверка дали интересът е взаимен. Не би го спрял дори твърд отказ, всяка друга по-слаба реакция бе обещаваща за него.

Айла бе замаяна от питието, от смеха и от вниманието, което и се оказваше. Всички искаха да я привлекат в своята компания, да

разговарят с нея, да я слушат, да я прегърнат през раменете и да почувстват близостта и. Не си спомняше друг път да се е забавлявала така, да е изпитвала такава радост и топлина, или да е била толкова желана. А всеки път, като се обърнеше, виждаше една омайваща, сияйна усмивка и искрящи тъмни очи, впити в нея.

С напредването на нощта групата започна да намалява. Децата заспаха и бяха отнесени в леглата. По предложение на Айла Фрали си бе легнала рано, последвана скоро след това от цялото Огнище на Жерава. Трони, която се оплакваше от главоболие – тази вечер тя не се чувстваше добре – отиде в огнището си, за да накърми Хартал и заспа. Тогава и Джондалар се измъкна. Изпъна се на нара в очакване на Айла като не преставаше да я наблюдава.

Уимез бе станал необичайно словоохотлив след няколко чаши боза, налети му от Талут – разказваше истории и отправяше закачливи забележки в началото към Айла, след това към Диджи и накрая към всички жени. Неочаквано това най-сетне събуди интереса на Тюли и тя започна да отвърща на задявките и шегите му. Даже го покани да прекара нощта с нея и Барзек в Огнището на Зубъра. След смъртта на Дарнев не бе споделяла леглото си с втори мъж.

Уимез реши, че не би било лошо да отстъпи огнището на Ранек, пък и да покаже, че не смята за неуместно желанието на една жена да предпочете двама мъже. Не беше сляп за това, което ставаше, макар да се съмняваше, че Ранек и Джондалар биха могли да постигнат някакво споразумение. При това тази вечер едрата жена изглеждаше особено привлекателна, а тя бе високо ценена като достойна водачка, която можеше да даде много висок статус. Кой можеше да каже какви промени би му бе приискало да осъществи, ако Ранек решише да промени състава на Лисичето огнище?

Скоро след като тримата се насочиха към задната част на земята, Талут подмами Нези за Лъвското Огнище. Диджи и Торнек се впуснаха в експерименти с инструментите си, забравяйки всички останали и на Айла и се стори, че чу някои от нейните ритми. После осъзна, че двамата с Ранек разговарят насаме и се чувства неловко.

– Струва ми се, че всички си легнаха – рече тя леко завалено.

Беше под въздействието на бозата и както стоеше се полюшваше напред-назад. Повечето лампи бяха угасени и огънят гореше със съвсем слаб пламък.

– Ами, може би и ние трябва да си легнем – отвърна той с усмивка.

Айла долови неизказаната покана в блесналите му очи и това и

допадна, но не знаеше как да се справи със създалата е ситуация.

– Да, уморена съм – каза тя и тръгна към своя нар. Ранек я хвана за ръката и я задържа.

– Айла, не си отивай.

Усмивката му бе изчезнала, гласът му бе настойчив. Тя се обърна и в следващия миг бе в прегръдките му и устните му силно се впиха в нейните. Тя полуотвори своите и неговата реакция беше светкавична. Целуваше я навсякъде, по устните, по шията, по врата. Ръцете му посегнаха към гърдите и, после се плъзнаха по хълбоците и, обхванаха венериният и хълм, сякаш я искаше цялата, веднага, наведнъж. През нея преминаха внезапни тръпки на възбуда. Той я притисна към себе си, тя усети допира на гореща твърда буца и внезапна топлина от самата нея между краката си.

– Айла, искам те. Ела в моето легло – каза той с повелителна настойчивост.

Неочаквано тя отстъпи пред желанието му и го последва.

Цялата вечер Джондалар бе наблюдавал как жената, която обича, се смее, шегува и танцува със своя нов народ и колкото по-дълго се вираше, толкова повече се засилваше чувство му, че им е чужд. Най-много го дразнеше привлекателният мургав ваятел. Искаше му се да даде изблик на гнева си, да се намеси и да измъкне Айла, но сега това бе нейният дом, а тази нощ бе нощта на нейното осиновяване. Какво право имаше той да се меси в тяхното празненство? Можеше само да си даде вид, че приема това, което става, макар да не му е приятно, но се чувстваше нещастен и легна на нара с надеждата да потъне в забравата на съня, който упорито не идваше.

От тъмното си оградено спално пространство Джондалар видя как Ранек прегърна Айла и я поведе към леглото си. Не можеше да повярва на очите си. Как може да отива с друг мъж, когато той я чака? Досега не му се бе случвало жена да предпочете друг мъж, когато той я иска, а това бе жената, която обичаше! Искаше му се да скочи, да я изтръгне от ръцете на другия и да смачка с юмрук тази ухилена уста.

И тогава си представи изкъртени зъби и кръв, спомни си агонията на срама и прокудата. Та това дори не беше неговият народ. Положително щяха да го изгонят, а в мраза на степите, граничещи с ледниците, просто нямаше къде да се скрие. А как би могъл да отиде където и да е без своята Айла?

Но тя бе направила своя избор. Бе предпочела Ранек, а нейно право бе да избира, когато сама пожелае. Това, че Джондалар я чакаше,

съвсем не означаваше, че е длъжна да отиде при него и тя не бе го сторила. Избра мъж от своя народ, Мамутои, който бе пял, танцувал и флиртувал с нея, с когото и тя се бе смяла и забавлявала. Можеше ли да я вини? Та малко ли пъти самият той бе предпочитал жената, с която се бе смял и забавлявал?

Но как можа тя да го направи? Та това е жената, която той обича! Как можа да предпочете друго, когато той я обича? Джондалар изживяваше силно терзание и отчаяние, но какво можеше, да стори? Нищо, освен да преглътне горчивата ревност, която го задавяше и да гледа как жената, която обича, отива в леглото на друг мъж.

Мислите на Айла бяха разпокъсани, съзнанието и бе замъглено от отварата на Талут, пък и нямаше никакво съмнение, че Ранек я привлича, но не това бяха причините, поради които тя отиде с него. Щеше да го направи независимо от обстоятелствата. Тя бе отгледана и възпитана от Клана. Бяха я научили да се подчинява безпрекословно на всеки мъж, който и заповядаше, който и дадеше знак, че иска да се сношава с нея.

Ако някой мъж от Клана дадеше знак на някоя жена; от нея се очакваше да го обслужи, също, както когато му носеше храна или вода. Макар да се смяташе за проява на вежливост да помолиш за разрешение партньора на жената, от която искаш услугата, или мъжа, с когото тя е свързана, това не бе задължително, а и при всички случаи нямаше да ти бъде отказано. Редно бе партньорката на един мъж да му се подчинява, но той нямаше изключителни права върху нея. Връзката между мъжа и жената беше взаимно изгодна, другарска и често, след известно време, се появяваха признаци на взаимна привързаност, но беше немислимо да се демонстрира ревност или някакво друго силно чувство. Стопанката на даден мъж не ставаше по-малко негова, защото е направила малка услуга на някого друго; това не намаляваше и любовта на стопанина към нейните деца. Той поемаше известна отговорност за тях – грижеше се за тях и ги обучаваше, но на лов ходеше, за да осигурява с храна целия клан, защото тя бе обща за всички.

Ранек беше дал на Айла това, което тя тълкуваше като „знак“ при Другите, повеля за задоволяване на сексуални потребности. Като при всяка добре възпитана жена от Клана, на нея и през ум не и мина да откаже. Погледна веднъж към своя нар, но не видя сините очи, пълни с изненада и болка. Ако ги беше забелязала, щеше да остане удивена.

Когато стигнаха до Лисичето огнище, страстта на Ранек бе все така силна, но сега, когато Айла бе вече на негова територия, се владееше повече, макар че още не можеше да го повярва. Седнаха на неговия нар.

Тя забеляза белите кожи, които му бе подарила. Започна да развързва колана си, но Ранек я спря.

– Искам аз да те съблека, Айла. Мечтал съм за това и искам да стане така, както трябва – настоя Ранек.

Тя сви рамене в знак на съгласие. Вече беше забелязала, че Ранек се различава от Джондалар в някои отношения и това пробуди любопитството и. Не че преценяваше кой мъж е по-добър, просто отбелязваше различията. Известно време Ранек на сваляше поглед от нея.

– Толкова си красива – каза той най-сетне и се наведе да я целуне.

Устните му бяха меки, макар че когато искаше, те се впиваха в нейните. Видя как мургавата му ръка изпъква на фона на бялата козина и леко я погали. Кожата му бе като на всички останали.

Започна да я съблича като първо свали мънистата и раковинките от косата и после прокара ръце през нея, приближи я към лицето и, докосна го с нея и вдъхна аромата и.

– Разкошна е – прошепна той.

Развързва огърлицата и, после новата торбичка с амулета и и внимателно ги положи до мънистата и на лавицата до горната част на леглото. После освободи колана и, стана и я придърпа към себе си. Отново зацелува лицето и шията и, опипвайки тялото под туниката и, сякаш не можеше повече да чака. Айла почувства възбудата му. Върховете на пръстите му леко докоснаха зърната и и по тялото и премина приятна тръпка. Тя се наклони към него, отдавайки му се.

Тогава той се спря и като пое дълбоко дъх съблече туниката през главата и и внимателно я сгъна до другите и вещи. След това просто се взря в нея, сякаш искаше да я запомни завинаги. Завъртя я на една страна, после на друга, изпивайки я с очи, сякаш и те диреха удовлетворение.

– Истинско съвършенство! Виж само какви са налети и въпреки това – идеално оформени, съвсем както трябва – възхити се той като прокара леко пръст по контура на гърдите и. Тя затвори очи и потръпна от нежното докосване. Неочаквано топлите му устни се впиха в едното и зърно и тя усети силна тръпка дълбоко в себе си.

– Съвършени са – шепнесе той като мина на другата гърда.

Притисна лицето си между двете хавана ги с двете си ръце, събра ги и засмука едновременно и двете зърна като тихо стенеше от удоволствие. Тя изви назад глава и се притисна към него, подтикната от пробягалата по тялото и двойна тръпка; после посегна към главата му и като усети колко гъста и къдрава е косата му, остави ръцете си да се

наслаждават на новото преживяване.

Продължаваха да стоят прави, когато той се отдръпна, огледа я и с усмивка на лицето развърза шнура на кръста и и смъкна панталоните и. Не можеше да устои на изкушението да докосне къдравата и руса коса, сетне хвана в шепи Венериния и хълм, за да усети влажността и я сложи да седне. Бързо свали ризата си и я постави до нейната, после коленичи до нея и свали едната и домашна мокалина.

– Имаш ли гъдел? – понита я той.

– Малко, на ходилото.

Какво чувстваш? – попита той като разтриваше нежно, но силно ходилото и, натискайки свода му.

– Много е приятно.

Тогава той целуна свода на ходилото.

– Много е приятно – повтори тя с усмивка.

Той отвърна на усмивката и, свали и другата мокалина и заразтрива ходилото и. Свали панталоните и и ги постави заедно с мокасините при другите дрехи. Хвана я за ръцете и я изправи така, че тя застана съвсем гола, осветена от последните въглени на догарящия огън в Огнището на Мамута. Отново я завъртя, оглеждайки я от всички страни.

– О, Майко! Толкова красива, така съвършена! Точно такава, каквато си те представях – говореше гальовно той, по-скоро на себе си, отколкото на нея.

– Ранек, аз не съм красива – възрази му тя.

– Ако можеше да се видиш отстрани, нямаше да говориш така, Айла.

– Хубаво, че казваш това, че мислиш, но аз не съм красива – настоя Айла.

– Ти си по-хубава от всички жени, които съм виждал.

Тя само кимна с глава. Нека да си мисли така, щом иска. Не можеше да му попречи.

Когато се насити да я гледа, той започна да я милва, първо лекичко, навсякъде, като прокарваше пръсти по очертанията на тялото и под различен ъгъл. После подробно проследи с ръка структурата на мускулите под кожата и. Внезапно спря, смъкна останалите си дрехи, като ги остави там, където паднаха, взе я в прегръдките си, желяейки да усети тялото и със своето. Тя също усети топлото му и стегнато мускулесто тяло, твърдата му, изправена и пулсираща мъжественост. Вдъхна приятния му мъжки аромат. Той я целуваше по устните, после по лицето и шията, хапеше лекичко и нежно раменете и от което тя потръпваше, а той тихо

шептеше:

– Разкошна, си, прекрасна си, Айла, искам те цялата. Искам да те гледам, да те докосвам, да те прегръщам. О, Майко, толкова е хубаво.

Ръцете му пак бяха на гърдите и, устните му – върху зърната и, смучеше, хапеше ти с устни, после пак ги смучеше и двете като издаваше тихи звуци от удоволствие. Засмука едната гърда, като се опитваше да поеме с уста колкото може повече, след това премина на другата. Застана на колене пред нея, сгуши лице в пъпа и, прегърна я с ръце като милваше гладките и заблени бутове, след това премина на цепката между тях. Зарови лице в окосмената част, после лекичко, закачливо намери с влажен език цепнатината и. Тя изстена и потръпна от наслада.

Тогава той се изправи, положи я внимателно на леглото, на безкрайно меките, нежни галеци кожи. Сви се до нея, започна да я целува с меки хапещи устни, без зъби, смучеше и пощипваше с устни гърдите и, а с ръка милваше и разтриваше гънките и процепите на нейната женственост. Тя стенеше и викаше, защото той сякаш я докосваше едновременно във всички точки.

Ранек хвана ръката и и я постави на твърдия си, набъбнал до краен предел орган. Тя седна, сви се и потри бузата си в него, от което му стана много приятно. В полумрака Айла виждаше очертанията на светлата си ръка на фона на неговото тъмно тяло. Кожата му беше гладка. Мъжкият му аромат беше различен, макар и подобен, но все пак различен, косата му – твърда и гъста. Той изстена от наслада и екстаз, когато усети как топла влажност обгръща мъжествеността му и я обсебва с придърпващи движения. Това надхвърли всичко, което си бе представял, всичко, за което си бе позволявал да мечтае. Когато тя започна да му прилага така скоро усвоената от нея техника – бързи кръгове с език следвани от засмукващи и отпускащи движения като здраво го милваше по изправения ствол – на него му се стори, че няма да може да се сдържи.

– О, Айла, Айла. Ти си Тя! Знаех, че е така. Ти ми оказваш голяма чест.

Внезапно Ранек се изправи.

– Искам те и не мога повече да чакам. Моля те, веднага – каза той с дрезгав, напрегнат шепот.

Тя се претърколи по гръб и се разтвори за него. Той легна върху нея и я облада с дълъг, разтърсващ вик. Започна да се движи напред и назад, напред и назад, гласът му се извисяваше с всяко движение. Айла извиваше тялото си за да срещне неговото като се опитваше да се движи

в неговия ритъм.

– Айла, готов съм. Ето – извика той, напрегна се, после внезапно изпъшка от облекчение, направи още няколко движения напред и назад и се отпусна върху нея. На Айла и беше нужно малко по-дълго време, докато се отпусне.

След малко Ранек се надигна, освободи се от нея и легна на една страна, облегнат на лакът. Загледа се в Айла.

– Боя се, че не бях така съвършен като теб – каза той. Тя се намръщи.

– Не разбирам това „съвършен“, Ранек. Какво значи „съвършен“?

– Избързах. Ти си толкова чудесна, толкова съвършена в това, кое-то правиш, че ми дойде твърде рано. Не можах да изчакам и мисля, че това не беше добре за теб – каза той.

– Ранек, това е Дар на Удоволствие, нали така?

– Да, и така му казват.

– Ти мислиш, че за мен не било Удоволствие? Аз имала Удоволствия. Много Удоволствия.

– Много, но не върховното Удоволствие. Ако почакай мисля, че след малко ще бъда готов отново.

– Не е необходимо.

– Може да не е, Айла, но искам – каза той като се наведе и я целуна. – Мисля, че и сега съм почти готов – добави той като я погали по гърдите, стомаха и посегна към Венериния и хълм. Тя подскочи, когато я докосна там, защото още потръпваше.

– Извинявай, ти си била почти на границата. Защо не можах да се съдържа още малко.

Тя не му отговори. Той целуваше гърдите и, триеше малката пъпка в цепнатината и и след секунда тя отново бе напълно възбудена. Движеше ханша си, притискаше се в него и стенеше. Изведнъж почувства импулса на освобождаването, извика и той усети топлината на влагата. Едва тогава тя се отпусна. Усмихна му се.

– Мисля, че този път върховни Удоволствия – каза тя.

– Не съм се, но може би следващия път. Надявам се, че ще има още много следващи пъти, Айла – отвърна той, легнал на една страна до нея, поставил ръката сина корема и.

Тя се намръщи, чувствайки се объркана. Чудеше се дали го е разбрала правилно.

В полумрака той виждаше как тъмната му ръка контрастира на нейната светла кожа. Усмихна се. Винаги се наслаждаваше на контраста

между своята тъмна кожа и светлия телесен цвят на жените, с които се отдаваше на Удоволствията. Такова въздействие не можеше да постигне никой друг мъж и жените го усещаха. Винаги го забелязваха и затова не го забравяха. Доволен беше, че Майката бе решила да го дари с такъв тъмен цвят на кожата. Това го правеше различен, необикновен, незабравим. Приятно му бе да усеща корема и под ръката си, но още повече му харесваше това, че сега тя бе тук, до него, в леглото му. Беше се надявал на това, беше го желал, беше мечтал за този миг и дори сега, когато тя бе с него, всичко това му се струваше нереално.

След малко той премести ръката си на гърдите и и започна да си играе с едното зърно, докато то се втвърди. Айла бе задрямала, уморена и с леко главоболие и когато той зарови лице в шията и, а после потърси с устни нейните, тя разбра, че я желае и че пак и дава знак. За миг почувства раздразнение и и се прииска да му откаже. За нея това бе изненадващо, почти шокиращо и тя веднага се разсъни. Той целуваше врата и, галеше рамото и ръката и, опипваше налетите и гърди. Когато обхвана с устни едното от зърната и, тя вече не изпитваше раздразнение. В дълбините и изригнаха приятни усещания, които достигнаха до мястото на върховното Удоволствие. Той се прехвърли на другата и гърда, играеше си и с двете и ги смучеше една след друг и от гърлото му излизаха тихи звуци на удоволствие.

– Айла, красива Айла – шепнеше Ранек. След това седна и се взря в нея така, както лежеше на леглото. – О, Майко! Просто не мога да повярвам, че си тук. Толкова е прекрасно. Този път ще дойде върховното, Айла. Знам че този път ще е така.

Джондалар лежеше на леглото неподвижен, със стиснати зъби и отчаяно му се искаше да се нахвърли с юмруци върху ваятеля, но се съдържаше да не помръдне. Та тя погледна право към него, после се обърна и отиде с Ранек. Колкото пъти затвореше очи, толкова пъти виждаше лицето и – виждаше как тя гледа право към него, а после се извърща.

„Тя реши така! Тя реши така!“ – повтаряше си той. Каза, че го обича, но откъде би могла да знае какво е обичта? Е, разбира се, може и да е била привързана към него, дори да го е обичала, когато бяха сами в нейната долина; тогава не е познавала никой друг. Той беше първият мъж, когото бе срещнала. Но защо сега, когато се бе запознала и с други мъже, да не може да се влюби в друг? Опита се да си внуши, че е съвсем справедливо по отношение на нея да срещне и други и да направи своя избор сама, но не можеше да се отърси от мисълта, че именно тази нощ тя бе избрала някой друг.

Откакто се бе върнал от престоя си при Даланар, високият, мускулест, изключително красив мъж беше имал всички жени, които беше пожелал. Достатъчно бе да погледне подканващо някоя от тях с невероятните си очи и тя неизменно беше негова. Преследваха го, жадуваха за него, умираха от желание да ги покани. И той го правеше, но никоя жена не можеше да се сравни със спомена за първата му любов или да го накара да преодолее чувството си за вина. А ето че тази, която най-сетне бе открил, единствената жена в света, в която се бе влюбил, сега беше в леглото на друг мъж.

Самата мисъл, че беше предпочела друг, му причиняваме болка, но когато чу неоспоримите звуци на Удоволствията, които тя споделяше с Ранек, той издаде приглушен стон, задумка с юмруци по леглото и се сви, обзет от непреодолима мъка. Сякаш в стомаха му имаше жарава. Гърдите му се стегнаха, усети пареща болка в гърлото, задиша спазматично, сякаш се задушаваше от дим. Напрежението изтръгна сълзи от ъгълчетата на очите му, макар че той ги стисна възможно най-силно.

Най-сетне те свършиха и когато се убеди, че е така, той се поотпусна. Но ето че пак започнаха и той не можа да се сдържи. Скочи, за момент не знаеше какво да направи, след това се впусна към изхода на новата пристройка. Ушите на Уини шръкнаха и се насочиха към него, когато той профуча покрай нея и изскочи навън през сводестия изход.

Вятърът го блъсна към землянката. От резкия студ дъхът му секна и той с изненада проумя къде се намира. Погледна отвъд замръзналата река и видя как керван от парцаливи облаци пресичат диска на луната. Направи няколко крачки встрани от землянката. Вятърът като с нож пронизваше туниката му и сякаш проникваше през кожата и мускулите чак до мозъка на костите му.

Върна се вътре, треперещ от студ, мина с тежки стъпки покрай конете и отново влезе в Огнището на Мамута. Напрегна слуха си и в началото не долови нищо. Но след това дочу запъхтяно дишане, стонове и ръмжене. Погледна към своя нар, после към пристройката – не знаеше накъде да тръгне. Вътре не издържаше, а навън би загинал. Накрая усети, че повече не може да устои. Трябваше да излезе навън. Грабна спалните си кожи, които използваше при пътуване и отново мина под свода към пристройката на конете.

Уини изпръхтя и тръсна глава, а Рейсър, който беше легнал, вдигна главата си от земята и тихичко изцвили за поздрав. Джондалар се насочи към животните, разтла кожата си на земята до Рейсър и се сви в тях. В пристройката беше студено, но съвсем не толкова, колкото навън.

Нямаше вятър, проникваше известна топлина, към която се добавяше и изпусканата от конете топла пара. А тяхното дишане заглушаваше други, запъхтени звуци. Въпреки това той лежа буден почти цялата нощ, като в съзнанието му изплуваха звуци и сцени, действителни и въображаеми, които се повтаряха отново и отново.

Айла се събуди, когато първите проблясъци на дневна светлина се прокраднаха през цепнатините около капака на димоотвода. Посегна към леглото, за да докосне Джондалар и с изненада откри, че мъжът до нея е Ранек. Заедно със спомена и за предишната нощ в съзнанието и изникна и мисълта, че ще има силно главоболие – последица от изпитата боза. Измъкна се от леглото, взе дрехите, които Ранек така грижливо бе сгънал, и побърза да отиде в своето легло. Но и Джондалар го нямаше там. Огледа се из Огнището на Мамута по другите нарове. На един от тях спяха Диджи и Торнек и тя се запита дали са споделили Удоволствията. После си спомни, че Уимез беше поканен в Огнището на Зубъра и че Трони не се чувстваше добре. Може би Диджи и Торнек просто са решили, че ще е по-удобно да преспят там. Това нямаше значение, тя се чудеше къде е Джондалар.

Спомни си, че не го бе виждала от късно снощи. Някой и беше казал, че си е легнал, но къде ли е сега? Отново забеляза Диджи и Торнек. „Сигурно и той е легнал в друго огнище“ – помисли си тя. Изкуши се да провери, но още никой друг не беше станал и тя не искаше да буди никого. Чувствайки се неловко, Айла пропъзля в собственото си легло, зави се с кожата и след малко заспа отново.

Когато повторно отвори очи, капакът на димоотвода беше свален и вътре нахлуваше ярка дневна светлина. Понечи да стане, но като усети страхотна пулсираща болка в главата, легна отново и затвори очи. „Или съм много болна, или това е от бозата на Талут – помисли си тя. – Защо хората обичат да я пият, щом човек се чувства така зле след това?“ После се размисли за празненството. Някои моменти и се губеха, но наистина си припомни ритмите, танците и пеенето, макар че сама не знаеше как. Беше се смяла много, дори на самата себе си, когато разбра, че пее лошо, но никак не и беше неприятно, че е в центъра на вниманието. Това не беше типично за нея. Обикновено предпочиташе да стои по-назад, да наблюдава отстрани и да се учи и упражнява насаме. Дали бозата бе променила нормалната и нагласа и я бе направила по-безгрижна? По-отворена? Затова ли я пиеха хората?

Отново отвори очи и се надигна предпазливо като крепеше главата си с ръце. Облекчи се в нощната кошница вътре в землянката – един

плътно изплетен съд, наполовина пълен със сух, разпрашен животински тор от преживни степни животни, който поглъщаше течности и фекалии.

Изми се със студена вода. След това стъкна огъня и сложи в него готварски камъни. Облече се с дрехите, които си беше направила преди да дойде тук – сега гледаше на тях като на простичко ежедневно облекло, макар че навремето ги мислеше за много екзотични, със сложна изработка.

Все още движейки се внимателно, тя взе няколко пакетчета от целебната си торба и направи смес от различни по големина части върбова кора, бял равнец и лайка. Наля студена вода в готварската кошница, която използваше за приготвяне на сутрешния чай, започна да добавя горещи камъни, докато течността завря, след което изсипа билките. После се сви край огъня със затворени очи, чакайки чаят да се запари. Внезапно скочи, усети пулсиращата болка в главата си, но без да и обръща внимание, отново посегна към торбата с церовете.

„За малко да забравя“ – помисли си тя, изваждайки пакетчетата си с тайните противозачатъчни билки на Иза. Независимо от това, дали те помагаша на нейния тотем да отблъсне духа на мъжкия тотем, както смяташе Иза, или по някакъв начин се противопоставяха на съдържанието на мъжкия орган, както Айла предполагаше, тя не искаше да се излага на риска да зачене бебе в такъв момент. Всичко беше толкова неустановено. Искаше да зачене бебе от Джондалар, но докато чакаше чая да стане, започна да се чуди как би изглеждало бебе, заченото от нея и Ранек. На него ли ще прилича? Или на мен? Или по малко и на двамата? Вероятно ще има по нещо и от двамата както Дърк... и Ридаг. Те бяха със смесени черти. Един тъмнокож син от Ранек също би изглеждал различно, макар че, помисли си тя с известна горчивина, никой не би го нарекъл урод и не би помисли, че е животно. Та той ще може да говори, да се смее и плаче; просто като всички други хора.

Насърчавана от оценката, която Талут бе дал на нейния лек срещу главоболие предишния път, когато бе пил от своята отвара, Айла бе приготвила достатъчно от него за няколко човека. След като изпи своя чай, тя отиде да потърси Джондалар. Новата пристройка, през която се излизахе навън направо от Огнището на Мамута, се превръщаше в голямо удобство – кой знае защо Айла беше доволна, че няма да и се налага да минава през Лисичето огнище. Конете бяха отвън, но когато мина през пристройката, забеляза пътническата спална кожа на Джондалар, навита до стената и пътьом се зачуди как е попаднала там.

Като отметна завесата и мина през втория свод, видя Талут, Уимез и Мамут, които разговаряха с Джондалар, застанал с гръб към нея.

– Как глава, Талут? – попита тя като ги приближи.

– Да не би да ми предлагаш някой от твоите магически лекове против махмурлук?

– Аз има главобол и направи чай. Вътре има още от него – каза тя, после се обърна към Джондалар с щастлива широка усмивка, защото го беше открила.

За миг усмивката и предизвика подобна реакция и у него, но това бе само за част от секундата. Лицето му веднага помръкна, той се навъси и очите му добиха такова изражение, какво тя никога преди не беше виждала. Усмивката и изчезна.

– Ти също искаш чай, Джондалар? – попита тя, объркана и разтревожена.

– Защо мислиш, че имам нужда от него? Снощи не пих много, но не мисля, че си го забелязала – отвърна той така резервирано и студено, че гласът му и прозвуча почти като чужд.

– Ти къде отиде? Аз търся тебе рано, но ти не в легло.

– Нито пък ти – каза той. – Много се съмнявам, че е имало някакво значение за теб къде съм бил.

Той се обърна и се дръпна настрана от нея. Тя погледна към останалите трима мъже. Изражението върху лицето на Талут подсказваше, че изпитва неудобство. Уимез изглеждаше смутен, но не и недоволен. Не можа да определи изражението на лицето на Мамут.

– А... Ще отида да си взема от чая, който ни предложи – каза Талут и бързо се шумугна в землянката.

– Ами защо и аз да не опитам една чашка – каза Уимез и го последва.

„Какво ли лошо съм сторила?“ – помисли си Айла и безпокойството, което я беше завладяло, се превърна в напрегната твърда буца в основата на стомаха и.

Мамут я погледна изпитателно и рече:

– Айла, струва ми се, че трябва да дойдеш при мен да си поговорим. По-късно, когато имаме възможност да останем насаме. Сега твоят чай може да привлече хора в огнището. Защо не хапнеш нещо?

– Не съм гладна – отвърна Айла.

Стомахът и бе все още свит. Не искаше да започва живота си сред своя нов народ с нещо лошо и се чудеше защо Джондалар бе толкова сърдит.

Мамут и се усмихна успокояващо.

– Добре е да хапнеш нещо. От празненството в твоя чест е останало мамутско месо, а, струва ми се, че и Нези ти е запазила едно парено самунче.

Айла кимна. Когато се отправи към главния вход на дългата земянка, разстроена и обърквана, тя потърси конете с онази част от съзнанието си, която винаги бе ангажирана с тях. Когато ги видя, забеляза, че Джондалар е с тях и малко се поуспокои. Животните често и вдъхваха спокойствие, когато беше разстроена, и макар че мисълта не бе ясно оформена в съзнанието и, тя се надяваше че контактът с тях в крайна сметка ще накара Джондалар да се почувства по-добре.

Прекоси преддверието и влезе в готварското огнище. Нези седеше и се хранеше заедно с Ридаг и Ръги. Щом зърна Айла, тя се усмихна и стана. Макар че бе пищна жена, Нези бе подвижна и съвсем не лишена от грация и Айла подозираще, че е доста силна.

– Вземи си месо. Чакай да ти дам самуна, който ти запазих. Последният е – каза Нези. – И ако искаш си сипи чаша горещ чай. От върбовка и джоджен е.

Айла отчупи няколко парчета от твърдия влажен самун за Ридаг и Ръги като седна при тях и Нези, но само клъвна от своята храна.

– Айла, нещо лошо ли се е случило? – попита я жената. Знаеше, че е така и имаше известна представа за причината.

Айла я погледна разтревожено.

– Нези, аз знам обичаи на Клан, не обичаи на Мамутои. Искам да науча, искам да бъда добра жена-Мамутои, но не знам кога правя нещо лошо. Мисля, че снощи направила нещо лошо.

– Какво те кара да мислиш така?

– Когато излизам, Джондалар сърдит. Мисля, че Талут недоволен. Уимез също. Те тръгват бързо. Каж ми, Нези, какво лошо направила.

– Нищо лошо не си направила, Айла, освен, ако това, че си обичана от двама мъже, е лошо. Някои мъже се държат собственически, когато изпитват силни чувства към жена. Не искат тя да бъде с други мъже. Джондалар смята, че има права върху теб и е сърдит, защото си споделила леглото на Ранек. Но това се отнася не само за Джондалар. Мисля, че и Ранек изпитва същото и ако можеше, би се държал също така собственически. Отгледала съм го от малък и никога те съм го виждала толкова увлечен по жена. Мисля, че Джондалар се опитва да прикрие истинските си чувства, но му е много трудно и ако е показал гнева си, вероятно е смутил Талут и Уимез. Може би това е причината за бързото

им отдалечаване.

Ние понякога много викаме и се дразним един друг. Гордеем се, че сме гостоприемни и обичаме да се държим дружелюбно, но Мамутоите не са свикнали да демонстрират твърде открито най-съкровените си чувства. Това може да причини беда и затова се опитваме да избягваме споровете и да не насърчаваме побоищата. Съветът на Сестрите дори гледа с много лошо око на набезите на младите хора срещу други народи като Сънгеа и се опитва да ги забрани. Сестрите казват, че с това само ще си докараме нападения, защото те ще искат да си отмъстят и вече има убити хора. Казват, че е по-добре да се търгува, а не да се воюва. Съветът на Братята е по-снизходителен. Повечето от тях на младини са участвали в някое и друго нападение и казват, че това е просто начин младите да пораздвижат мускулите си и да се позабавляват.

Айла бе престанала да я слуша. Вместо да изясни нещата, обяснението на Нези още повече я обърка. Джондалар беше сърдит, защото тя е реагирала на знака на друг мъж? Това ли е причината, за да се разгневи? Та никой мъж от Клана не би реагирал толкова емоционално. Брод бе единственият, който изобщо бе проявил някакъв интерес към нея и то, защото знаеше, че тя го ненавижда. Но мнозина се питаха защо се занимава с такава грозна жена, а и той би се зарадвал, ако някой друг мъж проявеше интерес към нея. Като се замисли за случилото се, тя разбра, че Джондалар се бе дразнел от интереса на Ранек към нея още от самото начало.

Мамут се появи откъм преддверието като крачеше с видима трудност.

– Нези, обещах на Мамут да напълня съдинката му за цярове с лек за артрит – каза Айла.

Тя стана, за да му помогне, но той я спря с жест.

– Ти върви напред. Ей, сега ще дойда. Само дето ще ми отнеме малко повече време.

Тя се втурна през Лъвското огнище и Лисичето огнище и се зарадва, че са празни. Прибави гориво в Огнището на Мамута. Докато подреждаше церовете си, тя си спомни колко много пъти бе прилагала лапи и пластири и бе приготвяла болкоуспокояващи питиета, за да облекчи ставните болки на Креб. Тази страна на целебната магия и бе много добре позната.

Изчака докато Мамут се разположи удобно и отпие от топлия чай, след като бе успокоила повечето от старите му болезки, и едва тогава започна да му задава въпроси. Прилагането на познанията, уменията и

интелигентността и при практикуването на нейния занаят подеждаха успокоително не само на стария шаман, но и на самата Айла и това премахна част от обзелото я напрежение. Въпреки това, когато взе чаша чай и седна срещу Мамут, просто не знаеше от къде да започне.

– Мамут, ти дълго време ли живя с Клана? – най-сетне попита тя.

– Да, едно лошо счупване зараства бавно и когато това стана, вече исках да узная повече, затова останах, докато тръгнах за Събора на Клановете.

– Научи ли обичаите на Клана?

– Някои от тях.

– Знаеш ли за знака за пожелавање на жена?

– Да, Айла, знам за знака, който мъжът дава на жената – отговори той, после замълча, сякаш обмисляше нещо и продължи: – Ще ти разправа нещо, което не съм казвал на никого. Там имаше една млада жена, която се грижеше за мен, докато ръката ми заздравяваше и след като ме включиха в една ловна церемония и ходих на лов с тях, тя беше определена за мен. Знам какъв е знака и какво означава. Използвах го, макар че отначало ми беше неловко. Тя беше жена от плоскоглавците и не ме привличаше особено, още повече че бях слушал толкова много истории за тях още от малък. Но аз бях млад и здрав и от мен се очакваше да се държа като мъж от Клана.

С течение на времето започна да ме привлича все повече и повече – нямаш представа колко е приятно да имаш някого, който да задоволява и най-малките ти прищевки. Едва по-късно открих, че тя си има партньор. Беше му втората, първият и стопанин бил починал, та един от другите ловци я взел, макар и малко неохотно, защото била от друг клан и нямала деца. Когато си тръгнах, не исках да я оставя, но ми се струваше, че тя ще е по-щастлива с хората от клана, отколкото с мен и моя народ. Освен това не бях сигурен, че ще бъда посрещнат добре, ако се върна с жена от плоскоглавците. Често съм се питал какво ли е станало с нея.

Айла затвори очи и в главата и нахлуха спомени. Странно беше да научава неща за своя клан от този мъж, с когото се беше запознала толкова скоро. Сравни неговия разказ с това, което самата тя знаеше за историята на клана на Брун.

– Тя никога нямала деца, винаги втора жена, но винаги някой я взима. Тя умира при земетресение, преди да ме намерят.

Мамут кимна. Той също бе доволен, че бе успял да научи нещо важно, свързано с миналото му.

– Мамут, Нези казва Джондалар сърдит, защото аз споделям легло с

Ранек. Това вярно?

– Мисля, че е вярно.

– Но Ранек ми дава знак! Как може Джондалар да е сърдит, когато

Ранек ми дава знак?

– Къде е научил Ранек знака на Клана? – попита Мамут, изненадан.

– Не знак на Клан. Знак на Другите. Когато Джондалар открива моя долина и научава мен на Първи Обреди и Дар на Удоволствие от Велика Земя Майка Дони, аз питам какъв негов сигнал? Той слага своя уста на моя и прави целувка. Слага ръка на мен, прави... Удоволствие. Той казва, че така ще знам кога ме желае; той казва, че това негов знак. Ранек ми прави знак снощи. После той казва: „Желая те. Ела в леглото ми.“ Ранек ми дава знак. Това за мен заповед.

Мамут вдигна поглед към тавана и възкликна:

– О, Майко! – после я погледна. – Айла, ти не разбираш. Ранек наистина ти е дал знак, че те желае, но това изобщо не е било заповед.

Айла го погледна силно озадачена.

– Аз не разбира.

– Айла, никой не може да ти заповядва. Твоето тяло си е само твое и ти избираш какво да правиш с него. Ти решаваш с кого искаш да го правиш. Можеш да легнеш в леглото на всеки мъж, който пожелаеш, стига той да го иска – и ми се струва, че това не е кой знае какъв проблем – но изобщо не си длъжна да споделяш Удоволствия с мъж, когото не желаеш.

Тя се замисли върху думите му.

– Ами ако Ранек заповяда пак? Той каза иска мен пак, много пъти.

– Не се съмнявам, че те желае, но той не може да ти заповяда да бъдеш с него. Никой не може да ти заповядва, Айла. Никой няма право да ти се налага.

– Нито дори мой стопанин? Никога?

– Струва ми се, че в такъв случай той няма да остане твой стопанин задълго, но дори и стопанинът ти няма право да ти заповядва. Той не те притежава. Само ти можеш да решаваш.

– Мамут, когато Ранек ми дал знак, аз не била длъжна да отида при него?

– Точно така. – Той забеляза, че тя се намръщи. – Съжеляваш ли, че си споделила леглото му?

– Да съжелявам? – Тя поклати глава. – Не. Не съжелявам. Ранек е... добър. Не груб... като Брод. Ранек... внимателен с мен... направил хубави Удоволствия. Не. Не съжелява за Ранек. Съжелява за Джондалар.

Съжалява, че Джондалар сърдит. Ранек прави хубави Удоволствия, но Ранек е... не е Джондалар.

Айла извърна глава на една страна и се наклони напред, за да устои на виещия вятър, като се опитваше да укрие лицето си от шибацият я сняг. На всяка внимателна крачка напред свирепо се противопоставяше сила, която се възприемаше само благодарение на множеството въртящи се ледени късчета, запокитени по нея. Изправила се в цял ръст срещу свирепата снежна буря, която бушуваше яростно, тя усещаше как ледените топчета я шибат като с камшик по лицето и трябваше да примижи, за да държи очите си отворени. Извърна се и направи още няколко крачки. Блъскана от ожесточената буря, тя отново се взря пред себе си. Гладката заоблена форма пред нея я подкани и най-сетне тя докосна с облекчение твърдия сводест вход от бивник.

– Айла, не е трябвало да излизаш в такава буря! – възкликна Диджи. – Можеш да се загубиш само на няколко крачки от входа.

– Да, но бурята вилнее вече много дни, а Уини и Рейсър са излезли навън. Искам да знам къде са отишли.

– Намери ли ги?

– Да. Те обичат да пасат на едно място зад завоя на реката. Там вятър не духа така силно и сняг не покрива трева толкова много. Не в подветрена страна. Имам малко зърно, но няма останала трева. Коне знаят къде има трева дори когато има снежна буря. Аз ще дам тук вода, когато те се върнат – каза Айла и тропна с крака, за да отупа снега от връхната си дреха, която току-що бе съблякла. Влизайки в землянката, тя я окачи на една кука близо до входа на Огнището на Мамута.

– Можете ли да повярвате? Ходила е навън! В това време! – заяви високо Диджи пред няколко души, които се бяха събрали в четвъртото огнище.

– Но защо? – попита Торнек.

– Коне трябва да се ядат и аз... – започна Айла.

– Видя ми се, че те няма много време – каза Ранек. – Когато попитах Мамут за теб, той каза, че за последен път те е видял да влизаш в конското огнище, но когато надникнах там, теб те нямаше.

– Айла, всички се втурнаха да те търсят – обади се Трони.

– И тогава Джондалар видя, че липсва връхната ти дреха и че конете също ги няма и предположи, че си излязла с тях – продължи да разказва Диджи, – затова решихме да те потърсим навън. Когато надникнах

да видя как е времето, видях, че идваш.

– Айла, би трябвало да се обадиш на някого, когато излизаш в такава лошо време – укори я деликатно Мамут.

– Не разбираш ли, че хората се тревожат, когато излизаш в такава снежна виелица? – попита Джондалар с по-ядовит глас.

Айла се опита да отговори, но всички говореха в един глас. Тя огледа всичките тези лица, обърнати към нея и се изчерви.

– Съжалявам. Не исках да ви тревожа. Аз живея дълго време сама и нямам хора, които да се тревожат. Излизам навън и се прибирам, когато пожелае. Не съм свикнала с хора, да имам някой да се тревожи – отвърна тя като погледна Джондалар, а след това и останалите.

Мамут забеляза, че челото на Айла се сбърчи, когато русокосият мъж извърна глава настрани.

Джондалар усети, че се изчерви и се отдръпна от хората, които се бяха разтревожили за Айла. Тя беше права, беше живяла сама, беше се грижила за себе си и се беше справила отлично. Какво право имаше той да и търси сметка за нейните действия или да я хока, че не се е обадила на никого, преди да излезе навън? Но той се бе изплашил за нея още в момента, в който бе открил, че я няма и че вероятно е излязла навън във виелицата. Беше виждал лошо време – там, където беше израснал, зимите бяха много сурови – но досега не беше живял в такъв тежък климат. Тази буря сякаш бушуваше без прекъсване вече половин сезон.

Никой не се боеше да не и се случи нещо повече от Джондалар, но той не искаше да покаже дълбокото си безпокойство. Трудно му бе да говори с нея още от нощта на нейното осиновяване. В началото бе така наранен, че тя бе предпочела друг мъж, че се бе свил в себе си, отнасяйки се със смесени чувства към собствените си изживявания. Беше го обзела необузdana ревност, но въпреки това се съмняваше в любовта си към нея, защото се срамуваше, че сам я бе довел тук.

Айла повече не бе споделила постелята на Ранек, но всяка нощ Джондалар се опасяваше, че може пак да го стори. Това го правеше напрегнат и неспокоен и той започна да отбягва Огнището на Мамута, докато тя си легнеше. Когато най-сетне се присъединеше към нея на нара, тай и обръщаше гръб и се стараше да не я докосва, защото се боеше, че може да не издържи и да започне да моли за любовта и.

Но Айла не разбираше защо Джондалар страни от нея. Когато се опитваше да разговаря с него, той отговаряше едносрично или се правеше, че спи; когато го прегърнеше през раменете, той беше стегнат и не реагираше. Струваше и се, че вече не я харесва, особено след като си

донесе отделни спални кожи, за да не чувствава изгарящия допир на нейното тяло. Отбягваше я дори денем. Уимез, Дануг и той си бяха подредили един кът за обработване на кремък в готварското огнище и Джондалар прекарваше по-голямата част от деня си там – не можеше да работи с Уимез в Лисичето огнище, точно срещу леглото оттатък пътеката, което Айла бе споделила с Ранек.

След известно време, когато тай започна твърде често да отблъсква приятелските и опити да контактува се него, тя съвсем се обърка и разколеба. Отдръпна се от него. Едва тогава той започна да разбира, че увеличаващото се разстояние помежду им е негово дело, но не знаеше как да го преодолее. Колкото и голям опит да имаше с жените, за пръв път му се беше случило да е влюбен. Усещаше, че не му се иска да и каже какво изпитва към нея. Спомняше си как го бяха преследвали младите жени и как му бяха заявявали силните си чувства към него, когато той не изпитваше такива към тях. Тогава това го притесняваше и пораждаше у него желание да се измъкне. Не искаше Айла да изпитва същото към него, затова се въздържаше от всякакви действия!

Ранек знаеше, че те не споделят Удоволствия. Той изживяваше болезнено присъствието на Айла, макар че се стараяше да не го показва. Знаеше кога тя си ляга и кога става от сън, какво яде и с кого разговаря и прекарваше колкото може повече време в Огнището на Мамута. Сред онези, които се събираха там, хуморът на Ранек, понякога насочен към един или друг член на Лъвския бивак, често предизвикваше бурен смях. Той бе изключително внимателен обаче да не засегне Джондалар по никакъв начин, независимо от това, дали Айла бе наблизо или не. Гостът добре разбираше колко умело Ранек си служи с думите, но остроумието не беше сред силните страни на Джондалар. Стегнатото мускулесто тяло на Ранек и безгрижната му самоувереност караха високия, драматично красив мъж да се чувствава като недодялан дебелак.

С напредването на зимата взаимното неразбиране между Джондалар и Айла се задълбочаваше. Джондалар започна да се опасява, че съвсем ще я загуби, че ще му я отнеме тъмнокожият екзотичен и привлекателен мъж. Продължаваше да си внушава, че би трябвало да е справедлив и да я остави сама да направи избора си, че няма никакво право да и поставя изисквания. Но се държеше настрана, защото не искаше да я подтикне към избор, който щеше да и даде възможност да го отблъсне.

Мамутоите сякаш не се притесняваха от лошото време. Имаха много складирана храна и се занимаваха с обикновените си зимни развлечения сред уютата и сигурността, на полувкопаната дълга земянка. По-

старите членове на бивака предпочитаха да се събират около готварското огнище, да си пийват горещ чай, да си разказват истории, спомени, клюки и да играят разни хазартни игри с парчета резбован бивник или кост, когато не бяха заети с някакво начинание. По-младите се събираха около Огнището на Мамута, смееха се и се шегуваха, пееха песни и свиреха на музикални инструменти, макар че двете поколения често се смесваха и децата бяха добре дошли навсякъде. Това беше сезонът за отмора; времето, през което се правеха и поправяха сечива и оръжия, кухненски съдове и бижута; когато се плетяха кошници и рогозки, когато се резбоваха бивници, кости и рога; когато се приготвяха каиши, вџета, шнуруве и мрежи; когато се шиеше и се украсяваше облекло.

Айла се интересуваше как Мамутоите обработват лицевите кожи и най-вече как ги оцветяват. Беше също заинтригувана и от цветната бродерия, дипленето и обшиването с мъниста. Украсеното и извезано облекло беше нещо ново и необикновено за нея.

– Ти каза, че ще ми покажеш как да се направи кожата червена, след като съм я подготвила. Мисля, че бизонската кожа, която обработвам, е готова за това – каза Айла.

– Добре, ще ти покажа – отвърна Диджи. – Я да я видим как изглежда.

Айла отиде до складовата платформа край горната част на леглото си и разгъна една цяла кожа. Беше изключително мека на пипане, еластична и почти напълно бяла. Диджи придиричиво я огледа. Беше наблюдавала работата на Айла по обработването и без да каже нищо, но с голям интерес.

Най-напред Айла бе изрязала гъстата козина до кожа с остър нож, после я бе нагряла; беше я метнала на голяма и гладка кост от крак на мамут и я бе остъргала с леко притъпения рѣб на кремъчен отломък. След това я бе изстъргала отвътре, за да премахне залепнали парченца мазнина и кръвоносни съдове, после отново отвън, срещу косъма, смъквайки горния слой на кожата, в който влизаше и зърнестият пласт. Диджи би я навила и оставила до огъня няколко дни, давайки и възможност да започне да се разлага, за да и падне косъма. Когато приключеше с този етап от обработката, косъмът падаше, но оставаше външният слой, който щеше да съставлява зърнестата структура на лицевата кожа. За да я направи по-мека, както беше постъпила и Айла, тя би я опънала на рамка, за да остърже косъма и зърнестия пласт.

На следващия етап Айла се бе възползвала от едно предложение на Диджи. След кисненето и измиването Айла беше планирала да втрие в

кожата мазнина, за да я омокоти, както беше свикнала. Но Диджи и показа как вместо това да направи рядка кашлица от разлагащ се животински мозък и да наикисне в нея недообработената кожа. Айла беше и изненадана, и доволна от резултата. Усети промяната в кожата, мекотата и еластичността, предизвикани от мозъчното вещество, още докато го втриваше. Но истинската работа започна едва след като много добре изстиска и изцеди недообработената кожа. Докато съхнеше, трябваше постоянно да я изпъва и разтяга, а качеството на готовата лицева кожа завиесеше от това колко добре е била обработвана на този етап.

– Айла, ама наистина много те бива да правиш качествена лицева кожа. Бизонската необработена кожа е много тежка, а виж тази каква е мека. Разкошна е на пипане. Решила ли си какво искаш да направиш от нея?

– Не – поклати глава Айла. – Но искам да я направя червена. Как мислиш? За обувки?

– За такова нещо е достатъчно дебела, но е достатъчно мека и за туника. Хайде да се заемем с оцветяването и. По-нататък ще мислиш за какво да я използваш – каза Диджи, а докато вървяха заедно към последното огнище, я попита:

– А какво щеше да направиш с тази кожа иначе? Ако не беше решила да я боядисаш?

– Щях да я мина на огън с много силен пушек, за да не се втвърдява отново, ако се намокри от дъжд или дори при плуване – отговори Айла.

Диджи кимна.

– И аз бих направила същото. Но сега ще обработим кожата по такъв начин, че дъждът ще се стича по нея.

Докато прекосяваха Огнището на Жерава, минаха покрай Крози, което напомни на Айла, че искаше да попита нещо.

– Диджи, а знаеш ли как да оцветяваш кожата бяла? Като туника, която Крози носила? Харесва ми червеното, но след това искам да науча и за бялото. Мисля, че знам един човек, който ще хареса бяла туника.

– Бялото се получава много трудно, ужасно трудно е да направиш лицевата кожа снежнобяла. Струва ми се, че Крози може да ти покаже по-добре от мен. Ще ти трябва варовик... може би Уимез има. Кремъкът се намира във варовик и обикновено парчетата, които изважда от мина на север, са обвити с него – каза Диджи.

Младите жени се върнаха в Огнището на Мамута с няколко малки хаванчета и чукчета за стриване и няколко буци червена охра за оцветяване в различни оттенъци. Диджи постави малко мазнина на огъня, за да

се разтопи, след това подреди парчетата оцветителен материал около Айла. Имаше парчета от дървен въглен за черен цвят, манган за синкаво черен и яркожълта сяра, както и охра в много оттенъци: в кафяво, червено, светлокафяво, жълто. Хаванчетата бяха естествени съдини от определени кости като фронталната кост на елен, или бяха издълбани от гранит или базалт, по същия начин, по който се правеха каменните лампи. Чукчетата бяха издялани от корав бивник или кост, с изключение на един, който представляваше естествен продълговат камък.

– Какъв червен оттенък искаш да получиш, Айла? Наситено червено, кървавочервено, землисто червено, жълто червеникаво – то е един вид цветът на слънцето.

Айла не подозираше, че ще има такъв голям избор.

– Не знам... червено – червено – отвърна тя. Диджи проучи цветовете.

– Струва ми се, че трябва да използваме ето това – каза тя и взе едно парче, което беше с доста ярък землисто-червен цвят, – и да прибавим към него малко жълто, за да получим по-силното червено, може би това ще е цветът, който ще ти допадне.

Тя постави малката бучка червена охра в каменното хаванче и показа на Айла как да я стрие много ситно, после я накара да чука жълтия цвят в отделен съд. Диджи започна да смесва двата цвята в трета купичка, докато постигна удовлетворяващ я нюанс. После прибави горещата мазнина, която промени цвета и го направи ярък, докато се получи оттенък, който накара Айла да се усмихне.

– Да. Това е червено. Това е хубаво червено – каза тя. След това Диджи взе дълго ребро от елен, което бе разцепено по дължина, така че порестата му вътрешност се виждаше в издутия край. Използвайки приспособлението за полиране от ребро откъм гъбестата му страна, тя го топна в охладената червена мазнина и втри сместа в подготвената бизонска кожа като натискаше силно, докато държеше кожата в ръката си. Когато минералният оцветител проникна в порите на материята, кожата придоби равномерен гланц. Ако процедурата се прилагаше на лицева кожа със зърнеста структура, полирацията инструмент и оцветителите щяха да и придадат твърда лъскавина.

След като погледа известно време, Айла взе друго ребро и започна да прилага техниката на Диджи. Диджи я наблюдаваше и от време на време я поправяше. Когато един ъгъл от кожата беше готов, тя спря Айла за момент.

– Виж – каза тя като напръска с няколко капки вода кожата, докато

я държеше за ъгъла. – Виждаш ли, че се стичат? – Водата остана на капки, които се оттичаха, без да оставят никаква следа по непромокаемия гланц.

– Реши ли вече какво ще правиш с червеното парче кожа? – попита Нези.

– Не – отвърна Айла.

Беше разгънала цялата бизонска кожа, за да я покаже на Ридаг и самата тя да и се порадва. Беше нейна, защото тя я бе обработила; никога не бе притежавала такава голяма червена вещ, а кожата беше добила възхитителен червен цвят.

– Червеното е свещено за Клана. Бих я дала на Креб... ако можех.

– Това е най-яркото червено, което някога съм виждала. Наистина отдалеч ще забележиш човек, който е облечен в това.

– И е много мека – отбеляза Ридаг на езика на знаците. Той често идваше в Огнището на Мамута, за да и гостува и тя много му се радваше.

– Диджи ми показва как да правя мека с мозък първо – каза Айла, усмихвайки се на своя приятел. – Аз използвам мазнина преди. Много трудно за правене, и петна, понякога. По-добре да се използва мозък от бизон. – Замълча за миг със замислен вид, и след това попита: – За всяко животно ли става, Диджи? – След като Диджи и кимна, тя добави: – Колко мозък да се използва? Колко за кожа на северен елен? Колко за заек?

– Мут, Великата Майка, в безкрайната си мъдрост – намеси се Ранек с лека усмивка, – винаги дава достатъчно мозък на всяко животно, за да си запази кожата.

Тихият гърлен смях на Ридаг за миг озадачи Айла, след това тя се усмихна.

– Някои имат достатъчно мозък, за да не ги хванат?

Ранек се засмя, Айла също, доволна от себе си, че е разбрала шегата, скрита в казаното. Започваше все по-добре да се оправя с езика.

Джондалар, който току-що влизаше в Огнището на Мамута, забеляза Айла и Ранек, които се смееха заедно и усети как стомахът му се сви. Мамут видя как той затвори очи като при болка. Погледна към Нези и поклати глава.

Дануг, който вървеше зад гостенина-каменоделец, забеляза как той спря и се хваща за един стълб с наведена глава. Чувствата на Джондалар и Ранек към Айла и проблемът, който предизвикваха, бяха ясни за всички, макар че повечето хора не искаха да го признаят. Не искаха да

взимат отношение като се надяваха, те тримата да се разберат със собствени усилия. На Дануг много му се искаше да помогне с нещо, ако може, но не знаеше какво да стори. Ранек му беше брат, тъй като беше осиновен от Нези, но той харесваше Джондалар и му съчувстваше в страданията. Самият той също изпитваше силни, макар и неопределени чувства към красивата нова членка на Лъвския бивак. Освен необяснимите изчервявания и физически усещания, когато беше близо до нея, той чувстваше, че между двамата има известно сходство. Изглежда за нея бе също така трудно да се справи със ситуацията, както за него – да се приспособи към новите промени и усложнения в живота си.

Джондалар пое дълбоко дъх и се изправи, след което продължи нататък. Айла го проследи с поглед – той отиде при Мамут и му подаде нещо. Наблюдаваше ги как размениха няколко думи, след което Джондалар бързо излезе, без да и каже нищо. Тя бе престанала да следи разговора, който се водеше край нея и когато Джондалар се отдалечи, бързо се насочи към Мамут, като нито чу въпроса, който Ранек и зададе, нито забеляза сянката на разочарование върху лицето му. Той пусна някаква шега, за да прикрие объркването си, но тя не я чу. Нези, която умееше да долавя тънките нюанси на съкровените му чувства, забеляза наранения му поглед, а после видя как той стисна зъби и решително изправи рамене.

Искаше и се да го посъветва, да му предаде опита и мъдростта на годините си, но си замълча. „Сами трябва да оправят съдбите си“ – помисли си тя.

Тъй като Мамутоите живееха продължително време в затворено пространство, те трябваше да се научат на търпимост един към друг. В землянката не можеше да се намери истинско уединение, освен това на собствените мисли на човека и те внимаваха да не се бъркат в тях. Избягваха въпроси от личен характер и не натрапваха неканени помощта и съветите си, нито пък се месеха в частни дразги, без да си ги канили, освен ако те не стигнеха до крайност и не станеха всеобщ проблем. Вместо това, когато видеха, че назрява неприятна ситуация, те стояха кротко наблизко, търпеливи и сдържани, докато някой от тях не бъдеше призван от приятелите си да обсъди с тях тревогите, страховете и неприятностите им. Не съдеха другите, не ги критикуваха остро и налагаха твърде малко ограничения върху поведението на личността, ако то не обиждаше или не смущаваше сериозно останалите. Разрешение на даден проблем беше онова, което вършеше работа и удовлетворяваше всички засегнати. Щадяха се взаимно.

– Мамут... – започна Айла и разбра, че не знае какво да каже. – Ъъ... Струва ми се, че е време да направя цяра против артрит.

– Не възразявам – усмихна и се старецът. – От години не съм карал такава спокойна зима. Дори само това е достатъчно основателна причина до съм щастлив, че си тук, Айла. Почакай да оставя този нож, който спечелих от Джондалар и се оставям в ръцете ти.

– Ти спечелил нож от Джондалар?

– Крози и аз се бяхме обзаложили с ашиците. Той ни гледаше и му беше интересно, затова го поканих да се включи в играта. Отвърна, че много би желал, но нямал какво да заложим. Казах му, че с неговия занаят винаги има какво да предложи и че ще се обзаложа на един специален нож, който исках да бъде изработен по определен начин. Загуби. Не знаеше, че човек не бива да се хваща на бас с Този, който Служи – изкикоти се Мамут. – Ето го ножа.

Айла кимна. Отговорът му задоволи любопитството и, но много и се щеше някой да и каже защо Джондалар не иска да говори с нея. Групичката, която се възхищаваше на червената лицева кожа на Айла, се пръсна и напусна Огнището на Мамута с изключение на Ридаг, който се присъедини към Айла и Мамут. Имаше нещо успокояващо в това да гледа как тя лекува стария шаман. Той се разположи в единия ъгъл на нара си.

– Първо ще ти направя гореща лапа – каза тя и започна да смесва съставките в дървен съд.

Мамут и Ридаг я гледаха как премерва, смесва, загрева водата.

– От какво правиш лапата? – попита Мамут.

– Не знам вашите думи за растенията.

– Я ми ги опиши. Може би ще мога да ти ги кажа. Познавам някои растения и лекове, налагало ми се е да ги понауча.

– Едно растение, което стига по-високо от коленете – обясни Айла, като внимателно мислеше за него. – Има големи листа, не са ярко зелени, като че има прах по тях. Листа израстват заедно със стебло първо, след това стават големи, с връхчета на края. Долна част на листо мека като кожа. Листа добри за много неща, също и корени, особено за счупени кости.

– Зарасличе! Това трябва да е зарасличе, черен оман. Какво още има в лапата?

„Виж, това е много интересно“ – помисли си той.

– Друго растение, по-малко, не достига коляното. Листа като малки върхове на копия, които Уимез прави, тъмни лъскаво зелени, остават

зелени през зимата. Стебло излиза от листа, има малки цветчета, светъл цвят, вътре малки червени точки. Добро за подуване и обриви – каза Айла.

Мамут озадачено клатеше глава.

– Листата остават зелени през зимата, цветчета на точки. Май не познавам такова. Я просто да го наречем зимно зелено на точки.

Айла кимна в знак на съгласие.

– Искаш ли да научиш други растения? – попита тя.

– Да, продължавай да ги описваш.

– Голямо растение, по-голямо от Талут, почти дърво. Расте в низините, близо до реки. Тъмно лилави малки плодове на дърво дори през зима. Млади листа доби за ядене, големи – твърде силни, може прилошнее. Изсушен корен в лапа добре при подуване, зачервено подуване и болка. Аз слагам изсушени плодове в чай за твой артрит. Знаеш ли име?

– Струва ми се, че не, но щом ти го знаеш, това ми стига отвърна Мамут. – Лековете ти за моя артрит ми помогнаха, разбираш от лекуване на възрастни.

– Креб беше стар. Беше куц и имаше болка от артрит. Аз научила от Иза как да помагам. След това помогнала и на други в клан. – Айла замълча и вдигна очи от сместа. – Мисля, че и Крози страда от старческа болка. Искам да помогна. Мамут, мислиш ли, че тя има нещо против?

– Тя не обича да признава, че старее. На младини беше горда красавица, но мисля, че ти си права. Можеш да я попиташ, особено, ако измислиш начин, който няма да накърни гордостта и. Това е единственото, което и е останало.

Айла кимна. Когато церът стана готов, Мамут се съблече.

– Докато почиваш с наложена лапа – каза тя, – искам да сложа на горещи въглени стрит корен от едно растение, което имам, за да вдишваш от него. Ще те изпоти, но, е добре за болка. След това, преди да си легнеш да спиш довечера, ти предлагам нова промивка за стави. Ябълков сок и лют корен...

– Имаш предвид хрян? Коренът, който Нези използва в манджите.

– Да, струва ми се, че е същият, заедно с ябълков сок и бозата на Талут. Ще затопли кожа, също и вътре, под кожа.

Мамут се разся.

– Как успя да накараш Талут да ти разреши да сложиш неговата боза отвън, на кожата, а не вътре, в стомаха?

Айла се усмихна.

– Той обича „вълшебно сутрешно лекарство против махмурлук“. Аз

казвам, че винаги ще правя за него – рече тя, докато налагаше дебелия, порест горещ лековит пластир върху болните стави на стареца.

Той легна удобно по гръб със затворени очи.

– Тази ръка изглежда добре – отсъди Айла, обработвайки крайника, който беше чупен. – Мисля, че било много лошо счупване.

– Да, много лошо беше – каза Мамут и отвори очи. Погледна към Ридаг, който внимателно попиваше всичко. Мамут не беше разказвал за случилото се на никого, освен на Айла. Помълча известно време, след това решително тръсна глава. – Време е да узнаеш, Ридаг. Когато бях млад мъж, по време на Пътешествие паднах от един зъбер и си счупих ръката. Бях зашеметен и с мъка се добрах до един бивак на плоскоглавци, хора от Клана. Живях с тях известно време.

– Затова бързо научи знаците! – усмихна се Ридаг. – Мислех си, че си много съобразителен.

– Наистина съм много съобразителен, млади момко – отвърна Мамут, ухилен, – сетих се за някои от тях, след като Айла ми ги припомни.

Лицето на Ридаг грейна в още по-широка усмивка. Освен Нези и останалите от фамилията на Лъвското огнище, той обичаше тези двама души повече от всичко на света и никога преди не се бе чувствал така щастлив, както сега, след пристигането на Айла. За пръв път през живота си можеше да говори, хората можеха да го разбират, дори можеше на накара някого да се усмихне. Гледаше как Айла лекува Мамут и дори на него му ставаше ясно колко е грижлива и умна. Когато Мамут обърна поглед към него, той му направи знак:

– Айла е добра лечителка.

– Лечителките в Клана са много опитни; тя се е научила от тях. Никой не би могъл да се справи по-добре с моята ръка. Кожата беше одрана и в раната се бе набила пръст, беше разкъсана и се виждаше костта. Приличаше на парче месо. Една жена, Уба, я почисти и намести и нямаше дори подуване, гной или треска. Когато заздравя, можех да я използвам пълноценно и едва през последните години от време на време чувствам малко болка. Айла се е научила да лекува от внучката на жената, която ми оправи ръката. Бяха ми казали, че я считат за най-добрата лечителка – заяви Мамут като наблюдаваше каква ще бъде реакцията на Ридаг.

Момчето изглежда изпитателно и двамата, чудейки се как е възможно да познават едни и същи хора.

– Да. И Иза беше най-добрата, както и майка и нейната баба – каза Айла, привършвайки процедурите. Не беше забелязала беззвучното

общуването между момчето и стареца. – Тя знаеше всичко, което знаеше нейната майка, притежаваше спомените на майка си и на баба си.

Айла премести няколко камъка от огнището по-близо до леглото на Мамут, взе два живи въглена с две пръчици и ги сложи върху камъните, после ги напръска с прах от изсушен и стрит корен от билка. Отиде да вземе завивки за Мамут, за да му е топло, но докато го завиваше, той се повдигна на лакът и се взря в нея замислено.

– Хората от Клана се различават от останалите по нещо, което мнозина не разбират. Не защото не говорят, или говорят по различен начин. Техният начин на мислене е малко по-друг. Ако Уба, жената, която се грижеше за мен, е била бабата на твоята Иза и е получила знанията си от спомените на майка си и баба си, ти как си го получила, Айла? Ти нямаш спомени като хората от Клана – Мамут забеляза, че тя се сепна и изчерви от изненада, преди да сведе очи. – Или имаш?

Айла вдигна поглед към него, после пак го сведе.

– Не, нямам спомените на Клана – отвърна тя.

– Но...?

Айла отново се взря в него.

– Какво искаш да кажеш с това, „но“? – отвърна тя. Лицето и бе придобило напрегнато, почти уплашено изражение. Тя отново сведе очи.

– Ти нямаш спомени от Клана, но... имаш нещо, нали? Нещо от Клана?

Айла продължи да гледа надолу. Как е могъл да разбере? Никога не беше казвала на никого, дори на Джондалар. Почти не беше го признавала и пред себе си, но случилото се я беше променило. Онези видения, които изплуваха в съзнанието и...

– То има ли нещо общо с умението ти на лечителка? – попита Мамут.

Тя вдигна глава и я поклати.

– Не – отговори Айла, като го молеше с поглед да и повярва. – Иза ме научи, аз бях много малка. Мисля, че бях по-малка и от Ръги, когато започна да ме учи. Иза знаеше, че нямам спомени, но ме караше да запомням и да и го повтарям отново и отново, докато вече не го забравях. Тя много търпелива. Някои хора и казват, че е глупава да ме учи. Че не мога да помня... Че съм много глупава. Тя им каза не, аз просто различна. Аз не искам да бъда различна. Мъча се да запомня. Повтарям на себе си много пъти, дори когато Иза не ме учи. Научих се да помня, по свой начин. После се научих бързо да разбирам, за да не мислят, че съм

глупава.

Ридаг не сваляше от нея широко отворените си кръгли очи. Повече от всеки друг той разбираше какво точно е изпитвала, но не знаеше, че и друг се е чувствал като него, особено човек като Айла.

Мамут я гледаше удивен.

– Значи ти си запомнила „спомените“ на Иза за Клана. Това наистина е постижение. Те се предават от поколение на поколение, нали?

Сега Ридаг слушаше много внимателно, защото усещаше, че става въпрос за нещо, което бе много важно за него.

– Да – каза Айла, но не научих всичките и спомени. Иза не можа да ме научи на всичко, което знаеше. Тя ми каза, че сама няма представа колко знае, но ме научи как да се уча. Как да изпробвам, как внимателно да опитвам. По-късно, когато пораснах, тя каза, че съм нейна дъщеря, лечителка от нейния род. Аз питам как мога да твърдя, че съм от нейния род? Аз не съм и истинска дъщеря. Дори не съм от Клана, нямам спомени. Тогава тя ми каза, че имам нещо друго, толкова добро, колкото и спомените, дори може би още по-добро. Иза мислеше, че съм от рода на лечителките на Другите, най-добрия род, каквото беше и нейният. Ето защо съм лечителка от нейния род. Тя каза, че някой ден ще бъда най-добрата.

– Знаеш ли какво е имала предвид? Знаеш ли с какво си надарена? – попита Мамут.

– Струва ми се, че да. Когато някой не добре, аз виждам какво не е наред. Аз гледам изражение на очите, цвят на лице, мирис на дъх. Мисля за това, понякога само като гледам, друг път знам какво да питам. После правя цяр, за да помогна. Не винаги един и същ цяр. Понякога нов цяр, като боза в промивка за артрит.

– Твоята Иза може да е била права. Най-добрите лечители притежават този дар – каза Мамут. Тогава му хрумна една мисъл и той продължи. – Айла, забелязал съм една разлика между теб и Лечителите, които познавам. Ти използваш лекове от растения и други оздравителни процедури, а лечителите-Мамутои викат на помощ и духовете.

– Аз не познавам света на духовете. В Клан само Мог-ърите го познават. Когато Иза иска помощ от духове, тя вика Креб.

Мамут се вторачи в очите на младата жена.

– Айла, искаш ли да получаваш помощ от света на духовете?

– Да, но нямам мोग-ър, когото да помоля.

– Не е необходимо да молиш когото и да било. Ти сама можеш да си бъдеш мог-ър.

– Аз – мог-ър? Но аз съм жена. А жена от Клана не може да бъде мог-ър – каза Айла, смаяна от предложението.

– Но ти не си жена от Клана. Ти си Айла от Мамутоите. Ти си дъщеря на Огнището на Мамута. Най-добрите лечители-Мамутои познават духовете. Ти си добра лечителка, Айла, но как би могла да станеш най-добрата, ако не ползваш помощта на света на духовете?

Айла усети, че стомахът и се сви от безпокойство. Тя беше знахарка, и то добра знахарка и Иза и беше казала, че някой ден ще е най-добрата. А ето, че сега Мамут твърдеше, че не може да бъде най-добрата без помощта на духовете и сигурно бе прав. Та нали и Иза винаги търсеше помощта на Креб?

– Но аз не познавам света на духовете, Мамут – каза Айла изпълнена с отчаяние и почти изпаднала в паника.

Мамут се наведе към нея, усетил, че е настъпил подходящият момент, черпейки мощ от някакъв вътрешен източник на сила, която кара хората да му се подчиняват.

– Познаваш го – каза той със заповеден тон, – нали го познаваш, Айла?

Очите и широко се отвориха от страх.

– Не искам да познавам света на духовете! – извика тя.

– Ти се боиш от него само защото не го разбираш. Аз мога да ти помогна да го разбереш. Мога да ти помогна да използваш. Ти си родена в Огнището на Мамута, за да опознаеш загадките на Майката, независимо от това откъде идваш и къде отиваш. Ти не можеш да си помогнеш сама, ти се стремиш към него и той те търси. Не можеш да избягаш от него, но чрез обучение и разбиране можеш да го управляваш. Можеш да накараш тайните да работят за теб. Айла, ти не можеш да се противопоставиш на съдбата си, а твоето предопределение е да Служиш на Майката.

– Аз съм лечителка! Това е моето предопределение.

– Да, така е, съдбата ти е отредила да бъдеш лечителка, но това означава да Служиш на Майката, и някой ден можеш да бъдеш призвана да и служиш и по друг начин. Трябва да си подготвена за това. Слушай, Айла, нали искаш да си най-добрата лечителка? Дори и ти знаеш, че някои болести не могат да се излекуват само с цярове и процедури. Как лекуваш някого, който вече не иска да живее? Кое е лекарството, което пробужда волята на човека да се възстанови след тежка злополука? Когато някой умре, какво лечение провеждаш на тези, които остават живи?

Айла сведе глава. Ако някой знаеше какво да направи за нея, когато

Иза умря, може би млякото и нямаше да секне и нямаше да и се налага да дава сина си на други майки с бебета да го кърмят. Би ли могла да знае какво да направи, ако това се случеше на някого, за когото тя се грижеше? Щеше ли да и помогне познанието за света на духовете? Щеше ли да знае какво да стори?

Ридаг наблюдаваше напрегнатата сцена, съзнавайки, че за миг са го забравили. Боеше се да мръдне, за да не ги отклони от нещо много важно, макар че не знаеше какво е то.

– Айла, от какво се страхуваш!? Какво се е случило, защо извъръщаш глава? Каж ми – подкани я Мамут с подкупващ глас.

Айла рязко се изправи. Взе топлите кожи и загърна с тях стария шаман.

– Трябва завия, да бъде топло за лапа да свърши работа – каза тя, очевидно разстроена и обезпокоена. – Мамут се отпусна по гръб, остави я да довърши лечението без да възразява, защото му беше ясно, че и трябва време. Тя започна да крачи напред-назад, уплашена и възбудена, с разсеян поглед, впит някъде в пространството или навътре, към самата нея. Изведнъж рязко, се обърна и го погледна право в очите.

– Аз не исках! – каза тя.

– Какво не си искала? – попита Мамут.

– Да ходя в пещерата... видя мог-ърите.

– Кога си влизала в пещерата, Айла? – Мамут знаеше, че на жените е забранено да участват в ритуалите на Клана. „Изглежда е направила нещо, което не е трябвало, нарушила е някое табу“ – помисли си той.

– На Събиране на Клана.

– Ходила си на Събиране на Клана? Те правят Събиране веднъж на седем години, нали?

Айла кимна.

– Преди колко време беше това Събиране?

Тя спря, за да помисли. Съсредоточи се и това донякъде проясни съзнанието и.

– Точно тогава се роди Дърк, беше пролет. Следващото лято ще станат седем години! Следващото лято има Събиране на Клана. Клан ще отиде на Събиране, ще се върне с Ура. Ура и Дърк ще се съберат. Скоро моят син ще бъде мъж!

– Айла, вярно ли е това? Та той ще бъде само на седем години, когато се събере с жена? Твоят син ще стане мъж толкова млад? – попита Мамут.

– Не, не толкова млад. Може би още три-четири години. Той е...

като Друез. Още не мъж. Но майка на Ура ме помоли за Дърк – за Ура. Тя също е дъщеря на смесени духове. Ура ще живее с Брун и Ебра. Когато Дърк и Ура достатъчно големи, те ще се съберат.

Ридаг се бе вторачил в Айла. Не му бяха съвсем ясни всички подробности, но разбра едно нещо. Тя има син, смесен като него, който живее в Клана!

– Айла, какво стана на Събирането на Клана преди седем години? – попита Мамут.

Не му се искаше да сменят темата точно сега, когато, както му се струваше, почти бе успял да получи съгласието на Айла да започне да я обучава, макар че тя беше споменала някои интригуващи неща, за които му се искаше да я поразпита. Той беше убеден, че това е не само важно но и от съществено значение за самата нея.

Айла затвори очи с болезнено изражение.

– Иза е твърде болна, за да тръгне. Тя казва на Брун, че аз съм лечителка, Брун прави церемония. Тя ми казва как да дъвча корен, за да направя питие за мог-ърите. Казва само, не може да ми покаже. То е... твърде свято, за да се прави за упражнение. Мог-ъри на Събиране на Клан не искали мен, аз не от Клан. Но никой друг не знае, само рода на Иза. Най-сетне казали да. Иза ми казва да не поглъщам сок, когато дъвча, да плюя в паница, но аз не мога, поглъщам малко. По-късно, аз съм объркана, влизам в пещера, следвам огньовете, намирам мог-ъри. Те не ме виждат, но Креб знае.

Тя отново се развълнува и закрачи напред-назад.

– Там тъмно като дълбока дупка и аз падам. – Тя сви рамене, разтри ръцете си, като че ли и беше студено. – След това идва Креб, като теб, Мамут, но повече. Той... той... ме взима със себе си.

Тя отново замълча и продължи да крачи. Най-сетне спря и отново заговори:

– По-късно Креб много сърдит и нещастен. А аз съм... различна. Аз никога не казвам, но понякога си мисля, че се връщам там и съм... уплашена.

Мамут изчака, за да разбере дали е свършила. Имаше известна представа през какво е минала. Бяха го допусkali до церемония на Клана. Те използваша някакви растения по необикновен начин и той беше изживял нещо необяснимо. Беше се опитвал, но никога не беше успявал да повтори това изживяване, дори и след като стана Мамут. Канеше се да каже нещо, когато Айла отново заговори.

– Понякога искам да изхвърля корен, но Иза казва, че той свещен.

Трябваше му една секунда, за да схване смисъла на думите и, но изненадата от откритието едва не го накара да скочи на крака.

– Да не би да искаш да кажеш, че имаш у себе си такъв корен? – попита той като с мъка овладяваше вълнението си.

– Когато тръгвам, аз взимам целебна торба. Корен в целебна торба, в специална червена кесийка.

– Но дали вече не е изгубил свойствата си? Казваш, че а минали повече от три години, откакто си заминала. За това време не се ли е изгубила силата му?

– Не, той приготвен по специален начин. След като корен изсъхне, той трае дълго. Много години.

– Айла – започна Мамут като се опитваше се изразява точно – може да се окаже голям късмет, че още го пазиш. Ти знаеш, че най-добрият начин да преодолееш страха, е като се сблъскаш с него. Би ли искала да приготиш от този корен пак? Само за теб и мен?

Самата мисъл за такова преживяване накара Айла да потрепери.

– Не знам, Мамут. Не искам. Страх ме е.

– Не искам да кажа веднага. Не докато не получиш известно обучение и докато не си готова за това. И това трябва да стане на специална церемония с дълбоко съдържание и голямо значение. Вероятно на Пролетния фестивал, началото на новия живот. – Той видя, че тя пак потръпна. – От теб зависи, но не е речено, че сега веднага трябва да решиш. Единственото, за което те моля, е да ми разрешиш да започна да те обучавам и подготвам. Когато дойде пролетта, ако не се чувстваш готова, можеш да откажеш.

– Какво е обучение? – попита Айла.

– Първо, ще искам от теб да научиш някои песни и напеви, както и да използваш мамутския череп. След това – значението на определени знаци и символи.

Ридаг видя, че тя затвори очи и се намръщи. Надяваше се да се съгласи. Току-що беше научил много повече за народа на майка си, отколкото през целия си предишен живот, но искаше да узнае още неща. Ако Мамут и Айла решат да направят церемония с ритуали на Клана, той бе сигурен, че ще узнае още.

Когато Айла отвори очи, те изглеждаха разтревожени, но тя преглътна и кимна.

– Да, Мамут. Аз ще се опитам да се сблъскам със страха от света на духовете, ако ми помогнеш.

Когато Мамут се отпусна по гръб, той не забеляза, че Айла стиска

здрово малката украсена кесийка, която носеше на врата си.

– Ху! Ху! Стават три! – извика Крози, като се кикотеше хитричко и броеше дисковете с белязана горна страна, които попаднаха в плитката плетена съдина.

– Пак е твой ред – каза Нези. Седяха на пода около кръглата дупка в сухата льосова почва, която Талут беше използвал, за да изготви план за лов. – Имаш още седем. Аз ще заложа още две. – Тя начерта още две линии на загладената повърхност на чертожната яма.

Крози взе плетената купа и разклати седемте малки дискове от бивник. Дисковете, които бяха леко издути и се поклашаха на плоска повърхност, бяха гладки от едната страна; другата беше гравирани и оцветена. Като придържаше широката плитка съдина близо до пода, Крози метна дисковете във въздуха. След това, като я придвижи умело по рогозката с червени бордюри, която определяше границите на игралното поле, тя улови дисковете в кошничката. Този път четири бяха с маркираната страна нагоре, а само три – с гладката.

– Виж! Четири! Остават още три. Ще заложа още пет.

Айла, която седеше на една рогозка наблизко, отпиваше чай от дървена чаша и гледаше как старата жена отново разклаща дисковете в паницата. Крози още веднъж ги хвърли нагоре и ги хвана. Този път пет диска бяха с белязаната страна нагоре.

– Печеля! Нези, искаш ли пак да опиташ?

– Ами, хайде още една игра – каза Нези и посегна към съдината с дисковете. Раздруса я. Хвърли дисковете във въздуха и ги улови в плоската кошница.

– Ето го черно! – извика Крози като посочи един диск, чиято горна страна беше черна. – Губиш! Значи вече ми дължиш дванадесет. Искаш ли да изиграем още една игра?

– Не, днес ти върви твърде много – отвърна Нези и се изправи.

– Айла, ами ти? – попита я Крози. – Искаш ли да изиграеш една игра?

– Не ме бива в тази игра – каза Айла. – Понякога не мога да уловя всичките дискове.

През дългата зима, когато навън хапещият студ се засилваше, Айла много пъти бе наблюдавала увлечени в играта хора, но самата тя бе играла малко, и то само за да се упражнява. Знаеше, че Крози е сериозна играчка, която не играе само за да се упражнява и беше нетърпелива спрямо несръчни или нерешителни играчи.

– Ами какво ще кажеш за ашици? За това не трябва някакъв особен талант.

– Бих играла, но не знам какво да заложа – отвърна Айла.

– Нези и аз играем на точки и по-късно теглим чертата.

– И сега, и по-късно не знам какво да заложа.

– Положително имаш нещо, което можеш да заложиш – каза Крози, нетърпелива да започнат играта. – Нещо ценно.

– И ти залагаш нещо със същата стойност?

Старата жена енергично кимна.

– Разбира се.

Лицето на Айла придоби напрегнато изражение – тя мислеше усилено.

– Може би... кожи с косъм, или лицева кожа, или да направя нещо. Чакай! Струва ми се, че знам каква. Джондалар игра с Мамут и заложи умение. Когато загуби, направи един специален нож. Умението подходящо ли е за залагане, Крози?

– Ами защо не? – каза тя. – Ето, ще го отбележа тук – каза Крози като разглади пръстта с плоската страна на ножа за чертане. Жената взе два предмета от пода до нея, по един във всяка ръка, и протегна ръцете си към Айла. – Във всяка игра се дават по три точки. Ако познаеш, печелиш една точка. Ако не познаеш, аз печеля една точка. Първата, която спечели три точки, е победителка.

Айла погледна ашиците от мускусен бик, които тя държеше в ръцете си, едната боядисана с червени и черни линии, другата неоцветена.

– Аз трябва да улуча небоядисаната, нали така? – попита тя.

– Точно така – отвърна Крози с лукави пламъчета в очите, – Готова ли си? – Тя разтри ашиците в дланите си, но погледна към Джондалар, който седеше с Дануг в къта за обработване на кремък. – Наистина ли толкова много го бива? – попита тя, извила глава към него.

Айла погледна мъжа, който беше склонил русата си глава до червенокосата на момчето. Когато отново се обърна към Крози, тя вече бе скрила ръце зад гърба си.

– Да, Джондалар го бива – каза Айла.

Дали Крози нарочно се опитваше да отвлече вниманието и, зачуди се тя. Вгледа се внимателно в жената, отбелязвайки лекия наклон на раменете и, начина, по който държеше главата си и изражението на лицето и.

Крози извади отпред ръцете си и ги протегна със свити юмруци. Във всеки имаше по един ашик. Айла впи поглед в сбръчканото и и

безизразно лице, после се вгледа в засегнатите от артритата ръце на старичка с бели кокалчета. Не беше ли едната от тях изтеглена малко по-близо до гърдите и? Айла избра другата.

– Губиш! – изгърси доволно Крози и отвори ръката си, за да и покаже червения ашик на черни ивици. Драсна една къса линия в чертожната яма. – Готова ли си за следващия опит?

– Да – отговори Айла.

Този път Крози започна да си тананика, докато разтриваше ашиците в дланите си. Затвори очи, после погледна към тавана и се заяпа като че ли видя нещо интересно при димоотвода. Айла се изкуши да види какво толкова интересно има там и понечи да проследи погледа на Крози. Но веднага си спомни хитрия номер, който тя и беше погодила, за да отклони вниманието и първия път, затова бързо сведе поглед точно в момента, в който хитрата старичка погледна между дланите си, докато ги скриваше зад гърба си. По лицето и пробягна многозначителна усмивка, в която се долавяше и неволно уважение. Движението на раменете и мускулите на ръцете и създаваше впечатление за разместване на ашиците в скритите ръце. Беше ли си помислила Крози, че Айла е зърнала единия от тях и дали ги разменяше? Или просто искаше Айла да си помисли, че прави точно това?

В тази игра имаше нещо повече от обикновено отгатване. Айла си помисли, че е по-интересно да се играе, отколкото да се гледа. Крози отново показва кокалестите си юмруци. Айла се взря в нея внимателно, но прикрито. Първо, не беше възпитано да се вторачва, а на по-изтънчено ниво, тя не искаше Крози да разбере намеренията и. Трудно можеше да прозре истината, старичката беше много печена в тази игра, но наистина едното и рамо беше мъничко по-високо, а не беше ли този път едната и ръка по-прибрана? Айла избра тази ръка, за която смяташе, че Крози иска от нея да избере – погрешната.

– Ха! Пак губиш! – възкликна Крози въодушевено и бързо добави: – Готова ли си?

Преди Айла да успее да кимне, Крози вече беше скрила ръцете зад гърба си, а после ги извади, за да може Айла да направи своето предположение. Този път тя се бе навела напред. Айла устоя на изкушението с усмивка. Старичката постоянно променяше нещо като се старееше да не подава някакъв еднороден сигнал. Айла избра ръката, за която смяташе, че е върнатата и получи чертичка в ямата за чертане. Следващият път Крози отново промени положението си като отпусна надолу ръцете си и Айла не позна.

– Ето три! Печеля. Но не можеш истински да провериш късмета си само от една игра. Искаш ли да изиграем още една? – попита Крози.

– Да. Бих искала да играя още веднъж – каза Айла.

Крози се усмихна, но когато Айла позна следващите два пъти, изражението на лицето и вече не беше толкова мило. Намръщи се, докато размесваше ашиците от кост на мускусен бик трети път.

– Я виж там! Какво е това? – каза Крози като посочи с брадичка, опитвайки се съвсем явно и тромаво да отклони вниманието на младата жена.

Айла отмести поглед и когато отново се взря в нея, старицата и се усмихваше. Младата жена дълго време съобразяваше в коя ръка е печелившият ашик, макар че бързо я беше определила. Не искаше Крози да се почувства твърде разстроена, но се беше научила да тълкува подсъзнателните телесни сигнали, които жената подаваше, когато играеше и беше разбрала толкова ясно в коя ръка е небоядисаният ашик, сякаш самата Крози и беше казала.

Крози не би останала доволна, ако разбере, че се издава така лесно, но Айла притежаваше едно необикновено преимущество. Тя толкова беше свикнала да наблюдава и тълкува почти неуловимите промени в позата и изражението на хората, че ги улавяше инстинктивно. Те бяха съществена част от езика на Клана, чрез който се предаваха нюанси и отсенки на значения. Беше установила, че движенията и положението на тялото имаха определено значение и при тези хора, които общуваха предимно със словесни звуци, но при тях тези движения не бяха предназначени.

Айла полагаше толкова много усилия да научи говоримия език на новия си народ, че не си беше направила достатъчно труд да разбере подсъзнателната им беззвучна реч. Сега, когато говореше езика им прилично, с много малко грешки, вече можеше да разшири способността си за общуване с езикови средства, които обикновено не се считаха за част от говоримата реч. Играта с Крози и даде да разбере колко много може да научи за собствения си народ като прилага знанията и прозорливостта, които беше придобила в Клана. И ако в Клана не можеше да се лъже, защото езикът на тялото не можеше да се скрие, то тези, които тя познаваше като Другите, още по-малко можеха да укриват някакви тайни от нея. Та те дори не подозираха, че „говорят“. Не беше успяла напълно да разтълкува телесните сигнали на Другите, но... лека-полека ги научаваше.

Айла избра ръката, която стискаше небоядисания ашик и Крози с

раздразнен жест драсна трета чертичка в нейна полза.

– Е, сега късметът е на твоя страна – каза тя. – И тъй като и двете спечелихме по една игра, можем да кажем, че сме равни и да оттеглим облозите.

– Не – възрази Айла. – Обзаложихме се на умение. Ти печелиш моето умение. То е лечителството. Аз ще ти го дам. Сега искам твоето умение.

– Какво умение? – попита Крози. – Умението ми да играя? Напоследък това правя най-добре, но ти вече ме победи. Какво искаш от мен?

– Не, не искам умението за игра. Искам да правя бяла кожа – каза Айла.

Крози я зяпна изненадано.

– Бяла кожа?

– Бяла кожа, като туника, която ти носеше на осиновяване.

– Че аз не съм правила бяла кожа от години – каза Крози.

– Но можеш да я правиш? – попита Айла.

– Да – погледът на Крози доби замечтано изражение.

– Научих се от майка ми, когато бях малко момиче. Беше време, когато това бе нещо свещено за Огнището на Жерава, поне така се разправя в легендите. Никой друг не е могъл да носи такава кожа... – в погледа на старицата проблеснаха студени пламъчета. – Но това беше преди репутацията на Огнището на Жерава да западне дотолкова, че и Булчинската цена да стане смешно ниска. – Тя изгледа сурово младата жена. – Какво означава за теб бялата кожа?

– Много е красива – отвърна Айла и думите и смекчиха погледа на Крози. – А за един човек бялото е свещено – довърши тя, гледайки ръцете си. – Искам да направя една специална туника за един човек, който я харесва. Специална бяла туника.

Айла не забеляза, че Крози хвърли поглед към Джондалар, който в този момент ги гледаше втренчено. Той бързо извърна очи, явно смутен. Старицата поклати глава по посока на младата жена, която продължаваше да гледа надолу.

– И какво ще получа за това? – попита Крози.

– Ще ме научиш ли? – попита Айла като вдигна очи и се усмихна. Забеляза проблисък на алчност в старческите очи, но и още нещо. Нещо по-далечно, по-меко.

– Ще направя лек против артрит – каза тя, – като за Мамут.

– Че кой казва, че ми трябва? – отсече Крози. – Не съм чак толкова стара, колкото него.

– Не, Крози, не си, но имаш болки. Ти не казваш, че имаш болки, ти се оплакваш по друг начин, но аз знам това, защото съм лечителка. Церовете не могат да излекуват болни кости и стави, нищо не може да ги излекува, но могат да те облекчат. Гореща лапа ще направи по-лесно да се движиш и навеждаш и аз ще ти направя лек против болка, един за сутрин, друг за друг път – обясни Айла. И понеже долови, че жената иска да запази достойнството си, добави: – Трябва да ти направя лек, за да изпълня облога. Това е моето умение.

– Е, струва ми се, че би трябвало да ти позволя да си платиш залога – каза Крози, – но искам и още нещо.

– Какво? Ще го направя, ако мога.

– Искам още от онази мека бяла лой, която прави сухата стара кожа гладка... и млада – каза тихо тя. После разкърши рамене и отсече: – Преди кожата ми винаги се напукваше през зимата.

Айла се усмихна.

– Ще ти направя. Сега ми кажи коя е най-хубавата суровина за бяла кожа, а за ще попитам Нези дали има от нея в хладилните хранилища.

– Еленова кожа. Най-добре е от северен елен, макар че тя върши най-добра работа, когато е с косъм, тъй като държи топло. Всеки елен е подходящ – червен елен, лос, мегацерос. Но преди да получиш суровата кожа, ще ти трябва нещо друго.

– Какво е то?

– Ще трябва да си събереш водата.

– Водата?

– Водата, която пикаеш. И не само твоята, а и на други, макар че твоята е най-добрата. Започни да я събираш още сега, преди да си размразила еленовата кожа. Трябва да се остави за малко на топло – обясни Крози.

– Аз обикновено се облекчавам зад пердето, в коша със сушена мамутска тор и пепел. Той се изхвърля.

– Не пускай там водата. Събирай я в тас от мамутски череп или в плътно изплетена кошница. Нещо, което не пуска вода.

– Защо е необходима тази вода?

Крози млъкна и изгледа изпитателно младата жена, преди да и отговори.

– Аз няма да стана по-млада – най-сетне рече тя – и си нямам нико-го освен Фрали... вече. Обикновено жената предава уменията си на децата и внуците си, но Фрали няма време и не се интересува кой знае колко от кожанство – тя обича да шие и да прави гerdани от мъниста – а

и няма дъщери. Нейните синове... ами те са малки. Знае ли човек? Но моята майка ми предаде своите знания и аз би трябвало да ги предам на... на някого. Трудно е да се обработват сурови кожи, но аз видях резултата от прилагането на кожарските ти умения. Дори от кожата, които донесе, личи твоето майсторство и грижливост, а те са нужни, когато трябва да направиш бяла кожа. Дори не ми е хрумвало да я правя от много години, а и никой не е проявявал такъв интерес, но ето че ти ме помоли. Затова ще ти кажа как става.

Старицата се наведе и стисна ръката на Айла.

– Тайната на бялата кожа е във водата, която пикаеш. Може да ти изглежда странно, но е така. След като престои известно време на топло, тя се променя. После, ако накуснеш в нея сурови кожи, всички парченца лой падат и всички мазни петна излизат. Косъмът също се отстранява по-лесно, кожата трудно загива и остава мека дори без опушване, затова няма да стане нито бежова, нито кафява. Фактически побелява, все още не съвсем, но доста. След това, като се изпере и извие няколко пъти и се разпъне, за да изсъхне добре, тя е готова за белия цвят.

Ако някой я попиташе, Крози нямаше да може да обясни, че уреята, която е главният компонент на урината, се разлага в топла среда и става амониачна. Тя само знаеше, че ако урината престои, тя се превръща в нещо друго. Нещо, което разлага мазнината и действа избелващо, като същевременно предпазва кожата от разлагащото действие на бактериите. Не и беше нужно нито да разбира същината на процеса, нито да знае наименованието на амоняка, достатъчно и беше да научи, че това и върши работа.

– Варовик... имаме ли варовик? – попита Крози.

– Уимез има. Той каза, че кремъкът, който е донесъл, е от варовиков зъбер и има още няколко камъка, покрити с варовик – отвърна Айла.

– Защо си искала варовик от Уимез? Как си знаела, че ще се съглася да ти покажа как става? – попита я Крози недоверчиво.

– Не знаех. Отдавна искам да направя бяла туника. Ако ти не се съгласеше да ми покажеш, сама щях да опитам, но не знаех, че трябва да събирам урината и хич нямаше да ми мине такава мисъл през ума. Много се радвам, че ще ми покажеш как точно се прави – каза Айла.

– Хмммм – беше единственият коментар на Крози.

Остана убедена, макар че не искаше да го признае.

– Но непременно да ми направиш от онази мека бяла лой. – После добави: – И направи известно количество и за кожата. Мисля, че ще е

добре да го смесим с варовика.

Айла вдигна завесата и погледна навън. Късният следобеден вятър стенеше и ридаше, подел потискаща погребална песен, която подхождаше на мрачния пуст пейзаж и сивото облачно небе. Мечтаеше за промяна във времето, за нещо по-приятно от ужасния сковаващ студ, но този потискащ сезон сякаш нямаше свършване. Уни изпръхтя и когато се обърна, Айла видя, че Мамут влиза в конското огнище. Усмихна му се.

Айла изпитваше дълбоко уважение към стария шаман още от момента на тяхното запознанство, но откак той бе започнал да я обучава, уважението и бе прераснало в обич. Намираше някакво силно сходство между високия, слаб, невероятно стар шаман и нисичкия, сакат, едноок магьосник на Клана – не във външния им вид, а в природата им. Сякаш отново бе намерила Креб, или поне човек като него.

И двамата се прекланяха дълбоко пред света на духовете и го разбираха, макар че духовете, които те почитаха, имаха различни имена; и двамата можеха да управляват страховити сили, макар че и единият, и другият бяха физически слаби; и двамата бяха мъдри познавачи на човешките дела. Но вероятно най-силната причина за нейната обич бе, че подобно на Креб, Мамут я бе посрещнал топло и сърдечно, беше и помогнал да разбере много неща и я бе приел за дъщеря на своето огнище.

– Айла, търсих те. Реших, че може да си тук при конете.

– Бях се загледала навън, ще ми се вече да е пролет.

– По това време повечето хора започват да желаят промяна, иска им се да сторят или да видят нещо ново. Отегчават се, спят дълго. Мисля, че точно поради това имаме повече празненства и пиршества в края на зимата, скоро ще бъде Състезанието по смях. Повечето хора го обичат.

– Какво представлява Състезанието по смях?

– Точно това, което показва името му. Всеки се стареае размее всички останали. Някои носят смешни дрехи, и ги обличат наопаки, правят си смешни физиономии и движения, пускат шегги по адрес на другите, правят си номера. И ако някой се разсърди, още повече му се смеят. Почти всички очакват състезанието с нетърпение, но най-силни емоции предизвиква Пролетният фестивал. Фактически точно заради него те търсех – каза Мамут. – Все още има много неща, които трябва да научиш до тогава.

– Защо Пролетният фестивал е толкова специален? – Айла не беше уверена, че той предизвиква у нея силни емоции.

– Поради много причини, предполагам. Това е нашето най-

тържествено и щастливо празненство. То бележи края на дългия и суров студ и началото на топлото време. Говори се, че ако наблюдаваш цикъла на сезоните в продължение на една година, ще разбереш живота. Повечето хора различават три годишни времена. Пролетта е сезона на раждането. С порива на Своите родилни води Великата Земя Майка дава начало на нов живот. Лятото, сезонът на топлината, е времето на растеж и нарастване. Зимата е „малката смърт“. През пролетта животът се подновява, ражда се отново. Три годишни времена са достатъчни за повечето цели, но Огнището на Мамута твърди, че са пет. Свещеното число на Майката е петицата.

Въпреки първоначалните си резерви, Айла постепенно откри, че обучението, за което Мамут така настояваше, е много увлекателно. Научаваше толкова много неща: нови идеи, нови мисли, дори нови начини на мислене. Беше вълнуващо да открива и да мисли за толкова нови неща, да бъде ангажирана, вместо изолирана от тях. Тя бе държана настрана от знанията за духовете, за числата, дори за ловуването, докато живееше с Клана; те се пазеха за мъжете. Само мого-ърите и техните ученици ги проучваха задълбочено, а никоя жена не можеше да стане мого-ър. На жените не се разрешаваше дори да присъстват при обсъждането на такива понятия като духове или числа. Ловуването също беше табу за нея, но не забраняваха на жените да слушат ловните разговори; просто приемаха, че жената не може да усвои това умение.

– Иска ми се да повторим още веднъж песните и напевите, които упражнявахме досега и да ти покажа нещо специално. Символите. Мисля, че ще ти бъдат интересни. Някои се отнасят до лечителството.

– Лечителски символи? – попита Айла. Разбира се, че я интересуваха. Влязоха заедно в Огнището на Мамута.

– Смяташ ли да правиш нещо с бялата кожа? – попита я Мамут като разстилаше рогозки край огъня, близо до леглото си. – Или ще си я запазиш като червената?

– За червената още не знам, но искам да направя една специална туника от бялата кожа. Уча се да шия, но съм много непохватна. Бялата стана толкова хубава, че не искам да я разваля, затова ще изчакам да усвоя шиенето по-добре. Диджи ми показва, а понякога и Фрали, когато Фребек не и създава пречки.

Айла разцепи малко кости и ги добави към огъня, докато Мамут извади едно доста тънко овално парче бивник с голяма изпъкнала повърхност. Овалният ръб беше изсечен в мамутски бивник с помощта на каменен длето, след това операцията бе повторена още няколко пъти,

докато се бе получил доста дълбок жлеб. С точен остър удар в единия край беше отцепен отломък от бивника. Мамут взе парче костен въглен от огъня, а Айла хвана един мамутски череп и палка, оформена като чук и направена от рог на елен, и седна до него.

– Преди да започнем да се упражняваме с барабана, искам да ти покажа някои символи, които използваме, за да запомним разни неща като песни, приказки, пословици, места, времена, имена, всичко, което човек иска да запомни – започна да и обяснява Мамут. – Ти ни обучаваше на сигнали и знаци с ръцете и знам, че си забелязала, че и ние използваме някои жестове, макар и не толкова много, колкото Клана. Махаме за довиждане и подканваме някого с ръка, когато искаме да дойде и всички ни разбират. Използваме и други символи с ръце, особено когато описваме нещо или разказваме приказка или история, или когато Този, Който Служи ръководи церемония. Ето един лесен знак. Близък е до символите на Клана.

Мамут очерта кръг с ръка, чиято длан бе обърната навън.

– Това означава „всичко“, всеки, всяко нещо – обясни той, след това взе въглена. – Сега ще направя същото движение с този въглен по бивника, ето, виждаш ли? – каза той и нарисова кръг. – Ето сега този символ означава „всичко“ и всеки път, когато го видиш, дори и да е нарисован от друг Мамут, ще знаеш, че означава „всичко“.

На стария шаман му бе приятно да обучава Айла. Беше схватлива и бързо усвояваше, но освен това радостта и от наученото беше така явна! Докато той и обясняваше, лицето и издаваше чувствата, любопитството и интереса и и неподправеното и учудване, когато схванеше нещата.

– Това никога не би ми хрумнало! А може ли всеки да го узнае? – попита тя.

– Някои знания са свещени и могат да бъдат казани само на онези, които са отредени за Огнището на Мамута, но повечето неща могат да бъдат научени от всеки, който проявява интерес. Често се получава така, че онези, които много се интересуват, в края на краищата се посвещават на Огнището на Мамута. Свещеното познание често се крие зад някакво второ значение, че дори и трето. Повечето хора знаят, че това – той нарисова друг кръг върху бивника – означава „всичко“, но то има и друго значение. Има много символи за Великата Майка, този е един от тях. Означава, Мут, Създателката на Всичко Живо. И много други линии и форми имат значение – продължи той. – Ето това означава „вода“ – каза той като начерта зигзаговидна линия.

– Имаше я на картата, когато бяхме на лов за бизоните – каза тя. –

Мисля, че означаваше река.

– Да, може да означава река. Начинът, по който е нарисувана, мястото, където е нарисувана или това, с което е нарисувана, могат да променят значението и. Ако е ето така – каза той като нарисува друг зигзаговиден знак с допълнителни линии, – означава, че водата не става за пиене. Също като кръга, този знак има и второ значение. Това е символът за чувства, страсти, любов, а понякога и омраза. Може да служи и като знак за припомняне на една наша поговорка: Тихата вода е най-дълбока.

Айла сбърчи вежди, усетила, че нещо от значението на поговорката се отнася за нея.

– Повечето Лечители придават на символите значения, които да им помагат да запомнят нещо, например поговорки, само че тези поговорки са за лечителство или цярове и обикновено са неразбираеми за останалите хора – каза Мамут. – Не знам много такива, но когато отидем на Лятното събиране, ще се срещнеш с други Лечители. Те могат да ти кажат повече.

Айла беше заинтригувана. Спомни си как се бе запознала с други знахарки на Събирането на Клана и колко много бе научила от тях. Те споделяха помежду си знания за цярове и начини за лекуване, дори я научиха на нови ритми, но най-хубавото от всичко беше, че имаше други хора, с които можеше да се сподели опит.

– Иска ми се да науча още неща – каза тя. Притежавам само знахарските умения на Клана.

– Айла, струва ми се, че ти притежаваш повече знания, отколкото предполагаш, положително много повече, отколкото ще се стори правдоподобно на много от Лечителите там отначало. Някои може би ще се поучат от теб, но предполагам, че ти е ясно, че ще трябва да мине известно време докато те приемат напълно.

Старецът видя, че тя отново се намръщи и му се прииска да намери някакъв начин, за да облекчи първоначалното и въвеждане сред останалите Лечители. Можеше да се сети поне за няколко причини, поради които нямаше да и е лесно да се запознае с други Мамутои, особено с големите групи. „Още е рано да се безпокоя за това“ – помисли си той и, смени темата.

– Има нещо в лечителството на Клана, за което бих искал да те попитам. То цялото ли се корени в „спомените“? Или има и начини човек да си помогне да запомни нещо?

– Как изглеждат растенията, като семе, кълн и зрял плод; къде

растат; за какво стават; как да се смесват, приготвят и използват; това е от спомените. Запомнят се и други видове лечения. Мисля за нов начин за прилагане на нещо, но това е защото знам как да го прилагам – каза тя.

– Не използваш ли никакви символи или знаци за напомняне?

Айла се замисли за момент, после усмихвайки се стана и донесе торбата с церовете. Изпразни съдържанието и, голям набор от малки торбички и пакетчета, грижливо завързани с шнурове и каишки. Взе две от тях.

– Ето това е джоджен – каза тя, показвайки едната на Мамут, – а в тази има шипки.

– Как ги познаваш? Не си ги отворила, не си ги помирисала.

– Познавам ги, защото торбичката с джоджена е завързана с шнур от жилаво лико от определен храст и на единия му край има два възела. Шнурът на пакетчето с шипки е от дълъг косъм от конска опашка с три възела един до друг – каза Айла. – Мога и по миризмата да позная, ако нямам хрема, но случва се някое много силно лекарство да има много слаба миризма. То се смесва с листа от растение със силна миризма, което е със слаби лековити свойства, така че човек не би могъл да сбърка цяра. Различен шнур, различни възли, различна миризма, понякога различен пакет. Това са знаци, които напомнят, нали така?

– Умно... много умно – каза Мамут. – Да, това са знаци за напомняне. Обаче трябва да запомниш шнуровете и възлите за всяка кесийка, нали така? Въпреки това е удачно, защото така си сигурна, че използваш правилното лекарство.

Очите на Айла бяха отворени, но тя лежеше абсолютно неподвижно. Беше тъмно с изключение на слабото нощно сияние на купчинките жарава. Джондалар тъкмо си лягаше като се опитваше да се прехвърли от другата и страна възможно най-безшумно. По едно време Айла бе намислила да мине от вътрешната страна, но после се бе отказала. Не искаше да го улеснява да се промъква и измъква от леглото тихо. Той се зави в собствените си кожи и легна на една страна с лице към стената, без да мърда. Тя знаеше, че той не заспива лесно и страшно и се искаше да протегне ръка и да го пипне, но неведнъж вече беше отблъсквана и не искаше да рискува да се повтори същото. Ставаше и болно, когато и казваше, че е уморен или се преструваше на заспал, или просто не реагираше.

Джондалар изчака докато дишането и показа, че вече е заспала.

Товага тихичко се претърколи, подпря се на лакът и започна да я поглъща с очи. Разбърканата и коса беше разпиляна по цялата кожа, а едната и ръка бе излязла извън постелята и бе оголила гърдата и. От нея се излъчваше топлина и лек мирис на жена. Усети, че трепери от желание да я докосне, но беше сигурен, че няма да и е приятно да я безпокои, докато спи. Той се боеше, че след обърканата му и гневна реакция по отношение на преспиването и с Ранек, тя вече не го иска. Напоследък, всеки път, когато случайно се докосваха, тя рязко се отдръпваше! Той няколко пъти бе мислил да се премести на отделно легло, дори в друго огнище, но макар да му бе трудно да спи до нея, още по-трудно щеше да му бъде да спи отделно от нея. Върху лицето и беше паднало ефирно кичурче коса, което се движеше от всяко нейно вдишване. Той посегна и внимателно го премести встрани, след това се отпусна на леглото и се намести удобно. Затвори очи и заспа, унесен от нейното дишане.

Айла се събуди с усещането, че някой я наблюдава. Огньовете бяха запалени, а през полузакрития димоотвод проникваше дневна светлина. Обърна глава и видя тъмните очи на Ранек, които се взираха кротко в нея откъм Лисичето огнище. Усмихна му се сънливо и бе възнаградена с голяма, сияйна усмивка. Беше сигурна, че мястото до нея е празно, но все пак се пресегна през натрупаните кожи, за да се увери. След това отхвърли завивките си и седна. Знаеше, че Ранек ще изчака докато стане и се облече, преди да я посети в Огнището на Мамута.

Беше се почувствала неудобно първия път, когато беше разбрала, че той непрестанно я наблюдава. В известен смисъл това я ласкаеше и тя знаеше, че във вниманието, което и отделя, няма никаква зла умисъл, но в рамките на Клана се считаше за неприлично да се взираш през граничните камъни в територията на друга фамилия. В пещерата не бе имало повече уединение, отколкото в землянката на Мамутоите, но тя приемаше вниманието на Ранек като не особено нахално посегателство над нейното право на уединение – доколкото имаше такова – и това подсилваше постоянното и състояние на напрегнатост. Вечно някой се навъртеше наоколо. Когато живееше в Клана, всичко бе много по-различно, но това бе народът, с чиито традиции и обичаи тепърва и предстоеше да свикне. Често пъти различията бяха незначителни, но в ограниченото пространство и близостта, която землянката създаваше, те се изостряха, а може би тя бе по-чувствителна към тях. Понякога и се приискваше да се махне. Никога не бе предполагала, че след трите години самота в долината ще настъпи момент, когато ще и се прииска да бъде сама, но наистина имаше мигове, когато копнееше за уединението и свободата на

самотата.

Айла бързо приключи сутрешния си тоалет и хапна само няколко залька от храната, останала от предишната вечер. Отворените димоотводи обикновено означаваха, че навън е ясно и тя реши да излезе с конете. Когато отметна завесата към пристройката, видя, че при конете са Джондалар и Дануг и спря, за да размисли как да постъпи.

Грижете за конете, било то вътре или навън, когато времето позволяваше, и позволяваха донякъде да се откъсне от хората, когато искаше поне за малко да остане сама, но Джондалар изглежда също обичаше да прекарва времето си с тях. Когато виждаше, че той е при тях, тя оставаше настрана, защото той и ги оставяше винаги, когато тя се присъединеше към тях, като смънкваше някакви доводи от рода на това, че не иска да и пречи да общува с конете. Тя искаше да му даде възможност да се сприятели добре с животните. Те не само осъществяваха връзка между нея и Джондалар, самата съвместна грижа за конете изискваше от тях да общуват помежду си, макар и не многословно. Неговото желание да бъде с тях, чувствителното му отношение към тях я караха да смята, че тяхното приятелство може би бе много по-нужно на него, отколкото на нея.

Айла влезе в Конското огнище. Може би след като Дануг е при него, Джондалар няма да се опита да се измъкне така бързо. Когато приближи към тях, той понечи да си тръгне, но тя побърза да каже нещо, което да го въвлече в разговор.

– Джондалар, мислил ли си вече как възнамеряваш да обучиш Рейсър? – попита Айла и поздрави Дануг с усмивка.

– На какво да го уча? – каза Джондалар, малко смутен от нейния въпрос.

– Ами да го научиш да ти позволява да го яздиш.

Той беше мислил за това. Даже току-що бе споменал за него на Дануг, уж случайно. Не му се искаше да издаде все по-силното си желание да обзиди животното. Особено след като се бе почувствал разстроен от неспособността си да се справи с очевидното влечение, което Ранек изпитваше към Айла, той бе започнал да си представя как галопира през степите на гърба на кафявия жребец, свободен като вятъра, но не беше сигурен дали би трябвало да се отдава на такива мечти. Може би сега тя щеше да поиска Ранек да язди жребца на Уини.

– Мислил съм за това, но не знаех дали... как да започна – каза Джондалар.

– Мисля, че трябва да продължаваш да правиш това, което

започнахме в долината. Да го накараш да свикне да носи неща на гърба си. Да свикне да носи товари. Не съм сигурна как можеш да го научиш да върви натам, накъдето ти искаш. На въже ще върви след теб, но не знам как би следвал въжето, когато ти си на гърба му – каза Айла като говореше бързо, давеше идеи, родили се на момента и се стремеше да задържи вниманието му.

Дануг гледаше ту нея, ту Джондалар и много му се искаше да каже или да направи нещо, с което всичко да се оправи, не само между тях двамата, но и за всички. Когато Айла спря да говори, настъпи неловка тишина. Дануг веднага се зае да я разсее.

– Може да успее да държи въжето отзад, докато седи на гърба на коня, вместо да се държи за гривата на Рейсър – предложи младежа.

Изведнъж, все едно, че някой бе чатнал с кремък по железен пирит в тъмната землянка, Джондалар си представи точно това, което Дануг бе казал. И вместо да се измъкне, защото имаше вид на човек, готов да избяга при най-малката възможност, Джондалар затвори очи и сбърчи челото съсредоточено.

– Дануг, знаеш ли, че това може да свърши работа! – възкликна той: Развълнуван от идеята, която би могла да се окаже решение на проблема, за който толкова много се тревожеше, той за миг забрави за своето несигурно бъдеще. – Защо да не опитам да завържа нещо за оглавника му и да го придържам изотзад. Здрав шнур... или тънък каиш... може би два.

– Аз имам тесни каишки – каза Айла като забеляза, че той вече не е така напрегнат. Радваше я нестихващият му интерес към обучението на младия кон и беше любопитна какво може да се получи. – Ще ти ги донеса. Върте са.

Джондалар я последва през вътрешната арка в Огнището на Мамута. После, когато тя тръгна към складовата платформа, за да вземе каишката, той спря рязко. Ранек разговаряше с Диджи и Трони и се обърна, за да огрее Айла с подкупващата си усмивка. Джондалар усети как стомахът му се сви на топка. Той затвори очи и стисна зъби. След това започна да се прокрадва към изхода. Айла се обърна, за да му подаде тънка макара гъвкава кожа.

– Това е каишка, здрава е – каза тя като му я подаде. – Миналата зима я направих. – Тя надникна в разстроените сини очи, изпълнени с болка, смут и неувереност. – Преди да дойдеш в моята долина, Джондалар. Преди Духът на Великия Пещерен Лъв да те избере и доведе там.

Той взе макарата и побърза да излезе. Не можеше да остане.

Винаги, когато ваятелите дойдеше в Огнището на Мамута, той трябваше да го напусне. Не можеше да стои наблизко, когато тъмнокожият мъж и Айла бяха заедно, а напоследък това се случваше все по-често. Понякога наблюдаваше от разстояние как младите хора се събираха на обширното място за церемонии, където разполагаха своите произведения, обменяха идеи и умения. Чуваше ги как свирят на музикални инструменти и пеят, слушаше шегите и смеха им. И всеки път, когато доловеше смеха на Айла, примесен с този на Ранек, болезнено трепваше.

Джондалар остави макарата с каишката до оглавника на младия кон, взе връхната си дреха от куката в предверието и излезе навън като се усмихна безизразно на Дануг. Облече дрехата, нахлупи качулката здраво на главата си, напъха ръце в ръкавиците, висящи от ръкавите и тръгна нагоре към степта.

Силният вятър, който носеше сиви парцаливи облаци по небето, беше съвсем нормален за сезона, а слънцето, което проблясваше на пресекълки между високите нахъсани облаци, не оказваше почти никакво влияние върху температурата, която си оставаше далеч под точката на замръзването. Снежната покривка беше оскъдна, сухият въздух насичаше дъха му и изсмукваше влагата от дробовете му под формата на облаци пара при всяко издишване. Нямахме дълго да стои навън, но студът, който настойчиво изискваше от него да постави оцеляването си над всичко друго, го поуспокои. Не знаеше защо реакцията му спрямо Ранек бе толкова остра. Без съмнение, тя отчасти се дължеше на страха му да не загуби Айла – той ярко си представяше как двамата са заедно, – но освен това в нея се прокрадваше и постоянното му чувство за вина, поради собственото си колебание да приеме Айла такава, каквата е, без никакви предубеждения. С част от съзнанието си смяташе, че Ранек я заслужава повече, отколкото той. Но поне едно нещо изглеждаше сигурно. Айла искаше той, а не Ранек, да се опита да обзиди Рейсър.

Дануг видя как Джондалар тръгна нагоре по склона и пусна завесата. Върна се бавно вътре. Рейсър изцвили и тръсна глава по посока на младежа, когато той мина покрай него. Дануг го погледна и му се усмихна. Вече почти всички се радваха на животните, милваха ги и им говореха, макар и не така фамилиарно, както Айла. Изглеждаше толкова естествено да има коне в предверието. Колко лесно бе забравил учудването и смайването си, когато ги бе видял за пръв път. Мина през втората арка и видя Айла застанала до нара си. Спря, а след това отиде при нея.

– Тръгна на разходка из степта – каза той на Айла. – Не е много умно да излиза сам, когато е студено и ветровито, но сега навън не е вече

толкова мразовито.

– Дануг, ти да не би да се опитваш да ми кажеш, че той ще се оправя? – усмихна му се Айла и за един миг той се почувства глупаво.

– Разбира се, че ще се оправя. Джондалар беше пътувал надлъж и нашир и можеше да се пази.

– Благодаря ти – каза тя, – за помощта и за желанието да помогнеш – каза тя и докосна ръката му.

Тя бе хладна, но нейният допир го стопли и той усети онова особено напрежение, което тя предизвикваше у него, но на по-дълбоко ниво почувствува, че тя му предлагаше нещо повече – своето приятелство.

– Я по-добре да изляза да проверя капаните, които съм заложил – каза той.

– Айла, я опитай ето така – каза Диджи.

Тя сръчно проби една дупка близо до ръба на лицевата кожа с малка, твърда кост от крак на полярна лисица, която имаше естествен връх, а освен това бе допълнително изострена с пясъчник. След това положи тънък конец от сухожилие върху дупката и го избута през нея с помощта на шивашко шило. Хвана кранчето на края откъм гърба на кожата и го издърпа през дупката. На съответното място на друго парче кожа, което съшиваше с първото, тя направи друга дупка и повтори процеса.

Айла взе парчетата кожа за упражнение. Като използваше за напръстник квадратно парче от дебела мамутска кожа, тя притисна острата лисича кост към кожата и направи малка дупка. После се опита да прокара през нея тънкото сухожилие, но очевидно още не можеше да овладее техниката и отново се разстрои.

– О, Диджи, едва ли някога ще се справя с това! – изстена Айла.

– Просто трябва да се упражняваш, Айла. Аз го правя от малка. Естествено, на мен ми е по-лесно, но и ти ще успееш, ако продължаваш да се упражняваш. Прави се така, сякаш пробиваш малка цепка с кремъчно острие и прокараш кожена каишка през нея, за да ушиеш работни дрехи. А с това ти се справяш чудесно.

– Но е много по-трудно да го правиш с тънко сухожилие и мънички дупки. Не мога да го прекарам през тях. Ох, толкова съм непохватна! Просто не знам как Трони ниже мъниста и игли – каза Айла, загледана във Фрали, която въртеше едно тънко цилиндърче от бивник в канал, издълбан в парче пясъчник. – Надявах се да ми покаже как става, за да мога да украся бялата туника, след като я свърша, но не знам дали някога ще мога да я направя така, както искам.

– Ще можеш, Айла. Сигурна съм, че няма нещо, което да не можеш

да направиш, когато действително искаш – каза Трони.

– Освен да пее! – възкликна Диджи.

Всички се разсмяха, включително и Айла. Макар че говорят и беше нисък и приятен, пеенето не беше сред нейните дарби. Можеше да поддържа ограничен обхват тонове, достатъчни за приспивната монотонност на някой напев и имаше музикален слух. Знаеше кога трябва да се включи в песента и можеше да изсвири дадена мелодия с уста, но изобщо не можеше да претендира за певчески глас. Виртуозността на хора като Барзек беше истинско чудо. Можеше да го слуша цял ден, ако той се съгласеше да пее толкова дълго. Фрали също притежаваше фин, ясен, висок и нежен глас, който Айла много обичаше да слуша. В действителност, повечето от хората в Лъвското огнище можеха да пеят, но не и Айла.

Носеха се шегите за нейния глас и за певческите и умения като често се споменаваха и акцентът и макар че ставаше въпрос по-скоро за особеност на говора и отколкото за акцент. Самата тя се смееше на шегите не по-малко от останалите. Не можеше да пее и го знаеше и ако хората си правеха майтап с певческите и способности, то много от тях поотделно хвалеха умението и да се изразява. Бяха, поласкани, че толкова добре и бързо бе усвоила езика им, а и шегите относно нейното пеене я караха да се чувства част от този народ.

Всеки си имаше по нещо, с което другите се шегуваха: ръстът на Талут, цветът на кожата на Ранек, силата на Тюли. Само Фребек се обиждаше, затова другите се шегуваха по негов адрес зад гърба му със знаци. Освен това, без да го съзнават напълно, обитателите на Лъвското огнище вече свободно говореха езика на Клана във видоизменен вариант. В резултат на всичко това Айла не беше единствената, която се чувстваше обградена с топлина. Ридаг също беше включен във веселбата.

Айла хвърли поглед към него. Той седеше на една рогозка с Хартал в скута си като залисваше енергичното бебе с купчинка кости, повечето прешлени от елен, за не тръгне да пълзи подир майка си и да разпилее мънистата, които тя нижеше, помагайки на Фрали. Ридаг добре се справяше с бебета. Притежаваше търпението да играе с тях и да ги забавлява докогато им се иска. Той и се усмихна.

– Ти не единствена, която не може пее, Айла – направи знак той.

Тя също му се усмихна.

Не – помисли си Айла, – не беше единствената, която не можеше да пее. И Ридаг не можеше да пее. Нито да говори. Нито да тича и да играе. Даже не можеше да води пълноценен живот. Въпреки нейния цял, тя

нямаше представа колко време ще живее момчето. Можеше и днес да умре, а можеше да живее и още няколко години. Тя просто му даваше обичта си всеки ден от неговия живот и се надяваше, че ще може да го обича и следващия.

– И Хартал не може да пее! – каза той със знаци и се разсмя със странния си гърлен глас.

Айла с изненадана усмивка поклати глава. Той беше прочел мислите и и се беше пошегувал остроумно с тях.

Нези стоеше до огнището и ги наблюдаваше. „Не можеш да пееш, но вече можеш да говориш, Ридаг“ – помисли си тя. Той нанизваше няколко прешлена на дебел шнур през дупките на гръбначния мозък и тракаше с тях пред бебето. Без думите – жестове, благодарение на които хората бяха осъзнали колко интелигентен и схватлив е Ридаг, никога нямаше да му бъде възложена отговорната задача да бави Хартал, за да може майка му да работи, дори да седеше до нея. Каква промяна бе внесла Айла в живота на Ридаг! Тази зима вече никога не изразяваше съмнения относно принадлежността му към човешкия род, освен Фребек, но Нези беше сигурна, че той го прави повече от инат, отколкото по убеждение.

Айла продължи да се бори с шилото и сухожилието. Ех, само да можеше да вкара тънките конци в дупката и да ги изкара от другата страна! Опита се да го направи както Диджи и беше показала, но това беше умение, което идваше с дългогодишна практика, а тя беше още много далеч от него. В пристъп на безсилие тя пусна в скута си парчетата, на които се упражняваше и се загледа в другите, които правеха мъниста от бивник.

С остър удар по мамутския бивник под съответния ъгъл се отцепваше доста тъничко извито парче. В големия отломък се прокарваха канали с длето като се изчукваше линия и се минаваше няколко пъти по нея, докато се получеше процеп в големите парчета. Изпилваха ги и ги дялкаха във формата на грубички цилиндри с помощта на рендета и ножове, с които се смъкваша Дълги извити стружки, после ги заглаждаха с пясъчник, който-се държеше мокър, за да бъде по-образивен. Използваха остри кремъчни резци, назъбени като трион и надянати на дръжки, за да разрежат бивниковите цилиндърчета на малки отрязъци, след което ръбовете им се заглаждаха.

Последният стадий беше да се направи дупка в центъра, след това да се нанижат на шнур, или да се пришият на дреха. Това се правеше със специален инструмент. В края на дълъг тесен прът, идеално прав и

гладък, се вкарваше кремък, който беше грижливо заострен от умел майсторка сечива. Върхът на ръчната дрелка се поставяше точно в центъра на малък дебел бивников диск и след това, подобно на процеса на добиване на огън, прътът се въртеше в дланите напред-назад и се натискаше надолу докато се пробиеше дупката.

Айла наблюдаваше как Трони върти пръта между дланите си като се стараеше да пробие дупката както трябва. Мина и през ума, че хвърлят много труд, за да направят нещо, от което няма явна полза. Мънистата с нищо не допринасяха за осигуряването или приготвянето на храна, нито за увеличаване на ползата от облеклото, към което се пришиваха. Но тя постепенно започна да разбира защо мънистата се ценяха толкова много. Лъвското огнището не би могло да си позволи да отдели толкова време и усилия, без да е подсигурано с топлина, удобство, както и с необходимата храна. Само една задружна, добре организирана група би могла да предвиди и складира за продължителен период достатъчно средства за съществуване, така да си осигури свободното време за правене на мъниста. Ето-защо, колкото повече мъниста носеха, толкова повече внушаваха идеята, че Бивакът просперира, че е желано място за живеене и че другите биваци трябва да им признаят по-висок статус и да им оказват по-голямо уважение.

Тя взе кожата и костеното шило от скута си и разшири последната дупка, която беше направила, след това се опита да мушне конеца в дупката с шилото. Успя да го прекара и го издърпа от другата страна, но не се получи стегнатия шев, който Диджи докарваше. Тя пак вдигна очи обезкуражена и видя как Ридаг прокарва въженце през естествената дупка на един прешлен. Взе друг и пъкна в отвора му коравото въженце.

Айла пое дълбоко дъх и отново се захвана с работата си. „Не е кой знае колко трудно да се вкара острието в кожата“ – помисли си тя. Тя успя да прекара почти цялата кост през дупката. Де да можеше да върже конеца за Костта, щеше да стане толкова лесно...

Тя спря и огледа внимателно костта. После вдигна поглед и видя как Ридаг завърза краищата на връвта и разклати костената дрънкалка пред Харгал. Загледа се как Трони върти дрелката между дланите си, после се обърна и видя как Фрали заглажда бивниково цилиндърче в жлеба на парче пясъчник. Затвори очи и си спомни как Джондалар правеше остриета на копия от кост в нейната долина миналото лято... Отново погледна костеното шило за шиене.

– Диджи! – извика тя.

– Какво? – попита стреснато младата жена.

– Мисля, че намерих начин да го направя!

– Какво да направиш?

– Да прекарам конеца през дупката. Защо да не направим дупчица в задния край на костта с остър връх и след това да прекараме през нея конеца? Също както Ридаг прекара въженцето през тези прешлени. След това можем да прекараме костта през кожата и конецът ще я последва. Как мислиш? Дали ще стане? – попита Айла.

Диджи затвори очи за миг, след това взе шилото от Айла и го огледа.

– Дупчицата трябва да е съвсем малка.

– Тези, които Трони прави в мънистата, са малки. Дали трябва да бъде много по-малка и от тях?

– Тази кост е много корава и жилава. Няма да е лесно да се пробие, пък и не виждам удобно място за дупка.

– Не бихме ли могли да изработим нещо от мамутски бивник или от друг вид кост? Джондалар прави дълги тесни остриета от кост и ги изглажда и заостря с пясъчник, също както Фрали. Не можем ли да направим нещо като мъничко острие на копие и да му пробием дупчица в задния край? – попита Айла, настръхнала от вълнение.

Диджи отново се замисли.

– Ще трябва да накараме Уимез или някой друг да изработи една по-малка дрелка, но... може и да стане, Айла. Мисля, че ще успеем!

Почти всички се навъртаха край Огнището на Мамута. Събираха се на групички от по трима-четирима и бърбореха, но атмосферата бе наситена с очакване. Кой знае как до всички бе достигнала мълвата, че Айла възнамерява да изпробва новия теглич за конец. Няколко души се бяха трудили за изработването му, но тъй като първоначалното идея принадлежеше на нея, тя първа щеше да го приложи на практика. Уимез и Джондалар се бяха потрудили да измислят начин за направа на достатъчно малка дрелка за пробиването на дупчицата. Ранек беше подбрал бивника и посредством резбарските си инструменти беше оформил няколко много малки, дълги, заострени цилиндри. Айла ги бе изгладила и заострила така, че да получи желаната от нея форма, а дупчицата бе пробита от Трони.

Айла долавяше вълнението. Когато извади кожата за демонстрация и сухожилието, всички се струпаха около нея, забравяйки преструвките си, че и гостуват просто ей така. Твърдото изсъхнало еленово сухожилие, кафяво като стара кожа и дебело колкото пръст, приличаше на

дървена пръчка. Тя заудря по него, докато го превърна в купчина бели колагенови влакна, които лесно се разцепваха. От тях можеха да си получат дебели, тънки или фини конци, в зависимост от желанието. Тя усети, че моментът изисква драматичен ефект и дълго време разглежда влакното, докато най-сетне изтегли една тънка нишка. Навлажни я в устата си, за да я омокоти и изглади, после вдигна теглича за конец с лявата си ръка и придирчиво разгледа малката дупчица. Можеше да се окаже трудно да прекара влакното през нея. Конецът започваше да изсъхва и да се втвърдява, което улесни работата. Тя внимателно вкара конца в малката дупчица и въздъхна с облекчение, когато го извади от другата и страна. Вдигна бивниковата игла с конца, който висеше от долния и край.

След това взе парчето износена кожа, която използваше, за да се упражнява и забодее иглата близо до ръба и. Този път успя да я промуши цялата и се усмихна като видя, че през нея мина и конецът. Вдигна кожата, за да я видят и останалите. Чуха се възгласи на изумление. Тогава взе друго парче кожа, което искаше да съшие с първото и повтори процедурата, макар че трябваше да използва квадратчето от мамутска кожа като напръсник, за да успее да пробие с иглата по-дебелата и по-жилава кожа. Свърза двете парчета, направи втори шев и ги вдигна, за да ги видят всички.

– Стана! – извика Айла с широка победоносна усмивка.

Предаде иглата и кожата на Диджи, която направи няколко бода.

– Наистина се получава. Ето, мамо, вземи да опиташ – каза тя и подаде кожата и теглича за конец на водачката.

Тюли също направи няколко бода и кимна одобрително, после подаде нещата на Нези, която също направи опит, след което дойде ред и на Трони. Тя пък ги даде на Ранек, който се опита да промуши с острието наведнъж и двете парчета и установи, че дебелината на кожата се пробива трудно.

– Мисля, че ако направиш малко режешко острие от кремък – каза той като подаваше нещата на Уимез, – ще бъде по-лесно да се пробие тази дебела кожа.

Като помисли, Уимез направи опит и кимна в знак на съгласие.

– Да, обаче този теглич за конец е много хитро нещо.

Всички в бивака се изредиха да опитат новия инструмент и го одобриха. Наистина с него шиенето ставаше много по-лесно – много по-удобно бе да се изтегля конецът, отколкото да се натиква през дупката.

Талут вдигна малкия шивашки инструмент и го огледа отвсякъде,

кимайки с възхищение. Дългата тънка пръчица, заострена в единия край и с дупчица на другия, беше изобретение, чиято полза бе очевидна. За-чуди се как никой не се бе сетил по-рано. Беше толкова просто на пръв поглед и толкова ефикасно.

По твърдата земя съзвучно трополяха копитата на два коня. Айла се беше навела плътно до врата на кобилата, примижала срещу вятъра, който пронизваше лицето и. Тя яздеше с лекота и движенията на коленете и хълбоците и с които управляваше коня, бяха в пълен синхрон с мощните пулсиращи мускули на галопиращото животно. Усети промяна в ритъма на съседните копита и погледна към Рейсър. Беше напред, но показвайки безпогрешни признаци на умора, започваше да изостава. Тя постепенно накара Уини да спре, и младият жребец стори същото. Конете сведоха глави, обгърнати в облаци пара от собственото им запъхтяно дишане. И двете животни бяха уморени, но бяха направили добър преход.

Седнала с изправен гръб, отскачайки плавно в такт с походката на коня, Айла се насочи към реката със спокойно темпо като се наслаждаваше на възможността да бъде на открито. Беше студено, но много красиво, ярката слънчева светлина се подсилваше от искрящия лед и белотата – последица от неотдавнашната снежна буря.

Нея сутрин, веднага щом излезе от землянката, Айла реши да направи един дълъг преход с конете. Самият въздух я мамеше навън. Изглеждаше по-лек, сякаш бе освободен от гнетящ товар. Реши, че студът не е така силен, макар че видимо нищо не се бе променило. Ледът бе все така стегнат, миниатюрните топчици сняг, навивани от вятъра, бяха все така твърди.

Айла не притежаваше средство, което да и покаже убедително, че температурата се е повишила и вятърът духа с намалена сила, но бе доловила известни промени. Макар не можеше да се приеме и за интуиция, за усещане, в действителност това бе изострена чувствителност.

За хората, които живееха в изключително студени климатични пояси, дори най-слабото омекване на времето беше осезаемо и често се посрещаше с изблик на добри чувства. Още не беше пролет, но безжалостната хватка на сковаващия студ се беше поотпуснала и слабото, но забележимо затопляне, което беше настъпило, обещаваше, че живата природа отново ще се раздвижи.

Усмихна се, когато младият жребец препусна в тръс напред с гордо извита глава и вирната опашка. Все още мислеше за Рейсър като за бего, за чието раждане беше помогнала, но той вече не беше малко

конче. Макар че все още не се бе налял съвсем, той бе по-голям от майка си и умееше да се надбягва. Жребецът обожаваше бясното препускаване и беше бърз. Имаше разлика в маниера на препускаване на двата коня. Рейсър беше несъмнено по-бърз от майка си на къси разстояния, лесно взимаше преднина пред нея още в началото, но Уини бе по-издръжлива. Тя можеше да препуска по-продължително и ако се надбягваха на по-дълго разстояние, тя неизбежно го настигаше и изпреварваше.

Айла слезе от кобилата, но за миг се спря преди да отметне завесата и да влезе в землянката. Често бе използвала конете за претекст да излезе навън и тази сутрин бе особено доволна, че времето бе подходящо за дълъг преход. Колкото и да бе щастлива, че отново има свой народ, който я приема с открито сърце и я приобщава към своя живот, от време на време тя изпитваше нужда да остане сама. Тази потребност се проявяваше с най-голяма сила, когато се чувстваше несигурна и когато неразрешени недоразумения усилваха напрежението в живота и.

Фрали прекарваше много от времето си в Огнището на Мамута с младите хора, което все повече дразнеше Фребек. До Айла бяха достигнали някои доводи от Огнището на Жерава или, по-скоро, възбудени тиради на Фребек, който се оплакваше от отсъствията на Фрали. Тя знаеше, че не му се нрави Фрали да се сприятелява с нея и беше сигурна, че бременната жена ще започне да страни от нея, само да има мир. Това безпокоеше Айла, особено откакто Фрали и бе доверила, че понякога има кръвотечение. Айла я беше предупредила, че може да загуби бебето, ако не си почива и бе обещала да и приготви цяр, но сега, когато Фребек неодобрително се навърташе наоколо, щеше да бъде по-трудно да я лекува.

Към всичко това се прибавяше и все по-голямото объркване, което Джондалар и Ранек предизвикваха у нея. По-рано Джондалар се бе държал хладно, но напоследък б започнал да се връща към обичайното си поведение. Преди няколко дни Мамут го беше помолил да дойде, за да поговорят за някакво конкретно сечиво, което старецът бе измислил, но шаманът беше зает през целия ден и намери време да обсъди идеята си едва вечерта, когато младежите обикновено се събираха в Огнището на Мамута. Макар да седяха чинно настрана, смехът и закачките им се чува съвсем ясно.

Ранек беше по-настойчив от всякога и напоследък, под прикритието на шегички и закачки, настойчиво подканяше Айла отново да сподели леглото му. На нея все още и беше трудно да му откаже категорично; мълчаливото подчинение на желанията на мъжа и бе твърде силно

втълпено, за да може лесно да го преодолее. Смееше се на шегите му – все повече проумяваше хумора, дори случаите, когато той прикриваше сериозни намерения – но умело отбягваше подразбираща се покана на фона на дружен смях за сметка на Ранек. Той също се смееше, наслаждавайки се на остроумието и и неподправеното му приятелство я привличаше. С него тя чувстваше добре.

Мамут забеляза, че и Джондалар се усмихна и кимна одобрително. Каменоделецът избягваше младежките събирания, като само от разстояние наблюдаваше приятелски закачки и шегички, тъй като смехът засилваше ревността му. Не знаеше, че веселото настроение често бе подклаждано отказите на Айла да откликне на поканите на Ранек, макар това бе добре известно на Мамут.

На другия ден Джондалар и се усмихна, за пръв път толкова време, помисли си Айла, но усети как дъхът и спря и сърцето и заби бързо. През следващите дни той започна се прибира в огнището по-рано, без непременно да изчаква да заспи. Макар че Айла все още не изпитваше желание да му се хвърли на врата, а той се колебаеше да скъси дистанцията помежду им, тя започваше да таи надежда, че Джондалар преодолява онова, което го бе гнетило. Но тя не смееше да се надява силно.

Айла пое дълбоко дъх, след това дръпна тежката завеса и я задържа вдигната, за да минат конете. След като изтърси връхната си дреха и я окачи на една кука, тя влезе вътре. Като никога Огнището на Мамута беше почти празно. Там беше само Джондалар, който разговаряше с Мамут. Стана и драго, макар че бе изненадана, и това я накара да разбере колко малко го бе виждала напоследък. Тя се усмихна и се завтече към тях, но неприятната гримаса на Джондалар изтри усмивката от лицето и. Не изглеждаше особено радостен, че я вижда.

– Цяла сутрин те няма! – изтърси той. – Не знаеш ли, че е опасно да излизаш сама? Тревожиш хората. Още малко и щяха да излязат да те търсят.

Не каза, че именно той е бил разтревоженият, нито че именно той е имал намерение да тръгне да я търси.

Злобата му смути Айла.

– Не бях сама. С мен бяха Уини и Рейсър. Изведох ги на разходка. Имаха нужда от нея.

– Не трябваше да излизаш в такова студено време. Опасно е да си навън сама – каза той, някак примирено, поглеждайки към Мамут, надявайки се той да го подкрепи.

– Казах, че не бях сама. С мен бяха Уини и Рейсър, а навън е

приятно, слънчево, и не е чак толкова студено. – Тя беше объркана от гнева му, без да разбира, че зад него се крие страх за безопасността и, който бе почти непоносим. – Джондалар, и друг път съм излизала сама през зимата. Та кой мислиш е излизал с мен, когато живеех в долината?

„Права е – помисли си той. – Тя знае как да се пази. Би трябвало да спра да и нареждам къде и кога може да ходи. Мамут не изглеждаше твърде обезпокоен, когато го попитах къде е Айла, а тя е дъщеря на неговото огнище. Трябваше да обърна повече внимание на стария шаман“ – помисли си Джондалар и се почувства глупаво, сякаш бе вдигнал врява за нищо.

– Ъ-ъ... ами, аз по-добре да ида да видя конете – смотолеви Джондалар като отстъпваше заднешком и бързаше да влезе в пристройката.

Айла гледеше как той се отдалечава и си мислеше дали Джондалар не смята, че тя не се грижи за животните. Беше объркана и разстроена. Беше и невъзможно да го разбере.

Мамут внимателно я наблюдаваше. Страданието и обидата и личаха ясно. Защо винаги се получаваше така, че хората, които са обвързани един с друг, толкова трудно проумяват собствените си проблеми? Той бе склонен да се заеме с тях и да ги накара да проумеят онова, което бе очевидно за всички, но се въздържа. Вече бе направил толкова, колкото бе сметнал за необходимо. Още от самото начало бе усетил скрито напрежение в мъжа от Зеландониите, и беше убеден, че проблемът не е толкова очевиден, колкото изглежда. Най-доброто разрешение бе да ги остави да го разрешат сами. Ще имат много по-голяма полза от опита, който ще придобият, ако сами стигнат до решението. Но той би могъл да насърчи Айла да разговаря с Джондалар за тях или, най-малкото, да и помогне да избере онова, което сама предпочита и да опознае собствените си желания и скрити възможности.

– Айла, какво каза, че навън вече не е така студено ли? – попита Мамут.

Трябваше да минат няколко мига, за да може въпросът му да достигне до съзнанието и през лабиринта от мисли, които я тревожеха в момента.

– Какво? А...да. Струва ми се, че да. Не изглежда по-топло, но сякаш не е чак толкова студено.

– Чудех се кога Тя ще строши гръбнака на зимата – каза Мамут. – Мислех, че моментът вече приближава.

– Да строши гръбнака? Не разбирам.

– Просто така се казва, Айла. Седни, ще ти разкажа една зимна

приказка за Великата Благодатна Земя Майка, която е сътворили всичко живо – каза старецът с усмивка.

Айла, седна до него на розгката край огнището.

– В една голяма битка Земята Майка взела животворната сила от Хаоса, който е студена и неподвижна празнота, като смъртта, и от нея Тя сътворила живот и топлина, но Майката винаги трябва да се бори за живота, който е създала. Когато настъпва студеният сезон, ние знаем, че това е началото на борбата между Благодатната Земя Майка, която защитава топлия живот, и студената смърт на Хаоса, но най-напред Тя трябва да се погрижи за Своите деца.

Приказката започна да увлича Айла и тя подканвашо се усмихна.

– Какво прави Тя, за да се погрижи за Своите деца?

– Някои приспива, други облича топло, за да се предпазят от студа, а трети подканва да съберат храна и да се скрият. Колкото по-студено става, толкова повече изглежда, че смъртта започва да побеждава. Майката бива отгласквана все по-далеч. В дълбините на студения сезон, когато Майката води битка на живот и смърт, нищо не се движи, нищо не се променя, всичко изглежда мъртво. За нас, ако нямаме топло убежище и складирана храна, смъртта би спечелила битката през зимата; понякога, когато борбата е по-дълга от обичайното, това се случва. Тогава всеки избягва да излиза навън. Хората майсторят разни неща, разправят си истории, разговарят помежду си, но не се движат много-много и спят повече. Затова зимата се нарича „малката смърт“.

Най-сетне, когато студът Я притисне максимално, Тя оказва съпротива. Натиска и натиска, докато строши гръбнака на зимата. Това означава, че пролетта ще се върне, но още не е настъпила. Майката е водила дълга битка и Тя трябва да откъхне, преди отново да създаде живот. Но вече знаем, че Тя е спечелила битката. Ароматът на победата се носи във въздуха, долавя се.

– Така е! Наистина го усетих, Мамут. Ето защо трябваше да изveda конете на разходка. Майката строши гръбнака на зимата! – възкликна Айла. Разказът на шамана сякаш даде най-точно обяснение на състоянието и.

– Мисля, че е време да го отпразнуваме, какво ще кажеш?

– О, да. И аз така мисля!

– А дали ще имаш желание да ми помогнеш с приготвянията? – Изчака само толкова, колкото Айла да кимне. – Все още не всички усещат Нейната победа, но скоро ще я забележат. Можем и двамата да следим за признаците и да решим кога е най-подходящият момент за

празненството.

– Какви признаци?

– Когато животът започне да се пробужда отново, всеки човек го чувства по различен начин. Някои изпитват радост и искат да излязат навън, но все още е доста студено и затова те стават нервни, раздразнителни. Те искат да се уверят в трепетите на живота вътре в себе си, но все още предстоят много големи бури. Зимата знае, че окончателно е загубила битката, затова по това време на годината става най-ядовита, а хората го усещат и също се ядосват. Радвам се, че ти ми даде знак. От този момент до пролетта хората ще бъдат още по-неспокойни. Мисля, че ще го усетиш, Айла. Тогава става най-доброто празненство. То дава повод на хората да изразят радостта си, вместо гнева си.

„Знаех, че ще забележи“ – помисли си Мамут, когато я видя намръщена. – „Аз едва бях започнал да усещам разликата, а тя вече я беше уловила. Знаех, че е надарена, но способностите и все още ме удивляват и съм сигурен, че още не съм ги открил напълно. Знаем ли – нейният потенциал може да се окаже много по-голям от моя. Какво каза тя за онзи корен и церемонията с мог-ърите? Ще ми се да я подготвя... ловната церемония на Клана! Тя ме промени, последниците бяха страхотни. Все още ги изживявам. Тя също е изживявала нещо по-особено... дали то не я е променило? Дали не е подсилило природните и способности? Чудя се... Пролетният фестивал, дали ще е твърде рано да се използва коренът отново? Може би трябва да изчакам, докато тя отработи с мен Празненството за счупването на гръбнака на зимата... или следващото... ще има много тържества от сега до пролетта...“

Диджи мина по пътеката към Огнището на Мамута, облечена в дебели върхни дрехи.

– Айла, така се надявах да те откроя! Искам да проверя онези капани, които заложих, за да видя дали са се хванали бели лисици, та да украся с техните кожи анорака на Бранаг. Искаш ли да дойдеш с мен?

Айла, която току-що се бе пробудила, погледна към полуотворения димоотвод.

– Наистина изглежда хубаво навън. Я да се облека.

Тя отметна завивките, седна, протегна се и се прозя, после отиде в преграденото със завеса пространство до пристройката за конете. Мина покрай един нар, на който спяха половин дузина деца, налягали на купчина едно върху друго, като котило вълчета. Видя, че големите кафяви очи на Ридаг се отвориха и му се усмихна. Той отново ги затвори и се

гшуши между най-малкото дете, Нуви, която беше почти на четири години, и Ръги, която приближаваше осем. Крисавек, Брайнан и Туси също бяха в купчината, а наскоро Айла беше видяла, че и най-малкото дете на Фрали – Ташер, който още нямаше три години, също започваше да забелязва другите малчугани. Лати, която бе почти жена, все по-малко играеше с тях.

Децата бяха предмет на разточително глезене. Можеха да се хранят и спят където и когато поискат. Рядко съблюдаваха териториалните обичаи на възрастните; цялата землянка беше тяхна. Можеха да ангажират вниманието на възрастни членове на бивака и това често бе посрещано като интересно развлечение; никой не бързаше за никъде. Накъдето и да се насочеха децата, водени от своите интереси, винаги имаха на разположение някой зрял член на групата, който да им окаже помощ или да им даде разяснения. Ако искаха да съшиват кожи, даваха им инструментите, парче кожа и конци. Ако искаха да правят каменни сечива, получаваша парчета кремък и каменни или костени чукове.

Бореха се и се търкаляха, измисляха игри, които често бяха варианти на заниманията на възрастните. Правеха си собствени малки огнища и се учеха да използват огън. Преструваха се, че ловуват, като намушкваха с копия парчета месо от хладилните хранилища и ги готвеха. Когато играта на „огнище“ стигаше до имитиране на половите сношения на техните родители, възрастните се усмихваха снизходително. Нищо от нормалния живот не бе обявено за скрито или потискано; всичко това бе необходимо обучение за превръщането на децата във възрастни. Единственото табу беше насилието, особено прекомерното и излишното.

Живеейки така заедно, те се бяха научили, че нищо не може да разруши един Бивак или народ, както насилието, особено, когато бяха принудени да живеят в затвореното пространство на землянката през дългите студени зими. Случайно или преднамерено, всеки обичай, всички нрави условности или практически действия, дори и да не бяха пряко насочени към това, целеха свеждането на насилието до минимум. Разрешеното поведение допускаше широк обхват от индивидуални различия при дейности, които по правило не водеха до насилие или които биха могли да бъдат приемлив отдушник за силни емоции. Подпомагаше се развитието на личните умения. Насърчаваше се търпимостта; към завистта и ревността се проявяваше разбиране, но не и подкрепа. Като алтернативи активно се използваша състезанията и споровете, но те приемаха формата на строго контролирани ритуали, ограничени в определени рамки. Децата бързо научаваха основните правила. Кръщенето беше

допустимо, но не и размяната на удари.

След като Айла провери големия мях за вода, тя пак се усмихна на спящите деца, които бяха стояли будни до късно предишната вечер.

– Трябва да събера сняг, преди да тръгнем. Водата ни е на привършване, а от известно време не е валял сняг. Става трудно да се намери чист сняг наоколо.

– Хайде да не губим време – каза Диджи. – В нашето огнище има вода, а също и в Незиното. Можем да стопим още като се върнем. – Тя сложи дебелиите си връхни дрехи докато Айла се обличаше. – Имам мях с вода и малко храна, която ще вземем с нас, така че, ако не си гладна, можем да тръгваме.

– За яденето мога да почакам, но ми се пие горещ чай. – каза Айла.

Нетърпението на Диджи да тръгнат я увличаше. Дейностите извън землянката едва бяха започнали и на нея и беше драго да прекара известно време само с Диджи.

– Струва ми се, че при Нези има горещ чай и мисля, че не би имала нищо против да изпием по една чаша.

– Сутрин тя го прави от джоджен; само ще взема нещо да му добавя... нещо, което обичам да пия сутрин. Мисля, че трябва да взема и прашката си.

Нези настоя младите жени да си хапнат и малко гореща каша от зърно, после им даде за из път и парчета месо от печеното, което и беше останало от предишната вечер. Талут искаше да знае в каква посока тръгват, както и общото местоположение на капаните на Диджи. Когато излязоха от главния вход, денят току-що бе започнал; слънцето беше изгряло иззад върволица облаци на хоризонта и бе поело пътя си по сињото небе. Айла забеляза, че конете вече са навън. Не им се разсърди.

Диджи показа на Айла как се прави бързото усукване с ходилото, с което се обръщаше кожената примка, прикрепена към елипсовидната рамка с гъсто наплетено жилаво върбово лико, така че да се получи удобна снегоходка. След няколко упражнения Айла вече крачеше по повърхността на снега до Диджи.

От входа на пристройката Джондалар наблюдаваше как двете жени тръгват. Погледна намръщено към небето и се замисли дали да не ги последва, но се отказа. Видя няколко облака, но нищо, което да предвещава опасност. Защо винаги се тревожеше, когато Айла излезеше от землянката? Неловко му беше постоянно да се навърта около нея. Не излизаше сама навън, Диджи беше с нея и двете млади жени можеха отлично да се грижат за себе си... дори и да завалеше сняг... или нещо по-

лошо. Биха го забелязали, ако тръгнеше, след тях и само щеше да им се пречка, ако искаха да останат насаме. Пусна завесата и се върна вътре, но не можеше да се отърве от чувството, че Айла може да се окаже в опасност.

– Ей, Айла, виж! – извика Диджи, докато, застанала на колене, разглеждаше замръзналия животински труп с бяла козина, висящ на примка, стегната плътно около врата му. – Бях заложила и други капани. Да побързаме да ги проверим.

Айла искаше да остане, за да разгледа примката, но тръгна след Диджи.

– Какво смяташ да правиш с него? – попита я тя като я настигна.

– Зависи колко съм хванала. Исках да направя яка на наметало от козина за Бранаг, но ще му шия и туника, червена – но не толкова ярко-червена, колкото твоята. Ще бъде с дълги ръкави и за нея трябва две кожи. Опитвам се да докарам цвета на втората като на първата. Искат ми се да я украся с кожа и зъби от зимна лисица. Ти как мислиш?

– Мисля, че ще стане много красива.

Известно време се спускаха заедно по снега, после Айла каза:

– Как мислиш, какво би било най-добре за бяла туника?

– Зависи. Искаш ли да има и други цветове или да бъде цялата бяла?

– Мисля, че искам да е цялата бяла, но не съм сигурна.

– Много би подходдала кожа от бяла лисица.

– Мислех за това, но... Струва ми се, че няма да е най-подходящата – каза Айла.

Онова, което я безпокоеше, не бе толкова цветът. Спомни си, че бе избрала кожи от бяла лисица за Ранек на церемонията по осиновяването и и не искаше да има нищо, което да буди спомени за онова време.

Вторият капан беше хлопнал, но беше празен. Примката от сухожилие бе прегризана и наоколо имаше вълчи стъпки. В третия също се бе хванала лисица и явно бе здраво замръзнала в примката, но козината и бе ръфана, почти напълно изядена и на практика беше безполезна. Айла отново посочи вълчи следи.

– Изглежда, че ловя лисици за храна на вълците – каза Диджи.

– Май само една е пострадала, Диджи – обади се Айла.

Диджи вече започваше да се опасява, че няма да се сдобие с още една годна кожа, дори и да се бе хванала лисица в четвъртия и капан. Забързаха към мястото, където го беше заложила.

– Би трябвало да е ей там, близо до онези храсти – каза тя, когато

наближиха един шубрак в гориста местност, – но не виждам...

– Ето я, Диджи! – извика Айла, която беше я преварила. – И изглежда добра. Я виж каква опашка има!

– Идеално! – въздъхна с облекчение Диджи. – Трябват ми поне две.

Тя освободи замръзналата лисица от примката, завърза я за първата и ги метна на клона на едно дърво. Беше се поуспокоила, след като се беше сдобила с две лисици.

– Гладна съм. Защо да не спрем тук и да хапнем нещо?

– Като спомена за ядене, и аз огладнях.

Намираха се в долчинка с рехавя горичка – повече шубрак, отколкото дървета. Беше се образувала от рекичка, просякла дълбоки слоеве льосова почва. През отминаващите дни на дългата сурова зима долчинката навяваше нерадостно чувство на отегчително изтощение. Беше еднообразна местност в черни и бели тонове, примесени с потискащи сиви нюанси. Снежната покривка, накъсана от храсталците под дърветата, беше стара и слегната, набраздена от множество следи и изглеждаше износена и мърлява. Счупени клони, под които се подаваше оголено дърво, показваха опустошенията на вятъра, снега и гладните животни. Върбите и елшите се бяха привели ниско до земята – тежестта на климата и сезона ги бяха превърнали в слегнати храсталаци. Стърчаха само няколко мършави брези, чиито голи клони потракваха на вятъра, сякаш шумно призоваваха изпълващото присъствие на зеленината. Дори иглолистните дървета бяха загубили цвета си. Огънатите борове, чиято кора бе покрита със сиви лишеи, бяха посърнали, високите им стволоче бяха потъмнели и притиснати от снежния си товар.

Върху един полегат склон изпъкваше снежна могила, въоръжена с дълги стебла, на които стърчаха остри, тръни – това бяха изсъхналите дървени стебла на пълзящи растения, отвоювали миналото лято нова територия. Айла запомни мястото, но не като непроходим гъсталак от трънливо бяло изтравниче, а като място, където можеха да се намерят ягоди, малини и лековити листа през съответните сезони. Тя можеше да проникне отвъд безрадостния, изнурен пейзаж и да прозре надеждата, която той криеше. След дългия принудителен престой на закрито дори тъжният зимен пейзаж изглеждаше обещаващ, особено когато грееше слънце.

Двете млади жени струпяха сняг на купчинки, за да има на какво да седнат там, където би бил брегът на малкия поток, ако беше лято. Диджи отвори торбата си и извади приготвената от нея храна, както и още по-важния запас – водата. Отвори един пакет от брезови кори и даде на

Айла самун. Това бе храна за из път – питателна смес от сушени плодове, месо и калорична сланина, оформена като пирожка.

– Снощи Мама приготви пропарени самуни с борови семена и ми даде един – каза Диджи, отваряйки друг пакет, и отчупвайки парче за Айла. Тези самуни бяха станали едно от любимите и лакомства.

– Ще трябва да попитам Тюли как ги прави – каза Айла, отхапвайки от парчето, преди да развие резените печено месо, които Нези им бе дала. Остави по няколко от тях до двете. – Виж какво пиршество си устроихме тук. Липсват ни само малко свежи пролетни зеленчуци.

– Това вече би било идеално. Копнея да дойде пролетта. След като изкараме Празненството за счупване гръбнака на зимата, става все по-трудно да я дочакаме – отговори и Диджи.

На Айла и беше приятен дружеският излет, в който не участваше никой друг освен нея и Диджи и почувства, че се позатопля в плитката падинка, където не проникваше вятър. Развърза каишката на врата си и отметна качулката, след това оправи прашката на главата си. Затвори очи и наклони лицето си към слънцето. На червения фон на спуснатите си клепачи тя виждаше кръглия остатъчен образ на ослепително яркото кълбо; усети благата топлина. Когато отново отвори очи, на Айла и се стори, че вижда по-ясно.

– Винаги ли се провеждат борби на Празненствата за счупване на гръбнака на зимата? – попита тя. Преди никога не съм виждала някой да се бори, без да си движи краката.

– Да, това е в чест...

– Диджи, виж! Дошла е пролетта! – прекъсна я Айла като скочи и се втурна към близкия върбалак.

Когато Диджи я стигна, тя и посочи едва оформилите се пъпки на едно тънко клонче, както и друго, разцъфнало в яркозелен пролетен цвят, което бе подранило и можеше да не оцелее. Жените размениха удивени усмивки, изпълнени от откритието, сякаш те самите бяха сътворили пролетта.

Примката от сухожилие все още се поклащаше недалеч от върбалачка. Айла я вдигна.

– Мисля, че това е много добър начин за ловуване. Не е нужно да търсиш животните. Правиш капан и се връщаш по-късно, за да си вземеш плячката, но как го правиш и как разбираш, че ще хванеш лисица?

– Не е трудно да се направи. Нали знаеш, че сухожилията се втвърдяват, когато ги намокриш и изсушиш, също както кожа, която не е била обработвана?

Айла кимна.

– Правиш малък клуп на края – продължи Диджи като и и показа как става. – След това хващаш другия край и го прекарваш, за да получиш друг клуп, толкова голям, колкото през него да мине лисича глава. После го намокряш и го оставяш да изсъхне с разтворена примка, за да се запази така. Сетне трябва да отидеш там, където се навъртат лисици, обикновено където са били забелязани или улавяни по-рано. Моята майка ми показва това място. Обикновено всяка година тук се навъртат лисици, можеш да познаеш по следите им. Често минават по едни и същи пътеки, когато са близо до леговищата си. За да заложиш капана, намираш лисича следа, и там, където тя минава през храсти или близо до дървета, залагаш примката точно напреко на следата на височина на лисичата глава, завързваш я, ето така, тук и тук – показваше и Диджи докато обясняваше Айла гледаше събрчила съсредоточено чело.

– Когато лисицата тича по следата, главата и влиза в примката, а когато продължи да тича, клупът се затяга около врата и. Колкото повече се бори лисицата, толкова по-стегната става примката. Бързо свършва. След това остава само да намериш плячката, преди някои друг да те е преварил. Дануг ми разправяше как хората на север започнали да залагат капани. Каза, че там огъвали надолу фиданка и я завързали за примката, така че тя да се освободи веднага щом се хване животното и да се вдигне нагоре, когато дръвчето се изправи. Така лисицата остава във въздуха, докато я намериш.

– Мисля, че това е добра идея – каза Айла, докато двете се връщаха там, където бяха седели. Тя погледна нагоре и изведнъж, за изненада на Диджи, измъкна прашката от косата си и започна да оглежда земята. – Къде има камък? – прошепна тя. – Ето!

С плавно и енергично движение, което Диджи почти не можа да проследи, Айла взе камъка, постави го в прашката, завъртя я и го изстреля. Диджи го чу да пада, но едва когато се върнаха на местата си, забеляза обекта на Айлината стрелба. Беше един бял хермелин, малка невестулка дълга около тридесет и пет сантиметра, дванадесет, от които бяха пухкава опашка с черен връх. През лятото издълженото животинче имаше мека козина с наситен кафяв цвят и бяло коремче, но през зимата гъвкавата малка сибирска белка ставаше чисто бяла като коприна, с изключение на черната и муцунка, проникателните малки очички и крайчеца на опашката и.

– Виж я ти, ще ни краде печеното! – възкликна Айла.

– Аз дори не я забелязах на фона на снега. Имаш остро око – каза

Диджи. – И си толкова бърза с тази прашка, че просто не знам защо така се вълнуваш за капаните, Айла.

– Прашката е добра за ловуване, когато виждаш това, което искаш да хванеш, но капанът може да ти хване нещо, когато дори не си там. Добре е да познаваш и двете – отговори и Айла, приемайки въпроса на сериозно.

Седнаха, за да довършат яденето си. Айла не спираше да глади меката гъста козина на малката белка, докато говореха.

– Хермелините имат най-хубавата козина – каза тя.

– Така е при повечето от тези дълги белки – каза Диджи.

– Добра козина имат норките, самурите, че дори лакомците. Не е толкова мека, но е най-подходящата за качулки, ако искаш по лицето ти да полепне скреж. Но трудно се хващат в примка, а не стават за лов с копие. Бързи са и са зли. Изглежда, че в случая прашката ти върши най-добра работа, макар че още не разбирам как успя да го уцелиш.

– Научих се да ходя на лов с прашка за този вид животни. Отначало стрелях само по месоядни и първо изучих техните привичките.

– Защо? – попита Диджи.

– На мен изобщо не ми беше позволено да ловувам, затова не ходех на лов за животни, които служат за храна, а само за такива, които ни крадяха храната. – Тя кисело се усмихна при тази своя констатация. – Мислех че това ме оневинява.

– Защо не ти даваха да ловуваш?

– На жените от Клана им е забранено да ловуват..., но накрая ми разрешиха да използвам прашката си. – Айла замълча за миг припомняйки си миналото. – Знаеш ли, че убих лакомец много преди да убия заек? – усмихна се тя на иронията на съдбата.

Диджи поклати изумено глава. „Какво странно детство трябва да е имала Айла“ – помисли си тя.

Станаха да си вървят и докато Диджи си прибираше лисиците, Айла взе мекия бял хермелин. Прекара ръка по тялото му от главата до опашката.

– Ето това ми трябваше! Хермелин!

– Ами ти го имаш – отговори Диджи.

– Не. Искам да кажа за бялата туника. Искам да я украся с бял хермелин и да има тези опашчици. Харесват ми тези опашчици с малките черни връхчета.

– Откъде ще намериш достатъчно хермелини, за да украсиш цяла туника? – попита я Диджи. – Идва пролет, скоро ще си сменят цвета.

– Не ми трябва кой знае колко много, а където има един, обикновено се срещат и други. Ще отида на лов за тях. А сега трябва да намеря добри камъни.

Започна да разрива снега, търсейки камъни близо до брега на замръзналото поточе.

– Сега ли? – попита Диджи.

Айла спря и вдигна очи. От вълнение почти бе забравила за Диджи. Тя можеше да и попречи да проследи и издебне животинките.

– Няма защо да ме чакаш, Диджи, Връщай се. Аз ще намеря обратния път.

– Да се върна? Не бих изпуснала това за нищо на света.

– Можеш ли да стоиш съвсем тихо?

Диджи се усмихна.

– И друг път съм ходила на лов, Айла.

Айла се изчерви – почувства, че бе казала нещо неуместно.

– Не исках да кажа...

– Знам – каза Диджи, след това се усмихна. – Струва ми се, че мога да науча нещо от човек, който е убил първо лакомец, а след това заек. Лакомците са по-злобни, подли, безстрашни и коварни от всяко друго животно, включително хиената. Виждал съм как прогонват леопарди от собствената им плячка, та те могат да се изправят и срещу пещерен лъв. Ще гледам да не ти се пречкам. Ако мислиш, че плаша хермелина, кажи ми и ще те изчакам тук. Но не ме карай да си вървя.

Айла се усмихна с облекчение като си мислеше колко е хубаво да си имаш приятелка, която те разбира толкова бързо.

– Хермелините не са по-добри от лакомците. Просто са по-малки, Диджи.

– Мога ли да ти помогна с нещо?

– Останало е малко печено месо. Може да влезе в употреба, но първо трябва да намерим следи, след като се запаса с достатъчно камъни.

Когато Айла натрупа задоволителна купчина заряди и ги сложи в една кожена кесия, закачена на кръста и, тя взе раницата и я метна през лявото си рамо. После спря и проучи терена, като търсеше най-доброто място за началото на лова. Диджи стоеше само на една крачка встрани и зад нея и чакаше тя да поеме инициативата. Айла започнала и говори тихо, сякаш мислеше на глас.

– Белките не правят леговища. Използват, каквото им падне, дори дупки на зайци – след като ги убият. Понякога дори си мисля, че не биха се нуждали от леговище, ако нямаша малки. Постоянно се движат,

ловуват, катерят се, изправят се на задни лапи и все търсят плячка и убиват – денем и нощем, дори след като току-що са се нахранили и биха могли да подминат жертвата си. Изяждат всичко – катерици, зайци, птици, яйца, насекоми, дори мърша и развалено месо, но в повечето случаи убиват и изяждат месото докато е прясно. Когато ги заловиш, излъчват отблъскваща воня на мускус, не бълват като скункс, но миризмата е също толкова лоша и издават ето такива звуци... – Айла нададе писък, който беше нещо средно между сподавен вик и приглушено грухтене. – В сезона на техните Удоволствия подсвиркват.

Диджи бе смаяна. Току-що бе научила повече за хермелините и белките, отколкото през целия си живот. Дори не знаеше, че могат да издават звуци.

– Те са добри майки, имат много малки, две ръце... – Айла спря, за да се сети за съответната дума за броене. – Десет, понякога и повече. А друг път само няколко. Малките остават при майката почти докато станат големи. – Тя отново спря и придирчиво огледа околността. – По това време на годината котилото може да е още с майката. Ще потърсим следи... може би край тръстиката.

Тя тръгна към снежната могила, покрила почти изцяло преплетена маса от стъбла и ластари, които бяха расли на същото място в продължение на много години.

Диджи я последва, чудейки се как Айла е могла да научи толкова много, след като не беше много по-възрастна от нея. Диджи забеляза, че докато говореше, Айла правеше съвсем малки грешки – това бе единственият признак, че се вълнува. Същевременно тя осъзна колко правилно се изразява Айла. Речта и рядко беше бърза, но тя говореше езика на Мамутоите почти съвършено. Изключение правеше само начинът, по който произнасяше няколко звука. Диджи си мислеше, че Айла може никога да не се отърве от този речев маниеризъм и дори се надяваше, че ще стане именно така. Това я правеше по-различна от другите... и по-близка.

– Търси малки следи с пет пръста, понякога се отбелязват само четири, техните следи са най-малките от всички месоядни, а задните лапи винаги попадат в следите, оставени от предните.

Наблюдавайки я, Диджи поизостана, защото не искаше да настъпи някоя едва забележима следа. Айла внимателно оглеждаше всяко място, на което предстоеше да стъпи кракът и – покритата със сняг земя и всеки килнат пън, всяка клонка на всяко храстче, стройните стволоче на голите брези и надвисналите клони на боровете с тъмнозелени иглички.

Изведнъж шарещият и поглед се закова върху нещо, което спря дъха и. Бавно спусна крака си докато посягаше към раницата си за голямо парче леко запечено бизонско месо. Взе го и го постави на земята пред себе си. След това внимателно се оттегли и посегна към кесията с камъните.

Диджи надникна иззад Айла без да се движи, опитвайки се да види, това, което тя бе забелязала. Накрая долови някакво движение и се вгледа в няколко малки бели форми, които пъргаво се придвижваха към тях. Препускаха с изненадваща скорост, макар че прескачаха трапове, катереха се и се спускаха по дърветата, стрелкаха се през храсталаци, вмъкваша се или заобикаляха малки дупки и пукнатини като поглъщаха всичко, което попаднеше на пътя им. Диджи никога по-рано не си бе правила труда да наблюдава малките хищници и гледаше прехласната и възхитена. От време на време животинките спираха, лъскавите им черни очички напрегнато блестяха, ушите им щръкваша при всеки шум, но безпогрешно надушваха миризмата на злочестата си плячка. Цвърчейки през гнезда на полевки и мишки, под корени на дървета, където тритони и жаби спяха зимен сън, стрелкайки се към малки птици, които бяха твърде измръзнали и изгладнели, за да могат да избягат, опустошителната орда от осем-десет малки снежни белки изникна пред тях. Мятаха се глави напред-назад, мяркаха се жадни черни очи, хвърляха се със смъртоносна точност към мозъка, основата на врата, яремната вена. Нападащи безмилостно, те бяха най-ловките и кръвожадни убийци сред животинския свят и изведнъж Диджи много се зарадва, че са дребни. Изглежда единствената причина за силното им желание да унищожават бе страстта им да убиват – може би подклаждана от нуждата да поддържат тялото си в постоянна активност по начина, който природата им беше отредила.

Хермелините бяха привлечени от резена полусуруво месо и без да губят време започнаха бързо да го унищожават. Изведнъж настъпи объркване, по лапачите животинки се посипаха камъни, някои бяха повалени и въздухът се напълни с безпогрешната мускусна миризма на невестулки. Диджи бе толкова погълната от зрелището, че не бе забелязала внимателната подготовка на Айла и бързите и изстрели.

В този миг, сякаш изневиделица, сред белите невестулки изникна голямо черно животно и Айла с изненада чу заплашително ръмжене. Вълкът се втурна към дебелото парче бизонско месо, но бе отблъснат от две храбри, безстрашни белки. Като се отдръпна само на крачка, черният хищник издебна едно повалено животинче и го сграбчи.

Но Айла нямаше намерение да остави вълка да и отнеме

хермелините; твърде много усилия беше положила, за да се сдобие с тях. Тя ги беше убила, защото и трябваша за бялата туника. Щом вълкът започна да се измъква, захапал малката бяла невестулка, Айла го подгони. Вълците също са месоядни. Беше изучила поведението им също така внимателно, както това на белките, когато се учеше да използва прашка. Наясно бе и с тях. Докато тичаше след вълка, грабна паднал клон. Вълкът-единак обикновено отстъпваше пред решителна атака и имаше вероятност да пусне хермелина.

Ако беше глутница или дори само два вълка тя не би се впуснала в такова безразсъдно нападение, но когато черният вълк спря за миг, за да намести хермелина между зъбите си, Айла се спусна към него, теглейки клона след себе си с намерение да го прасне здравата. Знаеше, че клонът не е кой знае какво оръжие, но намерението и беше да изплаши звяра, да го стресне, за да изгърве малкото пухкаво животно, което носеше. Но внезапно самата Айла се стъписа. Вълкът пусна хермелина в краката си и със злобно и грозно ръмжение се нахвърли върху нея.

Моменталната и реакция бе да вдигне клона пред себе си като защитно средство, за да задържи атакуващия вълк на разстояние и инстинктът и подсказваше, че трябва да бяга. Но когато завъртя клона в гористата долчинка, тя удари едно дърво и крехкият клон се пречупи. В ръката и остана късо изгнило парче, но отчупеният връх отхвърча в муцуната на вълка. Това беше достатъчно, за да го спре. Вълкът също блъфираше и нямаше особено желание да напада. Като се спря, за да вдигне мъртвия хермелин, той се измъкна от гористата долчинка.

Айла беше изплашена, но и ядосана. Не можеше да остави хермелинът да и бъде измъкнат току-така. Отново подгони вълка.

– Остави го! – извика Диджи. – Имаш си достатъчно! Остави това животинче на вълка.

Но Айла не я чу; просто не обърна внимание на виковете и. Вълкът се насочи към открита равнина, а тя го следваше по петите. Бръкна за нов камък и установи, че са и останали само два, после пак хукна подир вълка. Въпреки че очакваше големият хищник скоро да набере прекалено голяма преднина, тя трябваше да опита още веднъж. Зареди камък в прашката и го изстреля по отдалечаващия се звяр. Вторият камък, изстрелян почти веднага след първия, довърши започнатото от него. И двата попаднаха в целта.

Когато вълкът падна, Айла изпита удовлетворение. Това животно повече нямаше да краде улова и. Докато тичаше, за да си вземе хермелина, на Айла и хрумна, че би могла да прибере и вълчата козина, но

когато Диджи я намери, тя беше седнала до мъртвия черен вълк и белия хермелин и не помръдваше. Изражението на лицето и обезпокои Диджи.

– Айла, какво става?

– Трябваше да и го оставя. Трябваше да се досетя, че тя има причина да се спусне към печеното месо, въпреки че хермелините не и го отстъпваха. Вълците познават злия нрав на белките и обикновено вълк-единак би се отказал да ги напада на непознато място. Трябвало е да и оставя това хермелинче.

– Нищо не разбирам. Върна си хермелина, а освен това имаш и една вълча кожа. Какво искаш да кажеш, че е трябвало да и го оставиш?

– Погледни – каза Айла като посочи корема на черната вълчица. – Тя кърми. Има малки.

– Не е ли малко рано за вълчета? – попита Диджи.

– Да. Не е улучила подходящия сезон. А е и самка. И точно затова толкова трудно си е осигурявала храна. Затова посегна на печеното и искаше толкова много да грабне хермелина. Виж и ребрата. Малките се я изсмукали. Останала е почти кожа и кости. Ако живееше в глутница, щяха да и помогнат да изхрани вълчетата, но ако беше с глутница, тя нямаше да ги има. Обикновено само водачката на глутницата има вълчета, а тази вълчица е с различен цвят. Вълците свикват с определени цветове и белези. Тя е като онзи бял вълк, когото наблюдавах, когато ги изучавах. И тя не беше любимка на другите вълци. Все се старяеше да се реваншира на водачката и водача, но те не я приемаха. След като глутницата се разрасна, тя ги напусна. Може би и бе омръзнало никой да не я харесва.

Айла се взря в черната вълчица.

– Така е станало и с тази. Сигурно, затова е искала да има малки, защото е била сама. Но не е трябвало да ги ражда толкова рано. Струва ми се, че това е същата черна вълчица, която видях по време на лова на бизони, Диджи. Сигурно е изоставила глутницата си, за да търси вълк-единак, с когото да образува своя глутница, те така се създават. Но за единците и самките е трудно. Вълците обичат да ловуват заедно и се грижат един за друг. Водачът винаги помага на водачката при отглеждането на малките. Да можеше някога да ги видиш как си играят с малките. Но къде е мъжкият? Дали изобщо го е намирала? Дали е умрял?

Диджи с изненада видя, че докато говореше за мъртвата вълчица, Айла едва съдържаше сълзите ся.

– Айла, те всички умираат някой ден. Всички се връщаме при Майката.

– Знам, Диджи, но, първо, тя е била различна, а след това е останала и самка. Трябвало е да има нещичко, докато е живяла, партньор, своя глутница, поне няколко малки.

Диджи усети, че започва да разбира защо Айла изживяваше така силно смъртта на една дръглива стара черна вълчица. Тя се поставяше на мястото на животното.

– Айла, тя наистина е имала малки.

– Да, и сега те също ще умрат. Няма глутница. Нито дори водач. Без майка, те ще умрат. – Изведнъж Айла скочи. – Няма да ги оставя да измрат!

– Какво искаш да кажеш? Къде отиваш?

– Ще ги намеря. Ще проследя стъпките на черната вълчица до леговището и.

– Тава може да е опасно. Може наоколо да се навъртат други вълци. Как можеш да си сигурна, че не е опасно?

– Сигурна съм, Диджи. Достатъчно ми беше само да я погледна.

– Е, като не мога да те накарам да промениш решението си, поне едно нещо да кажа.

– Какво?

– Ако очакваш от мен да се мъкна с теб по вълчите следи, можеш сама да си носиш хермелините – каза Диджи като изхвърли пет бели трупчета от раницата си. – Имам си достатъчно товар с моите лисици! – ухили се доволно Диджи.

– О, Диджи! – усмихна и се с топло и благодарно чувство Айла. – Ти си ги донесла! – Двете млади жени се прегърнаха, изпълнени с обич и привързаност.

– Айла, едно нещо е сигурно. Край теб човек не може да скучае!

Диджи и помогна да сложи хермелините в раницата си.

– Какво смяташ да правиш с тази вълчица? Ако не я вземем, друг ще го направи, а козина на черен вълк не се среща кой знае колко често.

– Иска ми се да я взема, но първо да намеря вълчетата.

– Добре, аз ще я нося – каза Диджи и метна безжизнения труп на рамото си. – Ако имаме време по-късно, ще я одера.

Понечи да зададе още един въпрос, но се отказа. Скоро щеше да разбере какво точно възнамерява Айла да прави, ако намери живи вълчета.

Трябваше да се върнат в дола, за да подхванат следите, които ги интересуваха. Вълчицата ги беше прикрила добре, знаейки колко несигурен беше животът на мъничките същества, които беше оставила без

надзор. На няколко пъти Диджи мислеше, че са загубили следите, а самата тя беше добър следотърсач, но Айла упорстваше, докато отново ги намереше. Когато откриха мястото, за което Айла бе сигурна, че е леговището, слънцето вече клонеше към залез.

– Айла, да ти кажа честно, не виждам никакви признаци на живот.

– Така би трябвало да бъде, ако са самички. Ако имаше признаци на живот, това щеше да им докара беля.

– Може и да си права, но ако вътре има вълчета, как ще ги изкараш навън?

– Мисля, че има само един начин. Ще трябва да вляза вътре, за да ги извадя.

– Айла, не можеш да направиш това! Едно е да гледаш вълци от разстояние, съвсем друго е да искаш да се намъкнеш в леговището им. Ами ако не са малки? Наоколо може да се навърта друг възрастен вълк.

– Видя ли други вълчи следи, освен тези на черната вълчица?

– Не, но въпреки това не ми харесва намерението ти да влезеш във вълче леговище.

– Не съм дошла чак дотук, за да си тръгна, без да разбера дали има вълчета. Трябва да вляза, Диджи.

Айла остави раницата си и се запъти към малката тъмна дупка в земята. Беше стара бърлога, отдавна изоставена от други вълци, защото разположението и не бе възможно най-доброто, но все пак бе най-подходящото, което черната вълчица бе намерила след като партньорът и, един стар единак, привлечен от преждевременната и страст, бе загинал в битка. Айла легна по корем и започна да пълзи навътре.

– Айла, почакай! – извика Диджи. – Ето, вземи ножа ми.

Айла кимна, стисна ножа между зъбите си и започна да навлиза в тъмната дупка. В началото тя бе наклонена надолу и проходът беше тесен. Изведнъж усети, че засяда и трябваше да се измъкне навън.

– Айла, по-добре да си вървим. Става късно, като не можеш да влезеш, не се мъчи повече.

– Не – отговори тя и свали анорака си. – Ще вляза. Трепереше от студ, докато се промъкваше в бърлогата, трудно премина през първия тунел – там, където беше наклонът. Близко до дъното, където проходът се изравняваше, беше малко по-широко, но леговището изглеждаше пусто. Тъй като беше препречила пътя на светлината с тялото си, трябваше и известно време, докато свикне с тъмнината, но едва когато започна да се измъква, и се стори, че чува някакъв звук.

– Вълче, ей малко вълче, тук ли си? – извика тя и като си спомни

звучите, които много пъти беше чувала да издават вълци, изскимтя умолително. После се послуша. От най-дълбоката и тъмна ниша на бърлогата се дочу тихо скимтене и на Айла и се прииска да извика от радост.

Пропълзя към звука и отново изскимтя. Ответният звук беше наблизо и в този момент видя две блестящи очички, но когато посегна да хване вълчето, то отскочи, изсъска и тя почувства острото убождане от зъбите му върху ръката си.

– Ох! Ти си бил побойник! – възкликна Айла и се усмихна, – значи още има живец в теб. Ела, малко вълче. Всичко е наред, Не се бой. Хайде.

Тя отново посегна да хване малкото вълче, скимтейки умолително и усети в ръцете си мъхнато кълбо. Като го хвана здраво, тя задържа вълчето, което плюеше и се съпротивляваше. След това се измъкна от бърлогата.

– Диджи, виж какво намерих! – каза Айла, победоносно усмихната, вдигайки високо малкото сиво мъхнато вълче.

22

Излязъл отвън, пред землянката, Джондалар крачеше между главния вход и пристройката за конете. Дори през топлата дреха, един от старите анораци на Талут, усети спадането на температурата, когато слънцето се наклони към хоризонта. Вече няколко пъти бе изкачвал склона в посоката, в която се бяха отправили Айла и Диджи и възнамеряваше да го стори отново.

Опитваше се да потисне безпокойството си още от сутринта, когато двете млади жени бяха излезли. Когато, рано следобед, за пръв път закрачи разтревожено пред землянката, останалите се усмихнаха снизходително, но сега вече той не бе единственият, който се тревожеше. На няколко пъти самата Тюли се бе изкачвала до гребена на склона, а Талут вече говореше, че трябва да се събере група, която да иде да ги търси с факли. Дори Уини и Рейсър изглеждаха неспокойни.

Щом блестящото огнено кълбо на запад се плъзна зад върволицата от облаци, обрамчили земния контур, то придоби резките очертания на яркочервен кръг светлина; кръг, дошъл от друг свят, без дълбочина и измерения, твърде идеален, твърде симетричен, за да бъде част от естествената природна среда. Но блестящият червен ореол оцветяваше облациите и придаваше по-здравословен вид на бледото лице на своя неземеен спътник, което току-ще се бе появило на изток.

Джондалар тъкмо се канеше да изкачи склона отново, когато на билото се появиха две фигури с рязко очертани силуети на фона на бледолилавото небе, което преливаше в тъмносиньото на нощта. Над тях блещукаше една единствена звезда. Той въздъхна с облекчение и се облегна на свода от бивници – усещаше, че му се вие свят след внезапно напусналото го напрежение. Бяха живи и здрави. Айла беше в безопасност.

Но защо ги нямаше толкова време? Би трябвало да съобразят, че останалите ужасно ще се разтревожат. Какво ли е могло да ги забави толкова? Може да са били в беда. Трябваше да ги последва.

– Ето ги! Идват! – развика се Лати.

От землянката наизскочиха полуоблечени хора, а онези, които стояха отвън и бяха с топли връхни дрехи, се втурнаха да ги посрещнат.

– Защо се забавихте толкова? Вече почти се стъмни. Къде бяхте? – заразпитва Джондалар, още щом Айла стигна землянката.

Тя се взря в него с изненада.

– Нека първо да влязат вътре – предложи Тюли. Диджи знаеше, че майка и е ядосана, но двете с Айла бяха прекарвали цял ден навън, бяха изморени, а времето бързо застудяваше. Упреците и обвиненията можеха да почакаят докато Тюли се увереше, че са добре. Накараха ги да влязат бързо – през преддверието, право в готварското огнище.

Диджи, доволна че може да свали товара от раменете си, смъкна трупа на черната вълчица, който се бе вкочанил и приел формата на рамото и. Когато я хвърли на рогозката, се чуха възгласи на изненада и Джондалар преbledня. Значи наистина са били в беда.

– Та това е вълк! – възкликна Друез, зяпнал сестра си със страхопочитание. – Откъде го взехте?

– Почакай да видиш какво носи Айла – отвърна Диджи, докато изваждаше белите лисици от раницата си.

Айла изпразваше замръзналите хермелини от торбата си с една ръка, а с другата внимателно придържаше топлата си кожена туника в областта на диафрагмата си.

– Тези хермелини са много красиви – каза Друез, макар да не бе толкова впечатлен от малките бели хищници, колкото от черния вълк, но не искаше да я обиди.

Айла се усмихна на момчето, после развърза каишката, която опасваше анорака и и извади изпод него малко рунтаво и сиво кълбо. Всички отпразвиха погледи към него. Изведнъж то се размърда.

Вълчето беше спало удобно до топлото тяло на Айла под горната и дреха, но светлината, шумът и непознатите миризми го изплашиха. То заскимтя и се опита да се сгуши в жената, с чиято миризма и топлина вече бе свикнало. Тя остави малкото пухкаво същество на земята близо до дупката за чертане. Вълчето се изправи на крака, направи няколко несигурни крачки, след това клекна и направи локвичка, която бързо се просмука в меката суха пръст.

– Това е вълче! – възкликна Дануг.

– Бебе-вълче! – обади се Лати с искрящи от радост очи.

Айла видя, как Ридаг приклепна, за да види животинчето отблизо. Протегна ръка, вълчето я подуши, а после я близна. Лицето на Ридаг зазя от радост.

– Къде намери малкото вълче, Айла? – попита я той със знаци.

– Дълга история – отговори му тя по същия начин, – по-късно ще ти я разправа.

Тя бързо смъкна анорака си. Нези го пое и и подаде чаша горещ

чай. Тя и се усмихна с благодарност и отпи една глътка.

– Няма значение къде го е намерила. Какво ще го прави? – поиска да знае Фребек.

Айла бе сигурна, че той разбира езика на знаците, макар че твърдеше обратното. Фребек явно бе схванал въпроса на Ридаг. Тя се обърна и застана лице в лице с него.

– Ще се грижа за него, Фребек – каза му тя и в погледа и блесна предизвикателство. – Убих майка му – тя кимна към черната вълчица – и имам намерение да отгледам нейното бебе.

– Това не е бебе. Това е вълк! Звяр, който може да нарани хората – възрази той.

Айла рядко бе заемала такава решителна позиция по отношение на него или на когото и да било друго, а той беше открил, че често тя бе готова да отстъпи при дребни стълкновения, за да избегне изострянето им. Не беше очаквал конфронтация и това не му се понрави, още повече, че усещаше, че този път няма да може да се наложи.

Манув погледна вълчето, после Фребек и лицето му цъфна в широка усмивка.

– Фребек, ама теб да не би да те е страх, че това животинче може да те нарани?

Дружният смях накара Фребек да почервенеет от гняв.

– Не исках да кажа това. Имах предвид, че вълците нападат хора. Първо коне, а сега и вълци, А след тях? Аз не съм животно и не искам да живея сред животни – заяви той и се отдалечи с тежки стъпки. Не беше готов да подлага на изпитание обитателите на Лъвския бивак, за да види дали ще предпочетат него или Айла и животните и ако ги заставеше да избират.

– Нези, остана ли ти от печеното бизонско?

– Сигурно умираш от глад. Ще ти сипя една чиния за вечеря.

– Не за мен. За вълчето – каза Айла.

Нези и донесе резен печено месо, чудейки се как толкова малко вълче ще може да яде от него. Но Айла си спомни нещо, което беше научила преди много години: бебетата могат да ядат всичко, което яде майка им, но храната трябва да е по-мека, за да я дъвчат и поглъщат по-лесно. Веднъж бе донесла в долината си наранено пещерно лъвче и го бе изхранила с месо и бульон, вместо с мляко. Вълците също са месоядни. Спомни си, че когато наблюдаваше и изучаваше вълците, по-възрастните животни често съдъвкваха храната, поглъщаха я и я отнасяха в бърлогата си, където я повръщаха, за да я поемат вълчетата. Но не беше

нужно и тя да я дъвче – имаше ръце и остър нож и можеше да я наклъца на ситно.

След като надrobi месото на малки парченца, Айла го сложи в купа и му наля топла вода, за да доближи температурата му до тази на майчиното мляко. Вълчето душеше около ръбовете на дупката за чертане, но явно се страхуваше да напусне очертанията и. Айла седна на рогзката, протегна ръка и повика нежно вълчето. Тя го бе измъкнала от студено и пусто място и му бе осигурила удобство и топлина, и то вече свързваше нейната миризма със сигурност и уют. Пухкавата топка се закардилка към протегнатата и ръка.

Взе го, за да го разгледа. Внимателното проучване показва, че вълчето е мъжко, много малко, вероятно от рождението му бе изминал не повече от един пълен лунен цикъл. Зачуди се дали е имало братчета и сестричета и ако е било така, кога са починали. Не забелязваше никакво нараняване; не изглеждаше и недохранено, макар че черната вълчица бе определено дръглива. Айла се замисли за ужасната цена, която черната вълчица трябваше да заплати, за да осигури живота на малкото и си спомни за едно съдбоносно прекеждие, което бе преживяла и което укрепи решимостта и. Ако имаше възможност, щеше да съхрани живота на синчето на вълчицата каквото и да и костваше това и нито Фребек, нито който и да било друг не можеше да и попречи.

Държейки вълчето в скута си, Айла топна пръст в паницата със ситно смляното месо и го постави пред нослето му. Вълчето беше гладно. Подуши го, близна го, а после го изблиза всичкото. Тя гребна още веднъж и то отново лакомо опапа вкусната манджа. Айла го държеше в скута си и продължаваше да го храни като усещаше как малкото му коремче се закръгля. Когато прецени, че е яло достатъчно, тя постави съдинка с вода под муцунката му, но то само я близна. След това Айла стана и го отнесе в Огнището на Мамута.

– Струва ми се, че ей там, на пейката, ще намериш стари кошници – каза Мамут, който вървеше след нея.

Тя му се усмихна. Беше отгатнал мислите и съвсем точно. Айла затършува наоколо, намери голям плетен готварски съд, разчупен в единия край, и го постави на платформата до горната част на леглото си. Но когато сложи вътре вълчето, то заскимтя и се опита да излезе. Взе го на ръце и се огледа – чудеше се какво би могло да свърши работа. Изкушаваше се да го прибере в леглото си, но вече беше минала през този етап с малки кончета и лъвчета. По-късно беше много трудно да се променят навичите им, а освен това Джондалар може би нямаше да иска да

сподели леглото си с вълк.

– Не му е добре в коша. Сигурно иска да спи при майка си или при други вълчета – каза Айла.

– Дай му някое от твоите неща, Айла – каза Мамут. – Нещо меко, уютно, познато. Сега ти си му майка.

Тя кимна и прегледа малкото дрехи, с които разполагаше. Ето разкошния тоалет от Диджи, другия, който беше измайсторила в долината преди да дойде, както и няколко вехтории, които бе получила като подарък или при размяна. Имаше много резервни дрехи, когато живееше с Клана, че дори и в долината...

Забеляза самара, който беше донесла от долината и беше поставила в далечния ъгъл на складовата платформа. Прегледа съдържанието му и измъкна наметалото на Дърк, но след като го поддържа известно време, отново го сгъна и го остави на мястото му. Не и даваше сърце да се раздели с него. След това намери старата си дреха на жена от Клана – голяма, стара, мека кожа. Откак се помнеше, до деня, в който бе напуснала долината с Джондалар, бе носила такава роба – увиваше се в нея и я завързваше с дълга каишка на кръста. Струваше и се, че е било толкова отдавна. Постла робата на жена от Клана в коша и постави в него вълчето. То я подуши оттук-оттам, после бързо се сгуши в нея и заспа дълбоко.

Изведнъж усети колко е уморена и гладна, дрехите и още бяха влажни от снега. Свали мокрите си боти, а после и увивките на краката си, направени от сплътена мамутска вълна, облече един комплект от сухите си дрехи и obu домашните нозебрани, които си бе направила под ръководството на Талут. Бяха я заинтригували нозебраните, които той носеше на церемонията по осиновяването и и настоя да и покаже как се правят.

При тях се използваше една природна даденост на лоса или елена: задният крак на тези животни е така силно сгънат в ставата, че съответства на естествената форма на човешкия крак. Кожата се отрязваше над и под ставата и цялото парче се смъкваше. След обработката и долният край се съшиваше със сухожилно влакно така, че да се получи желаният размер, а горната част обхващаше крака над глезена като се прикрепяше за него с въже или каишки. В резултат на всичко това се получаваше топла и удобна обувка-чорап.

След като се преоблече, Айла влезе в пристройката, за да провери как са конете и да ги успокои, но долови известна колебливост и съпротива от страна на кобилата, когато понечи да я помилва.

– Замириса ти на вълк, нали, Уини? Ще трябва да свикнеш с него. И ти, и Рейсър. Вълчето ще живее с нас, поне за известно време. – Тя протегна ръцете си към конете, за да ги помиришат. Рейсър се отдръпна, изпръхтя и тръсна глава, след това отново подуши ръката и. Уини завря муцуната си в дланите на жената, но сви уши и заклати нерешително глава. – Ти успя да свикнеш с Бебчо, Уини, можеш да свикнеш и с... Вълчо. Утре, като се събуди, ще ви го доведе. Като видите какъв е мъничък, ще разберете, че не може да ви направи нищо.

Когато Айла се върна, видя Джондалар, който стоеше до леглото и разглеждаше вълчето. Изражението на лицето му бе неразгадаемо, но на нея и се стори, че съзря любопитство и известна нежност в очите му. Той вдигна поглед и когато я видя, челото му се набразди по познатия и начин.

– Айла, защо се забавихте толкова дълго? – попита той. – Вече всички се канеха да тръгнат да ви търсят.

– Не смятахме да закъсняваме, но като видях, че черната вълчица, която убих, кърми, трябваше да се опитам да намеря малките и – отвърна Айла.

– Че какво значение има това? По всяко време умират вълци, Айла! – беше започнал да и говори спокойно, но тревогата му за нейната безопасност придаваше известна рязкост на тона му. – Било е глупаво от ваша страна да тръгнете по следите на вълк по този начин. Ако бяхте попаднали на глутница, щяха да ви разкъсат.

Докато ги чакаше, Джондалар бе извън себе си от притеснение, а след облекчението бе обзет от несигурност, примесена с нотка на ядно раздражение:

– За мен има значение, Джондалар – избухна тя, защитавайки вълчицата. – Освен това, не съм глупачка. Започнах да ходя на лов за хищници преди всякакви други животни. Познавам вълците. Ако беше глутница, никога нямаше да тръгна да търся бърлогата и. Глутницата щеше да се погрижи за малките и.

– Дори да е била самка, защо сте прекарвали целия ден в търсене на някакво вълче?

Джондалар бе започнал да повишава глас. Освобождаваше се от собственото си напрежение и в същото време се опитваше да я убеди друг път да не поема такива рискове.

– Вълчето беше единственото нещо, което вълчицата е имала. Не можех да го оставя да умре от глад, след като убих майка му. Ако никой не се беше погрижил за мен, когато бях малка, нямаше да съм жива сега.

Длъжна съм да се погрижа, дори и да е вълче. – Айла също бе повишила глас.

– Не е същото. Вълкът е животно. Би трябвало да проявяваш малко повече разум, Айла, а не да излагаш на опасност собствения си живот заради едно вълче – извика Джондалар. Струваше му се, че не може да я накара да разбере. – В такова време не може да се стои навън цял ден.

– Имам достатъчно разум, Джондалар – отвърна му Айла и в очите и проблесна гняв. – Та нали аз бях навън. Да не мислиш, че нямам представа какво е времето? Да не мислиш, че не мога да преценя кога животът ми е в опасност? Грижех се сама за себе си, още преди ти да се появиш и съм се сблъсквала с къде по-големи опасности. Грижех се дори за теб. Хич не ми трябваш, ако ще ме наричаш глупава и неразумна.

Хората, които започнаха да се събират в Огнището на Мамута, реагираха на караницата като се усмихваха притеснено и се стараеха да не и обръщат голямо внимание. Джондалар се огледа и видя няколко души, които се усмихваха и разговаряха помежду си, но сред тях изпъкваше тъмнокожият мъж с пламъчета в очите. Не се ли долавяше известна снизходителност в широката му усмивка?

– Права си, Айла. Не ти трябва, нали? За нищо. – Джондалар се изплю, а после, като видя, че Талут се приближава, попита: – Талут, имаш ли нещо против да се преместя в готварското огнище? Ще се опитам да не се навирам в очите на никого.

– Не, естествено, че нямам нищо против, но...

– Добре. Благодаря ти – каза Джондалар и грабна завивките и вещите си от леглото, на което спеше с Айла.

Тя бе поразена, не вярваше, че той наистина може да поиска да спи другаде – просто ума и не го побираше. Бе почти готова да го помоли да не се мести, но гордостта и не и позволи да проговори. Той спеше при нея, но от толкова време не бяха споделяли Удоволствия, че тя бе сигурна, че той вече не я обича. А щом вече не я обича, тя няма да се опитва да го насилва да остане, макар че мисълта за това я жегна в стомаха и тя изпита силен страх и мъка.

– Вземи си и твоя дял от храната – каза тя, докато той тъпчеше разни вещи самара си. След това, опитвайки се да избегне пълния разрыв, добави: – Макар че не знам кой ще ти готви там. То не е истинско огнище.

– А кой, мислиш, ми е готвил, когато правех Пътешествието си? Някоя донии? Не ми трябва жена да се грижи за мен. Сам ще си готвя!

Той се отдалечи с тежки стъпки и с ръце, пълни с кожи; мина през

Лисичето огнище и Лъвското огнище и хвърли завивките си близо до къта за изработка на сечива. Айла гледаше как си отива и не искаше да повярва.

Землянката жужеше – всички говореха за тяхната раздяла. Щом чу новината, Диджи забърза надолу по пътеката, тъй като и беше трудно да повярва. Тя и майка и се бяха отделили в Огнището на Зубъра, докато Айла хранеше вълчето и бяха разговаряли там тихо известно време. Диджи, която също се бе преоблякла в сухи дрехи, бе едновременно съдържана и решителна. Да, не би трябвало да остават навън толкова дълго, заради собствената си безопасност, както и за да не причиняват безпокойство у останалите, но не, при създалите се обстоятелства тя не би постъпила другояче. На Тюли и се искаше да поговори и с Айла, но и се стори, че не би било редно, особено след като изслуша разказа на Диджи. Айла каза на Диджи да се върне преди да предприемат неразумното проследяване на вълчите стъпки, а те и двете бяха вече зрели млади жени, които спокойно можеха да се грижат за себе си; и въпреки това през целия си досегашен живот Тюли никога друг път не бе изпитвала такава силна тревога за Диджи.

Нези побутна с лакът Трони и двете напълниха чинии с топла храна и ги донесоха на Айла и Диджи в Огнището на Мамута. Може би нещата ще се пооправят след като се нахранят и имат възможност да разкажат какво се бе случило.

Всички се бяха въздържали да задават въпроси за вълчето, преди младите жени да се стоплят и нахранят и преди да бъде обърнато необходимото внимание на малкото на вълчицата. Макар че бе почувствала силен глад, сега Айла с мъка преглъщаше зальците. Продължаваше да се взира в посоката, в която се бе отдалечил Джондалар. Всички останаха бяха успели да се съберат в Огнището на Мамута, предвкушвайки вълнуващия и необикновен разказ за приключението, което по-късно щеше да се разказва и преразказва многократно. Независимо от нейното настроение, те всички жадуваха да научат как се бе случило то така, че тя се бе върнала в землянката с вълче.

Първа започна Диджи. Тя разправи за странните обстоятелства около попадналите в примките бели лисици. Сега вече тя бе съвсем сигурна, че именно черната вълчица, отслабнала и гладна, неспособна да се справи сама с елен, кон или бизон, е била принудена да отмъква лисиците от примките за храна. Айла предположи, че черната вълчица може да е проследила стъпките на Диджи от капан до капан, когато ги е залагала. После Диджи разказа как Айла търсела бяла кожа, за да направи

нещо за един човек, но този път не искала да бъде от бели лисици, затоа проследила хермелините.

Джондалар пристигна, когато разказът вече бе започнал и се опита да остане незабелязан, седнал край далечната стена. Вече съжаляваше и се укоряваше за това, че си бе тръгнал така прибързано, но когато чу забележката на Диджи, усети как кръвта се отдръпва от лицето му. Ако Айла правеше нещо от бяла кожа за някого и не искаше то да бъде от зимна лисица, то вероятно причината беше, че тя вече бе дала на този някого кожа от бяла зимна лисица. А той знаеше на кого тя бе подарила бели лисичи кожи на церемонията по осиновяването и. Джондалар затвори очи и сви юмруци в скута си. Така не му се искаше да мисли за това, но не можеше да пропъди натрапчивите мисли. Айла сигурно правеше нещо за тъмнокожия мъж, който изглеждаше зашеметяващо в бели кожи; за Ранек трябва да е.

Ранек също се чудеше кой ли е този някой. Подозираше, че е Джондалар, но се надяваше, че може да е някой друг, може би дори самият той. Все пак това му подсказа една идея. Независимо от това, дали тя правеше нещо за него или не, той може, да направи нещо за нея. Спомни си вълнението и радостта и когато и подари гравирания кон и му стана драго при мисълта, че може да извае още нещо за нея; нещо, което отново ще я развълнува и зарадва, особено сега, когато големият русокос мъж се бе отделил от нея. Присъствието на Джондалар винаги го караше да се въздържа, но след като той доброволно се бе отказал от привилегированото си положение и бе напуснал леглото и огнището и, Ранек се чувстваше свободен да я ухажда по-настойчиво.

Вълчето изскимтя в съня си и Айла, която седеше на ръба на нара, протегна ръка и го помилва, за да го успокои.

Единствените мигове от краткия му живот, в които то се бе чувствало така удобно и сигурно, както сега, бяха моментите, когато се бе сгушвало в майка си, а тя много пъти го бе оставяла самичко в студената тъмна бърлога. Но ръката на Айла го бе измъкнала от онова мрачно и пусто място и му бе дала топлина, храна и чувство за безопасност. То се успокои от гальовното и докосване и дори не се събуди.

Айла остави Диджи да продължи разказа, като само допълваше и поясняваше думите и. Не и се говореше много-много, пък и беше и интересно, че историята на другата млада жена звучеше по-различно от начина, по който тя би предала случилото се. Беше също толкова върна, но гледната точка беше различна и Айла остана малко изненадана от някои впечатления на своята спътничка. Самата тя не смяташе, че

ситуацията бе толкова опасна. Диджи се бе изплашила от вълка много повече; тя изглежда не разбираше добре поведението на тези животни.

Вълците бяха едни от най-нежните хищници, при това с много, предугадимо поведение, ако човек обръща внимание на сигналите, които подават – белките бяха къде-къде по-кръвожадни, а мечките – много поковарни. Вълците рядко нападаха хора.

Но Диджи не виждаше нещата така. Според нейния разказ вълкът бе нападнал Айла свирепо и Диджи се бе изплашила. Ситуацията действително бе опасна, но дори Айла да не беше отблъснала вълчицата, нейното нападение бе само с отбранителна цел. Можеше да бъде наранена, но едва ли щеше да бъде убита, а и вълчицата бе отстъпила още при първата възможност да грабне мъртвия хермелин и да се отдалечи. Когато Диджи описа как Айла се бе вмъкнала с главата напред във вълчата бърлога, всички обитатели на бивака я зяпнаха със страхопочитание. Тя беше или много, храбра, или безразсъдна, но Айла не мислеше така. Просто знаеше, че наоколо няма други възрастни вълци, липсваха други следи. Черната вълчица беше самка, вероятно далеч от родната си територия, и беше мъртва.

Яркия разказ на Диджи за подвизите на Айла предизвика нещо повече от смайване у един от слушателите. Джондалар бе обзет от непрестанно нарастващо вълнение. Във въображението си той още повече разкрасяваше случилото се, представяше си Айла не само силно застрашена, но и нападната от вълци, наранена и окървавена, дори нещо още по-лошо. Тази мисъл бе непоносима за него и предишното напрежение отново го обзе с удвоена сила. И други изпитваха подобни чувства.

– Не е трябвало да се излагаш на такава опасност, Айла – каза водачката.

– Майко! – възкликна Диджи.

Жената и бе дала да разбере, че няма да споделя опасенията си.

Хората, увлечени от приключението, я погледнаха намръщено задето прекъсва драматичния разказ, предаван с такова умение. Това, че случката беше действителна, го правеше още по-вълнуващ, и независимо, че историята щеше да бъде преразказвана много пъти, тя никога вече нямаше да носи свежестта и непосредствеността на първото разказване. Губеше се тръпката – та нали в края на краищата Айла се беше върнала здрава и читава у дома.

Айла погледна към Тюли, след това към Джондалар. Беше забелязала завръщането му в Огнището на Мамута. Той се бе разгневил, Тюли също изглеждаше сърдита.

– Не бях чак толкова застрашена – каза Айла.

– Значи мислиш, че не е опасно да се пхаш във вълча бърлога? – попита Тюли.

– Не. Нямахме никаква опасност. Това беше бърлога на вълчица-самка, а тя беше мъртва. Влязох само за да потърся малките и.

– Дори и така да е било, трябваше ли да стоите толкова дълго навън само заради някакви вълчи следи? Беше почти тъмно, когато се върнахте – възрази Тюли.

Джондалар беше казал същото.

– Но аз знаех, че черната има малки, тя беше кърмачка. Без майка, те щяха да загинат – обясни Айла, макар че вече го беше казала и мислеше, че са я разбрали.

– Значи ти изложи на опасност собствения си живот – „и този на Диджи“ – помисли си тя, макар че не го каза, – заради живота на едно вълче? След като черната те е нападнала, е било безразсъдно да продължаваш преследването само за да си вземеш хермелина. Трябвало е да и го оставиш.

– Не съм съгласен, Тюли – намеси се Талут.

Всички се обърнаха към водача.

– Наоколо е имало гладуващ вълк, който вече е бил проследил Диджи при залагането на капаните. Кой би отрекъл, че той можеше да я проследи до тук? Времето се затопля, децата започват да играят навън по-дълго. Ако този вълк беше изпаднал в съвсем безизходно положение, тай можеше да нападне някое дете, без да го очакваме. Сега знаем, че вълкът е мъртъв. Така е по-добре.

Хората одобрително закимаха, но Тюли не се предаваше така лесно.

– Може и да е по-добре, че вълкът е бил убит, но не можеш да твърдиш, че е било нужно да остават толкова време навън, за да търсят малкото. А сега, когато го е намерила, какво ще го правим?

– Мисля, че Айла е постъпила правилно като е убила вълчицата, макар че е срамно да се убива майка-кърмачка. Всички майки имат право да отгледат децата си, дори вълчиците. Нещо повече, не е било съвсем безсмислено Айла и Диджи да вървят по следата до вълчата бърлога, Тюли. Постигнали са нещо повече от намирането на вълчето. Щом като са открили само едни следи, сега вече знаем, че наоколо няма други гладни вълци. И ако, в името на Майката, Айла се е смилила над детето на вълчицата, то аз не виждам нищо лошо в това. То е просто едно мъничко вълче.

– Сега е дребничко, но няма да е все такава. Какво ще правим с един пораснал вълк в землянката? Как можем да сме сигурни, че няма да нападне някое от децата? – попита Фребек. – В нашето огнище скоро ще се роди бебе.

– Като знам как Айла умее да се оправя с животните, мисля, че тя няма да позволи на вълка да нарани когото и да било. Освен това, в качеството си на водач на Лъвския бивак, заявявам, че и при най-малката опасност вълкът да нарани някого – Талут изгледа сурово Айла – аз ще го убия. Съгласна ли си, Айла?

Очите на всички се обърнаха към нея. В началото тя се изчерви и започна да заеква, но после каза онова, което чувстваше:

– Не мога да дам уверения, че когато порасне, това вълче няма да нарани никого. Дори не мога да кажа дали ще остане тук. Отгледах кобилата от малка. Тя ме остави, за да си намери жребец и за известно време се присъедини към един табун, но скоро се върна. Отгледах и пещерно лъвче, докато порасна съвсем. Уини беше като бавачка за Беччо, когато той беше малък и те се сприятелиха. Макар че пещерните лъвове нападат коне и въпреки че той можеше лесно да нарани и мен, никога ни не е заплашвал. Просто завинаги си остана мое бебе.

Когато Беччо ме напусна, за да си намери другарка, той повече не се върна при мен, но понякога наминаваше, а се случваше да се срещнем и из степите. Никога не заплашваше нито Уини, нито Рейсър, нито мен, дори след като си намери другарка и създаде свое собствено стадо. Беччо нападна двама мъже, които влязоха в бърлогата му, уби единия, но когато му казах да си върви и да не закача Джондалар и брат му, той ме послуша. Вярно е, че пещерният лъв и вълкът са хищници. Живяла съм с пещерен лъв и съм наблюдавала вълците. Мисля, че когато един вълк израсне сред народа на даден бивак, той никога няма да нападне тези хора, но заявявам, че при най-малка опасност за някое дете за когото и да е било – тя преглътна няколко пъти – аз, Айла от Мамутоите, ще го убия със собствените си ръце.

Айла реши следващата сутрин да запознае вълчето с Уини и Рейсър, за да свикнат с миризмата му и да не се плашат от него. След като нахрани малкия представител на вълчия род, тя го занесе в пристройката за конете, за да се срещне с двойката копитни. Не усети, че няколко души я проследиха с поглед.

Преди да се приближи с вълчето до конете, обаче, тя взе буца сух конски тор, раздробя я и го натри с влакнестия прах. Айла се надяваше, че степните коне ще проявят желание да приласкаят друга рожба на

ловуващо животно, както беше станало с пещерното лъвче, но си спомни, че Уини бе по-склонна да приеме Беччо, след като той се бе овърглял в нейния тор.

Когато поднесе към Уини побиращата се в шепата и мъхната топка, кобилата отначало се отдръпна, но после природното и любопитство надделя. Приблужи се предпазливо, долови познатия, успокоителен мирис на кон, примесен с по-обезпокоителната миризма на вълк. Рейсър прояви същото любопитство и по-малко предпазливост.

Въпреки инстинктивната си предпазливост по отношение на вълците, той никога не беше живял в табун диви коне и никога не беше преследван от глутница ловки хищници. Пристъпи към топлото, живо и интересно, макар и леко плашещо го пухкаво нещо, което Айла държеше в шепите си и протегна глава, за да го разгледа по-отблизо.

След известно време, като прецени, че конете вече са свикнали с миризмата на вълчето, Айла го сложи на земята пред големите преживни копитни животни и чу въздишка. Погледна към входа за Огнището на Мамута и видя, че Лати беше вдигнала завесата. Зад нея се бяха скупчили Талут, Джондалар и още неколцина други. Не искаха да я безпокоят, но те също бяха любопитни и не можеха да устоят на желанието да станат свидетели на първия контакт между вълчето и конете. Макар и малко, вълчето си беше хищник, а конете бяха естествен обект на нападение от страна на вълците. Копитата и зъбите, обаче, също можеха да бъдат страховити оръжия. Известно беше, че понякога конете нараняваха или убиваха нападащи ги големи вълци, така че и сега биха могли бързо да видят сметката на такова малко хищниче.

Конете разбраха, че малкият ловец не представлява опасност за тях и бързо преодоляха първоначалната си предпазливост. Не бяха един и двама тези, които се усмихнаха при вида на кандилкащото се малко вълче, не по-голямо от копито, вдигнало носле към масивните крака на непознатите гиганти. Уини сведе глава, побутна го с муцуна и се отдръпна, после отново го докосна с трепкащите си ноздри. Рейсър приблужи интересното малко от другата страна. Вълчето се сви и се наежи, когато видя приближаващите се огромни глави. Но от гледна точка на малкото вълче, светът бе населен само с гиганти. Такива бяха и човешките същества, дори жената, която го хранеше и утешаваше.

Не долови никаква заплаха в топлия дъх, излизаш от трепкащите ноздри. За чувствителния нос на вълчето мирисът на тези коне беше познат. С него бяха пропити Дрехите и вещите на Айла, дори самата тя. Вълчето реши, че тези четириноги гиганти също са част от неговата

глутница и вярно на естественото желание на всяко кутре да се хареса, вдигна главица и докосна с черното си носле меката топла муцуна на кобилата.

– Допират си муцуните! – чу Айла шепотът на Лати.

Когато вълчето започна да ближе муцуната на кобилата, което беше обичайният подход на малките към другите членове на глутницата, Уни бързо вдигна глава. Но тя беше твърде заинтригувана, за да се дърпа дълго от изумителното животинче и скоро започна да приема милващия език на малкото хищниче.

След няколко минути взаимно опознаване, Айла взе малкото вълче, за да го отнесе. Началото беше обещаващо, но тя не искаше да пресилва нещата. По-късно щеше да го изведе на разходка с конете.

Айла забеляза израз на нежност и веселие върху лицето на Джондалар, когато животните се запознаваха. Тази негова реакция и беше толкова позната от преди, че тя усети необясним прилив на радост. Може би щеше да изяви желание да се върне в Огнището на Мамута, след като бе имал време да размисли. Но когато се прибра и му се усмихна – с голямата си красива усмивка – той отклони очи и бързо последва Талут в готварското огнище. Айла сведе глава – радостта и се изпари и отстъпи място на болезнено угнетение; тя бе убедена, че той вече не се интересува от нея.

Нямаше нищо по-невярно от това. Той съжаляваше, че беше постъпил така прибързано, срамуваше се от незрялото си поведение и беше уверен, че вече не е желан след рязкото си напускане. Не мислеше, че усмивката и е предназначена за него. Предположи, че е следствие от успешното запознанство на животните, но изведнъж тази усмивка го изпълни с такава мъчителна любов и копнеж, че не можеше да понесе близостта и.

Ранек видя как Айла проследи с поглед отдалечаващия се едър мъж. Чудеше се колко ли време щеше да продължи раздялата им и какви щяха да бъдат последиците от нея. Макар че се страхуваше да таи надежда, не можеше да не си мисли, че отсъствието на Джондалар би могло да увеличи шансовете му да спечели Айла. Той донякъде съзнаваше, че е част от причината за раздялата им, но долавяше, че проблемът между тях е много по-дълбок. Ранек беше демонстрирал своя интерес към Айла и двамата не бяха показали с нещо, че той е напълно неуместен. Джондалар не му се беше противопоставял с изявление, че има твърдо намерение да заживее с Айла в абсолютно партньорство; просто бе подтиснал гнева си и се бе оттеглил. И макар че Айла не го беше насърчила,

тя не беше го и отблъснала.

Айла наистина се радваше на компанията на Ранек. Не можеше точно да определи какво караше Джондалар да се държи така хладно и съдържано, но беше сигурна, че той намира нещо неуместно в поведението и. Докато ухажващото присъствие на Ранек създаваше усещането, че поведението и не е съвсем неадекватно.

Лати бе застанала до Айла със светнали очи, издаващи интереса и към вълчето, което младата жена държеше. Ранек се присъедини към тях.

– Това беше гледка, която никога няма да забравя, Айла – каза той. – Как това мъниче допря муцунката си до ноздрите на огромния кон. То е едно храбро малко вълче.

Тя вдигна очи и се усмихна, толкова доволна от похвалата на Ранек, колкото би била, ако животинчето бе нейно собствено дете.

– Отначало Вълчо се изплаши. Конете са много по-големи от него. Радвам се, че толкова бързо се сприятелиха.

– Така ли ще се казва? Вълчо? – попита Лати.

– Не съм мислила сериозно за това. Макар че наистина изглежда подходящо име.

– Не мога да измисля по-подходящо – съгласи се Ранек.

– Ти какво ще кажеш, Вълчо? – попита Айла, като вдигна вълчето и се взря в него.

То зарита във въздуха, после радостно се протегна към нея и я близна по лицето. Всички се усмихнаха.

– Мисля, че му харесва – каза Лати.

– Айла, ти наистина познаваш добре животните – каза Ранек, след това я погледна изпитателно и добави, – Има нещо, за което искам да те попитам, все пак. Откъде знаеше, че конете няма да го наранят? Вълчите глутници преследват и нападат коне, а аз съм виждал и как коне убиват вълци. Те са смъртни врагове.

Айла се замисли.

– Не знам точно как. Просто го почувствах. Може да се дължи на Бебчо. Пещерните лъвове също убиват коне, но само да беше видял как Уини се отнасяше с него, когато беше мъничък. Пазеше го, сякаш му беше майка, или поне леля. Уини разбра, че едно малко вълче не може да я нарани, а изглежда същото се отнася и за Рейсър. Мисля, че ако започнеш да ги приучваш още като бебета, много животни могат да се сприятелят, а също и с хората.

– Затова ли Уини и Рейсър са ти приятели? – попита Лати.

– Да струва ми се, че затова. Имахме време, за да свикнем един с друг. От това се нуждае и Вълчо.

– Мислиш ли, че може да свикне с мен? – попита Лати с такъв копнеж, че Айла се усмихна на познатото и чувство.

– Ето – каза тя и подаде вълчето на момичето. – Подръж го.

Лати притисна топличкото шаващо животинче до гърдите си и допря буза до пухкавата му козина. Вълчо я лизна по лицето и с това я включи в глутницата си.

– Мисля, че ме харесва – каза Лати. – Току-що ме целуна!

Айла се усмихна на неподправената и радост. Знаеше, че такова приятелско отношение е естествено за малките вълчета; изглежда и хората, подобно на възрастните вълци, не можеха да му устоят. Чак когато пораснеха, вълците ставаха стеснителни, заемаха отбранителна позиция и проявяваха подозрителност към непознати.

Младата жена наблюдаваше с любопитство вълчето, докато Лати го държеше. Козината на Вълчо все още бе обагрена в равномерния тъмносив цвят на новородено. Едва по-късно по нея щяха да се появят тъмните и светли ивици, типични за възрастния вълк – ако това изобщо станеше. Неговата майка бе абсолютно черна, даже още по-тъмна от вълчето и Айла се зачуди какъв ли ще бъде цветът на Вълчо един ден.

Кръсците на Крози ги накараха да обърнат глави.

– Твоите обещания са без стойност! Обеща да ме уважаваш! Обеща, че винаги ще съм добре дошла, независимо от обстоятелствата!

– Знам какво съм обещал. Не е нужно да ми го напомняш – извика Фребек.

Разправията не беше неочаквана. Дългата зима беше осигурила достатъчно време да се изработят и поправят много предмети, да се вае и плете, да се разправят много истории, да се изпеят много песни, да се изиграят много игри и да се свири на музикални инструменти; тя бе дала възможност на хората да се отдадат на всички любими занимания и развлечения, които бяха изобретили. Но с приближаването на края на дългия студен сезон, настъпваше периода, когато продължителното съжителство в затворено пространство караше хората да изпускат нервите си. Тлеещият конфликт между Фребек и Крози така бе обтегнал отношенията между хората, че повечето от тях съзнаваха неизбежността на приближаващата буря.

– Сега ми казваш, че искаш да се махна. Но аз съм майка и нямам къде да отида, а ти искаш да се махна. Така ли държиш на думата си?

Шумът от словесната битка се разнесе по пътеката и скоро

пристигна с пълна сила в Огнището на Мамута. Бебето-вълче, уплашено от крясъците и бъркотията, се измъкна от прегръдката на Лати и изчезна преди тя да успее да види къде се мушна.

– Аз държа на обещанията си – каза Фребек. – Не си ме чула добре. Исках да кажа, че...

Наистина и беше обещал, но тогава не знаеше какво е да живееш с дъртата брантия. „Ех, ако можех да имам само Фрали, без да трябва да се съобразявам с майка и“ – помисли си той като се оглеждаше, опитвайки се да се измъкне от трудното положение, в което Крози го бе поставила.

– Исках да кажа, че... – Той забеляза Айла и впи очи в нея – ни трябва повече пространство. Огнището на Жерава не е достатъчно голямо за нас. А какво ще правим като се роди бебето? В това огнище тук изглежда има достатъчно място, дори за животни!

– Не е заради животните. Огнището на Мамута беше с тези размери още преди да се появи Айла – обади се Ранек, заставайки на страната на Айла. – Целият бивак се събира тук, затова трябва да е по-голямо. Тогава дори става претъпкано. На теб не ти се полага толкова голямо огнище.

– Че да не би да съм искал толкова голямо? Просто казах, че нашето не е достатъчно обширно. А защо в Лъвския бивак да се предоставя място за животни, а не за хора?

Заприиждаха и други обитатели на бивака – всички искаха да видят какво става.

– Не може да ти се отстъпи пространство от Огнището на Мамута – каза Диджи като направи място на стария шаман да мине напред. – Кажи му, Мамут.

– Никой не е отделял място за вълчето. То спи в кошница до главата на Айла – започна да говори Мамут с убедителен глас. – Ти твърдиш, че цялото огнище е на Айла, но тя има съвсем малко пространство, което може да нарече свое собствено. Хората се събират тук, независимо от това дали има или няма церемония, особено децата. Тук винаги се навърта някой, включително Фрали и децата и понякога.

– Казвал съм на Фрали, че не ми се нрави да прекарва толкова много време тук, но тя твърди, че и е необходимо повече пространство, за да разположи работата си. Тя не би идвала да работи тук, ако нашето огнище беше по-просторно.

Фрали се изчерви и се върна в Огнището на Жерава. Тя действително беше казала това на Фребек, но то не отговаряше напълно на

истината. Обичаше да ходи в Огнището на Мамута просто заради компанията и заради съветите на Айла, които и помагаха в трудната и бременност. А сега трябваше да стои настрана.

– Както и да е, няхах предвид вълчето – продължи Фребек, – макар че мен никой не ме е питал дали искам да живея в землянката с това животно. Не ми е ясно защо само заради това, че един човек иска да вкара тук животни, аз трябва да живея с тях. Не съм животно и не съм израснал сред животни, но изглежда че тук те са по-ценни от хората. Целият този бивак ще построи отделно помещение за коне, а ние ще се бутаме в най-малкото огнище на землянката!

Вдигна се голяма врява, всички крещяха едновременно като всеки се опитваше да надвика другите.

– Какво искаш да кажеш – „най-малкото огнище в землянката?“ – нападна го Торнек. – Ние не разполагаме с повече пространство от вас, може даже да е по-малко, а сме също толкова хора!

– Така е – каза Трони.

И Манув енергично кимаше с глава в знак на съгласие.

– На никой не му е особено широко – каза Ранек.

– Прав е! – изрази отново съгласието си Трони с още повече жар. – Даже ми се струва, че и Лъвското огнище е по-малко от твоето, Фребек, а там хората са повече и по-големи от твоите. На тях наистина им е много тясно. Може би трябва да им се отпусне площ от готварското огнище. Ако има огнище, което да заслужава това, то е тяхното.

– Но Лъвското огнище не настоява за повече пространство – опита се да каже Нези.

Айла местеше поглед от човек на човек, без да може да проумее как така изведнъж целият бивак бе въввлечен в гръмогласен спор, но усещаше, че макар и неволно, именно тя бе причината.

Сред цялата врява изведнъж се чу гръмогласен рев, който я заглуши и принуди всички да млъкнат. Талут се бе изправил в средата на огнището с внушителна решимост. Беше стъпил здраво, с разтворени крака, и в дясната си ръка държеше дългият, прав, бивников жезъл със загадъчни украшения. Тюли застана до него, подкрепяйки го с присъствието и авторитета си. Айла почувства преклонение пред властната двойка.

– Донесох Говорещия жезъл – каза Талут като го издигна и разтнесе, за да подсили думите си. – Ще обсъдим този проблем спокойно и ще го решим справедливо.

– В името на Майката, нека никой не позори Говорещия жезъл – добави Тюли. – Кой ще е пръв?

– Мисля, че Фребек трябва да се изкаже пръв – каза Ранек. – Проблемът е негов.

Айла беше започнала да се изтегля към периферията, като се опитваше да се измъкне от шумната, крещяща тълпа. Забеляза, че Фребек изпитва неудобство и безпокойство от цялото неприязнено внимание, насочено към него, Думите на Ранек съдържаха прозрачния намек, че вината за бъркотията е изцяло негова. Застанала леко скрита зад Дануг, Айла за първи път се вгледа във Фребек по-внимателно.

Беше среден на ръст, ако не и по-нисък. Едва сега тя забеляза, че е малко по-висока от него, но тя бе по-висока и от Барзек – вероятно колкото Уимез. Толкова бе свикнала да се извисява над останалите, че порано не беше обръщала внимание на тази разлика във височината. Фребек имаше светло кестенява коса; мътно сиви очи и правилни черти. Имаше вид на съвсем обикновен човек и тя не можеше да намери нищо, което да оправдае неговото дръзко и войнствено поведение. Имаше моменти в детството на Айла, когато тя страдаше и искаше да изглежда като всички в Клана, така, както Фребек приличаше на хората от своя народ.

Когато Фребек излезе напред и пое Говорещия жезъл от Талут, Айла забеляза с крайчеца на окоото си как Крози се усмихна злорадо. Явно, че поне донякъде старичката също имаше вина за действията на Фребек, но дали това изчерпваше всичко? Изглежда имаше още нещо. Айла потърси с очи Фрали, но не я забеляза сред хората, скупчени в Огнището на Мамута. После зърна бременната жена, която наблюдаваше сцената от края на Огнището на Жерава.

Фребек се изкашля няколко пъти, премести ръката си нагоре и надолу по жезъла и като го стисна здраво започна:

– Да, аз наистина имам проблем. – Огледа се неспокойно, направи гримаса и се поизправи. – Искам да кажа, че ние, от Огнището на Жерава, имаме проблем. Не ни достига жилищна площ. Нямаме пространство за работа, това е най-малкото огнище в земянката...

– Не е най-малкото. Тяхното е по-голямо от нашето! – не се съдържа Трони.

Тюли я изгледа строго.

– Трони, ще дойде и твоят ред, след като Фребек свърши.

Трони се изчерви и смутолеви някакво извинение. Изглежда смущението и вдъхна кураж на Фребек. Позата му стана по-агресивна.

– Още от сега площта ни е недостатъчна, на Фрали не и достига място за работа, а и... и на Крози и трябва повече пространство. Скоро

ще се появи и нов човек. Мисля, че е редно да разполагаме с повече площ.

Фребек върна жезъла на Талут и се отдръпна.

– Трони, сега можеше да се изкажеш – каза Талут.

– Струва ми се, че не... аз просто... добре, все пак ще кажа – и тя излезе напред, за да вземе жезъла. – Ние не разполагаме с повече площ от Огнището на Жерава, а сме също толкова хора. – После добави като се опитваше да си спечели подкрепата на Талут: – Даже ми се струва, че и Лъвското огнище е по-малко...

– Това не е важно, Трони – каза Талут. – Лъвското огнище не настоява за повече пространство, а и не е близо до Огнището на Жерава, за да бъде засегнато от претенцията на Фребек за повече площ. Вие, от Огнището на Северния елен, действително имате право да се изкажете, тъй като промените в Огнището на Жерава най-вероятно ще засегнат вашата територия. Имаш ли още нещо да кажеш?

– Не, струва ми се, че това е всичко – отговори Трони като поклати глава и му върна жезъла.

– Някой друг?

На Джондалар му се искаше да каже нещо, с което да помогне, но се чувстваше външен човек и смяташе, че не е редно да се намесва. Щеше му се в този момент да е до Айла и още повече съжали, че бе променил мястото си за спане. Почти се зарадва, когато Ранек излезе напред и взе бивниковия жезъл. Някой трябваше да я защити.

– Не е кой знае колко важно, но Фребек преувеличава. Не мога да кажа дали им трябва допълнителна площ или не, но Огнището на Жерава не е най-малкото в землянката. Тази чест се пада и на Лисичето огнище. Но ние сме само двама, затова нямаме претенции.

Разнесе се шепот и Фребек изгледа свирепо скулптора. Между двамата мъже никога не бе съществувало особено разбирателство. Ранек смяташе, че почти нищо не ги свързва и обикновено се отнасяше към Фребек с пренебрежение. Фребек тълкуваше поведението му като презрително и имаше известно право. А след като Фребек бе започнал да подхвърля унизителни забележки по адрес на Айла, Ранек напълно изгуби уважението си към него.

Талут, който се опитваше да предварди нов общ спор, се обърна към Фребек, повишавайки глас:

– Как мислиш, че трябва да се измени пространството на бивака, за да се сдобиеме с повече площ?

Попададе дългия бивников прът на мъжа.

– Никога не съм казвал, че искам да взема от площта на Огнището на Северния елен, но ми се струва, че щом някои хора имат място за животни, значи то им е в повече. Към землянката беше направена цяла пристройка за конете, но изглежда никой не го е грижа, че скоро при нас ще се появи нов човек. Може би нещата би трябвало да... да се разместят – довърши неуверено Фребек. Не му стана приятно като видя, че Мамут посегна към Говорещия жезъл.

– Да не би да искаш да кажеш, че за да се осигури повече пространство за Огнището на Жерава, Огнището на Северния елен следва да се премести в Огнището на Мамута? Това би им причинило голямо неудобство. А колкото до това, че Фрали идва да работи тук, предполагам не намекваш, че тя трябва да си стои само на територията на Огнището на Жерава, нали? Това би било нездравословно за нея и би я лишило от компанията, която намира тук. Именно тук би трябвало да реализира идеите си. Предназначението на това огнище е да създава условия за работа, за която е нужна по-голяма площ от тази, с която разполага всяко друго лично огнище. Огнището на Мамута принадлежи на всички и вече е доста тясно за събирания.

Когато Мамут върна Говорещия жезъл на Талут, Фребек имаше вид на човек, който е разбрал какво му се говори, но се размърда войнствено, когато Ранек отново взе жезъла.

– Колкото до пристройката, ние всички ще имаме полза от това пространство, особено след като се изкопаят хранилищни изби. Дори и сега тя е удобен вход за много хора. Виждам, че ти си държиш там връхните дрехи и използваш пристройката по-често от предния проход, Фребек – каза Ранек. – Освен това бебетата са малки. Не отнемат много пространство. Мисля, че не ви трябва допълнителна площ.

– Ти пък откъде знаеш? – намеси се Крози. – Във вашето огнище никога не се е раждало дете. За бебетата трябва пространство, и то много повече, отколкото си представяш.

Едва след като изрече тези думи, Крози осъзна, че за пръв път взема страната на Фребек. Намръщи се, но след това реши, че той може би е прав. Изглежда наистина имаха нужда от по-голяма площ. Вярно бе, че Огнището на Мамута бе място за събирания, но то сякаш допринасяше за по-високия статус на Айла, защото тя живееше в такова обширно огнище. Макар че всички го считаха за тяхно, когато Мамут живееше самичък в него, сега, ако се изключат церемониалните събирания, всички считаха, че то е огнището на Айла. А едно по-обширно Огнище на Жерава би могло да повиши статуса на неговите членове.

Изглежда всички приеха намесата на Крози като сигнал за всеобщо обсъждане. Талут и Тюли с поглед се разбраха да ги оставят да се наприказват. Понякога хората имаха нужда да дадат израз на мислите си. По време на спора Тюли улови погледа на Барзек и след като хората утихнаха, той излезе напред и поиска Жезъла. Тюли кимна в знак на съгласие, като че ли знаеше какво възнамерява да каже той, макар че не бяха разменили нито дума.

– Крози е права – каза Барзек като кимна към нея.

Тя се поизправи, приемайки признанието, и мнението и за Барзек се подобри.

– За бебетата наистина е нужно повече пространство, много повече, отколкото би предположил човек, съдейки по ръста им. Може да е настъпило времето за известни промени, но аз не смятам, че трябва да се взема от територията на Огнището на Мамута. Нуждите на Огнището на Жерава нарастват, но тези на Огнището на Зубъра намаляват. Тарнег отиде да живее в бивака на жена си и скоро ще постави началото на нов бивак с Диджи. Значи и тя скоро ще си отиде. Ето защо, Огнището на Зубъра, разбирайки нуждите на нарастващата фамилия, ще отстъпи част от своята територия на Огнището на Жерава.

– Това удовлетворява ли те, Фребек? – попита Талут.

– Да – отвърна той, като не знаеше как точно да реагира на неочаквания обрат на събитията.

– Тогава оставям на вас да се разберете колко пространство да ти бъде отстъпено от Огнището на Зубъра, но мисля, че не е необходимо да се правят каквито и да било промени преди Фрали да е родила. Съгласен ли си?

Фребек кимна, все още ошашавен. В предишния си бивак не би и помислил да иска допълнително пространство; ако го беше сторил, щяха да му се присмеят. Не притежаваше нито прерогативите, нито статуса, за да предявява такива искания. Когато започна спора си с Крози, и през ум не му минаваше мисълта за допълнителна площ. Просто се мъчеше да намери някакъв начин да отреагира на хапливите и, макар и справедливи обвинения. А сега се опитваше да убеди самия себе си, че именно липсата на достатъчно пространство е била истинската причина за спора им и ето, че като никога, тя взе неговата страна. Изпита радост от успеха, който беше пожънал. Беше спечелил битка. Даже две битки: една – с бивака и една – с Крози. Докато хората се разотиваха, той видя, че Барзек разговаря с Тюли и му мина през ум, че им дължи благодарност.

– Много съм ви признателен за разбирането, което проявихте – каза Фребек на водачката и мъжа от Огнището на Зубъра.

Барзек изрече обичайните за такива случаи учтивости, но и двамата с Тюли нямаше да са доволни, ако Фребек не бе изразил благодарността си за отстъпената му територия. Знаеха много добре, че стойността на техния жест далеч надхвърля няколкото метра площ. В него се съдържаха посланието, че Огнището на Жерава има статус, поради който заслужава такъв дар от огнището на водачката, макар че когато Тюли и Барзек обсъждаха преместването на границата още преди въпросът да бъде повдигнат от Фребек, те имаха предвид статуса на Крози и Фрали. Вече бяха предвидили променящите се нужди на двете семейства. Барзек дори бе намислил да повдигне въпроса по-рано, но Тюли бе предложила да изчакат по-подходящ момент, може би като подарък за бебето.

И двамата разбраха, че моментът е настъпил. Достатъчно беше да се погледнат и да си кимнат, за да си дадат знак. И тъй като Фребек току-що беше постигнал номинална победа, Огнището на Жерава сигурно щеше да е сговорчиво при определяне на границата. Барзек тъкмо отбелязваше с гордост колко мъдро бе постъпила Тюли, когато Фребек се приближи, за да поднесе благодарностите си. Докато вървеше към Огнището на Жерава, Фребек продължаваше да се наслаждава на случилото се, пресмятайки точките, които беше спечелил – броеше победите си точно както при игрите, които обитателите на бивака обичаха да играят.

Погледнато съвсем реалистично, това действително беше игра – много деликатната и напълно сериозна игра на съпоставка на ранговете, която се играе от всички социални същества. Това е начинът, по който се подкрепят индивидите – конете в табуна, вълците в глутницата, хората в общността – за да могат да живеят заедно. В играта се противопоставят две сили, еднакво важни за оцеляването на рода: автономията на индивида и благополучието на общността. Целта е да се постигне динамично равновесие. В някои периоди и при определени условия отделните същества могат да бъдат почти напълно автономни. Даден индивид може да живее сам и да не се тревожи за положението си в дадена формация, но няма биологичен вид, който би могъл да оцелее без взаимодействие между отделните му представители. Крайната цена би била по-окончателна от смъртта на индивида. Целият род би бил унищожен. От друга страна, пълното подчинение на индивида на групата е също толкова пагубно. Животът не е нито статичен, нито неизменен. Без индивидуалност не може да има промяна, не може да има адаптация, а в един свят, за който промяната е вътрешно присъща, всеки род, който не е

способен да се адаптира, е обречен на гибел.

Човешките същества в дадена общност, независимо от това дали тя се свежда до двама души или е голяма колкото света, и независимо от формата, която обществото приема, се подреждат в съответствие с някаква йерархия. Общоприетите жестове на учтивост и зачитане, както и обичаите, могат да спомагат за изглаждане на търканията и намаляване на напрежението при поддържането на функционален баланс в рамките на тази постоянно променяща се система. В някои ситуации болшинството индивиди не са длъжни да правят големи компромиси с личната си независимост за благо на социалната формация. При други, поради нуждите на общността, може да се наложи индивидът да жертва личността си докрай, дори да се откаже от живота си. Не може да се каже кое е по-правилно, всичко зависи от обстоятелствата; но и двете крайности не могат да бъдат поддържани дълго, така както и дадено общество не може да оцелее задълго, ако няколко човека налагат своята индивидуалност за сметка на общността.

Айла често се улавяше, че сравнява общественото устройство на Клана с това на Мамутоите и започна да се добира до този принцип, докато разсъждаваше за различните стилове на ръководство на Брун и на водача и водачката на Лъвския бивак. Забеляза, че Талут върна Говорещия жезъл на обичайното му място и си спомни, че при пристигането си в бивака на Мамутоите си бе помислила, че Брун е по-добър водач от Талут. Брун просто вземаше решение и останалите изпълняваха заповедта му, независимо дали тя им харесваше, или не. Малцина биха се замислили дали решението им се нрави, или не. На Брун никога не му се налагаше да спори или да вика. Достатъчно беше да хвърли един остър поглед или да издаде рязка команда, за да въдвори моментален ред. В началото на Айла и се струваше, че Талут не може да управлява шумните, свадливи хора и че те не изпитват никакво уважение към него.

Но сега вече не беше толкова убедена в това. Струваше и се, че е по-трудно да си водач на група хора, които смятат, че всеки, мъж или жена, има право да се изказва и да бъде изслушван. Продължаваше да мисли, че Брун бе добър водач на своето общество, но се чудеше дали би могъл да предвожда всичките тези хора, които така свободно изразяваха мненията си. Можеше да стане много шумно, дори непоносимо, когато всеки имаше свое мнение и не се колебаеше да го огласи, но Талут никога не позволяваше да бъдат преминати определени граници. Макар да беше достатъчно силен, за да наложи волята си, той бе предпочел да управлява чрез консенсус и съгласие. За опора му служеха някои

санкции и вярвания, разполагаше и с методи за привличане и задържане на вниманието, но за да убеждаваш без да принуждаваш, бе нужна сила от друг тип. Талут печелеше уважение, като сам оказваше уважение.

Докато вървеше към групичка хора скупчени край готварското огнище, тя се огледа, търсейки вълчето. Направи го несъзнателно и като не го откри, предположи, че се е скрило някъде по време на бъркотията.

– ...Фребек определено постигна своето – казваше Торнек – благодарение на Тюли и Барзек.

– Аз съм доволна, заради Фрали – каза Трони, успокоена, че Огнището на Северния елен няма да бъде заличено или стеснено. – Надявам са само, че поне за известно време Фребек ще се укроти. Този път наистина предизвика голяма свада.

– Никак не ми харесват такива големи свади – намеси се Айла, спомняйки си, че кавгата бе започнала по повод оплакването на Фребек, че нейните животни разполагат с повече площ, отколкото той.

– Не се тревожи за това – каза Ранек. – Зимата беше много дълга. Всяка година по това време се случва нещо подобно. Това е едно малко отклонение от ежедневиия живот, за да се предизвика известно вълнение.

– Съвсем не беше нужно да вдига толкова много шум, за да получи допълнителна площ – каза Диджи. – Чух как майка и Барзек обсъждат този въпрос много преди той да го повдигне. Възнамерявах да предоставят територия на Огнището на Жерава като подарък за бебето на Фрали. Фребек просто трябваше да помоли.

– Ето, затова Тюли е такава добра водачка – рече Трони. – Тя мисли за тези неща.

– Добра е, а и Талут си го бива – съгласи се Айла.

– Да, и той е добър – усмихна се Диджи. – Затова продължава да бъде водач. Никой не може да се задържи водач задълго, ако не си извоюва уважението на своя народ. Мисля, че Бранаг ще бъде също толкова добър. Той научи много от Талут.

Топлите чувства между Диджи и брата на нейната майка надхвърляха формалната връзка между племенница и вуйчо и, заедно със статуса и наследството от майка и, гарантираха на младата жена високопоставено положение сред Мамутоите.

– А кой би станал водач на мястото на Талут, ако той не беше уважаван? – попита Айла. – И как?

– Ами... ъ-ъ... – понечи да обясни Диджи.

После младите се обърнаха към Мамут, за да даде отговор на

въпроса на Айла.

– Ако става въпрос за предишните стари водачи, които предават водачеството на свой по-млад брат или сестра, които са били избрани – обикновено това са роднини – има период на обучение, после следва церемония, сетне по-възрастните водачи стават съветници – обясни шама-нът и учителят.

– Да. Така направи и Брун. Когато беше млад, той уважаваше стария Зуг и следваше съветите му, а когато стана по възрастен, предаде водачеството на Брод, сина на своята стопанка. Но какво става, когато биваът престане да уважава водача? Ако той е млад? – попита Айла, силно заинтригувана.

– Промяната не настъпва бързо – отговори Мамут. – След известно време хората престават да се обръщат към него. Отиват при някого, който може да ги поведе на успешен лов или да разреши проблемите им поудачно. Понякога водачът се отказва от положението си, понякога бива-кът просто се разпада, едни тръгват след новия водач, други остават при стария. Но водачите обикновено не отстъпват лесно поста и властта си и това може да създаде проблеми, дори да доведе до сбивания. Тогава въпросът се отнася за разрешаване в Съветите. Водачът или водачката, които са споделяли водачеството с някого, който е причинил неприятности, или е отговорен за някакъв проблем, рядко имат възможността да създадат нов бивак, макар че вината може да не е тяхна – Мамут се колеба и Айла забеляза, че очите му се стрелнаха към старата жена от Огнището на Жерава, която разговаряше с Нези. Хората искат да имат водачи, на които да могат да разчитат, и не се доверяват на такива, които имат проблеми... или са преживели трагедии.

Айла кимна и Мамут долови, че го е разбрала, че е схванала, и онова, което беше казал, и онова, което се подразбираше. Разговорът продължи, но мислите на Айла отново се върнаха към Клана. Брун беше добър водач, но какво щеше да стане с неговия клан, ако Брод не беше такъв? Чудеше се, дали биха потърсили нов водач и кой би могъл да бъде той. Много време щеше да мине, докато порасне синът на неговата стопанка. Изведнъж упорстващото безпокойство, което не преставаше да човърка съзнанието и, излезе наяве.

– Къде е Вълчо? – попита тя.

Не го беше виждала от началото на спора, останалите също не знаеха къде е. Всички започнаха да го търсят. Айла прерови нара, после претърси всяко ъгълче на огнището, дори преграденото място за коша с пелта и конския тор, което беше показала на вълчето. Започваше да

изпитва същата паника, която обзема майката, при изчезване на детето и.

– Айла, ето го! – чу тя Торнек и въздъхна с облекчение, но стомахът и се сви, когато той добави: – Фребек го носи.

Изненадата и прерасна в почти пълно недоумение, когато го видя да се приближава. И тя не беше единствената, която се взираше в него с невярващи очи.

Фребек, който никога не пропускаше възможността да покаже пренебрежението си към животните на Айла, или към самата нея заради връзката и с тях, беше гушнал вълчето нежно. Предаде и го, но тя забеляза в жеста му моментно колебание, сякаш не му се щеше да се разделя с мъничето, и долови в погледа му известна мекота, каквато по-рано не беше забелязвала.

– Трябва да се е уплашило – обясни Фребек. – Фрали каза, че изведенъж се появило в огнището. Скимтяло. Не разбра откъде се взело. Повечето деца също били там и Крисавек го взел и го сложил на складовата платформа до горния край на леглото си. Но там има дълбока ниша в стената. Тя отива доста надълбоко в хълма. Вълчето я намерило и се напъхало съвсем навътре, а след това не искало да излезе.

– Сигурно му е напомнила за бърлогата му – каза Айла.

– Така каза и Фрали. На нея и беше доста трудно да го измъкне, както е наедряла сега, а освен това, мисля, че се страхуваше, след като чу какво каза Диджи за теб и за влизането ти във вълчатата бърлога. Не даваше и на Крисавек да влезе, за да го измъкне. Когато отидох там, трябваше да се пъхна вътре и да го извадя. – Фребек направи пауза и когато продължи, Айла долови нотка на учудване в гласа му. – Когато стигнах до него, то беше толкова радостно, че ме вижда, че ми изблиза цялото лице. Опитах се да го спра – Фребек си придаде по-неангажиран вид, за да прикрие факта, че явно е бял трогнат от естествените подкупващи маниери на изплашеното вълче. – Но като го сложих на земята, то започна да скимти и не спря докато не го взех на ръце отново. – До този момент вече се бяха събрали няколко души. – Не знам защо беше си избрало Огнището на Жерава или мен, за да се скрие, когато е търсило безопасно място.

– Сега то възприема бивака като своя глутница и знае, че ти си член на бивака, особено след като си го измъкнал от бърлогата, която е намерило – отвърна Айла, опитвайки се да възстанови обстоятелствата.

Фребек бе все още смутен от победата си, когато се върна в огнището си; изпитваше и нещо по-дълбоко, което го караше да чувства

някаква непривична топлина – усещането за принадлежност към общността като равен. Не бяха го пренебрегнали, нито му се бяха присмели. Талут винаги го изслушваше, сякаш статусът на Фребек го изискваше, а Тюли, самата водачка, беше предложила да му отстъпи площ от собственото си пространство. Дори Крози застана не негова страна.

В гърлото му заседна буца, когато видя Фрали, неговата безценна, високопоставена жена, която бе направила всичко това възможно; неговата красива бременна жена, която скоро ще роди първата рожба в неговото собствено огнище, огнището, което му беше дала Крози, Огнището на Жерава. Огначало се раздражни, когато тя му каза, че вълчето се крие в нишата, но радостта, с която то го прие, независимо от грубите му думи, го изненада. Дори и новото бебе-вълче го посрещаше с възторг и само той можеше да го успокои. И Айла каза, че е така, защото знаело, че той е член на Лъвския бивак. Дори един вълк знаеше, че той принадлежи към този народ.

– Е, по-добре да го държиш тук от сега нататък – предупреди Фребек като се обърна да си върви – и не го изпускай от очи. Ако го изгървеш, някой може да го стъпче.

След като Фребек си тръгна, няколко от присъстващите се спогледаха в пълно недоумение.

– Ето това се казва промяна. Какво стана с този човек? – обади се Диджи. – Ако не го познавах добре, щях да кажа, че даже харесва Вълчо!

– Не знаех, че е способен на такова нещо – каза Ранек, изпитвайки повече уважение към мъжа от Огнището на Жерава, отколкото когато и да било друг път.

23

За Лъвския бивак четириногите същества от царството на Майката открай време бяха храна, кожи или олицетворение на духове. Неговите обитатели познаваха животните в естествената им природна среда, знаеха привичките и миграционните им сезони, известно им бе къде да ги търсят и кога да ходят на лов за тях. Но хората от бивака не бяха опознавали отблизо отделно животно, докато сред тях не се появи Айла с кобилата и младия жребец.

Взаимодействието на конете с Айла, а с течение на времето до различна степен и с останалите хора, беше постоянен източник на изненади. Преди това на никого не бе хрумвало, че такива животни могат да откликват на подаден от човека сигнал, или че могат да бъдат обучени да идват при подсвиркване, или да бъдат яздени. Но дори конете, с цялата си привлекателност и с интереса, който будеха в обитателите на бивака, не можеха да се мерят с очарованието на бебето-вълче. Хората уважаваха вълците като ловци и в някои случаи като противници. Понякога ходеха на лов за вълци заради зимната им козина и, макар и рядко, случваше се някой човек да стане жертва на глутница вълци. Най-често вълците и хората се зачитаха взаимно и избягваха срещите помежду си. Но малките винаги излъчват особено обаяние; това е техен вроден инстинкт и източник на оцеляването им. Бебетата, включително животинските, докосват някаква вътрешна струна, предизвикваща резонанс в душата, но Вълчо – името, с което животинчето беше станало известно – притежаваше особено очарование. Още от първия ден, в който пухкавото, мъничко, тъмносиво вълче се закандилка върху нестабилните си крачка по пода на землянката, населението на бивака изпадна във възторг. Трудно бе да устоиш на напористите му бебешки номера и то скоро стана любимец на всички.

Макар че хората не го съзнаваха, за това допринесе и фактът, че навиците на човешките същества и на вълците не бяха чак толкова различни. И двата вида бяха интелигентни, социални животни, които се организираха в общи формации със сложни и динамични взаимоотношения и които допринасяха за добруването на групата, като наред с това се нагаждаха към различията на отделните индивиди. Възможно бе съществуването на уникална връзка между двата вида поради сходството на социалните им структури, както и благодарение на определени

характеристики, които се бяха оформили независимо както при представителите на вълчия род, така и при хората.

Животът на Вълчо започна при необичайни и трудни обстоятелства. Бидейки единственото оцеляло вълче от котило на самотна вълчица, загубила другаря си, той никога не бе познал сигурността на вълчатата глутница. Вместо близостта на братчетата от котилото или на загрижена леля или чичо, които биха се навъртали край него, когато майка му изчезваше за кратко време, то бе изживяло самота, която бе необичайна за бебе-вълче. Единственият друг вълк, когото познаваше, беше неговата майка, и споменът му за нея започна да избледнява след като Айла зае нейното място.

Но Айла бе и нещо повече. Благодарение на решението си да задържи и отгледа вълчето, тя се превърна в човешката половина на необикновената връзка, която се породила между два съвсем различни вида – вълците и хората; връзка, която щеше да доведе до фундаментални и трайни последици.

Дори и да е имало други вълци наоколо, Вълчо едва ли е могъл да установи адекватни отношения с тях – той бе твърде малък, когато го намериха. На неговата едномесечна възраст той тъкмо би започнал да излиза от бърлогата, за да се запознае с роднините си – вълците, с които щеше да се идентифицира до края на живота си. Вместо тях, в съзнание-то му се запечатаха хората, конете и целия Лъвски бивак.

Това беше първият, но не и единствен подобен случай. Неволно или, нарочно, с разпространяването на идеята, това щеше да се случва отново, много пъти и на много места. Прадедите на всички домашни породи кучета били вълци, които първоначално съхранили основните характерни черти на вълчия род. Но с течение на времето поколенията вълци, родени и отгледани сред хората, започнали да се различават от изконните диви представители на този вид.

Животните, родени с обичайни генетични вариации на цвят, форма и размер – тъмна козина, бяло петно, извита нагоре опашка, по-малък или по-голям ръст – които биха ги изтикали в периферията или извън глутницата, често са били предпочитани и посрещани добре от хората. Приемали са се дори генетични отклонения като мъничета или джуджета, както и гиганти с едър кокал, които не биха могли да оцелеят и да се размножават сред дивата природа. Постепенно необичайните представители на вълчия вид и тези с генетични отклонения били отгледани и размножавани, за да се запазят и укрепят определени техни характеристики, предпочитани от хората, докато външната прилика между много

кучета и техния прародител, вълкът, станала твърде бегла. Въпреки това, у кучето са се запазили чертите на вълка – интелигентност, стремеж да брани, лоялност и игричност.

Вълчо бързо схвана йерархията в бивака, както би станало, ако беше във вълчата глутница, макар че неговото тълкуване на статуса можеше да не съвпада с това на хората. Макар че Тюли бе водачката на бивака, за Вълчо най-високопоставеното женско същество беше Айла; във вълчата глутница майката на котилото беше водачката и рядко разрешаваше на други женски да раждат.

Никой в бивака не знаеше какво точно мисли или чувства зверчето, дали изобщо имаше мисли и чувства, които можеха да бъдат разбрани от хората, но това нямаше значение. Народът на бивака съдеше по поведението, а от действията на Вълчо без съмнение личеше, че той безмерно обича и боготвори Айла. Където и да се намираше тя, той винаги усещаше присъствието и и само след едно нейно подсвиркване, щракване с пръсти, жест с ръка или дори кимване, той беше в краката и, вдигнал изпълнен с обожание поглед към нея, готов да изпълни и най-малкото и желание. Реакциите му бяха абсолютно непреднамерени и опрощаващи. Скимтеше безкрайно отчаян, когато Айла му се караше и изпадеше в бурен екстаз, когато тя се разнежваше. Живееше, за да привлече вниманието и. Най-много се радваше, когато тя играеше или се боричкаше с него, но и една-единствена думичка или милувка бяха достатъчни, за да го накарат да я лизне възторжено или да прояви някакъв друг признак на очевидна преданост.

Вълчо не проявяваше подобна излиятелност спрямо никого друго. Към повечето хора се отнасяше с различна степен на дружелюбност и те бяха донякъде изненадани, че зверчето е способно на такъв широк обхват от чувства. Отношението му към Айла затвърди мнението на бивака, че тя притежава магическата способност да въздейства на животните и това засили уважението към нея.

За вълчето беше малко по-трудно да определи кой е водачът на човешката глутница. Този, който заемаше такова положение във вълчата глутница, беше обект на най-голямо внимание от страна на всички останали вълци. Приветственият ритуал, при който около водача се трупаше цялата глутница, жадуваща да го близне, да подуши козината му, да се скупчи около него, което често завършваше с всеобщ радостен вой, беше обичайното потвърждение на неговото водачество. Но човешката глутница не проявяваше такова почтително отношение към никое конкретно мъжко същество.

Вълчо забеляза, обаче, че двамата едри четириноги членове на необичайната му глутница приветстваха големия рус мъж с повече ентузиазъм, отколкото който и да било друг човек, с изключение на Айла. Освен това, неговата миризма се долавяше отчетливо до леглото на Айла и на цялата околна територия, в която влизаше и кошницата на Вълчо. При липсата на други данни, Вълчо, реши, че е най-уместно да припише водачеството на Джондалар. Това негово намерение се затвърди, когато приятелските му увъртания около мъжа бяха възнаградени с топлина и игрово отношение.

Децата, с които играеше – около половин дузина, бяха другарчетата му по котило и Вълчо често можеше да бъде намерен сред тях, обикновено в Огнището на Мамута. След като се научиха да уважават остриите му малки зъби и да не предизвикват отбранителни захватвания, децата разбраха, че Вълчо обича да го държат, да го гаят и да си играят с него. Той проявяваше търпимост към прекомерните им прояви на внимание и изглежда разбираше разликата между малко по-силничкото стискане, когато го носеше Нуви, и действията на Брайнан, който му дърпаше опашката, за да го чуе как ще изквичи. Първото понасяше снизходително, а второто възнаграждаваше със заплашително тракане на зъби. Вълчо много обичаше да играе и винаги успяваше да се озове в центъра на боричкащите се групички. Децата скоро разбраха, че му харесва да лови и донася неща, които те хвърляха. А когато всички капнеха от умора и, отрупани на купчина, заспяха кой където свари, вълчето често беше сред тях.

След първата нощ, когато Айла обеща да не допусне вълкът да нарани когото и да е било, тя реши да го обучи внимателно и целенасочено. Навремето бе започнала да обучава Уини съвсем случайно. Първото и качване на гърба на кобилата беше импулсивно и тя не си даваше сметка, че колкото повече яздеше коня, толкова повече интуитивно усвояваше уменията да го управлява. Макар че вече осъзнаваше сигналите, които беше разработила и които използваше съзнателно, средствата и за управление бяха до голяма степен интуитивни и Айла смяташе, че Уини и се подчинява, защото има желание за това.

Обучението на пещерния лъв беше донякъде по-целенасочено. По времето, когато намери нараненото лъвче, тя вече знаеше, че едно животно може да бъде насърчено да изпълнява нейните желания. Първите и усилия бяха насочени към овладяване на необузданата нежност на малкото лъвче. Нейното обучение се крепеше на обичта, така, както се отглеждаха децата в Клана. Внимателното му поведение

възнаграждаваше с нежност и решително го отблъскваше или ставаше и се отдалечаваше, когато то забравеше да скрие ноктите си или игрите му станеха прекалено груби. Когато, силно възбудено, лъвчето се хвърляше към нея с необуздан ентузиазъм, тя го приучи да спира щом вдигне ръка и каже „Спри!“ със заповеден тон. То така добре усвои този урок, че дори когато стана голям пещерен лъв, висок почти колкото Уини и по-тежък от нея, командата на Айла бе достатъчна, за да го спре. Тя винаги възнаграждаваше послушанието му с нежни милувки и почесвания, а понякога и с прегръдка, която завършваше с претъркулване по земята. Когато порасна, лъвът научи много неща, включително да ходи на лов с нея. Айла скоро осъзна, че за децата би било полезно да разберат някои от привичките на вълците. Започна да им разказва истории от времето, когато се учеше да ловува и изучаваше навиците на вълците заедно с другите месоядни животни. Тя им обясняваше, че вълците глутници имат водачка и водач, както Мамутоите, и им разправяше, че вълците общуват посредством определени пози и жестове, които съчетават с гърлени звуци. Заставаше на колене и на ръце и им показваше позата на Водача – високо вдигната глава, наострени уши и изпъната опашка – после позата на този, който се приближава към водача – приведен малко по-ниско, лижещ муцуната на водача – като имитираше звуците изключително правдоподобно. Описваше начина, по който вълците предупреждават враговете си да стоят настрана и демонстрираше игриво поведение. Често пъти вълчето също участваше.

Това доставяше удоволствие на децата, а доста пъти и на възрастните. Не след дълго дечурлигата включиха в игрите си вълчите сигнали, но никое от тях не ги използваше така добре и с такова разбиране, както детето, чийто език се състоеше главно от знаци. Между вълчето и момчето се породила необичайна връзка, която изненада обитателите на бивака и накара Нези да клати глава учудено. Ридаг не само използваше вълчите сигнали, включително много от звуците, но като че ли правеше още една крачка напред. Наблюдаващите ги често оставаха с впечатлението, че Вълчо и Ридаг фактически разговарят, а малкото зверче сякаш разбираше, че момчето се нуждае от специални грижи и внимание.

От самото начало Вълчо не подходеше така буйно към него, беше по-внимателен и по типичен за кутретата начин се старееше да го пази. Нямахме друг, с изключение на Айла, чиято компания да му е по-приятна. Ако тя бе заета, той търсеше Ридаг и често го намираха да спи до него или в скута му. Самата Айла не можеше да разбере докрай как бе станало така, че Вълчо и Ридаг се разбираха толкова добре. При момчето

това би могло да се обясни с вродената му способност да усеща тънките нюанси във вълчите сигнали, но как би могло едно вълче да знае от какво се нуждае едно слабо момченце?

Айла разработи видоизменени вълчи сигнали, както и други команди, за да обучи вълчето. Първият урок, след няколко инцидента, беше да се научи да използва кош със сух тор и пепел като хората, или да излиза навън. Резултатът беше постигнат учудващо лесно; Вълчо се смущаваше от белите, които правеше, и се свиваше, когато Айла му се караше. Но следващият урок беше по-труден.

Вълчо много обичаше да дъвче кожа, особено боти и обувки, и отучването му от този навик беше мъчително и обезсърчаващо. Винаги, когато го хванеше на местопрестъплението и му се скараше, той придобиваше разкаян вид и започваше да се подмазва, но си оставаше непокорен и продължаваше заниманието си, понякога още щом Айла му обърнеше гръб. Бяха застрашени обувките на всички, но най-вече нейните любими меки кожени чорапи. Просто не можеше да се откъсне от тях. Тя беше принудена да ги окачва на високо, където той не можеше да ги докопа, тъй като иначе би ги разкъсал на парчета. Беше и много неприятно, когато вълчето дъвчеше вещите и, но още по-зле се чувстваше, когато то съсипеше нечии други. Тя беше отговори за това, че го бе донесла в землянката, и изпитваше вина при всяка негова пакост.

Айла привършваше нашивката от мъниста върху бялата кожена туника, когато чу врява откъм Лисичето огнище.

– Ей! Калпазанин такъв! Я ми го дай! – извика Ранек. От тона му Айла разбра, че Вълчо пак се е забъркал в нещо. Изтича да види какво става и съзря Ранек и Вълчо, увлечени в играта „теглена на въже“, но този път въжето беше заменено с износен ботуш.

– Вълчо! Пусни! – извика тя като бързо замахна с ръка пред муцуната му.

Вълчето незабавно пусна ботуша, сви уши и отпусна опашка. Започна умолително да скимти. Ранек вдигна обувките си на платформата.

– Надявам се, че не ти е съсипал ботуша – каза Айла.

– Няма особено значение. Беше стар – усмихна се Ранек и добави с възхищение: – Айла, ама ти наистина умееш да се оправяш с вълците. Той прави точно това, което му кажеш.

– Само докато съм край него и го наблюдавам – отвърна тя, гледайки надолу към животинчето. Вълчо я наблюдаваше, въртейки тялото си в очакване. – Щом се обърна, моментално се захваща с нещо, което знае, че не бива да пипа. Пуска го веднага, щом ме види, но просто не

знам как да го науча да не взима нещата на хората.

– Може би трябва да си има нещо свое – даде идея Ранек. После я погледна с меките си и блестящи черни очи. – Или нещо твое.

Вълчето подскачаше към нея като се мъчеше да привлече вниманието и със скимтенето си. Накрая джафна няколко пъти нетърпеливо.

– Стой мирен! – заповяда му тя, защото я беше ядосал. То се отдръпна, сложи глава върху изпънатите си лапички и я погледна с абсолютно съкрушен вид.

Ранек го наблюдаваше. После се обърна към Айла и и каза:

– Чувства се ужасно, когато си му сърдита. Исква да знае, че го обичаш. Мисля, че знам какво точно изпитва.

Той се приближи по-плътнo до нея и тъмните му очи се изпълниха с онази нежност и желание, които бяха пробудили такова дълбоко вълнение у нея. Усети, че кръвта и се раздвижи и се отдръпна, объркана и смутена. Сетне, за да прикрие вълнението си, се наведе и подбра вълчето. То възбудено лижеше лицето и и се въртеше насам-натам от щастие.

– Виждаш ли колко е щастливо сега като знае, че мислиш за него? – каза Ранек. – И аз бих бил щастлив ако знаех, че мислиш за мен. Мислиш ли за мен, Айла?

– Ъ-ъ... , разбира се, да, мисля за теб, Ранек – смутолеви Айла, чувствайки се неудобно.

Той и хвърли широка усмивка, в очите му блесна полускрита дяволитост и нещо по-дълбоко.

– За мен би било удоволствие да ти покажа колко съм щастлив да науча, че ти мислиш за мен – рече той, прегръщайки я през кръста и притискайки се към нея.

– Вярвам ти – каза тя и се отдръпна. – Не е нужно да ми го показваш, Ранек.

Това не беше първият му опит да интимничи с нея. До сега стремежът му да се доближи до Айла обикновено приемаше формата на закачки, които му позволяваха да и покаже какво чувства, а на нея даваха възможност да се измъкне без това да накърни достойнството и на двамата. Усетила по-сериозната конфронтация, тя тръгна да си върви, защото искаше да я избегне. Имаше чувството, че ще я покани да сподели леглото му, а тя не знаеше дали би могла да откаже на мъж, който и заповядва, или отправя директна молба към нея да спи с него. Разбираше, че има право на отказ, но реакцията на подчинение бе така дълбоко насадена в нея, че не беше сигурна дали ще съумее да отхвърли предложението му.

– Защо не, Айла? – каза той, крачейки до нея. – Защо не ми позволиш да ти покажа? Сега ти спиш сама. А не бива.

Тя усети внезапно угризение на съвестта, проумявайки, че наистина спи самичка, но се опита да не го показва.

– Не спя сама – отговори тя, гушнала вълчето. – Вълчо спи при мен, точно до главата ми, в една кошница.

– Това е друго – каза Ранек.

Тонът му бе сериозен и той изглежда бе решил да продължи да настоява. Но после замълча и се усмихна. Не искаше да я кара да взема прибързано решение. Виждаше, че е разстроена. Не беше минало много време от раздялата и с Джондалар. Опита се да намали напрежението.

– Той е твърде мъничък, за да те топли... Но трябва да призная, че е много сладък – каза Ранек и помилва нежно главичката на зверчето.

Айла се усмихна и постави вълчето в кошницата. То моментално изскочи от нея, приземи се на пода и започна да се чеше, сетне се затича към паничката си с храна. Айла започна да сгъва бялата туника, за да я прибере. Поглади меката бяла лицева кожа и бялата, пухкава хермелинова козина, изправи малките опашки с черни връхчета и усети, че стомахът и се сви, а в гърлото и заседна буца. Очите и засмъдяха от сълзите, които с мъка удържаше да не рукнат. „Не, не е същото – помисли си тя. – Че как би могло да е същото?“

– Айла, знаеш колко много те искам и колко много съм привързан към теб – каза Ранек, застанал до нея. – Нали?

– Мисля, че знам – каза тя, без да се обръща, но притвори очи.

– Аз те обичам, Айла. Ясно ми е, че точно сега се чувстваш объркана, но искам да го знаеш. Обикнах те от първия миг, в който те видях. Искам да споделя огнището си с теб, да се събера с теб. Искам да те направя щастлива. Знам, че ти е необходимо време, за да си помислиш. Не те моля да вземеш решение, а да ми кажеш, че ще си помислиш за това... дали да ми позволиш да те направя щастлива. Ще го направя ли? Ще помислиш ли?

Айла погледна бялата туника в ръцете си и я връхлетяха рояк мисли. „Защо Джондалар вече не иска да спи с мен? Защо престана да ме докосва, да споделя Удоволствията с мен, дори когато спеше до мен? Всичко се промени, откакто станах Мамутои. Нима той не искаше да бъде осиновена от този народ? Ако е било така, защо не ми го каза? Може и да е искал; каза, че го желае. Мислех, че ме обича. Може би вече не е така. Може би вече не ме обича. Той никога не ме е молил да се събера. Какво ще правя ако Джондалар си тръгне без мен?“

Буцата в стомаха и бе станала твърда като камък.

„Ранек е привързан към мен и иска и аз да се привържа към него. Той е приятен, забавен, винаги ме размива... и ме обича. Но аз не го обичам. Де да можех да го обикна... може би трябва да опитам“

– Да, Ранек. Ще помисля – отвърна тя тихо, но със свито гърло.

Джондалар наблюдаваше как Ранек напуска очертанията на Огнището на Мамута. Високият мъж бе започнал да дебне тъмнокожия ваятел, макар че това го караше да се чувства неловко. Както в това, така и в неговото общество се смяташе за неприемливо възрастен човек да се интересува прекомерно от ежедневните дейности на другиго, а Джондалар открай време бе особено чувствителен към общоприетите норми на поведение в обществото. Неприятно му беше, че оставя впечатление за незрялост, но не можеше да стори нищо. Макар и прикрито, той постоянно наблюдаваше Айла и Огнището на Мамута.

Наперената походка и доволната усмивка на ваятеля при завръщането му в Лисичето огнище изпълниха с опасения високия чужденец. Беше сигурен, че Айла е казала или направила нещо, което е въодушевило този Мамутои, а болното му въображение го караше да си представя най-лошото.

Джондалар знаеше, че Ранек бе станал постоянен гостенин в Огнището на Мамута, откакто той го бе напуснал и се укоряваше, че му бе дал тази възможност. Искаше му се да си вземе обратно думите и всичките си глупави доводи, но беше убеден, че е твърде късно, за да могат да се оправят нещата. Чувстваше се безпомощен, но същевременно разстоянието помежду им му носеше известно облекчение.

Макар да не го признаваше пред себе си, действията му бяха мотивирани не само от простото му желание да и даде възможност сама да избере мъжа, когото желае. Беше толкова дълбоко наранен, че част от него желаше отмъщение; щом като тя можеше да го отблъсне и той можеше да я отхвърли. Нещо повече, Джондалар също имаше нужда да направи своя избор, да види дали може да превъзмогне любовта си към нея. Откровено се питаше дали не е по-добре за нея да остане тук, където бе добре приета и обичана, вместо да иде с него при неговия народ; боеше се от собствената си реакция, ако неговият народ я отхвърлеше. Дали щеше да пожелае да сподели живота на прокуден заедно с нея? Дали щеше да му се иска да си замине, отново да остави народа си, особено след такова дълго обратно Пътуване? Или може би и той би я отхвърлил?

Ако тя обикнеше друг, той би бил принуден да я остави, и тогава

нямаше да му се налага да взема такава решение. Но мисълта, че тя може да обича друг го изпълваше с такава остра, пронизваща, задушаваша, непоносима болка, че не знаеше дали би останал жив – или дали би искал да живее. Колкото повече се бореше със самия себе си, за да прикрие обичта си, толкова по-егоистичен и ревнив ставаше и толкова повече се ненавиждаше.

Обърканите му усилия да се справи със собствените си силни, смесени чувства взимаше своя дан. Не можеше нито да се храни, нито да спи, изглеждаше изпосталял и изтощен. Дрехите бяха започнали да висят на високото му тяло. Не можеше да се съсредоточи дори когато поsegнеше към красиво, ново парче кремък. Понякога се чудеше дали не губи разсъдъка си, или дали не е обладан от някой пагубен нощен дух. До такава степен се разкъсваше между любовта си към Айла, мъката, че я губи и страха от онова, което би могло да се случи, ако не се раздели с нея, че просто не можеше да понесе близостта и. Боеше се, че ще загуби самообладание и ще направи нещо, за което после ще съжалява. Но не можеше да престане да я наблюдава.

Лъвският бивак прощаваше дребната недискретност на своя гостенин. Всички разбираха чувствата му към Айла, независимо от неговите опити да ги прикрие. Целият бивак говореше за болезнената дилема, пред която бяха изправени тримата млади. За околните разрешението на проблема им бе много просто. Явно бе, че Айла и Джондалар държат един на друг; тогава защо просто не вземат да си кажат какво чувстват и след това да поканят Ранек да сподели техния съвместен живот? Но Нези долавяше, че нещата не са толкова прости. Мъдрата, майчински настроена жена разбираше, че обичта на Джондалар към Айла е твърде силна, за да бъде задържана от няколко неизказани слова. Между тях стоеше нещо много по-дълбоко. Освен това Нези разбираше, повече от всеки друг, дълбочината на обичта, която Ранек изпитваше към младата жена. Не вярваше, че тази ситуация може да бъде разрешена чрез свързване на тримата. Айла трябваше да направи своя избор.

Идеята се бе загнездила в съзнанието и и не и даваше мира. От момента, в който Ранек бе поканил Айла да помисли дали би споделила огнището му и бе споменал болезнената истина, че спи сама, тя не можеше да мисли за нищо друго. Все още вярваше, че Джондалар ще забрави острите думи, които стояха помежду им, и ще се върне, още повече че всеки път, когато погледнеше към готварското огнище, тя го мяркаше между подпорните пилони и предметите, висящи от тавана в междинните огнища и всеки път той се извъръщаше на другата страна. Това я

навеждаше на мисълта, че той все още се интересува от нея достатъчно, за да гледа в нейната посока. Но надеждата и намаляваше с всяка нощ, която прекарваше сама.

„Ще помислиш ли...“, думите на Ранек продължаваха да звучат в съзнанието на Айла, докато стриваше сухи магарешки тръни и листа от сладка папрат, за да приготви чай за артритата на Мамут. Мислеше си за тъмнокожия, усмихващ се мъж и се чудеше дали би могла да го обикне. Но мисълта да живее без Джондалар предизвикваше неприятна празнота в стомаха и. Прибави от вечнозеленото растение, наля гореща вода в паницата със стрити листа и я подаде на стареца.

Прие с усмивка благодарностите му, но умът и беше другаде и изглеждаше тъжна. През целия ден бе потънала в мисли. Мамут знаеше, че е разстроена от преместването на Джондалар и много му се искаше да помогне с нещо, ако може. Беше видял как преди известно време Ранек разговаряше с нея и се замисли дали да не опита да поприказва с нея по този въпрос, но Мамут вярваше, че всичко, което става в живота на Айла, има определена цел. Беше убеден, че Майката е създала сегашните и трудности с определен замисъл и не беше склонен да се намесва. Необходимо беше да се осъществят всичките изпитания, през които трябваше да преминат тримата млади хора. Видя я как излиза в конската присройка и я усети, когато се върна след известно време.

Айла загърли огъня, върна се на нара си, съблече се и се приготви за сън. За нея бе истинско изпитание, че и предстои поредната нощ без Джондалар до нея. Залисваше се с всякакви дреболии, само и само да забави лягането в кожата, защото знаеше, че ще прекара половината нощ с отворени очи. Най-сетне взе вълчето и седна на ръба на леглото като го гушкаше, милваше и му говореше, докато мъничкото, топло и любвеобилно животинче заспа в прегръдките и. После го постави в кошницата му и продължи да го милва, докато то отново утихна. За да компенсира липсата на Джондалар, Айла обсипваше с обич вълчето.

Мамут усети, че е буден и отвори очи. Едва различаваше неясните очертания в тъмното. Землянката беше тиха, изпълнена със спокойствието на нощта, в което се чуваха само леко шумолене на завивки, тежко дишане и приглушено бълнуване. Бавно извърна глава към мъждукащата червена светлина на въглените в огнището, опитвайки се да разбере какво го беше извадило от дълбокия сън и го беше накарало да отвори широко очи. Чу до себе си сподавена въздишка и приглушено хлипане и отметна завивките.

– Айла? Айла, нещо боли ли те? – попита тихо Мамут. Тя усети на

рамото си топла ръка.

– Не – отвърна тя с дрезгав от напрежение глас. Лицето и беше обърнато към стената.

– Но ти плачеш.

– Извинявай, че те събудих. Не биваше да вдигам толкова шум.

– Но ти не си вдигала шум. Събуди ме не шумът, а онова, което ти е нужно. Майката ме призова при теб. Ти изживяваш мъка. Вътре в себе си се измъчваш, нали е така?

Айла пое дълбоко и мъчително въздух, като се опитваше да потисне плача, който напираше.

– Да – отговори тя и се обърна към него.

В полумрака Мамут видя как в очите и проблясват сълзи.

– Поплачи си, Айла. Не го задържай в себе си. Имаш причина да страдаш, имаш и право да го изплачеш – рече Мамут.

– О, Мамут – изстена тя със силно хълцане и като се стареше да не издава звук, но облекчена от неговото разрешение, изплака душата и мъката си.

– Не го задържай вътре, Айла. Добре е да си поплачеш – каза той, седнал на ръба на нара и, милвайки я нежно. – Всичко ще бъде така, както трябва и както е писано. Всичко е наред, Айла.

Когато най-сетне спря да плаче, тя намери парче мека кожа, за да избърше лицето и носа си, след това седна до стареца.

– Сега се чувствам по-добре.

– Винаги е добре да поплачеш, когато изпитваш нужда, но още не ти е минало.

Айла наведе глава.

– Знам.

После се обърна към него и попита:

– Но защо?

– Някой ден ще разбереш. Мисля, че твоят живот се направлява от могъщи сили. Ти си избрана за особена съдба. Товарът, който носиш, не е лек; виж само през какво си преминала за краткия си живот. Но твоят живот няма да бъде изпълнен само със страдание, ти ще изпиташ и големи радости. Айла, ти си обичана. Ти привличаш любов към себе си. Това ти е дадено, за да можеш да носиш товара. Винаги ще имаш любов... може би твърде много...

– Мислех, че Джондалар ме обича...

– Недей да бъдеш прекалено сигурна, че не е така, но и много други хора те обичат, включително този старец – каза Мамут с усмивка. Айла

също се усмихна. – Дори Вълчо и конете те обичат. Е, малко ли са били тези, които са те обичали?

– Прав си. Иза ме обичаше. Беше ми майка. Нямаше значение, че не ме е родила. Когато умря, каза че най-много е обичала мен... Креб ме обичаше... макар че го разочаровах... наскърбих го... – Айла замълча за миг, после продължи: – Уба ме обичаше... и Дърк. – отново млъкна. – Мамут, мислиш ли, че някога пак ще видя сина си?

Шаманът помълча известно време преди да отговори:

– От колко време не си го виждала?

– От три... не, четири години. Роди се рано напролет. Беше на три години, когато тръгнах. Почти е връстник на Ридаг... – изведнъж Айла погледна стария шаман и заговори с искрено вълнение. – Мамут, Ридаг е смесено дете, също като моя син. След като той може да живее тук, защо да не може и моят син? Ти си ходил на полуострова и си се върнал, защо и аз да не отида да взема Дърк и да го доведа тук? Не е толкова далеч.

Мамут се намръщи, преценявайки какво да отговори.

– Не мога да дам мнение по този въпрос, Айла. Само ти можеш да го решиш, но трябва много да помислиш, за да прецениш кое е най-доброто не само за теб, но и за сина ти. Ти си Мамутои. Вече научи езика ни, усвои много от обичаите ни, но има още доста наши привички и традиции, с които трябва да се запознаеш.

Но Айла не чуваше внимателно подбраните думи на шамана. Мисълта и вече летеше напред.

– След като Нези е могла да прибере дете, което дори не може да говори, защо да не приеме и такова, което може да се научи да говори? Дърк може, стига да научи някакъв език. Може да се сприятели с Ридаг. Може да му помага, да тича и да му носи разни неща. Дърк тича добре.

Мамут я остави да продължи да изрежда ентусиазирано добродетелите на Дърк, докато най-сетне тя замълча и тогава я попита:

– Кога възнамеряваш да отидеш да го вземеш?

– Възможно най-скоро. Тази пролет... Но пролетно време се пътува много трудно, има големи наводнения. Ще трябва да изчакам лятото. – Айла направи пауза. – Или не. През това лято е Събирането на Клановете. Ако не стигна преди да тръгнат, ще трябва да чакам, докато се върнат. Но тогава Юра вече ще е с тях...

– Момичето, което е било обещано на твоя син? – попита Мамут.

– Да. След няколко години те ще се съберат. Децата на Клана се развиват по-бързо от тези на Другите... и от мен. Иза мислеше, че

изобщо няма да стана жена. Толкова бавно се развивах в сравнение с момичетата от Клана... Макар че Юра може вече да е станала жена и да е готова да има свой стопанин и собствено огнище. – Айла събърчи чело. – Тя беше бебе, когато я видях, а Дърк... Последният път, когато го видях, беше малко момченце. Скоро ще бъде мъж, способен да се грижи за стопанката си, която ще може да ражда деца. Аз дори нямам стопанин. Другарката на моя син би могла да роди дете преди мен.

– Айла, ти знаеш ли на колко си години?

– Не съм точно, но винаги броя годините си в края на зимата, някъде по това време. Не знам защо. Струва ми се, че вече е време да прибавя още една година към възрастта си. Това означава, че трябва да съм на... – Тя затвори очи, за да се съсредоточи в думите за броене. – Сега съм на осемнадесет години, Мамут. Остарявам!

– Била си на единадесет, когато се е родил синът ти? – попита той, изненадан.

Айла кимна.

– Знам за няколко момичета, които са станали жени на девет или десетгодишна възраст, което е много рано. Лати още не е жена, а кара дванадесетата си година.

– Скоро ще стане. Мога да те уверя в това – каза Айла.

– Мисля, че си права. Но ти не си толкова стара, Айла. Диджи е на седемнадесет години и ще се събере с партньор едва на тазгодишното Лятно събиране.

– Така е, и аз обещах да участвам в Бракосъчетанието. Не мога да съм едновременно на Лятна среща и на Събиране на Клановете.

Мамут видя, че тя побледня.

– В никакъв случай не мога да отида на Събирането на Клановете. Дори не съм уверена, че мога да се върна в клана. Аз съм прокълнатата. Дори Дърк може да помисли, че съм дух и да се уплаши от мен. О, Мамут. Какво да правя?

– Трябва много добре да обмислиш всичко, преди да решиш кое е най-правилното – отговори той.

Тя изглеждаше разстроена и той реши да смени темата.

– Имаш достатъчно време. Още не е дошла пролетта. Но докато се усетим, ще стане време и за Пролетния фестивал. Мислила ли се за корена и за церемонията, за които говорихме? Искаш ли да включиш този ритуал в Пролетния фестивал?

Айла усети, че я побиват тръпки. Идеята я уплаши, но Мамут щеше да бъде там да помага. Той знаеше какво да направи, пък и изглеждаше

толкова заинтригуван и изпълнен с желание да узнае нещо повече.

– Добре, Мамут. Ще го сторя.

Джондалар веднага долови промяната в отношенията между Айла и Ранек, макар да не искаше да я приеме.

Наблюдаваше ги в продължение на няколко дни и не можеше да не признае пред самия себе си, че Ранек едва ли не живее изцяло в Огнището на Мамута и че Айла го посреща топло и се радва на присъствието му. Колкото и да се мъчеше да си внуши, че така е най-добре и че е постъпил правилно като се е преместил, не можеше да притъпи болката от загубата на любовта и, нито да преодолее мъката, че е отхвърлен. Въпреки че именно той бе увеличил дистанцията помежду им и доброволно бе напуснал леглото и компанията и, сега чувстваше, че тя го е изоставила.

„Не им трябваше много време – помисли си Джондалар.

– Още на другия ден се изтърси при нея, започна да и се увърта и тя едва дочака да се махна, за да го приеме. Сигурно само са чакали да си ида. Трябваше да се сетя...“

„Чакай, в какво я обвиняваш? Че нали ти сам я напусна, да, ти Джондалар – говореше той сам на себе си. – Тя не те е пъдила. След първия път повече не се върна при него. Остана си тук, готова за теб и ти го знаеше... А сега тя е готова за него. И той жадува този момент. Можеш ли да го обвиняваш? Може би това е за добро. Тук тя е желана, те повече са свикнали с плоскоглавци... с Клана. И тя е обичана...“

Да, обичана е. Нали точно това искаше за нея? Да бъде приета и да има някой, който да я обича...

Но нали аз я обичам – помисли си той с нарастваща мъка и отчаяние. – О, Майко! Как да го понеса? Та тя е единствената жена, която някога съм обичал по този начин... Не искам да бъде наскърбявана, не искам да бъде прокудена. Защо тя? О, Дони, защо трябваше да е точно тя?

Може би трябва да си замина. Да, така е, просто ще си тръгна“ – помисли си той, лишен от способността да разсъждава ясно в този момент.

Джондалар отиде до Лъвското огнище и прекъсна разговора между Талут и Мамут, които, обсъждаха приближаващия Пролетен фестивал.

– Аз си заминавам – изтърси той. – Какво да разменя за известно количество провизии? – В погледа му се четеше безумна тъга.

Водачът и шаманът си размениха многозначителни погледи.

– Джондалар, приятелю мой – каза Талут и го потупа по рамото, –

на нас ще ни е много драго да ти дадем всякакви провизии, но сега не можеш да тръгнеш. Пролетта приближава, но я погледни какво става навън – бушува снежна буря, а виелиците в края на сезона са най-опасни.

Джондалар се поуспокои и осъзна, че импулсивното му желание да си замине е неосъществимо. Никой, който бе с всичкия си, не би се впуснал в дълго пътешествие точно сега.

Талут усети, че мускулите на Джондалар се поотпуснаха, и продължи да говори:

– През пролетта има наводнения и трябва да се пресичат много реки. Освен това, Джондалар, не можеш да стигнеш толкова далеч от дома си, да презимуваш сред Мамутоите и да не идеш на лов за мамути с Ловците на Мамути. Когато се върнеш, никога вече няма да имаш такава възможност. Първият лов е рано през лятото, скоро след като отидем на Лятната среща. Точно след нея е най-подходящият момент за пътешествие. Ще бъде голям жест от твоя страна, ако решиш да останеш с нас поне до първия лов на мамути. Много ми се иска да ни покажеш как да боравим с онзи твой копиехвъргач.

– Да, разбира се, ще помисля за това – отговори Джондалар. После погледна право в очите големия червенококс водач. – Благодаря ти, Талут. Прав си. Още не мога да тръгна.

Мамут седеше с кръстосани крака на любимото си място за медитация – нарът до неговия, който се използваше като склад за резервни завивки от кожи на северни елени, кожуси и други постелки. Не толкова медитираше, колкото размишляваше. В нощта, когато се събуди от нейния плач, той още по-ясно осъзна отчаянието на Айла от това, че Джондалар я бе напуснал. Нешастието и терзанието и го потресоха. Макар че тя успяваше да прикрие силата на чувствата си пред повечето хора, сега той по-често улавяше дребни детайли от поведението и които по-рано вероятно биха му се изплъзнали. Въпреки че привидно Айла истински се радваше на компанията на Ранек и шегите му я размиваха, тя бе потисната и в грижите и вниманието, с които обсипваше Вълчо и конете, имаше елемент на отчаян копнеж.

Мамут внимателно наблюдаваше високия гостенин и забеляза у него същото угнетение. Изглеждаше изпълнен с мъчително напрежение, макар че и той се опитваше да го прикрие. След отчаяния му порив да си тръгне в разгара на виелицата, старият шаман започна да се опасява, че здравият разум на Джондалар е поставен на изпитание от мисълта, че губи Айла. Старецът, който бе така тясно свързан с духовния свят на Мут и Нейните фортуни, съзираше в това много по-дълбока принуда от

обикновена младежка любов. Възможно бе Майката да има планове и за него, планове, в които влизаше и Айла.

Макар че на Мамут не му се искаше да се меси, той се чудеше защо Майката му бе показала, че Тя е силата, стояща зад взаимните им чувства. Въпреки убеждението му, че в крайна сметка Тя ще подреди обстоятелствата така, както и е угодно, вероятно Майката искаше от него да помогне в този случай.

Докато той се чудеше дали и как да оповести желанията на Майката, в Огнището на Мамута влезна Ранек, явно търсейки Айла. Мамут знаеше, че тя бе извела вълчето на езда с Уини и няма скоро да се върне. Ранек се огледа, видя стареца и се приближи към него.

– Мамут, знаеш ли къде е Айла?

– Да. Излезе с животните.

– Чудех се защо не я виждам от известно време.

– Напоследък доста често се виждаш с нея.

Ранек се ухили.

– Надявам се да я виждам много по-често.

– Ранек, тя не пристигна тук сама. Не мислиш ли, че Джондалар има повече право да се интересува от нея?

– Може и да е имал, когато пристигнаха, но той се отказа от нея.

Напусна огнището – отговори Ранек.

Мамут долови отбранителни нотки в тона му.

– Мисля, че между тях още има силни чувства. Раздялата им няма да е окончателна, ако на привързаността им се даде нова възможност да разцъфне, Ранек.

– Мамут, ако искаш да ми кажеш да се оттегля, извинявай, но е твърде късно. Аз също имам силни чувства към Айла – отвърна Ранек с дрезгав от вълнение глас – Мамут, аз я обичам, искам да се събера с нея, да създам огнище с нея. Време ми е да се задомя и искам нейните деца да растат в моето огнище. Никога не съм срещал друга като нея. Тя е всичко, за което съм мечтал. Ако мога да я убедя да приеме, искам да обявя нашето Обещание на Пролетния фестивал и да се включим в Брасъчетанието това лято.

– Ранек, сигурен ли си, че искаш точно това? – попита го Мамут.

Той обичаше Ранек и знаеше, че Уимез ще се зарадва, ако тъмнокожото момче, което той бе довел от странстванията си, си намери жена и свие гнездо. – Има много жени-Мамутои, които биха се радвали да се съберат с теб. Какво ще кажеш на хубавата, млада, червеносока жена, на която почти си дал Обещание? Как и беше името? Трики? – Мамут беше

сигурен, че ако Ранек бе светлокож, по лицето му би избила руменина.

– Ще кажа... ще кажа, че съжалявам. С нищо не мога да променя нещата. Искам само Айла и никоя друга. Сега тя е Мамутои. И трябва да се събере с друг Мамутои. Искам аз да бъда нейният избраник.

– Ако е писано да бъде така, Ранек – каза внимателно Мамут, – така и ще стане, но запомни едно нещо. Изборът не принадлежи нито на теб, нито дори на нея. Айла е избрана от Майката за определена цел и е надарена с много способности. Независимо какво ще решиш ти или тя, Мут разполага с нея. Мъжът, който се свързва с нея, се свързва и с целта, за която тя е предопределена.

24

Когато древната планета Земя наклони едва забележимо леденото си лице накъм огромната блестяща звезда, около която кръжеше, дори полята край ледниците усетиха нежна топла целувка и бавно се разбудиха от дълбокия сън на една по-дълга и по-студена зима. Отначало пролетта се поразмърда неохотно, сетне, с бързината на сезон, чиито дни са преброени, отхвърли ледената си завивка с поривисто движение, което напои земята и ускори живота в нея.

Капките, които се ощеждаха от клоните и короните на дървета през първите топли следобеди, се вледеняваха и образуваха висулки през студените нощи. През следващите все по-топли дни заострените висулки се уголемяваха, после се откъсваха и се забиваха в снежните преспи като се превръщаха се в купчини киша, отмивана от калните води. Ручейчетата, поточетата и вадичките, родени от топящия се сняг и лед се събираха в потоци, за да отнесат натрупаната влага, задълго скована в ледена прегръдка. Бликащите потоци се юрваха надолу в стари долове и оврази или просичаха нови във фината льосова почва, като понякога биваха подпомагани и насочвани от рогова лопата или мотика от бивник.

Скованата от леда река пъшкаше и скърцаше в усилията си да се освободи от хватката на зимата, докато топящият се лед се сливаше с подводното и течение. Сетне, неочаквано, с остър трясък, който се чу дори в землянката, последван от втори пукот и сгромолясане, реката извести, че ледът вече не спира прииждащата вълна. Ледените парчетата се претъркулваха, потапяха се и изплуваха, носеха се по мощното течение и това бележеше повратната точка на сезона.

Пролетните води сякаш отнасяха студа и обитателите на бивака, освободили се от мразовитата прегръдка, подобно на реката, наизлязоха от землянката. Макар че навън затоплянето се усещаше само като разлика в температурата, ограниченият от затвореното пространство живот бе заменен с енергични дейности на открито. Всеки претекст за излизане беше приветстван с ентузиазъм, дори пролетното чистене.

Хората от Лъвския бивак бяха чистници по своите собствени стандарти. Макар че имаше изобилие от натрупан лед и сняг, за да се получи вода трябваше да се запали огън и да се употребят големи количества гориво. Въпреки това, част от получената вода използваша за готвене и пиене, а друга – за миене и за редовните си сауни. Обикновено личното

пространство беше добре организирано, грижеха се за сечивата и инструментите си, а малкото дрехи, които носеха вътре, биваха от време на време изчетквани, изпирани и поддържани в добро състояние. И все пак към края на зимата вонята в землянката беше невероятна.

За нея допринасяха храните в различен стадий на консервиране или разлагане – готвени, сурови и развалени; врящите масла, често гранясали, тъй като от време на време към старата мазнина прибавяха пресни буци сланина, за да горят лампите; не винаги изхвърляха редовно кошовете за ходене по голяма нужда; оставяха урината в контейнерите да престои, за да се превърне в амоняк посредством разлагането на уреята от бактерии. Макар че сауните бяха полезни за здравето и почитваха кожата, те почти не премахваха естествените телесни миризми, но това не беше тяхното предназначение. Личната миризма беше част от индивидуалността на самоличността.

Мамутоите бяха свикнали с наситените и остри естествени аромати на ежедневието. Обонянieto им беше добре развито и те много го използваша, подобно на зрението и слуха, за да се ориентират в околната среда. Дори миризмите на животните не се считаха за неприятни; и те бяха нещо естествено. Но със затоплянето на времето дори носовете, свикнали с нормалните миризми на живота, започнаха да усещат последствията от дългото съвместно съществуване на двадесет и седем души в затворено пространство. През пролетта хората вдигаха завесите, за да проветрят землянката и изнасяха натрупания през цялата зима боклук.

За Айла това включваше и изхвърлянето на конския тор от пристройката. Конете бяха преживели зимата добре, което радваше Айла, но в това нямаше нищо чудно. Степните коне бяха здрави животни, пригаждащи се към суровите условия на лютите зими. Макар че трябваше сами да си осигуряват прехраната, Уини и Рейсър бяха свободни да излизат, когато пожелаят и да се прибират на защитено място, което далеч превъзхождаше укрытията, с които обикновено разполагаха техните дивни братовчеди. Освен това, те винаги бяха осигурени с вода и дори с малко храна. Конете бързо съзряваха сред дивата природа, което при обичайните условия беше необходимо, за да оцелеят, и Рейсър, подобно на други жребчета, родени по същото време, вече бе достигнал пълния си ръст. Макар че през следващите години щеше да наедрее още, той беше един як жребец, малко по-голям от майка си. Пролетта беше и сезон на недостиг. Запасите от някои храни, особено любимите зеленчуци, бяха изчерпани, а други бяха силно намалели. Когато взимаха от

складираната в хранилищата храна, всички бяха доволни, че са решили да проведат последния лов на бизони. В противен случай, сега може би щяха да изпитват недостиг на месо. Макар че месото им ги засищаше, то не ги задоволяваше. Айла си припомни пролетните тонизатори, които Иза приготвяше за Клана на Брун и реши да направи някои от тях за обитателите на бивака. Нейните запарки от различни сушени билки, които включваха богатия на желязо жълт лапад и предотвратяващите скорбут шипки, намаляваха настъпилата липса на витамини, причиняваща ненаситната жажда за прясна храна, но не премахваха желанието за нея. Всички бяха изгладнели за първите пресни зеленчуци. Но нуждата от прилагането на лечителските и умения не се свеждаше само до приготвянето на пролетните тонизатори.

Полуподземният дом беше добре изолиран и отоплен от няколкото огъня, от лампите и топлите човешки тела. Дори когато навън беше лют студ, хората вътре бяха леко облечени. През зимата внимаваха да се обличат добре, когато излизат навън, но щом снегът започна да се топи, предпазните мерки биваха често пренебрегвани. Макар че температурата бе съвсем мъничко над точката на замръзване, на хората им се струваше, че времето е много топло и излизаха навън с почти същото облекло, което носеха вътре. Често се прибираха мокри и измръзнали от пролетните дъждове и топящия се сняг и това намаляваше съпротивителните им сили.

На Айла и се отваряше повече работа да лекува кашлици, хреми и възпалени гърла през затоплящите се пролетни дни, отколкото през мразовитата зима. Епидемията от пролетни простудни заболявания и инфекции на дихателните пътища засегна всички. Дори тя самата трябваше да пази леглото няколко дни, за да се излекува от лека треска и дълбока гръдна кашлица. Още преди настъпването на истинската пролет, тя вече бе лекувала всеки член на Лъвския бивак. В зависимост от индивидуалните нужди, приготвяше лековити чайове, прилагаше процедури с пара, горещи пластири за гърла и гърди, стоеше до леглото на болния и му вдъхваше увереност с топлата си загриженост и ласкави слова. Всички хвалеха ефикасността на лечебните и методи. Ако не друго, най-малкото присъствието и караше обитателите на бивака да се чувстват по-добре.

Нези и каза, че хората винаги се простудяват напролет, но когато веднага след нея се разболя и Мамут, Айла, макар и недооздравяла, започна да се грижи за него. Той беше много стар и тя се тревожеше за него. Една остра инфекция на дихателните пътища можеше да бъде

фатална. Независимо от напредналата си възраст, обаче, шаманът при- тежаваше забележителна издръжливост и се възстановяваше по-бързо от други хора в землянката. Макар да се радваше на всеотдайността и вниманието, които Айла му Оказваше, Мамут постоянно я подканваше да се погрижи за останалите, които имаха повече нужда от нея, както и да си почива. Не беше нужно да я подтикват или убеждават, когато Фра- ли легна с треска и разви дълбока раздираща кашлица, но в този случай желанието и да помогне беше без значение. Фребек не допускаше Айла в огнището, за да лекува Фрали. Крози яростно спореше с него на тази тема и всички в бивака бяха съгласни с нея, но той бе непреклонен. Кро- зи спореше дори с Фрали, като се опитваше да я убеди да пренебрегне забраната на Фребек, но безуспешно. Болната жена просто клатеше от- рицателно глава и кашляше.

– Но защо? – попита Айла Мамут, пиейки горещ чай заедно с него, вслушвайки се в спазмите на Фрали.

Трони бе взела в своето огнище Ташер, който бе на възраст между Нуви и Хартал. Крисавек спеше при Брайнан в Огнището на Зубъра, та- ка че болната и бременна жена можеше да почива, но Айла се стряскаше от всяко кашляне на Фрали.

– Защо не ми позволява да и помогна? Вижда, че другите са по-доб- ре, а тя най-много се нуждае от помощ. Такава силна кашлица е твърде опасна за нея в сегашното и състояние.

– Айла, никак не е трудно да се отговори на твоя въпрос. Ако някой смята, че хората от Клана са животни, просто не е възможно да го нака- раш да повярва, че такива хора разбират нещо от лечение. А след като ти си израснала сред тях, как би могла да имаш познания в тази област?

– Но те не са животни! Знахарките от Клана са много опитни.

– Знам това, Айла. Аз познавам по-добре от всички останали уме- нието на знахарките от Клана. Мисля, че всички тук вече са убедени в тяхната опитност, дори Фребек. Те поне оценяват способностите ти, но Фребек не иска да отстъпи след всичките караници напоследък. Страх го е да не загуби достойнството си.

– Крее по-важно? Неговото достойнство, или бебето на Фрали?

– Фрали изглежда смята, че достойнството на Фребек е по-важно.

– Вината не е във Фрали. Фребек и Крози се опитват да я накарат да изрази предпочитание към единия от двамата, а тя не желае да го стори.

– Това Фрали трябва да реши.

– Точно там е бедата. Тя не желае да вземе решение. Отказва да

прави избор.

Мамут поклати глава.

– Не е така, тя прави своя избор, независимо дали го иска или не. Но той не е между Фребек и Крози. Още колко и остава до раждането? – попита той. – Струва ми се, че е готова.

– Не знам със сигурност, но мисля, че още не е. Изглежда по-едра, защото е много слаба, но бебето още не е в положение за раждане. Ето това ме безпокои. Мисля, че още е доста рано.

– Айла, с нищо не можеш да промениш нещата.

– Но ако Фребек и Крози не се караха непрекъснато и за всичко...

– Това няма нищо общо с раждането; Този проблем не засяга Фрали, а Фребек и Крози. Фрали не бива да се оставя да я въвлечат в него. Тя може сама да вземе решение и всъщност го прави. Предпочела е да не предприема нищо. Или по-скоро, ако опасенията ти са основателни – а на мен ми се струва, че са – тя размишлява дали да роди сега или по-късно. Може би избира между живот за своето дете и смърт... а възможно е да поставя и себе си в опасност. Но правото на избор е лично нейно и в него може да се крие нещо много повече, отколкото е известно на който и да е от нас.

След приключването на разговора, тя дълго размишлява върху доводите на Мамут. Те не излизаха от ума и когато си легна. „Разбира се, че е прав. Независимо от чувствата на Фрали към майка и и към Фребек, тя не участва в борбата, която се води помежду им.“ Айла се опита да измисли някакъв начин, за да убеди Фрали, но и преди беше опитвала, а сега, когато Фребек не я допускаше в огнището си, тя нямаше възможност да поговори с нея. Заспа с чувство на силно безпокойство.

Събуди се в тъмна доба и се заслуша, лежейки неподвижно. Не беше сигурна какво я бе разбудило, но и се беше сторило, че бе дочула, стененето на Фрали в тъмната земянка. След като дълго време се вслушва в тишината, реши, че е сънувала. Вълчо изскимтя тихичко и тя протегна ръка да го успокои. Сигурно и той сънуваше лош сън и това я беше събудило. Но преди да го докосне, ръката и замръзна неподвижно, защото тя напрегна слух да долови онова, което и прозвуча като приглушен стон.

Отметна завивките и стана. Тихо се мушна покрай завесата и опипом стигна до коша, за да се облекчи, след това нахлузи една туника и тръгна към огнището. Чу сподавена кашлица, последвана от продължителна спазмена кашлица, която завърши със сподавен стон. Айла стъкна огъня, прибави малко съчки и костени изрезки, докато той лумна, после

постави в него няколко готварски камъка и посегна към мяха с вода.

– Направи и за мен малко чай – обади се Мамут с тих глас откъм забуления в мрак нар, след което отметна завивките си и стана. – Струва ми се, че скоро всички ще са будни.

Айла кимна и наля още вода в готварския кош. Чу се нов пристъп на кашлица, после обитателите на Огнището на Жерава се раздвижиха до Айла достигнаха приглушени гласове.

– Има нужда от нещо, което да облекчи кашлицата и и да успокои родилните и болки..., ако не е твърде късно. Я да прегледам церовете си – каза Айла като остави лицето си, но се поколеба, – ...в случай че някой потърси помощ.

Тя взе една главня и Мамут проследи движението и между лавици с изсушени растения, които беше донесла от долината. „Удивително е да гледаш как практикува лечителското си изкуство“ – помисли си Мамут. – „Макар че е твърде млада за такава вещина. Ако бях на мястото на Фребек, щях да се безпокоя повече от младостта и евентуалната и неопитност, отколкото от миналото и. Знам, че е обучена от най-добрите, как може вече да знае толкова много? Изглежда притежава вродена дарба и онази знахарка, Иза, сигурно веднага е забелязала таланта и.“

Размишленията му бяха прекъснати от нов пристъп на кашлица откъм Огнището на Жерава.

– Фрали, пийни вода – обади се загрижено Фребек. Фрали поклати глава, неспособна да говори, като се опитваше да потисне кашлицата. Беше легнала на една страна, подпряна на лакът, прикрила устата си с парче мека кожа. Очите и блестяха от треската, лицето и беше почервняло от напъването. Хвърли поглед към майка си, която седеше на нара срещу пътеката и я гледаше ядовито.

Гневът и скръбта на Крози бяха очевидни. Беше опитала всичко, за да убеди дъщеря си да потърси помощ: беше я увещавала, беше спорила с нея, беше я обвинявала – нищо не бе помогнало. Даже беше взела от Айла лекарство против собствената си простуда и беше глупаво от страна на Фрали да не се възползва от него. За всичко беше виновен онзи глупав човек, тъпия Фребек, но всякакви разговори с него бяха безсмислени. Крози беше решила повече да не казва нито дума.

Кашлицата на Фрали поутихна и тя се отпусна изтощена на леглото. Може би другата болка, чието съществуване не искаше да признае, нямаше да се появи този път. Фрали зачака със затаен дъх, за да не смути нещо, което я плашеше. Усети болка в кръста. Затвори очи и пое дълбоко дъх, опитвайки се да я прокуди. Постави ръка отстрани на подутия

си корем и усети контракциите на мускулите си едновременно с нарастването на болката и безпокойството.

„Още е твърде рано – помисли си тя. – Бебето би трябвало да се роди след още един лунен цикъл.“

– Фрали, добре ли си? – попита Фребек, който все още стоеше до нея с водата.

Тя се опита да му се усмихне, съзирайки безпокойството и безпомощността му.

– Ох, тази кашлица – каза тя. – Всички се разболяват през пролетта.

Помисли си, че никой не го разбира, а най-малко майка и. Той толкова се стремеше да покаже на всички, че струва нещо. Затова не искаше да се предаде, затова спореше толкова много и така бързо се обиждаше. Караше Крози да се чувства неудобно. Фребек не съзнаваше, че човек показва колко струва – броя и качеството на връзките си и силата на влиянието си – като демонстрира каква част от онова, което притежава съвместно с близките и роднините си, може да отстъпи другиму. Майка и се бе опитала да му го покаже като му предостави правото върху Жерава – не просто огнището, което Фрали му бе донесла, когато се бяха събрали, а и правото да претендира, че е роден под знака на Жерава.

Крози бе очаквала смирено изпълнение на желанията и изискванията си, както и разбиране и благодарност от негова страна за това, че Огнището на Жерава, което все още и принадлежеше по име, макар че тя не притежаваше почти нищо друго, сега бе негово по право. Но исканията и надхвърляха допустимото. Тя бе загубила толкова много, че и бе трудно да отстъпи дори частица от останалия и статус, при това на човек, който имаше толкова малко. Крози се боеше, че той ще го принизи още повече и и бяха необходими постоянни уверения, че жестът и е високо ценен. Фрали не искаше да го кара да се срамува като се опита да му обясни. Това бе деликатен момент, нещо, с което израстваш... ако си го притежавал винаги. Но Фребек никога не бе имал нищо.

Фрали отново започна да изпитва болка в кръста. Ако си лежи кротко, току-виж премине... ако можеше да не кашля. Прииска и се да поговори с Айла поне за да вземе нещо против кашлицата си, но не и се щеше Фребек да помисли, че застава на страната на майка си. А ако се впуснеше в дълги обяснения, само щеше да раздразни гърлото си и да постави Фребек в отбранителна позиция. Отново се разкашля точно когато контракциите станаха най-силни. Сподави стон, причинен от болката.

– Фрали? Да не би... да има нещо друго освен кашлицата? – попита

Фребек, гледайки я втрещено. Не му се вярваше, че причината за такъв стон може да е кашлицата и.

Тя се поколеба.

– Какво искаш да кажеш с това „нещо друго“? – попита тя.

– Ами, бебето..., но ти вече се раждала два пъти и знаеш как става това, нали?

Фрали се задави от силен пристъп на кашлица и когато отново се поуспокои, отбягна да отговори на въпроса му.

Когато Айла се върна на нара си, за да се дооблече, по ръбовете на димоотвода бе започнала да се появява светлина. Половината нощ почти целият Бивак бе стоял буден. Първо се събудиха от буйната кашлица на Фрали, но скоро стана ясно, че тя страда не само от простуда. Трони едва удържаше Ташер, който искаше да се върне при майка си. Взе го и го отнесе в Огнището на Мамута. Той продължаваше да хленчи, затова Айла го вдигна на ръце и го понесе из голямото огнище като отвлечаше вниманието му с разни предмети. По петите и вървеше вълчето. Тя пренесе Ташер през Лисичето огнище и Лъвското огнище и оттам – в готварското огнище.

Джондалар видя как Айла приближава, опитвайки се да успокои детето, и сърцето му затупа по-бързо. Мислено я приканваше да дойде поблизо, но беше неспокоен и напрегнат. Почти не си бяха говорили, откакто той се премести и сега не знаеше какво да каже. Огледа се за нещо, което би могло да успокои бебето и забеляза една малка кост от останало печено месо.

– Може би ще иска да я подъвче – предложи Джондалар, когато тя стъпи в обширното общо огнище, като и показа костта.

Тя я взе и я сложи в ръката на детето.

– Ето, Ташер, вземи я, харесва ли ти?

Нямаше месо, но костта все още миришеше приятно. Детето лапна дебелия и край, опита го, реши, че му харесва и най-сетне се укроти.

– Това беше добра идея, Джондалар – каза Айла. Държеше тригодишното детенце, застанала близо до него, и гледаше.

– Майка ми правеше така, когато сестричката ми ставаше раздражителна – каза той.

Взряха се безмълвно и с жадни очи един в друг, като всеки попиваше чертите на другия – всяка сенчица, всяка подробност и промяна. „Отслабнал е“ – помисли си Айла. – „Изглежда изпостелял“.

„Разтревожена е за Фрали, иска да и помогне – помисли си Джондалар. – О, Дони, толкова е красива!“

Ташер изпусна костта и Вълчо я грабна.

– Пусни я! – заповяда му Айла. Той неохотно я остави, но застана да я пази.

– Можеш да му я дадеш. На Фребек едва ли ще му хареса, ако дадеш на Ташер костта, след като Вълчо я е лапал.

– Не искам да свиква да взима неща, които не са негови.

– Всъщност той не я взе. Ташер я пусна. Вълчо сигурно е помислил, че е за него – заключи логически Джондалар.

– Може и да си прав. Предполагам, че няма да стане нищо лошо, ако му я оставя.

Тя даде знак и вълчето отново захапа костта. Запъти се направо към постелята на Джондалар, разстлана на пода, близо до къта за работа с кремък. Разположи се удобно върху нея и заръфа кокала.

– Вълчо, махай се оттам – погна го Айла.

– Няма нищо, Айла... стига ти да не възразяваш. Той често идва и се разполага там като у дома си. Аз... даже му се радвам.

– Не, нямам нищо против – каза тя и се усмихна. – Ти винаги си бил добър и с Рейсър. Мисля, че животните те харесват.

– Е, не като теб. Теб направо те обожават. Аз наистина... – започна той и внезапно замълча. Челото му се сбърчи и той затвори очи. Когато ги отвори, Джондалар се поизправи и се отдръпна една крачка. – Майката те е благословила с велик дар – каза той с много по-сух тон и вид.

Изведнъж Айла усети горещи сълзи в очите и болка в гърлото си. Погледна надолу и също направи крачка назад.

– Изглежда, че Ташер скоро ще си има братче или сестриче – каза Джондалар, сменяйки темата.

– Опасявам се, че е така – отвърна Айла.

– Опасяваш се? Да не искаш да кажеш, че тя не бива да ражда бебето? – попита Джондалар изненадан.

– Разбира се, че трябва да го роди, но не сега. Още е твърде рано.

– Сигурна ли си?

– Не, не съм сигурна. Не ми разрешават да я видя – каза Айла.

– Фребек ли?

Айла кимна.

– Просто не знам какво да правя.

– Не мога да разбера защо продължава да подценява уменията ти.

– Мамут казва, че според Фребек „плоскоглавите“ нямат никаква представа от лечителство, затова не вярва, че съм научила нещо от тях. Мисля, че Фрали действително има нужда от помощ, но Мамут казва, че

тя самата трябва да помоли за това.

– Мамут сигурно е прав, но ако тя наистина ще ражда, би могла да се обърне към теб.

Айла премести Ташер, който беше засмукал палеца си и засега изглеждаше доволен. Забеляза Вълчо върху спалните кожи на Джондалар, които и бяха толкова познати и които съвсем до скоро бяха разположени до нейните. Постелята и близостта му я накараха да си спомни докосването му и това, което той можеше да я накара да изпита. Прииска и се кожата му пак да са на нейния нар. Когато го погледна отново, в очите и се таеше желание и Джондалар така внезапно откликна, че закопня да я докосне, но се въздържа. Реакцията му обърка Айла. Беше я погледнал по начин, който винаги предизвикваше трепет дълбоко в нея. Но защо се спря? Беше съкрушена, но в един миг бе изживяла... нещо... може би надежда. Може би щеше да намери начин да го достигне, ако продължи да опитва.

– Надявам се да го стори – каза Айла, – но може да е твърде късно да се спре раждането.

Тя понечи да си тръгне и Вълчо се надигна, за да я последва. Погледна животинчето, после мъжа, замисли се и след това каза:

– Джондалар, ако тя наистина изпрати да ме повикат, ще задържиш ли Вълчо тук? Не мога да му позволя да върви подир мен и да ми се мотае из краката в Огнището на Жерава.

– Да, разбира се – отговори Джондалар. – Но дали той ще иска да дойде тук?

– Вълчо, върни се! – каза тя. Той я изгледа с леко скимтене, сякаш я питаше нещо. – Върни се при леглото на Джондалар! – каза тя като вдигна ръка и посочи. – Иди при леглото на Джондалар – повтори тя.

Вълчо отпусна опашка, посви се малко и се върна обратно. Седна върху кожата и я загледа.

– Стой там! – заповяда тя.

Вълчето се сниши, опря глава на предните си лапи и проследи с поглед как тя се обърна и излезе от огнището.

Крози, все още седнала на леглото си, гледаше как Фрали вика и се мятат. Най-сетне болката премина и Фрали пое дълбоко въздух, но това предизвика пристъп на кашлица и на Крози и се стори, че съзря в очите на дъщеря си отчаяние. И Крози се чувстваше отчаяна. Някой трябваше да стори нещо. Фрали беше започнала да ражда, а кашлицата намаляваше силите и. Вече не таеше особени надежди за бебето – то щеше да се роди преждевременно, а такива деца не оцеляваха. Но Фрали имаше

нужда от нещо, което да облекчи кашлицата и болката и, а по-късно – от средство, което да намали скръбта и. Всички разговори с Фрали, бяха отишли на вятъра, благодарение на този тъпанар, който постоянно се навърташе около тях. Толкова ли не виждаше, че тя е в беда?

Крози се вгледа изпитателно във Фребек, който се суетеше около нара на Фрали с безпомощен и разтревожен вид. „А може би вече е забелязал“ – помисли си тя. Може би тя трябва да опита отново, но би ли имало някаква полза да разговаря с Фрали?

– Фребек! – каза Крози. – Искам да говоря с теб.

Мъжът се изненада. Крози рядко се обръщаше към него на име или заявяваше, че иска да разговарят. Обикновено просто му крещеше.

– Какво искаш?

– Фрали е твърде голям инат, за да ме послуша, но на теб вече трябва да ти е ясно, че тя ражда...

Фрали я прекъсна със задушавач пристъп на кашлица.

– Фрали, кажи ми истината – каза Фребек, когато пристъпът и отмина. – Раждаш ли?

– Да, струва ми се – каза тя.

Той се ухили.

– А защо не ми каза?

– Защото се надявах да не е така.

– Но защо? – попита той, внезапно разстроен. – Не искаш ли бебето?

– Твърде е рано, Фребек. Деца, които се раждат преждевременно, не остават живи – отговори му Крози вместо нея.

– Не остават живи? Фрали, има ли нещо, което да не е наред? Вярно ли е, че това дете няма да оцелее? – попита Фребек, уплашен до смърт.

През целия ден в него витаеше усещането, че нещо не е наред, но той никак не искаше да повярва, а и не мислеше, че може да стане чак толкова лошо.

– Фрали, това ще е първото дете на моето огнище. Твоето дете, родено в моето огнище.

Той коленичи до леглото и взе ръката и в своята.

– Това дете трябва да живее. Кажи ми, че ще живее – молеше я той.

– Фрали, кажи ми, че това дете ще живее.

– Не мога. Не знам.

Гласът и беше измъчен и дрезгав.

– Мислех, че разбираш тези неща, Фрали. Та ти си майка. Вече

имаш две деца.

– При всяко дете е различно – прошепна тя. – С това беше трудно още от самото начало. Тревожих се, че ще го загубя. Имаше толкова неприятности... докато намерим място за живеене... не знам. Просто мисля, че е твърде рано, за да се роди това дете.

– Фрали, защо не ми каза?

– И какво щеше да направиш? – попита Крози със сдържан, почти безнадежден глас. – Какво можеше да направиш? Разбираш ли нещо от бременност? От раждане на деца? От кашлица? От болка? Тя не искаше да ти каже, защото единственото нещо, което ти правеше, бе да обиждаш тази, която можеше да и помогне. А сега детето ще умре и просто не знам колко слаба е Фрали.

Фребек се обърна към Крози.

– Фрали? Нищо не може да и се случи на Фрали! Нима може? Всички жени раждат бебета.

– Не знам, Фребек. Погледни я и прецени сам.

Фрали се опиташе да овладее нов пристъп на кашлица, а болката в кръста и започваше отново. Очите и бяха затворени, веждите и – сбърчени. Косата и беше разбъркана и сплъстена, лицето и плуваше в пот. Фребек скочи и понечи да излезе от огнището.

– Фребек, къде отиваш? – попита Фрали.

– Отивам да доведе Айла.

– Айла? Но аз мислех, че...

– Още, откакто се появи тук, тя постоянно повтаря, че при тебе има усложнения. И беше абсолютно права. Щом разбира толкова, значи наистина може да е Лечителка. Всички постоянно твърдят, че е Лечителка. Не знам дали е вярно, но трябва да направим нещо, освен, ако ти кажеш да не я търся.

– Повикай я – прошепна Фрали.

Докато Фребек крачеше по пътеката към Огнището на Мамута, възбудата и напрежението се предадоха на всички обитатели на земянката.

– Айла, Фрали е... – отвори Фребек уста, вече твърде уплашен и разтревожен, за да мисли за достойнството си.

– Да, знам. Помоли някой да намери Нези, за да ми помага и донеси този съд. Внимателно, че е горещ. Това е отвара за гърлото и – каза Айла и забърза към Огнището на Жерава.

Когато Фрали вдигна очи и видя Айла, тя веднага почувства голямо облекчение.

– Първо трябва да оправим този нар, за да ти е удобно – каза Айла, сваляйки завивките и подпирайки я с кожи и възглавници.

Фрали се усмихна и изведнъж, кай знае защо, забеляза, че Айла още говори с акцент. „Не, не е точно акцент“ – помисли си тя. Просто и беше трудно да произнася някои звукове. Странно, че човек лесно свиква с такива неща. Над нара и се надвеси и главата на Крози. Тя подаде на Айла парче сгъната кожа.

– Айла, ето одеялото и за раждане.

Разгънаха го и Фрали се отмести, за да го разстелят под нея.

– Време беше да те извикат, но вече е твърде късно да се спре раждането – каза Крози. – Все ми се струва, че това ще е момиче. Жалко, че няма да оцелее.

– Не бъди толкова сигурна Крози – каза Айла.

– Това бебе се ражда преждевременно и ти го знаеш.

– Да, но не бива да го отписваш още. Много неща могат да се направят, ако не идва прекалено рано... и ако раждането протече нормално. – Айла се вгледа във Фрали. – Да почакаме и ще видим.

– Айла – обади се Фрали с блестящи очи, – мислиш ли, че има надежда?

– Винаги има надежда. А сега изпий това. Ще успокои кашлицата ти и ще се почувстваш по-добре. Тогава ще видим докъде е стигнало раждането.

– Какво има в това? – поиска да знае Крози.

Айла погледна изпитателно жената преди да отговори. В гласа и беше прозвучала заповедна нотка, но Айла долови, че въпросът и бе продиктуван от загриженост и интерес. Тонът и бе по-скоро свързан с маниера и на говорене, съобрази Айла, старицата сякаш бе свикнала да дава заповеди. Но той можеше погрешно да бъде преценен като неприемлив или заповеднически, когато онзи, който го употребяваше, нямаше правомощията да заповядва.

– Вътрешната кора на дива черна череша, за да успокои кашлицата и и да облекчи родилните и болки – обясни и Айла, – сварена с изсушени корени от синьо цвете, смлени на прах, за подсилване работата на изтласкващите мускули, за да се ускори раждането. Вече е твърде напреднало, за да може да се спре.

– Хмм – измърмори Крози и кимна одобрително. Тя искаше да установи както съставките на запарката, така и компетентността на Айла. Остана доволна от отговора и – Айла не просто прилагаше лек, който някой и е казал, а имаше съвсем ясна представа какво прави. Не защото

самата Крози познаваше качествата на растенията, а защото Айла знаеше как да ги прилага.

С напредването на деня всеки се отбиваше за миг при тях, за да окаже морална подкрепа, но в окуражителните усмивки имаше някаква тъга. Знаеха, че Фрали е поставена на изпитание, и че има много слаба надежда за щастлив край. За Фребек времето течеше мъчително. Не знаеше какво да очаква и се чувстваше несигурен и изоставен. Струваше му се, че друг път, когато се бе навъртал около раждащи жени, раждането не бе траяло толкова дълго и не си спомняше да е било толкова трудно при другите жени. Нима всички се мятаха и напрягаха така?

В огнището му нямаше място за самия него от многото жени, насъбрали се там, пък и не им беше необходим. Никой не забелязваше, че той седи на нара на Крисавек, че наблюдава и чака. Най-сетне се надигна и се измъкна, без да знае къде отива. Реши, че е гладен и се запъти към готварското огнище, като се надяваше да намери там остатъци от печеното месо или нещо друго. Мина му през ум беглата мисъл да потърси Талут. Чувстваше необходимост да поговори с някого, да сподели случилото се с човек, който би могъл да го разбере. Когато стигна до Огнището на Мамута, Ранек, Дануг и Торнек стояха край огъня и разговаряха с Мамут, отчасти препречили пътеката. Фребек се отдръпна, защото не му се искаше да се изправи пред тях и да ги моли да му направят път.

Поколеба се, но не можеше просто да стои там вечно, затова се отпрати към средата на Мамутското огнище и към групичката.

– Фребек, как е тя? – попита Торнек.

Той остана леко изненадан от приятелското отношение.

– Де да знаех.

– Разбирам какво ти е – каза Торнек с кисела усмивка. – Аз самият се чувствам най-безполезен, когато Трони ражда. Не мога да гледам, когато я боли и все ми се иска да мога да и помогна с нещо, но просто няма с какво. Това си е чисто женска работа и жената трябва да се справи сама. След това винаги съм се чудел колко бързо забравя болката, щом види бебето и знае, че то ще е... – той млъкна, защото усети, че е сбъркал. – Извинявай, Фребек. Не исках да...

Фребек се начумери и се обърна към Мамут.

– Според Фрали това бебе е подранило. Крози каза, че преждевременно родените не оцеляват. Това вярно ли е? Ще умре ли бебето?

– Фребек, аз не мога да отговоря на такъв въпрос. Всичко е в ръцете на Мут – каза старецът. – Знаем само, че Айла не се предава лесно.

Зависи колко е подранило. Преждевременно родените бебета са малки и слаби, затова обикновено умират. Но не винаги, особено, когато не са се появили много рано и колкото по-дълго живеят, толкова по-големи са шансовете им да оцелеят. Не я знам какво точно може да направи, но ако има някой, който може да стори нещо, това е Айла. Тя е надарена с мощна сила и мога да те уверя, че няма друга Лечителка, която да е по-добре обучена от нея. Знам от непосредствен опит колко умели са знахарките на Клана. Една от тях веднъж ме излекува.

– Теб? Ти си бил лекуван от плоскоглава жена? – изуми се Фребек.
– Не разбирам. Как? Кога?

– Когато бях млад, по време на моето Пътешествие – отговори Мамут.

Младите зачакаха той да продължи, но скоро се разбра, че Мамут няма желание да им даде повече информация.

– Старче – каза Ранек с широка усмивка, – питам се колко ли истории и тайни се крият в годините на дългия ти живот.

– Забравил съм повече, отколкото са ти се случили през целия ти живот, но и помня много. Когато ти се роди, аз вече бях стар.

– На колко си години? – попита Дануг. – Знаеш ли?

– Имаше време, когато можех да ги сметна, защото си ги отбелязвах на кожата на духовете всяка пролет по повод на някое значително събитие, случило се през годината. Запълних няколко кожи, церемониалният екран е една от тях. Сега вече съм толкова стар, че съм спрял да ги броя. Но ще ти кажа, Дануг, на колко съм години. Първата ми жена имаше три деца. – Мамут хвърли поглед към Фребек. – Второто и дете, момиче, роди четири деца. Най-голямото от тях беше момиче, което като порасна, роди Тюли и Талут. Ти, разбира се, си първото дете на жената на Талут. Жената на първото дете на Тюли може би вече очаква дете. Ако Мут ми подари още един сезон живот, може да видя петото си поколение. Ето, на толкова години съм, Дануг.

Дануг клатеше глава. Такава възраст излизаше извън представите му.

– Мамут, ти и Манув роднини ли сте? – попита Торнек.

– Той е третото дете на жената на мой по-млад братовчед, също както ти си третото дете на жената на Манув.

Точно в този момент настъпи оживление в Огнището на Жерава и всички се обърнаха натам.

– А сега поеми дълбоко въздух – каза Айла, – и се напъни още веднъж. Още малко.

Фрали пое дълбоко въздух, задържа го и здраво се напъна, като се държеше за ръцете на Нези.

– Добре! Много добре! – окуражи я Айла. – Ето го, излиза! Излиза! Добре! Готово!

– Фрали, момиче е! – извика Крози. – Казах ти, че това е момиче!

– Как е тя? – попита Фрали. – Дали е...

– Нези, ще и помогнеш ли да изхвърли плацентата – каза Айла като почистваше слузта от устата на новороденото, докато то се бореше за първата глътка въздух. Настъпи ужасна тишина. И тогава се чу чудният вик на живота, от който спираше сърцето.

– Жива е! Жива е! – възкликна Фрали, със сълзи на облекчение и надежда.

„Да, жива е – помисли си Айла, – но е толкова малка.“ Никога не беше виждала такава дребно бебе. Въпреки това то беше живо, риташе и дишаше. Айла постави бебето по корем върху стомаха на Фрали и си напомни, че досега беше виждала само новородени от Клана. Може би бебетата на Другите бяха поначало по-малки. Помогна на Нези за плацентата, после преобърна детето и завърза пъпната връв на две места с парчетата червено боядисана жила, която беше приготвила. Пререза жилата между двата взела с остър кремъчен нож. За добро или за лошо, момиченцето вече водеше свой собствен живот – беше самостоятелно, живо, дишашо човешко същество. Но следващите няколко дни щяха да бъдат критични.

Айла внимателно прегледа бебето, докато го почистваше. Изглеждаше отлично, с изключение на това че бе малко и плачът му бе слаб. Айла пови момиченцето в меко кожено одеяло и го подаде на Крози. Когато Нези и Тюли махнаха родилното одеяло и Айла се увери, че Фрали е почистена и се чувства удобно, загърната с попиваща мамутска вълна, тя постави новородената и дъщеря в свивката на рамото и. Махна на Фребек да дойде и види първата дъщеря на неговото огнище. Крози надничаше иззад гърба му.

Фрали я отви, после погледна Айла с изпълнени със сълзи очи.

– Толкова е малка – каза тя, гушкайки нежно мъничкото новородено.

После развърза предницата на туниката си и постави бебето на гърдата си. То опипом намери зърното и по усмивката върху лицето на Фрали Айла разбра, че суче. Но след няколко мига то остави гърдата, явно изтощено от усилието.

– Толкова е малка... ще оживее ли? – обърна се Фребек към Айла,

но това бе повече молба, отколкото въпрос.

– Диша. Щом може да бозае, значи има надежда, но за да живее, ще и трябва помощ. Трябва да бъде на топло и не бива да и се позволява да използва малкото сила, която има, за друго, освен за бозаене. Всичкото мляко, което изпива, трябва да отива за растежа и – каза Айла. – След това изглежда сурово Фребек и Крози. – Ако искате да живее, повече никакви скандали в огнището! Това ще я разстрои, а за да се развива, и е нужно спокойствие. Дори не бива да се оставя да плаче, тя няма силата за това. Това би отнело млякото, необходимо за растежа и.

– Айла, как да я предпазя от плачене? Как ще разбирам кога да я храня, ако не изплаче? – попита Фрали.

– И Фребек, и Крози трябва да ти помагат, защото дъщеричката ти трябва да е с теб непрекъснато, Фрали, все едно, че си още бременна. Мисля, че най-доброто решение е да се направи една торба за носене, в която тя ще е непрестанно на гърдите ти. Така ще я топлиш постоянно. Тя ще се успокоява от близостта ти и биенето на сърцето ти, защото е свикнала с него. Но най-важното е, че всеки път, когато поиска да суче, ще трябва само да обърне главата си, за да намери зърното ти, Фрали. Тогава силата за растежа и няма да отива за плачене.

– Ами преповиването? – попита Крози.

– Намажи тялото и с малко от меката лой, която ти дадох, Крози; аз ще приготвя още. Наложил я с чист, сух животински тор, за да попила нечистотиите. Изхвърляй го, когато има нужда от преповиване, но не я движи много. А и ти, Фрали, трябва да почиваш, а не да се движиш насам-натам с нея. Добре ще е и за теб. Трябва да се опитаме да успокоим кашлицата ти. Ако момиченцето оживее през следващите няколко дни, то с всеки следващ ден ще става по-здро и по-силно. С ваша помощ, Фребек и Крози, тя има шанс да живее.

В земянката започна да се прокрадва плаха надежда, когато спуснаха завесите, за да закрийт червеното слънце, залязващо зад редица облаци на хоризонта. Повечето хора бяха свършили вечерното си ядене и подклаждаха огньовете, почистваха, слагаха децата да спят и се събираха на вечерни приказки. Няколко души седяха около огъня в Огнището на Мамута, но разговорите бяха приглушени, сякаш бе неприлично да се повишава глас.

Айла бе дала на Фрали слабо успокоително питие и я бе оставила да поспи. През следващите дни сънят и щеше да бъде недостатъчен. Повечето бебета развиваха привичката да спят доста дълго, преди да се събудят, за да бозаят, но момиченцето на Фрали сучеше съвсем по малко,

поради което не спеше продължително, преди да му дойде времето за следващото сучене. На Фрали щеше да и се наложи да спи на кратки интервали, докато бебето заякне.

За околните бе едва ли не странно да наблюдават Фребек и Крози, които със задружни усилия помагаша на Фрали, като при това бяха изключително любезни и внимателни един към друг. Това можеше и да не трае дълго, но те се стараеха и неприязънта им като че ли се поуталожиха.

Крози си легна рано. Денят бе тежък, а тя вече не беше толкова млада. Беше уморена, пък и очакваше, че по-късно ще и се наложи да помага на Фрали. Крисавек още спеше със сина на Тюли, а Трони се грижеше за Ташер. Фребек седеше сам в Огнището на Жерава, загледан в огъня; изпитваше смесени чувства. Беше разтревожен и му се искаше да защити мъничкото същество, първата рожба на неговото огнище, и го беше страх. Айла го беше сложила за няколко мига в ръцете му, докато двете с Крози наместваха Фрали. Той гледаше втренчено момиченцето, смаян, че такова малко човече може да е толкова хубаво. Миниатюрните и ръчички имаха дори нокти. Беше го страх да помръдне, да не би да я повреди и си отдъхна, когато Айла я взе, макар че не му се искаше да и я дава.

Внезапно Фребек се изправи и тръгна по пътеката. Не искаше да бъде сам тази нощ. Спря на ръба на Огнището на Мамута и огледа хората, насядали край огъня. Бяха по-младите обитатели на бивака и ако беше по-рано, би ги подминал на път за готварското огнище, за да посети Талут и Нези, или Тюли и Барзек, или Манув, или Уимез или, както ставаше напоследък, Джондалар, а понякога и Дануг. Макар че и Крози често се застояваше в готварското огнище, на Фребек му беше по-лесно да не и обръща внимание, отколкото да се изправи пред вероятността да бъде пренебрегнат от Диджи или осмян от Ранек. Но напоследък Торнек се държеше приятелски с него, жена му беше раждала и той разбираше как се чувства. Фребек пое дълбоко дъх и се запъти към огнището.

Всички се разсмяха точно когато той стигна до Торнек и за миг си помисли, че се смеят на него. Изкуши се да си тръгне.

– Фребек? Ето те и теб! – възкликна Торнек.

– Мисля, че има още чай – обади се Диджи. – Я да ти наляя една чаша.

– Всички казват, че тя е едно много красиво малко момиченце – каза Ранек. – И Айла твърди, че има шанс да оцелее.

– Голям късмет имаме, че Айла е при нас – каза Трони.

– Да, така е – отговори Фребек.

За миг настана мълчание. Това бяха първите добри думи, които Фребек бе изрекъл за Айла.

– Може да я кръстим по време на Пролетния фестивал – каза Лати. Фребек не бе забелязал, че тя седи в сянката до Мамут. – Това ще е на късмет.

– Да, така е – каза Фребек и посегна да вземе чашата, която Диджи му подаде. Почувства се малко по-добре.

– И аз ще взема участие в Пролетния фестивал – обяви Лати полусрамежливо-полугорделиво.

– Лати е жена – каза му Диджи с леко снизходителния тон на по-голяма сестра, уведомяваща друг посветен възрастен.

– Ще участва в Ритуала на първите Удоволствия на Лятното събиране тази година – допълни Трони.

Фребек кимна и се усмихна на Лати, като не знаеше какво точно да каже.

– Фрали още ли спи? – попита Айла.

– Когато тръгнах, още спеше.

– И аз ще си легна – каза тя, надигайки се, – изморена съм. – Сложи ръка на рамото на Фребек. – Ще дойдеш ли да ме повикаш, когато Фрали се събуди?

– Да, Айла, ...и...ъ-ъ... благодаря ти – каза той тихо.

– Айла, струва ми се, че тя расте – каза Фрали. – Сигурна съм, че е натежала и започва да се оглежда наоколо. А вече и по-дълго бозае.

– Изминаха пет дни. Мисля, че сигурно е започнала да укрепва – съгласи се Айла.

Фрали се усмихна, после очите и се напълниха със сълзи.

– Айла, просто не знам какво щях да правя без теб. Все се обвинявам, че не те потърсих по-рано. Още от самото начало тази бременност не се развиваше както трябва, но когато мама и Фребек започнаха да се карат, аз не можех да взема ничия страна.

Айла само кимна.

– Знам, че мама може да е много трудна, но тя толкова много е загубила. Нали знаеш, че е била водачка.

– Предполагах, че е така.

– Аз бях най-голямата от четирите и деца, имах две сестри и един брат... бях на годините на Лати, когато се случи нещастieto. Майка ме заведе в Бивака на Елена, за да се запозная със сина на тяхната водачка. Искаше да уреди да се съберем. Не ми се ходеше там, а и той не ми се

понрави, когато се запознахме. Беше по-възрастен и повече се интересуваше от статуса ми, отколкото от самата мен, но преди да свърши посещения, майка ми успя да ме накара да се съглася. Беше уговорено да се свържем по време на Бракосъчетанието следващото лято. Когато се върнахме в Бивака... о, Айла, беше ужасно... – Фрали затвори очи, като се опитваше да се овладее.

– Никой не знае какво се бе случило... имало е пожар. Беше стара землянка, построена от чичото на майка ми. Казват, че покривът, дървените части и костите сигурно са били напълно изсърнали. Смятат, че е станало през нощта... никой не е успял да се измъкне...

– Фрали, искрено съжалявам – каза Айла.

– Нямахте къде да идем, затова се върнахме обратно в Бивака на Елена. Хората ни съжалиха, но не ни се зарадваха. Страхуваха се от лош късмет, а ние бяхме загубили статуса си. Искане да развалим споразумението за бракосъчетание, но Крози постави въпроса пред Съвета на сестрите и настоя за запазването му. Ако Бивакът на Елена се откажеше, щеше да загуби влияние и статус. Него лято направихме бракосъчетанието. Майка каза, че съм длъжна да го сторя. Това беше единствената ни възможност, но събирането ни не беше щастливо, като изключим Крисавек и Ташер. Мама все се караше с тях, особено с моя мъж. Беше свикнала да е водачка, да взема решения и да я уважават. Не и беше лесно да загуби всичко това. Не можеше да се откаже от навиците си. Хората започнаха да я мислят за калпава досадница и стояха настрана от нея – Фрали помълча, после продължи: – Когато мъжът ми беше разпран от един зубър, в Бивака на Елена казаха, че носим лош късмет и ни накараха да се махнем. Мама се опита да ми уреди друго бракосъчетание. Имаше известен интерес. Все още притеждавах статуса си по рождение – никой не може да ти отнеме това, с което си се родил, но никой не искаше мама. Казаха, че носи лош късмет, но ми се струва, че просто не им се нравеха вечните и оплаквания. Въпреки това, не можех да я обвинявам. Хората просто не разбираха.

Единственият, който направи предложение, беше Фребек. Нямахте кой знае какво да предложи – усмихна се Фрали – но предложи всичко, което имаше. Отначало не ми вдъхваше доверие. Никога не беше имал кой знае какъв статус и не винаги знаеше как да се държи – поставя мама в неловко положение. Искане да бъде ценен, затова се опитва да се прави на важен като приказва лоши неща за... други хора. Реших се на пробно бракосъчетание и заминах с него. Когато се върнахме, мама се изненада като и казаха, че ще приема предложението му. Така и не ме

разбра... Фрали погледна Айла и се усмихна нежно. – Можеш ли да си представиш какво е да свържеш живота си с някого, който не те желае и още от самото начало изобщо не се интересува от теб? И след това да намериш човек, който толкова да те иска, че да е готов да даде всичко, което има и да ти обещае всичко, което някога ще получи? Първата нощ, когато заминахме заедно, той се държа с мен... като че ли съм истинско съкровище. Не можеше да повярва, че има право да ме докосне. Накара ме да се почувствам... не мога да го опиша... желана. Все още е такъв, когато сме сами, но от самото начало започнаха да се карат с мама. И когато това, дали трябва да се обърна към теб, стана въпрос на гордост между тях, не можех да му отнема самоуважението, Айла.

– Мисля, че те разбирам, Фрали.

– Постоянно си казвах, че нещата не са чак толкова лоши, а и твоето лекарство ми помогна. Вярвах, че той ще промени решението си, когато му дойде времето, но исках това да е негово начинание, а не нещо, наложено от мен.

– Радвам се, че той го направи.

– Но не знам какво щях да направя, ако бебето ми беше...

– Още не можем да сме сигурни, но мисля, че имаш право. Тя наистина изглежда по-силна – каза Айла.

Фрали се усмихна.

– Намислила съм и име. Надявам се, че Фребек ще му се зарадва. Решила съм да я нарека Бекти.

Айла стоеше до една празна складова платформа и сортиреше множество сушени растения. Имаше малки купчинки кора, корени и семена, връзки стъбла, съдове със сушени листа, цветя, плодове и цели растения. Ранек се приближи до нея, криейки нещо зад гърба си, като се стараеше да си придаде невинен вид.

– Айла, заета ли си? – попита той.

– Не съвсем, Ранек. Преглеждах си лековете, за да видя какво ще ми трябва. Днес бях навън с конете. Пролетта вече наистина настъпва – тя е любимият ми сезон. Появяват се зелени пъпки, върбите са цъфнали – винаги много съм ги харесвала. Скоро всичко ще се разделени.

Ранек се усмихна на ентузиазма и.

– Всички с нетърпение очакват Пролетния фестивал. Тогава празнуваме новия живот, всичко ново, а с раждането на бебето на Фрали и превръщането на Лати в жена имаме много за празнуване.

Айла леко се намръщи. Не беше сигурна дали очакваше с

нетърпение собственото си участие в Пролетния фестивал. Мамут я обучаваше и се бяха случили някои много интересни неща, но беше малко страшничко. Е, не чак толкова, колкото предполагаше. Всичко щеше да се нареди. Тя отново се усмихна.

Ранек я наблюдаваше и се питаше за какво ли мисли. Мъчеше се да измисли начин, за да повдигне въпроса, за който беше дошъл.

– Тази година церемонията би могла да е особено вълнуваща... – той направи пауза, докато търсеше подходящи думи.

– Предполагам, че си прав – отговори му Айла, като още си мислеше за нейната роля във фестивала.

– Май празненството не те вълнува особено – усмихна се Ранек.

– Така ли изглежда отстрани? Действително очаквам с нетърпение Фрали да кръсти бебето си и много се радвам за Лати. Спомням си колко бях щастлива, когато самата аз най-после станах жена и какво облекчение беше това за Иза. Просто Мамут планира нещо и аз не съм много сигурна какво ще излезе.

– Аз все забравям, че ти си Мамутои едва отскоро. Не знаеш какво представлява един Пролетен фестивал. Нищо чудно, че не го очакваш с такова нетърпение както останалите. – Той пристъпи няколко пъти неспокойно, погледна надолу, после към нея. – Айла, ти би могла да го очакваш с повече желание, също и аз, ако... – Ранек млъкна, реши да промени подхода си и извади предмета, който криеше. – Направих това за теб.

Айла видя онова, което той държеше. Погледна го в очите – погледът и се изпълни с радостна изненада, когато видя предмета.

– Направил си го за мен? Но защо.

– Защото исках. За теб е, това е всичко. Приеми го като пролетен подарък – каза той, подканяйки я да го вземе.

Тя взе скулптурата от бивник и като я държеше много внимателно, я разгледа.

– Това е една от твоите фигурки на птица-жена – каза Айла и възхищение и задоволство, – като онази, която ми показа по-рано, но не е същата.

Очите му светнаха.

– Направих я специално за теб, но трябва да те предупредя – каза той с престошена сериозност, – в нея има магия, затова ти ще... я харесаш, а също и този, който я е направил.

– Ранек, не е било нужно да и вдъхваш магия, за да я харесам.

– Значи ти харесва? Кажи ми мнението си за нея – помоли я Ранек,

макар че обикновено не искаше мнението на хората за произведенията си; не го интересуваеше какво мислят. Той работеше за себе си и за да достави удоволствие на Майката, но този път повече от всичко искаше да достави удоволствие на Айла. Беше вложил сърцето, копнежите и мечтите си във всяка резка, във всяка линия, като се надяваше, че изваяната от него Майка ще омагьоса жената, която обичаше.

Тя внимателно разгледа фигурката и забеляза триъгълника, насочен надолу. Това беше символът за жена, който тя беше научила, както и една от причините три да бъде числото на генериращата сила, свещено за Мут. Ъгълът се повтаряше в У-образни орнаменти, там, където би трябвало да е средната страна на фигурката, ако се приемаше като жена, или задната, ако се тълкуваше като птица. Цялата скулптура беше украсена с редици от такива орнаменти и успоредни линии във фантастичен геометричен модел, който сам по себе си пълнеше окото, но внушаваше и нещо повече.

– Прекрасна изработка, Ранек. Особено ми харесва как си направил тези линии. Моделът ми напомня перца, до известна степен, но също така извиква у мен представата за вода, както на географските карти – каза Айла.

Лицето на Ранек грейна в широка радостна усмивка.

– Знаех си! Знаех, че ще го забележиш! Перата на Нейния дух, когато Тя става птица и долита обратно през пролетта и плодоносните води на Майката, които пълнят моретата.

– Прекрасна е, Ранек, но не мога да я взема – каза Айла, опитвайки се да му я върне.

– Защо? Направих я за теб – каза той, отказвайки да си я вземе.

– Но какво мога да ти дам аз в замяна? Нямам нищо равностойно.

– Ако това те безпокои, имам едно предложение. Ти притежаваш нещо, което аз желая и то е много по-ценно от това парче бивник – каза Ранек, усмихвайки се, със закачливо блеснали очи, изпълнени с... любов. Изведнъж стана сериозен. – Айла, свържи се с мен. Бъди моя жена. Искам да споделя огнището си с теб, искам твоите деца да бъдат деца на моето огнище.

На Айла не и се щеше да отговори. Ранек долови колебанието и и продължи да настоява, опитвайки се да я убеди.

– Помисли си само колко много общи неща има между нас. Ти се жена от Мамутоите, аз съм мъж от Мамутоите, но и двамата сме били осиновени от този народ. А ако се съберем, никой от нас не трябва да се мести в друг бивак. И двамата можем да останем в Лъвския бивак и ти

ще можеш да се грижиш за Мамут и Ридаг и това ще зарадва Нези. Но най-важното е, че аз те обичам, Айла. Искам да свържа живота си с теб.

– Аз... просто не знам какво да кажа.

– Кажи „да“, Айла. Хайде да обясним, че ще включим Церемония за Обещание в Пролетния фестивал. Тогава това лято ще можем да извършим Бракосъчетанието, заедно с Диджи.

– Не съм сигурна... Не мисля, че...

– Не е нужно да ми отговаряш още сега. – Той се надяваше, че тя е готова да се съгласи веднага. Сега разбираше, че това може да отнеме повече време, но не искаше да му отказва. – Просто ми кажи, че ще ми дадеш възможност да ти покажа колко много те обичам, колко много те желая, колко щастливи бихме могли да сме заедно.

Айла си спомни какво беше казала Фрали. Наистина се чувстваше много поласкана като знаеше, че някой мъж я желае, че има човек, който държи на нея и не я отбягва непрекъснато. Харесваше и също мисълта да остане тук, където хората я обичаха – хората, които и тя обичаше. Сега Лъвският бивак и беше като семейство. Джондалар никога нямаше да остане. Тя отдавна го знаеше. Той искаше да се върне в родния си дом и по-рано желаше да я вземе със себе си. А сега сякаш изобщо не се интересуваше от нея.

Ранек беше симпатичен, тя наистина го харесваше и свързането с него би означавало да остане тук. А ако възнамеряваше да роди още едно дете, би трябвало да не отлага повече. Нямаше да стане по-млада. Независимо от думите на Мамут, осемнадесет години и се виждаха напреднала възраст. „Толкова хубаво би било да си родя още едно дете – помисли си тя. – Като бебето на Фрали. Само че по-здраво.“ Можеше да роди бебе, заченато от Ранек. Дали щеше да има неговите черти – дълбоки черни очи, меки устни, къс широк нос, толкова различен от големите, остри, клонести носове на мъжете в Клана? Носът на Джондалар беше някъде по средата – както по размер, така и по форма... Защо ли мислеше за Джондалар?

Тогава и хрумна една идея, която накара сърцето и да се разтупти от вълнение. „Ако остана тук и се свържа с Ранек – помисли си тя, – ще мога да отида да си прибера Дърк. Вероятно следващото лято. Тогава няма да има Събиране на Клановете. Ами Юра? Защо да не прибера и нея? Ако замина с Джондалар, знам, че вече никога няма да видя Дърк. Зеландониите живеят твърде далеч и Джондалар няма да иска да се връщаме за Дърк и да го вземем с нас. Ех, да ще Джондалар да остане и да се присъедини към Мамутои,... но той няма да го направи.“ – Тя се

вгледа в тъмнокожия мъж и видя любовта в очите му. – „Наистина трябва да си помисля дали да се събера с него.“

– Казах ти, че ще помисля, Ранек.

– Знам, че каза така, но ако ти трябва повече време, за да размислиш дали да дадеш Обещание, поне ела в моето легло, Айла. Дай ми възможност да ти покажа колко държа на теб. Каж ми, че ще направиш поне това. Сподели леглото ми, Айла – каза той и взе ръката и.

Тя сведе очи като се опитваше да се ориентира в чувствата си. Почувства силен, макар и противоречив импулс, да му се подчини. Макар че си даваше сметка на какво се дължи, трудно и бе да преодолее усещането, че наистина би трябвало да сподели постелята му. Но имаше и още нещо – тя се питаше дали трябва да му даде шанс, може би да опита с него, както Фрали бе опитала с Фребек.

Айла кимна, все още свела очи.

– Ще дойда в леглото ти.

– Довечера? – каза той, тръпнейки от радост. Идеше му да извика.

– Да, Ранек. Ако искаш. Довечера ще дойда в леглото ти.

Джондалар се разположи така, че да може да вижда почти цялото Огнище на Мамута, гледайки към пътеката и през отворените части на огнищата, които ги отделяха. Беше му станало навик да наблюдава Айла и вече почти не се замисляше по този въпрос. Дори не се смущаваше; наблюдението бе станало част от съществуването му. Каквото и да правеше, тя винаги бе в мислите му, често пъти почти без да го съзнава. Знаеше кога спи и кога е будна, кога се храни и кога работи над някои проект. Знаеше кога излиза, кой я посещава и колко време остава. Дори имаше известна представа за какво говорят.

Знаеше, че Ранек прекарва по-голямата част от времето си там. Макар да не му беше приятно да ги вижда заедно, знаеше също, че Айла не поддържа интимна връзка с него и изглежда отбягва всякакъв близък контакт. Нейните действия го бяха настроили да приеме до известна степен положението и бяха понамалили тревогите му, така че не беше подготвен да види как тя се отправя с Ранек към Лисичето огнище, когато всички се приготвят за сън. Отначало не повярва на очите си. Предполагаше, че Айла възнамерява да вземе нещо и после да се върне в леглото си. Не можа да проумее, че тя се кани да прекара нощта с ваятеля, докато не видя как заповяда на Вълчо да се върне в Огнището на Мамута.

Когато Джондалар проумя какво става, в съзнанието му сякаш избухна пожар. Огнена болка и ярост обхванаха цялото му тяло. Беше съкрушен. Първият му импулс бе да се втурне в Лисичето огнище и да я отскубне от него. Представи си как Ранек му се присмива и му се прииска да смаже това усмихващо се тъмнокожо лице, да премахне присмехулната му, надменна усмивка. С мъка се овладя, грабна анорака си и изскочи навън.

Джондалар вдишваше дълбоко студения въздух, опитвайки се да охлади пламтящата ревност и дробовете му едва устояха на студа. Хаптивият мраз на ранната пролет, с температура малко под точката на замръзването, бе втвърдил кишата и превърнал ручейчетата в коварни пързалки, беше сбил калта на бабуни и дупки, което затрудняваше ходенето. Загуби опора в тъмното и се олюля, за да запази равновесие. Когато стигна пристройката за конете, той се прибра вътре.

Уини изцвили за поздрав, а Рейсър изпръхтя и го побутна с

муцуната си в тъмното, търсейки ласка. Беше прекарал доста време с конете през трудната зима и още повече през колебливата пролет. Те се радваха на присъствието му и той се отпусна в тяхното топло, лишено от въпроси обкръжение. Забеляза, че вътрешната завеса помръдна. После усети лапички на крака си и чу умолително скимтене. Наведе се и взе вълчето.

– Вълчо! – възкликна той усмихнат, но се отдръпна, когато гальовното зверче лизна лицето му. – Какво правиш тук? – После усмивката му изчезна. – Тя те изпъди, нали? Свикнал си да е близо до теб и сега ти липсва. Знаем как се чувстваш. Трудно е да привикнеш да спиш самичък, след като е спала до теб.

Докато милваше и потупваше малкото вълче Джондалар усети, че напрежението му понамаля и не му се искаше да го пусне на земята.

– Какво да те правя, Вълчо? Хич не ми се ще да те връщам обратно. Мисля, че мога да те оставя да спиш при мен.

Намръщи се, защото разбра, че е изправен пред дилема. Как щеше да се добере до леглото си с вълчето? Навън беше студено и не беше уверен, че животинчето ще пожелае да излезе с него, но ако минеше през отвора за Огнището на Мамута, щеше да му се наложи да прекоси Лисичето огнище, за да стигне до леглото си. В този момент нищо на света не би могло да го накара да мине през Лисичето огнище. Искаше му се завивките му да са при него. В пристройката беше хладно, защото нямаше огън, но щеше да му бъде достатъчно топло, ако спеше увит в кожите, легнал между конете. Нямаше друг избор. Трябваше да вземе със себе си вълчето навън и да мине през главния вход.

Потупа конете и като гушна вълчето до гърдите си, отметна завесата и излезе в студената нощ. Вятърът, сега по-осезаем, му зашлеви ледена плесница и разтвори кожата на анорака му. Вълчо се опита да се сгуши по-плътнo и се разскимтя, но не понечи да се измъкне. Джондалар внимателно запристъпя по неравната замръзнала земя и с облекчение се добра до свода на главния вход.

Когато влезе в готварското огнище, землянката бе притихнала. Отиде при спалните си кожи и положи върху тях Вълчо, доволен, че кутрето изглежда не се канеше да го напусне. Бързо смъкна връхната дреха и ботите си, после пропъзля в кожите и взе при себе си малкото вълче. Беше установил, че на пода на огнището не е така топло, както на оградените нарове, и затова спеше с дрехите си, от което те се мачкаха. Минаха няколко минути докато се наместват удобно и утихнат и скоро топлото пухкаво къбло, сгушено до него, заспа.

Джондалар не беше такъв късметлия. Щом затвори очи, започна да чува нощните звуци и застина, готов да се съпротивлява. Обикновено дишането, разместването, кашлянето и шепотът на бивака през нощта бяха обичаен шум, който лесно можеше да се игнорира, но ушите на Джондалар чуха онова, което не искаше да чуе.

Ранек положи Айла върху своите кожи и се взря в нея.

– Айла, толкова си красива, толкова съвършена. Толкова много те искам, искам винаги да бъдеш с мен. О, Айла... – каза той и се наведе, дишайки тежко в ухото и и вдъхвайки женския и аромат.

Тя усети меките му устни върху своите и нейните също реагираха. След малко той постави ръка на корема и и започна да прави бавни кръгови движения като лекичко я притискаше.

Скоро след това посегна нагоре и обгърна с ръце гърдите и, наведе се и засмука втвърдилото се зърно. Тя застана, когато тръпката проникна дълбоко в нея и ханшът и се придвижи към неговия. Той се притисна към нея и тя усети допира на топла твърдост о бедрото си; Ранек захапа другото и зърно и силното засмука, като издаваше тихи звуци от удоволствие.

Прокара ръката си по ханша и бедрото и, после от вътрешната му страна, по слабините, намери влажните и гънки и проникна вътре. Тя усети търсещите му движения вътре в себе си и се притисна към него. Той се завъртя внимателно, прилепайки се до нея, като смучеше едната и гърда, после другата, а сетне зарови лицето си между двете.

– О, Айла. Моята разкошна, красива жена. Как успя толкова бързо да ме възбудиш? Така би го сторила Майката, ти си господарка на нейните тайни. Моя прекрасна жена.

Отново засмука, тя усещаше натиска и това я караше да потръпва. Извиваше се, докато ръката му се движеше навътре и навън в нея, после той намери мястото на нейното Удоволствие. Тя извика, когато той започна ритмично да го разтрива, все по-силно и по-бързо. Внезапно и тя бе готова. Притискаше се към него, повдигайки ханша си и стенеше стремежки се към него.

Той се намести между краката и, докато тя ги вдигаше и го насочваше; тя издаде въздишка на Удоволствие, когато усети, че прониква в нея. Тялото му започна да се движи напред и назад, приятните усещания нарастваха, а той не преставаше да произнася името и.

– О, Айла, Айла, толкова те искам. Бъди моя жена, Айла. Бъди моя жена – настоятелно повтаряше Ранек, докато приливът на страст помежду им нарастваше.

Стенанията и се отронваха на равномерни интервали. Той се движеше все по-бързо и по-бързо, докато топлата вълна на неописуемото усещане бликна и заля и двамата.

Айла дишаше тежко и се задъхваше, а Ранек се бе отпуснал върху нея. Отдавна не бе споделяла Удоволствия. Последният път бе в нощта на осиновяването и и сега разбра, че това и е липсвало. Ранек беше толкова радостен, че тя е с него и така му се искаше да я удовлетвори, че едва не се престара, но тя беше по-възбудена и готова, отколкото предполагаше и макар че всичко стана бързо, не се чувстваше незадоволена.

– Много хубаво ми беше – прошепна Ранек. – Айла, щастлива ли си?

– Да. Удоволствията с теб ми действат добре, Ранек – каза тя и чу как той въздъхна.

И двамата лежаха неподвижно, наслаждавайки се на миговете след любовния акт, но мислите на Айла отново се върнаха към неговия въпрос. Дали беше щастлива? Не беше нещастна. Ранек беше добър и внимателен мъж и тя изживя Удоволствие, но нещо липсваше. Не беше същото като с Джондалар, но тя не знаеше в какво се състои разликата.

Може би още не беше съвсем свикнала с Ранек, затова се опита да се намести в по-удобно положение. Започваше да и натежава. Ранек, усещайки движението и, се надигна, усмихна и се, претърколи се на една страна и се сгуши до нея.

Зарови глава във врата и и зашепна в ухото и:

– Обичам те, Айла. Толкова много те искам. Кажи, че ще бъдеш моя жена.

Айла не отговори. Не можеше да каже „да“, а не искаше да каже и „не“.

Джондалар скърцаше със зъби, вкопчил ръце в спалната си кожа, докато слушаше, против волята си, шепота, тежкото дишане и ритмичните движения, идващи откъм Лисичето огнище. Зави се през глава, но не можа да заглуши стоновите на Айла. Захапа парче кожа, за да не издаде звук, но гласът му, дълбоко в гърлото, стенеше в отчаяние. Когато го чу, Вълчо заскимтя и се сгуши по-близо до него като ближеше солени слези, които мъжът се опитваше да задържи.

Не можеше да устои. За него бе непоносимо, че Айла е с Ранек. Но тя бе решила така, а и той бе стигнал до този избор. Ами ако пак легне със скулптора? Нямахше да понесе да чуе тези звуци отново. А какво би могъл да стори? Да си замине. Можеше да си замине. Трябваше да си замине. Утре. Щом се съмне, ще си тръгне.

Джондалар лежеше неподвижно с широко отворени очи. Обзе го напрежение, когато разбра, че не са свършили, а само си почиват. Дори после, когато вече се чуваше само равномерното дишане на спящите в землянката, той пак не можа да заспи. Струваше му се, че отново чува Ранек и Айла и си ги представяше заедно.

С първия лъч светлина, облячил покрития димоотвод, преди някой да се размърда, той стана и напъха спалните си кожи в пътническата си торба. После облече връхната си дреха и се обу, взе копията и копиехвъргача, промъкна се тихо до първия свод и отметна завесата. Вълчо понечи да го последва, но Джондалар му каза да „остане тук“ с дрезгав шепот и пусна завесата зад себе си.

Щом излезе, той нахлупи качулката си, за да се предпази от острия вятър и завърза здраво шнура около лицето си, като остави съвсем малък отвор, колкото да вижда. Нахлузи ръкавиците, които висяха на върви от ръкавите му, намести раницата и се запъти нагоре по склона. Ледът скърцаше под краката му и той се препъваше в полумрака на ранната сива утрин, заслепен от горещи сълзи, останал сам.

Когато стигна билото, вятърът стана силен и студен, и го заблъска от няколко страни. Спря се, за да реши накъде да поеме, после се обърна на юг и се запъти покрай реката. Трудно му беше да върви. Температурата бе спаднала достатъчно, за да се образува ледена кора върху потоците от топящ се сняг и той пропадеше до колене на всяка крачка. Там, където нямаше преспи, земята беше твърда и неравна, често пъти хлъзгава. Плъзгаше се, пързаяше се, а веднъж падна и си натърти хълбока.

Утрото напредна, но на небето, забулено от гъсти облаци, не се появи слънцето. Единственото свидетелство за изгряването му бе засилващата си разсеяна светлина на лишения от сенки сив ден. Влачеше се, обзет от мисли, и почти не забелязваше накъде върви.

Защо не можеше да понесе мисълта, че Айла и Ранек са заедно? Защо му беше толкова непосилно да я остави сама да направи своя избор? Да не би да иска да бъде само негова? Други мъже чувствали ли са се по този начин? Изпитвали ли са тази болка? Дали се дължеше на това, че я докосва друг мъж? Дали го беше страх, че я губи?

Или имаше и нещо друго? Смяташе ли, че заслужава тя да го остави? Айла свободно разказваше за живота си с Клана и той приемаше фактите подобно на другите, докато не се замисли за това как би реагирал неговият народ. Дали Айла би разказвала така свободно за детството си и на Зеландониите? Толкова добре пасваше в Лъвския бивак. Приеха я без предубеждения, но дали щеше да е така, ако знаеха за сина и?

Неприятно му беше да мисли по този начин. Ако толкова се срамуваше, може би трябваше да се откаже от нея, но той не можеше да понесе мисълта да я загуби.

Жаждата най-сетне проникна в мрачните дебри на само аналитичните му размишления. Спря и посегна към мяха с вода, но установи, че е забравил да го вземе. При следващата преспа разчупи леда и лапна шепа сняг, като я задържа в устата си докато се стопи. Направи го инстинктивно, дори не беше нужно да се замисля. От дете беше научен, когато е жаден да не яде сняг, преди да го разтопи, за предпочитане – преди да го сложи в уста. Когато снегът се гълташе в твърдо състояние, тялото се охлаждаше и дори разтапянето му в устата бе приемливо само в краен случай.

Липсата на мях с вода го накара за миг да се замисли върху положението си. Мина му през ум, че бе забравил да вземе и храна, но и това скоро се изплъзна от съзнанието му. Твърде много беше унесен в спомена за звуците в земянката, както и в сцените и мислите, които те извикваха във въображението му.

Стигна до широка снежна ивица и почти, без да спре нагази в наветия сняг. Ако беше се огледал внимателно, щеше да забележи, че това не бе обикновена преспа, но той не мислеше. След първите няколко крачки ледената кора се счупи и той пропадна до колене не в дълбок сняг, а в застояла вода, образувала се при разтапянето. Кожените му боти, покрити с мазнина, издържаха на сняг, дори на киша, но не и на вода. Резкият студ най-сетне го изскубна от вглъбеността му. Измъкна се, като трябваше да прегази още лед и поради вятъра усети студа още по-силно.

„Ама че съм глупав – помисли си той. – Дори не си нося друг кат дрехи. Нито храна. Нито мях с вода. Трябва да се върна. Изобщо не съм подготвен за пътешествие, за какво ли съм мислил? Знаеш за какво си мислил, Джондалар“ – каза си той, и затвори очи, обхванат от нов пристъп на мъка.

Усещаше неприятната лигава мокрота, от която долните части на краката му измръзваха. Чудеше се дали да се опита да се изсуши преди да поеме назад и тогава осъзна, че не носи със себе си запалителен камък, даже пръчка и парче дърво с дупка, в която да я завърти, за да се запали огън, но ботите му бяха подплатени с кече от мамутска вълна. Дори мокри, щяха да запазят краката му от измръзване, ако продължеше да се движи. Запъти се назад, проклинайки се за глупостта си и внимавайки при всяка крачка.

Докато вървеше по следите си се улови, че мисли за брат си. Спомни си, как Тонолан попадна в плаващите пясъци в устието на Великата Майка Река и как искаше да остана там и да умре. Джондалар много добре разбираше защо Тонолан бе загубил желание да живее след смъртта на Джетамио. Спомни си, че брат му бе предпочел да остане с народа на жената, която обичаше: Но Джетамио беше родена сред речните хора. За Мамутоите Айла бе толкова чужденка, колкото и той. „Не, не е така“ – поправи се той. – „Сега Айла е Мамутои.“

Когато наближи земянката, видя насреща си едра фигура.

– Нези се разтревожи за теб и ме изпрати да те потърся. Къде си ходил? – попита Талут и тръгна в крак с Джондалар.

– На разходка.

Големият мъж кимна. Не беше тайна, че Айла бе споделила Удоволствия с Ранек, но и мъката на Джондалар не бе толкова личен въпрос, колкото той си мислеше.

– Краката ти са мокри.

– Хлътнах в леда на едно блато, като мислех, че е обикновена преспа.

Докато се спускаха по склона към Лъвския бивак, Талут каза:

– Джондалар, веднага трябва да се преобуеш. Ще ти дам един резервен чифт боти.

– Благодаря ти – отговори младият мъж и изведнъж осъзна, че тук той бе свършено чужд. Нямаше нищо свое и зависеше изцяло от добрата воля на Лъвския бивак, дори по отношение на дрехи и провизии за пътешествие. Не му се искаше да моли за повече, но нямаше друг избор, ако искаше да замине, а щом си тръгнеш, вече нямаше да им яде храната и да предявява други претенции по отношение на запасите им.

– А, ето ви, най-сетне – каза Нези, когато те влязоха в земянката. – Джондалар! Та ти си мокър и измръзнал! Сваляй веднага тези боти и ще ти дам да изпиеш нещо горещо.

Нези му донесе горещо питие, а Талут му даде чифт стари боти и сухи панталони.

– Можеш да ги задържиш – каза той.

– Талут, много съм ти благодарен за всичко, което правиш за мен, но трябва да те помоля за нещо. Трябва да замина. Трябва да се върна у дома. Отдавна се скитам, време е да се връщам, но ми трябва някои принадлежности за пътешествието и малко храна. Щом времето се затопли, лесно ще си намирам храна по пътя, но ми трябва известно количество за началото на пътуването.

– Ще ми бъде драго да ти дам, каквото ти трябва. Макар че моите дрехи ще са ти малко широчки, все пак би могъл да ги носиш – каза едрият мъж и като се ухили и поглади избуялата си рижа брада, добави, – но имам и по-добра идея. Защо не помолити Тюли да ти приготви дрехи?

– А защо Тюли? – попита озадачено Джондалар.

– Първият и мъж беше с твоите размери и съм сигурен, че са и останали много от неговите дрехи. Бяха с отлично качество. Тюли се беше погрижила за това.

– Но защо ще ги дава на мен?

– Ти все още не си получил това, което ти се полага за облога, и тя ти е задължена. Ако и кажеш, че си го искаш във вид на дрехи за пътешествие и провизии, тя ще ти осигури най-добрите, за да изпълни задължението си – каза Талут.

– Вярно – усмихна се Джондалар. Беше забравил за баса, който беше спечелил. Това го накара да се почувства по-добре – значи не беше съвсем без средства. – Ще я попитам.

– Но не възнамеряваш да си заминеш окончателно, нали?

– Точно това искам да направя. И то възможно най-бързо – отговори Джондалар.

Водачът седна с намерение сериозно да обсъдят положението.

– Необмислено ще бъде да тръгнеш на път сега. Всичко се топи. Виж какво стана само от една разходка – каза Талут, – а аз разчитам на теб да дойдеш с нас на Лятната среща и на лов за мамути.

– Не знам – рече Джондалар.

Забеляза Мамут, който се хранеше край един от огньовете и се сети за Айла. Мислеше, че няма да може да издържи още един ден. Та как би могъл да остане до Лятната среща?

– Ранното лято е по-добър момент за дълго пътешествие. По-безопасно е. Би трябвало да поизчакаш, Джондалар.

– Ще си помисля – отговори той, макар че нямаше никакво намерение да остава повече, отколкото бе абсолютно необходимо.

– Добре, помисли си – съгласи се Талут и се надигна. – Нези каза непременно да си вземеш от горещата супа, която е направила за закуска. Сложила е последните си хубави корени в нея.

Когато премери ботите на Талут, Джондалар стана и отиде при огнището, където Мамут довършваше супата си. Поздрави стареца, после посегна към една от паниците, наредени наблизо и също си сипа супа с черпака. Седна до шамана, извади трапезния си нож и забодя парче месо.

Мамут избърса паницата си и я остави, после се обърна към Джондалар:

– Без да искам дочух, че възнамеряваш скоро да си заминеш.

– Да, утре или всрещен ден. Веднага щом се приготвя – отговори Джондалар.

– Толкова скоро! – изненада се Мамут.

– Да. Талут каза, че сезонът не е подходящ за пътешествие, но аз и преди съм пътувал в лошо време.

– Нямах това предвид. Ти трябва да останеш до Пролетния фестивал – каза той с много сериозен тон.

– Знам, че е голямо събитие, всички говорят за него, но наистина трябва да тръгвам.

– Не можеш да тръгнеш. Опасно е.

– Че защо? Какво значение има, ако остана още няколко дни? Все още ще продължава да се топи и да има наводнения.

Младият гост не можеше да проумее защо старецът настояваше да остане за някакъв фестивал, който беше без особено значение за него.

– Джондалар, аз не се съмнявам, че можеш да пътуваш във всякакво време. Нямах предвид теб, а Айла.

– Айла ли? – възкликна Джондалар и се намръщи, тъй като стоматът му се сви. – Не разбирам.

– От известно време обучавам Айла на някои техники, характерни за Огнището на Мамута, и планирам специален ритуал с нея на Пролетния фестивал. Ще използваме един корен, който тя е донесла от Клана. Веднъж си е служила с него... под ръководството на нейния Мог-ър. Аз имам известен опит с някои магически растения, които могат да пренесат човек в света на духовете, но никога не съм използвал този корен, а Айла никога не го е взимала сама. И двамата ще опитаме нещо ново. Изглежда, че тя има... известни опасения и... някои промени биха могли да я разстроят. Ако си заминеш, това може да окаже непредугадимо въздействие върху Айла.

– Да не би да искаш да кажеш, че за Айла има някаква опасност при този ритуал с корена? – попита Джондалар. В очите му се четеше безпокойство.

– Винаги има известен елемент на опасност, когато се борави със света на духовете – обясни му шамана, – но тя е ходила там сама и ако това се случи отново, без необходимото обучение и напътствия, може да се изгуби. Затова я обучавам, но Айла ще има нужда от помощта на тези, които изпитват чувства към нея, които я обичат. Абсолютно

необходимо е да си тук.

– Но защо аз? – възкликна Джондалар. – Ние... вече не сме заедно. Тук има други, които имат чувства към... които обичат Айла. Други, към които тя има чувства.

Старецът се изправи.

– Джондалар, не мога да ти обясня всичко. Това е въпрос на интуиция, на усещане. Мога само да ти кажа, че когато те чух да говориш за заминаване, ме налегна ужасно, тъмно предчувствие. Не съм сигурен какво означава то, но бих...предпочел...не, ще се изразя по-силно. Не си тръгвай, Джондалар. Ако я обичаш, обеща ми, че няма да си заминаш преди да е свършил Пролетният фестивал.

Джондалар се изправи и се вгледа в древното, непроницаемо лице на стария шаман. Той не би го молил за това без основание, но защо бе толкова важно да присъства на празненството? Какво знаеше Мамут, което той не знаеше? Каквото и да беше то, намеците и опасенията на Мамут го изпълниха с тревога. Не можеше да замина, ако Айла бе в опасност.

– Ще остана – каза Джондалар. – Обещавам, че няма да замина преди края на Пролетния фестивал.

Айла се върна в леглото на Ранек едва след няколко дни, макар и не поради липса на насърчение от негово страна. Първият път, когато той недвусмислено поиска това от нея, и беше трудно да му откаже. Възпитанието, внушено и в детинството, беше толкова силно, че чувстваше отказа си като голям грях и почти очакваше Ранек да се ядоса. Но той го прие с разбиране и я увери, че знае, че и е нужно известно време за да премисли.

Айла бе узнала за дългата разходка на Джондалар след нощта, прекарана от нея с тъмнокожия ваятел и подозираше, че между двете неща има връзка. Дали това не беше неговият начин да и покаже, че още е привързан към нея? Но държанието на Джондалар беше по-резервирано и от преди. Отбягваше я винаги, когато бе възможно и говореше с нея само когато бе необходимо. Реши, че е сбъркала. Той не я обичаше. Почувства се съкрушена, когато най-сетне започна да приема ситуацията, но се опита да не го показва.

От друга страна, Ранек с всичко показваше, че я обича. Продължаваше настойчиво да я кани в постелята си и в огнището си, за да сключат официално признат съюз и тя да бъде негова жена. Най-сетне Айла се съгласи да сподели леглото му отново, най-вече заради голямото

разбиране, което той проявяваше, но се въздържа да се ангажира с една по-трайна връзка. Прекара няколко нощи с него, но след това реши да се оттегли още веднъж, като този път и беше по-лесно да му откаже. Усещаше, че нещата напредват необичайно бързо. Той настояваше да обявят своето Обещание на Пролетния фестивал, който беше само след няколко дни. Трябваше и време, за да помисли. Харесваша и Удоволствията с Ранек; той беше нежен, знаеше как да я задоволява и тя се привързваше към него. Харесваше го, дори много, но нещо липсваше. Усещаше някаква скрито, почти недоловимо неудовлетворение. Макар че много и се искаше, не можеше да го обикне.

Джондалар не спеше, когато Айла бе с Ранек, и преумората започваше да оказва своето влияние. На Нези и се струваше, че е отслабнал още, но това трудно можеше да се прецени, защото беше облечен в старите дрехи на Талут, които му бяха широчки и беше запуснал зимната си брада. Дори Дануг забеляза, че изглежда изпит и изпостелял и заподозря каква е причината. Искаше му се да помогне, ако може; беше много привързан и към Джондалар, и към Айла, но никой не можеше да промени нещата. Дори и Вълчо, макар че без да знае, той внасяше уют. Всеки път, когато Айла не беше в огнището, вълчето търсеше Джондалар. Това даваше на мъжа чувството, че не е сам в мъката и самотата си. Улавяше се, че прекарва повече време с и конете, дори понякога спеше при тях, за да не бъде свидетел на мъчителните за него сцени в землянката, но винаги странеше от Айла.

През следващите няколко дни времето се затопли и за Джондалар стана по-трудно да я отбягва. Въпреки кишата и пролетните води, тя често излизаше с-конете и макар че той се опитваше да се измъкне, когато я видеше да влиза в пристройката, на няколко пъти му се наложи да се отдалечи бързо, мънкайки извинения, след като случайно се бе сблъскал с нея. Когато излизаше на езда, тя често взимаше Вълчо, а понякога и Ридаг, но когато искаше да са и развързани ръцете, оставяше вълчето на грижите на момчето, за голяма негова радост. Уини и Рейсър бяха съвсем свикнали с малкия вълк, а на Вълчо изглежда му беше приятно да другарува с конете, било на гърба на Уини с Айла, било подтичвайки до тях, за да не изостане. За нея това бе полезно раздвижване и удобно извинение да се измъкне от землянката, която и се виждаше малка и ограничаваща движенията след дългата зима, но не можеше да избяга от обръканите силни емоции, които бушуваха около и вътре в нея.

Беше започнала да насърчава и направлява Рейсър с гласни команди, свиркане и знаци, докато яздеше Уини, но колкото пъти и минеше

през ум мисълта, че трябва да го приучи да носи ездач на гърба си, се сещаше за Джондалар и все отлагаше. Не беше толкова съзнателно решение, колкото тактика на отлагане, съчетана с неконтролируемо желание всичко някак си да се оправи, както се бе надявала по-рано, и Джондалар да обучи коня и да започне да го язди.

Почти същите мисли минаваха и през ума на Джондалар. При една от случайните им срещи Айла го насърчи да изведе Уини на езда, като подчерта, че е твърде заета, а кобилата се нуждае от раздвижване след дългата зима. Той беше забравил какво неподправено удоволствие изпитва човек, когато се носи като вятър на гърба на кон. А като гледаше как Рейсър потропва с копита до него и изпреварва майка си, започна да си мечтае да препуска на гърба на младия кон до Айла и Уини. Макар че общо взето можеше да управлява кобилата, усещаше, че тя просто го търпи и това винаги го притесняваше. Уини си беше кон на Айла и макар че Джондалар поглъщаше с очи кафявия жребец и изпитваше истинска привързаност към него, не преставаше да мисли, че и Рейсър принадлежи на Айла.

Със затоплянето на времето Джондалар все повече се замисляше за своето отпътуване. Реши да се вслуша в съвета на Талут и да поиска от Тюли спечеленият залог да бъде във формата на така необходимите му дрехи и принадлежности за пътуване. Стана така, както водачът бе предположил – Тюли бе доволна от възможността да изпълни задължението си толкова лесно.

Джондалар завързваше колана на новата си кафява туника, когато Талут влезе в готварското огнище. Оставаха два дни до Пролетния фестивал. Всички пробваха най-хубавите си дрехи, подготвяйки се за големия ден и си почиваха след сауни и потапяния в студената река. За пръв път, откакто бе напуснал дома си, Джондалар разполагаше с голям набор от добре ушити дрехи с красиви орнаменти, както и с торби, палатки и други принадлежности за пътуване. Той умееше да се радва на качествените вещи и Тюли забелязваше колко високо ги цени. Тя винаги бе подозирала, а сега вече се убеди, че които и да бяха Зеландониите, Джондалар произхождаше от род с висок статус.

– Джондалар, това ти стои като направено по поръчка – рече Талут. – Украсата от мъниста по раменете е много подходяща.

– Да, дрехите наистина са ушити съвсем по мярка, а Тюли беше извънредно щедра. Благодаря ти за идеята.

– Радвам се, че реши да не заминаваш веднага. Лятната среща ще ти хареса.

– Е... ъ-ъ... аз не... Мамут... – Джондалар търсеше думи, за да обясни защо не беше заминал, както беше планирал отначало.

– ...и ще уредя да бъдеш поканен на първия лов – продължи Талут, който бе останал с впечатлението, че Джондалар не е заминал благодарение на неговия съвет и покана.

– Джондалар? – обади се Диджи, леко изненадана. – Като те видях в гръб, помислих, че е Дарнев. – тя го обиколи и го огледа целия с усмивка на лицето. Това, което видя, и хареса. – Ти си се обръснал – отбеляза тя.

– Пролет е. Реших, че е време – усмихна и се в отговор той, като и казваше с поглед, че и тя е привлекателна.

Тя беше очарована от сините му очи и властната му привлекателност, засмя се и реши, че наистина беше дошло време той да се приведе в приличен вид и облече в хубави дрехи. Изглеждаше толкова развлечен с рошавата си, неподдържана брада и харизаните му от Талут стари одежди, че беше забравила колко красив бе в действителност.

– Джондалар, тези дрехи ти стоят добре. Само да дойде Лятната среща, за да те видят на нея. Чужденците винаги привличат много погледи и ми се струва, че жените Мамутои ще бъдат особено гостоприемни към теб – каза Диджи със закачлива усмивка.

– Но... – изведнъж Джондалар се отказа да обяснява, че не възнамерява да ходи с тях на Лятната среща. Можеше да го направи по-късно, когато си тръгнеше.

След като те си отидоха, Джондалар премери друго облекло. То беше по-подходящо за пътуване или за всекидневна употреба, после излезе навън, за да намери водачката и отново да и благодари, пък и да и покаже колко добре му стоят дрехите. В преддверието срещна Дануг, Ридаг и Вълчо, които тъкмо се прибираха. Младежът носеше в едната си ръка Ридаг, а в другата – Вълчо. Бяха се загърнали с една кожа и косите им бяха още мокри. Дануг беше пренесъл момчето от реката след сауна-та. Той го остави заедно с вълчето на пода.

– Джондалар, изглеждаш много добре – каза му със знаци Ридаг. – Готов ли си вече за Пролетния фестивал?

– Да. А ти? – запита го със знаци Джондалар.

– И аз имам нови дрехи. Нези ми ги направи за пролетния фестивал – отвърна усмихнато Ридаг.

– Също и за Лятната среща – добави Дануг. – Тя уши нови дрехи за мен, за Лати и за Ръги.

Джондалар забеляза, че усмивката на Ридаг се стопи, когато Дануг

заговори за Лятната среща. Той изглежда не очакваше голямото лятно събиране с такова нетърпение, както останалите.

Когато Джондалар отметна тежката завеса и тръгна да излиза, Дануг пошепна на Ридаг, за да не се чуе:

– Дали не трябваше да му кажем, че Айла е навън? Всеки път щом я види, бяга от нея.

– Не. Той иска да я види. Тя иска да го види. Правят правилни сигнали, погрешни думи – отвърна Ридаг с жестове.

– Прав си, но защо не виждат какво става? Как да се разберат помежду си?

– Да забравят думи. Да подават сигнали – отговори Ридаг с усмивката си, която не беше типична за хората от Клана, после взе вълчето и го внесе в землянката.

Джондалар откри това, което хлапациите не му казаха, веднага щом излезе навън. Айла беше пред входа с двата коня. Току-що беше поверила Вълчо на Ридаг и очакваше с нетърпение да се впусне в дълга, измерителна езда, за да свали натрупалото се у нея напрежение. Ранек настояваше тя да даде съгласието си преди Пролетния фестивал, а тя не можеше да се реши. Надяваше се, че ездата ще и помогне да помисли. Когато видя Джондалар, първата и реакция беше да му предложи да пояди Уини, както беше правила и друг път, знаейки, че той обича препускането и надявайки се, че любовта му към конете ще ги сближи. Но и на нея и се яздеше. Очакваше излета с нетърпение и беше съвсем готова да тръгне.

Когато отново го погледна, дъхът и секна. Беше обръснал брадата си с някой от острите си кремъчни бръснари и до такава степен си бе възвърнал вида от предишното лято, когато бяха в нейната долина, че сърцето и се разтуптя и лицето и пламна. Той реагира на физическите и сигнали със свои подсъзнателни и тя бе привлечена от магнетизма на очите му.

– Махнал си брадата – каза тя.

Съвсем несъзнателно бе изрекла тези думи на езика на Зеландониите. Измина миг, докато той схвана разликата и не можа да се сдържи да не се усмихне. Не беше чувал родния си език дълго време. Усмивката му я окуражи и и хрумна една мисъл.

– Тъкмо се канех да поядя Уини и си мислех, че някой трябва да приучи Рейсър да носи на гърба си ездач. Защо не дойдеш с мен и не опиташ да го поядиш? Денят е съвсем подходящ. Снегът почти се е стопил, покарва нова трева, а земята още не е съвсем корава, в случай че

някой се изтърси – каза тя, избързвайки преди да е станало нещо, което отново да го отдалечи от нея.

– Ъ-ъ... не знам – поколеба се Джондалар. – Мислех, че ще искаш първа да го обядиш.

– Той е свикнал с теб, Джондалар, и независимо кой ще го язди пръв, добре е да има двама души. Един, за да го успокоява, докато другият го яха.

– Мисля, че си права – каза той намръщен. Не знаеше дали да тръгне из степите с нея, но не можеше да измисли извинение, за да откаже, а много му се яздеше. – Ако наистина искаш, мисля, че бих могъл да дойда.

– Ще отида да взема юздата и повода, които ти му измайстори – каза Айла и се втурна в пристройката, за да не му даде възможност да промени решението си. – Защо не ги поведеш нагоре по склона?

Той започна да се колебае, но тя изчезна преди да успее да се откаже. Извика конете и пое нагоре към широката равнина. Айла ги настигна, когато бяха наближили билото. Беше взела раница и мях с вода, както и сбруя и юзда. Когато стигнаха степите, Айла поведе Уини, към една бабуна, която беше използвала и преди, когато позволяваше на някои от обитателите на бивака, особено на по-малките, да яздят кобилата. С обигран подскок се метна на гърба на сламеножълтата кобила.

– Качвай се зад мен, Джондалар. Можем да я яздим двамата.

– Да я яздим и двамата!? – възкликна той, обзет от паника. Не беше предвиждал двойна езда с Айла и вече беше готов да се омете.

– Само докато намерим подходящ равен участък. Тук не можем да опитваме. Рейсър би могъл да попадне в овраг или да се свлече по склона – обясни тя.

Той се усети като в клопка. Та как можеше да каже, че не иска да язди, седнал зад нея, на кратко разстояние. Отиде при бабуната и внимателно яхна кобилата, като гледаше да е по-назад и да не се допира до Айла. Щом се качи, тя даде знак на Уини да препусне в бърз тръс.

Нямаше как да го предотврати. Колкото и да се стараше, друсането на коня го караше постоянно да се свлича към нея. Усети топлината на тялото и през дрехите, лекия, приятен аромат на сушен цвят, който тя използваше за миене, смесен с познатата му женска миризма. С всяка стъпка на коня той усещаше как краката, ханшът и гърбът и се притискат към тялото му и как мъжествеността му набъбва. Главата му се замая и той едва се съдържаше да не целуне врата и, да не се пресегне и хване налетите и стегнати гърди.

Защо се съгласи? Защо не и отказа? Какво значение имаше дали изобщо някога щеше да язди Рейсър? Никога нямаше да яздят заедно. Беше чул какво говорят хората: Айла и Ранек възнамеряваха да обявят своето Обещание на Пролетния фестивал и после той щеше да поеме дългия път към дома.

Айла даде знак на Уини да спре.

– Джондалар, какво ще кажеш за този хубав равен участък пред нас?

– Да, отличен е – веднага отговори той, после праметна крак и скочи от коня.

Айла се смъкна от другата страна на кобилата. Дишането и бе учестено, лицето и бе пламнало, очите и блестяха. Беше вдишвала дълбоко мъжкия му аромат, беше се стапяла в топлината на тялото му и потръпвала, усещайки горещата му и твърда мъжественост. „Защо толкова бързаше да се отдели от мен? Защо не ме иска? Защо не ме обича вече?“

Застанали от двете страни на кобилата, те се опитаха да се овладеят. Айла свирна на Рейсър по начин, различен от този, с който сигнализираше на Уини и след като го потупа, почеса и му поприказва, беше отново готова да застане лице с лице срещу Джондалар.

– Искаш ли да му сложиш юздата на главата? – попита го тя, водейки младия жребец към купчина едри кости, които беше забелязала.

– Не знам. Ти какво би направила? – попита той, също овладял се, и започна да се вълнува от предстоящата езда с младия жребец.

– Никога не съм използвала нищо, за да управлявам Уини, освен тялото си, но Рейсър е свикнал да го насочват с юзди. Мисля, че бих ги използвала – заключи тя.

Нахлузиха му хамута. Предугаждайки нещо, той стана по-плашлив и те започнаха да го потупват и милват, за да го успокоят. Струпаха купчинка от няколко мамутски кокала, за да има на какво да стъпи Джондалар, когато яха жребца и след това го доведоха до нея. По предложение на Айла той разтри врата, гърба и краката му, облегна се на него, почеса го и го помилва, за да може младият кон напълно да свикне с него.

– Когато го яхнеш за пръв път, дръж се за врата му. Може да се вдигне на задни крака и да се опита да те хвърли от гърба си. – даде му Айла последни наставления. – Но той вече свикна да носи товар на гърба си по пътя от долината дотук, така че може да не му е трудно да привикне към теб. Дръж повода, за да не падне на земята и да го препъне; аз просто бих го оставила да препуска накъдето иска, докато се измори.

Ще ви следвам с Уини. Готов ли си?

– Струва ми се, че да – отвърна той с напрегната усмивка.

Джондалар стъпи на големите кокали, наведе се над здравето гривесто животно като не преставаше да му говори, докато Айла държеше главата му. После метна внимателно крак през гърба му, намести се и го прегърна през врата. Когато почувства тежестта, тъмният жребец сви уши. Айла го пусна. Той се изправи на задните си крака, изви гръб, опитвайки се да се освободи от товара, но Джондалар се държеше здраво. После, верен на името си, младият кон се впусна в бърз галоп из степта.

Джондалар примижа от силния вятър и усети прилив на върховно въдоушевление. Гледаше как земята лети под него и неравностите и се сливат и не можеше да повярва, че всичко това бе действителност. Той наистина яздеше младия жребец и това бе точно толкова вълнуващо, колкото си го бе представял. Затвори очи и почувства огромната сила на мускулите, които се свиваха и разпусаха под него, обзе го невероятно усещане – сякаш за пръв път в живота си споделяше чудото и създавателната сила на Самата Велика Майка Земя.

Усети, че младият жребец се изморява и като чу тропот на други копита, отвори очи и видя, че до него препуска Уини с Айла на гръб. Джондалар изрази с усмивка удивлението и радостта си и усмивката, с която тя му отговори, накара сърцето му да забие по-бързо. В този миг всичко друго беше без значение. Светът на Джондалар беше само незабравимата езда на гърба на препускащ жребец и красивата до болка усмивка на лицето на жената, която обичаше.

Най-сетне Рейсър намали темпото и спря. Джондалар скочи от коня. Младият жребец остана неподвижен, с глава, увиснала почти до земята, с широко разтворени крака, дишайки запъхтяно, от което страните му се надигаха. Уини се приближи и Айла скочи от нея. Извади няколко парчета мека кожа от раницата, подаде едно на Джондалар, за да разтрие потното животно, а тя направи същото с Уини. Двата изтощени коня се сгушиха един до друг, търсейки упование.

– Айла, докато съм жив, ще помня тази езда – каза Джондалар.

От дълго време не беше чувствал такова облекчение и тя долови възбудата му. Спогледаха се, усмихнаха се, засмяха се, споделяйки радостта от чудесния миг. Без да се замисля, тя посегна да го целуне, той понечи да и отвърне, но внезапно си спомни за Ранек. Джондалар се стегна и свали ръцете и от врата си.

– Не си играй с мен, Айла – каза той с дрезгав от напрежение глас и

я отблъсна.

– Да си играя с теб? – засегна се Айла.

Джондалар затвори очи и стисна зъби, треперейки от напрежението и усилието да се овладее. Сетне, сякаш бент от ледени блокове се отприщи и преля. Сграбчи я, целуна я – силно, до болка, отчаяно. В следващия миг тя се озова на земята, ръцете му бяха под туниката и, късайки шнура, с който беше завързана.

Тя се опита да му помогне, да го развърже вместо него, но той не можеше да чака. Нетърпеливо сграбчи с две ръце горната част на меките и кожени панталони със силата на дълго сдържана страст, която вече не можеше да бъде възпряна. Тя чу как ги разпра по шевовете. Ръцете му трескаво намериха отвора на панталона му, метна се върху нея, обезумял от възбуда и твърдят му, пулсиращ жезъл затърси с пробивни движения.

Тя посегна надолу, за да го насочи, усещайки как възбудата и нараства, като разбра за какво копнее той така отчаяно. Но какво го караше да беснее така? Откъде идваше това негово изгарящо желание? Не виждаше ли, че тя е готова за него? Беше го чакала цяла зима. Не бе имало и един миг, в който да не е била готова за него. Сякаш тялото и още от детинство е било обучено да откликва на неговото желание, на неговия призив, беше достатъчно само той да я пожелае, за да го пожелае и тя. Това бе единственото, което бе чакала. Очите и се изпълниха със сълзи на желание и любов, тя толкова дълго беше чакала той отново да я пожелае.

Със същата сдържана и избликлана страст като неговата, тя се разтвори за него, прие го и му даде това, което той мислеше, че взима от нея. Вълна от удоволствие я заля от дългия му твърд член, който я изпълваше до крайната точка на дълбините и. Той се отдръпна и тя заковня да се върне в нея, да я изпълни отново. Посрещна го, натисна се на топлия му жезъл и усети как трепетното чувство дълбоко в нея нараства. Изви гърба си в дъга, за да усеща движенията му, за да притисне към тялото му мястото на Удоволствието си, за да го поеме отново.

Той извика от невероятния екстаз, който тя предизвикваше у него. Така се чувстваше с нея още от първия път. Те бяха един за друг, пасваха си физически, нейната дълбочина отговаряше на размера на неговия член, сякаш тя беше създадена специално за него, а той – за нея. О, Майко! О, Дони, колко му беше липсвала тя. Колко беше я желал. Колко я обичаше. Той напористо проникваше в нея, усещаше топлията мека ласка на вътрешността и, която го обгръщаше, поемаше, засмукваше,

докато целият му жезъл потъваше в нея.

Обливаха го дълбоки приливи на Удоволствие, чието пулсиране съвпаднаше с движенията му. Той отново и отново връхлиташе, а тя издигаше тялото си към неговото, зажадняла за него, закопняла за него. С див унес и без никакви задръжки, той отново и отново нахлуваше в нея, все по-бързо и по-бързо и тя поемаше всяко негово навлизане, усещайки как напрежението и нараства заедно с неговото, докато най-сетне ги заля върха, гребена на последната вълна Удоволствие.

Той се отпусна върху нея, някъде сред необятните степи, в които се пробуждаше новият живот. След това изведнъж се вкопчи в нея, зарови глава в пазвата и и извика името и.

– Айла, о, моя Айла, моя Айла!

Целуна шията и, целуна устните и, целуна затвореното и око. Сетне спря, също така рязко, както бе започнал. Отдръпна се, надигна се и я погледна.

– Та ти плачеш! Нараних те! О, Велика Майко, какво направих? – възкликна той. Скочи и се вторачи в нея – просната на земята с разкъсани дрехи. – Дони! О, Дони, какво направих? Насилих я. Как можах да извърша такова нещо? С нея, която е познавала само тази болка в началото. А сега и аз го сторих. О, Дони! О, Майко! Как можа да ми позволиш да направя такова нещо!

– Не, Джондалар! – каза Айла, като седна. – Всичко е наред. Не си ме наранил.

Но той не я слушаше. Обърна се, защото не можеше да я погледне в очите и се покри. Не можеше да се обърне. Отдалечи се, разгневен на самия себе си, изпълнен със срам и угризения. Щом не можеше да разчита, че ще се владее и няма да и причинява болка, трябваше да стои настрана от нея и да не и позволява да се доближава до него. „Има право да предпочита Ранек – помисли си той. – Аз не я заслужавам.“ Чу как тя стана и отде при конете. След това чу как приближава към него и усети ръката и на рамото си.

– Джондалар, ти не си...

Той рязко се извъртя.

– Стой настрана от мен! – изръмжа той, изпълнен с гнева на собствената си вина.

Тя се отдръпна. Какво лошо беше сторила?

– Джондалар...? – понечи да каже още нещо тя и направи стъпка към него.

– Стой настрана от мен! Чу ли ме? Ако не се държиш настрана от

мен, може да загубя контрол и отново да те насиля! – Думите му прозвучаха като заплаха.

– Джондалар, ти не си ме насиллил! – възрази тя, но той се обърна и започна да се отдалечава. – Ти не можеш да ме насилиш. Няма момент, в който да не съм готова за теб...

Но той до такава степен бе вгълбен в собствените си терзания и самообвинения, че не я чу.

Продължи да върви по обратния път към Лъвския бивак. Известно време тя не сваляше поглед от него, като се опитваше да подреди обърканите си мисли. После се върна при конете. Хвана поводата на Рейсър и като се вкопчи в щръкналата грива на Уини, яхна кобилата и бързо настигна Джондалар.

– Нали няма да извървиш пеша целия път? – попита тя.

Отначало той не отвърна нищо, дори не обърна глава, за да я погледне. „Ако си мисли, че пак ще яздя зад нея на кобилата...“ – мина му през ум, докато тя се изравняваше с него. С крайчеца на окото си видя, че тя води след себе си младия жребец и най-сетне се обърна към нея.

Взря се в нея с нежност и копнеж. Изглеждаше още по-привлекателна, по-желана и той я обичаше повече от всякога, сега, когато беше сигурен, че е провалил всичко. Тя жадуваше да е до него, да му каже колко чудесно се бе почувствала, какво удовлетворение бе изживяла, колко го обича. Но той бе толкова сърдит, а тя така объркана, че не знаеше какво да каже.

Гледаха се, желяеха се, привличани един от друг, но безмълвният им любовен зов бе заглушен от бурята на неразбирателството и тропота на внушени от народите им предразсъдъци.

– Струва ми се, че е по-добре да яхнеш Рейсър – каза Айла. – Пътят е много дълъг, за да се измине пеша.

„Един много дълъг път“ – помисли си той. А колко път беше извървял от своя дом? Все пак кимна и я последва до една скала край малък поток. Рейсър още не беше свикнал да го яздят. По-добре беше да се отпусне върху него внимателно. Жребецът сви уши, подскочи и пристъпи няколко пъти боязливо, но бързо се успокои и последва майка си, както беше правил много пъти.

Не говореха по време на обратния път и когато пристигнаха, и двамата бяха доволни, че около землянката нямаше хора. Не им беше до празни приказки. Щом спряха, Джондалар скочи и се запъти към главния вход. Обърна се точно когато Айла влизаше в пристройката, чувстввайки, че трябва да каже нещо.

– Ъ-ъ... Айла?

Тя спря и вдигна очи.

– Искам да ти кажа, че наистина няма да забравя този следобед. Имам предвид ездата. Благодаря ти.

– Не на мен, Джондалар, на Рейсър благодари.

– Да, но заслугата не беше само негова.

– Да, и ти имаш заслуга за това.

Той понечи да каже още нещо, но се въздържа, намръщи се, погледна надолу и мина през главния вход.

За миг погледът на Айла остана там, където той бе стоял допреди малко; тя затвори очи и с мъка сподави риданието, което заплашваше да се превърне в порой. Когато се успокои, влезе вътре. Макар че конете бяха пили вода от потоците по пътя, тя им наля още в големите купи, после извади меките кожени парчета и отново започна да разтрива Уини. Сетне просто обви с ръце тялото на кобилата, облегна чело на гривестия врат на старата си приятелка – единствената, когато живееше в долината. Не след дълго Рейсър се приближи плътно до нея и тя се оказа притисната между двата коня като в менгеме, но познатият и натиск и подейства успокояващо.

Мамут видя, че Джондалар влезе през главния вход и чу как Айла вкара конете в пристройката. Обзе го отчетливото усещане, че нещо не е наред. Когато я видя да влиза в Огнището на Мамута, раздърпаният и

вид го наведе на мисълта, че може да е паднала и да се е ударила, но имаше и още нещо. Беше разстроена. Наблюдаваше я от сенките на нара си. Тя се преоблече и той забеляза, че дрехите и са разкъсани. Сигурно се беше случило нещо. Вълчо се втурна вътре, последван от Ридаг и Дануг, които гордо носеха риболовна мрежа с няколко риби в нея. Айла се усмихна и поздрави рибарите, но щом те се запътиха към Лъвското огнище, за да оставят улова си и да получат още поздравления, тя взе вълчето в ръце и го залюля напред-назад. Старецът се разтревожи. Стана и отиде при нара на Айла.

– Иска ми се още веднъж да повторим ритуала на Клана с корена – каза той. – Просто за да се уверя, че правим всичко както трябва.

– Какво? – каза тя и се втренчи в него. – О... щом искаш, Мамут.

Постави Вълчо в кошницата, но той веднага изскочи и се насочи към Лъвското огнище и Ридаг. Хич не му се почиваше.

Тя явно беше потънала дълбоко в някаква мисъл, която я измъчваше. Изглеждаше така, сякаш току-що беше плакала, или всеки момент щеше да се разридае.

– Ти каза – започна той, опитвайки се да я заприказва, надявайки се от това да и олекне, – че Иза ти е обяснила как да приготвяш питието.

– Да.

– И ти е казала как да се подготвиш. Имаш ли всичко, което ти трябва?

– Необходимо е да се пречистя. Не разполагам точно със същите неща, сега е друг сезон, но мога да използвам други, с които да се пречистя.

– Вашият Мог-ър, този Креб, контролираше ли изживяването ти?

Тя се поколеба, но отговори:

– Да.

– Изглежда, че е притежавал голяма сила.

– Неговият тотем беше Пещерната мечка. Тя го избра и му даде сила.

– Участваха ли и други в ритуала с корена?

Айла сведе глава, после кимна утвърдително.

Имаше нещо, което не му бе казала, помисли си Мамут, чудейки се дали е важно.

– Те помагаша ли му в контролирането на ритуала?

– Не. Силата на Креб бе по-голяма от тази на останалите, взети заедно. Знам това, усетих го.

– Как го почувства, Айла? Никога не си ми разказвала. Мислех, че

жените от Клана нямат право да участват в най-сериозните ритуали.

Тя отново сведе поглед.

– Така е – измърмори Айла.

Той повдигна брадичката й.

– Не е ли по-добре да ми разправиш всичко, Айла?

Тя кимна.

– Иза никога не ми беше показвала как става – казваше, че това е твърде свято нещо, за да се хаби за упражнение, но се опита да ми обясни как точно се прави. Когато отидохме на Събирането на Клана, мोगърите не желяеха аз да им приготвям питието. Казаха, че не съм от Клана. Може би имаха право – добави Айла и отново сведе глава. – Но нямаше кой друг да го направи.

„Дали търси разбиране?“ – зачуди се Мамут.

– Мисля, че направих питието твърде силно или в доста голямо количество. Не го допиха. По-късно, след татула и танца на жените, го открих. Бях замаяна и единственото, което ми мина през ума, бяха думите на Иза, че питието е твърде свято, за да се хаби. Затова го изпих. Не си спомням какво е станало после, но въпреки това никога няма да го забравя. По някакъв начин намерих Креб и могърите и той ме отведе до самото начало на спомените. Спомних си как вдишвам топлата вода на морето, ровейки се в глината... Кланът и Другите, и двата народа имаме общ произход, знаеш ли това?

– Не съм изненадан – каза Мамут, мислейки си колко би дал, за да изживее това състояние.

– Но ми стана и страшно, особено преди Креб да ме намери и насочи. И... оттогава... не съм същата. Понякога се плаша от сънищата си. Мисля, че той ме промени.

– Вероятно това е обяснението – поклати глава Мамут. – Чудех се как можеше да правиш толкова много неща, без да си обучена.

– И Креб се промени. Отношенията ни вече не бяха същите и това продължи дълго. С мен той видя нещо, което не беше виждал преди. Причиних му болка, не знам как, но го нараних – каза Айла и сълзите и бликнаха.

Мамут я прегърна и тя тихичко се разплака на рамото му. После сълзите и рукнаха свободно и бурно и тя се разтресе от спомена за по-неотдавнашна мъка. Тъгата и по Креб предизвика сълзите, които беше съдържала, сълзите на нейната скръб, объркване и измъчена любов.

Джондалар наблюдаваше всичко от готварското огнище. Искаше му се да отиде при нея, някак си да се извини и тъкмо обмисляше какво

да каже, когато Мамут я заговори. Когато Джондалар видя, че Айла плаче, той реши, че тя е разправила всичко на стария шаман. Лицето му пламна от срам. Не можеше да спре да мисли за случилото се в степта и колкото повече задълбаваше, толкова по-лошо ставаше. „И след всичко – каза си той, – ти просто се измъкна. Дори не се опита да и помогнеш, дори не се опита да и кажеш колко съжالياваш и колко ужасно се чувстваш.“ Джондалар се ненавиждаше и искаше да се махне, да си събере нещата и да напусне, да не застава лице в лице с Айла и Мамут, или с когото и да било друг, но беше обещал на Мамут, че ще остане до края на Пролетния фестивал. „Мамут сигурно вече си мисли, че съм долен човек“ – терзаеше се той. Можеше ли погаването на едно обещание да пробуди по-силно презрение? Но не само обещанието му го задържаше. Мамут беше казал, че Айла може се окаже в опасно положение, и колкото и да се ненавиждаше, колкото и да искаше да избяга, Джондалар не можеше да остави Айла сама срещу заплахата.

– Сега по-добре ли си? – попита Мамут, когато тя се изправи и избърса очите си.

– Да – отвърна Айла.

– И не си наранена?

Айла се изненада от въпроса му. Как е разбрал?

– Не изобщо не съм, но той мисли, че ми е причинил болка. Само да можех да го разбера – рече тя и сълзите и едва не рукнаха отново. След това се опита да се усмихне. Когато живееш в Клана, не плачеш толкова. Това ги притесняваше. Иза смяташе, че имам слаби очи, защото се навлажняваха, когато бях тъжна и все ги цереше с един специален лек, когато плачех. Чудех се дали само аз съм така или и останалите Други имат течачи очи.

– Сега вече знаеш – усмихна се Мамут. – Сълзите са ни дадени, за да облекчават мъката. Животът не винаги е лесен.

– Креб често казваше, че не е лесно да се живее със силен тотем. Пещерният Лъв ми дава мощна закрила, но ме подлага и на трудни изпитания. Винаги съм се учила от тях, и винаги съм му била признателна, но това не е никак лесно.

– Но е необходимо, струва ми се. Ти си избрана за специална цел.

– Защо аз, Мамут? – изплака Айла. – Аз не искам да съм специална. Просто искам да съм жена, да си намеря стопанин, да имам деца като всички други жени.

– Ти трябва да бъдеш това, за което си създадена, Айла. Това е твоята съдба, твоето предопределение. Ако не си била способна за това,

нямало е да бъдеш избрана. Вероятно се касае за нещо, което може да бъде извършено само от жена. Но недей унива, мило дете. В живота ти няма да има само изпитания и проверки. Ще има и много щастие. Може би не всичко ще стане така, както ти го искаш, или както мислиш, че би трябвало да бъде.

– Мамут, сега тотемът на Джондалар също е Пещерният лъв. Той е бил белязан и избран също като мен. – Ръцете и несъзнателно се протегнаха към белезите на крака и, но те бяха покрити с чорапите и. – Мислех, че той е избран за мен, защото жена с мощен тотем трябва да има мъж с мощен тотем. А сега вече не знам. Мислиш ли, че ще ми стане стопанин?

– Това се решава от Майката и независимо от твоите действия, решението и не може да се промени. Но ако е бил избран, то за това е имало някаква причина.

Ранек знаеше, че Айла е отишла на езда с Джондалар. Самият той също отиде за риба заедно с други хора, но през целия ден се опасяваше, че високият, хубав мъж може отново да я спечели. Облечен с одеждите на Дарнев, Джондалар се открояваше като фигура и ваятелят, с неговата добре развита естетическа чувствителност, добре осъзнаваше неоспоримите качества на госта, особено привлекателни за жените. Ранек отиде с облекчение, когато видя, че още са разделени и изглеждат все така чужди, но когато я покани в постелята си, тя каза, че е уморена. Той се усмихна и и каза да си почине, като остана доволен от това, че тя поне си легна да спи сама, след като не възнамеряваше да сподели леглото му.

Когато се гуши в постелята си, Айла не беше толкова изморена, колкото емоционално изхабена, и остана будна дълго време, размишлявайки. Беше доволна, че Ранек отсъстваше от землянката при завръщането им с Джондалар и му бе признателна, че не се разсърди заради отказа и – тя все още очакваше върху и да се изсипят гняв и наказание за това, че се осмелява да проявява неподчинение. Но Ранек не беше непреклонен и разбирането, което прояви, едва не я накара да промени решението си.

Тя се опита да направи разбор на случилото се и даже на своето отношение към него. Защо Джондалар я облада, след като не я иска? И защо беше толкова груб с нея? Беше почти като Брод. Тогава защо тя бе така готова за Джондалар? Когато Брод я насили, това бе мъчително изпитание. Дали това бе проява на любов? Дали изпита Удоволствия,

защото го обича? Но и Ранек я караше да изпитва Удоволствия, а тя не го обичаше, или го обичаше?

Може би до известна степен го обичаше, но не беше същото. Нетърпението на Джондалар наподобяваше преживяното с Брод, но не беше същото. Той беше груб и възбуден, но не я насили. Тя усещаше разликата. Брод искаше единствено да я нарани и да я принуди да му се отдаде. Джондалар я желаше и тя бе откликнала от дълбините на душата си, с всяка частица на съществуването си и се бе почувствала задоволена и изпълнена с хармония. Не би имала това усещане, ако той я беше наранил. А той щеше ли да я насили, ако тя не го бе пожелала? „Не – помисли си тя, – нямаше да го направи.“ Беше убедена, че ако му се бе противопоставила, ако го бе отблъснала, той щеше да спре. Но тя не се възпротиви, прие го с готовност, искаше го и той трябва да го е почувствал. Той я желаше, но дали я обичаше? Това, че просто искаше да сподели Удоволствия с нея, още не означаваше, я обича. Може би любовта прави Удоволствията по-приятни, но възможно е едното да съществува без другото. Ранек и бе показал, че е така. Ранек я обичаше, тя не се съмняваше в това. Той искаше да се събере с нея, да живее с нея, искаше деца от нея. Джондалар никога не бе и предлагал да се съберат, никога не бе споменал, че иска нейните деца.

Макар че някога я обичаше. Може би тя беше изживяла Удоволствия, защото го обичаше, дори той да не я обичаше повече. Но той още я желаше, облада я. Защо беше толкова студен след това? Защо отново я отблъсна? Защо бе престанал да я обича? Преди мислеше, че го познава добре. Сега изобщо не го разбираше. Обърна се на другата страна и се сви на кълбо, отново си поплака тихичко, от желание Джондалар отново да я обикне.

– Добре, че се сетих да покая Джондалар с нас на първия лов за мамути – сподели Талут с Нези, когато се оттеглиха в Лъвското огнище. – Беше толкова зает с майсторенето на онова копие цяла нощ, че май наистина му се иска да дойде.

Нези го погледна, вдигна вежда и поклати глава.

– Ловът на мамути е най-малкото нещо, което го вълнува в момента – каза тя, след това загърна с кожа русата главица на спящата си най-малка дъщеря и се усмихна с нежност при вида на момичешко-женските форми на най-голямата си щерка, сгушена до сестричката си. – Ще трябва да мислим за отделно място за Лати следващата зима, ще стане жена, но на Ръги ще и липсва.

Талут хвърли поглед назад и видя как гостът отупва дрехите си от парченца кремък, опитвайки се същевременно да зърне Айла през междинните огнища. Като не я видя, Джондалар се загледа в Лисичето огнище. Талут обърна глава и съзря Ранек, който си лягаше сам, но и той не преставаше да хвърля погледи към нара на Айла. „Изглежда, че Нези е права“ – помисли си Талут.

Джондалар не си легна, докато и последният човек не напусна готварското огнище. Обработваше дълго кремъчно острие, което щеше да набучи на здрав прът, както правеше Уимез – учеше се да изработва копие за лов на мамути, копирайки едно от оръжията на Мамутоите. В онзи дял от съзнанието му, който непрестанно долавяше нюансите в неговия занаят, вече се бяха оформили идеи за възможни усъвършенствания, или поне интересни експерименти, но самата работа беше обичаен процес за него и не изискваше особено съсредоточаване, което беше добре. Така можеше да мисли за всичко друго, но не и за Айла и използваше работата си като начин да избегне общуване и разговори и да остане насаме с мислите си.

Бе почувствал огромно облекчение, когато малко преди това бе видял, че тя си ляга сама; едва ли щеше да понесе да я зърне в леглото на Ранек. Джондалар внимателно сгъна новите си дрехи, после се пхна в нови спални кожи, които бяха разстлани върху стария му пътнически вързоп. Постави ръце зад тила си и втренчи поглед във втръсналия му таван на готварското огнище. Много нощи беше стоял буден, без да сваля очи от него. Още изпитваше болезнени терзания и срам, но тази нощ не усещаше изгарящата болка на нуждата и колкото и да се ненавиждаше за това, той си припомни Удоволствието от следобеда. Размисли върху него, внимателно разлишвайки всеки негов миг, оглеждайки в съзнанието си всяка негова подробност, бавно изживявайки насладата от това, което тогава бе сторил, без да се замисля.

Сега се чувстваше по-спокоен, отколкото когато и да било от осияването на Айла насам и в полусън се отдаде на мечтания и блянове. Дали си беше въобразил, че наистина го желае? Изглежда че така е станало; не е възможно да е копняла за него. Дали наистина бе откликнала с толкова чувство? Действително ли тялото и се стремеше към неговото, сякаш го желаше не по-малко, отколкото той нея? Усети пулсиране в слабините си и отново си я представи, как я изпълва, как дълбоката и топлина го обгръща отвсякъде. Но сега нуждата беше по-слаба – по-скоро остатъчна топлина, отколкото преследваща, хапеща болка, съчетание от потиснато желание, силна любов и изгаряща ревност. Сети се как и

доставяше Наслада – много обичаше да го прави – и се надигна, за да отиде при нея отново. Едва след като отметна завивките и седна, поддал се на порива, роден от интимните му мечтания, върху него се стовариха последствията от следобода. Не можеше да отиде в леглото и. Никога. Никога вече нямаше да може да я докосне. Беше я изгубил. Вече не ставаше въпрос за избор. Беше унищожил всичките си шансове да бъде предпочетен от нея. Беше я обладал със сила, против волята и. Седнал на спалните си кожи, с крака върху рогозката на пода и с лакти, облегнати на коленете, той подпираше отпуснатата си глава, усещайки болката на срама. Тялото му се разтрисаше от безмълвните вълни на отвращението. От всичките позорни неща, които бе извършил през живота си, това противоестествено деяние бе далеч най-отвратителното.

Нямаше нищо по-уродливо – дори раждането на дете от смесени духове или жената, която го раждаше – от това един мъж да обладае жена против волята и. Великата Земя Майка го заклеяваше и забраняваше. Човек просто трябваше да наблюдава животните, които са Нейно творение, за да види колко противоестествено е това. Нямаше мъжкар, който да обладава женска против волята и.

По време на любовния си период елените се биеха помежду си за привилегията да доставят Наслада на сърните, но когато еленът се опиташе да се качи на женската, достатъчно бе тя просто да се отдалечи, ако не го желаше. Той можеше да опитва много пъти, но тя трябваше да му позволи да го направи, да застане неподвижна. Той не можеше да я насили. Така бе с всички животни. Вълчицата или лъвицата сама канеше избраница си. Тя се отриваше в него, пускаше изкушаващия си мирис пред носа му и отместваше опашка, когато той се качваше върху и, но яростно се нахвърляше върху всеки мъжкар, който се опиташе да я обладае против волята и. Той плащаше скъпо за дързостта си. Мъжкарят можеше да настоява колкото си иска, но изборът винаги принадлежеше на женската. Така беше отредила Майката. Само мъжът прави опити да насили жената и тогава той е един противоестествен, отвратителен представител на мъжкия пол сред хората.

Тези, които служеха на Майката, често казваха на Джондалар, че той е предпочитан от Великата Земя Майка и всички жени го знаеха. Никоя не можеше да му откаже, дори Самата Майка. Това беше неговият дар. Но днес дори Дони би му обърнала гръб. Той не беше помолил нито Дони, нито Айла, нито която и да било. Беше я насиллил, беше я обладал против волята и.

Сред народа на Джондалар всеки мъж, който се отдадеше на такава

перверзия, биваше обречен на отчуждение – дори нещо по-лошо. В годините, когото съзряваше като мъж, сред младежите се носеха приказки за болезнено лишаване от мъжественост. И макар че самият той не познаваше такъв човек, считаше, че това е справедливо наказание. Сега сам трябваше да бъде наказан. Къде му е бил умът? Как е могъл да направи такава нещo?

„А ти се тревожеше, че няма да я приемат – каза си той. – Боеше се, че ще я отхвърлят и не беше сигурен как ще го понесеш. А сега кого ще отблъснат? Какво биха помисли за теб, ако научеха за случилото се? Особено след... онова, което стана по-рано. Сега дори Даланар не би те приел. Би те изхвърлил от огнището си, би те прогонил и би се отказал от всички връзки с теб. Золената би била отвратена. Мартона...“ – не смееше да си представи как би се почувствала майка му.

Айла бе разговаряла с Мамут. Сигурно му бе разказала за случилото се, затова плачеше. Отпусна глава на коленете си и я покри с ръце. Каквото и да стореха с него, заслужаваше си го. Сега известно време свит, представяйки си страшните наказания, които биха му наложили. Дори му се искаше да му сторят нещо ужасно, за да се освободи от тежестта на притискащата го вина.

Но в крайна сметка разумът надделя. Осъзна, че никой не му беше споменал нищо за случилото се цялата вечер. Мамут дори бе разговарял с него за Пролетния фестивал и изобщо не бе повдигнал въпрос за другото. „Но тогава защо беше плакала тя? Може би заради случилото се, но без да каже нищо.“ Вдигна глава и погледна през тъмните огнища в нейната посока. „Възможно ли е това? От всички тя има най-голямо право да иска възмездие. Онзи брутален плоскоглавец вече се е погрижил тя да изживее достатъчно насилствени противоестествени актове... Но какво право има да говори лоши неща онзи мъж? Да не би самият той да е по-добър?“

И все пак, тя не бе казала нищо. Не го бе заклеила, не бе поискала да бъде наказан. Тя бе прекалено добра за него. Той не я заслужаваше. Правилно бе тя и Ранек да обявят своето Обещание, мислеше си Джондалар. Още в момента, в който тази мисъл проблесна в съзнанието му, Джондалар усети как стомахът му се сви болезнено, и разбра, че това щеше да бъде неговото наказание. Дони му беше дала онова, което желаше най-много. Беше му намерила единствената жена, която можеше да обича, но той не можа да я приеме. И ето че сега я бе загубил. Вината беше негова, той щеше да понесе наказанието си, но не, без да скърби.

Откакто се помнеше, Джондалар винаги бе полагал усилия да се владее. Другите мъже проявяваха емоции – смееха се, ядосваха се, плачеха – и го правеха много по-лесно от него, а той най-често се бе съпротивлявал на сълзите. От времето, когато бе прокуден и бе погубил нежния си, доверчив младежки дух в цяла нощ плач за загубения дом и семейство, беше плакал само веднъж – в прегръдките на Айла, за, загиналия си брат. Но ето че тази нощ той още веднъж даде израз на мъката си. В тъмната земянка на един народ, който живееше на една година път от собствения му дом, той тихо се разплака, от очите му рухнаха неударими сълзи за загубата, която така болезнено чувстваше. Загубата на жената, която обичаше.

Дългоочакваният Пролетен фестивал беше както празник на настъпващата нова година, така и благодарствен молебен. Празнуван не в началото, а в кулминацията на сезона, когато всичко се бе раззеленило и можеха да се съберат първите пъпки и филизи, той бележеше началото на годишния цикъл за Мамутоите. Те приветстваха зеленината, покриваща земята, с буйно веселие и неизказано облекчение, което можеше да се разбере само от тези, които живееха на границата на оцеляването, защото тя гарантираше живота както на тях, така и на животните, с които делиа земята.

През най-дълбоките и най-студени нощи на суровата ледникова зима, – когато сякаш самият въздух замръзваше, дори в душите на най-силно вярващите можеше да се прокрадне съмнение, че топлината и животът отново ще се върнат. В такива моменти, когато нямаше нищо подалечно от пролетта, спомените и разказите за предишни Пролетни фестивали спомагаха за преодоляването на дълбоко вкоренените стракове и възвръщаха надеждата, че цикълът на сезоните на Земята Майка наистина ще продължи своя ход. Това превръщаше всеки Пролетен фестивал във възможно най-вълнуващото и запомнящо се събитие.

На голямото Пролетно пиршество не можеше да се яде нищо, останало от предишната година. Дни наред отделни хора и групички ходеха за риба, на лов, залагаха капани и събираха растения. Джондалар добре развъртя копнехвъргача си и беше доволен, че успя да допринесе за пиршеството като съвсем сам уби бизон, при това бременна женска, макар и измършавяла. Всяко съестно растение, което намираха, влизаше в употреба. Реси от бреза и върба; млади стъбла от папрат, както и старите им коренища, които можеха да се опекаат, обелят и стрият на брашно; сочната вътрешна кора от бор и бреза, подсладена от новия сок, няколко

виолетово черни боровинки с твърди семенца, пораснали до малките розови цветчета на плодоносния нисък храсталак; а от закътаните местности, които са били покрити със сняг – замръзнали и разтопили се яркочервени и сладки глогинки, останали непокътнати, заедно с тъмните, напомнящи кожа листа, растящи на кичури по ниските клони.

Пъпки, кълнове, грудки, корени, листа, всякакви цветове; земята предлагаше изобилие от вкусна прясна храна. Като зеленчук се използваха кълновете и шушулките на млечока, а цветът му, натежал от гъст нектар, се използваше за подслаждане. Пресните зелени листа на детелината, щира, копривата, лековития корнеплод, глухарчето и дивата мапуля се готвеха или консумираха сурови; търсеха стъбла от дива паламида и особено сладките им коренища. Любим деликатес бяха луковичите на лилията, както и хвощови и папурени стръкове. Сладките, ароматни корени на женското биле се ядяха сурови или печени в пепел. Някои растения се събираха за основни ястия, други – само заради аромата, който придаваха, а много се използваха за чайове. Айла познаваше лековитите качества на повечето от тях и също си събра известно количество за своите цели.

По каменистите склонове беряха тънките, обли филизи на дивия лук, а в сухите голи местности намираха малките листа на киселеца. В мочурищата край реката откриваха подбел. Леко соленият му вкус го правеше подходящ за подправка, но Айла си събра от него и за лек против кашлица и задух. Събираха зеления чесън за апетит и подправка, както и киселия плод на смриката, лютивите луковичи на оранжевия крем, а също и ароматен босилек, градински чай, машерка, джоджен, липа, която растеше като полегнал храсталак, и много други различни билки и пресни растения. Някои щяха да бъдат изсушени и складирани, други щяха да бъдат използвани за гарнитура на прясно уловената риба и различните видове месо, донесени за пиршеството.

Рибата беше в изобилие и беше предпочитана храна по това време на годината, тъй като повечето животни бяха още слаби от зимното гладуване. Но в пиршеството винаги се включваше и прясно месо, трябваше да има поне едно, символично, младо животно, родено през пролетта – тази година това бе крехкото малко бизонче. Това, че бе възможно да се приготви пиршество само от пресните дарове на земята, означаваше, че Земята Майка отново предлага щедростта си, че Тя ще продължи да осигурява прехраната на Своите деца.

С търсенето и събирането на храна за пиршеството, очакването на Пролетния фестивал нарастваше с всеки изминат ден. Дори конете го

усещаха. Айла забеляза, че те са неспокойни. Сутринта ги изведе навън, настрани от землянката, за да ги разчеше и срещне. Тази дейност имаше отпускащ ефект както за тях, така и за нея, а освен това и даваше възможност да остане насаме със себе си. Знаеше, че днес трябва да отговори на Ранек. Утре бе Пролетният фестивал.

Вълчо се беше свил наблизко и я наблюдаваше. Подуши въздуха, вдигна глава и се озърна. Потупа с опашка по земята, за да покаже, че идва някой приятел. Айла се обърна, лицето и пламна и сърцето и се разгуптя.

– Айла, надявах се да те намеря сама и бих искал да поговоря с теб, ако нямаш нищо против – каза Джондалар със странно тих глас.

– Не, нямам нищо против – отвърна тя.

Беше се избръснал, светлата му коса беше изпъната назад и завързана на тила му, беше облечен с един кат от новите дрехи, подарени му от Тюли. Той и изглеждаше много добре – Диджи използваше думата „красив“ – едва не накара дъха и да спре и тя си глътна езика. Но освен външния му вид, имаше още нещо, което развълнува Айла. Дори и в старите дрехи, харизани му от Талут, той и се виждаше много хубав. Присъствието му изпълни пространството почти осезаемо, сякаш той бе жив въглен, който я топлеше, макар че стояха на разстояние един от друг. Това бе топлина, различна от горещината на огъня, но по-обемна, по-изпълваща и на Айла и се прииска да се докосне до нея, до болка желаше да усети как я обгръща и се люшна към нея. Но нещо в погледа му я накара да се въздържи, нещо неизразимо тъжно, което не бе виждала в очите му преди. Тя стоеше безмълвно и чакаше той да проговори.

Джондалар затвори очи за миг, събирайки мислите си, като не знаеше как точно да започне.

– Спомняш ли си, как веднъж, докато бяхме заедно в твоята долина, още преди да се научиш да говориш добре, искаше да ми кажеш нещо важно, но не знаеше думите, с които да го изразиш? Започна да ми говориш със знаци – спомням си, че движенията ти бяха много красиви, почти като танц.

Тя много добре помнеше всичко. Тогава се опитваше да сподели с него това, което би желала да му каже и сега: какво изпитва към него, как той я изпълва с чувство, за което тя още не може да намери думи. Не беше достатъчно само да каже, че го обича.

– Не съм сигурен, че има думи, с които мога да изразя това, което трябва. „Извинявай“ е просто звук, който излиза от устата ми, а не знам какво още и как да го кажа. Съжалявам, Айла, и то много, повече,

отколкото мога да изразя с думи. Нямах никакво право да те насилвам, но станалото не може да се поправи. Мога само да заявя, че това повече няма да се повтори. Скоро си заминавам, веднага щом Талут прецени, че е безопасно да се пътува. Тук е твоят дом. Хората тук държат на теб... обичат те. Ти си Айла от Мамутоите. Аз съм Джондалар от Зеландониите. Време е да си вървя при своите.

Айла стоеше безмълвна. Сведе очи, опитвайки се да прикрие сълзите, които не можеше да сдържи, после се обърна и започна да разтрива Уини, тъй като не беше в състояние да погледне Джондалар. Той си заминаваше. Връщаше се при своите без да я покани да тръгне с него. Не я искаше. Не я обичаше. Преглътна риданията си и прекара четката по тялото на коня. Откакто бе напуснала Клана, никога не и се бе налагало да полага такива усилия, за да сдържи сълзите си, никога не се бе борил така, за да ги прикрие.

Джондалар стоеше, вперил поглед в гърба и. „Все и е едно – помисли той. – Трябваше отдавна да си тръгна.“ Беше му обърнала гръб; искаше му се да се завърти и да я остави с конете и, но безмълвният език на движения и привлече вниманието му и той долови посланието, което не можеше да изкаже с думи. Беше само едно усещане, че нещо не е наред, но то го накара да остане.

– Айла...?

– Да – отговори тя, като продължаваше да стои с гръб към него и се стараеше да контролира треперещия си глас.

– Мога ли... да направя нещо, преди да замина?

Тя не отвърна веднага. Щеше и се да каже нещо, което да го накара да промени решението си и отчаяно се мъчеше да измисли начин да го приближи към себе си, да подсили ангажираността му. Конете, той харесваше Рейсър. Обичаше да го язди.

– Да, има – най-сетне рече тя, като полагаше усилия гласът и да прозвучи естествено.

Докато тя мълчеше, той се бе обърнал да си върви, но сега бързо се извърна към нея.

– Би могъл да ми помогнеш да обучим Рейсър... докато си тук. Не разполагам с достатъчно време да го извеждам всеки път, когато трябва. – Тя се осмели да се обърне и да застане с лице към него.

Дали си въобразяваше, че тя е бледа и трепери?

– Не знам още колко време ще съм тук – каза той, – но ще направя каквото мога.

Понечи да каже още нещо, искаше да и каже, че я обича и че си

заминава, защото тя заслужава нещо по-добро. Заслужава някой, който ще я обича всеотдайно, някой като Ранек. Той сведе очи, докато търсеше подходящи думи.

Айла се боеше, че няма да може да съдържи сълзите си дълго. Обърна се към кобилата и отново започна да я реше, после пусна четката, яхна я и се понесе. Изненадан, Джондалар вдигна очи, отдръпна се няколко крачки назад и се загледа подир Айла и кобилата, галопираща нагоре по склона, следвана от Рейсър и вълчето. Остана така дълго след като се бяха изгубили от погледа му, после бавно се отправи към землянката.

В нощта преди Пролетния фестивал очакването и напрежението се бяха повишили до такава степен, че никой не може да заспи. И децата, и възрастните си легнаха късно. Лати беше в състояние на особено силна възбуда, нетърпелива в един момент и неспокойна в следващия, обзета от вълнение заради кратката церемония на пубертета, по време, на която щеше да бъде обявена готовността и да започне подготовка за Празника на женствеността, който щеше да се състои на Лятната среща.

Макар че беше достигнала физическа зрялост, обявяването и за жена не можеше да бъде завършено без церемонията, която щеше да достигне своя връх през Първата нощ на Удоволствията, когато един мъж щеше да я отвори, за да може тя да приеме в себе си оплодяващите духове, обединявани от Майката. Едва когато станеше възможно да бъде майка, тя щеше да се счита за жена във всички отношения и тогава щеше да е на разположение за създаване на огнище и за свързване с мъж, с когото щеше да влезе в съюз. До тогава щеше да се намира в състояние на преход – нито дете, нито жена, когато щеше да узнае много неща за женствеността, майчинството и мъжете, благодарение на по-възрастните жени и Тези, които служат на Майката.

Мъжете, с изключение на Мамут, бяха изгонени от Огнището на Мамута. Там се събраха всички жени, докато Лати биваше инструктирана за церемонията следващата вечер, за да окажат морална подкрепа, съдействие и дадат полезни напътствия на неопитната жена. Макар че присъстваше там като по-възрастна представителка на женския пол, Айла научаваше не по-малко от довчерашното момиче.

– Лати, утре вечер нямаш кой знае какви задължения – обясняваше и Мамут. – По-нататък ще трябва да научиш повече неща, а утрешната церемония е само за да уведомим хората. Талут ще направи съобщението, после аз ще ти дам мутата. Съхранявай я на сигурно място, докато станеш готова да си създадеш собствено огнище.

Седнала пред стария човек, Лати кимаше, чувствайки се неловко,

но и беше приятно, че и отделят толкова внимание.

– Нали разбираш, че след утрешния ден не бива да оставаш насаме с мъж, докато не станеш изцяло жена. – каза Мамут.

– Дори с Дануг или Друез? – попита Лати.

– Дори и с тях – отговори Мамут.

Старият шаман и обясни, че по време на този преходен период, когато и липсва защитата както на духовете, които я пазят през детството, така и на пълната сила на женствеността, се счита, че тя е много податлива на лоши влияния. От нея ще се изисква да се движи през цялото време под зоркото око на някоя жена и не бива да остава насаме дори с брат си или братовчед си.

– Ами Брайнан? Или Ридаг? – попита младата жена.

– Те са още деца – отговори Мамут. – Децата винаги са безопасни.

Около тях винаги има духове-пазители. Затова сега ти е нужна защита. Твоите духове-пазители те напускат, отстъпвайки мястото си на силата на живота, – силата, на Майката, да влезе.

– Но Талут или Уимез не могат да ми навредят. Защо да не мога да разговарям с тях насаме?

– Мъжките духове се привличат от силата на живота точно така, както ти самата ще привличаш мъжете от сега нататък. Някои мъжки духове са ревниви към силата на Майката. Може да се опитат да ти я отнемат през този период, в който ти си уязвима. Не могат да я използват за създаване на живот, но тя е много мощна сила. Ако липсва съответната защита, даден мъжки дух може да нахлуе, и дори да не открадне твоята сила на живота, може да я увреди или да я обезсили. Тогава никога няма да можеш да имаш деца, а желанията ти могат да станат мъжки и да искаш да споделяш Удоволствия с други жени.

Лати отвори широко очи. Не знаеше, че е толкова опасно.

– Ще внимавам, няма да пускам наблизко никакъв мъжки дух, но... Мамут...

– Да, Лати, какво има?

– Ами ти, Мамут? Ти си мъж.

Няколко жени се изкикотиха и Лати се изчерви. Може би въпросът и беше глупав.

– И аз бих задала същия въпрос – забеляза Айла. Лати я погледна с благодарност.

– Въпросът е уместен – каза Мамут. – Да, аз съм мъж, но същевременно Служа на Нея. Вероятно е безопасно да разговарям с мен по всяко време и, разбира се, при определени ритуали, когато аз действам като

Човек, който Служи, ще трябва да разговаряш с мен насаме, Лати. Но мисля, че би било добре да не ме посещаваш просто така, на приказки, освен когато не те придружава друга жена.

Лати кимна със сериозно изражение – започваше да осъзнава отговорността за създаването на нови взаимоотношения с хора, които бе познавала и обичала през целия си живот.

– Какво става, когато мъжки дух открадне силата на живота? – попита Айла, силно заинтригувана от тези интересни вярвания на Мамутоите, които, макар че донякъде наподобяваха традициите на Клана, бяха съвсем различни от тях.

– Тогава се появява мощен шаман – каза Тюли.

– Или зъл – обади се Крози.

– Мамут, вярно ли е това? – попита Айла.

Лати изглеждаше изненадана и озадачена; дори Диджи, Трони и Фрали се обърнаха към Мамут с любопитство.

Старецът събра мислите си като се опитваше внимателно да формулира отговора си.

– Ние сме просто Нейни деца – започна той. – За нас е трудно да разберем защо Мут, Великата Майка, избира някои от нас за специални цели. Знаем само, че Тя си има причини. Може би има моменти, когато Тя се нуждае от човек с изключителна сила. Някои хора могат да се родят с определени дарби. Други могат да бъдат избрани по-късно, но няма такъв, който да е избран без Нейно знание.

Няколко чифта очи се насочиха към Айла, като се опитваха да го сторят дискретно.

– Тя е Майката на всичко – продължи Мамут. – Никой не може да Я опознае напълно, във всичките И лица. Затова лицето на Майката липсва на фигурите, които Я изобразяват. – Мамут се обърна към най-старата жена в бивака. – Крози, какво е злото?

– Злото е злонамерена вреда. Злото е смъртта – отговори убедено старата жена.

– Майката е всичко, Крози. Лицето на Майката е раждането на пролетта, изобилието на лятото, но и малката смърт на зимата. Нейна е силата на живота, но другото лице на живота е смъртта. А какво друго е смъртта, ако не връщане към Нея за прераждане? Зло ли е смъртта? Без смъртта не може да има живот. Злонамерена вреда ли е смъртта? Може би, но дори и тези, които правят зло, го правят движени от Нейните съображения. Злото е сила, която Тя контролира, средство за изпълнение на Нейните цели; то е само едно непознато лице на Майката.

– Но какво става, когато мъжка сила открадне силата на живота от една жена? – попита Лати.

Не я интересуваха разни, философии, просто искаше да разбере какво става на практика.

Мамут я погледна замислено. Тя беше вече почти жена и имаше право да го знае.

– Тогава жената ще умре, Лати.

Момичето потрепери.

– Дори и да бъде открадната. Може да и остане малко, достатъчно, за да зачене нов живот. Силата на живота, която е в жената, е толкова мощна, че тя не може да знае дали е открадната, докато не роди. Когато една жена умре при раждане, това става, защото мъжки дух е откраднал силата на живота от нея, преди да е била отворена. Затова не е здравословно да се чака твърде дълго церемонията за обявяване на Женствеността. Ако Майката те бе подготвила миналата есен, щях да говоря с Нези да уредим събиране на няколко бивака за извършване на церемония, за да не посрещнеш зимата без защита, независимо, че това щеше да те лиши от вълнението, свързано с празненството на Лятното събиране.

– Радвам се, че няма да се лиша от него, но... – Лати направи пауза, все още загрижена повече за силата на живота, отколкото за празненството, – такава жена винаги ли умира?

– Не, понякога се бори, за да запази силата на живота и ако тя е мощна, може не само да я запази, но да задържи и мъжката сила или част от нея. Тогава тя съчетава мощта и на двете в едно тяло.

– И такива жени стават силни шамани – предположи Тюли.

Мамут кимна.

– Да, често се получава така. За да се научат да използват както мъжката, така и женската сила, мнозина се обръщат към Огнището на Мамута за напътствия, и много от тях биват призовани да и Служат. Често те са много добри Лечители или Пътешественици из скрития свят на Майката.

– Ами мъжкия дух, кой открадва силата на живота? – попита Фрали, вдигайки новороденото си на рамо, потупвайки го нежно. Знаеше, че майка и искаше да зададе този въпрос.

– Точно той е злият дух – каза Крози.

– Не – каза Мамут, клатейки глава. – Това не е вярно. Мъжката сила просто се привлича от женската сила на живота. Тя не може да и се противопостави, мъжете обикновено не знаят, че тяхната мъжка сила е

взела силата на живота на млада жена, докато не открият, че не ги привличат младите жени, а предпочитат компанията на други мъже. Тогава младите мъже са уязвими. Не искат да бъдат различни, не искат никой да знае, че техният мъжки дух е навредил на някоя жена. Често изпитват силен срам и вместо да дойдат в Огнището на Мамута, те се опитват да го скрият.

– Но някои от тях са зли и притежават голяма сила – каза Крози. – Сила, която може да унищожи цял бивак.

– Силата на мъж и на жена в едно тяло е нещо много мощно. Ако не е направлявана, тя може да стане извратена и злонамерена, може да пожелае да причини болест или нещастие, дори смърт. Дори и без да притежава такава сила, когато едно лице желае нещастие на друго, то може да го причини. А с нея резултатите са почти неизбежни, но при правилно насочване един мъж с две лица може да стане толкова силен шаман, колкото една жена с две лица и по-безопасно е такава сила да се използва само за добро.

– Ами ако такъв човек не иска да стане шаман? – попита Айла.

Може и да се е родила със своите „дарби“, но не можеше да се отърве от чувството, че я принуждават да върши нещо, което не беше сигурна, че желае.

– Не е длъжен да става шаман – отговори Мамут. – Но за него е по-лесно да намери сродни души, такива като него, измежду Тези, който служат на Майката.

– Спомняш ли си онези пътешественици Сънге, които срещнахме преди много години, Мамут? – попита Нези.

– Тогава аз бях млада, нямаше ли някакво объркване около едно от техните огнища?

– Да, като го спомена и си спомних. Тъкмо се връщахме от Лятната среща, пътувахме заедно с няколко други бивака, когато ги срещнахме. Никой не знаеше какво точно да очаква, имаше някои случаи на нападения, но накрая наклadoxме огън на приятелството с тях. Някои жени-Мамутои се разтревожиха, защото един мъж Сънге искаше да се присъедини към тях в тяхното „майчино място“. Дълго трябваше да ни обясняват, докато разберем, че огнището, което според нас се състоеше от една жена и двамата и партньори, фактически се състоеше от един мъж и двама негови партньори, само че единият бе жена, а другият – мъж. Останалите Сънге говореха за него като за жена. Той беше с брада, но облечен в женски дрехи и макар че нямаше гърди, беше „майка“ на едно от децата. Наистина се държеше като майка на детето. Не си спомням

добре дали детето му е било дадено от жената от това огнище, или от друга жена, но ми казаха, че е изпитал всички симптоми на бременност, както и болките на раждането.

– Сигурно много е искал да бъде жена – заключи Нези.

– Може и да не е откраднал силата на живота на никоя жена. Може би се е родил в погрешно тяло. И това се случва.

– Но имал ли е коремни болки при всеки лунарен месец? – попита Диджи. – Така може да се провери дали е жена. Всички се засмяха.

– Диджи, ти имаш ли коремни болки при всеки лунарен месец? Мога да ти дам нещо против тях, ако искаш – каза Айла.

– Следващият път може да ти поискам.

– След като родиш, ще ти попреминат, Диджи – каза и Трони.

– А когато износваш бебето, няма да ти трябват попиващи превръзки и няма да се чудиш къде да ги изхвърляш – каза Фрали. – Но с нетърпение очакваш появата на новороденото – добави тя като се усмихна на спящата си малка, но здрава дъщеричка, избърсвайки струйка мляко от ъгълчето на устата и. Изведнъж тя вдигна изпълнени с любопитство очи към Айла.

– Ти какво използваше, когато беше... по-млада?

– Меки кожени ивици. Много са добри, особено, ако ти се налага да пътуваш, но понякога ги нагъвах или ги натъпквах с муфлонова вълна или козина, даже пух. Понякога с мек пух от растения. Никога по-рано не съм опитвала с мамутски тор, но и той върши работа.

Мамут имаше способността да не натрапва присъствието си и да остава в сянка, когато пожелае, така че жените го забравиха и разговаряха свободно, макар че не биха го сторили, ако при тях имаше друг мъж. Но Айла усещаше присъствието му и виждаше как той внимателно ги наблюдава. Най-сетне, когато разговорът позатихна, той отново се обърна към Лати.

– Скоро ще настъпи моментът, в който ще поискаш да си намериш място, от което да общуваш лично с Мут. Обърни внимание на сънищата си. Те ще ти помогнат да си намериш подходящо кътче. Преди да посетиш личния си олтар, трябва да постиш, за да се пречистиш, винаги да отдаваш почит на четирите посоки, на скрития свят и на небето и да принасяш жертви в нейна чест, особено, ако търсиш Нейната помощ или благословия. Това е особено важно, когато пожелаеш да имаш дете, Лати или когато разбереш, че чакаш бебе. Тогава трябва да отидеш в личния си олтар и да направиш жертвоприношение, да изгориш нещо в Нейна чест, да и направиш подарък, който ще се възнесе към Нея заедно

с дима.

– Как ще разбера какво да и подаря? – попита Лати.

– Може да е нещо, което ще намериш или ще направиш. Ти сама ще разбереш дали е подходящо. Не можеш да сбъркаш.

– Когато искаш някой конкретен мъж, също можеш да Я помолиш – усмихна се заговорнически Диджи. – Да не ти казвам колко пъти съм Я молила за Бранаг.

Айла погледна Диджи и реши да разбере нещо повече за личните олтари.

– Толкова много трябва да се учи! – възкликна Лати.

– Майка ти може да ти помогне, също и Тюли – предложи Мамут.

– Нези ме помоли и аз приех да бъда Наблюдаваща жена тази година, Лати – обади се Тюли.

– О, Тюли! Толкова се радвам – откликна Лати. – Значи няма да се чувствам толкова самотна.

– Е – каза водачката, усмихвайки се на радушната реакция на момичето, – Не всяка година Лъвският бивак има нова жена.

Лати се намръщи съсредоточено и попита с тих глас:

– Тюли, а какво всъщност представлява то? Имам предвид в палатката. През нея нощ.

Тюли погледна към Нези и се усмихна.

– Това тревожи ли те малко?

– Да, мъничко.

– Не се безпокой. Всичко ще ти бъде обяснено предварително и ще знаеш какво да очакваш.

– Дали е нещо като това, на което си играехме като деца с Друзез? Той се друсаше силно върху мен... Струва ми си, че се опитваше да се прави на Талут.

– Не съвсем, Лати. Това са били детински игри, само сте си играели на възрастни. Тогава сте били много малки.

– Вярно е, малки бяхме – каза Лати и се почувства много по-възрастна. – Това са игри на малки деца. Много отдавна спряхме да ги играем. В действителност вече на нищо не играем. Дори напоследък Дануг и Друзез вече не приказват много с мен.

– Пак ще поискат да разговарят с теб – каза Тюли. – Сигурна съм в това, но запомни, че вече не бива да говориш много с тях и никога да не оставаш насаме с тях.

Айла посегна да вземе големия мях с вода, който висеше на кожена кашка, закачена на кука, забита в един от опорните стълбове. Беше

направен от стомаха на гигантски елен, мегацерос, който беше обработен така, че да запази непромокаемостта си. Пълнеше се от долния отвор, който се сгъваше и запушваше. В единия край на мяха беше вкарана куха къса кост. За да се направи чучур, кожата на отвора на стомаха на елена беше здраво завързана около костта с корда.

Айла извади запушалката – тънка кожена ивица, пхнатата в кухнята и завързана на няколко възела – и наля вода в непромокаемата кошница, която използваше за приготвяне на специалния си сутрешен чай, после набута кожата обратно в чучура, за да го запуши. Нажеженият до червено готварски камък изсъска, когато го пусна във водата. Разбърка я няколко пъти, за да извлече максимално топлина от камъка, после го измъкна с две плоски пръчки и отново го сложи в огъня. С мокрите пръчки взе друг горещ камък и го пусна във водата. Когато тя закъкри, Айла изсипа в нея точно отмерена доза смес от сухи листа, корени и най-вече подобните на лозови ластари стебла от златна нишка и остави чая да се утаи.

Много внимаваше да не забравя да взима тайното лекарство на Иза. Надяваше се, че мощната магия ще и действа така, както беше действала на Иза в продължение на много години. Сега не искаше да има бебе. Беше твърде неуверена.

След като се облече, наля запарката в личната си чаша, седна на розката край огъня и опита силното, доста горчиво питие. Беше свикнала с този сутрешен вкус. Това беше времето и за доразбуждане, което представляваше част от обичайните и утринни действия. Докато отпиваше от чая, размишляваше за това, което и предстоеше да направи този ден. Да, днес бе светлият ден, който всички очакваха с нетърпение, денят на Пролетния фестивал.

Най-щастливото събитие за нея щеше да бъде именуването на бебето на Фрали. Мъничкото същество беше пораснало и наддало и вече не беше нужно постоянно да лежи на гърдите на майка си. Беше достатъчно силно, за да плаче и можеше да спи само през деня, макар че Фрали предпочиташе да го държи при себе си и често използваше торбата за носене. Огнището на Жерава беше много по-щастливо напоследък, не само защото обитателите му споделяха радостта, свързана с бебето, а и защото Фребек и Крози бяха започнали да разбират, че могат да живеят, без да се карат постоянно. Не че липсваха проблеми, но те се справяха с тях по-добре и самата Фрали все по-успешно действаше като посредничка помежду им.

Айла размишляваше за бебето на Фрали, когато вдигна очи и

забеляза, че Ранек я наблюдава. Днес бе и денят, в който той искаше да обявят Обещанието си и тя внезапно си спомни думите на Джондалар, че си заминава. Неочаквано в съзнанието и нахлуха спомни за ужасната нощ на смъртта на Иза.

– Айла, ти не си от Клана – беше и казала Иза. – Ти си родена сред Другите, ти принадлежиш на тях. Върви на север, Айла. Намери своя народ. Открий своя собствен стопанин.

„Открий своя собствен стопанин...“ – помисли си тя. По-рано мислеше, че това ще е Джондалар, но той си заминаваше, отиваше си у дома без нея. Джондалар не я искаше...

Но Ранек я искаше. А и тя вече не бе съвсем млада. Ако наистина възнамеряваше да има бебе, трябваше скоро да го зачене. Тя отпи от цяра на Иза и разклати остатъка от течността и утайката. Ако спреше да взима лека на Иза и споделеше Удоволствия с Ранек, дали така щеше да зачене бебе? Можеше да опита и да види какво ще се получи. Може би трябваше да се събере с Ранек. Да заживее с него, да роди деца в неговото огнище. Щяха ли да бъдат красиви тъмнокожи бебета с гъста къдрава коса? Или щяха да са като нея? А може би и двете.

Ако останеше тук, свързана с Ранек, нямаше да е много далеч от Клана. Щеше да има възможност да отиде да вземе Дърк и да го доведе. Ранек се държеше добре с Ридаг, може би нямаше да възрази срещу това, в огнището му да има дете на смесени духове. Може би щеше да успее официално да осинови Дърк, да го направи Мамото.

Мисълта, че наистина би могла да се появи възможност да прибере сина си, я изпълни с копнеж. Може би даже беше добре, че Джондалар си заминаваше без нея. Ако тръгнеш с него, никога вече нямаше да види сина си. Но ако си заминеше без нея, тя вече никога нямаше да види Джондалар.

Тя бе направила своя избор. Оставаше. Щеше да се събере с Ранек. Опита се да обмисли всички положителни моменти, да се убеди, че ще е по-добре да остане. Ранек беше добър човек, обичаше я и я искаше. А и тя наистина го харесваше. Нямаше да е толкова непоносимо да живее с него. Щеше да роди деца. Щеше да открие Дърк и да го доведе да живее с тях. Добър мъж, нейният собствен народ, а и синът и пак щеше да е с нея. Това беше повече, отколкото някога смяташе, че е възможно. Какво повече и трябваше? Да, какво друго, след като Джондалар си заминаваше.

„Ще му кажа – помисли си тя. – Ще кажа на Ранек, че днес може да обяви нашето Обещание.“ Но като стана и тръгна към Огнището на

Лисицата, съзнанието и беше изпълнено само с една мисъл. Джондалар си заминаваше без нея. Вече никога нямаше да види Джондалар. Колкото повече го осъзнаваше, толкова по-тежко и ставаше и тя затвори очи, за да се пребори с мъката.

– Талут! Нези! – извика Ранек като изтича от земянката, за да намери водача и втората си майка. Когато ги видя, беше толкова развълнуван, че почти не можеше да говори.

– Тя се съгласи! Айла прие! Обещанието, ще го направим! Айла и аз!

Дори не забеляза Джондалар, а и да беше го видял, нямаше да има никакво значение. Ранек не беше в състояние да мисли за нищо друго, освен за това, че жената, която обичаше, жената, която искаше повече от всичко на света, се беше съгласила да стане негова. Но Нези видя как Джондалар пребледня и се хвана за извития бивник на свода, за да се задържи на крака, видя мъката върху лицето му. Най-послед той пусна бивника и тръгна към реката. В съзнанието и проблесна сянка на тревога. Реката беше придошла. Човек лесно можеше да се удави в нея.

– Мамо, не знам какво да облека днес. Просто не мога да реша – измрънка Лати, притеснена заради първата церемония, която щеше да утвърди по-високия и статус.

– Я да видим – каза Нези и хвърли поглед към реката. Джондалар не се виждаше.

Джондалар прекара цялата сутрин разхождайки се край реката; в мислите му цареше хаос, в ушите му отново и отново звучаха радостните думи на Ранек. Айла се беше съгласила. Щяха да обявят Обещанието си на церемонията тази вечер. Все си повтаряше, че през цялото време го е очаквал, но сега, когато се сблъска със самия факт, разбра, че не е било така. Подействува му като много по-силен шок, отколкото си бе представял. Подобно на Тонолан, след като загуби Джетамио, Джондалар искаше да умре.

Имаше известно основание за опасенията на Нези. Когато се запъти към реката, Джондалар нямаше никаква определена цел. Посоката бе избрана случайно, но когато стигна буйните води, те изведнъж му се видяха странно привличащи. Сякаш му предлагаша мир, спокойствие и облекчение от болката, мъката и объркването, но той само се вираше в тях. Нещо също така силно го дърпаше назад. За разлика от Джетамио, Айла не беше мъртва и докато бе жива, тлееше слабичко огънче на надежда, но повече от всичко, той се боеше за нейната безопасност.

Намери едно усамотено място на брега на реката, оградено от храсти и малки дървета, и се опита да се подготви за изпитанието, което вечерното празненство щеше да представлява за него и което щеше да включва и Церемонията за Обещаване. Каза си, че тя няма да се събере с Ранек тази вечер, а просто ще Обещае да създаде огнище с него в бъдеще, но той също беше дал дума. Джондалар беше казал на Мамут, че ще остане до края на Пролетния фестивал, но не това обещание го спираше. Макар че нямаше никаква представа с какво би могъл да бъде полезен, не можеше да си замине, знаейки, че Айла е застрашена от някаква неизвестна опасност, та дори да му се налагаше да бъде свидетел на Обещанието и с Ранек. Ако Мамут, който познаваше действията на духовете, беше доловил някаква опасност, свързана с нея, то Джондалар можеше да очаква само най-лошото.

По пладне Айла каза на Мамут, че възнамерява да започне приготовленията си за церемонията с корена. Бяха повторили подробностите няколко пъти, докато тя се увери, че не е пропуснала нещо важно. Взе си чисти дрехи, мека попиваща еленова кожа и още няколко неща, но вместо да излезе през пристройката, мина през готварското огнище. Хем и се искаше да види Джондалар, хем се надяваше, че няма да го срещне.

Изпита и разочарование и облекчение, когато намери само Уимез в къта за майсторене на сечива. Той и каза, че не е виждал Джондалар от рано сутринта, но с радост и даде малкия кремъчен отломък, който тя поиска.

Когато стигна до реката, Айла повървя известно време нагоре срещу течението, търсейки подходящо място. Спря там, където малък поток се вливаше в голямата река. Притокът миеше един зъбер, който образуваше висок бряг на отсрещната страна и служеше като преграда срещу вятъра. Ивица новонапъпили храсти и дръвчета правеха мястото закътано и същевременно осигуряваха сухи дърва от предишната година.

Джондалар се вираше в реката от удобното си уединено място, но толкова беше потънал в мислите си, че в действителност не виждаше буйната, мътна вода. Дори не усещаше как сенките се променяха с издигането на слънцето и се стресна, когато чу, че някой приближава. Хич не му беше до разговори, не му се щеше да се прави на любезен и дружелюбен в този празничен за Мамутоите ден, затова бързо хлътна зад един храст и зачака скрит, докато човекът отmine. Като видя Айла, която приближи, а после явно реши да спре тук, Джондалар се зачуди какво да прави. Помисли си да се измъкне тихичко, но Айла беше твърде добър ловец. Нямаше начин да не го усети, беше сигурен в това. После си помисли дали да не излезе просто ей така от храстите, като се извини, че се е облекчавал и да си продължи по пътя, но си остана на мястото.

Старейки се да бъде максимално незабележим, остана скрит и започна да наблюдава. Не можеше да устои, дори не можеше да извърне глава, макар че скоро разбра, че тя се подготвя за предстоящия ритуал, мислейки, че е сама. Отначало той бе само слисан от присъствието и, след това остана очарован. Сякаш му беше писано да гледа какво става.

Айла бързо запали огън със запалителен камък и кремък и сложи в него готварски камъни, за да се нагорещят. Искаше да извърши пречистващия си ритуал по начин, максимално близък до този на Клана, но не можеше да избегне някои промени. Беше премислила дали да запали огън, както това се правеше в Клана – като върти между дланите си суха пръчка, пъхната в дупка в парче дърво, докато се получи главня. Но в Клана жените нямаха право да носят огън или да го правят за ритуални цели и тя реши, че след като се налага да скъса с традицията и да си запали свой собствен огън, би могла да използва запалителния си камък.

На жените обаче беше разрешено да правят ножове и някои други каменни сечива, стига да не се използват като ловни оръжия или като инструменти за тяхната направа. Реши, че и трябва нова амулетна

кесийка. Украсената торбичка от Мамутоите, която сега използваше, не би била подходяща за ритуал на Клана. За да направи истинска амулетна кесийка, каквито носеха хората от Клана, и трябваше нож, като тези на Клана и затова беше поискала от Уимез цяло парче кремък. Потърси във водата и намери заоблен камък, голям колкото юмрук, който можеше да използва като чук. С него отстрани външния сив варовиков слой на кремъчното ядро, с което започна и да променя формата му. Доста време не беше правила свои сечива, но не беше забравила как става това и скоро работата я увлече.

Когато свърши, тъмносивият лъскав камък беше добил формата на грубо заоблен цилиндър, с плосък горен край. Разгледа го, отчекна още едно парче, след това внимателно се премери и отчупи отломък от ръба на плоския горен край в тясното място на заоблеността, за да направи нещо като наковалня. Завъртайки камъка, за да го постави под необходимия ъгъл, удари мястото, което беше зачекнала. Отскочи доста дебел отломък със същата форма като изработения преди това овален горен край и с ръб, остър като бръснач.

Макар че използваше само каменния чук, тя боравеше с лекотата и обиграността, придобити благодарение на опита, и изработи отличен, много остър нож, с който трябваше да се действа внимателно и точно, но тя нямаше намерение да го използва. Беше предназначен да се държи в ръка, а не да му се поставя дръжка. При всичките отлични режещи сечива, с които сега разполагаше, повечето, от които с дръжки, тя не се нуждаеше от нож, какъвто се използваше в Клана, с изключение на този конкретен случай. Без да си прави труда да притъпява изключително острия ръб, за да го направи по-безопасен за хващане, Айла изрязва дълга тънка ивица от еленовата кожа, която беше донесла със себе си, отсеке едно парче от края и от което изрязва малък кръг. Сетне отново взе каменния чук. След като внимателно отцепи две парчета от кремъка, ножът доби вид на шило с остър връх. С него направи дупки по ръба на кожения кръг, през които прекара кожената ивица.

Свали украсената кесийка от врата си, развърза възела и изсипа свещените предмети, знаците от нейния тотем, в ръката си. Вгледа се в тях, после ги притисна до гърдите си, преди да ги постави в новата, по-протичка кесийка, направена в стила на Клана, и затегна шнура. Беше взела решение да остане с Мамутоите и да се събере с Ранек, но някак си не очакваше да намери знак от своя Пещерен лъв, който да потвърждава, че това е правилното решение.

Като свърши с амулетната торбичка, Айла отиде до потока и

загреба вода в готварската кошница. Прибави горещи камъни от огъня. Още не беше дошъл сезонът, когато можеше да намери пенлив корен за сапун, а и наоколо беше твърде открито за да расте конска папрат, която вирееше на сенчести влажни места. Трябваше да намери заместител на традиционните за Клана миещи средства.

След като постави в горещата вода изсушените цветове със сладка миризма, даващи пяна, тя прибави листа от дървесна папрат и няколко цвята от аквилегия, които беше събрала по пътя, после напъпили брезови вейки, заради свежия им аромат и отмести съда настрана. Много и дълго беше мислила с какво да замести средството за премахване на насекоми и паразити, което се правеше от киселината, на зимния хвощ, която би могла да извлече чрез запарване на папратта. Решението и бе случайно подсказано от Нези.

Бързо се съблече, след това взе двата плътно изплетени съда с течност и се запъти към реката. В единия беше сместа с приятен аромат, която току-що беше приготвила, а в другия имаше престояла урина.

Веднъж Джондалар я бе помолил да му покаже техниката на Клана за дялане на кремък и тя му бе направила силно впечатление, но сега остана направо очарован от умениято и увереността, с които Айла работеше във въображаемото си уединение. Боравеше без чукове или длета, но бързо изработваше необходимите и сечива, сякаш без никакви усилия. Джондалар се чудеше дали самият той би могъл да се справи така добре само с един каменен чук. Знаеше, че се изисква невероятно умение и концентрация и въпреки това тя му бе казвала, че каменоделецът на Клана, от когото се бе учила, е бил много по-добър от нея. Изведнъж уважението му към каменоделските умения на плоскоглавците нарасна.

Тя бързо изработи и кожената кесийка. Беше удобна, а моделът и сам по себе си беше много практичен. Едва след като видя как изважда предметите от кесийката си и как ги притиска към гърдите си, той усети колко е тъжна, как около нея витае скръбно излъчване. Би трябвало да е изпълнена с радост, но тя изглеждаше нещастна. Може би само си въобразяваше.

Дъхът му спря, когато Айла започна да се съблича и зрялото и, налято и красиво тяло го накара да я пожелае със сила, на която трудно можеше да устои. Но мисълта за грозните неща, които бе сторил последния път, когато я бе пожелал, го спря. През зимата тя пак беше започнала да носи плитки, подобно на Диджи, и като разпусна дългата си коса, той си спомни първия път, когато я бе видял гола, в лятната горещина в нейната долина, златокоса, красива и мокра след плуване.

Заповядваше си да не гледа, разбираше, че има възможност да се измъкне, когато тя влезе в реката, но дори и с цената на живота си не би помръднал.

Айла започна процедурата по почистването си с престоялата урина. Амонячната течност беше остра и миришеше силно, но разтваряше маслените петна и мазнини по кожата и косата и убиваше паразитите, които може би беше хванала. Дори правеше косата и по-светла. Водата, все още пълна с ледникова стопилка, беше много студена, но това и подейства освежаващо, а бълбукащата тинестата и песъчлива река, дори край брега, където течението беше по-спокойно, отнасяше мърсотията и мазнините заедно с острия мирис на амоняка.

Тялото и порозовя от почистването и студената вода и тя потрепери, когато излезе на брега, но ароматната смес беше все още топла и даде обилна, мека пяна, когато я втри в тялото и косата си. Сега тя се насочи към едно басейнче близо до устието на потока, в което водата не беше толкова мътна, както в реката, за да се изплакне. Когато излезе от него, Айла се уви с меката еленова кожа, за да се изсуши, докато разресваше гъстите си кичури коса с твърдата четка и с бивникова игла за коса. Усещането за чистота и свежест беше много приятно.

Макар че копнееше да бъде с Айла и жадуваше да сподели Удоволствия с нея, Джондалар почувства известно удовлетворение от самата възможност да я наблюдава. Това усещане се дължеше на нещо повече от вида на великолепно и тяло с богатите женствени форми, стегнати и красиви, с плоската, твърда мускулатура, издаваща сила и здраве. Приятно му беше да я наблюдава, да следи естествените и грациозни движения, да гледа как работи с лекотата на опита и обиграните умения. Когато правеше огън или изработваше сечиво, което и бе необходимо, тя знаеше точно какво да направи и всичките и движения бяха премерени. Джондалар винаги се възхищаваше на способностите и и сръчността и, на нейната интелигентност. Това бяха някои от качествата и, които го привличаха. Освен всички останали чувства, силно му липсваше нейната близост и това, че я наблюдаваше, запълваше необходимостта му да е до нея.

Айла беше почти облечена, когато едно „кяф, кяф“, излязло от устата на младия вълк, я накара да вдигне поглед и да се усмихне.

– Вълчо? Какво правиш тук? Избяга от Ридаг, а? – попита тя и вълчето подскочи към нея, за да я приветства, доволно и развълнувано, че я е намерило. После започна да души наоколо, докато тя си събираше нещата.

– Е, щом си ме открил, можем да се връщаме. Хайде, Вълчо. Да тръгваме. Какво правиш в тези хрусталаци... Джондалар!

Айла онемя, когато откри на кого е попаднал младият вълк, а Джондалар беше твърде смутен, за да проговори, но погледите им се срещнаха и си казаха повече, отколкото словата биха могли да изразят. Но не пожелаха да повярват в онова, което видяха. Най-сетне Джондалар се опита да обясни.

– Аз... ъ-ъ...минавах наблизо и... ъ-ъ... Отказа се да продължи, дори да довърши тромавия си опит за извинение, обърна се и бързо се отдалечи. Айла го последва с по-бавни стъпки към бивака, влачейки крака по склона към землянката. Поведението на Джондалар я обърка. Не беше сигурна колко време е бил там, но знаеше, че я е наблюдавал и се чудеше защо се е крил от нея. Не знаеше какво да мисли, но докато минаваше през пристройката на път за Огнището на Мамута, за да види дали Мамут е свършил с приготвянията си, си спомни как точно я беше погледнал Джондалар.

Джондалар не се върна веднага в бивака. Не беше уверен, че може да застане лице в лице с нея или с когото и да било точно сега. Когато наближи пътеката от реката за землянката, той се върна обратно и скоро се озова на същото уединено място.

Отиде при остатъците от малкия огън, коленичи и усети слаба топлина върху ръцете си, притвори очи и си припомни сцената, която тайно беше наблюдавал. Когато отвори очи, забеляза кремъчната сърцевина, която тя беше оставила и я взе, за да я разгледа. После видя отломъците и люспите, които тя беше отчекнала и постави някои от тях на местата им, за да проучи по-внимателно процеса на обработката. Близко до парченцата кожа забеляза шилото. Взе го и го огледа. Не беше направено по познатия му начин. Изглеждаше прекалено просто, грубо, но беше добро, ефикасно сечиво. И остро, помисли си той, когато си резна пръста.

Сечивото, което беше направила Айла, му напомни за нея, за нейната загадъчност и очевидната и противоречивост. Нейната невинна прямота, забулена в тайнственост; нейната простота, обгърната от древни познания; неподправената и наивност, обвита в дълбочината и богатството на опита и. Реши да задържи шилото, за да му напомня винаги за нея и го уви в кожените ивици, за да го вземе.

Пиршеството беше проведено в топлия ранен следобед вътре в готварското огнище, но всички завеси на арките, дори тези на новата

пристройка, бяха отменати и завързани, за да може лесно да влиза свеж въздух и да не се затруднява движението на хората. Много от празненствата се провеждаха навън, особено, когато имаше игри и състезания – борбата като че ли беше любимият спорт през пролетта – както и пеене и танцуване.

Хората си разменяха подаръци за щастие, късмет и като израз на добра воля, за възхвала на Великата Земя Майка, която отново създаваше живот и топлина на земята, за да покажат признателността си за земните дарове, с която Тя ги беше обсипала. Обикновено подаръците бяха малки предмети като колани и кании за ножове, животински зъби с издълбани улеи или пробити дупки, през които да се нанижат на конец, за да се използват като висящи украшения и нанизи мъниста, които можеха да се носят или да се нашиват на облекло. Тази година новият теглич на конец беше най-предпочитаният подарък за размяна заедно с кутийките за игли – малки тръбички от бивник или от кухи птичи кости, в които се поставяха иглите. Нези беше изработила първата, която пазеше заедно с квадратче мамутска кожа за напръстник в украсената си шивашка кесийка. Неколцина други се възползваха от нейната идея.

Запалителните камъни, собственост на всяко огнище, се считаха за магически и свещени и се пазеха в нишата, заедно с фигурката на Майката, но Барзек раздаде няколко комплекта за запалване на огън, които той беше изобретил и които бяха посрещнати с голям ентузиазъм. Бяха удобни за носене и съдържаха материали, които лесно се разпалваха от искра – пухкави влакна, стрит сух тор, дървени стърготини. Имаше и място за запалителния камък и кремъка, когато се пътува.

Мразовитият вятър на вечерта прибра в бивака топлите чувства и спусна зад тях тежките завеси, спиращи студа. Дошло бе време да поседнат, да облекат церемониалните си одежди или да ги доукрасят, както и да напълнят чаши с любимото си питие – ароматен билков чай или бозата на Талут. После всички се насочиха към Огнището на Мамута за сериозната част на Пролетния фестивал.

Айла и Диджи махнаха на Лати, за да дойде да седне при тях; сега тя бе почти като тях, почти млада жена. Дануг и Друез я проследиха с необичайно срамежливи погледи, когато мина покрай тях. Тя вдигна глава, изправи рамене, но не каза нищо. Те продължиха да гледат след нея. Когато седна между двете жени, Лати се усмихна, чувствайки се много важна и съвсем на мястото си.

Лати беше другарче и приятелка на момчетата, когато бяха деца, но тя вече не беше дете, нито момиченце, което може да бъде

пренебрегвано или надменно подминавано от младоци. Беше навлязла в магически привлекателния, леко застрашителен и като цяло загадъчен свят на жената. Тялото и беше променило формите си и тя беше способна да предизвика неочаквани, неконтролируеми усещания и реакции в техните тела, само като преминеше покрай тях. Смущаващ беше дори откритият и поглед.

Но имаше нещо, всяващо още по-голям страх, за което само бяха чули. Тя можеше да кара кръвта да излиза от тялото и без да има рана и сякаш, без да усеща болка и това някак си я правеше способна да всмуква в себе си магията на самата Майка. Те не разбираха как става това, само знаеха, че един ден от тялото и щеше да се роди нов живот; един ден Лати щеше да създаде деца. Но преди това някой мъж трябваше да я направи жена. Ето това щеше да бъде тяхната роля – не с Лати, разбира се, тя им беше кръвна роднина и братовчедка. Между тях имаше твърде близко родство. Но някой ден, когато станеха по-възрастни и по-опитни, можеха да бъдат избрани за изпълнението на тази важна функция, защото, независимо че можеше да изпуска кръв, жената не можеше да създава деца, преди някой мъж да я е отворил.

Приближаващата Лятна среща щеше да бъде поучителна и за двамата млади мъже, особено за Дануг, тъй като той беше по-възрастният. Никога не бяха ги притеснявали за това; но когато те съзрееха, за тях щеше има жени, посветили се на Майката, които за един сезон щяха да бъдат на разположение на младите мъже, за да ги обучат на тайнствени-те удоволствия, които жените носят.

Тюли излезе в средата на групата, после вдигна и разклати Говорящия жезъл. Изчака хората да утихнат. Когато всички насочиха вниманието си към нея, тя предаде украсения бивников жезъл на Талут, който беше в пълно церемониално снаряжение, включително с корона от бивник на главата си. Мамут се появи, облечен в изкусно украсена бяла кожена пелерина. Държеше изящно изработен дървен жезъл, който сякаш бе направен от едно цяло парче, но илюзията не беше пълна, тъй като от единия край стърчеше изсъхнал стар оголен клон, а другият беше покрит със свежи пъпки и нови листа. Подаде го на Тюли. Като водачка, тя трябваше да открие Пролетния фестивал. Пролетта беше сезонът на жените; времето на зараждащия се нов живот, времето на новите начинания. Тя вдигна с две ръце пръта с двата края над главата си, застина така за миг, за да постигне желанния ефект, след това рязко го свали и го счупи на коляното си, с което символично изразяваше края на старата и началото на новата година, както и откриването на церемониалната част

на вечерта.

– През изминалия годишен цикъл Майката ни се усмихна много благосклонно – започна Тюли. – Имаме толкова много да празнуваме, че ще ни бъде трудно да изберем значителното събитие, с което да отбележим отброяването на годината. Айла беше осиновена от Мамутоите, затова имаме нова жена, а Майката реши да подготви Лати за встъпване във възрастта на жената, затова скоро ще имаме още една. – Айла се изненада като чу, че споменават и нейното име. – Имаме новородено момиченце, което предстои да именуваме и да зачислим към нашия бивак, както и да обявим ново Събиране. – Джондалар затвори очи и мъчително преглътна. Тюли продължи: – Разделихме се със зимата здрави и читави и е време годишният цикъл да започне отново.

Когато Джондалар отвори очи, Талут беше излязъл напред и държеше Говорящия жезъл. Видя, че Нези прави знак на Лати. Тя стана, усмихна се притеснено на двете млади жени, които и даваха толкова сигурност и се приближи към големия мъж с пламтящите коси от нейното огнище. Талут и се усмихна окуражително и нежно. Тя видя, че Уимез бе застанал до майка и. Неговата усмивка, макар и не толкова изразителна, беше пълна с не по-малко гордост и любов към дъщерята на сестра му и негова наследничка, която скоро щеше да стане жена. За всички тях това бе важен момент.

– Особено съм горд да обявя, че Лати, първата дъщеря на Лъвското огнище вече е готова да стане жена – каза Талут, – както и да съобщя, че тя ще бъде включена в Празника на Женствеността на Срещата това лято.

Мамут пристъпи към нея и и подаде нещо.

– Лати, това е твоята мута – каза той. – Това ще бъде мястото, където Майката ще пребивава един ден, когато създадеш свое собствено огнище. Пази я на сигурно място.

Лати взе гравирания предмет от бивник и се върна на мястото си, като със задоволство го показва на околните. Айла беше заинтригувана. Знаеше, че мутата е направена от Ранек, защото и тя имаше такава и като си спомни какво и бе казал, разбра защо и я бе дал. Тя имаше нужда от мута, за да може да създаде огнище с него.

– Ранек май се опитва да създаде нещо ново – коментираше Диджи, като разглеждаше фигурата на жена-птица. Не съм виждала такава порано. Много е необичайна. Не съм сигурна дали я възприемам правилно. Моятя прилича повече на жена.

– Той ми даде една фигурка, която прилича на тази на Лати – обади

се Айла. – Аз я възприех едновременно като жена и като птица – зависи откъде я гледаш. – Айла взе мутата на Лати и я показа под различни ъгли. – Каза ми, че искал да представи Майката в Нейната духовна форма.

– Да, сега виждам, след като ми показа – отговори Диджи. Тя върна малката статуетка на Лати, която внимателно я пое в ръце.

– Харесва ми. Не е като тези на другите и означава нещо специално – каза Лати, щастлива, че Ранек и е дал мута, която е уникална.

Макар че той никога не бе живял в Лъвското огнище, Ранек, също и бе брат, но бе толкова по-възрастен от Дануг, че тя го чувстваше повече като чичо, отколкото като брат. Не винаги го разбираше, но го уважаваше и знаеше, че е почитан от всички Мамутои като ваятел. Тя би се радвала на каквато и да е мута, направена от него, но остана доволна, че и е дал такава като на Айла. На Айла би дал само онова, което смяташе за най-доброто си произведение.

Церемонията по именуването на бебето на Фрали вече беше започнала и трите млади жени насочиха вниманието си към нея. Айла позна бивниковата плочка с гравирани знаци, която Талут беше вдигнал високо и за миг изпита безпокойство, като си спомни собственото си осиновяване. Но очевидно церемонията беше съвсем обикновена. Мамут си знаеше работата. Докато гледаше как Фрали представя рожбата си на шамана и водача на Лъвския бивак, Айла изведнъж си спомни друга церемония по именуване. Тогава беше пролет, спомни си тя, само че майката беше тя и представяше бебето си със страх, очаквайки най-лошото.

Чу как Мамут попита:

– Какво име си избрала за това дете?

След това чу отговора на Фрали:

– Тя ще се нарича Бекти.

Но в мислите си Айла чу думите на Креб:

– Дърк. Името на момчето е Дърк.

Очите и се напълниха със сълзи и тя отново почувства признателност и облекчение за това, че Брун бе приел нейния син и Креб го бе именуval. Вдигна очи и забеляза Ридаг, който седеше сред няколко деца с Вълчо в скута си и я гледаше със същите големи и кафяви очи на възрастен човек, които толкова много и напомняха за Дърк. Внезапно изпита силно желание отново да види сина си, но изведнъж проумя болезнената истина. Дърк беше смесен, подобно на Ридаг, но беше роден в Клана, именуван и приет от Клана, отгледан от Клана. Нейният син беше от Клана, а тя беше мъртва за Клана. Потрепери и се опита да се отърси от тези мисли.

Изненаданият писък на детето моментално върна Айла към церемонията. На ръката на бебето беше направена рязка с остър нож, а на бивниковата плочка беше добавен нов белег. Бекти беше именувана и зачислена сред Мамутоите. Мамут наливаше смъдящия разтвор върху малката рана, с което караше бебето, не познало болка до този момент, още по-гласовито да изразява недоволството си, но ядосаният му настойчив писък предизвика усмивка на лицето на Айла. Въпреки преждевременното си раждане, Бекти беше здрава. Имаше достатъчно сили, за да плаче. Фрали вдигна високо Бекти, за да я видят всички, после я гушна, запя с висок и нежен глас успокоителна радостна песен, която укроти бебето. Когато свърши, тя се върна на мястото си до Фребек и Крози. След няколко минути плачът на Бекти се чу отново, но после секна внезапно – очевидно на момиченцето беше предложено най-доброто успокоително средство за всяко бебе.

Диджи сръга Айла и тя разбра, че моментът е настъпил. Беше неин ред. Дадоха и знак да излезе напред. В продължение на няколко мига тя не можа да помръдне. След това и се прииска да избяга, но нямаше къде да отиде. Не искаше да дава това Обещание на Ранек, искаше Джондалар, искаше да го помоли да не тръгва без нея, но когато вдигна очи и видя щастливото, очакващо, усмихнато лице на Ранек, пое дълбоко дъх и стана. Джондалар не я искаше и тя беше казала на Ранек, че ще му даде Обещание. Неохотно се приближи към водачите на Бивака.

Затаил дъх, тъмнокожият мъж гледаше как тя се приближава към него, излизайки от сенките и попадайки в светлината на централния огън. Беше облечена в светлия кожен тоалет, който Диджи и бе подарила и който така и отиваше, но косата и не беше оформена на плитки или кок, нито в сложна прическа, включваща мъниста и украшения, каквито другите жени-Мамутои носеха. От уважение към церемонията с корена, свещена за Клана, тя беше пуснала свободно косата си, която падаше на плавни златисти вълни до под раменете и и, блестейки на светлината на огъня, обрамчваше със златен ореол изключително красивото, сякаш изваяно от скулптор лице. В този миг Ранек беше абсолютно убеден, че тя е самото възплъщение на Майката, преродила се в тялото на съвършения Женски дух. Толкова я искаше за жена, че сърцето му се свиваше до болка от копнеж и не можеше да повярва в реалността на тази нощ.

Ранек не беше единственият присъстващ, зашеметен от красотата и. Когато тя стъпи в кръга, осветен от огъня, всички ахнаха. Облеклото в стила на Мамутоите със своята пищна елегантност и поразителната естествена красота на косата и се съчетаваха по удивителен начин, а

ефектът се подсилваше от драматичното осветление. Талут си помисли за стойността, която Айла щеше да прибави към Лъвския бивак, а Тюли беше твърдо решена да и даде много висока Булчинска цена дори ако тя самата трябваше да плати половината, заради високия статус, който щеше да бъде отреден на всички тях. Мамут, вече напълно убеден, че тя е предопределена да Служи на Майката по някакъв важен начин, отбеляза инстинктивното и чувство за вътрешен ритъм и естествен афинитет към драматичното. Знаеше, че един ден тя щеше да бъде сила, с която другите щяха да се съобразяват.

Но никой не усети въздействието на присъствието и така, както Джондалар. Той беше замаян от красотата и не по-малко от Ранек, но майката на Джондалар бе водачка, а след нея брат му бе заемал този пост; Даланар беше основал и станал водач на нова група, а Золена беше достигнала най-високопоставеното положение в зеландонията. Той беше израснал сред естествените водачи на собствения си народ и усети качествата и които бяха забелязани от двойката водачи и шамана на Лъвския бивак. Сякаш някой го ритна в корема и му изкара въздуха, така внезапно осъзна той какво бе изгубил.

Щом Айла застана до Ранек, Тюли започна:

– Ти, Ранек от Мамутоите, син на Лисичето огнище на Лъвския бивак си помолил Айла от Мамутоите, дъщеря на Огнището на Мамута и закриляна от Духа на Пещерния лъв, да се свърже с теб и да създадете огнище. Така ли е, Ранек?

– Да, така е – отговори той и се обърна към Айла с усмивка на неизразимо щастие.

Тогавя Талут се обърна към Айла:

– Ти, Айла от Мамутоите, дъщеря на Огнището на Мамута на Лъвския бивак, закриляна от Духа на Пещерния Лъв, приемаш ли този съюз с Ранек от Мамутоите, син на Лисичето огнище на Лъвския бивак?

Айла затвори очи и преглътна, преди да отговори.

– Да – най-сетне промълви тя едва чуто, – съгласна съм.

Джондалар, седнал до стената на землянката, затвори очи и стисна зъби така силно, че усети пулса си в слепоочията. Грешката беше изцяло негова. Ако не я беше насиллил, може би тя нямаше да се обърне към Ранек. Макар че тя вече се беше събрала с него, споделяше леглото му. Още от първия ден на осиновяването и. Не, не беше съвсем така, трябваше да признае той пред себе си. След оная първа нощ тя не беше споделяла постелята на ваятеля до момента на глупавия им спор, когато той беше напуснал Огнището на Мамута. А защо бяха започнали да спорят?

Той не и беше ядосан, просто се беше разтревожил за нея. Тогава защо бе напуснал Огнището на Мамута?

Тюли се обърна към Уимез, който стоеше между Ранек и Нези. Айла дори не го беше забелязала.

– Приемаш ли този съюз между сина на Лисичето огнище и дъщерята на Огнището на Мамута?

– Да, приемам този съюз и го приветствам – отговори Уимез.

– А ти, Нези? – попита Тюли. – Приемаш ли съюз между твоя син, Ранек, и Айла, ако се постигне споразумение за подходяща Булчинска цена?

– Да, приемам съюза – отвърна жената. След това Талут се обърна към стареца до Айла:

– Ти, мъж от Мамутоите, Търсач на духове, ти, който си се отказал от име и огнище, ти, който си бил викач и си се посветил на Огнището на Мамута, ти, който разговаряш с Великата Майка на всичко живо, Ти, Който Служиш На Мут – внимателно изреди водачът всичките имена и титли на шамана, – съгласен ли си да приемеш съюз между Айла, дъщерята на Огнището на Мамута и Ранек, синът на Лисичето огнище?

Мамут не отговори веднага. Погледна Айла, която стоеше с наведена глава. Тя чакаше, и тъй като той не проговори, вдигна поглед към него. Той внимателно се вгледа в изражението и, в позата и, попивайки излъчването и.

– Дъщерята на Огнището на Мамута може да се свърже със сина на Лисичето огнище, ако желае това – най-сетне каза той. – Няма нищо, което може да забрани такъв съюз. Не и е нужно моето одобрение, нито това на когото и да било. Изборът е изцяло неин. Изборът винаги ще бъде неин, независимо от това, къде се намира. Ако някога и потрѣбва разрешение, аз и давам моето. Но тя винаги ще остане дъщеря на Огнището на Мамута.

Тюли изглежда стария човек. Усети, че зад думите му се крие нещо повече от буквалния им смисъл. Имаше нещо многозначително в отговора му и тя се зачуди какво ли иска да каже, но реши, че може да размисли върху него по-късно.

– Ранек, син на Лисичето огнище, и Айла, дъщеря на Огнището на Мамута, са заявили за намерението си да се свържат. Те желаят да образуват съюз, за да слоят своите духове и да споделят едно огнище. Всички, които имат отношение към това събитие, са съгласни – каза Тюли и се обърна към ваятеля: – Ранек, ако се свържеш с Айла, обещава ли да я закриляш заедно с твоя мъжки дух, ще се грижиш ли за нея, когато

бъде благословена от Майката с нов живот, ще приемеш ли нейните деца за деца на твоето огнище?

– Да, обещавам. Искам това повече от всичко – отговори Ранек.

– Айла, ако се свържеш с Ранек, обещавах ли да се грижиш за него и да го закриляш с майчинската си сила, да приемеш безрезервно Дара на Живота на Майката, да споделиш твоите деца с мъжа на твоето огнище? – попита Тюли.

Айла отвори уста, но от нея не излезе никакъв звук. Тя се изкашля, прочисти гърлото си и накрая отговори, но с едва доловим глас:

– Да, обещавам.

– Чуха ли всички свидетели това Обещание? – попита Тюли хората, които се бяха събрали.

– Чухме го – отговори групата.

След това Диджи и Торнек започнаха бавно да барабанят по костните си инструменти, като внимателно променяха тона, така че да акомпанират на гласовете, които бяха започнали да припяват.

– Ще се свържете по време на Лятното Бракосъчетание, в присъствието на всички Мамутои – каза Тюли. – Обиколете три пъти огнището, за да скрепите Обещанието.

Ранек и Айла, застанали един до друг, обиколиха бавно огнището под звуците на ритмичната музика и припяването на хората. Церемонията беше извършена. Бяха се Обещали един на друг. Ранек беше изпаднал в екстаз. Имаше усещането, че не стъпва по земята, а лети. Щастието му беше така безкрайно и завладяващо, че му беше невъзможно да повярва, че Айла не го споделя. Беше забелязал известна неохота у нея, но я извини, като го отдаде на срамежливост, умора или притеснение. Толкова много я обичаше, че изобщо не можеше да му мине през ум, че тя не го обича по същия начин.

Но Айла обиколи огнището със свито сърце, макар че се опитваше да не го показва. Джондалар се свлече на пода, защото не го държаша краката, сякаш всичките му кости се бяха разпаднали, чувствуваше се като празна, изхвърлена торба. Повече от всичко му се искаше да се махне, да не вижда как красивата жена, която обичаше, крачи до щастливо ухиления тъмнокож мъж.

Когато завършиха третата обиколка, ритуалите бяха спрени за известно време за благопожелания и раздаване на подаръци на всички празнуващи. В даровете за Бекти влизаха пространството, придадено към Огнището на Жерава от Огнището на Зубъра, огърлица от кехлибар и раковини, малък нож с украсена кания, които бележеха началото на

богатството, което тя щеше да натрупа през живота си. На Лати бяха връчени лични вещи, важни за една жена и красива, богато украсена лятна туника от Нези; която да носи на празненствата по време на Лятното събиране. Щеше да получи и още много подаръци от роднини и близки приятели от други биваци.

Айла и Ранек получиха домакински принадлежности: черпак, изработен от рог, стъргало с две дръжки за омекотяване на вътрешната страна на кожи с косъм, в което имаше процеп за подмяна на острието, плетени подови рогозки, чаши, купи, подноси. Макар че Айла си мислеше, че са получили много неща, всичко това беше само знак на внимание. Много повече щяха да получат на Лятното събиране, но се очакваше и те, и Лъвският бивак също да връчат дарове. Малки или големи, подаръците задължаваха, а отчитането кой на кого има да дава беше сложна и безкрайно очарователна игра.

– О, Айла, толкова се радвам, че ще склучим брак едновременно! – възкликна Диджи. – Толкова ще е забавно да го планираме заедно, но ти ще останеш тук, а аз ще замина да създам нова землянка. Ще ми липсваш идната година. Толкова ще е забавно да разберем коя първа ще бъде благословена от Майката. Ти или аз. Айла, сигурно си много щастлива.

– Да, изглежда е така – усмихна се Айла, макар че сърцето и беше другаде.

Диджи се зачуди на липсата на ентузиазъм у приятелката си. Кой знае защо Айла не изглеждала така развълнувана от Обещанието си както Диджи от своето. И Айла се питаше защо е така. Би трябвало да е щастлива, искаше и се да бъде щастлива, а единственото, което изпитваше, беше изгубена надежда.

По време на всеобщата врява Айла и Мамут се измъкнаха в Огнището на Зубъра, за да довършат последните си приготовления. Когато станаха готови, те поеха обратно по пътеката, но Мамут се спря в сянката между Огнището на Северния елен и Огнището на Мамута. Хората се бяха събрали на малки групички, увлечени в разговори и шаманът издебна момент, в който никой не гледаше към тях. Тогава направи знак на Айла и те бързо влязоха в ритуалната територия, криейки се в сенките до последния момент.

Мамут, в началото незабелязан от никого, застана безмълвно пред огнището близо до екрана, със заметната отпред пелерина и ръце скръстени на гърдите. Очите му сякаш бяха затворени. Айла беше седнала на земята пред него с кръстосани крака и наведена глава, раменете и също бяха загърнати с пелерина. Когато ги забелязаха, всички останаха със

смътното усещане, че изведнъж са се появили сред тях. Никой не ги беше видял да приближават. Те просто си бяха там. Хората бързо намериха къде да седнат, изпълнени с предчувствия и вълнение, готови за тайнството и магията на Огнището на Мамута и любопитни да видят новата церемония, която бе подготвена за тях.

Но Мамут искаше най-напред да установи присъствието на света на духовете, да покаже възвишената реалност на другото измерение, в което той действаше, на онези, които само бяха чували за него или бяха виждали резултати, свързани със съществуването му. Групата се умълча. В тишината отчетливо се чуваше дишането на хората и пращането на огъня. Усещаше се невидимото движение на въздуха през клапите на огнището и от време на време се чуваше приглушеният вой на вятъра през полуотворените димоотводи. Постепенно, без някой да разбере кога започна всичко, стенанието на вятъра се превърна в монотонен звук, после в ритмичен припев. Лека-полека към него се присъедини напевът на хората, които разшириха трептящия тон с естествени съзвучия; тогава старият шаман поде бавни, люлеещи се танцови движения. Водещият барабан започна да отмерва ритъма, едновременно с тракалка, която изглежда се състоеше от няколко хванати заедно и разклащани гривни.

Внезапно Мамут отхвърли пелерината си и се изправи пред събралите се чисто гол. Нямаше нито джобове, нито ръкави, нито някакви тайни гънки, в които да скрие каквото и да било. Неусетно той сякаш започна да расте пред очите им като прозрачното му, блестящо присъствие изпълваше пространството. Айла примигна, знаейки, че старият шаман не се е променил. Ако се съсредоточеше, щеше да различи познатите форми на стареца с отпусната му кожа и дългите, тънки и кокалести крайници, но и беше трудно.

Той възвърна нормалния си размер, но призрачното сияние сякаш бе проникнало в него и очертаваше контура му с ореол, който го караше да изглежда по-едър от действителния си размер. Протегна напред разтворените си ръце. Бяха празни. Плесна веднъж с длани, после ги долепи една до друга. Очите му се затвориха и отначало той остана неподвижен, но скоро се затресе, сякаш се напрягаше под въздействието на някаква мощна сила. С голямо усилие, много бавно отдели ръцете си една от друга. Между тях се появи черна аморфна форма и неколцина от присъстващите потръпнаха. От нея се излъчваше необяснимото усещане и мирис на зло; на нещо отвратително, противно и страховито. Айла усети как косата на тила и настръхна и затаи дъх.

Колкото повече Мамут разваряше ръцете си, толкова повече

нарастваше формата. Откъм групата на насядалите хора се разнесе парливата миризма на страха. Всички седяха с изправени гърбове и изпънати напред вратове, припвяйки със стенеща монотонност и напрежение то в землянката беше почти непоносимо. Формата потъмня, разду се, загърчи се от някакъв свой живот, или по-скоро анти живот. Стариият шаман се напрегна. Тялото му се тресеше от усилието. Айла съсредоточи вниманието си върху него, опасявайки се да не му се случи нещо.

Без предизвестие, тя изведнъж усети някаква притегателна сила. Нещо я теглеше към Мамут и тя неочаквано разбра, че се намира в него, в ума и зрението му. Сега ясно видя и осъзна опасността и изпита ужас. Той управляваше явления, за които нямаше думи, които не можеха да бъдат проумени. Мамут я беше въвлякъл и за да я предпази, и за да му помогне. Докато той управляваше страховитата сила, тя беше с него и сякаш онова, което ставаше, хем и беше познато, хем трябваше да бъде усвоено. Когато той започна отново да приближава ръцете си с усилие, формата се смали и тя видя, че той я натиква обратно там, откъдето се бе появила. В ушите и прозвуча силен гръм, когато ръцете му се събраха.

Страшното беше изчезнало. Мамут беше пропъдил злото и Айла разбра, че той бе потърсил помощта и на други духове, за да се пребори с него. Тя беше различила смътни животински форми, духове-пазители, Мамутът и Пещерният лъв, дори може би и Пещерната мечка, самата Урсуз. Сетне тя отново се озова в реалността, седнала на рогозката, загледала в стареца, който пак бе просто Мамут. Той беше физически изморен, но умствените му способности се бяха изострили от противоборството на волите. Айла сякаш също виждаше по-ясно и усети, че духовете-пазители все още не бяха ги лишили от присъствието си. Тя вече бе обучена достатъчно, за да разбере, че Мамут целеше да разчисти всякакви остатъчни зловредни влияния, които биха могли да застрашат нейната церемония. Те щяха да бъдат привлечени към извиканото от него зло и отстранени заедно с него.

Мамут даде знак за тишина. Секнаха и пеенето, и барабаните. Беше настъпил моментът Айла да започне церемонията на Клана с корена, но шаманът искаше да наблегне на помощта на бивака, когато отново дойде моментът да пеят. Където и да ги отведеше ритуалът с корена, напевът щеше да им покаже обратния път.

В изпълнената с очакване тишина на нощта Айла започна да отмерва необичаен ритъм на непознат за тях инструмент. В него нямаше нищо мистично, беше си просто една голяма дървена купа, издялана от

цяло парче дърво, обърната с дъното нагоре. Айла я беше донесла със себе си от долината и тя изненадваше Мамутоите колкото с размера си, толкова с това, че се използваше като музикален инструмент. Дървета като това, от което беше направена съдината, не вирееха в откритите, сухи, ветровити степи. Дори в периодично наводняващата се речна долина рядко растяха толкова големи дървета, но малката долина, в която тя бе живяла, бе скрита от лошите хапливи ветрове и предоставяше достатъчно вода, за израстването на няколко големи иглолистни дървета. Едно от тях беше ударено от гръм и тя бе направила паницата от сърцевината му.

Айла използваше гладка дървена пръчка; за да извлече звука. Макар че можеха да се постигнат някои вариации на тона като се удряше на различни места, това не беше ударен музикален инструмент като резониращите черепни барабани или лопатките; беше създаден само за отмерване на ритми. Хората от Лъвския бивак бяха заинтригувани, но това не беше техният тип музика и не им действаше много приятно. Ритмичните звуци, които Айла произвеждаше, бяха подчертано чужди, но както се надяваше, те създаваха подходящата атмосфера с усещане за Клана. Мамут беше погълнат от спомени за времето, което бе прекарал сред този народ. Финалните и удари не създадоха чувство за завършеност, а по-скоро усещане за нещо предстоящо, което остана да витае във въздуха.

Бивакът не знаеше какво да очаква, но когато Айла хвърли пелерината и се изправи, хората останаха удивени от рисунките по тялото и – кръгове в червено и черно. С изключение на някои татуировки по лицата на онези, които принадлежаха към Огнището на Мамута, Мамутоите украсяваха дрехите, а не телата си. За пръв път хората от Лъвския бивак добиха впечатление за света, от който бе дошла Айла, една толкова чужда за тях култура, че не можеха да я възприемат напълно. Не ставаше въпрос само за различия в стила на туниките, в подбора на доминиращите цветове, в предпочитанието на вида копия, нито дори в езика. Това беше друг начин на мислене, но определено човешки.

Гледаха като омагьосани как Айла напълни с вода дървения съд, който беше дала на Мамут. След това тя взе един сух корен, който не бяха забелязали, и започна да го дъвче. Отначало беше трудно. Коренът беше стар и сух и тя трябваше да изплюва соковете му в съдината. Не биваше изобщо да ги гълта. Когато Мамут я бе попитал дали коренът запазва въздействието си и когато престои, Айла му бе обяснила, че ефектът му дори се усилва.

След известно време, което и се стори много продължително – тя си спомни, че и първия път трябваше да мине дълго време – тя изплю кашата със соковете в съдината с вода. Разбърка я е пръст, докато се получи водниста бяла течност. Когато реши, че изглежда както трябва, тя подаде купата на Мамут.

Като думкаше по собствения си барабан и тръскаше тракалката от гривни, старият шаман зададе правилния такт на барабанистите и певците, после кимна на Айла, с което показа, че е готов. Тя беше неспокойна, предишният и опит с корена и навяваше неприятни асоциации и тя отново си повтори всички подробности по подготовката, като се опита да си спомни всичко, което Иза и беше казвала. Беше направила всичко, за да приближи максимално ритуала до този на Клана. Тя също кимна на Мамут и той поднесе съда към устните си. Отпи от него. Когато го преполови, даде останалото на Айла и тя го допи.

Имаше някакъв старинен вкус, напомнящ плодородна глинеста почва в дълбоки, гъсти гори от незапомнени времена, странни гигантски дървета, през чиито зелени корони се процеждаше слънчева светлина. Усети въздействието на течността почти веднага. Зави и се свят, загуби ориентация.

Землянката се завъртя около нея, погледът и се замъгли, мозъкът и сякаш се разшири и главата и стана тясна за него. Изведнъж землянката изчезна и тя се озова на друго място, тъмно място. Почувства се изгубена и за миг я обзе паника. После усети, че някой протяга ръка към нея и разбра, че и Мамут бе на същото място. Когато го откри, Айла се успокои, но Мамут не беше в съзнанието и така, както беше по-рано с Креб, и не направляваше нито нея, нито самия себе си, както беше сторил Креб. Мамут не упражняваше абсолютно никакъв контрол върху нея, той просто присъстваше – искаше да види какво ще се случи.

Най-после Айла долови слабо пеенето и думкането на барабаните, сякаш те бяха вътре в землянката, а тя – отвън. Съсредоточи вниманието си върху звука. Той имаше стабилизиращо въздействие, даваше и опорна точка и усещането, че не е сама. Близостта на Мамут също имаше успокояващ ефект, макар че и се искаше да присъства силния направляващ ум, който по-рано и бе показал пътя.

Тъмнината избледня в сивота, която просветля и накрая засвети с цветовете на дъгата. Усети движение, сякаш те с Мамут отново прелитаха над земята, но не се виждаха очертания, присъстваше само усещането за преминаване през сияен облак. Постепенно, с нарастването на скоростта, омарата на облака изтъня в тънък слой преливащи се цветове на

дъгата. Тя се плъзгаше надолу в дълъг светещ тунел, чиито стени наподобяваха тези на мехур, скоростта и все повече се увеличаваше, тя се носеше право към някаква ярка бяла светлина, подобна на слънчевата, но ледено студена. Тя извика, но звук не се чу, гмурна се в светлината и мина през нея.

Озова с в дълбока, студена, черна пустота, която и беше ужасяващо позната. Беше попадала в нея и преди, но тогава Креб я бе открил и извел оттам. Едва-едва долови, че Мамут е още с нея, но знаеше, че той не може да и помогне. Човешкият напев се усещаше като много слабо отекване. Беше сигурна, че ако то спре, няма да може да намери обратния път, но и не беше сигурна, че иска да се върне. Тук отсъстваха усещанията, чувствата, имаше само пустота, която и позволяваше да съзре обръкването си, мъчителната си любов и отчаяната си тъга. Черната пустота беше страшна, но не изглеждаше по-лоша от тази вътре в нея.

Айла отново усети раздвижване и чернотата избледня. Пак се озова в мъглявината на облак, но този път той беше по-плътен и по-тежък. Облакът се разтвори и пред Айла се откри пространство, което не означаваше нищо за нея. Не беше обичайният приятен, неподреден, естествен пейзаж. Пространството беше изпълнено с непознати фигури и форми; равни, правоъгълни, с твърди гладки страни и прави ръбове и с големи струпвания на ярки, крещящи, неестествени цветове. Някои неща се движеха бързо, или може би само така изглеждаше. Не разбираше защо, но това място не и харесваше. Опита се да го отблъсне от себе си, да се измъкне от него.

Джондалар видя как Айла изпи сместа и се намръщи загрижено, когато тя залитна и лицето и преbledня. Изхълца няколко пъти и се свлече на земята. Мамут също лежеше отпуснат, но за шамана не беше необичайно да изглежда безжизнен, когато навлезеше много надълбоко в отвъдния свят, търсейки духове, независимо от това дали беше ял или пил нещо, което да му помогне. Мамут и Айла бяха положени по гръб под звуците на непреставашото думкане и пеене. Джондалар видя, че Вълчо се опитва да стигне до нея, но го дръпнаха настрана. Той знаеше, как се чувства зверчето. Джондалар искаше да се втурне към Айла и дори погледна към Ранек, за да види реакцията му, но Лъвският бивак не изглеждаше разтревожен и той не посмя да се намеси в свещения ритуал. Вместо това запя заедно с другите. Мамут се беше постарал да им втълпи колко важно бе пеенето.

Когато мина дълго време и никой от двамата не помръдна, Джондалар започна да се безпокои за Айла. Стори му се, че видя и други

загрижени лица. Стана и се опита да я види, но огънят беше прегорял и в землянката бе станало по-тъмно. Чу скимтене и видя в краката си Вълчо. Малкото зверче пак изскимтя и го погледна умоляващо. На няколко пъти тръгваше към Айла, а после се връщаше при него.

Чу как Уини изцвили от пристройката. Стори му се обезпокоена, сякаш бе надушила опасност. Високият мъж отиде да види какво става. Малко вероятно беше, но в пристройката все пак можеше да се промъкне хищник и да застраши конете, докато всички хора бяха заети. Когато го съгледа, Уини отново изцвили. Джондалар не забеляза никаква причина за неспокойното поведение на кобилата, но тя явно беше разтревожена. Не се успокои дори от потупванията и нежните му думи. Продължаваше да се дърпа към входа, който водеше към Огнището на Мамута, макар че преди никога не беше правила опити да влиза вътре. И Рейсър беше неспокоен, може би нервността на майка му се предаваше и на него.

Вълчо отново се появи в краката му, скимтейки и ръмжейки, тичайки ту към Огнището на Мамута, ту към него.

– Какво има, Вълчо? Какво те безпокои?

„И какво безпокои Уини“ – помисли си той. Сетне внезапно осъзна причината за тревогата и на двете животни. – „Айла! Те сигурно усещат, че Айла е изложена на някаква опасност!“

Джондалар zakрачи обратно и видя, че няколко човекът бяха наобиколили Мамут и Айла и се опитваха да ги разбудят. Вече не можеше да се съдържа и се втурна към Айла. Тя беше вдървена, със стегнати мускули и студена. Едва дишаше.

– Айла! – извика Джондалар. – О, Майко, тя изглежда почти мъртва! О, Дони, не я оставяй да умре! Айла върни се! Не умирай, Айла! Моля те, не умирай!

Взе я в ръцете си, викаше името и, много настойчиво, отново и отново, умолявайки я да не умира.

Айла усещаше как се отдалечава все повече и повече. Напрягаше се да чуе пеенето и барабаните, но те приличаха на мъгляв спомен. И тогава и се стори, че чува името си. Ослуша се. Да, нейното име беше, ето още веднъж се чу, някой го произнасяше много напрегнато, настойчиво. Усети Мамут по-близо до себе си и двамата съсредоточиха вниманието си върху пеенето. Чу тихо боботене на гласове и усети, че звукът я привлича. Тогава в далечината долови дълбокия, вибриращ в стакато глас на барабаните да казва думата „в-к-ъ-ъ-ъ-щ-и-и“. И ето че чу по-отчетливо името си, извикано с много мъка, копнеж и огромна любов.

Усети нещо нежно да я докосва така, както се беше съляла с Мамут.

Изведнъж тя се раздвижи, усещайки, че бива издърпвана и тикана по една сияйна ивица. Доби впечатлението, че се движи с голяма скорост. Тежният облак я обгърна, после изчезна. За не повече от миг премина през празното пространство. Блестящата дъга се превърна в сива мъгла и в следващия момент тя беше в землянката. А под нея – тялото и, неестествено застинало и със сив оттенък, проснато на пода. Видя гърба на русокос мъж, приведен над нея, който я беше прегърнал. Тогава усети, че Мамут я бутна.

Клепачите на Айла трепнаха, тя отвори очи и видя пред себе си лицето на Джондалар, който се взираше в нея. Силният страх в очите му отстъпи място на огромно облекчение. Тя се опита да проговори, но езикът и беше надобелял и и беше студено, ужасно студено.

– Върнаха се! – чу тя гласа на Нези. – Не знам къде са били, но се върнаха. И са ужасно студени! Донесете кожи и нещо горещо за пиене.

Диджи донесе купчина кожи от леглото си и Джондалар се отмести, за да може тя да завие Айла с тях. Вълчо се втурна, скочи върху нея и заблиза лицето и, след това Ранек донесе чаша горещ чай. Талут и помогна да седне. Ранек поднесе горещото питие към устните и и тя му се усмихна с благодарност. Уни изцвили от пристройката и Айла долови напрежението и страха на кобилата. Жената седна, загрижена за нея, и също изцвили, за да я успокои и да и вдъхне увереност. После попита за Мамут и настоя да го види.

Помогнаха и да се надигне, завиха раменете и с кожа и я отведоха при стария шаман. И той беше увит в кожи, с чаша чай в ръката. Усмихна и се, но в очите му се мярна сянка на безпокойство. Тъй като не желаше излишно да тревожи бивака, той се бе опитал да представи рискования им експеримент в по-приемлива светлина, но не искаше Айла да остане с погрешно впечатление за опасността, която ги бе заплашвала. Тя също искаше да поговорят за това, но и двамата избягваха да го коментират открито. Нези бързо усети, че имат нужда да разговарят насаме и незабелязано отпрати всички, давайки им възможност да останат само двамата.

– Мамут, къде бяхме? – попита Айла.

– Не знам, Айла. Никога преди не съм попадал там. Беше друго място, може би друго време. Може и да не е било истинско място – каза той замислено.

– Трябва да е било – каза тя. – Тези неща бяха като истински и нещо в тях ми беше познато. Онова пустото място, онази тъмнина, била

съм там с Креб.

– Вярвам ти, когато казваш, че твоят Креб е притежавал голяма мощ. Може би повече, отколкото съзнаваш, след като е могъл да управлява и контролира това място.

– Да, така е, Мамут, но... – В съзнанието и се бе загнездила една мисъл, но не беше сигурна дали може да я изрази с думи. – Креб контролираше това място, той ми показва спомените си и нашето начало, но мисля, че никога не е ходил там, където бяхме ние с теб, Мамут. Мисля, че той не би успял. Може би това ме е пазело. Той притежаваше определена сила, можеше да я контролира, но тя беше различна. Мястото, където бяхме този път, е ново място. Той не можеше да ходи на нови места, можеше да иде само там, където вече е бил. Но може би е видял, че аз мога. Чудя се дали това бе причината да се натъжи толкова?

– Може би – кимна Мамут. – Но по-важното е, че това място е много по-опасно, отколкото предполагам. Опитах се да представя всичко в по-розова светлина, заради бивака. Ако бяхме се задържали там още, изобщо нямаше да можем да се върнем. А и не се върнахме сами. Помогна ни... някой... който толкова силно желаше да се върнем, че преодоля всички препятствия. Когато се прилага такава целенасочена сила на волята, няма граници, които да я удържат, освен, може би, самата смърт.

Айла се навъси, явно разтревожена, и Мамут се зачуди дали тя знае кой ги е върнал и дали разбира защо би могла да и е необходима такава целенасочена воля, която да я защитава. След време щеше да разбере, но не беше негова работа да и го казва. Сама трябваше да го открие.

– Вече никога няма да ходя там – продължи той. – Твърде стар съм. Не искам духът ми да се загуби в онази падина. Някой ден, като развиеш силите си, може да поискаш пак да отидеш на това място. Не ти препоръчвам, но ако го направиш, осигури си предварително мощна защита. Погрижи се да оставиш някой, който да те чака и който да може да те извика обратно.

Когато Айла тръгна към леглото си, тя потърси Джондалар, но той се беше измъкнал още щом Ранек бе донесъл чая и сега стоеше настрана, за да не се пречка. Макар че не се бе поколебал да отиде при нея, когато бе в опасност, сега Джондалар се чувстваше несигурен. Та тя токущо беше дала Обещание на ваятеля от народа на Мамутоите. Какво право имаше той да я държи в прегръдките си? Пък и всички други знаеха какво да правят: един донесе чай, друг – кожи. Той беше почувствал, че поради силното желание, което изпитваше към нея, вероятно бе

помогнал по някакъв загадъчен начин, но като се замисли, започна да се съмнява. „По това време тя сигурно вече е пътувала насам – помисли си той. – Просто е било съвпадение. Аз съвсем случайно се озовах там. Тя дори няма да си спомни, че бях при нея.“

Ранек отиде при Айла, когато тя свърши разговора си с Мамут и я замоли да легне в леглото му, не за да се любят, а просто за да я прегърне и да я стопли. Но тя настоя, че ще се чувства по-удобно в собственото си легло. Най-после той се съгласи, но лежа дълго време буден в кожата си, размишлявайки. Въпреки очевидния за всички непрестанен интерес към Айла, който Джондалар проявяваше дори след като напусна Огнището на Мамута, Ранек бе съумял да го игнорира. Но след тази нощ вече не можеше да отрече силните чувства на високия мъж към нея, особено след като видя как той се молеше на Майката за нейния живот.

За него нямаше съмнение, че именно Джондалар и бе помогнал да се завърне, но не му се искаше да вярва, че тя отвърща на чувствата му със същите. Тази нощ тя му беше дала Обещание. Айла щеше да бъде негова жена и да сподели неговото огнище. И той се беше уплашил за нея и мисълта, че може да я загуби, било поради някакъв нещастен случай или поради това, че друг мъж може да му я отнеме, само го караше да я желае още по-силно.

Джондалар видя как Ранек отива при нея, но започна да диша по-спокойно, когато тъмнокожият мъж се върна сам в огнището си. После се зави през глава с кожата. Че какво значение имаше дали тази нощ тя щеше да отиде при него или не? В края на краищата това щеше да стане. Тя му беше дала Обещание.

Обикновено Айла пресмяташе годините си в края на зимата, новата и година започваше със сезона на обновяващия се живот и пролетта на нейните осемнадесет години сияеше с изобилието от полски цветя и свежата нова зеленина. Тя бе посрещната с такава радост, каквато можеше да избликне само сред сковаваната от зимни ледове пустош. След Пролетния фестивал новият сезон бързо съзря. След като ярките степни цветя увехнаха, тяхно място бе заето от тучната зелена трева, а тя доведе скитащите стада тревопасни животни. Беше започнала сезонната миграция.

По откритите равнини се придвижваха множество най-разнообразни животни. Някои се трупаха, докато се формираше неизброимо стадо, други образуваха по-малки фамилни групи и табуни, но всички живееха от обширните, невероятно богати, брулени от вятъра пасбища, както и от пресичащата ги система от реки, захранвани от ледниците.

Огромни стада бизони с яки рога покриваха хълмове и низини с една жива, мучаща, неспокойна, постоянно местеща се маса, зад която оставаше разровена земя. Див добитък, зубри се точеха на километри през гористите местности покрай главните речни долини, напредвайки на север и понякога смесвайки се със стада лосове и гигантски елени с масивни рога. Срамежливи сърни се носеха на малки групички през крайречни и северни гори към пролетни и летни пасбища, заедно с недружелюбни американски лосове, които често посещаваха мочурите и езерата от стопените ледове в степите. Дивите кози и муфлоните, които обикновено обитаваха планините, предпочитаха откритите плата на студените северни земи. На местата за водопой те се смесваха с малки фамилни групи антилопи сайга и по-големи табуни степни коне.

Сезонното движение на рунтавите животни беше по-ограничено. С дебелия си слой сланина и тежката си двойна козина те бяха пригодени за живот близо до ледниците и не можеха да издържат на твърде топъл климат. Целогодишно обитаваха северните крайледникови степни райони, където студът беше по-силен, но сух, а снеговалежът беше по-слаб. Зиме се изхранваха с изсъхнала трева. Подобните на овни мускусни бикове бяха постоянни обитатели на замръзналата северна земя и се придвижваха на малки стада в ограничени територии. Влакнестите носорози, които обикновено се събираха само на фамилни групи, както и по-

големите стада рунтави мамути отиваха по-надалеч, но през зимата си стояха на север. В малко по-топлите и по-влажни степи на юг обилният снеговалеж затрупваше тревата и караше тежките животни да затъват. През пролетта те отиваха на юг, за да се охранят с нежна прясна трева, но щом се затоплеше, веднага тръгваха обратно на север.

Лъвският бивак с радостно ликуване приветстваше новия живот, гъмжащ в равнините. Хората коментираха появата на всеки животински вид, особено тези, които обитаваха скованите от силен студ територии. Именно те най-много допринасяха за оцеляването им. Гледката, която представляваха огромните, непредугадими носорози с двата си рога, предният дълъг и поставен по-ниско, и с двата си пласта червеникава козина – вътрешният от подобно на пух меко руно, а външният от дълги предпазни косми – винаги предизвикваше учудени възклицания.

Но нищо друго не причиняваше такова неподправено вълнение сред Мамутоите, както мамутите. Когато наближи обичайният период на тяхната поява, Лъвският бивак определи постоянни наблюдатели. Айла беше виждала мамут само отдалеч, и то, когато бе живяла с Клана, затова се развълнува не по-малко от останалите, когато един следобед Дануг дотича по склона викайки:

– Мамути! Мамути!

Тя бе измежду първите, които изтичаха от земята, за да ги видят. Талут, който често носеше Ридаг на раменете си, беше ходил в степта заедно с Дануг. Забеляза Нези, облегнала детенцето на ханша си и клатушкаща се зад него. Айла понечи да се върне, за да помогне, но видя как Джондалар пое момченцето от жената и го вдигна на раменете си.

Високият мъж получи сърдечни усмивки и от двамата. И Айла се усмихна, макар че той не я видя. Усмивката и не беше слязла от лицето и когато се обърна към Ранек, който подтичваше, за да я настигне. Нежната и красива усмивка предизвика у него усещане за топлина и остро желание да бъде вече негова. Тя не можеше да не реагира на любовното му чувство, което грееше в тъмните му, блестящи очи и покоряващата му усмивка. Нейната усмивка беше и за него.

В степта Лъвският бивак наблюдаваше големите рунтави същества с безмълвно страхопочитание. Това бяха най-големите животни по техните земи – всъщност, това се отнасяше и за всяка друга територия. Стадото, в което имаше и няколко малки, преминаваше близо до хората и старата водачка ги наблюдаваше подозрително. Беше висока почти три метра в раменния пояс, с извисяваща се сводеста, глава, както и с буца

между плешките си, където съхраняваше допълнително мазнини за зимата. Късият гръб, падащ силно назад към таза, довършваше характерния профил, който лесно се разпознаваше. Черепът и беше непропорционално голям за размера и, заемаше повече от половината от сравнително късия и торс, от края, на който излизаха нещо като пръсти, горен и долен, които бяха чувствителни и подвижни. Опашката и също беше къса, а и ушите и бяха малки, за да се съхранява топлината.

Мамутите бяха отлично пригодени за суровото си царство. Кожата им бе много дебела, изолирана с повече от няколко сантиметра подкожна мазнина, с гъста вътрешна козина, дълга почти три сантиметра. Грубата външна козина, чийто косъм достигаше петдесет сантиметра дължина, беше с тъмен червеникавокафяв оттенък и висеше на добре подредени пластове върху дебелия пухеста зимна вълна, служейки като топло покритие, по което да се оттича водата и което да ги защитава от вятъра. С кътниците си, подобни на пили, те поемаха и обработваха зимната храна – груба, суха трева, в която се включваха брезови, върбови клонки и лиственица и с която се справяха не по-зле от лятната, състояща се от зелени треви, острица и билки.

Най-впечатляващи бяха огромните мамутски бивни, които предизвикваха удивление и страхопочитание. С близко разположени корени в долната челюст, те отначало тръгваха рязко надолу, после се извиваха силно навън, нагоре и накрая навътре. При възрастните мъжкарите можеше да се види бивник с дължина до пет метра, но такива бивници обикновено се пресичаха отпред. При младите животни бивните служеха за ефикасно оръжие и вграден инструмент за изкореняване на дървета и разчистване на сняг за откриването на пасбища и храна, но когато двата върха се кръстосаха, те по-скоро пречеа, отколкото помагаха.

Гледката на огромните животни извика у Айла цял рояк спомени за първия път, когато беше видяла мамути. Спомни си как тогава и се бе приискало да може да иде на лов за тях заедно с хората от Клана, а също и как Талут я бе поканил да се включи в първия лов на мамути заедно с Мамутоите. Тя действително обичаше да ловува и мисълта, че и този път може да се присъедини към ловците, я изпълни с радостна възбуда. Вече с истинско нетърпение очакваше Лятната среща.

Първият лов за сезона имаше значителен символичен смисъл. Колкото и масивни и величествени да бяха рунтавите мамути, чувствата на Мамутоите към тях не се свеждаха само до удивление от размерите им. Те зависеха от животните далеч не само заради храната, която им осигуряваха, и водени от необходимостта и желанието си да гарантират

продължаването на рода на огромните животни, те поддържаха особени отношения с тях. Почитаха ги, защото те служеха като база за собствената им идентичност.

Мамутите нямаха истински естествени врагове; не съществуваше месоядно животно, изхранващо се редовно с тяхната плът. Огромните пещерни лъвови, два пъти по-големи от който и да е представител на рода на котките, които обикновено нападаха големите преживни като зубър, бизон, гигантски елен, лос, американски лос или кон и бяха в състояние да убият техен възрастен представител, понякога успяваха да повалят млад, болен или престарял мамут, но нямаше четириног хищник, който сам или в глутница да може да убие мамут в зряла възраст. Само Мамутоите, хората-деца на Великата Земя Майка бяха надарени със способността да ходят на лов за най-големите от Нейните създания. Само те бяха избрани за тази цел. В това отношение те имаха предимство пред всички Нейни създания; Те бяха Ловците на мамути.

След като мамутското стадо отмина, хората от Лъвския бивак го последваха с ентузиазъм. Не за да ловуват, това щеше да дойде по-късно. Събираха меката им, пухкава, зимна вълна, която се смъкваше на големи кичури през по-грубата им предпазна външна козина. Естествено оцветената тъмночервена материя, която събираха от земята и от трънака, по който тя се захващаше, се считаше за специален подарък от Духа Мамут.

По стечение на обстоятелствата, те имаха възможност да събират с голямо въодушевление и бялата вълна на муфлоните, която по естествен път беше опадала от дивите овни през пролетта, а също и невероятно меката землисто кафява мъхната козина на мускусните бикове и по-светло червеникавата на носорозите. Мислено отправяха благодарности и думи на признателност към Великата Земя Майка, която щедро даряваше Своите деца с всичко, от което се нуждаеха – растителна храна, животни и материали като кремък и глина. Те трябваше само да знаят накъде да гледат и кога да ги търсят.

Независимо, че ранните растителни видове – осигуряващи въгледехидрати – бяха добавени с ентузиазъм към тяхната храна, при цялото налично разнообразие от животни, Мамутоите ловуваха малко през пролетта и началото на лятото, освен, ако запасите им от месо не бяха силно намалели. Животните бяха много измършавели. Дълбоката, сурова зима беше изсмукала запасите им от концентрирана енергия – във формата на мазнина. Скитанията им се ръководеха от нуждата да попълнят тези си запаси. Убиваха по няколко мъжки бизона, ако козината на

врата им беше черна, което показваше, че все още имат сланина, както и няколко бременни женски от различни видове тревопасни, заради крехкото месо на зародиша и меката му козина, от която ставаха хубави бешки дрехи и бельо. Най-голямото изключение от това правило беше северният елен.

Големи стада от северни елени мигрираха на север, рогатите женски със заченатите през последната година малки, ги водеха по следите, които помнеха, към традиционните места за раждане, следвани от мъжкарите. Както ставаше и при другите стадни тревопасни животни, редовете им оредяваха поради вълците, които преследваха стадата по фланговете, търсейки слабите и старите. Същото правеха и няколко вида хищници от рода на котките: големите рисове, дългите леопарди и по някой и друг едър пещерен лъв. Останките след угощението на големите хищници осигуряваха храна за множество по-малки месоядни и лешоядни животни, както четириноги, така и хвъркати – лисици, хиени, кафяви мечки, цибетки, малки степни котки, лакомци, невестулки, гарвани, каня, ястреби и много други.

Двуногите ловци преследваха всички тези видове. Кожите и перата на техните ловни конкуренти не бяха пренебрегвани, въпреки че основният дивеч за Лъвския бивак беше северният елен – не заради месото му, макар че и то не ставаше зян. Езикът му се считаше за деликатес и голяма част от месото се изсушаваше, за да се използва като храна при пътуване, но ловците го преследваха главно заради кожата. Обикновено сиво светло бежова, но варираше от слонова кост почти до черна, с червеникавокафяв оттенък при младите, кожата на повечето скитащи северни елени беше лека и топла. Поради естествените си топлоизолационни качества, нямаше по-добър материал от еленовата кожа за облекло в студено време и тя нямаше равна на себе си за завивки и подови постелки. Лъвският бивак всяка година устройваше засади и копаеше ями-капани за северни елени, както, за да попълни собствените си запаси, така и за подаръци, които хората взимаха със себе си по време на летните пътешествия.

Когато Лъвският бивак започна да се приготвя за Лятната среща, настана голямо вълнение. Поне веднъж дневно някой казваше на Айла колко ще и бъде приятно да се запознае с някой роднина или приятел и колко много ще се радват те да се срещнат с нея. Единственият, който не проявяваше въодушевление по отношение на събирането на бивациите, беше Ридаг. Айла никога не беше виждала момченцето толкова подтиснато и се обезпокои за здравето му.

Наблюдаваше го внимателно няколко дни и в един необичайно топъл следобед, когато Ридаг беше излязъл навън и наблюдаваше как няколко души опъват еленови кожи, тя седна до него.

– Ридаг, направила съм един нов лек за теб, който да вземеш със себе си на Лятната среща – рече Айла. – Той е по-пресен и може би по-силен. Ще трябва да ми кажеш, ако се почувствуваш по-добре или по-зле – обясни му тя със смесица от знаци и думи, както обикновено разговаряше с него. – Сега как се чувстваш? Някакви промени напоследък?

На Ридаг му беше приятно да разговаря с Айла. Независимо че беше много признателен за новия си начин на общуване с бивака, хората съвсем елементарно възприемаха и използваха езика на жестовете и знаците. Той разбираше езика им от години, но когато се обръщаха към него, те проявяваха склонност да опростяват речта си така, че тя да съответства на знаците, които използваха. А нейните жестове бяха по-близки до речта, както по отношение на нюансите, така и емоционално, подсилваха думите и.

– Не, няма разлика – отвърна момчето с жестове.

– Не си ли уморен?

– Не... Да. Винаги малко уморен. – Той се усмихна. – Не чак толкова.

Айла кимна, вглеждайки се изпитателно в него, като се мъчеше да открие някакви видими симптоми, за да се увери, че няма промяна в състоянието му, поне не към по-лошо. Не видя някакви признаци на влошаване на физическото му състояние, но той изглеждаше унил.

– Ридаг, нещо тревожи ли те? Нещастен ли се чувстваш?

Той сви рамене и извърна глава. После я погледна.

– Не искам да отивам – каза той с жестове.

– Къде не искаш да отиваш? Не разбирам.

– Не искам да отивам на Срещата – каза той, отново извърнал глава.

Айла се начумери, но не зададе повече въпроси. На Ридаг изглежда не му се говореше за това и той скоро се прибра в землянката. Тя го проследи през преддверието на главния вход като се стараеше да остане незабелязана, а после, от готварското огнище, видя как си ляга в постелята. Беше разтревожена за него. Денем Ридаг рядко си лягаше по собствено желание. Айла видя Нези, която влезе и се спря, за да завърже завесата на главния вход. Забърза към нея, за да и помогне.

– Нези, имаш ли представа какво му е на Ридаг? Изглежда толкова... нещастен – каза Айла.

– Да, знам. По това време на годината винаги се чувства така. Заради Лятната среща е. Не я обича.

– И той така каза. Но защо?

Нези помълча и погледна Айла право в очите.

– Наистина не знаеш, така ли?

Младата жена поклати глава.

Нези сви рамене.

– Не се безпокой за това, Айла. В случая с нищо не можеш да помогнеш.

Айла мина по пътеката през земянката и погледна момченцето. Очите му бяха затворени, но тя знаеше, че то не спи. Поклати глава – щеше и се да може да му помогне. Предполагаше, че причината се крие в различието между него и Мамутоите, но той беше присъствал на срещи и преди. Тя побърза да мине през празното Лисиче огнище и да влезе в Огнището на Мамута. Внезапно откъм главния вход се появи Вълчо, спусна се стремглаво към нея и заподскача игриво по петите и. Тя му заповяда със знак да седне и той се подчини, но доби толкова тъжен и обиден вид, че Айла му подхвърли добре раздъвканото парче кожа, което по-рано бе един от любимите и чорапи-обувки. В края на краищата се бе наложило да му го преотстъпи – това изглежда бе единственият начин да го накара да престане да дъвче обувките и ботите на всички. Старата играчка бързо му омръзна и като седна на задните си лапи, Вълчо размаха опашка и заджавка към нея. Айла не можа да сдържи усмивката си и реши, че в такъв хубав ден не се стои вътре. Моментално грабна прашката си и кесия обли камъни, които беше събрала и даде знак на Вълчо да я последва. Като видя Уини в пристройката, реши да я вземе и нея.

Айла излезе през сводестия вход на пристройката, последвана от сламеножълтата кобила и младия сив вълк, чиято козина и отличителни белези бяха типични за вида му, за разлика от черната му майка. Забеляза Рейсър на средата на склона, на половината път до реката. С него беше Джондалар. Беше свалил ризата си поради топлото слънце и водеше младия жребец за въжето. Съгласно обещаното, обучаваше Рейсър като прекарваше по-голямата част от времето си с него и това изглежда доставяше удоволствие както на младия мъж, така и на коня.

Видя я и и даде знак да изчака, а той тръгна нагоре към нея. Беше необичайно да се обръща към нея или да показва, че иска да разговарят. След инцидента в степта Джондалар се бе променил. Можеше да се каже, че вече не я отбягва, но рядко правеше опит да говори с нея, а

когато се случваше, се държеше като непознат – резервирано и учтиво. Тя се бе надявала, че младият жребец ще ги сближи, но той сякаш се отдалечи още повече от нея.

Тя чакаше и наблюдаваше високия, мускулест, красив мъж, който се приближаваше и без да иска си спомни с каква топлота бе откликнала на нуждата му в степта. След миг усети, че отново го желае. Това бе реакция на тялото и която не можеше да бъде контролирана, но когато Джондалар приближи, тя забеляза, че той се изчерви и яркосините му очи отново придобиха онзи особен израз. Видя изпъкналата му мъжественост в панталоните, макар че нямаше намерение да поглежда натам и усети, че се изчервява.

– Извинявай Айла, не искам да те безпокоя, но ми се струва, че трябва да ти покажа новия повод, който направих за Рейсър. Може да поискаш да го използваш и за Уини – каза Джондалар, като се стараше гласът и поведението му да са съвсем обикновени.

– Не ме безпокоиш – отговори Айла, макар че не беше така.

Огледа приспособлението, направено от тънки каишки, усукани и вплетени една в друга.

Кобилата се бе разгонила в началото на сезона. Скоро след като забеляза състоянието на Уини, Айла чу призивното цвилене на жребец в степта. Макар че предишния път Айла бе успяла да намери кобилата, след като тя бе отишла да живее с един жребец и табуна му, сега не можеше да допусне, да загуби Уини заради някакъв жребец. Този път можеше и да не успее да си върне приятелката. Айла беше използвала нещо като юлар и въже, за да ограничава действията на кобилата, а също и на младия жребец, който бе силно заинтригуван и възбуден. Държеше ги в пристройката, когато не можеше да бъде заедно с тях. Оттогава насам от време на време използваше юлара, макар че предпочиташе да оставя Уини да излиза и да се прибира, когато пожелае.

– Как се борави с него? – попита Айла.

Джондалар използва за демонстрацията Уини и допълнителното устройство, което беше направил за нея. Айла му зададе няколко въпроса с престорено безстрастен тон, но почти не обърна внимание на отговорите. Много повече и влияеше топлината, която струеше от застаналия до нея Джондалар, както и лекия му приятен мъжки аромат. Не можеше да откъсне очи от ръцете му, играта на мускулите на гърдите му, набъбналата му мъжественост. Надяваше се въпросите и да оживят разговора, но веднага щом свърши с обяснението на приспособлението, той рязко си тръгна. Айла проследи с поглед как той грабна ризата си, яхна

Рейсър и като го управляваше с новите юзди, се насочи нагоре по склона. За миг се замисли дали да не го последва с Уини, но се отказа. Щом като толкова бързаше да се махне от нея, сигурно не му се искаше тя да се навърта около него. Гледаше подир него, докато той се изгуби от погледа и. Вълчо, който упорито джафкаше край нея, най-сетне успя да привлече вниманието и отново. Айла уви прашката около главата си, провери колко камъни има в кесията, след това взе вълчето и го сложи зад тила на Уини. Яхна я и потегли нагоре по склона в посока, различна от тази, към която се бе насочил Джондалар. Беше намислила да иде на лов с Вълчо и нищо не и пречеше да го стори. Вълчо вече се опитваше да завардва и лови мишки; освен това тя бе забелязала, че той много успешно подплашва дивеча, който тя целеше с прашката. Макар че в началото го правеше случайно, вълчето бързо усвои уменията и вече бе обучено да плаши дивеча по нейна команда.

Айла беше права в едно отношение. Джондалар си тръгна така припряно не защото не искаше да бъде край нея точно тогава, а просто, защото му се искаше да бъде край нея през цялото време. Нужно му бе да се отърси от собствените си реакции, провокирани от близостта на Айла. Сега тя беше обещана на Ранек и той вече не можеше да има нищо общо с нея. Напоследък си бе създал навика да излиза на езда, когато искаше да се измъкне от затруднено положение или от стреса на противоречивите емоции, или просто да остане насаме с мислите си. Започна да разбира защо Айла така често яздеше Уини, когато нещо я безпокоеше. Препускането на гърба на жребеца в откритата затревена равнина и полъхът на вятъра върху лицето му го ободряваха и успокояваха. Щом стигна степта, той даде знак на Рейсър да препусне в галоп и се прилепи към изпънатия му здрав врат. Оказа се учудващо лесно да приучат коня да носи ездач, но в продължение на известен период и Джондалар, и Айла го бяха привиквали към това по различни начини. Потрудно беше да се измисли как да се обучи Рейсър да разбира накъде да върви според указанията на ездача.

Джондалар съзнаваше, че Айла бе постигнала управлението на Уини по такъв естествен начин, че до голяма степен указанията и бяха все още несъзнателни. Той обаче започна от алеята за целенасочено обучение на коня. Указанията му бяха много по-определени и наред с обучението на коня, той също се учеше. Научи се как да седи на коня, как да синхронизира движенията си с неговите мощни мускули, а не просто да подскача на гърба му и откри, че чувствителността на животното към натиска на бедрата и промяната на положението му улесняваше

неговото управление.

Колкото повече увереност трупаше и колкото по-удобно се чувстваше на гърба на коня, толкова по-често го яздеше, пък и точно такъв опит му беше нужен, но работата с Рейсър увеличи и привързаността му към него. Джондалар харесваше жребца от самото начало, но той си оставаше кон на Айла. Все си казваше, че го обучава за нея, но хич не му се щеше да се разделя с него.

Джондалар беше планирал да си замине веднага след Пролетния фестивал, но въпреки това все още беше тук, без сам да знае защо. Измисляше си разни причини – прекалено рано бе да се пътува в такъв променлив сезон, беше обещал на Айла да обучи жребца – но си знаеше, че това са само извинения. Талут мислеше, че бе останал, за да отиде с тях на Лятната среща и Джондалар не се опитваше да го разубеждава, макар че все си повтаряше, че ще си замине преди те да тръгнат. Всяка нощ, когато си лягаше, особено ако Айла отидеше в Лисичето огнище, той си казваше, че си заминава на сутринта и винаги отлагаше. Бореше се със себе си, но колкото пъти сериозно се замислеше да си стегне багажа и да си тръгне, толкова пъти си я представяше как лежи неподвижна и студена на пода на Огнището на Мамута и не можеше просто да стане и да си замине.

Мамут бе разговарял с Джондалар в деня след фестивала и му бе казал, че коренът бил твърде силен за него и той не можел да управлява действието му. Беше споменал, че е твърде опасен и че вече никога няма да го използва. Бил посъветвал същото и Айла и я бил предупредил, че ще и е нужна силна защита, ако реши отново да се възползва от него. Без фактически да го казва, старият шаман бе намекнал, че по някакъв начин Джондалар бе успял да помогне на Айла и да я върне в съзнание.

Думите на шамана разтревожиха Джондалар, но и по някакъв странен начин го успокоиха. Защо мъжът от Огнището на Мамута го бе помолил да остане, когато бе изпитал страх за безопасността на Айла? И защо Мамут бе намекнал, че именно Джондалар я е върнал? Тя беше Обещана на Ранек и нямаше никакви съмнения относно чувствата на ваятеля към нея. След като Ранек беше там, защо Мамут се обръщаше към него? Защо Ранек не я бе върнал? Какво беше известно на стареца? Каквото и да бе то, Джондалар не можеше да понесе мисълта да не е там, когато Айла отново би имала нужда от него, нито да и позволи да се сблъска с някоя опасност без него, но още по-малко можеше да се примири с мисълта тя да живее с друг мъж. Не можеше да реши дали да си замине, или да остане.

– Вълчо! Пусни я! – извика Ръги, ядосана и разстроена. Дватама с Ридаг си играеха в Огнището на Мамута, където ги беше изпратила Не-зи, за да може да си събере нещата. – Айла! Вълчо ми взе куклата и не иска да я пусне.

Айла седеше в средата на леглото, сред вещите си, подредени в добре оформени купчини.

– Вълчо! Пусни куклата! – заповяда му тя. После му направи знак: – Ела тук.

Вълчо остави играчката, която бе направена от кожени изрезки. Сетне подви опашка и защапуча към Айла.

– Тук, при мен – изкомандва тя и посочи горната част на нара, където обикновено спеше вълчето. То скочи на мястото си.

– А сега легни и повече не досаждай на Ръги и Ридаг. Вълчо се изтегна, постави глава на лапите си и я загледа със скръбен, каещ се поглед.

Айла продължи да сортира нещата си, но скоро спря и се загледа в двете деца, които играеха на пода на Огнището на Мамута, не от празно любопитство, а защото беше заинтригувана. Те играеха на „огнища“, като си представяха, че живеят заедно в едно огнище, както възрастните мъже и жени. Тяхно „дете“ беше кожената кукла, направена като човек, с кръгла глава, тяло, ръце и крака, увита в меко кожено одеяло. Именно куклата предизвика възхищението на Айла. Тя никога не бе имала кукла; народът на Клана не изработваше никакви образи – било то рисунки, скулптурни фигури или произведения от кожа, но куклата и напомни за едно ранено зайче, което тя веднъж беше донесла в пещерата, за да го излекува Иза. Тя беше гушкала и люляла зайчето по същия начин, по който Ръги държеше куклата и си играеше с нея.

Айла знаеше, че обикновено Ръги е инициаторка на игрите. Понякога си играеха на семейство, друг път на „водачи“ – брат и сестра, ръководещи собствения си бивак. Докато наблюдаваше русокосото момиченце и момчето с кестеняви коси, Айла изведнъж осъзна колко подчертани са у него чертите на Клана. „Ръги го смята за свое братче“ – помисли си Айла, но се съмняваше, че те двамата щяха някога да бъдат двойка водачи на бивак.

Ръги даде куклата на Ридаг да я пази, после стана и тръгна да изпълнява някаква въображаема задача. Ридаг я проследи с поглед, после остави куклата, погледна Айла и се усмихна. Когато мина известно време и Ръги не се върна, момчето изгуби интерес към въображаемото бебе. То предпочиташе истинските бебета, макар че нямаше нищо против

да поиграе с Ръги, докато тя бе при него. След известно време Ридаг също стана и излезе. Ръги беше забравила за играта и куклата и Ридаг отиде да я намери, или да се захване с нещо друго.

Айла отново се размисли какво да вземе със себе си на Лятната среща. Струваше и се, че бе изминала цяла година, откак бе нареждала и пренареждала нещата си, решавайки какво да остави и какво не. Този път си събираше багажа, за да пътува и щеше да вземе само онова, което можеше да носи. Тюли вече бе говорила с нея да използват конете и плаза за пренасяне на подаръци; това щеше да увеличи и нейния статус, и този на Лъвския бивак. Взе кожата, която беше боядисала в червено и я тръсна, като се опитваше да реши дали ще и трябва. Още не беше измислила какво да я прави. И сега не знаеше, но червеният цвят беше свещен за Клана, а освен това и харесваше. Сгъна кожата и я прибра при няколкото други неща, които искаше да вземе, освен най-необходимите и принадлежности: изваяният кон, който толкова обичаше и който беше получила от Ранек за осиновяването си, новата мута, красивото кремъчно острие от Уимез, няколко бижута, мъниста и огърлици, костюмът и от Диджи, бялата туника, която беше ушила и наметалото на Дърк.

Мислите и се отплеснаха и докато преглеждаше останалите вещи, тя пак се сети за Ридаг. Дали някога щеше да си има другарка като Дърк? Съмняваше се, че на Лятната среща щеше да има момичета като него. Даже осъзна, че не е сигурна дали Ридаг изобщо ще стигне зряла възраст. Испита признателност за това, че синът и бе силен и здрав и че щеше да си има партньорка. По това време кланът на Брод вероятно се стягаше да поеме към Събирането на клановете, възможно бе дори да са тръгнали. Юра сигурно очакваше да се върне с тях, за да може по-късно да се свърже с Дърк и вероятно се ужасяваше при мисълта, че трябва да напусне родния си клан. Бедната Юра, щеше да и е трудно да остави народа си и да отиде да живее на непознато място с непознат клан. Мина и през ум една мисъл, която по-рано не я беше спохождала. Дали Юра щеше да хареса Дърк? И дали той щеше да я хареса? Айла се надяваше, че ще си допаднат, защото едва ли щяха да имат друг избор.

Докато мислеше за сина си, Айла се пресегна и взе кесията, която беше донесла от долината, отвори я и изпразни съдържанието и. Сърцето и спря за миг, когато зърна скулптурката от бивник. Взе я. Беше фигура на жена, но съвсем не приличаше на останалите резбовани образи, които беше виждала и едва сега Айла осъзна колко необикновена бе тя. Повечето муты, с изключение на символичната птица-жена, изваяна от Ранек, представляваха закръглени женски форми, които вместо глава

имаха топка, понякога украсена. Предназначението на всичките беше да символизира Майката, но тази фигурка бе изображение на стройна жена с коса на много плитки, също като нейните. Най-удивителното беше, че имаше грижливо изваяно лице с фин нос, брадичка и загатнати очи. Тя взе скулптурката в ръце и очите и се замъглиха от нахлулите спомени. Без да усети, по бузите и потекоха сълзи! Джондалар беше изваял статуетката в долината. Докато я майстореше, и бе казал, че иска да улови духа и за да не се разделят никога. Затова я бе оприличил на нея, макар че не бе редно да се правят изображения, наподобяващи действителни хора, от страх духът им да не попадне в капан. Беше и казал, че иска тя да задържи скулптурката, за да не може никой да я използва срещу нея злонамерено. Айла осъзна, че това бе първата и мута. Джондалар и я бе дал след Първите и обреди, когато я бе направил истинска жена.

Тя никога нямаше да забрави лялото в нейната долина, само двамата, заедно. Но Джондалар щеше да си замине без нея. Тя притисна статуетката от бивник до гърдите си и страшно и се прииска да замине с него. Вълчо скимтеше съчувствено край нея като се промъкваше сантиметър по сантиметър напред, защото знаеше че трябва да стои, където му е заповядано. Тя го взе, зарови лице в козината му, а той се опита да изближе солените и сълзи.

Чу, че някой идва по пътеката и бързо седна, избърса лицето си и се опита да се овладее. Обърна се, сякаш търсеше нещо зад себе си, когато Барзек и Друез минаха покрай нея, увлечени в разговора си. После постави статуетката обратно в торбичката и внимателно я положи върху яркочервената кожа, за да я вземе със себе си. Никога не би могла да остави първата си мута.

По-късно нея вечер, когато Лъвският бивак се подготвяше за общата вечеря, Вълчо изведнъж злобно заръмжа и се втурна към главния вход. Айла скочи и хукна след него, чудейки си какво ли може да е. Последваха я още няколко човека. Когато вдигна завесата, с изненада видя един непознат, много изплашен непознат човек, отстъпващ пред порасналото вълче, което изглеждаше готово да го нападне.

– Вълчо! Тук! – заповяда му Айла.

Вълчето неохотно отстъпи, но продължи да се зъби на непознатия и да ръмжи сподадено.

– Лудег! – възкликна Талут и излезе напред широко усмихнат. Прегърна мечешки човека. – Влизай, влизай вътре, че навън е студено.

– Аз... ъ-ъ... не знам – каза мъжът, без да сваля очи от младия вълк. – Вътре има ли и други като този?

– Не, няма други – каза Айла. – Вълчо няма да те ухапе. Няма да му позволя.

Лудег погледна Талут – не знаеше дали да вярва на непознатата жена.

– Защо държите вълк в землянката си?

– Това е дълга история и е най-добре да ти я разправа край силен огън. Влез, Лудег. Вълчето няма да ти стори нищо лошо, обещавам ти – каза Талут и погледна многозначително Айла, докато превеждаше младия мъж през сводестия вход.

Айла разбра какво означава този поглед. Вълчо в никакъв случай не биваше да напада непознатия. Тя ги последва в землянката, като даде знак на зверчето да стои до нея, но не знаеше как да му забрани да ръмжи. Това беше нова ситуация. Знаеше, че вълците, макар и много привързани към собствената си глутница, нападат и убиват непознати, навлезли в територията им. Поведението на Вълчо беше напълно разбираемо, но това не го правеше допустимо. Нужно бе да свикне с непознати, независимо дали това му харесваше или не.

Нези сърдечно приветства сина на братовчедка си, пое раницата и връхната му дреха, подаде ги на Дануг, за да ги занесе на един резервен нар в Огнището на Мамута, после му насипа ядене в една чиния и му намери място, където да седне. Лудег продължаваше да поглежда недоверчиво към Вълчо, обзет от притеснение и боязън, и колкото пъти животното срещнеше погледа му, толкова пъти злобното му сподадено ръмжене се усилваше. Когато Айла му изшътка, то сви уши и клекна, но веднага след това продължи да ръмжи срещу непознатия. На Айла и хрумна да върже едно въже на врата на Вълчо, но не мислеше, че с това ще се оправят нещата. Това още повече щеше да раздразни животното-пазач, а от друга страна щеше да постави мъжа в неловко положение.

Ридаг, който срамежливо се беше отдръпнал назад, макар че познаваше госта, бързо разбра коя е причината за злобното ръмжене на вълка. Усети, че тревожната напрегнатост на мъжа допринася за конфликта. Може би, ако видеше, че вълкът е приятелски настроен, Лудег щеше да се отпусне. Повечето хора се бяха струпали в готварското огнище и когато Ридаг чу, че Хартал се е събудил, хрумна му една идея. Отиде в Огнището на Северния елен и успокои бебето, после го хвана за ръка и го поведе към готварското огнище, но не при майка му. Вместо към нея, Ридаг се насочи към Айла и Вълчо.

Напоследък Хартал много се беше привързал към шавливото вълче и щом видя пухкавото сиво същество, изхълца от възторг. Хукна

зарадван към Вълчо, но бебешките му крачета не го държаха добре. Спъна се и падна върху вълчето. То изквича, но само близна бебето по лицето, от което Хартал се изкикоти. Бутна топлия му влажен език и пхна шишкавите си ръчички между челюстите с остри зъби, после се хвана за пухкавата му козина и се опита да го придърпа към себе си. Забравил безпокойството си, Лудег зяпна изненадан как бебешорът се боричка с вълчето, но най-много го удиви това, че месоядното животно приемаше малчугана с нежно търпение. А и Вълчо вече не можеше да варди непознатия, след като беше нападат – още не беше пораснал достатъчно, за да притежава постоянството на възрастните членове на своя род. Айла се усмихна на Ридаг, защото веднага разбра, че момчето беше довело Хартал с определена цел, която беше постигната. Когато Трони дойде, за да си вземе синчето, Айла вдигна Вълчо, като реши, че моментът е подходящ да го запознае с пришълеца.

– Мисля, че Вълчо ще свикне с теб по-бързо, ако му позволиш да те подуши, каза тя на младия мъж.

Айла говореше езика на Мамутоите отлично, но Лудег забеляза известна разлика в начина, по който тя произнасяше някои думи. Едва сега я огледа внимателно, като се чудеше коя ли е тя. Спомняше си, че не бе сред обитателите на Лъвския бивак, когато се разделиха предишната година. Даже не си спомняше изобщо да я е виждал по-рано, а беше сигурен, че би запомнил такава красива жена. От къде ли беше дошла? Вдигна очи и срещна погледа на висок русокос непознат мъж.

– Какво трябва да направя? – попита той.

– Мисля, че е достатъчно да му подадеш ръката си, за да я помирише. Обича и да го милват, но да не избързваме с това. Трябва му известно време, докато свикне с теб – отвърна Айла.

Доста предпазливо Лудег протегна ръката си. Айла пусна Вълчо на земята, за да я подуши, но остана до него от предпазливост. Не мислеше, че Вълчо ще се нахвърли върху непознатия, но не беше сигурна. След малко мъжът протегна ръка, за да докосне гъстата скубеща се козина. Досега не беше докосвал жив вълк и беше развълнуван. Усмихна се на Айла и когато тя отговори на усмивката му, още веднъж си помисли колко е красива.

– Талут, май ще е най-добре да ви разкажа набързо новините, които нося – каза Лудег. – Струва ми се, че Лъвският бивак ми е приготвил истории, които ще изслушам с интерес.

Едрият водач се усмихна. Приятно му беше, когато проявяваха такъв интерес към Лъвския бивак. Обикновено вестоносците пристигаха с

новини и биваха избирани за тази цел не само заради способността си да разправят увлекателно, но и за това, че можеха да тичат бързо.

– Ами, добре, казвай тогава. Какви новини ни носиш? – попита Талут.

– Най-важната е промяната на мястото на Лятната среща. Домакин ще бъде Вълчият бивак. Мястото, което беше избрано миналата година, беше пометено от порой. Имам и други, тъжни новини. Спрях да преносувам в един бивак на народа Сънге. Там върлува смъртоносна болест. Има вече умрели, а когато си тръгнах, синът и дъщерята на водачката бяха много зле. Някои смятаха, че едва ли ще оцелеят.

– Но това е ужасно! – възкликна Нези.

– Що за болест е тяхната? – попита Айла.

– Изглежда, че ги ударила в гърдите. Висока температура, лоша кашлица и затруднено дишане.

– Колко далеч е отгук? – попита Айла.

– Не знаеш ли?

– Айла беше наша гостенка, но я осиновихме – каза Тюли. После се обърна към Айла. – Не е много далеч.

– Тюли, можем ли да отидем там? Или някой да ме заведе? Ако тези деца са болни, може да успее да им помогна.

– Не знам. Талут, ти какво смяташ?

– Не е по пътя за Лятната среща, щом тя ще се състои във Вълчия бивак, а и те дори не са ни родственици, Тюли.

– Струва ми се, че Дарнев имаше далечен роднина в този бивак – отвърна Тюли. – Срамота е да не помогнем на тези дечица – братчето и сестричето, когато са толкова болни.

– Ами, ако трябва, да вървим, само че ще трябва да тръгнем възможно най-скоро – каза Талут.

Лудег слушаше с огромен интерес.

– Е, казах ви моите новини, а сега искам да науча нещо за новия член на Лъвския бивак. Талут, тя наистина ли е Лечителка? И от къде се взе вълкът? Досега не бях чувал вълк да живее с хора в землянка.

– И това далеч не е всичко – обади се Фребек. – Айла има и два коня, кобила с жребец.

Гостът изгледа недоверчиво Фребек, после се намести удобно и се приготви да изслуша историите на Лъвския бивак.

На другата сутрин, след дълга нощ на разкази, Айла и Джондалар демонстрираха на Лудег как се яздят коне, което му направи очакваното впечатление. Тръгна за следващия бивак, готов да разнесе новината за

пришълката сред Мамутоите заедно с тази за промяната на мястото на Лятната среща. Лъвският бивак планираше да замине на следващата сутрин и остатъкът от деня беше прекаран в последни приготовления за пътуването.

Айла реши за вземе повече лекарства, отколкото обикновено носеше в чантата си с церовете и преглеждаше запасите си от билки, разговаряйки с Мамут, докато си събираше нещата. Събирането на Клановете беше постоянно в ума и и като гледаше как възрастният шаман пази скованите си стави си спомни, че старите хора в Клана, които не можеха да правят дълги пътешествия, оставаха в пещерата. Как щеше Мамут да издържи на дългото пътуване? Доста се обезпокои и отиде навън да потърси Талут, за да го попита какво да правят.

– През по-голямата част от пътя го нося на гръб – обясни и Талут.

Айла видя, че Нези прибави още един вързоп към купчината, която конете щяха да влачат върху плаза. Ридаг седеше на земята наблизо с печален вид. Айла тутакси тръгна да търси Джондалар. Завари го да си приготвя раницата, която Тюли му беше дала.

– Джондалар! Ето къде си бил! – възкликна тя.

Той вдигна очи, изненадан. Тя бе последният човек, когото очакваше да види в този момент. Току-що си беше мислил за нея и за това, как ще се сбгуват. Беше решил, че сега, когато всички напуснаха земята, бе най-подходящо да си тръгне и той. Но вместо да се запъти с Лъвския бивак към Лятната среща, щеше да тръгне в обратната посока, за да поеме дългия път към своя дом.

– Знаеш ли как Мамут ходи на Летните срещи? – попита Айла.

Въпросът го шашардиса. Това далеч не беше най-важното нещо, с което бяха заети мислите му. Даже не беше съвсем сигурен, че я е разбрал правилно.

– Тъ-ъ... не – отговори той.

– Талут го носи на гръб. Ами Ридаг? И той трябва да бъде носен. Джондалар, мислех си, че след като обучи Рейсър, сега той е свикнал да носи човек на гърба си, нали?

– Да.

– И ти като го управляваш, той се движи натам, накъдето ти искаш, нали така?

– Да, струва ми се.

– Добре! Тогава няма никаква причина, поради която Мамут и Ридаг да не могат да стигнат до Срещата, яздейки на коне. Те не могат да ги управляват, но ти и аз можем да ги водим. Така ще бъде много по-

лесно за всички, пък и Ридаг е толкова тъжен напоследък, а това може да повдигне духа му. Спомняш ли си колко беше развълнуван първия път, когато язди Уини? Нали не възразяваш, Джондалар? На нас не ни е нужно да яздим, всички други ще ходят пеша – каза Айла.

Тя бе толкова доволна и възбудена от идеята си, че очевидно не беше и помислила, че той може да не тръгне с тях. Как да и откаже? – мислеше си той. Идеята беше добра и Лъвският бивак бе направил толкова много за него, че това бе най-малкото, което той може да стори.

– Не, нямам нищо против да ходя пеша – каза Джондалар.

Изпита особено чувство на лекота, докато гледаше как Айла отива да каже на Талут – сякаш огромна тежест беше паднала от плещите му. Побърза да приключи със събирането на багажа и като го взе, отиде при останалите от бивака. Айла ръководеше товаренето на двата плаза. Вече бяха почти готови да тръгнат.

Нези видя, че Джондалар приближава и му се усмихна.

– Радвам се, че реши да дойдеш с нас и да помогнеш на Айла с конете. Така на Мамут ще му е много по-удобно, а виж и Ридаг! Никога преди не съм го виждала така да се вълнува, че отива на Лятна среща.

Джондалар се зачуди защо имаше чувството, че Нези е знаела за намерението му да поеме към дома.

– И само си помисли какво впечатление ще направим, когато пристигнем не само с коне, но и с хора, които ги яздят – каза Барзек.

– Джондалар, чакахме те. Айла не знаеше кой кон за кого да бъде – обърна се към него Талут.

– Мисля, че няма значение – каза Джондалар. – Уини е малко полесна за яздене. Не друса толкова.

Видя, че Ранек помага на Айла да уравни товара. Сърцето му се сви, когато чу, че се смеят заедно и разбра колко временна бе отмяната на решението му. Просто беше отложил неизбежното, но сега вече беше поел ангажимент. След като Мамут направи няколко загадъчни жеста, придружени с неразбираеми слова, той заби една мута в земята пред централния вход на землянката. После, с помощта на Айла и Талут, се качи на Уини. Изглеждаше неспокоен, но това трудно можеше да се разбере. Джондалар си помисли, че той много добре се владее.

Ридаг не беше уплашен, тъй като и по-рано се беше качвал на кон. Просто беше възбуден, когато високият мъж го вдигна и го качи на гърба на Рейсър. Той никога не беше яздил жребеца. Ухили се на Лати, която го наблюдаваше със смесица от загриженост за безопасността му, задоволство от новото му преживяване и мъничко завист. Беше гледала

как Джондалар обучава коня, дотолкова, доколкото това и беше възможно от разстояние, тъй като беше трудно да убеди друга жена да отиде с нея просто, за да гледа – имаше и неудобства в това да си възрастен. Реши, че обучението на един млад кон не е непременно магия. Искаше се само търпение и, разбира се, кон, който да бъде обучаван.

Беше направена последна проверка на бивака и след това всички поеха нагоре по склона. На половината път Айла се спря. Вълчо стори същото и я погледна очаквателно. Тя обърна очи назад към землянката, където беше намерила дом и където бе приета сред себеподобните си. Вече и липсваха уютът и сигурността, които жилището предлагаше, но землянката щеше да остане тук докато се върнат и пак щеше да ги подслони през дългата студена зима. Вятърът кдреше завесата на сводестия вход от мамутски бивни и тя видя черепа на пещерния лъв над тях. Лъвският бивак изглеждаше самотен без хората. Айла от Мамутоите потрепери от внезапно обзелата я силна тъга.

Обширните пасбища, благодатен източник на живот в тази студена земя, разкриха още една страна от цикъла на обновяващия се живот, докато Лъвският бивак пътешестваше. Синкаво виолетовите и жълти цветя на миналогодишната дребна перуника бяха поизбледнели, но още изпъкваха, а папратолистните божури бяха напълно разцъфтели. Една широка леха от тъмночервените цветове, изпълнила цялата низина между два хълма, предизвика възгласи на удивление и възхищение сред пътешествениците. Преобладаваха обаче американската трева, власатката и глухарчето, които превръщаха степта в развълнувано море от нежно преливащо сребристо, акцентирано със тъмни петна градински чай. Не след дълго, след като младата трева узрееше и загубеше цветовете си, тучните равнини щяха да се превърнат от сребърни в златисти.

Младото вълче се радваше на многообразието от дребни животни, които обитаваха обширната прерия. Втурваше се подир порове и хермелини, облекли лятната си кафява козина, но се отдръпваше, когато безстрашните хищници отстояваха територията си. Когато мишките, полевките и земеровките с кадифена козина, които бяха свикнали да избягват лисиците, се мушваха в бърлогите си в земята, Вълчо започваше да преследва съселите, хамстерите и дългоухите бодливи таралежи. Айла се разсмя като видя изненадата му от това, че един пустинен гризач с дебела опашка, къси предни лапи и по три пръста на задните си крака изчезна с подскоци в дупката, в която беше прекарал зимния си сън. Зайците, гигантските хамстери и едрите пустинни гризачи бяха достатъчно големи, за да послужат за храна и бяха много вкусни като ги одеряха и изпечеха на вечерен огън. Айла уби няколко с прашката, а Вълчо ги донесе.

Ровещите степни гризачи бяха полезни за почвата, защото я разравяха обръщаха и раздробяваха, но някои от тях променяха характера на терена с това, че копаеха много подземни проходи и дупки. Докато Лъвският бивак пътуваше из равнината, на пътя им се изпречваха безчет дупки, изкопани от съсели; а в някои области хората трябваше да заобикалят стотици могилки, покрити с трева, които бяха високи по половин един метър; всяка от тях осигуряваше подслон за цели родове степни мармоти.

Съселите бяха предпочитана плячка за черните каня, независимо че

дългокрилите ястреби се изхранваха и с други гризачи, мърша и насекоми. Изящните птици обикновено откриваха нищо неподозиращите съсели като кръжаха над тях, но канята можеше и да увисват във въздуха, подобно на керкенежите, местните соколи, или с бърсенеш полет да изненадват и грабват пляката си. Освен ястребите и соколите, светлокафявите орли също предпочитаха изобилието от дребни гризачи. Веднъж Айла забеляза, че Вълчо направи стойка, която я накара да се вгледа поотблизо. Видя, че една от едрите тъмнокафяви хищни птици кацна край гнездото си на земята, носейки на малките си един съсел. Наблюдаваше ги с интерес, но нито тя, нито вълчето не нарушиха спокойствието им.

Много други птици също се изхранваха от изобилието на откритата равнина. Степта беше пълна с чучулиги и бърбици, бели яребици, обикновени яребици и пьдпъдци, пясъчни яребици, големи дропли и красиви моминарски жерави – синкаво сиви, с черни глави и бели пера зад очите. Идваха през пролетта, за да свият гнезда и отгледат малките си и се прехранваха с насекоми, гущери и змии. Отлитаха през есента на големи У-образни ята, разцепващи небето.

Талут беше наложил темпо, което бе най-удачно при пътуване на целия Бивак. То беше такова, че да не пришпорва по-бавните членове на групата. Но сега установи, че се движат много по-бързо от друг път. Разликата се дължеше ла конете. Това, че те поеха подаръците, стоките за размяна и кожите за палатки на плазове, както и хората, които се нуждаеха от помощ, на гърбовете си, облекчи товара на всички. Водачът беше доволен от ускореното темпо, още повече че се отклоняваха от пътя си, но същевременно то създаваше и проблем. Той така бе планирал маршрута и спиранията, че да се възползват от известни места с вода. А сега трябваше отново да преценява всичко в движение. Спряха край малка рекичка, макар че още беше светло. Понякога степените преминаваха в гори близо до реките и езерата и те направиха бивак на голяма поляна, заобиколена с дървета. След като Айла откачи плазове от Уини, тя реши да заведе Лати на езда. На момичето му беше приятно да помага около конете и животните се бяха привързали силно към него. Докато двете язدهа върху кобилата през малка горичка от смърч, бреза, габър и лиственица, стигнаха една горска поляна, отрупана с цветя – един истински оазис в степта, ограден от дърветата. Айла спря и пошепна в ухото на младата жена, яздейца на коня пред нея:

– Лати, не се движи и погледни ей натам, към водата. Лати погледна в посоката, която Айла и показа, отначало се намръщи, защото не видя нищо, но после се усмихна, като забеляза как една антилопа сайга с

две малки вдигна подозрително глава. После зърна още няколко. Спира-ловидните рога започваха направо от темето на малката антилопа, върховете им бяха малко завити назад, голямата и муцуна изпъкваше, като удължаваше лицето и.

Докато седяха тихичко на гърба на коня и наблюдаваха, започнаха да долавят по-ясно звуците на птиците: гукане на гълъбици, весело чуруликане на коприварчета, призивен вик на кълвач. Айла чу флейтата на златния кос, отговори и, като имитацията беше толкова добра, че птицата се обърка. На Лати и се прииска и тя да може да свири така.

Айла леко побутна Уини, с което я насочи към нещо като алея в гората. Лати почти се разтрепери от вълнение, когато се приближиха към антилопата и видяха още една кошута с две малки. Изведнъж вятърът смени посоката си, сайгите вдигнаха глави и незабавно се втурнаха през гората към откритата степ. Нещо сиво ги последва и Айла разбра причината за бягството им.

Когато Вълчо се върна, дишайки тежко, и се плъсна на земята, Уини кротко си пасеше, а двете млади жени седяха на слънчевата поляна и беряха горски ягоди. До Айла имаше букетче пъстри цветя – яркочервени цветове с дълги тънки венчелистчета, сякаш потапяни в боя, и големи златистожълти кръгли цветя, примесени с бели и светли кълбенца.

– Де да имаше достатъчно да занесем и на другите – каза Айла, като лапна още една малка, но изключително вкусна и ароматична ягода.

– Би трябвало да се появят още. Много ми се ядат – каза Лати, като се усмихна широко. – А освен това, иска ми се да мисля за това място като за специално, само за нас двете, Айла. – Лапна една ягодка и затвори очи, наслаждавайки се на вкуса и. Лицето и доби замислено изражение. – Тези антилопи сигурно са много малки, нали? Никога не съм виждала такива толкова отблизо.

– Доближихме ги благодарение на Уини. Антилопите не се боят от коне. Обаче Вълчо – каза Айла, гледайки към зверчето. То вдигна глава като си чу името. – Той ги прогони.

– Айла, може ли да те попитам нещо?

– Разбира се. Винаги, когато искаш.

– Мислиш ли, че някой ден ще мога да си намеря кон? Имам предвид някой малък, за който да се грижа както ти за Уини, така че да свикне с мен.

– Не знам. Аз не бях си поставяла за задача да намеря Уини. Просто така се случи. Трудно се намира малко конче. Всички майки пазят малките си.

– Ако ти искаш да намериш друг кон, малко конче, какво би направила?

– Никога не ми е минавало през ум... Предполагам, че ако търсиш малко конче... чакай да помисля... трябва да хванеш майка му. Спомняш ли си лова на бизони миналата есен? Ако тръгнеш на лов за коне и вкараш табун в заградено място като онова, не е необходимо да ги убиваш всичките. Можеш да запазиш едно-две малки кончета. Даже може да отделиш малкото и да пуснеш останалите, ако не ти трябват. – Айла се усмихна. – Сега вече ми е по-трудно да ходя на лов за коне.

Когато се върнаха, повечето хора бяха насядали около голям огън и се хранеха. Двете млади жени си насипаха ядене и седнаха.

– Видяхме антилопи сайга – каза Лати. – Даже малки.

– Струва ми се, че сте видели и ягоди – обади се Нези със сух глас, като видя червените петна по ръцете на дъщеря си. Лати се изчерви като си спомни, че и се бе приискало да ги запази всичките за себе си.

– Нямаше достатъчно, за да донесем – каза Айла.

– О, това не би променило нещата. Знам какво е Лати да намери ягоди. Тя може да изяде цяла поляна, без да даде на никого, ако и се отдаде такава възможност.

Айла забеляза смущението на Лати и смени темата.

– Събрах и малко подбел против кашлица, за болния бивак, и едно растение с червени цветове – не му знам името – чийто корен е много добър за силна кашлица и отхрачване – каза тя.

– Не знаех, че затова береш тези цветя – каза Лати. – Откъде знаеш, че болестта в този бивак е точно такава?

– Не знам, но като видях тези цветя, реших, че няма да е зле да понабера от тях, още повече че ние сме карали тази болест. Талут, още колко път имаме до там?

– Трудно може да се определи – отговори водачът. – Движим се по-бързо от обикновено. Би трябвало след ден-два да стигнем бивака на народа Сънге. Картата на Лудег е добра, надявам се да не закъснеем. Болестта им е по-лоша, отколкото си мислех. Айла се намръщи.

– Как разбра?

– Видях знаци, оставени от някого.

– Знаци? – попита Айла.

– Ела с мен. Ще ти покажа – каза Талут, като остави чашата си и стана.

Заведе я при купчина кокали край реката. Такива кости, особено черепи, се срещаха по всички плата, но когато приближиха, на Айла и

стана ясно, че те не са подредени естествено. Някой преднамерено ги беше струпал в особен ред. На върха на купчината беше поставен обърнат мамутски череп със счупени зъби.

– Това е знак за лоши новини – каза Талут, сочейки черепа. – Много лоши. Виждаш ли долната челюст и двете ключици към нея? Върхът на челюстта сочи накъде да вървим, а бивакът е на два дни път.

– Талут, те сигурно имат нужда от помощ! Затова ли са поставили този знак тук?

Талут посочи парче обгорена брезова кора, закачена на счупения ляс бивник.

– Виждаш ли това? – попита той.

– Да. Обгоряла е до черно като че ли е била в огън.

– Това означава болест, смъртоносна болест. Някой е умрял; Хората се страхуват от този вид болест, а тук те често спират. Този знак тук не е поставен за помощ, а за предупреждение да не се ходи там.

– О, Талут! Аз трябва да отида. Вие може да не идвате, но аз трябва да ида. Мога да тръгна и сега, с Уини.

– И какво ще им кажеш като отидеш там? – попита Талут. – Не, Айла. Те няма да ти позволят да им окажеш помощ. Там никой не те познава. Те дори не са Мамутои, а Сънге. Вече разговаряхме за това. Знаехме, че ще искаш да отидеш. Тръгнахме по този път и ще дойдем с теб. Мисля, че благодарение на конете ще можем да стигнем за ден, вместо за два.

Слънцето вече докосваше ръба на земята, когато групата пътешественици от Лъвския бивак стигна до голямо селище, разположено на обширна естествена тераса на около десет метра над широка, бърза река. Спряха, когато ги забелязаха някои от тамошните хора, които се втреничиха в тях с удивление. После хукнаха към единия от навесите. Появиха се мъж и жена. Лицата им бяха намазани с червена охра, а косите им бяха покрити с пепел.

„Твърде късно е“ – помисли си Талут, докато заедно с Тюли приближаваха бивака на народа Сънге, следвани от Нези и Айла, която водеше Уини с Мамут на гърба. Явно бяха прекъснали нещо много важно. Когато идващите бяха само на около три метра, мъжът с боядисаното червено лице вдигна ръка с длан, обърната напред. Явно това бе сигнал да спрат. Заговори на Талут на различен език, който въпреки това прозвуча някак познато на Айла. Струваше и се, че би трябвало да го разбира; вероятно беше близък до езика на Мамутоите. Мъжът пак проговори.

– Защо Лъвският бивак на Мамутоите идва тук по това време? – попита той, този път на езика на Мамутоите. – В този бивак върлува болест и има много скръб. Не видяхте ли знаците?

– Да, видяхме знаците – отговори Талут. – Сред нас има дъщеря на Огнището на Мамута, която е изкусна Лечителка. Вестоносецът Лудег, който е минал оттук преди няколко дни, ни каза за вашата беда. Ние се приготвихме да отпътуваме за нашата Лятна среща, но Айла, нашата Лечителка, пожела първо да дойдем тук, за да ви предложи помощта си. Един от нашите е роднина с един от вашите, така че ние сме родственици. Затова дойдохме.

Мъжът погледна жената, застанала до него. Тя явно скърбеше и с усилие се владееше.

– Твърде късно е – каза тя. – Мъртви са. – Гласът и премина във вой и тя се разрида от мъка. – Мъртви са. Децата ми, рожбите ми, живота ми, мъртви са.

Двама мъже я прихванаха от двете и страни и я отведоха.

– Сестра ми изживява голяма скръб – каза мъжът. – Загуби и дъщеря си, и сина си. Момичето беше почти жена, а момчето беше е няколко години по-малко. Ние всички много скърбим за тях.

Талут съчувствено поклати глава.

– Това наистина е голямо нещастие. Споделяме скръбта ви и сме готови да ви утешим с каквото можем. Ако вашите обичаи позволяват, бихме искали да останем, за да прибавим сълзите си към вашите, докато мъртвите се върнат в гръдта на Майката.

– Високо оценяваме съчувствието ви и винаги ще го помним, но сред нас има болни хора. Може би ще е опасно за вас да останете. Може би е опасно и това, че сте дошли.

– Талут, попитай го дали мога да видя болните. Може да успее да им помогна с нещо – каза тихо Айла.

– Да, Талут. Попитай дали Айла може да види болните – обади се и Мамут. – Мисля, че тя може да каже дали е безопасно за нас да останем.

Мъжът с червеното лице втренчи поглед в стареца на коня. Отначало, когато видя конете, той бе удивен, но не искаше да го покаже, пък и беше толкова потънал в скръб, че за известно време, докато изпълняваше ролята на говорител на сестра си и на своя бивак, бе забравил любопитството си. Но когато Мамут проговори, странната гледка на човек, седнал на кон, внезапно отново разпали любопитството му.

– Как така този човек е седнал на кон? – изтърси той най-сетне. – Как така конят стои мирен? Ами онзи другия, там, отзад?

– Това е много дълга история – отговори Талут. – Този мъж е нашият Мамут, а конете се подчиняват на нашата Лечителка. Когато разполагаме с време, ще ни е драго да ви разправим всичко за това, но първо Айла би искала да прегледа болните ви хора. Може да успее да им помогне. Ще може да ни каже дали злите духове са все още наоколо и дали ще може, да ги озапти и обезвреди; дали е безопасно за нас да останем.

– Казваш, че тя е много способна. Трябва да ти вярвам. Щом може да управлява конския дух, сигурно притежава мощна магия. Нека да поговоря с хората вътре.

– Има и още едно животно, за което трябва да знаеш – каза Талут и след това се обърна към жената. – Айла, извикай го.

Тя подсвирна и още преди Ридаг да го пусне, Вълчо се освободи от него и се втурна напред, въртейки опашка. Мъжът Сънге и стоящите около него се стреснаха, когато младият вълк се втурна към тях, но останяха още по-изненадани, когато той спря пред краката на Айла и я загледа очаквателно. По неин знак той легна, но вниманието му бе съсредоточено върху непознатите и това ги смути.

Тюли наблюдаваше внимателно реакциите на народа Сънге и бързо разбра какво силно впечатление са им направили опитомените животни. Те повишаваха статуса на хората, с които бяха свързани и на Лъвския бивак като цяло. Благодарение единствено на това, че яздеше кон, Мамут се бе сдобил с особено признание и престиж. Гледаха го с изпитателни погледи, думите му будеха у тях подчертано уважение, но реакцията им спрямо Айла беше още по-красноречива. Взираха се в нея със страхопочитание и боязливо преклонение.

Водачката разбираше, че самата тя вече бе свикнала с конете, но още си спомняше собствените си опасения, когато за пръв път бе видяла Айла с кобилата и жребеца, и не и беше трудно да се постави на тяхно място. Тя присъстваше, когато Айла бе донесла вълчето в землянката и бе наблюдавала израстването му, но знаеше, че един непознат не би го възприел като невинно зверче. Макар че беше млад, Вълчо бе почти напълно пораснал вълк, а Уини бе кобила в зряла възраст. След като Айла можеше да пречупи волята на опърничавите и своенравни коне, както и духа на независимите вълци със заповедите си, кой знае още какви сили можеше да управлява? Особено след като се разбереше, че е дъщеря на Огнището на Мамута и Лечителка.

Тюли се чудеше как ли ще ги посрещнат, когато пристигнат на Лятната среща, но никак не се изненада, когато Айла бе поканена да

прегледа болните членове на бивака. Мамутоите се разположиха да изчакаат. Когато Айла излезе, тя отиде при Мамут, Талут и Тюли.

– Мисля, че са болни от това, което Нези нарича пролетна болест – треска, стягане в гърдите и затруднено дишане, но лошото е, че са го хванали в края на сезона и че протича в по-остра форма – обясни Айла. – Преди известно време са починали двама по-възрастни обитатели на бивака, но много е тъжно, когато умират деца. Не знам защо е станало така. Младите обикновено са достатъчно силни, за да преодолеят такава болест. При всички останали сякаш най-лошото е отминало. Някои кашлят силно, техните страдания мога да облекча донякъде, но вече няма сериозно болни. Искам да приготвя нещо, което да помогне на майката. Тя го понася много тежко. Разбирам я. Не съм абсолютно сигурна, но мисля, че няма да е опасно за нас да останем за погребението. Струва ми се обаче, че не бива да отсядаме вътре в землянките им.

– Щях да предложа да разпънем палатките си, ако решим да останем – каза Тюли. – Достатъчно трудно им е и без да приемат непознати гости в такъв момент, а не са и Мамутои.

Сънге са... различни.

Сутринта Айла се разбуди от гласове недалеч от палатката и. Бързо стана, облече се и погледна навън. Няколко човека копаеха дълга тясна яма. Навън бяха Трони и Фрали, седнали край един огън, кърмейки бебетата си. Айла им се усмихна и се присъедини към тях. От една готварска кошница се издигаше пара и се разнасяше аромат на градински чай. Тя загреба една чаша и седна при двете жени, отпивайки от горещата течност.

– Днес ли възнамеряват да ги погребат? – попита Фрали.

– Мисля, че да – отговори Айла. – Струва ми се, че на Талут не му беше удобно да ги попита направо, но останах с впечатлението, че ще стане днес. Не разбирам езика им, но понякога улавям някоя позната дума.

– Изглежда, че копаят гроба. Защо ли го правят толкова дълъг? – попита Трони.

– Не знам, но се радвам, че скоро ще си тръгнем. Знаем, че е редно да останем, но не обичам погребенията – каза Фрали.

– Никой не ги обича – вметна Айла. – Ще ми се да бяхме дошли няколко дни по-рано.

– Не можеш да си сигурна, че щеше да помогнеш на тези деца – каза Фрали.

– Толкова ми е мъчно за майката – обади се Трони. – Мъка е да

загубиш, едното си дете, но и двете едно временно... Не знам дали аз бих понесла такова нещо.

Тя гушна Хартал, но бебето се задърпа, за да се измъкне.

– Да, мъка е да загубиш детето си – съгласи се Айла. Гласът и беше толкова сподавен, че Фрали я изгледа учудено. Айла остави чашата си и стана.

– Видях, че наблизко расте пелин. От корените му става много силно лекарство. Не го използвам често, но искам да направя нещо, което да успокои и облекчи майката, а то трябва да е силно.

Този ден хората от Лъвския бивак наблюдаваха или частично участваха в различни дейности и ритуали, но на свечеряване атмосферата се промени, насити се с напрежение, което се предаде дори на гостите. Силните емоции предизвикаха истински сълзи на скръб сред Мамутоите, когато двете деца бяха тържествено изнесени на носилки от една земянка и представени на всеки за последно сбогом.

Докато хората с носилките, обикаляха опечалените гости, Айла забеляза, че децата са облечени в красиви, богато украсени одежди, като за важен фестивал. Това не можеше да не я заинтригува. Парчета различно боядисани и естествено оцветени кожи бяха грижливо съшити в сложни геометрични комбинации, за да се получат туниките и дългите панталони, очертани и акцентирани с помощта на хиляди дребни бивникови мъниста. През ума и мина необичайна мисъл. Дали всичкото това беше направено само с шило? Може на някого да се хареса острата бивникова игла с дупката за конец на края.

Тя забеляза и превръзките им за коса и коланите, а върху раменете на момичето бе наметнат плащ с разкошни украшения, вплетени в материя, която сякаш бе изработена от кичури вътрешна козина, отронила се от минаващи влакнести животни. Прииска и се да пипне одеждите, да ги разгледа по-отблизо, да разбере как са били направени, но това нямаше да е уместно. Застанал до нея, Ранек също забеляза материята и се възхити на сложния модел, съставен от спирали под прав ъгъл. Айла се надяваше, че преди да си заминат, ще успее да узнае, как са изработени дрехите, може би в замяна на някоя от нейните игли с дупка.

И двете деца бяха обсипани с бижута, направени от раковини, животински зъби, кости; момчето дори имаше обича от пробит голям и необикновен камък. За разлика от косите на възрастните, които бяха чорлави и посипани с пепел, техните бяха грижливо вчесани и подредени в сложни прически – при момчето на плитки, а при момичето на два големи кока от двете страни на главата му.

Айла не можеше да се отърси от чувството, че децата спят и ще се събудят всеки момент. Бяха съвсем млади, имаха твърде здрав вид със закръглените си гладки лица, за да бъдат мъртви, за да са се преселили в царството на духовете. Усети как по тялото и премина тръпка и неволно се взря в Ридаг. Забеляза, че Нези я гледа, и извърна очи.

Най-сетне телата на децата бяха донесени при дългия тесен изкоп. Спуснаха ги вътре и ги поставиха глава до глава. Една жена с особена прическа и дълга туника, обсипана с мъниста, се изправи и подхвана някакъв печален, пронизителен напев, от който всички потрепериха. На шията и висяха множество гердани и колиета, които дрънкаха и потракваха когато се движеше, а по ръцете и имаше гривни, направени от няколко пластинки, широки по един сантиметър. Айла забеляза, че те бяха подобни на онези, които използваша и някои Мамутои.

Чуваше се басовото барабанене на познат инструмент от мамутски череп. Оплаквайки и припявайки, жената започна да се извива и люлее, повдигайки се на пръсти и вдигайки крака, като от време на време се обръщаше в различни посоки, но оставаше на едно място. Докато танцуваше, размахваше рязко и ритмично ръце, от което гривните и потракваха. Айла се беше запознала с нея и макар че не можеха да разговарят, усещаше, че жената я привлича. Мамут и беше обяснил, че тя не е лечителка като Айла, а е от тези, които имат способността да общуват със света на духовете. Изведнъж Айла осъзна, че тя бе за Сънге това, което бяха Мамут и Креб за своите народи. Все още и беше трудно да приеме идеята за жена мог-ър.

Мъжът и жената с червените лица посипаха прах от алена охра по децата, което накара Айла да си спомни за червения мехлем, който Креб беше втрил в тялото на Иза. В гроба церемониално бяха положени още няколко неща: изправени бивни, кремъчни ножове и камни, изваяни фигури на мамут, бизон и кон – не толкова изящни, колкото тези на Ранек, помисли си Айла. С изненада видя, че до всяко дете бе положен дълъг бивников жезъл, украсен с изваян кръг със спици, към който бяха прикрепени пера и други предмети. Когато хората от селището се присъединиха към жалейната, пронизителна песен на жената, Айла се наклони напред и тихо прошепна на Мамут:

– Двама жезъла приличат на тези на Талут. Това Говорещи жезли ли са?

– Да. Народът Сънге има по-близки родствени връзки с Мамутоите, отколкото някои хора са готови да признаят – каза Мамут. – Има известни различия, но тази погребална церемония е много близка до нашата.

– А защо слагат Говорещи жезли в гроба на децата?

– Тези неща им се дават, защото ще им потрябват, когато се събудят в света на духовете. Като дъщеря и син на водачката, те са сестра и брат, които са били предопределени да станат водачи, ако не в живота, то в отвъдното – обясни Мамут. – Необходимо е да се отбележи ранга им, за да не загубят статуса си там.

Известно време Айла наблюдаваше церемонията мълчаливо и когато започнаха да засипват децата с пръст, отново се обърна към Мамут.

– Защо ги погребват така, глава до глава?

– Те са брат и сестра – каза той, сякаш останалото се подразбираще. После видя учуденото и изражение и продължи: – Пътуването до света на духовете може да е дълго, трудно и объркано, особено за такива млади създания. Те имат нужда да общуват помежду си, да си помагат и взаимно да облекчават трудностите си, но за Майката е скверно брат и сестра да споделят Удоволствия. Ако се събудят един до друг, може да забравят, че са брат и сестра и по грешка да се сношат, мислейки си, че спят заедно, защото е трябвало да се свържат. А като са глава до глава, могат да си помагат по време на Пътуването, без да объркат родството си, когато стигнат другия свят.

Айла кимна. Всичко това беше логично, но докато гледаше как запълват гроба, много и се искаше да бяха пристигнали няколко дни порано. Може би нямаше да успее да им помогне, но поне щеше да опита.

Талут спря на брега на малка рекичка, погледна нагоре, срещу течението, после надолу, разгледа парчето, бивник с обозначения в ръката си. Определи положението на слънцето, проучи облаците, скупчени на север, после помириса вятъра. Накрая огледа района.

– Оставаме да ноцуваме тук – каза той като смъкна раницата със самара от раменете си.

Запъти се към сестра си, докато тя обмисляше къде да бъде опъната главната шатра, за да има достатъчно място за останалите, които използваха част от нейната опорна конструкция...

– Тюли, какво ще кажеш, ако поспрем за малко, за да разменим някои предмети? Преглеждах картите, които Лудег е направил. Отначало не ми мина през ум, но като видях, къде сме, ето виж – каза той, показвайки и две различни парченца бивник със знаци. – Това е картата, която показва пътя към Вълчия бивак, новото място на Лятната среща, а ето краткия път, който той ми показва до бивака на Сънге. Оттук няма да ни е много далеч да посетим Мамутския бивак.

– Искаш да кажеш Бивака на Мускусния бик – каза Тюли с

раздразнение и презрение. – Колко арогантно беше от тяхна страна да преименуват бивака си. Всички имат Огнище на Мамута, но никой не може да нарича бивак с името на Мамута. Та не сме ли всички ние Ловци на мамути?

– Но биваците винаги се наричат на името на огнището на водача, а техният нов водач е и техният Мамут. Пък и това не е причина да не търгуваме с тях – ако още не са тръгнали за Лятната среща. Нали знаеш, че са родственици с Кехлибарения бивак и винаги имат кехлибар за размяна – каза Талут, знаейки слабостта на сестра си към топлите, златисти парчета вкаменена смола. – А Уимез казва, че имат достъп и до хубав кремък. Ние пък имаме много кожи на северен елен, ада не говорим за няколкото великолепни козини.

– Не ми е ясно как един мъж може да създаде огнище, когато няма дори жена, просто казах, че са арогантни. Можем да търгуваме с тях. Разбира се, че ще се отбием, Талут. – На лицето на водачката се появи загадъчна усмивка. – Да, при всички случаи. Мисля, че за „Мамутския“ бивак ще бъде интересно да се срещне с нашето Огнище на Мамута.

– Добре. Тогава по-добре да тръгнем рано – каза Талут, но я изглежда озадачено. Поклати глава, чудейки се за какво ли мислеше умната му снажна сестра.

Когато хората на Лъвския бивак стигнаха една голяма виеща се река, пробила проход между стръмни льосови брегове, подобни на тези при тяхната земянка, Талут се насочи към една издатина между доловете и внимателно огледа околната местност. Видя елени и зубри близо до наводнените площи по-надолу, които си пасяха в една зелена ливада с няколко пръснати ниски дръвчета. Малко по-нататък забеляза голяма купчина кости, струпани край високия бряг, където реката правеше остър завой. Върху тях щъкаха дребни фигурки, които откъкваха настрана отделни парчета.

– Още са тук – обяви той. – Изглежда, че градят нещо.

Пътешествениците се спуснаха групово по склона към бивака, разположен на широка тераса, на не повече от пет метра над реката. Ако Айла беше останала изненадана от земянката на Лъвския бивак, тази на Мамутския бивак просто я поразя. Не беше единична, покрита с чимове, полу подземна постройка като тази, която беше оприличила на пещера или дори на достатъчно голяма бърлога, обитавана от хора, а по-скоро няколко отделни земянки, скупчени заедно на терасата. И те бяха здрави и солидно изградени, покрити с дебел пласт чимове, затрупани с глина; ивици трева, растяха покрай тях, но не и върху покрива им.

Айла можеше да ги сравни единствено с големи мармотски могили с гладки била.

Когато приближиха, тя разбра защо билата са голи. Също като обитателите на Лъвския бивак, хората от Мамутския бивак използваха покривите на жилищата си за наблюдателни площадки. Върху две землянки имаше тълпа зяпачи и макар че в момента вниманието им беше насочено към посетителите, това не беше причината, поради която се бяха качили на заоблените покриви. Когато Лъвският бивак заобиколи една землянка, която им препречваше пътя, Айла с удивление видя обекта на техния интерес.

Талут беше прав. Те строяха. Айла беше чула забележките на Тюли за избора на име, който този народ беше направил, но след като видя землянката, която правеха, той и се стори напълно подходящ. Въпреки че в завършен вид тя можеше да се окаже като всички други землянки, начинът, по който местните хора използваха мамутски кости като носеща конструкция сякаш изразяваше едно особено качество на животното мамут. Вярно беше, че обитателите на Лъвския бивак бяха използвали мамутски кости за носещата конструкция на тяхната землянка, бяха подбрали определени парчета и ги бяха одялали така, че да пасват, но костите, използвани за това жилище, имаха много по-голямо предназначение от това на обикновена носеща конструкция. Те бяха подбрани и подредени така, че да се предаде същността на мамута по начин, който да изразява вярванията на Мамутоите.

За да създадат проекта, първо донасяха много еднакви скелетни части от различни мамути от купчината по-надолу. Започваха с един кръг, чийто диаметър беше около пет метра, като по окръжността разполагаха мамутски черепи, така че здравата повърхност на челата им да е обърната навътре. Отворът се оформяше в познатия свод, състоящ се от два големи бивника, закрепени неподвижно в издълбани черепи и свързани в горните си краища. Външната стена до половината височина беше кръгова и изградена може би от сто мамутски мандибули – У-образните долни челюсти, подредени една върху друга със заострените брадички надолу в четири реда.

Цялостният ефект от тези У-образни форми, разположени една до друга, беше поразителен – те придаваха удивителен смисъл на конструкцията. Получаваше се зигзаговидно подреждане, подобно на символа, който се използваше при картите, за обозначаване на вода. Освен това, както Айла бе узнала от Мамут, зигзаговидният знак за водата беше и най-дълбокият символ на Великата Майка, Създателка на всичко

живо. Тези форми се възприемаха като насочения надолу триъгълник на Нейния хълм, външното изражение на утробата и. Многократното му натрупване означаваше многообразния живот; не само обикновената вода, а и плодните води на Майката, които заливаха земята и пълнеха моретата и реките, когато Тя раждаше живота на цялата земя. Не можеше да има съмнение, че това щеше да бъде землянката на Огнището на Мамута.

Кръглата стена не беше завършена, но те работеха по останалата част на землянката, като вклиняваха лопатки, тазови кости и парчета гръбнак с ритмична симетричност, при това много плътно. Една отворена дървена конструкция отвътре осигуряваше допълнителен крепеж на съоръжението, а покривът изглежда щеше да бъде изграден от мамутски бивни.

– Та това, е произведение на истински художник! – възкликна Ранек, като се приближи и открито се възхити от майсторство им.

Айла знаеше, че той ще го одобри. Забеляза Джондалар малко по-настрана, хванал поводата на Рейсър. Разбра, че и той бе не по-малко впечатлен и възхитен от вдъхновения ум, родил тази идея. В действителност целият Лъвски бивак беше загубил дар слово от възхищение. Но както беше предположила Тюли, Мамутския бивак остана не по-малко слисан от пристигането на гостите, или, по-скоро, от опитомените животни, пътуващи с тях.

Настъпи момент на взаимно вторачване, изразяващо възхищение и удивление от двете страни, след което мъж и жена, малко по-млади от водачите на Лъвския бивак се приближиха, за да поздравят Тюли и Талут. Мъжът беше домъкнал тежки мамутски кокали по склона – явно бе, че съвсем не се касаеше за преместване на временни жилища от едно място на друго, а за постоянна обител – и беше гол до кръста и потен. Лицето му бе силно татуирано и Айла трябваше да си наложи да не се взира в него открито. Върху лявата му буза бяха изрисувани не само шеврони като тези на Мамут от Лъвския бивак, но и симетрично подредени зигзаговидни линии, триъгълници, ромбове и спирали под прав ъгъл в два цвята – син и червен. Очевидно жената също беше работила; и тя беше гола до кръста, но вместо панталони носеше заметната пола, която се спускаше малко под коленете и. Нямахме татуировка, но едната и ноздра беше пробита, носеше накит, направен от малко парче кехлибар, изваяно и лъснато, което преминаваше през дупката.

– Тюли, Тюли, каква изненада! Изобщо не ви очаквахме, но в името на Майката ние приветстваме Лъвския бивак – възкликна жената.

– В името на Мут ние ти благодарим за гостоприемството, Авари – каза Тюли. – Не предполагахме, че моментът ще бъде неподходящ за посещение.

– Бяхме наблизо, Винкавек – добави Талут, – и не можехме да не се отбием.

– Лъвският бивак е винаги добре дошъл – каза мъжът, но как така се озовахте толкова наблизо? Не ви е било на път за Вълчия бивак.

– Вестоносецът, който дойде на ни уведоми, че мястото на Срещата се променя, се отбил в бивака на народа Сънге по пътя си и ни каза, че обитателите му са много болни. Ние имаме нов член, Лечителка, Айла от Огнището на Мамута – каза Талут и я покани с жест да излезе напред, – и тя поиска да отидем, за да им помогне. Оттам и идваме.

– Да, познавам този бивак на народа Сънге – каза Винкавек, после се обърна към Айла.

Тя усети, как очите му за миг се впиха в нейните. Поколеба се, тъй като все още не беше свикнала да среща открито погледа на непознат, но долови, че в такъв момент не бива да се срамува, нито да проявява скромността на жена от Клана и отвърна на погледа му. Изведнъж той се разсмя и бледосивите му очи блеснаха одобрително, оценявайки с поглед качествата и на жена. Тогава тя забеляза, че е изключително привлекателен мъж не защото беше красив или блестяше с някаква особена отличителна черта, макар че татуировката му наистина го открояваше, а поради силата на волята и интелигентността му. Той вдигна поглед към Мамут, който яздеше Уини.

– Значи все още си сред нас, старче – каза той, явно доволен и добави с многозначителна усмивка: – и отново с изненади. От кога си станал Викач? Или може би трябва да те наречем с друго име? Два коня и вълк да пътешестват с Лъвския бивак? Това е повече от Дар на Викач.

– Възможно е друго име да е по-подходящо, Винкавек, но това не е мой дар. Животните се подчиняват на Айла.

– Айла? Изглежда, че старият Мамут си е намерил достойна дъщеря.

Винкавек отново я огледа с явен интерес. Не забеляза, че Ранек се взира в него свирепо, но това не убягна от погледа на Джондалар. Разбра чувството му и за първи път почувства странна близост с ваятеля.

– Хайде, стига сме стояли и приказвали тук. – Имаме достатъчно време за това. Пътешествениците сигурно са уморени и гладни. Позволете ми да се погрижа за вашата вечеря и да ви намеря място за почивка.

– Авари, виждаме, че правите нова земянка. Няма защо да се

безпокоиш за нас. Достатъчно ще бъде да ни посочиш място, където да опънем шатрите – каза Тюли. – По-късно ще ни бъде приятно да хапнем с вас и евентуално да ви покажем няколко великолепни кожи от северен елен и други животни, които случайно взехме с нас.

– Аз имам по-добра идея! – избоботи Талут, смъквайки раницата си там, където стоеше. – Защо да не ви помогнем? Е, може да ми казвате кое къде да слагам, но затова пък имам гръб, който спокойно може да носи една-две мамутски кости.

– Да. И аз бил помогнал – предложи услугите си Джондалар, като поведе напред Рейсър и помогна на Ридаг да слезе от коня. – Това е необикновена землянка. Никога досега не съм виждала подобно нещо.

– Ама разбира се. Приветстваме желанието ви да ни помогнете. Някои от нас бързат да се приготвят за Лятната среща, но за доброто построяване на една землянка е нужно цяло лято, затова трябва да я построим преди да сме тръгнали. Лъвският бивак е много щедър – каза Винкавек като се чудеше колко ли парчета кехлибар щеше да струва щедростта им, когато започнеште размяната на предмети. После реши, че си заслужава да се завърши изграждането на землянката, за да се запуши устата на мърморковците.

Отначало Винкавек не беше забелязал високия рус мъж сред тълпата, но сега го погледна повторно, после отново обърна очи към Айла, която освобождаваше Уини от плазовете. Той беше чужденец, както и Айла, но се държеше така свободно с конете, както и тя. Но пък и малкият плоскоглавец изглеждаше близък с вълка, а той не беше чужденец. Изглежда, че тук беше замесена жената. Водачът-Мамут на Мамутския бивак отново насочи вниманието си към Айла. Забеляза, че тъмнокожият ваятел се върти около нея; „Ранек винаги е имал набито око за красивото и изключителното“ – помисли си той. Той фактически се държеше така, сякаш я притежаваше, а кой, тогава, беше чужденецът? Не беше ли свързан с жената? Винкавек хвърли поглед към Джондалар и забеляза, че той наблюдава Айла и Ранек.

„Нещо става тук“ – реши Винкавек, после се усмихна. Каквито и да бяха взаимоотношенията им щом и двамата така се интересуваха от нея, това показваше, че жената още не е официално омъжена. Пак я огледа от главата до петите. Беше поразителна жена, при това дъщеря на Огнито на Мамута, Лечителка, поне така твърдяха, а явно имаше и уникалната дарба да подчинява животни. Без съмнение жена с голям статус, но от къде беше родом? И защо винаги Лъвският бивак се изтърсваше с някоя необикновена личност?

Двете водачки стояха в почти завършената, но празна нова землянка. Макар че външната стена беше изградена, отвътре дискретно се очертаваше зигзаговидния дизайн.

– Авари, сигурна ли си, че няма да пътувате с нас? – попита Тюли. Шията и беше украсена с нов наниз от едри кехлибарени мъниста. – Би ни било драго да почакаме още няколко дни, докато се пригответе.

– Не, не, вие вървете. Знам, че всички с нетърпение очакват да се доберат до Лятната среща, а вие вече толкова много направихте. Землянката е почти завършена, а без вас никога нямаше да успеем да напреднем толкова със строителството и.

– За нас беше удоволствие да работим с вас. Трябва да призная, че новата землянка е много впечатляваща. Тя изразява почитта ви към Майката. Брат ти е действително забележителен човек. Вътре просто се усеща присъствието на Майката.

Тя беше искрена и Авари го знаеше.

– Благодаря ти, Тюли, няма да забравим помощта ви. И точно затова не искаме повече да ви задържаме. Вече закъсняхте поради това, че останяхте да ни помогнете. Ще бъдат заети всички най-добри места.

– Сега няма да ни отнеме дълго време да стигнем до там. Товарът ни е доста по-лек. Мамутският бивак поиска много висока цена.

Погледът на Авари се стрелна към новата огърлица на водачката.

– Е, не беше чак толкова висока, колкото цената на Лъвския бивак – забеляза тя.

Тюли беше съгласна. Смяташе, че Лъвският бивак е спечелил пазарлъка, но привидно не искаше да го признае. Смени темата на разговора.

– Е, ще ви очакваме с нетърпение на Срещата. Ако можем, ще се опитаме за ви запазим място.

– Ще ви бъдем много признателни, но ми се струва, че ние ще сме последните. Ще трябва да се задоволим с каквото остане. Но ще ви погърсим – каза Авари и те излязоха.

– Тогава ние ще тръгнем утре сутринта – каза Тюли.

Двете жени се прегърнаха, допряха бузите си и водачката на Лъвския бивак се запъти към палатките.

– О, Тюли, ако не видя Айла преди да сте тръгнали, моля те, благодаря и за запалителния камък – каза Авари, после добави сякаш между другото: – Определихте ли и вече Булчинска цена?

– Мислим по този въпрос, но ни е трудно – тя има много неща,

които може да предложи – каза Тюли и се обърна, за да си върви. Направи няколко крачки, обърна се и се усмихна. – Тя и Диджи станаха толкова близки, че я чувствам съвсем като моя дъщеря.

Тюли едва успя да прикрие усмивката си, докато се отдалечаваше. Уверена беше, че Винкавек беше обърнал специално внимание на Айла и знаеше, че въпросът на Авари не беше случаен. Той беше накарал сестра си да го повдигне. „Не би бил лоша партия – помисли си Тюли, – а установяването на връзки с Мамутския бивак би било от полза. Разбира се, Ранек първи и направи предложение.“ В края на краищата те се бяха Обещали, но ако някой като Винкавек направеше предложение, нямаше нищо лошо в това да го обмислят. Най-малкото би и повдигнало цената. Да, добра беше идеята на Талут да се отбият тук и да направят размяна.

Авари я проследи с поглед. „Значи самата Тюли ще преговаря за Булчинската цена. И аз така си мислех. Може би трябва да се отбием в Кехлибарения бивак по пътя си, знам къде Майката държи необработения кехлибар и ако Винкавек се опита да поиска Айла, ще му трябва всичко, което може да намери. Не знам друга жена, която да се пазари така твърдо като Тюли“ – помисли си Авари с неволно възхищение. Преди не беше зачитала особено едрата водачка на Лъвския бивак, но през тези няколко дни, когато имаха възможност да се опознаят по-добре, тя беше започнала да я уважава, дори да я харесва. Тюли работи здравата с тях и не пестеше на хвалбите си, когато бяха заслужени, а това, че беше изключителна търговка, просто бе част от ролята и на водачка. В действителност, ако беше млада и готова за бракосъчетание – помисли си Авари – тя самата не би имала нищо против някой като Тюли да се пазари за нейната Булчинска цена.

От Мамутския бивак Лъвският бивак се насочи на север като през по-голямата част от пътя си следваше реката. Близо до големите реки, които навлизаха навътре в континента, северният ландшафт непрекъснато се променяше и разкриваше изобилие от растителен живот. Трансконтиненталното им пътешествие ги отведе от тундри и льосови равнини до тръстикови горски езера, от гъсти мочури до голи баири и тучни ливади, осяяни с летни цветя. Макар че северните растения бяха по-ниски, цветовете им често бяха по-големи и по-ярки от южните разновидности. Айла можеше да определи повечето от тях, макар че не винаги можеше да ги назове. Когато минаваха покрай тях, когато яздеше или се разхождаше сама, тя често ги береше и ги носеше на Мамут, Нези или Диджи, или на някой друг, който да и каже как се наричат.

Колкото повече се приближаваха към мястото за Лятната среща,

толкова повече претексти намираще Айла, за да се отклонява от пътя. За нея лятото открай време бе сезонът, в който диреше уединение. Така беше откакто се помнеше. През зимата приемаше затварянето в ограничено пространство, наложено от лошото време, било в пещерата на клана на Брун, било в нейната долина или в землянката на Мамутоите. Но през лятото, макар да не обичаше да е сама през нощта, често с удоволствие се усамотяваше през деня. Това беше времето, когато можеше да се отдаде на собствените си мисли и импулси, освободена от ограниченията, наложени и от околните и произтичащи или от подозренията, или от любовта им.

Когато спираха за нощувка, беше много лесно да им каже, че иска да открие нови растения или да ловува. Тя правеше и двете, като използваше копиехвъргача заедно с прашката, за да донесе прясно месо, но в действителност просто искаше да е сама. Нужно и беше време за размисъл. Страхуваше се от това, което щеше да се случи, когато пристигнат и не можеше да разбере защо. Вече се беше запознала с много хора и народи, които я приемаха добре и знаеше, че не в това е проблемът. Но колкото повече се приближаваха до мястото, толкова Ранек ставаше поразвълнуван, а Джондалар – по-мрачен. А на нея все повече и се искаше да може да избегне събирането на биваците.

В последната нощ от пътешествието им Айла се върна от дълга разходка с букет цветя. Забеляза край огъня утъпкана ивица земя, върху която Джондалар рисуваше нещо с нож. Торнек държеше в ръцете си отчупено парче бивник и нож и внимателно се вглеждаше в знаците, които Джондалар правеше.

– Ето я – каза Джондалар. – Айла може да ти покаже по-добре от мен. Не съм сигурен, че мога да се оправя с пътя до долината от Лъвския бивак, а оттук изобщо не мога. Твърде много завой и отклонения направихме.

– Джондалар се опитваше да направи карта, която да показва пътя до долината, където сте намерили запалителните камъни – обясни Талут.

– Откакто сме тръгнали, все ги търся, но не съм видял нито един запалителен камък – обади се Торнек. – Иска ми се да направя едно пътуване до там и да събера още. Тези, с които разполагаме, няма да са вечни. В моя вече има голям жлеб.

– На мен ми е трудно да определя разстоянието – каза Джондалар. – Пътувахме на коне, затова не мога да кажа колко дни ще са нужни, ако се ходи пеша. А и спирахме много често, за да правим много

проучвания, не спазвахме някаква постоянна, логична посока. Почти съм сигурен, че пресякохме обратно реката, която тече през твоята долина, по-нагоре на север. Може би не веднъж. Когато се върнахме, беше почти зима и много от белезите на терена бяха променени.

Айла остави цветята, взе ножа за рисуване и се опита да помисли как да състави карта на пътя до долината. Започна да изтегля една линия, но се поколеба.

– Не се опитвай да покажеш пътя отгук – насърчи я Талут. – Просто помисли как се стига до там от Лъвския бивак.

Айла сбърчи вежди в стремежа си да се съсредоточи.

– Сигурна съм, че мога да ви покажа пътя от Лъвския бивак – каза тя, – но не разбирам много от карти. Не знам как да ви го начертая.

– Е, не се безпокой тогава – каза Талут. – Не ни трябва карта, ако можеш да ни покажеш пътя. Може би след като се върнем от Лятната среща ще направим пътешествие до там. – После посочи цветята с рижата си брада. – Какво си ни донесла този път, Айла?

– Точно това исках да ми кажеш. Познавам ги, но не знам как ги наричат.

– Знам, че червеното е алено мушкато – каза Талут. – А това е мак.

– Я, още цветя? – обади се Диджи, присъединявайки се към тях.

– Да. Талут ми каза какви са тези двете – отговори Айла.

– Я да видим, това е пирен, а това е розов карамфил – каза Диджи, разпознавайки другите две, после седна до Айла. – Почти стигнахме. Талут каза, че утре по някое време ще сме там. Вече не мога да чакам. Утре ще се видя с Бранаг и не след дълго ще се съберем. Не знам дали ще мога да спя тази нощ.

Айла и се усмихна. Диджи беше толкова развълнувана, че не можеше да не сподели ентузиазма и, но това само и напомни, че скоро и тя щеше да се задоми. Думите на Джондалар за долината и за връщане там отново я накараха да закопнее по него. Беше го наблюдавала, като се опитваше това да не личи и имаше определеното усещане, че и той я наблюдава. Често улавяше за миг погледа му преди да извърнат глави.

– О, Айла искам да те запозная с толкова много хора и се радвам, че и двете ще се задомим на една церемония. Така винаги ще имаме нещо общо.

Джондалар се изправи.

– Аз трябва да вървя... и... ъ-ъ... да си приготвя спалната постеля – каза той и побърза да се отдалечи.

Диджи видя как Айла го проследи с поглед и почти беше сигурна,

че забележа в очите и сълзи. Поклати глава. Айла изобщо нямаше вид на жена, на която предстои да се бракосъчетае и създаде ново огнище с човек, когото обича. Липсваше и радост, вълнение. Да, нещо липсваше. Нещо, което се наричаше Джондалар.

На сутринта обитателите на Лъвския бивак продължиха нагоре срещу течението на реката, без да слизат от платото, като от време на време зърваха отляво бързо течащата вода, която клокочеше мътна и белезникава от ледниковия отток и тинята. Когато стигнаха мястото, където се сливаха две големи реки, те поеха по лявата. След като прекосиха два големи притока, като стовариха повечето от вещите си в пирога, която бяха донесли за тази цел, те се спуснаха до наводнените площи и тръгнаха през горите и тучните ливади на речната долина.

Талут не откъсваше очи от свързаните падини и долове по високия речен бряг от дясната страна на реката, като сравняваше действителния релеф със символите, надраскани върху бивниковата плочка, които все още оставаха неясни за Айла. Напред, близо до остър завой на реката, на шестдесет метра над водата, се намираше най-високата точка на срещуположната брегова линия. Встрани от тях, към вътрешността на континента, се простираше широко поле, пресичано от ивици гора. Когато наближиха, Айла забеляза ориентировъчна костна могила, на чийто връх имаше вълчи череп. От другата страна на реката, по посоката, в която пое Талут, се откри интересен скален релеф.

Там реката беше широка и плитка и при всички случаи можеше да бъде пресечена, но някой беше улеснил прекосяването и още повече. Купчинки скални отломъци, чакъл и кости бяха струпани и разположени като места за стъпване, за да се образува пътека, по която хората да пресичат реката, а водата се отклоняваше в пространствата между съпенките. Джондалар се спря, за да ги разгледа отблизо.

– Каква чудесна идея! – възкликна той. – Тук можеш да пресечеш реката без дори да си намокриш краката.

– Най-добрите места за земянки са от онази страна – тези дълбоки дупки дават добро укритие от вятъра – но най-добрият лов пада тук, от тази страна – обясни Барзек. – Пороите отнасят този брод, но Вълчийт бивак го изгражда всяка година. Изглежда, че тази година са хвърлили повече труд, вероятно, за да улеснят гостите.

Талут тръгна да пресича. Айла забеляза, че Уини е силно възбудена и си помисли, че кобилата се плаши от брода с течащата между купчините за стъпване вода, но тя я последва без усложнения.

Когато мина малко повече от половината брод, водачът спря.

– Ето, точно тук е много подходящо за риболов – отбеляза той. – Течението е силно, водата е дълбока. Тук се намира съомга, също и есетра. Може да има и щука, пъстърва, морска котка.

Той обясняваше конкретно на Айла и Джондалар, макар че думите му бяха отправени и към всички младежи, които по-рано не бяха идвали тук. Бяха изминали няколко години от последното групово посещение на Лъвския бивак във Вълчия.

Като минаха на другата страна, докато Талут ги водеше към едно широко дефиле на около половин километър нагоре, на високото, Айла дочу странен звук, подобен на приглушен рев. Постепенно се изкачиха най-горе. На около сто и осемдесет метра височина над реката, след като изминаха четиристотин и петдесет метра, те се озоваха на дъното на широко дефиле. Айла погледна напред и дъхът и спря. Защитени от стръмни стени, в почти километър и половина дългата кухня бяха удобно разположени пет-шест отделни кръгли землянки. Но не те накараха дъха и да секне.

Изненадаха я хората. През целия си живот не беше виждала толкова много хора. Бяха повече от хиляда души, повече от тридесет бивака, събрани заедно за Лятната среща на Мамутоите. Надлъж и нашир цялата местност беше изпълнена с шатри. Имаше поне четири-пет пъти повече хора, отколкото беше видяла на Събирането на Клановете – и всички бяха втренчили погледи в нея.

Или по-скоро в конете и Вълчо. Младият представител на вълчия род се сви в краката и, не по-малко слисан. Тя усети, че Уини стана неспокойна и беше сигурна, че и Рейсър изпитва същото. Страхът за тях и помогна да преодолее собствения си ужас при вида на толкова много човешки същества. Погледна напред и видя, че Джондалар опъваше повода, за да не позволи на Рейсър да се вдигне на задните си крака, докато изплашеното момче се беше вкопчило здраво в гърба му.

– Нези, вземи Ридаг! – извика Айла.

Жената вече беше разбрала какво става и едва ли се нуждаеше от подкана. Айла помогна на Мамут да слезе от кобилата, прегърна я през шията и я поведе към младия жребец, за да го успокои. Вълкът я последва.

– Айла, съжалявам. Трябваше да предвидя как ще реагират конете на толкова много хора – каза Джондалар.

– Знаеше ли, че ще са толкова много?

– Не... знаех, но предполагам, че ще са не по-малко, отколкото на Лятната среща на Зеландониите.

– Мисля, че би трябвало да се опитаме да изградим Хвощовия бивак някъде настрани – каза Тюли на висок глас, за да привлече вниманието на всички. – Може би тук, близо до мястото за лагеруване. Така ще бъдем по-отдалечени от всичко – тя се огледа, докато говореше – но при Вълчия бивак има поток, който тече през тяхната падина тази година и завива насам.

Тюли беше предугадила реакцията на хората и остана доволна от нея. Бяха ги видели да пресичат реката и всички се бяха скупчили, за да наблюдават пристигането на Лъвския бивак. Но тя не беше предвидила, че животните ще бъдат изумени от първото им представяне на такова огромно човешко стадо.

– Какво ще кажете за ей това място, близо до стената – предложи Барзек. – Не е съвсем равно, но ще го изравним.

– Аз го одобрявам. Някой има ли възражения? – попита Талут, гледайки преднамерено към Айла.

Тя и Джондалар просто отведоха животните натам, като искаха да им намерят подходящо място. Хората от Лъвския бивак започнаха да разчистват камъни и храсти, за да подравнят мястото, където да опънат огромната си, обща палатка от двойна кожа. Много по-удобно бе да се живее в палатка, направена от два пласта кожи. Изолиращият въздух помежду им способстваше за задържане на топлината вътре, а влагата, която се кондензираше през хладните нощи, се оттичаше в земята по вътрешната страна на външните кожи. Вътрешните кожи, които бяха подпъхнати под подовите постелки вътре в шатрата, спираха и течението. Макар да не беше солидна конструкция като землянката на Лъвския бивак, конструкцията беше по-добра от едностенния навес за нощувка, който беше само част от цялата лятна шатра, използвана при пътуване. Наричаха лятното си жилище Хвощовия бивак, за да разграничат лятното си местопребиваване където и да се намираше то, от зимното си жилище, когато говореха за него, макар че продължаваха да се смятат за група, наречена Лъвския бивак.

Шатрата беше разделена на четири самостоятелни конусообразни секции, всяка със собствено огнище, укрепена от яки, жилави млади клони, макар че биха могли да се използват и мамутски ребра или други дълги кости, както в миналото. В централната секция, която беше най-обширната, се помещаваха Лъвското огнище, Лисичето огнище и Огнището на Мамута. Тъй като шатрата не беше толкова обширна колкото землянката, тя се използваше предимно за преспиване и рядко се случваше всички да спят в нея по едно и също време. Другите дейности –

лични, обществени и церемониални се осъществяваха на открито, затова установяването на бивак означаваше и определяне границите на територия извън очертанятията на шатрата. Уточняването на мястото на Хвощовото огнище, главното външно готварско огнище, беше важно събитие.

Докато работеха по издигането на шатрата и очертаването на своята територия, останалите от Срещата се покопитиха от смайването си и се разприказваха възбудено. Айла най-сетне откри източника на особения приглушен рев. Спомни си колко шумен и се струваше в началото Лъвския бивак, когато всички говореха вкупом. Това беше същият шум, многократно усилен; така звучеше съчетанието от гласовете на цялата гълпа.

„Нищо чудно, че Уини и Рейсър са толкова неспокойни“ – помисли си Айла. И тя беше раздражена от непрестанното човешко бръмчило. Не беше свикнала на такъв шум. Събирането на Клановете не беше толкова голямо, а дори и да беше, никога нямаше да е толкова шумно. Те използваша много малко думи при общуване; събирането на народа на Клана беше тихо. Но един народ, използващ устна реч, винаги създаваше шум в бивака си, освен с редки изключения. Подобно на степния вятър, гласовете никога не замлъкваха, само променяха интензитета си. – Много хора се завтекоха да поздравят Лъвския бивак, като си предлагаша услугите да помогнат при установяването и подреждането на шатрата им. Хората на Талут и Тюли топло ги приветстваха, но водачите си размениха няколко многозначителни погледи. Не си спомняха преди да са имали толкова много приятели, които, така да се желаели да им помогнат. С помощта на Лати, Джондалар и Ранек, а за известно време и на Талут, Айла уреди място за конете. Двамата млади мъже лесно се справиха с работата заедно, но почти не говореха помежду си. Айла отклони предложенията на любопитните да помагат, като обясни, че конете са стеснителни и се плашат от непознати. Но това само ги убеди, че именно на нея се подчиняват животните и засили любопитството. Новината за нея бързо се разнесе навсякъде.

В най-далечния ъгъл на мястото за лагеруване, малко след една извивка на стената на клисурата, която се отваряше към речната долина, те изградиха навес, като използваха шатрата от кожи, с която тя и Джондалар си бяха служили по време на пътуванията си. За подпори поставиха малки дървета и яки клони. Навесът беше донякъде скрит от погледите на хората, бивакуващи в падината, но от него се виждаше реката с разкошните гори и ливади зад нея.

Когато започнаха да се настаняват и да си определят места за спане

в малко по-гясното жилище, от Вълчия бивак пристигна делегация, съпроводена от представители и на други биваци, за да ги приветства официално. Те бяха на територията на бивака-домакин и въпреки че това се очакваше, беше нещо повече от любезност да бъде предоставено на гостите правото да използват изконните риболовни вирове и площи с плодове, ядки, семена и коренища, както и ловните територии на Вълчия бивак. Независимо че Лятната среща нямаше да продължи през целия сезон, приютяването на такава голяма група щеше да вземе своя дан и беше необходимо да се разбере дали трябва да се избягва някоя конкретна територия, за да не изчерпят ресурсите на района.

Талут беше много изненадан, когато му съобщиха за смяната на мястото за Лятната среща. По правило Мамутоите не правеха срещите се на територията на бивак-домакин. Обикновено избираха някоя местност в степта или в обширна речна долина, където лесно можеха да се поберат толкова много хора.

– В името на Великата Майка на всички, приветстваме Лъвския бивак с добре дошли – каза една слаба посивяла жена.

Тюли много се изненада, когато я видя. В миналото тя бе жена с необикновена красота и непоклатимо здраве, която лесно се справяше със задълженията си на водачка, но през последния сезон сякаш се бе състарила с десет години.

– Марли, ние сме признателни за гостоприемството ви. В името на Мут ви благодарим.

– Виждам, че вашият номер пак успя – каза един мъж и сграбчи за приветствие и двете ръце на Талут.

Валез беше по-млад от сестра си, но за пръв път Тюли забеляза и у него признаци на старост. Това изведнъж и напомни, че и тя е смъртна. Винаги беше мислила, че Марли и Валез са почти на нейната възраст.

– Но мисля, че това е най-голямата ви изненада – продължи Валез. – Когато Торан дотърча и се развика, че заедно с вас през реката минават и коне, всички се завтекоха да ги видят. И тогава някой забеляза вълка...

– Сега няма да ви караме да ни разправяте за тях – каза Марли, – макар че трябва да призная, че съм любопитна. Ще ви се наложи да повтаряте историята много пъти. По-добре е да изчакаме вечерта, така че всички да я чуят наведнъж.

– Марли, естествено, е права – каза Валез, макар че беше готов веднага да изслуша историята.

Освен това и той забеляза, че сестра му изглежда много изморена.

Опасяваше се, че това ще е последната и Лятна среща. Затова се беше съгласил да са домакини на Срещата, когато първоначално избраното място беше отнесено при една промяна в посоката на реката. Този сезон сякаш да предадат водачеството си на други.

– Моля, ползвайте всичко, от което се нуждаете. Удобно ли се настанихте? Съжалявам, че трябва да сте толкова далеч, но пристигате късно. Даже не бях сигурна, че ще дойдете – каза Марли.

– Минахме по обиколен път – съгласи се с нея Талут – Но това е най-доброто място. По-добре е за животните. Те не са свикнали с толкова много хора.

– А на мен ми се иска да знам как са свикнали и само с един човек! – извика някой.

Очите на Тюли светнаха, когато към тях се приближи висок млад мъж, но Диджи първа се добра до него.

– Тарнег! Тарнег! – извика тя като се втурна да го прегърне.

Останалите от Огнището на Зубъра бяха по петите и. Тарнег прегърна майка си, после Барзек и очите на всички се напълниха със сълзи. Тогава Друез, Брайнан и Туси вдигнаха врява, за да им обърне внимание. Той прегърна през раменете и двете момчета, притисна ги и им каза колко много са пораснали, после взе Туси. След взаимната им прегръдка и гъделичкане, което ги накара доволно да се изкикотят, Тарнег я пусна на земята.

– Тарнег! – избоботи Талут.

– Талут, ах ти стар мечок! – му отговори със същия мощен глас Тарнег и двамата се прегърнаха.

Помежду им имаше силна фамилна прилика – той беше почти същия мечок като чичо си – но Тарнег беше по-мургав, като майка си. Наведе се, за да потрие бузи с Нези, после с дяволита усмивка прегърна закръглената жена и я вдигна.

– Тарнег! Какво правиш? Остави ме! – скара му се тя. Той леко я сложи да стъпи на земята и и намигна.

– Сега знам, че съм толкова добър мъж, колко и ти, Талут – каза Тарнег и силно се разсмя. – Знаеш ли откога искам да направя това? Просто за да си докажа, че мога?

– Не е необходимо да... – подхвана Нези.

Талут отметна глава и гръмко се разсмя.

– Не е достатъчно само това, млади момко. Когато станеш като мен в леглото, тогава ще те бива като мен.

Нези се отказа от опитите си да си възвърне гордата поза и само

погледна съкрушено и с любов мъжа с вид на голям мечок.

– Какво толкова става на Лятната среща, което кара старите мъже да доказват, че отново са млади? – попита тя.

– Е, аз поне мога да си почина.

Тя улови заинтригувания поглед на Айла.

– Не бих се обзаложил за това! – каза Талут. – Не съм чак толкова стар, та да не мога да разчистя пътя към лъвицата на моето огнище, просто защото разравям други преспи.

– Уфффффф – сви рамене Нези, обръщайки се, без да му отговори от суета.

Айла беше застанала до двата коня и държеше вълка плътно при себе си, за да не ръмжи и плаши хората, но наблюдаваше цялата сцена с напрегнат интерес, като попиваше и реакциите на хората наоколо. Дануг и Друез изглеждаха леко смутени. Макар че им липсваше какъвто и да е опит, знаеха за какво става дума, а то винаги много ги вълнуваше. Тарнег и Барзек се бяха ухилили до уши. Лати се беше изчервила и се опитваше да се скрие зад Тюли, която пък се правеше, че всичките тези щуротии не я засягат. Повечето хора се усмихваха снизходително, дори Джондалар, забеляза Айла и това я изненада. Беше се чудила дали причините за поведението му спрямо нея имаха нещо общо с обичаи, които бяха съвсем различни. Може би, за разлика от Мамутоите, Зеландониите не смятаха, че хората имат право сами да избират партньорите си, но той нямаше вид на човек, който не одобрява случката.

Когато Нези мина край нея, за да влезе в шатрата, Айла забеляза и на нейните устни лека, красноречива усмивка.

– Всяка година е така – каза тя почти шепнешком. – Непременно ще направи голямо представление, ще каже на всички що за мъж е и първите няколко дни даже ще намери една-две „преспи“ – макар че те винаги приличат на мен – руси и шишкави. И тогава, като реши, че вече никой нищо не забелязва, с радост прекарва повечето си нощи в Хвощовия бивак – и не му е много приятно, когато ме няма там.

– А ти къде ходиш?

– Че знае ли човек? На среща от такава величина, макар и да познаваш всички, или поне всеки Бивак, не познаваш добре всички. Всяка година има по някого, когото опознаваш по-отблизо. Макар че си признавам, че това доста често е някоя друга жена с малки деца, която знае нов начин за приготвяне на бизонското месо с подправки. Понякога се случва някой мъж да ми хване окото или аз неговото, но защо да правя голямо представление от това. В реда на нещата е Талут да се фука, но ако

истината излезе наяве, не мисля, че ще му хареса, ако аз се разфукам.

– И затова не го правиш – каза Айла.

– Това е дреболия, ако искаш да запазиш хармонията и добрия дух в огнището... и, е, да доставиш удоволствие на Талут.

– Ти наистина го обичаш, нали?

– Този стар мечок! – понечи да възрази Нези, но после се усмихна и погледът и омекна. – Ех, ако знаеш само какви хубави дни имахме в началото – нали го знаеш какъв е гръмогласник, но никога не съм му се давала, нито пък е успял да ме надвика. И мисля, че точно това му харесва у мен. Талут може да прекърши надве човек, ако поиска, но това не е в неговия стил. Понякога може да се разсърди, но в него не се таи жестокост. Никога няма да нарани някой по-слаб от него – а такива са почти всички! Да, обичам го, а когато обичаш един мъж, ти се иска да правиш това, което му харесва.

– Ти би ли... не би ли тръгнала с друг мъж, който е хванал окоото ти, ако и ти го искаш и ако това би го зарадвало?

– На моите години това не би било трудно, Айла. В действителност, ако истината би излязла на бял свят, не мога да се похваля с големи постижения в тази област. Когато бях по-млада, все още очаквах с нетърпение Лятната среща заради новите лица и весели игри, дори и за да се овъргаям с някой в леглото чат-пат, но мисля, че Талут е прав в едно отношение. Малко са мъжете, които могат да се мерят с него. Не заради всичките „преспи“, които е разровил, а защото не му е все едно как го прави.

Айла кимна с разбиране. После се намръщи, като се замисли. А какво се прави, когато има двама мъже, които са еднакво влюбени в теб?

– Джондалар!

Айла вдигна очи, когато чу, че непознат глас го вика по име. Видя как той се усмихна и отиде при една жена, която поздрави сърдечно.

– Значи още си с Мамутоите! Къде е брат ти? – попита жената.

Беше силна, не много висока, но мускулиста. Челото на Джондалар се сбърчи от болка. Айла разбра от изражението на лицето на жената, че тя се е сетила.

– Как се случи?

– Една лъвица открадна улова му и той я проследи до леговището и. Нейният лъв го уби, нарани и мен – разправи и Джондалар възможно най-лаконично. Жената кимна съчувствено.

– Казваш, че си бил ранен? Как се измъкна?

Джондалар погледна към Айла и видя, че тя ги наблюдава. Отведе жената при нея.

– Айла, това е Бреки от Мамутоите, водачка на Върбовия бивак... по-скоро Лосовия бивак. Талут каза, че това е името на зимния ви бивак. Това е Айла от Мамутоите, дъщеря на Огнището на Мамута на Лъвския бивак.

Бреки се изненада. Дъщеря на Огнището на Мамута! От къде ли е дошла? Миналата година я нямаше в Лъвския бивак. „Айла“ дори не бе име на жена-Мамутои.

– Бреки – обърна се към нея Айла, – Джондалар ми е разказвал за теб. Ти си спасила него и брат му от плаващите пясъци на Великата Майка Река и си приятелка на Тюли. Драго ми е да се запозная с теб.

„Този неин акцент положително не е типичен за Мамутоите, нито за Сънге – помисли си Бреки. – Не е и като акцента на Джондалар. Даже не съм сигурна дали това изобщо е акцент. Наистина говори езика на Мамутоите много добре, но някак си странно гълта определени думи.“ – Драго ми е да се запозная с теб... Айла, нали така каза?

– Да – отговори Айла.

– Това е необикновено име. – Като не получи никакво обяснение, Бреки продължи: – Ти изглежда си тази, която, ъ-ъ, ... се грижи за тези... животни.

Мина и през ума, че никога не бе стояла толкова близо до живо животно, поне такава, което стои мирно и не се опитва да избяга.

– Това е така, защото те се подчиняват на командите и – обясни Джондалар с усмивка.

– Ама нали те видях с едно от тях? Да си призная, Джондалар, ти ме изненада. Както си с тези дрехи, за момент те взех за Дарнев, когато водеше коня, даже би помислих, че ми се привижда или че Дарнев се е върнал от света на духовете.

– Аз се уча от Айла да управлявам тези животни – каза Джондалар. – И тя е тази, която ме спаси от пещерния лъв. Повярвай ми, тя умее да се разбира с животните.

– Това е очевидно – каза Бреки и погледна Вълчо, който вече не беше така неспокоен, макар че напрегнатата му поза беше като че ли заплашителна. Затова ли е била осиновена от Огнището на Мамута?

– Това е само една от причините – отвърна Джондалар. От страна на Бреки предположението, че Айла неотдавна е била осиновена от Мамута на Лъвския бивак, беше изстрел в тъмното. Отговорът на Джондалар потвърди догадките и. Но не изясни въпроса откъде е дошла.

Повечето хора решиха, че е дошла заедно с високия русокос мъж, че може би е му е другарка по огнище или сестра, но тя знаеше, че Джондалар бе дошъл на тяхна територия само с брат си. Къде ли е намерил тази жена?

– Айла! Колко се радвам да те видя отново!

Тя вдигна очи и видя Бранаг под ръка с Диджи. Прегърнаха се сърдечно и потриха бузите си. Макар че го беше виждала само веднъж, чувстваше го като стар приятел, пък и беше хубаво, че има някого, когото познава на тази Среща.

– Мама иска да дойдеш да се запознаеш с водача и водачката на Вълчия бивак – каза Диджи.

– Разбира се – съгласи се Айла, доволна, че се намери повод да се измъкне от проникателната Бреки.

Беше усетила съобразителността и в бързите и предположения и се беше почувствала малко неловко в нейно присъствие.

– Джондалар, нали ще останеш при конете? Забеляза, че още няколко човека бяха дошли заедно с Бранаг и Диджи и се примъкваха към животните.

– За тях всичко тук е още ново и ще се чувстват по-добре, ако имат при себе си някой познат. Къде е Ридаг? Той може да наглежда Вълчо.

– Вътре е – отвърна Диджи.

Айла се обърна да погледне и го видя застанал срамежливо на входа.

– Тюли иска да ме запознае с водачката. Ще наглеждаш ли Вълчо? – попита го със знаци и слова Айла.

– Ще го наглеждам – сигнализира и той, като с известно опасение поглеждаше към тълпата.

Излезе бавно и седна до Вълчо, като го прегърна с ръка.

– Я виж ти! Че тя разговаря дори с плоскоглавци. Близка си с животните! – чу се присмехулен глас от тълпата. Няколко човека се изсмяха.

Айла рязко се обърна и с изгарящ поглед потърси този, който се беше обадил.

– Че всеки може да им говори и на камъка можеш да говориш – номерът е да ги накараш да ти отговорят – каза друг, от което избухна нов смях.

Айла се обърна към него, съвсем кипнала от възмущение, но не можеше да намери думи.

– Да не би някой тук да се опитва да каже, че момчето е животно? –

обади се по-познат глас.

Айла се начумери, когато един член на Лъвския бивак излезе напред.

– Аз, Фребек. Че защо не? Той не знае какво казвам, плоскоглавците са животни и ти често си го казвал.

– Сега казвам, че не съм бил прав, Чалег. Ридаг отлично знае какво казваш и хич не е трудно да го накараш да ти отговори. Просто трябва да научиш езика му.

– Какъв език? Плоскоглавците не могат да говорят. Кой е излъгал?

– Езикът на знаците. Той говори с жестове – отвърна Фребек.

Избухна всеобщ подигравателен смях. Айла ги наблюдаваше, сега вече с любопитство. Фребек не обичаше да му се смеят.

– Ако щете вярвайте – каза той, като сви рамене и се отдръпна, сякаш му беше все едно, после се обърна с лице към мъжа, който се присмиваше на Ридаг. – Но ще ви кажа нещо друго. Той може да разговаря и с вълка и ако му каже да ти се нахвърли, не се обзалагам, че ще имаш голям късмет.

Без да разбере Чалег, Фребек даваше знаци на момчето; движенията с ръце не означаваха нищо за непознатия. Ридаг от своя страна запита Айла. Целият Лъвски бивак с удоволствие наблюдаваше какво ще стане благодарение на езика на знаците, който те можеха да използват пред всичките тези хора, защото те не го знаеха.

Без да се обръща, Фребек продължи:

– Ридаг, защо не му покажеш?

И ето, че вълкът вече не седеше кротко в прегръдките на момчето. С едни скок се озова при мъжа, наежен, с оголени зъби и ръмжене, от което настръхнаха косите на всички присъстващи. Мъжът се ококори от ужас и отскочи. Последваха го повечето от хората, а Чалег продължи да отстъпва. По сигнал на Ридаг Вълчо мирно се върна на мястото си при момчето, с доста доволен вид, завъртя се няколко пъти, после седна и сложи глава на лапите си, обърнал поглед към Айла.

„Това беше рисковано“ – призна пред себе си Айла. Обаче сигналът, който му беше подаден, не беше точно за нападане. Това беше една игра между децата и Вълчо, фалшиво нападане, което вълците често си погаждаха един на друг, като Вълчо само беше научен да не хапе в такъв случай. Айла използваше подобен сигнал, когато ходеше с него на лов и искаше той да подгони дивеча към нея. Макар че понякога се случваше да разкъса животните, този сигнал нямаше нищо общо със знака за действително нараняване, а Вълчо не беше докоснал мъжа.

Само беше скочил към него. Но можеше и да го ухапе.

Айла знаеше колко старателно вълците охраняват собствената си територия или глутницата си. Бяха готови да убият, за да ги защитят. И въпреки това тя видя как той се върна. „Ако вълците можеха да се смеят, сигурно щеше да го направи“ – помисли си тя. Айла не можеше да не си даде сметка, че той разбира какво става; всичко бе само на шега и той знаеше как да го изпълни. Нямаше нищо шеговито в начина, по който го изпълни. Изигра го като истинско нападение. Спря точно в последния момент. Внезапното представление пред толкова народ беше трудно за младия вълк, но той се справи добре. Заслужаваше си да го направи, за да види изражението в очите на онзи мъж. Ридаг не беше животно!

Бранег изглеждаше малко стреснат, но Диджи се усмихваше широко, когато се присъединиха към Тюли и Талут и още една двойка. Представиха официално Айла на водачите на бивака-домакин и веднага и казаха това, което беше известно на всички. Марли бе много болна. „Тя дори не бива да стои тук“ – помисли си Айла като наум и определяше цярове. Докато разглеждаше цвета на кожата и, очите и и състоянието на косата и, Айла се чудеше дали изобщо може да и помогне с нещо, но усети силата на жената; тя нямаше да се предаде току-така. А това би могло да изиграе по-голяма, роля от лекарствата.

– Това беше много интересна демонстрация, Айла – каза Марли, забелязвайки интересната особеност на речта и. – Ти или момчето командваше вълка?

– Не знам – отговори Айла усмихнато. – Вълчо реагира на сигнали, но ние и двамата ги подавахме.

– Вълчо? Произнасяш го като име – каза Валез.

– Така му е името.

– И конете ли имат имена? – попита Марли.

– Кобилата се казва „Уини“ – произнесе го Айла като звука, който конят издаваше и Уини и отговори с изцвилване, което предизвика усмивки, обаче уплашени. – Повечето, хора просто казват името и, Уини. Жребецът е неин син. Джондалар го нарече Рейсър. Това е дума от неговия език, която означава някой, който обича да препуска бързо и да изпреварва другите. Марли кимна. Айла се взря в очите и, после се обърна към Талут: – Много се уморих докато подготвих мястото за конете. Виждаш ли онзи голям пън? Би ли го донесъл, за да седна на него? И за миг едрият водач остана абсолютно изненадан. Това беше напълно неуместно. Айла не може да иска такова нещо, особено по средата на разговор с водачката на бивака – домакин. Ако някой се нуждаеше от място

засядане, това бе Марли. И тогава разбра. Ами да! Как не се беше сетил веднага? Побърза да донесе пъна и сам го намести.

Айла седна.

– Надявам се, че не възразявате. Наистина съм уморена. Марли, няма ли да седнеш до мен?

Марли седна, леко треперейки. След малко се усмихна.

– Благодаря ти, Айла, не смятах да се застоявам тук. Как разбра, че ми се вие свят?

– Тя е Лечителка – каза Диджи.

– Викач и Лечител? Това е необикновено съчетание. Нищо чудно, че Огнището на Мамута я е осиновило.

– Искам да ти приготвя нещо, ако се съ согласиш да го изпиеш – каза Айла.

– Много Лечители са ме гледали, но не възразявам, Айла. А сега, преди да сме сменили темата на разговора, искам да попитам нещо. Ти беше ли сигурна, че вълкът няма да нарани човека?

Айла забави отговора си само за миг.

– Не. Не бях сигурна. Той все още е много млад и не може напълно да му се разчита. Но смятах, че съм достатъчно наблизил, за да блокирам нападението му, ако самият той не спре навреме.

Марли кимна.

– Дори на хората не винаги може да се разчита, та камо ли на животните. Ако беше отговорила нещо друго, нямаше да ти повярвам. Ча-лег ще се оплаче, щом се възстанови от уплахата, просто за да си запази достойнството. Ще отнесе въпроса в Съвета на Братята, а те ще го поставят пред нас.

– Пред нас?

– Съветът на Сестрите – каза Тюли. – Сестрите са върховният орган. Те са по-близо до Майката.

– Доволна съм, че видях случилото се. Сега няма да се безпокоя, че ще трябва да се оправям с противоречиви разкази, които сами по себе си изглеждат невероятни – каза Марли. Вдигна поглед и внимателно разгледа конете, после Вълчо. – Изглеждат напълно нормални животни, не са нито духове, нито никакви други магически същества. Кажете ми, Айла, какво ядат животните, когато са с теб? Нали се хранят?

– Същото, с което се хранят и иначе; Вълчо яде предимно месо, сурово или сготвено. Той е като всеки друг обитател на земята и обикновено яде същото като мен, дори зеленчуци. Понякога му улавям дивеч, но той самият все по-добре лови мишки и дребни животни.

Конете се хранят с трева и зърно. Даже си мислех да ги заведа на онази ливада отгатакъ реката и да ги оставя там да попасат известно време.

Валез погледна към реката, после към Талут. Айла разбра, че той размишлява.

– Не ми е приятно да го казвам, Айла, но може да стане опасно за тях, ако останат сами там.

– Защо? – попита тя с нотка на паника в гласа.

– Заради ловците. Конете ти, особено кобилата, са като всички други коне. Е, тъмният цвят на жребеца е доста необичаен. Ще можем да разгласим да не се убиват кафяви коне, особено тези, които са много дружелюбни. Но другият... всеки втори кон в степта е с неговия цвят и не мисля, че можем да искаме от хората да не убиват коне. Това е любимата храна на някои – обясни Валез.

– Тогава аз ще ходя с кобилата – реши Айла.

– Не може така! – извика Диджи. – Ще изпуснеш всичко.

– Не мога да допусна тя да бъде наранена – заяви Айла. – Просто ще изпусна някои неща.

– Това ще бъде много неприятно – каза Тюли.

– Не можеш ли да измислиш нещо? – попита Диджи.

– Не... де да беше и тя кафява – каза Айла.

– Ами защо не я направим кафява?

– Да я направим кафява? Че как?

– Ами да смесим малко оцветител, както правя, когато боядисвам кожа, И да я натъркаме с него.

Айла се замисли.

– Не мисля, че ще свърши работа, Диджи, идеята е добра, но бедата е там, че ако я направим кафява, това няма да промени много нещата. Рейсър също е застрашен. Кафявият кон си остава кон и ако някой е тръгнал на лов за коне, няма да му е лесно да си спомни, че не бива да убива кафяви коне.

– Така е – каза Талут. – Ловците си мислят за лова, а два кафяви коня, които не се боят от хората, ще са много изкусителна цел.

– Ами ако са боядисани в друг цвят, например... червен. Защо не направим Уини червена? Един ярко червен кон. Тогава тя наистина ще се откроява.

Айла направи гримаса.

– Диджи, хич не ми се нрави да я боядисваме червена. Ще изглежда много странно. Макар че като идея не е лошо. Всички ще знаят, че не е обикновен кон. Можем да го направим, но яркочервен кон... Чакай!

Хрумна ми нещо!

Айла се втурна в шатрата. Изпразни раницата си върху постелята си и чак на дъното намери това, което търсеше. Изгича навън с него.

– Диджи, Виж! Спомняш ли си това? – попита Айла и разгъна яркочервената кожа, която тя самата беше боядисала. – Не можах да измисля какво да я правя. Харесваше ми заради цвета. Мога да я завързвам на гърба на Уини, когато е сама на ливадата.

– Ето това е яркочервен цвят! – възкликна Валез като се усмихна и кимна с глава. – Мисля, че ще свърши работа. Щом я види на гърба и, всеки ще разбере, че е специален кон и вероятно ще се поколебае да я преследва, дори и да не му е казано. Довечера можем да обявим, че не бива да се преследват коня с червеното покривало и кафявия.

– Мисля, че не би навредило да вържем нещо и на Рейсър – каза Талут. – Не е необходимо да е толкова ярко, но да е нещо, изработено от човек, така че всеки, който се доближи на хвърлей копие, да знае, че това не е обикновен кон.

– Бих предложила – допълни Марли, – понеже не може да се разчита напълно на всички хора, да не оставаме само с обявяването. Добре би било ти и вашият Мамут да измислите някакво наказание в случай, че някой убие конете. Едно удачно проклетие може да накара всеки, който е намислил да провери колко смъртни са тези животни, да се откаже.

– Винаги можеш да кажеш, че Ридаг ще изпрати Вълчо по петите на всеки, крило ги нарани – каза с усмивка Бранаг. – Случката сигурно вече е обиколила цялата Среща и даже е преувеличена при предаването и от уста на уста.

– Виж, това не е никак лошо – каза Марли, надигайки се, за да си върви. – Даже може да се разнесе като слух.

Проследиха с погледи отиващите си водачи на Вълчия бивак и Тюли, поклащайки тъжно глава, се върна да довърши настаняването. Талут реши до проучи кой организира състезания, за да уреди надхвърляне с копие и спря при Бреки и Джондалар, за да поговори с тях. Тримата тръгнаха заедно, Диджи и Бранаг се запътиха с Айла към конете.

– Знам кой е най-подходящия човек, който може да пусне слуха в обръщение – каза Бранаг. – След всичките истории, които вече се разправят навсякъде, дори и да не им вярват напълно, мисля, че хората ще избягват конете. Не смятам, че някой ще се опита да провери дали Ридаг ще пусне вълка по петите му. Много ми се иска да попитам как Ридаг разбра, че трябва да сигнализира на вълка?

Диджи изненадано погледна мъжа, на когото се беше обещала.

– Май наистина не знаеш, нали? Защо ли пък си мисля, че нещо, което аз знам, е известно и на теб. Фребек не си измисляше, за да защити Лъвския бивак. Той каза истината. Ридаг разбира всичко, което говорят хората. И винаги го е разбирал. Ние просто не го знаехме, докато Айла не ни научи на езика на знаците, за да можем да говорим с него. Когато Фребек се правеше, че се оттегля настрана, той каза на Ридаг, а Ридаг попита Айла. Ние всички знаехме какво си казват, затова ни беше ясно какво ще се случи.

– Ама това вярно ли е? – попита Бранаг. – Вие сте си говорели и никой не е разбрал! – Той се засмя. – Е, щом ще бъда посветен във всички изненади на Лъвския бивак, може би ще науча и този таен език.

– Айла! – извика Крози, която излизаше от шатрата. Те спряха и я изчакаха. – Тюли току-що ми каза какво си решила да направиш, за да бележиш конете – каза тя, докато се приближаваше към тях. – Умна идея, а и червеното ще се откроява на светъл кон, но нямаш две ярко-червени кожи. Като разопаковах багажа си, намерих нещо, което бих искала да ти дам.

Тя разви един вързоп, който беше развързан скоро и извади от него една сгъната кожа. Разтвори я.

– О, Крози! – възкликна Айла. – Прекрасна е!

С въздишка на удивление тя обгърна с поглед една тебеширенобяла пелерина, украсена с бивникови мъниста на фини повтарящи се триъгълници и бодли, от таралеж, боядисани с червена охра и нашити в правоъгълни спирали и и зигзаци.

Очите на Крози светнаха от удоволствие, породено от възхищението и. Тъй като вече беше шила туника, Айла разбираше колко трудно е да се направи една кожа бяла.

– За Рейсър е. Мисля, че бялото добре ще се откроява на тъмнокафявата му козина.

– Крози, но наметалото е твърде красиво за такава цел. Ще се изцапа, а ако той се опита да се отъркаля с него, ще му опадат украшенията. Не мога да се съглася Рейсър да носи такова нещо на полето – каза Айла.

Крози я изгледа строго.

– А мислиш ли, че ако някой, тръгнал на лов за коне, види кафяв кон с бяло украсено наметало на гърба си, ще насочи копието си към него?

– Не, но ти си вложила твърде много труд в него, за да позволим да се съсипе.

– Трудът е бил вложен преди много години – отвърна Крози със смекчено изражение и навлажнени очи. После добави: – Бях го изработила за сина ми, брата на Фрали. Не можах да дам наметалото на никого друго. Не можех да понеса да го видя на гърба на друг, нито да го изхвърля. Просто го мъкнех със себе си от едно място на друго, едно непотребно парче кожа и труд, отишъл на вятъра. Ако тази кожа може да помогне за защитата на животното, вече няма да е безполезна, трудът ми ще има някаква стойност. Искам да го приемеш от мен, заради това, което ти ми даде.

Айла пое предложения и пакет, но беше озадачена.

– Че аз какво съм ти дала, Крози?

– Не е важно – отсече тя. – Просто го вземи.

Фребек, забързал към шатрата, ги видя и се усмихна, изпълнен със задоволство, преди да влезе вътре. И те му се усмихнаха.

– Бях много изненадан, когато Фребек се застъпи за Ридаг – обади се Бранаг. – Мислех си, че той е последният човек, който би го сторил.

– Той много се промени – каза Диджи. – Още продължава да спори, но вече не е толкова трудно да се погодиш с него. Понякога се вслушва в това, което му се казва.

– Е, той никога не се е боял да излезе напред и да каже това, което мисли – каза Бранаг.

– Може би точно в това е същината – каза Крози. – Все не разбирах какво хареса в него Фрали. Направих всичко възможно, за да я разубедея да не се събира с него. Той просто нямаше нищичко, което да и предложи. Майка му нямаше никакъв статус, на него му липсваха всякакви особености дарби и аз си мислех, че тя се затрива. Може би дори само това, че имаше смелостта да и направи предложение, е показателно, а той наистина я искаше. В края на краищата трябваше да се доверя на преценката и та нали ми е дъщеря. Това, че някой е от беден произход, не означава, че не може да поиска да подобри положението си.

Бранаг погледна Диджи, после Айла, застанали зад Крози. По негово мнение тя самата се беше променила много повече от Фребек.

Айла беше сама в шатрата. Огледа мястото, което щеше да бъде нейно по време на престоя им, като се опитваше да намери още някоя дреха за сгъване, още някой предмет за подреждане, само и само да има още една причина, за да се забави в Хвошовия бивак. Мамут и беше казал, че веднага щом се приготви, той иска да я представи на хората, с които тя беше в уникална връзка, Мамутите, тези, които принадлежаха към Огнището на Мамута.

Тя гледаше на запознаването с тях като на изпитание, беше сигурна, че ще и задават въпроси, ще я оценяват и ще отсъдят дали има право да се включи в редиците им. В душата си не вярваше, че ще я приемат. Не смяташе, че притежава необикновени умения и особени дарби. Беше Лечителка, защото Иза и беше предала уменията и знанията си на знахарка. Не беше кой знае каква магия и да се оправя с животните. Кобилата я слушаше, защото когато беше самотна в долината си, я беше прибрала като малко конче, останало без майка, за да и е другарче, а Рейсър просто беше роден там. Спаси Вълчо, защото беше длъжница на майка му, а тогава вече беше разбрала, че животните, които се отглеждат сред хора, стават дружелюбни – не беше кой знае каква загадка.

Ридаг остана известно време при нея в шатрата, след като тя го прегледа и го разпита какво точно чувства. Каза си наум, че трябва да регулира дозата на лекарството му. После тай излезе навън и седна заедно с Вълчо, за да наблюдава хората. Нези се бе съгласила с нея, че момчето бе в много по-добро настроение. Жената бе изпълнена с удовлетворение от себе си и гордост за Фребек, който изслуша и неволно дочу толкова похвали, че му стана неловко. Айла никога не го беше виждала толкова усмихнат и разбра, че част от неговата радост се държеше и на усещането му, че хората го приемат и одобряват. Тя разбираше това чувство.

Айла още веднъж се огледа, взе един контейнер от необработена кожа и го закрепил на колана си, въздъхна и излезе. Като че ли всички бяха изчезнали с изключение на Мамут, който разговаряше с Ридаг. Вълчо я видя и вдигна глава, когато тя се приближи, което накара и Ридаг и Мамут да я погледнат.

– Къде изчезнаха всички? Може би трябва да остана тук при Ридаг докато някой се върне – побърза да предложи услугите си тя.

– Вълчо ме наглежда – направи знак Ридаг и се усмихна. – Никой не се задържа много, когато види Вълчо, аз казах на Нези да върви. Върви и ти, Айла.

– Той е прав. На Вълчо изглежда му е добре при Ридаг, а аз не мога да измисля по-добър пазач от него – рече Мамут.

– Ами ако му прилошее? – попита Айла.

– Мен прилошее, каза на Вълчо „доведи Айла“ – каза Ридаг със знаците, които бяха отработили по-рано сякаш на игра.

Вълчо скочи, сложи лапи на гърдите на Айла и понечи да я лизне по брадичката, жадуващ да привлече вниманието и.

Тя се усмихна, разроши козината на врата му и му даде знак да седне.

– Аз искам стоя тук, Айла. Обичам да гледам. Река. Конете на поляна. Хора минават – ухили се Ридаг. – Не винаги виждат мен, гледат шатра, гледат място за коне. После виждат Вълчо. Смешни хора.

Мамут и Айла се усмихнаха на протичката му радост от хорските реакции на изненада.

– Е, мисля, че всичко ще е наред. Нези не би го оставила, ако смяташе, че няма да е в безопасност – каза Айла, примирила се с последния аргумент против нейното оставане. – Готова съм да вървим, Мамут.

Докато вървяха заедно към солидните землянки на Вълчия бивак, Айла забеляза все по-нагъсто разположени шатри и биваци, около които се движеха все повече хора. Беше доволна, че те са от външната страна, откъдето можеше да вижда тревата и дърветата, реката и ливадата. Няколко човека им кимнаха и ги заговориха. Айла наблюдаваше Мамут, като отбелязваше начина, по който той отговаря на поздравите им и правеше същото.

Една землянка в края на шест други, малко неравно подредени в редица, сякаш беше център на всички дейности. Айла видя, че около нея има разчистено пространство без никакви домакинства наоколо и разбра, че това трябва да е мястото, където хората се събираха. Биваците, които бяха в непосредствена близост до празното пространство, не приличаха на обикновени домакинства. Единият беше ограден с мамутски кости, разположени на еднакво разстояние един от друг, а границите бяха маркирани с клони и сухи храсти. Когато го подминаха, Айла чу името си. Спря изненадана, когато разбра кой я бе извикал от другата страна на оградата.

– Лати! – възкликна тя и си спомни какво и беше казала Диджи.

Когато Лати се намираще в землянката на Лъвския бивак,

ограниченията по отношение на общуването и с представители на мъжкия пол не затрудняваха кой знае колко придвижването и дейностите и. Но когато пристигнаха на мястото на Срещата, тя трябваше да бъде отделена. С нея имаше още няколко млади жени и всички те се усмихваха и кикотеха. Представиха Айла на връстничките на Лати, които изглежда бяха доста впечатлени от нея!

– Айла, къде отиваш?

– В Огнището на Мамута – отговори Мамут вместо нея. Лати кимна, сякаш за да покаже, че е трябвало сама да се сети. Айла забеляза Тюли в заградения двор около една шатра, която беше украсена с изрисувани с червена охра шарки и орнаменти. Тя разговаряше с няколко други жени. Махна и и се усмихна.

– Лати, виж! Червенокрака! – прошепна възбудено една от приятелките и. Всички спряха и се загледаха, а младата жена се изкикоти. Айла усети, че с голям интерес наблюдава жената, която минаваше покрай тях; забеляза, че стъпалата на голите и крака бяха яркочервени. Беше чувала за тези жени, но за първи път виждаше тяхна представителка. „Изглежда съвсем обикновена жена“ – помисли си Айла. И въпреки това в нея имаше нещо, което привличаше погледа.

Жената приближи група младежи, които Айла не беше забелязала преди това. Те се мотаеха край няколко дръвчета от другата страна на поляната. На Айла и се стори, че когато приближи към тях, походката и стана по-предизвикателна, усмивката и по-мечтателна и тя изведнъж видя по-отчетливо червените и крака. Жената спря да поговори с младежите и напевният и смях прелетя праз празното пространство. Докато Айла и старецът се отдалечаваха, тя си спомни разговора между жените и Мамут вечерта преди Пролетния фестивал.

Всички млади представителки на женския пол, които бяха в преходната възраст между момиче и жена, бяха под постоянно наблюдение – но не само от страна на опекунките си. Сега Айла забеляза няколко групички младежи близо до забранената зона, в която бяха Лати и дружките и. Те се надяваха да зърнат забранените, и поради това още по-желани, млади жени. Нямахме друг момент в живота на жената, когато тя да е по-голям обект на интерес от страна на мъжката част от населението. Младите жени се наслаждаваха на особения си статус и специалното внимание, което той будеше и бяха не по-малко заинтригувани от противоположния пол, макар че се стараеха да не го показват от суета. Прекарваха по-голямата част от времето си като надничаха през шатрата и оградата и разсъждаваха върху качествата на различните

представители на мъжкия пол, които се навъртаха наоколо с подчертана небрежност.

Въпреки че младежите, които ги наблюдаваха и сами бяха обект на наблюдение, биха могли в последствие да създадат огнище с тези, които току-що ставаха жени, нямаше вероятност те да бъдат избрани за първото важно отваряне. Младите жени, заедно с по-възрастните си съветнички, които бяха заедно с тях в шатрата, размишляваха за няколко възможни кандидатури сред по-възрастните и по-зрели мъже. Тези, на които се спираха окончателно, биваха извиквани на разговор на четири очи преди крайния подбор.

В деня преди церемонията младите жени, които бяха живели в една шатра; – често те биваха твърде много за една шатра и тогава се изграждаха два бивака за млади жени излизаха групово навън. Когато намереха мъж, с когото искаха да прекарат нощта, те го заобикаляха и „плениваха“. От така пленените мъже се изискваше да се подчинят и да отидат с младите жени. Малцина възравяваха против това задължение. През нощта, след няколко предварителни обреди, те всичките влизаха в затъмнената палатка, опипом се намираха и прекарваха нощта в изучаване на различията и Удоволствията на другия пол. Нито младите жени, нито мъжете не биваше да знаят с кого се сношават, макар че на практика обикновено успяваха да разберат. Наблюдаващите ги по-възрастни жени следяха да няма излишни грубости и даваха съвети в редките случаи, когато това беше необходимо. Ако поради каквато и да било причина някоя от жените не биваше отворена, това можеше да се осъществи с дискретен обред втора нощ, без да се отправят конкретни обвинения за неуспеха.

Нито Дануг, нито Друзе щяха да бъдат поканени в шатрата на Лати главно защото бяха твърде близки родственици, но и заради това, че бяха прекалено млади. Други жени, които бяха отпразнували Първите си обреди предишни години, особено тези, които още нямаша деца, можеха да заемат мястото на Великата Майка и да предадат Уменията и на младите мъже. След специална церемония, с която им се оказваше почит и те биваха избрани за сезона, петите на тези жени биваха боядисвани с наситена червена боя, която не можеше да се измие, макар че с течение на времето опадваше, за да се обозначи, че те са на разположение на Младите мъже, за да им помогнат да натрупат опит. Много от тях носеха и червени кожени ленти над лактите, на глезените или на кръста си.

Макар да имаше и шеговити закачки, жените оценяваха сериозността на задачата си. Проявявайки разбиране към естествената

срамежливост и импулса, скрит в копнежа на младите мъже, те се отнасяха към всеки от тях с внимание, като му показваха как да опознава жената нежно, за да може евентуално някой ден и той да бъде избран да отвори някоя жена, така че някой ден и тя да може да роди дете. И за да покаже на тези жени колко е доволна от това, че са се предложили, Мут благославяше много от тях. Дори тези, които известно време бяха живели в съюз с мъже, но не бяха носили живот в утробите си, забременяваха в края на сезона. След полу жените, жените с червени пети бяха най-търсени от мъжете от всички възрасти. До края на живота му нищо друго не можеше да стимулира един мъж от Мамутоите така, както червените пети на минаваща край него жена. Знаейки това, много жени багреха петите си с червеникава боя, за да станат по-привлекателни. Независимо че жена, която се обрече по този начин, имаше свободата да избере който и да било мъж, нейните услуги бяха предназначени главно за младежите и онези по-възрастни мъже, които успееха да я склонят да сподели компанията им, се чувстваха поласкани. Мамут насочи Айла към един бивак, който не беше далеч от Бивака на обредите за женственост. На пръв поглед приличаше на обикновена шатра в рамките на бивак от домакинства. Разликата, както забеляза Айла, се състоеше в това, че всички негови обитатели бяха татуирани. Някои, подобно на стария Мамут, имаха само по един простиичък тъмносин шеврон на дясната си скула – три-четири прекъснати линии, подобно на долните части на обърнати триъгълници, изписани един над друг и вплетени един в друг. Напомняха и долните челюсти на мамутите, от които беше изградена землянката на Винкавек. А татуировките на други, особено на мъжете, както забеляза Айла, бяха много по-сложни. В шарките се включваха не само шеврони, но и триъгълници, зигзази, ромбоиди и спирали под прав ъгъл, изпълнени в синьо и червено.

Айла беше доволна, че се бяха отбили в Мамутския бивак преди да отидат на Срещата. Сигурна беше, че щеше да се изненада от изрисуваните им лица, ако не се беше запознала с Винкавек. Колкото и да бяха удивителни и сложни татуировките на лицата на тези хора, никоя от тях не бе така изкусна като неговата.

Другото различие, което тя забеляза, беше, че макар в този бивак да преобладаваха жените, в него нямаше деца. Очевидно те бяха поверени на нечии грижи в домашните им биваци. Айла скоро разбра, че това не бе място, подходящо за деца. То беше за възрастни, за сериозни разговори, дискусии и обреди – също и за игри. Няколко души играеха с белязани кокали, пръчки и парчета бивник на откритото пространство пред

Бивака.

Мамут стигна до входа на шатрата, който беше отворен, и подраска по кожата. Айла надникна над рамото му в полутъмната вътрешност, внимавайки да не се набива в очите на тези, които се шляеха отвън, но и те, старейки се да останат незабелязани, се опитваха да я разгледат потоблизко. Проявяваха любопитство по отношение на младата жена, която старият Мамут не само беше приел за обучение, но и беше осиновил. За нея казваха, че била чужденка, че дори не била от Мамутоите. Никой не знаеше дори откъде е.

Много от хората нарочно минаваха покрай Хвощовия бивак, за да видят конете и вълка и бяха изненадани и впечатлени от животните, макар че се стараеха да не го показват. Че как може човек да управлява жребец? Или да накара една кобила да стои мирно сред толкова много хора – и вълк в близост до нея? Защо вълкът беше толкова кротък с хората от Лъвския бивак? Иначе, спрямо с всички други хора, си беше истински вълк. Никой друг не можеше да се доближи до него, че дори и до границите на техния бивак, без покана и даже се говореше, че нападнал Чалег.

Старецът покани с жест Айла да влезе вътре и те двамата седнаха край голямо огнище, макар че в него гореше съвсем слабо пламъче и то в единия му ъгъл, близо до жената, която седеше срещу тях. Тя беше много дебела. Айла никога не беше виждала такава шишкава жена и се почуди как ли е извървяла разстоянието до тук.

– Ломи, доведох дъщеря си, за да се запознае с теб – каза старецът.

– Чудех се кога ли ще дойдете – отговори тя.

И тогава, преди да каже нещо друго, тя извади с пръчки от огъня един нажежен до червено камък. Отвори пакет листа и пусна няколко върху камъка. Протегна се напред, за да вдъхне пушека, който се изви нагоре. Айла усети миризмата на градински чай и по-слабия аромат на лопен и лобелия. Вгледа се внимателно в жената, долови тежкото и дишане, което скоро престана и разбра, че тя страда от хронична кашлица, вероятно астма.

– И ти ли си правиш сироп против кашлица от корени на лопен? – попита я Айла. – Помага.

Отначало не и се искаше да говори и не разбра защо го направи, без да е представена, но и се щеше да помогне и някак си почувства, че точно така трябва да постъпи.

Ломи рязко вдигна глава, изненадана, и изгледа младата русокоса жена с внезапен интерес. По лицето на Мамут пробягна усмивка.

– И тя ли е Лечителка? – попита Ломи Мамут.

– Струва ми се, че няма по-добра от нея, дори и ти не я превъзхождаш, Ломи.

Ломи разбираше, че това не е лекомислено изказване. Старият Мамут много уважаваше таланта ѝ.

– А пък аз си помислих, че просто си осиновил една красива млада жена, за да облекчи последните години от живота ти, Мамут.

– Ама наистина е така, Лами. Тя облекчи зимния ми артрит, както и други отбрани болки и болезки – каза той.

– Радвам се, че е нещо повече от това, което се вижда на пръв поглед. Макар че е твърде млада.

– Тя носи много в себе си, Ломи, въпреки младостта си. Тогава Ломи се обърна.

– Ти си Айла.

– Да, аз съм Айла от Лъвския бивак на Мамутоите, дъщеря на Огнището на Мазута... и закриляна от Пещерния лъв – изрече Айла така както я беше инструктирал Мамут.

– Айла от Мамутоите. Хмммм. Звучи необичайно, но такъв е и гласът ти. Макар че не е неприятен. Изпъква. Кара хората да те забелязват. Аз съм Ломи, Мамутът на Вълчия бивак и Лечителка на Мамутоите.

– Първа лечителка – поправи я Мамут.

– Та как мога да съм Първа Лечителка, стари Мамуте, след като тя е равна на мен?

– Не съм казал, че Айла е равна на теб, Ломи. Казах, че няма по-добра от нея. Нейният произход е... необикновен. Тя е била обучена от... някой с много задълбочени познания в определени видове лечителство. Ти би ли могла да разпознаеш финия аромат на лопена, скрит от тежката миризма на градинския чай така бързо, без да знаеш, че го има? И да кажеш какво лекува?

Ломи понечи да каже нещо, но се поколеба и не реагира. Мамут продължи:

– Мисля, че тя би могла да определи състоянието ти само по вида ти. Притежава удивителната дарба да разпознава болестите и има впечатляващи познания за църове и лечения, но и липсват умения в онова, което ти владееш най-добре – откриване и отстраняване на проблема, който причинява болестта и оказване помощ на хората да пожелаят да оздравеят. Тя би могла да научи много от теб и аз се надявам, че ще се съ согласиш да я обучиш, но ми се струва, че и ти има какво да научиш от нея.

Ломи се обърна към Айла.

– Но ти искаш ли това?

– Да, точно това искам.

– Като знаеш вече толкова много, какво мислиш, че можеш да научиш от мен?

– Аз съм знахарка. Това е... смисълът на моя живот. Не мога да бъда нищо друго. Бях обучена от жена, която беше... Първа, но още от самото начало тя ме накара да разбера, че винаги могат да се научат нови неща. Ще ти бъда признателна, ако ми дадеш възможност да науча нещо от теб – каза Айла.

Искреността и беше неподправена. Копнееше да разговаря с някого, с когото да обмени идеи, да обсъди лечебни процедури и от когото да научи нещо ново.

Ломи замълча. Знахарка? Къде ли беше чувала по-рано това наименование за Лечителка? За момента тя игнорира тази мисъл. Щеше да си спомни по-късно.

– Айла ти е донесла подарък – каза Мамут. – Свикай, когото искаш, но след това, ако обичаш, спусни входната завеса. Всички, които бяха навън, или бяха влезли докато те разговаряха, или стояха на входа. Скупчиха се вътре. Всеки гледаше да не изпусне нещо. Когато всички се настаниха и завесата на входа беше спусната и завързана, Мамут взе шепка пръст от кръга за рисуване и угаси с нея пламъчето, но ярката дневна светлина продължаваше да прониква в шатрата през димоотвода и да се процежда през кожените стени. Нямахме да се получи такава драматична демонстрация в полуосветената шатра, както стана в тъмната землянка, но всеки от Мамутите щеше да я оцени.

Айла отвърза от кръста си контейнера – същия, който тя и Мамут бяха помолили Барзек да изработи – и извади от него трески, запалителен камък и кремък. Когато всичко беше готово, Айла направи пауза и за пръв път от много лунни цикъла насам отправи безмълвна молитва към своя тотем. Не беше никакво конкретно искане; просто си помисли за една голяма, впечатляваща, бързо блясваща искра, за да се постигне желанието от Мамут ефект. После взе кремъка и чатна остро по железния пирит. Една ярка искра блесна, и се отвори дори в полуосветената шатра, и угасна. Тя отново удари и този път в огнището запламтя малък огън.

Мамутите владееха много хитрини и ловки номера и обичаха да създават ефекти. Гордееха се със способността си да разгадават как са постигнати. Малко неща можеха да ги учудят, но номерът на Айла със

запалването на огъня ги поразява.

– Магията е в самия запалителен камък – обясни старият Мамут, докато Айла прибираше материалите в кожения контейнер и ги подаваше на Ломи.

След това добави със съвсем друг тон:

– Но на Айла и е бил показан начина за извличането на огъня. Нямаше нужда да я осиновявам, Ломи. Тя просто си е родена в Огнището на Мамута, избрана е от Майката. Тя може само да следва своята съдба, но сега разбирам, че аз съм бил избран да бъда част от нея и че именно затова ми е даден толкова дълъг живот.

Думите му накараха всички в шатрата на Огнището на Мамута да потръпнат, а косата им да настръхне от вълнение. Той се беше докоснал до истинската загадка, до неизвестното, което всеки от тях в една или друга степен усещаше и което нямаше нищо общо с повърхностните украшения и обичайния цинизъм. Старият Мамут беше истински феномен. Самото му съществуване беше магия. Досега никой не беше живял толкова дълго. Даже истинското му име беше изчезнало някъде в годините. Всичките други бяха Мамути, шамани на своите Биваци, а той просто си беше Мамут, името и призванието му се бяха слели в едно. Никой не се съмняваше, че има някаква причина за дългия му живот. Щом казваше, че причината е Айла, значи тя беше обвеляна от дълбоките и необясними загадки на живота и света около тях, с които всеки от хората чувстваше, че е призван да се бори.

Айла беше завладяна от различни чувства, когато заедно с Мамут излязоха от шатрата. Тя също бе усетила напрежение и настръхване на кожата, когато старият Мамут говореше за нейното призвание, но не искаше да е обект на такъв интерес от страна на сили, излизаци извън нейния контрол. Всички тези приказки за съдба, за предопределение, я плашеха. Тя не беше с нищо по-различна от другите хора, а и не искаше да се отличава от тях. Не обичаше да коментират и говора и. Никой в Лъвския бивак вече не го забелязваше. Беше забравила, че има някои думи, които не може да произнася правилно, колкото и да се старее.

– Айла! Ето къде си била. Търсех те.

Тя вдигна поглед към искрящите тъмни очи и широката усмивка на тъмнокожия мъж, на когото се беше Обещала. Отвърна на усмивката му. Точно от него се нуждаеше, за да разсее тревожните и мисли. Обърна се към Мамут, за да види дали още му е потребна. Той и се усмихна и каза да поразгледа лагера с Ранек.

– Искам да те запозная с няколко ваятели. Някои от тях правят

великолепни работи – каза Ранек, като я водеше, прегърнал я през кръста. – Ние винаги си правим бивак близо до Огнището на Мамута. Не само ваятели, всякакви творци.

Той беше възбуден и Айла усети, че това е същото приповдигнато състояние, което тя бе изживяла, когато разбра, че Ломи е Лечителка. Независимо от евентуалната конкуренция по отношение на способностите и статуса на всеки от тях, никои не можеше да разбере така добре нюансите и уменията в изкуството, както човек, който се занимава с него. Единствено в разговор с друга Лечителка Айла можеше да обсъжда относителните предимства на лопена пред вечнозеленото биле при лекуването на кашлица, например, и тези дискусии и липсваха. Беше наблюдавала Джондалар, Уимез и Дануг, които бяха в състояние да прекарат невероятно дълго време в приказки за кремъка и изработката на сечива и разбираше, че Ранек също се радва на контактите си с други творци, които обработваха бивник.

Докато пресичаха част от разчистената територия, Айла забеляза Дануг и Друез заедно с още няколко младежи, които се усмихваха и пристъпяха неспокойно от крак на крак, докато разговаряха с една жена с червени пети. Дануг вдигна поглед, забеляза я и се усмихна, после бързо измисли някакво извинение и пресече с големи крачки няколкото метра смачкана суха трева, за да се присъедини към тях. Те го изчакаха.

– Видях, че говориш с Лати и възнамерявах да доведа няколко приятели, за да ги запозная с теб, Айла, но на нас не ни е позволено да се приближаваме твърде много до Бивака на кикотещите се момичета... ъ-ъ, искам да кажа, ъ-ъ – Дануг се изчерви когато усети, че е издал прякора, който младежите бяха измислили за мястото, където не ги допускаха.

– Няма нищо, Дануг. Те наистина много се кикотят. Тогава високият младеж се отпусна.

– Не че има нещо лошо в това. Ти бърза ли? Можеш ли сега да дойдеш с мен, за да те запозная с тях?

Айла погледна въпросително Ранек.

– И аз тъкмо я водех да я запозная с някой от моите хора – каза Ранек, – но няма за къде да бързаме. Можем да дойдем първо да се запознаем с твоите приятели.

Когато тръгнаха към групичката младежи, Айла забеляза, че жената с червените пети е още там.

– Исках да се запозная с теб, Айла – каза жената, след като Дануг ги представи. – Всички говорят за теб, чудят се от къде си и защо ти се

подчиняват тези животни. Ти си загадка за всички ни и съм сигурна, че за това ще се говори с години. – Тя се усмихна и намигна лукаво на Айла. – Послушай ме и не казвай на никого от къде си. Нека да гадаят. Така е по-забавно.

Ранек се засмя.

– Айла, тя може би е права – каза той. – Кажй ми, Майги, защо си с червени стъпала тази година?

– След като Заканен и аз разтурихме огнището си, не исках повече да остана в неговия бивак, но не бях сигурна дали искам да се върна в майчиния си бивак. И това като че ли беше най-подходящото нещо, което можех да направя. Така имам къде да остана известно време и ако Майката реши да ме дари с дете, няма да съжалявам. О, това ми напомни нещо. Знаеш ли, че Майката дари с бебе от твоя дух и друга жена, Ранек? Спомняш ли си Трики? Дъщерята на Марли? Тази, която живее тук, във Вълчия бивак? Миналата година тя избра червените пети. Тази година има момче. Момиченцето на Торали се роди с тъмна кожа като твоята, но не и това дете. Видях го. Много е светлокожо, с червена коса, даже по-ярка от нейната, но иначе прилича съвсем на теб. Същият нос, същите черти. Тя му казва Ралев.

Айла изгледа Ранек с особена усмивка и видя, че лицето му потъмня. „Изчервява се – помисли си тя, – но трябва добре да го познаваш, за да забележиш. Сигурна съм, че си спомня за Трики.“

– Айла, я по-добре да вървим – каза Ранек и я прихвана през кръста, сякаш да я подкани да пресекат обратно празното място. Но тя се поколеба за миг.

– Майги, беше ми много интересно да разговарям с теб. Надявам се пак да си поговорим – каза Айла и след това се обърна към сина на Не-зи: – Драго ми беше, че ме покани да се запозная с приятелите ти, Дануг – Отправи към него и Друез една от красивите си, спиращи дъха усмивки. – Беше ми драго, че се запознах с всички вас – добави тя, поглеждайки всеки един от младежите. После си тръгна заедно с Ранек.

Дануг я проследи с поглед докато се отдалечи, после въздъхна дълбоко.

– Ех, да беше Айла с червени пети – каза той. Чу няколко одобрителни възгласи.

Когато Ранек и Айла минаха покрай голямата земянка, заобиколена от три страни от разчистената територия, тя чу думкаме на барабани, което идваше от нея заедно с други интересни звуци, които не беше чувала преди. Погледна към входа, но той беше затворен. Точно когато

завиваха към друг бивак в периферията на празното пространство, някой застана пред тях.

– Ранек – чу се женски глас.

Беше по-ниска от средния ръст, с млечнобяла кожа, покрита с лунички. В очите и, кафяви с примеси на златисто зелено, искреше гняв.

– Значи наистина пристигна с Лъвския бивак. Когато не дойде в землянката ни да ни поздравяваш, си помислих, че си паднал в реката или са те стъпкали животните. – Тонът и беше злобен.

– Трики! Аз... ъ-ъ... Възнамерявах да... ъ-ъ... трябваше да изградим нашия бивак – заекна Ранек.

Айла никога не беше виждала речовития, отракан мъж толкова вързан в устата, а лицето му щеше да бъде червено като петите на Майги, ако тъмната му кожа не го прикриваше.

– Няма ли да ме представиш на приятелката си, Ранек? – попита Трики саркастично. Явно бе, че е разстроена.

– А, да – каза Ранек. – Бих желал да се запознаеш с нея. Айла, това е Трики, една... ъ-ъ... моя приятелка.

– Имах нещо да ти покажа, Ранек – каза Трики, пренебрегвайки невъзпитано церемонията по запознаването, – но мисля, че вече е без значение. Намекнатите Обещания не означават кой знае колко. Предполагам, че това е жената, с която ще се свържеш на Брачната церемония този сезон.

В тона и прозвучаха обида и гняв.

Айла се досещаше в какво се състои проблемът и и съчувстваше, но не знаеше как точно да постъпи в тази трудна ситуация. Тогава излезе напред и протегна двете си ръце.

– Трики, аз съм Айла, от Мамутоите, дъщеря на Огнището на Мамота на Лъвския бивак, закриляна от Пещерния лъв.

Официалността на представянето напомни на Трики, че е дъщеря на водачка и че Вълчият бивак бе домакин на Лятната среща. Тя наистина имаше известни задължения.

– В името на Мут, Великата Майка, Вълчият бивак те приветства, Айла от Мамутоите – каза тя.

– Казаха ми, че твоята майка е Марли.

– Да, аз съм дъщерята на Марли.

– Запознах се с нея преди известно време. Тя е забележителна жена. Драго ми е да се запозная с теб.

Айла чу как Ранек въздъхна с облекчение. Погледна го и видя през рамото му как Диджи се насочва към землянката, откъдето се чуваха

барабаните. Импулсивно реши, че Ранек трябва да изясни отношенията си с Трики насаме.

– Ранек, виждам Диджи ей там и искам да обсъдя някои неща с нея. Ще, дойда по-късно да се запозная с ваятелите – каза тя и бързо се измъкна.

Ранек бе поразен от бързото и отдалечаване и изведнъж разбра, че ще трябва да се обяснява с Трики, независимо от това дали му се иска или не. Погледна чакащата хубава млада жена, гневна и уязвима. Червената и коса с един особен, вибриращ оттенък, който не беше виждал при никоя друга, заедно с червените и пети я беше направил двойно по-привлекателна миналия сезон, а освен това тя също се занимаваше с изкуство. Той беше силно впечатлен от работите и. Нейните кошници бяха изключително изящни, а необикновената рогозка на неговия под беше нейно дело. Но тя така сериозно беше приела отдаването си на Майката, че отначало не искаше и да чуе за опитен мъж. Съпротивата и беше увеличила желанието му.

Въпреки всичко, той не беше правил истинско Обещание. Вярно бе, че беше мислил сериозно за това и щеше да го стори, ако тя не се беше посветила на Майката. Тя беше тази, която отказа да направи официално Обещание, опасявайки се, че ще разгневи Мут и Тя ще оттегли благословията си. „Е – помисли си Ранек, – Майката не е могла да се ядоса кой знае колко, след като е взела от моята същност, за да направи бебе на Трики.“ Предположи, че точно това е искала да му покаже тя – че вече има дете за неговото огнище, което, при това, е от неговия дух. При други обстоятелства нямаше да може да и устои, но той обичаше Айла. Да имаше достатъчно да предложи, би помислил дали да не поиска и двете, но тъй като трябваше да се направи избор, изобщо не можеше да става дума за такова нещо. Само при мисълта да живее без Айла стомахът му се свиваше и го обземаше паника. Искаше я повече от която и да било друга жена в живота си.

Айла викна на Диджи и когато я настигна, продължиха заедно.

– Виждам, че си се запознала с Трики – каза Диджи.

– Да, но тя сякаш имаше нужда да разговаря с Ранек, затова се зарадвах като те видях. Това ми даде възможност да се измъкна и да ги оставя сами – каза Айла.

– Не се съмнявам, че е искала да разговаря с него. Миналият сезон целият лагер знаеше, че възнамеряват да се Обещаят.

– Знаеш ли, тя има дете. Син.

– Не, не знаех! Успях само да разменя поздрави с този-онзи и

ной кой не ми е казал. Това още повече ще повдигне Булчинската и цена. Кой ти каза?

– Майги, една от тези с червените пети. Каза, че момчето е от духа на Ранек.

– О, този дух много се навърта насам! Има двама младенци с неговата закваска. При другите не винаги можеш да кажеш от кой мъж са, но при него няма съмнение. Цветът му винаги избива – каза Диджи.

– Майги каза, че момчето било много светло и червенокосо, но много приличало на Ранек в лицето.

– Виж, това е интересно! Мисля, че по-късно трябва да се видя с Трики – каза Диджи с усмивка. – Дъщерята на една водачка би трябвало да посещава дъщерята на друга водачка, особено, когато тя е начело на бивака-домакин. Искаш ли да дойдеш с мен, когато отида да я видя?

– Не съм сигурна... да, мисля, че бих дошла – каза Айла. Стигнаха сводестия вход на бивака, от който идваха необикновените звуци.

– Канех се да се отбия тук, в Музикалната земянка. Мисля, че може да ти е приятно – каза Диджи и подраска по кожената завеса на вратата. Докато чакаха някой отвътре да я отвърже, Айла се огледа.

Угоизточно от входа имаше ограда, направена от няколко мамутски черепа и други кости, запълнени с пресована глина, за здравина. „Сигурно е заслон срещу вятъра“ – помисли си Айла. В падината, където беше разположено селището, можеше да проникне вятър единствено откъм речната долина. На североизток тя преброи четири големи огнища на открито и две ясно очертани работни площадки. Едната изглежда бе предназначена за изработване на сечива и инструменти от бивник и кост, а другата – за обработка на кремък, който се намираще наоколо. Айла видя Джондалар и Уимез заедно с още няколко мъже и жени, за които предположи, че също са каменоделци. Трябваше да се досети, че ще го намери тук.

Завесата се вдигна и Диджи кимна на Айла да я последва вътре, но някой на входа я спря.

– Диджи, знаеш, че не пускаме посетители тук – каза жената. – Упражняваме се.

– Но, Кайли, тя е дъщеря на Огнището на Мамута – каза Диджи, изненадана.

– Не виждам да има татуировка. Как може да е Мамут без татуировка?

– Това е Айла, дъщеря на стария Мамут. Той я осинови в Огнището на Мамута.

– О! За момент, да попитам.

Докато чакаха, Диджи не можеше да съдържи нетърпението си, но Айла разгледа по-внимателно землянката и остана с впечатлението, че тя е хлътнала или като че ли частично се е срутила.

– Защо не ми каза, че е тази с животните? – рече Кайли като се върна. – Влизайте.

– Трябваше да се сетиш, че не бих довела тук някоя, която не е желана – каза Диджи.

В землянката не беше тъмно, димоотводът беше малко по-голям от обикновеното и пускаше доста светлина вътре, но трябваше да мине малко време докато очите им се нагодят след яркото слънце отвън. Отначало Айла помисли, че лицето, с което Диджи разговаря, е дете. Но като я видя, разбра, че тя вероятно бе малко по-възрастна от високата и, яка приятелка. Погрешното впечатление идваше от разликата в ръста между двете жени. Кайли беше дребна и с изящна конструкция, така че застанала до Диджи, можеше да бъде взета за дете, но гъвкавите и женствени движения издаваха увереността и опита на зряла жена.

Макар че отвън заслонът изглеждаше голям, вътре беше по-тъсно, отколкото Айла си беше представила. Таванът беше по-нисък от обичайното и половината от използваемото пространство в помещението беше заето от четири мамутски черепа, която бяха частично заровени в земята с обърнати нагоре корени на бивниците. В тях бяха вкарани трупите на малки дървета, които се използваха като подпори за тавана, който беше подал. Като се огледа, Айла се изненада от това, че землянката съвсем не беше нова. Дървото и глинено-сламеният и покрив бяха посивели от старост. Не се виждаха обичайните домакински принадлежности или големи готварски огнища, а само един малък огън. Подът беше добре премеен, като само тук-там имаше тъмни следи от предишни големи огнища.

Между опорните стълбове бяха опънати въжета и завеси, които можеха да разделят пространството. Те бяха нагънати в единия край. Върху въжетата и на куките по стълбовете висяха множество най-невероятни предмети, които Айла никога не беше виждала преди. Шарени облекла, фантастични украшения за глава с орнаменти, нанизани от бивникови мъниста и раковини, висулки от кост и кехлибар и някои вещи, чието предназначение тя не можеше да проумее.

В землянката имаше няколко души. Едни седяха около малкото огнище и отпиваха от чашите си; една двойка седеше в потока светлина от димоотвода, шиейки дрехи. В ляво от входа няколко човека бяха

седнали или коленичили на рогозки върху пода близо до големи мамутски кости, украсени с червени линии и зигзази. Айла разпозна една кост от крак, лопатка, две долни челюсти, тазова кост и череп. Хората сърдечно ги приветстваха, но Айла усети, че са прекъснали нещо. Всички ги гледаха, сякаш чакаха да разберат защо са дошли.

– Не спирайте да се упражнявате заради нас – каза Диджи. – Доведох Айла, за да се запознае с вас, но не искаме да ви пречим. Ще изчакаме докато сте готови да направите пауза.

Хората се заеха отново със задачата си, а Диджи и Айла се разположиха на съседните рогозки.

Една жена, която беше коленичила пред голямата бедрена кост, започна да барабани в равномерен ритъм с парче от рог на северен елен, подобно на чукче, но звуците, които произвеждаше не бяха просто ритмични. При удрянето на бедрената кост на различни места се получаваше резонираща мелодия, която се променяше по височина и тон. Айла се вгледа, за да види как се получава необикновеният тембър.

Бедрената кост беше дълга около седемдесет-осемдесет сантиметра и беше положена хоризонтално на подпори, които я отделяха от земята. Епифизисът в горната и част беше отстранен и част от гъбестото вещество беше извадено, с което се уголемяваше естественият канал. Отгоре костта беше изрисувана с равномерно разположени зигзаговидни ивици в тъмночервено – подобни на онези, които така често се срещаха по дрехи и жилища, но тези тук сякаш имаха по-скоро декоративно предназначение или служеха като символи. След като я наблюдава известно време, Айла се увери, че жената, която свиреше на инструмента от бедрена кост, използва модела от ивици като насочващи знаци за това къде да удари, за да получи желания тон.

Айла беше слушала свирнята на Торнек с барабаните от черепа и лопатки. И в нея имаше промяна на тона, но досега не се беше натъквала на такъв обхват. Тези хора изглеждат мислеха, че тя притежава някакви магически умения, но това беше по-магическо от всичко, което тя беше правила. Един мъж започна да барабани по мамутската лопатка с чукче от рог, подобно на това, което използваше Торнек. Тембърът и тонът имаха различен резонанс, в тях се долавяше по-голяма острота, но въпреки това звукът обогатяваше и разнообразяваше музиката, която жената изтръгваше от бедрената кост.

Голямата триъгълна лопатка беше около шестдесет сантиметра дълга, с тясна шийка на върха, която към дъното се разширяваше до около петдесет сантиметра. Мъжът беше хванал инструмента за

шийката и го държеше изправен, във вертикално положение. Широката му долна част се опираше на земята. Беше боядисан на успоредни, зигзаговидни, яркочервени ивици. Всяка бе широка колкото малкия пръст на човешка ръка и отделена на същото разстояние от другите, при това ръбовете бяха идеално прави и равни. В центъра на широката по-долна част, където най-често се нанасяха удари, червените ивици се бяха изтрили и костта лъщеше от дългата употреба. Когато се включиха и останалите инструменти от мамутски кости, Айла затаи дъх. Отначало можеше само да слуша, завладяна от сложното звучене на музиката, но след известно време започна да се съсредоточава върху всяка мелодия поотделно.

Един по-възрастен мъж свиреше на по-голямата от долните челюсти, но вместо костно чукче използваше парче мамутски бивник, около тридесет сантиметра дълго, заоблено в дебелия край така, че да се образува нещо като топка. Дясната половина на самата мандибула беше боядисана като другите инструменти. Беше обърната и добре закрепена върху небоядисаната страна, което запазваше дясната музикална половина над земята, за да се получава ясна чиста мелодия. Докато свиреше на нея, мъжът потрепваше по успоредните червени ивици, изписани в кухината, както и по външната страна на скулата и прекарваше парче бивник по зъбите, за да вплете в мелодията акцентиращ стържещ звук. На другата челюст свиреше една жена. Челюстта беше от по-млад мамут и беше дълга четиридесет и пет сантиметра; в най-широката си част бе тридесет и пет сантиметра и дясната и половина също бе изписана с червени зигзаговидни ивици. Една дълбока дупка, широка пет и дълга тринадесет сантиметра, от която беше изваден зъб, променяше резонанса и подчертаваше височината на тона.

Жената, която свиреше на тазовата кост, също я държеше изправена, подпряна на земята на единия и ръб. Тя потрепваше с рогово чукче най-вече в центъра на костта, където имаше естествена вдлъбнатинка. На това място звуците се усилваха и промяната в тона беше по-отчетлива, а червените ивици бяха почти изцяло изтрили.

Айла разпозна силните, резониращи по-ниски тонове на барабана от мамутски череп, на който свиреше млад мъж. Той приличаше на барабаните, на които умело свиреха Диджи и Мамут. Барабанът също беше боядисан там, където се нанасяха удари – върху челото и темето на черепа, но в случая не на зигзаговидни ивици, а на разклоняващи се линии и несвързани чертички и точки.

Когато завършиха мелодията на един приемливо заключителен тон,

хората се впуснаха в разисквания. Диджи се включи в дискусията, а Айла само слушаше, като се опитваше да разбере непознатите термини, но без да проявява желание да се натрапва.

– Мелодията се нуждае не само от хармония, а и от баланс – обясняваше жената, която свиреше на бедрената кост. – Мисля, че можем да включим и духов инструмент преди танцът на Кайли.

– Тари, сигурна съм, че ще можеш да убедиш Барзек да изпее тази част – каза Диджи.

– По-добре ще е да го включим по-късно. Ще стане прекалено много – и Кайли, и Барзек. Лошо ще контрастират. Не, струва ми се, че, най-доброто нещо ще бъде духов инструмент – флейта с пет тона. Я да опитаме, Манен – каза Тари на един мъж с добре оформена брада, който се беше присъединил към тях от другата група.

Тари отново засвири и този път тоновете прозвучаха като познати на новодошлата. Айла се радваше, че и бяха позволили да гледа и не и се искаше нищо друго, освен да си седи тихичко и да се радва на това ново изживяване. Въвеждането на призрачно звучащия духов инструмент, направен от кука крачна кост на жерав, изведнъж припомни на Айла тайнствения глас на духа на Урсус, Великата пещерна мечка, от Събирането на Клана. Само мог-ърът можеше да изтръгва този звук. Това беше тайна, която беше научил от предишните поколения, но докато свиреше, той притискаше нещо към устата си. „Изглежда е било нещо подобно“ – помисли си тя.

Но нищо друго не развълнува Айла така силно, както танцът на Кайли. Отначало Айла забеляза, че тя носи хлабави гривни на ръцете си, подобно на танцьорката в бивака на народа Сънге. Всяка гривна беше направена от комплект от пет тънки ивици мамутски бивник, широки около сантиметър и половина, насечени с диагонални резки, излизачи радиално от централна, ромбовидна форма така, че когато пластините се съберяха заедно, се получаваше един завършен зигзагов модел. В края на всяка пластинка имаше пробита малка дупчица, за да могат да се свържат заедно и когато тя правеше определени движения, те потракваха.

Кайли общо взето стоеше на едно място, като понякога бавно заемаше невероятни пози и ги задържаше продължително, друг път правеше акробатични движения, подчертавани от потракването на хлабавите гривни на ръцете и. Извивките на гъвкавата, силна жена бяха толкова грациозни и плавни, че изглеждаха много лесни, но Айла знаеше, че никога не би успяла да ги пресъздаде. Беше завладяна от изпълнението и

след края му усети, че го коментира спонтанно, така, както често правеха Мамутоите.

– Как го правиш? Великолепно беше! Всичко! Звуци, движения. Никога не бях виждала подобно нещо – каза Айла.

Признателните усмивки показваха, че думите и се приемат добре.

Диджи долови, че музикантите се чувстваха удовлетворени и необходимостта им от силно съсредоточаване беше преминала. Сега бяха отпушнати, готови да си починат и да задоволят любопитството си относно тази загадъчна жена, която сякаш се бе появила отникъде и сега беше Мамутои. Стъкнаха огъня, прибавиха дърва и готварски камъни, наляха вода за чай в дървена готварска съдина.

– Айла, не може да не си виждала нещо подобно – каза Кайли.

– Не, изобщо не бях виждала такова нещо – възрази Айла.

– Ами ритмите, които ми показваше? – обади се Диджи.

– Те изобщо не са такива. Просто са обикновени ритми на Клана – каза Диджи.

– Ритми на Клана? – попита Тари. – Какво представляват те?

– Кланът е народът, сред който съм израснала – започна да обяснява Айла.

– Те са измамно прости – прекъсна я Диджи, – но предизвикват силни чувства.

– Би ли ни показала? – попита младежът, който свиреше на барабана от череп. Диджи погледна Айла.

– Да им покажем ли, Айла? – попита тя и обясни на останалите; – Упражнявахме ги известно време.

– Мисля, че бихме могли – каза Айла.

– Ами хайде тогава – каза Диджи. – Трябва ни нещо, с което да постигнем плътен постоянен ритъм, приглушен, без резонанс, като тропот по земята – ако Айла може да използва твоя барабан, Марут.

– Мисля, че можем да го постигнем, ако обвием чукчето с парче кожа – каза Тари и предложи своя инструмент от бедрена кост.

Музикантите бяха заинтригувани. Обещанието за нещо ново винаги беше интерес. Диджи коленичи на рогазката на мястото на Тари, а Айла седна с кръстосани крака до барабана и потропна по него, за да го усети. После Диджи удари инструмента от бедрена кост на няколко места, докато Айла и даде знак, че е постигнат подходящият звук.

Когато се приготвиха, Диджи започна да барабани в бавен постоянен ритъм, като постепенно променяше темпото, докато Айла и кимна, но без изобщо да променя тона. Айла затвори очи и като усети, че хвана

ритъма на Диджи и се включи в него. Тембърът на черепния барабан беше твърде резониращ, за да възпроизведе точно звука, който Айла помнеше. Трудно беше да се постигне усещането за внезапна гръмотевица, например; остроото стакато звучеше по-скоро като постоянно трополене, но тя беше използвала подобен инструмент и преди. Скоро започна да заплита един необикновен контрапунктен ритъм около основния, постоянен такт – привидно хаотично стакато с променящо се темпо. Двата ритъма бяха толкова рязко очертани, че нямаха никаква връзка помежду си и въпреки това всеки пети удар от постоянния такт на Диджи се подсилваше от Айла, като че ли почти случайно.

Двата ритъма създаваха засилващ се ефект на очакване, а след известно време – и известно безпокойство, докато двата такта, макар и да изглеждаше невъзможно, най-сетне се сляха. Всяко разединение предизвикваше нова вълна напрежение. В момента, в който сякаш вече никой не можеше да издържи повече, Айла и Диджи спряха преди заключителния такт и силното очакване сякаш остана да виси във въздуха. Тогава, за изненада на Диджи, както и на всички останали, се чу пронизителна свирня на духов инструмент, подобен на флейта. Понесе се призрачна, загадъчна полумелодия, от която всички потръпнаха. Тя завърши на финален тон, но у присъстващите остана усещане за нещо в отвъдния свят.

За известно време всички останаха безмълвни. Най-сетне се обади Тари:

– Каква странна, асиметрична, завладяваща музика.

Тогава няколко човека поискаха от Айла да им покаже ритмите, жадувайки да ги възпроизведат.

– Кой свиреше на флейтата? – попита Тари. Сигурна беше, че не е бил Манен, който стоеше до нея.

– Никой – отвърна Диджи. – Не беше инструмент. Айла свиреше с уста.

– С уста ли? Че как може да се свири така с уста?

– Айла може да имитира с уста всякакви подсвиркващи звуци – каза Диджи. – Да чуеш само как подражава на птиците. Дори те я взимат за птица. Може да ги накара да дойдат и да ядат от ръката и. Това е част от уменията и да общува с животните.

– Айла, ще ни покажеш ли как свириш като птичка? – попита Тари с недоверчив глас.

Тя не смяташе, че тук му бе мястото за това, но бързо извъртя един птичи репертоар, който предизвика удивени погледи, каквито Диджи очакваше.

Айла беше признателна на Кайли, когато тя и предложи да я разведе наоколо. Показаха и някои облекла и разни джунджурии и тя откри, че част от украшенията за глава бяха в действителност маски за лице. Повечето предмети бяха ярко и богато обагрени, но се носеха нощем, на светлината на огъня, така че цветовете на костюмите хем да изпъкват, хем да изглеждат естествени. Някой стриваше червена охра от една малка кесия и я смесваше с мазнина. Айла потръпна като си спомни как Креб бе намазал с червена охра тялото на Иза преди да я погребат, но и казаха, че ще я използват за лицата и телата на играчите и танцьорите. Забеляза и стрит дървен въглен, смесен с тебешир.

Айла видя как един мъж нашива мъниста на туника с помощта на шило и и мина през ум колко по-лесно би му било, ако използваше теглич за конец, но реши, че е по-добре да накара Диджи да донесе един. Твърде много внимание и отделяха, и това я караше да се чувства неудобно. Разгледаха няколко наниза с мъниста и други украшения, а Кайли доближи до ушите и две конусообразни спираловидни раковини.

– Жалко, че ушите ти не са пробити – каза тя. – Тези биха ти отивали.

– Хубави са – каза Айла.

Тогава забеляза дупките на ушите на Кайли, както и на носа и. Тя харесваше Кайли, възхищаваше и се и усещаше, че между тях има някакво привличане и сходство, което можеше да доведе до приятелство.

– Защо не ги вземеш? Можеш да кажеш на Диджи или Тюли да ти направят дупки. Освен това непременно трябва да имаш татуировка, Айла. Тогава можеш да ходиш навсякъде, без да ти се налага да обясняваш, че си от Огнището на Мамута.

– Но аз не съм истински Мамут – възрази Айла.

– Мисля, че си, Айла. Не съм сигурна какви точно са обредите, но мисля, че Ломи няма да се поколебае, ако и кажеш, че си готова да се посветиш на Майката.

– Не съм сигурна дали съм готова.

– Може и да не си, но ще бъдеш. То просто се усеща. Когато двете с Диджи си тръгнаха, Айла разбра, че и е било показано нещо много специално, беше и дадена възможност да надникне зад кулисите, а това бе позволено на много малко хора. Мястото беше загадъчно въпреки повдигнатата завеса и обясненията. „Колко ли по-магическо и свръхестествено трябва да изглежда погледнато отвън“ – помисли си тя. На излизане Айла хвърли поглед към площадката за обработка на кремък, но Джондалар го нямаше там.

Тя последва Диджи, която се тръгна през лагера към задната част на падината, търсейки приятели и роднини, като откриваше местоположението на различните биваци. Минаха покрай едно място, където три бивака се бяха сгушили в един храсталак с изглед към поляна. То определено се отличаваше с нещо, но Айла не можеше веднага да определи с какво. Но ето че започна да долавя конкретни подробности. Шатрите бяха разпокъсани и не бяха добре опънати, дупките бяха лошо закърпени, ако изобщо имаха кръпки. Силен, неприятен мирис и бръмченето на мухи привлякоха вниманието и върху едно разлагащо се парче месо на земята между палатките, после забеляза още боклук, безразборно разхвърлян наоколо. Знаеше, че децата често се цапат, но тези, които ги запиха, не бяха почиствани доста време. Дрехите им бяха мърляви, косите им невчесани, а лицата им мръсни. Навсякъде се набиваше в очи неприятна мръсотия.

Айла забеляза Чалег, изтегнал се пред една от палатките. Появата и там го изненада и първата му реакция бе израза на люта злоба върху лицето му. Това я шокира. Само Брод я беше гледал така. Чалег, разбира се, веднага промени изражението си, но неискрената му, гадничка усмивка беше едва ли не по-неприятна от отявлена му омраза.

– Я да се махаме оттук – каза Диджи с презрителна гримаса. – Винаги е добре да се знае къде са, за да можеш да ги отбегнеш.

Изведнъж се разнесоха писъци и крясъци и две деца, момче в ранна юношеска възраст и момиче на около единадесет години, изскочиха от една шатра.

– Веднага ми го върни! Чуваш ли? Веднага да ми го върнеш! – пищеше момичето, докато преследваше момчето.

– Е, първо трябва да ме хванеш, сестричке – подразни я момчето, като размахваше нещо пред лицето и.

– Ах ти... Ах ти... Върни ми го! – изпищя отново момичето и отново го подгони.

Усмивката на момчето ясно показваше, че много се забавлява от гнева и объркването на момичето, но като се обърна, за да я погледне, не забеляза как стъпи на един стърчащ корен. Препъна се и падна, момичето се строполи върху него, като го заудря и заблъска с всичка сила. Тогавя той я удари по лицето с голяма сила, от което от носа и шурна кръв. Тя извика и го прасна по устата като му разкъса устната.

– Айла, помогни ми! – извика Диджи като се спусна към двете деца, търкалящи се на земята.

Не беше силна колкото майка си, но беше висока и здрава млада

жена и когато сграбчи момчето, което в този момент беше върху сестра си, трудно можеше да и се окаже някаква съпротива. Айла хвана момичето, което отново се опитваше да се докопа до момчето.

– Ама какво правите вие! – каза сурово Диджи. – Как не ви е срам! Биете се, блъскате се, а на всичко отгоре сте брат и сестра. Тръгвайте с мен! Ще трябва да ви поставим на място! – каза тя, като хвана дърпащото се момче над лакътя и го повлече. Айла я последва с момичето, което също се опитваше да се отскубне.

Хората се вираха в тях докато минаваха, хванали здраво плюещите кръв деца, и тръгнаха след тях. Когато Диджи и Айла доведоха децата при землянките в центъра на бивака, случката вече се беше разчула и група жени ги очакваха. Между тях беше и Тюли. Айла забеляза и Марли и Бреки – водачките, които, както беше разбрала, съставляваха Съвета на Сестрите.

– Тя първа започни... – извика момчето.

– Той ми взе... – изкрещя в отговор момичето.

– Тихо! – каза Тюли строго и високо, с яростен поглед.

– Няма извинение за удряне и биене на друг човек – каза Марли, не по-малко твърдо и гневно от Тюли. – И двамата сте достатъчно големи, за да знаете това, а като не го знаете, сега ще го разберете. Донесете кашите – заповяда тя.

Един младеж изтича в една от землянките и скоро се появи Валез с няколко каша. Момичето изглеждаше ужасено, очите на момчето се разшириха. То се опита да се отскубне, успя и хукна да бяга, но Талут, който току-що приближаваше откъм Хвощовия бивак, се спусна подире му и го хвана. Доведе го обратно.

Айла беше загрижена. Раните и на двете деца трябваше да бъдат почистени, пък и какво ли смятаха да им направят? В края на краищата те бяха просто деца.

Докато Талут държеше момчето, друг мъж взе един от дългите кашаи и започна да го увива около момчето, привързвайки дясната му ръка към тялото му. Кашият не беше толкова стегнат, че да спре кръвообращението му, но обездвижи ръката. Тогава някой доведе момичето, което се разплака, когато и нейната дясна ръка беше привързана здраво към тялото и.

– Но... той ми взе...

– Няма значение какво е взел – каза Тюли.

– Има си други начини да си върнеш предмета – каза Бреки. – Можеше да дойдеш в Съвета на Сестрите. Затова имаме Съвети.

– Какво мислиш, че би се получило, ако всеки започне да бие другия само защото не е съгласен с нещо или защото го е подразнил, или му е взел нещо? – обади се друга жена.

– И двамата трябва да разберете – каза Марли, докато завързваха левия глезен на момчето за левия глезен на момичето, – че няма по-силна връзка от тази между брат и сестра. Това е връзката по рождение. И за да запомните това, ще останете вързани един за друг в продължение на два дни, а ръцете, с които сте удряли ще бъдат привързани към телата ви, за да не могат да се вдигат от гняв. Сега ще трябва да си помагате. Единият няма да може да отиде никъде без другия. Единият няма да може да спи, освен, ако и другият не легне. Единият няма да може да се храни, да пие, да се измие, или да стори нещо друго без другия. Ще се научите да разчитате един от друг, както трябва да бъде цял живот.

– И всички, които ви видят, ще разберат злото, което сте си причинили – обяви високо Талут, така че да го чуят събралите се хора.

– Диджи – каза Айла тихо, – трябва да им се помогне, носят на момичето кърви, а устата на момчето е подута.

Диджи отиде при Тюли и пошепна нещо на ухото и. Жената кимна и излезе напред.

– Преди да се върнете в Бивака си, отидете с Айла в Огнището на Мамута, където тя ще прегледа и обработи раните ви.

Първият урок по взаимопомощ, който трябваше да научат, бе как да ходят в крак, за да могат да се придвижват със завързаните си един за друг глезени. Диджи отиде с Айла и хлапетиите в Огнището на Мамута и когато раните им бяха почистени и обработени, двете млади жени ги проследиха с поглед докато се отдалечиха, пристъпвайки спънато заедно.

– Наистина лошо се сбиха – каза Айла, когато се върнаха в Хвощовия бивак, – но момчето действително беше взело нещо от момичето.

– Няма значение – каза Диджи. – Боят не е начинът да си го получи обратно. Трябва да разберат, че той е неприемливо средство. Явно е, че не са го научили в собствения си бивак, затова трябва да го научат тук. Това ще ти помогне да разбереш защо Крози не беше никак склонна Фрали да се свърже с Фребек.

– Защо?

– Ама ти не знаеше ли? Фребек е от един от тези Биваци. И трите са в тясно родство. Чалег е братовчед на Фребек.

– Е, тогава Фребек действително много се е променил.

– Така е, но ще бъде открoвена с теб. Още не съм напълно сигурна за него. Мисля, че ще отсъдя окончателно, когато бъде поставен на

изпитание.

Айла не можеше да откъсне мислите си от децата, нито от това, че имаше какво да научи от това преживяване. Присъдата беше бърза и без никакви възражения. Дори не дадоха възможност на децата да обяснят, даже никой не се сети да погледне раните им – а тя самата дори не научи имената им. Но те не се бяха наранили сериозно, а нямаше съмнение, че се бяха били. Наказанието беше бързо и те едва ли щяха да го забравят, но то не беше болезнено, макар че раната на унижението и присмеха щеше да им тежи много години.

– Диджи – каза Айла, – ами на тези деца левите им ръце са свободни. Какво може да да ги спре да се развържат?

– Всички ще го видят. Колкото и унизително да е това, че ще ходят из лагера привързани заедно с обездвижени ръце, още по-зле ще бъде, ако свалят каишите. Ще започне да се говори, че са били обладани от злите духове на гнева и че не могат да се контролират достатъчно, за да се научат да ценят взаимната си помощ. Ще бъдат отбягвани и ще се чувстват още по-засрамени.

– Не мисля, че някога ще забравят всичко това – каза Айла.

– А също и много от другите хлапаци. Дори споровете ще понамалят, макар че, ако от време на време си кряскат, това няма да им навреди – каза Диджи.

Айла вече изпитваше силно желание да се завърне в познатата обстановка на Хвощовия бивак. Беше срещнала толкова много хора и видяла толкова много неща, че в главата и беше бъркотия. Щеше да и е нужно известно време, докато асимилира всичко, но не можа да се съдържи да не погледне към площадката за обработка на кремък, когато минаваха покрай нея. Този път видя там Джондалар, но и още някой, когато не очакваше да види. Там беше Майги, която с обожание се вираше в неопикуемо сините му очи и Айла си помисли, че позата и беше доста пресиленна. Джондалар и се усмихваше свободно и естествено – Айла отдавна не беше виждала на лицето му тази усмивка, нито този поглед.

– Мислех, че тези жени с червените пети се занимават с обучение на младите мъже – каза Айла, като си мислеше, че Джондалар не се нуждае от никакво обучение.

Диджи забеляза изражението на лицето на Айла и бързо установи причината за намръщения и вид. Можеше да я разбере, но от друга страна и за него изминалата зима бе дълга и трудна.

– Айла, той има физически нужди, също както и ти. Изведнъж Айла се изчерви. В края на краищата тя беше тази, която споделяше леглото

на Ранек, а Джондалар спеше сам. Защо се разстройваше от това, че той е намерил жена, с която да споделя Удоволствия тук, на Лятната среща? Би трябвало да го очаква, но тя знаеше защо се чувстваше така. Искаше и се той да прави Удоволствия с нея. Смушаваше я не толкова фактът, че бе избрал Майги, колкото това, че не бе предпочел нея, Айла.

– Ако му се е приискала жена, най-добре е да се спре на някое приятно същество с червени пети – продължи Диджи. – Те не обвързват с нещо. Такава връзка трае до края на сезона и ако няма по-дълбоко чувство, замира през зимата. Не мисля, че влечението му към Майги ще е много силно, а тя може да му помогне да се отпусне и да започне да разсъждава по-трезво.

– Права си, Диджи. Какво значение има? След лова на мамути той си заминава, така каза..., а аз съм се Обещала на Ранек – отвърна Айла.

„Тогавя – помисли си тя, докато минаваха през тълпата от хора, – ще се върна в Клана, ще намеря Дърк и ще го доведе тук. Той ще стане Мамутои и ще сподели нашето огнище. Ще се сприятели с Ридаг. Може да доведе и Юра, така ще си има другарка... и аз ще заживея тук с всичките си нови приятели, с Ранек, който ме обича и с Дърк, моят син... моето единствено дете... с Ридаг, с конете и Вълчо... И вече никога няма да видя Джондалар“ – помисли си Айла и сърцето и се изпълни със студена пустота.

Ръги и Туси се втурнаха с кикот в главната секция на шатрата.

– Отвън има още една – обяви Ръги.

Айла бързо сведе очи, Нези и Тюли си размениха многозначителни погледи, Фрали се усмихна, а Фребек се ухили:

– Още една какво? – попита Нези, за да се увери, макар че знаеше.

– Още една делегация – каза Туси с много важен вид на човек уморен от всичките тези глупости.

– Тюли, очертава ти се трудно лято – от една страна делегации, от друга – задълженията ти на опекун – каза Фрали, докато режеше парче месо за Ташер, но знаеше, че водачката се къпеше в славата си да е центърът на целия интерес, който се проявяваше към Лъвския бивак и неговите членове.

Тюли и Айла излязоха, а след тях и Нези, за да помага, защото всички други сякаш бяха изчезнали. Фрали и Фребек се отправиха към отвора на шатрата, за да видят кой е дошъл. Фребек последва трите жени, но Фрали поизостана, за да държи децата настрана. Извън територията, която Вълчо беше определил като принадлежаща на Лъвския бивак, имаше група хора. Той беше маркирал с миризмата си невидимите граници и редовно патрулираше по следата. Всеки можеше да се приближи до тях, но никой не можеше да ги прекрачи, без да има изрична покана от някого, когото познава.

Животното беше застанало между хората и шатрата, заело отбранителна поза, която включваше оголени зъби и приглушено ръмжене и никой от посетителите не желаше да поставя на изпитание намеренията му. Айла му даде знак да застане до нея, направи му жест „приятел“, за който беше изгубила една цяла сутрин, за да го научи да го възприема от нея и всички членове на Лъвския бивак. Той беше в противоречие с най-силните му инстинкти и означаваше, че трябва да позволява на външни лица да влизат в територията на неговата глутница. Независимо че приемаше честите посетители по-лесно, отколкото абсолютно непознатите гости, той определено демонстрираше, че не желае компания и винаги се успокояваше, когато те си тръгнаха.

От време на време, просто, за да му даде възможност да свикне с големи групи хора, Айла го развеждаше из лагера, като го държеше близо до себе си. Това винаги предизвикваше ахкания и привличаше

ококорени погледи – вижте как жената уверено се разхожда с вълк по петите си – и това караше Айла да се чувства неловко, но тя чувстваше, че е необходимо. Щом като имаше прилика между начина на живот на хората и този на вълците и щом хората щяха да са част от неговата глутница, имаше някои неща, свързани с хората, с които Вълчо трябваше да свикне. Хората обичаха да са в компания, дори с непознати, и им беше приятно да се събират на големи групи.

Но Вълчо не прекарваше всичкото си време в границите на Хвощовия бивак. Той често се спускаше на ливадата, при конете, и изчезваше на лов самичък, или с отделни хора, най-често с Айла, но понякога и с Джондалар, Дануг или, колкото и да беше странно за мнозина, с Фребек.

Фребек го викаше при себе си и го превеждаше през навеса за конете, за да го държи настрана от другите. Вълчо действително плашеше хората и това можеше да има доста неблагоприятно въздействие върху делегациите, които идваха да ухажват Айла от името на някой мъж. Мъжете не се интересуваха от събиране с Айла, те знаеха, че тя е Обещана на Ранек. Не търсеха партньорка, а сестра. Делегациите идваха с предложения да я осиновят.

Колкото и дълбоко да бе вникнала в характера и обичаите на своя народ, дори Тюли не беше преценила широтата на тази възможност. Но още първият път, когато към нея се обърна една нейна позната, която имаше само синове, с въпроса дали би приела предложение от страна на нейното огнище и нейния Бивак за осиновяването на Айла, Тюли моментално разбра какво може да се получи.

– Трябваше от самото начало да се досетя – обясни тя по-късно на Бивака, – че сама жена с висок статус, голяма красота и таланти би била изключително желана сестра, особено след като е била осиновена от Огнището на Мамута. То обикновено не се счита за семейно огнище. Ние, по-скоро Айла не е длъжна да приема което и да от тези предложения, освен, разбира се, ако желае обратното, но те сами по себе си повишават стойността и.

Очите на Тюли блестяха ликуващо, когато си мислеше колко много допринеся Айла за статуса и стойността на Лъвския бивак. В душата си дори почти и се искаше тя да не е Обещана на Ранек. Ако беше свободна, Булчинската и цена щеше да бъде страхотна. От друга страна, това щеше да означава, че Лъвският бивак би я загубил, а беше по-добре съкровището да се съхрани, отколкото да се загуби, та дори на добра цена. Докато нямаше фиксирана стойност, догадките винаги щяха да я

повдигат. Но предложенията, които получаваха за нейното осиновяване, откриваха цяла гама от нови възможности. Тя можеше да бъде осинове-на само на думи, без да напуска Лъвския бивак. Можеше дори да стане водачка, ако нейният потенциален брат имаше съответните връзки и амбиции. А ако и Айла и Диджи бяха водачки, с преки връзки с Лъвския бивак, това щеше да го направи изключително влиятелен. Всички тези мисли минаваха през главата на Тюли, докато приближаваха новата делегация.

Айла беше започнала да проумява, че разновидностите на десените, които украсяваха дрехите и обувките, определяха идентичността на отделните групи хора. Макар че всички използваха едни и същи геометрични форми, една, от които преобладаваше над останалите – шеврони над ромбове, например, – начинът на съчетаването им и главният елемент бяха отличителни белези за връзката и родството на един бивак с други. За разлика от Тюли, обаче, Айла не можеше бързо да се ориентира по тези десени и по познатите и хора, за точното им положение в цялостната система на йерархията и взаимоотношенията в рамките на самата група. Статусът на някои биваци беше толкова висок, че Тюли би приела по-малко в предмети, поради връзките и влиянието, които те можеха да предложат. Други биха могли да имат добър шанс, ако пожелае-ха да платят достатъчно. На базата на получените досега предложения, Тюли отхвърли тази група още на пръв поглед. Едва ли си струваше дори да се разговаря с тях. Те просто не притежаваха достатъчно, за да предложат родство, което да е от полза. В резултат на това Тюли беше изключително любезна с тях, но не ги покани да влязат и те разбраха, че са дошли с много малко и твърде късно. Но и самото отправяне на предложение си имаше добрата страна. Това беше начин за родеене с Лъвския бивак, който увеличаваше своето влияние и това щеше да се запомни с положително чувство.

Докато стояха пред шатрата и си разменяха любезности, Фребек забеляза, че Вълчо зае отбранителна стойка и заръмжа към реката. Извед-нъж се втурна нататък.

– Айла! – извика Фребек. – Вълчо преследва нещо!

Тя изсвири силно, пронизително и настойчиво, после забърза надолу по пътеката към реката. Видя, че Вълчо се връща, следван от нова група хора. Но те не бяха непознати.

– Това е Мамутският бивак – каза Айла. – Виждам Винкавек.

Тюли се обърна към Фребек:

– Би ли потърсил Талут? Трябва да ги приветстваме по подходящ

начин и би могъл да кажеш на Марли или Валез, че най-сетне пристигнаха.

Фребек кимна и се отдалечи.

Сега вече делегацията, дошла да прави предложение, беше твърде любопитна, за да си тръгне. Винкавек пръв стигна при тях, видя делегацията, Айла и Тюли и бързо схвана същината на положението. Пусна на земята самара си и се приближи с усмивка.

– Тюли, може би това, че виждаме първо теб, е добър знак, тъй като ти беше първата, която исках да срещна – каза Винкавек като пое двете и ръце и потри бузи с нея, сякаш му беше скъпа стара приятелка.

– Защо аз да съм първата, която искаш да видиш? – попита Тюли, като не се сдържа и се усмихна. Той си беше чаровник.

Винкавек не обърна внимание на въпроса и.

– Каж ми защо твоите гости са облечени в най-хубавите си дрехи? Може би са делегация?

Една жена се обади:

– Направихме предложение да осиновим Айла.

В гласа и прозвуча гордост, сякаш предложението им не беше практически отхвърлено. Синът ми няма сестра.

Дори Айла усети как заработи умът на Винкавек, но на него му трябваше само миг, за да оцени цялата ситуация и още един, за да вземе решение как да постъпи при тези обстоятелства.

– Е, и аз възнамерявам да направя по-официално предложение по-нататък, но за да има над какво да мислиш, Тюли, искам да предложа свързване. – Той се обърна към Айла и взе ръцете и в своите. – Айла, аз искам да се свържа с теб. Искам да дойдеш и да превърнеш моето Огнище на Мамута в нещо повече от обикновено название. Само ти можеш да ми дадеш това, Айла. Ще донесеш огнището си, но в замяна ще ти дам Мамутския бивак.

Айла се изненада и стъписа. Но защо точно той я моли? Дори и да желаше, можеше ли така внезапно да промени решението си и да се свърже с него? Така ли лесно се нарушава Обещание?

– Тя вече е обещана на Ранек – каза Тюли.

Винкавек се взря право в очите на едрата водачка и се усмихна многозначително, после бръкна в кесията си и извади от там нещо в свитата си ръка. Отвори я и на дланта му блеснаха две красиви, гладки и взаимно допълващи се парчета кехлибар.

– Надявам се, че Булчинската цена е добра, Тюли.

Тюли се ококори. Предложеното от него беше достатъчно, за да и

секне дъха. На практика той и беше казал да назове цената и ако иска, нека тя да бъде в кехлибар, макар че Тюли, естествено, не би я посочила цялата в кехлибар. Тогава очите и се присвиха.

– Аз не мога да решавам, Винкавек. Айла сама прави своя избор.

– Знам, но приеми този кехлибар като подарък за теб, Тюли, за цялата помощ, която ни оказа при изграждането на землянката – отвърна той и настойчиво и подаде парчетата.

Тюли се раздираше от противоречиви желания. Би трябвало да откаже. Ако ги приемеше, това щеше да го постави в изгодна позиция, но решението си беше работа на Айла и обещана или не, тя беше свободна да направи избора си. Тогава защо да не ги приеме? Когато покри с длан кехлибара, тя видя триумфалното изражение на Винкавек и се почувства така, сякаш я бяха купили за две парчета кехлибар. Той знаеше, че тя няма да се спре на никое друго предложение. Ако той можеше да убеди Айла, тя щеше да бъде негова. „Но Винкавек не я познава“ – помисли си Тюли. – Никой не я познаваше. Тя можеше да се нарича Мамутои, но си оставаше чужденка и никой не можеше да каже какво би я трогнало. Тя гледаше как мъжът с поразителната татуировка на лицето насочи цялото си внимание към младата жена и забеляза реакцията на Айла. Без съмнение тя прояви интерес.

– Тюли! Колко мило, че се виждаме пак! – към нея с протегнати ръце се приближаваше Авари. – Толкова закъсняхме, най-добрите места вече са заети. Знаеш ли добро място за устройване на бивак? Вие къде сте?

– Точно тук – каза Нези, приближавайки се, за да приветства водачката на Мамутския бивак.

Тя беше проявила силен интерес към разговора между Тюли и Винкавек и бе забелязала неговото изражение. Ранек никак нямаше да се зарадва, когато научеше, че Винкавек възнамерява да направи предложение на Айла, но Нези изобщо не беше уверена, че водачът-Мамут на Мамутския бивак би могъл лесно да склони Айла, независимо от това какво предлагаше.

– Вие сте тук? Толкова далеч от всичко? – изненада се Авари.

– Тъй като сме с животните, това е най-доброто място за нас. Те стават неспокойни от тълпите – каза Тюли, сякаш мястото беше нарочно избрано.

– Винкавек, след като Лъвският бивак е тук, защо да не издигнем нашия наблизко? – попита Авари.

– Мястото не е лошо. Има си преимущества – по-просторно е –

обади се Нези.

„Ако и Лъвският, и Мамутският бивак са тук – помисли си тя, – известна част от интереса ще се прехвърли от центъра при нас.“

Винкавек се усмихна на Айла.

– За мен няма нищо по-добро от това да се разположа близо до Лъвския бивак – отвърна той.

Тогавя с широка крачка в бивака влезе Талут и приветства гръмогласно водачите на Мамутския бивак.

– Винкавек! Авари! Значи най-сетне успяхте! Какво ви забави толкова?

– Спирахме по пътя на няколко места – отвърна Винкавек.

– Кажй на Тюли да ти покаже какво и е донесъл – подхвърли Нези.

Тюли все още изпитваше известно неудобство и не се зарадва на думите на Нези, но разтвори длан и показа кехлибара на брат си.

– Тези парчета са възхитителни – каза Талут. – Виждам, че сте решили да завъртите малко търговия. Знаеш ли, че Върбовия бивак има бели спираловидни раковини?

– Винкавек иска нещо повече от морски раковини – обясни Нези. – Той иска да направи предложение на Айла... за неговото огнище.

– Но тя е Обещала на Ранек – отговори Талут.

– Едно Обещание не означава нищо – каза Винкавек. Талут изгледа последователно Айла, Винкавек и Тюли.

После се разсмя.

– Е, тази Лятна среща ще се помни дълго време.

– Всъщност ние се забавихме не само поради спирането в Кехлибарения бивак – каза Авари. – Като те видях, Талут, с буйната ти червена грива и се сетих. Доста време се опитвахме да заобиколим един пещерен лъв с червеникава грива, но той изглежда беше тръгнал в същата посока, в която се движехме и ние. Не видях други, но мисля, че е добре да предупредим хората, че наоколо се навъртат лъвовете.

– Тук винаги са се навъртали лъвовете – каза Талут.

– Да, но този се държеше странно. Лъвовете обикновено не обръщат голямо внимание на хората, но ми се стори, че той ни дебнеше известно време. Толкова се беше приближил, че една нощ не можах да заспя. Беше най-големият пещерен лъв, който съм виждала. Още треперя като се сетя за него – каза Авари.

Айла слушаше внимателно със сбърчени вежди. После поклати глава. „Не. Просто съвпадение“ – помисли си тя. – „Има толкова много големи пещерни лъвовете“.

– Като се установите, елате на празното място. Разговаряме за лова на мамути и Огнището на Мамута планира ловната церемония. Няма да навреди наличието на още един Викач. Сигурен съм, че ще искате да имате мамутско месо за Сватбеното пиршество, още повече щом ти, Винкавек, възнамеряваш да си част от него! – каза Талут – Понечи да си тръгне, но се обърна към Айла. – Тъй като ще идваш с нас на лов за мамути, защо не се върнеш с мен, за да вземеш копиехвъргача си. Аз и без това щях да дойда да те викам.

– И аз ще дойда с теб – каза Тюли. – Трябва да отида в Бивака на женствеността и да се видя с Лати.

– Този е с добро качество. Особено за сечива като длета, рендета, дрелки – каза Джондалар, приклепнал на един крак, като разглеждаше гладката сива вътрешност на кремък с фина структура. Беше използвал едно специално оформено парче от рог, достатъчно здраво, за да не се счупи, за да извади оголената силикатна буца от коренната варовикова скала. След това я разчупи с каменен чук.

– Уимез казва, че тук се намират едни от най-добрите парчета – отбеляза Дануг.

Джондалар махна с ръка към перпендикулярната скална фасада на един речен пролом, ерозирала с времето от бушуващата вода. Изпод не толкова твърдия варовик изпъкваха други буци кремък, обгърнати от матово бяла кора.

– Кремъкът винаги е най-добър, когато успееш да го получиш от източника му. Това тук прилича на кремъчната мина на Даланар, а неговият камък е най-добрият в нашия район.

– Вълчият бивак определено смята, че това е най-добрият кремък – каза Тарнег. – Първият път, когато дойдох тук, бях с Валез. Да бяхте видели как се разбесня. Понеже това място е много близо до техния Бивак, те го броят за тяхно. Ти постъпи съвсем правилно, Джондалар, като им поиска разрешение да дойдем.

– Това беше обикновена учтивост. Знам как Даланар гледа на своята мина.

– Какво толкова специално има в този камък? Често съм се натъквал на кремък във водосборни басейни на реки. – каза Тарнег.

– Понякога можеш да намериш добри късове, изровени водата край реките и те са много по-лесни за изваждане. Ако ги изкопаваш от скалата си е трудна работа. Обаче камъкът съхне, когато стои на открито дълго време – каза Джондалар. – Тогава се цепи на по-малки и по-къси

отломъци.

– Ако е бил на повърхността твърде дълго време, Уимез понякога заравя кремъка в мокра почва за известно време, за да го направи по-лесен за обработване – обади се Дануг.

– И аз съм го правил. Помага, но зависи от размера на отломъка и от това, колко е сух. Ако е голям, не може да е твърде стар. Този метод е най-подходящ при малките парчета, дори колкото яйце, но те почти не са подходящи за обработване, освен, ако не са наистина с отлично качество.

– Понякога прилагаме подобна процедура при мамутски бивни – каза Тарнег. – Първо обвиваме бивника във влажни кожи и го заравяме в гореща пепел. Материята на бивника се променя, става по-плътна, но по-лесна за обработване и огъване. Това е най-добрият начин за изправяне на цял мамутски бивник.

– Чудех се как го правите – каза Джондалар, после замълча, явно мислейки за нещо. – Брат ми щеше да поиска да узнае това. Той правеше копия. Можеше да изработи хубав прав прът, познаваше свойствата на дървото, знаеше как да го огъва и оформя. Мисля, че и той би разбрал процеса, който прилагате. Може би познаването на вашите методи е една от причините, поради които Уимез толкова бързо схвана идеята да се нагорещява кремъка, за да става по-лесен за обработка. Той е един от най-добрите майстори на кремъка, които съм срещал:

– И ти си добър каменоделец, Джондалар – отбеляза Тарнег. – Дори Уимез говори много ласкаво за теб, а той не е щедър на хвалбите. Знаеш ли какво си мислех? Ще ми трябва добър майстор на кремък за Бивака на Зубъра. Знам, че си казвал, че ще се връщаш у дома, но това ще бъде дълго пътешествие. Би ли се решил да останеш ако имаш къде? Искам да кажа, би ли се присъединил към моя Бивак?

Челото на Джондалар се набразди докато той се опитваше да измисли как да отклони поканата на Тарнег, без да го обиди.

– Не мога да кажа със сигурност. Ще трябва да помисля.

– Знам, че Диджи те харесва, сигурен съм, че тя ще се съгласи. Освен това няма да ти е трудно да си намериш жена, с която да създадеш огнище – окуражи го Тарнег. – Забелязах как се въртят около теб, дори тези с червените пети. Първо Майги, а сега и всичките останали си намират причини да посещават площадката за работа с кремък. Сигурно, защото, си нов тук. Жените винаги изпитват любопитство по отношение на мъже, които не познават. – Той се усмихна. – Чувал съм не един мъж да казва, че му се иска да е висок русокос чужденец. Те всички биха

искали отново да събудят интереса на някоя жена с червени пети, но сега е ред на Дануг – усмихна се хитричко Тарнег на младия си братовчед.

И Джондалар, и Дануг се почувстваха неудобно. Джондалар се изправи и погледна настрани, за да отвлече вниманието в друга посока и случайно установи, че не е много по-висок от тези двама мъже. И тримата бяха почти еднакви на ръст, а Дануг щеше още да порасне. Щеше да стане втори Талут. Но на Срещата имаше мъже с всякакъв ръст, също както на Летните срещи на Зеландониите.

– Ще ми се, Джондалар, да помислиш за Бивака на Зубъра. Сега, когато Диджи и Бранег най-сетне ще се свържат, смятаме да изградим жилище тази есен, макар че още не съм решил дали да е обща земянка като на Лъвския бивак, или по-малки, индивидуални, за всяко семейство. Самият аз съм малко старомоден. Най-много ми харесват големите земянки, но много млади хора искат да имат място, където да са само със своите роднини и признавам, че когато нещата опират до спор, най-добре е всеки да си има свое собствено жилище.

– Признателен съм ти за предложението, Тарнег – каза Джондалар. – Казвам ти го съвсем искрено, но не искам да оставаш с погрешно впечатление. Аз си заминавам. Трябва да се прибера у дома. Бих могъл да ти посоча редица причина за това – длъжен съм, например, да съобща на моя народ за смъртта на брат ми. Но истината е, че не знам защо трябва да си тръгна, просто си заминавам.

– Заради Айла ли? – попита Дануг с разтревожен вид.

– Това е една от причините. Признавам, че не горя от нетърпение да видя как тя споделя огнище с Ранек и че се опитвах да я убедя да се върне с мен, когато ви срещнахме. Сега обаче по всичко личи, че ще си замина сам... И това не ме привлича особено, но то с нищо не променя нещата. Наистина трябва да си замина.

– Не съм сигурен дали те разбирам, но ти желая късмет и дано Майката съпровожда с усмивка пътешествието ти. Кога мислиш да тръгнеш? – попита Тарнег.

– Скоро след лова на мамути.

– Като стана въпрос за лова на мамути и се сетих, че трябва да се прибираме. Днес следобед ще обсъждат плана за него – каза Тарнег.

Те се запътиха покрай реката, която беше приток на голямата водна артерия, минаваща покрай селището, и започнаха да се катерят по скалите на местността, където стените се сближаваха. Докато се измъкнаха от пролома, заобикаляйки една стръмна тераса, те се натъкнаха на група млади мъже, които ругаеха и подстрекаваха двама от тях, които се

биеха. Сред зяпачите беше и Друез.

– Какво става тук? – попита Тарнег, като се намърда по средата на бъркотията и разтърва биещите се.

Устата на единия кървеше, а окоото на другия се беше затворило от подутина.

– Те просто... мерят силите си – обади се някой.

– Да, те... такава... се упражняват... за състезанията по борба.

– Това не е никакво състезание, а истински бой – каза Тарнег.

– Не, съвсем честно, ние не се биехме – каза момчето с подутото око, – просто се забавлявахме.

– Ти наричаш забавление подутото око и избитите зъби? Ако само се упражнявахте, нямаше да ви се налага да идвате на толкова отдалечено място, където никой няма да ви види. Не, това е нещо предварително планирано. Я по-добре ми кажете какво става.

Никой не се осмели да отговори, но всички притеснено запритьпяха от крак на крак.

– Ами вие, останалите? – попита Тарнег, оглеждайки другите младежи. – Вие какво правите тук? Включително и ти, Друез. Какво мислиш, че ще направят мама и Барзек, като научат, че си бил тук и си подстрекавал биещите се? Я по-добре ми разправи какво става.

Но никой не промълви и дума.

– Мисля, че ще е по-добре да ви отведем пред Съветите, за да решат те какво да правят с вас. Сестрите ще намерят някакъв начин да ви накарат да се отърсите от желанието си да се биете, а освен това ще послужите като добър пример. Може дори да ви забранят да участвате в лова на мамути.

– Тарнег, не ги издавай – помоли го Друез. – Дален просто се опитваше да ги спре.

– Да ги спре? Защо не ми кажете за какво се биете? – настоя Тарнег.

– Мисля, че се сещам – обади се Дануг. Всички обърнаха погледи към високия младеж.

– Всичко е заради нападението.

– Какво нападение? – попита Тарнег. Започваше да става сериозно.

– Някои хора говореха за нападение на бивака на народа Сънге – обясни Дануг.

– Знаете, че нападенията са забранени. Съветите се опитваха да се споразумеят за огън на мира и установяване на разменна дейност със Сънгетата. Просто ми настръхват косите като си помисля за белята, която може да причини едно нападение – каза Тарнег. – Чия е идеята за

нападението?

– Не знам – отговори Дануг. – Просто един ден всички говореха за това. Някой открил бивак на народа Сънге на няколко дни път оттук. Планът беше да кажат, че отиват на лов, а вместо това да нападнат и опустошат бивака им, да им откраднат храната и да ги прокудят. Казах им, че това не ме привлича и че мисля, че е глупаво да го правят. Само ще напакостват на себе си и на всички останали. Освен това на идване се отбихме в един бивак на народа Сънге. Току-що бяха умрели брат и сестра. Може да не е същият бивак, но вероятно всички Сънге се чувстват много зле след станалото. Не мисля, че е правилно да ги нападаме.

– Дануг може да си го позволи – каза Друез. – Никой няма да го нарече страхливец, защото никой не иска да се бие с него. Но когато и Дален каза, че няма да участва в никакво нападение, една цяла банда ревна, че го е страх да се бие. И тогава той заяви, че ще им покаже, че не го е страх да се бие с когото и да било. Ние решихме да дойдем с него, за да не му се стовари цяла банда.

– Кой от вас е Дален? – попита Тарнег.

Момчето с избитите зъби и кървящата уста излезе напред.

– А ти кой си? – попита Тарнег другия, чието око вече ставаше синкаво черно.

Момчето не отговори.

– Наричат го Клуве. Племенник е на Чалег – осмели се да каже Друез.

– Знам какво се опитваш да направиш – каза мрачно Клуве. – Искаш да стовариш цялата вина върху мен, просто, защото Друез ти е брат.

– Не, нямам намерение да обвинявам никого. Ще оставя на Съвета на Братята да реши. Всички вие можете да очаквате да ви призоват, включително и брат ми. А сега по-добре се оправете и почистете. Ако се върнете на Срещата в този вид, всички ще разберат, че сте се били и никой няма да може да укрие станалото от Сестрите. Едва ли е необходимо да ви казвам какво ще се случи, ако разберат, че сте се били заради някакво нападение.

Младежите побързаха да се ометат преди Тарнег да е променил решението си, но си тръгнаха на две групи – едната с Клуве, другата с Дален. Тарнег добре запомни кой в коя е. После тримата продължиха пътя си към Срещата.

– Има нещо, което ми е интересно да науча, ако нямаш нищо против – каза Джондалар. – Защо смяташ да се обърнеш към Съвета на

Братята, за да реши какво да прави с тези млади мъже? Те наистина ли ще успеят да укрят случилото се от Съвета на Сестрите?

– Сестрите не търпят никакви побоища и няма да изслушат никакви оправдания, но много от Братята са участвали в нападения като млади, или поне в едно-две сбивания, просто така, малко за тръпка. Джондалар, ти никога ли не си се бил с някого, с когото не е трябвало?

– Ъ, да, струва ми се, че ми се е случвало. И също ме хвана яд.

– Братята са по-снизходителни, особено към този, който се е бил заради справедливата кауза, макар че Дален е трябвало да каже на някого за нападението вместо да се бие за да покаже, че не го е страх. За един мъж е по-лесно да опрости такова нещо. Сестрите казват, че боят винаги води до нов бой и това може да е вярно, но Клуве беше прав за едно нещо. – каза Тарнег. – Друез ми е брат. В действителност той не е подстрекавал биещите се, а се е опитвал да помогне на приятеля си. Хич не ми се иска да загази заради това.

– Тарнег, ти някога бил ли си се с друг мъж? – попита Дануг.

Бъдещият водач изгледа за миг по-младия си братовчед.

– Имало е един-два случая, но малко са мъжете, които се осмеляват да ме предизвикат. Подобно на теб и аз съм по-едър от повечето мъже. Макар че понякога в състезанията има повече бой, отколкото признаваме.

– Знам – каза Дануг със замислено изражение.

– Но поне се провеждат под зоркото наблюдение на хора, които няма да допуснат някой да бъде наранен, без да се настървяват и да искат отмъщение. – Тарнег погледна към небето. – Наближава пладне, закъсняваме. Да побързаме да чуем какво ще кажат за лова на мамути.

Когато Айла и Талут стигнаха празното пространство, той я заведе при едно малко възвишение в единия му край, което съвсем естествено служеше като място за събиране на малки групи и се използваше за обикновени и специални срещи. И в този момент тук се бяха събрали хора и Айла обиколи с поглед тълпата, надявайки се да мерне някъде Джондалар. Напоследък успяваше да го зърне само при подобни обстоятелства. Откакто бяха пристигнали, той сякаш се бе изгубил в тълпата. Излизаше от Хвощовия бивак сутрин и се връщаше късно вечер и то не винаги. А когато успееше да го забележи, той често беше с някоя жена, обикновено всеки път различна. Тя се улови, че бе започнала да отправя язвителни забележки пред Диджи и някои други жени относно твърде големия брой на неговите партньорки. И не беше единствената в това

отношение. Чу, че Талут се пита дали Джондалар не се опитва да навакса, заради зимата само в един кратък сезон. За подвизите му се говореше из много Биваци, често с хумор и двусмислено възхищение, предизвикано както от издръжливостта му, така и от явната му привлекателност. Не за първи път вниманието, което жените му отделяха, беше предмет на коментари, но сега за пръв път това изобщо не го интересуваше.

Айла също се смееше на приказките, но в тъмнината на нощта гълташе сълзите си и се питаше какво не и достигаше, че той никога не пожела нея? Въпреки това имаше нещо странно успокояващо в това, че го виждаше с много различни жени. Поне знаеше, че не е намерил една единствена, която да заеме нейното място.

Тя не знаеше, че Джондалар се опитва да стои колкото е възможно по-далеч от Хвощовия бивак. В затвореното пространство на шатрата той много повече мислеше за това, че тя и Ранек спят заедно – е, не бяха в едно легло всяка нощ, тъй като тя усещаше, че понякога се нуждае от спокойствието на собствената си постеля – но бяха един до друг. През деня беше лесно да се навърта на площадката за обработване на кремък, а това водеше до покани за срещи с хора и гостуване на обед и вечеря. За първи път, откакто бе навлязъл в младежките си години, той си създаваше приятели сам, без помощта на брат си и откри, че това не е толкова трудно.

Освен това жените му предоставяха поводи да отсъства от шатрата нощем, ако не през цялата нощ, то поне до късно. Той не изпитваше почти никакви истински чувства към която и да е от тях, но се чувстваше виновен, че ги използва за място, където може да се крие и компенсираше за това по начина, който познаваше най-добре, поради което те съвсем не можеха да му устоят. Опитът на много жени показваше, че красивите мъже като Джондалар се грижеха повече за собственото си удовлетворение, отколкото за това на жената, но той беше достатъчно умел, за да накара която и да е жена да се почувства добре и удовлетворена. За него това беше едно освобождаване, преставаше да се бори със собствените си мощни импулси, както и да се опитва да се справи с обърканите си чувства; той се наслаждаваше на жените по същия начин, по който им се бе наслаждавал винаги – твърде повърхностно. Жадуваше за по-дълбоките чувства, които винаги беше търсил и които никоя жена, освен Айла, не беше предизвикала у него.

Айла видя как той се връща от кариерата за кремък на Вълчия бивак заедно с Тарнег и Дануг и както често ставаше, когато го съзреше, усети, че сърцето и се разтуптя по-бързо и гърлото и пресъхна. Видя как

Тюли приближи към тримата мъже и после се отдалечи с Джондалар, докато Тарнег и Дануг продължиха да вървят към тях. Талут махна на двамата да дойдат.

– Джондалар, искам да те разпитам за обичаите на твоя народ – каза Тюли, когато намериха уединено място за разговор. – Знам, че почитате Майката и това говори добре за теб и твоите Зелан... Зеландонии, но има ли при вас церемониално въвеждане на жената в периода на зрелост с разбиране и нежност?

– Първи Обреди? Да, разбира се. Нима може някой да остане безразличен към това как се отваря млада жена за първи път? Нашите обреди не са точно като вашите, но мисля, че целта им е същата – каза Джондалар.

– Много добре. Разговарях с някои от жените. Те имат много високо мнение за теб и вече няколко пъти те препоръчаха, което е важно, но по-важното е, че Лати поиска теб. Би ли желал да участваш в нейното въвеждане в женствеността? Джондалар си помисли, че би трябвало да предугади намеренията на Тюли. Не че не беше получавал подобни покани и преди, но кой знае защо си беше помислил, че тя просто иска да знае какви са обичаите на неговия народ. В миналото имаше голямо желание да участва в такива обреди и се изкушаваше от това, но този път се поколеба. След свещената церемония беше изпитвал ужасно чувство на вина за това, че я е използвал, за да задоволи собствената си необходимост от по-дълбоките чувства, които тя предизвикваше. Не беше сигурен дали точно сега може да се справи с тези смесени чувства, особено, когато ставаше въпрос за Лати, която толкова харесваше.

– Тюли, аз съм участвал в подобни обреди и разбирам честта, която ти и Лати ми оказвате, но мисля, че трябва да откажа. Разбирам, че не сме в роднинска връзка, но аз живях цяла зима в Лъвския бивак и през това време започнах да гледам на Лати като на сестра – каза Джондалар, – много скъпа по-малка сестра. Тюли кимна с глава.

– Жалко, че е така, Джондалар. В много отношения ти би бил идеалния човек. Идваш много отдалеч, и не е възможно между вас да съществува роднинска връзка. Но разбирам как се е получило така, че да я почувстваш като сестра. В действителност не сте споделяли едно огнище, но Нези се отнасяше с теб като със син, а Лати е многообещаваща личност. Няма по-голяма низост в очите на Майката от това, един мъж да отвори жена, родена от неговата майка. Ако се чувствуваш като неин брат, мисля, че това би хвърлило лоша сянка върху церемонията. Доволна съм, че ми го каза.

Те закряха обратно към хората, които бяха седнали или стояха прави на склона, там, където той се изравняваше с празното пространство. Джондалар видя, че Талут говори, а още по-интересно бе, че до него стоеше Айла с копиехвъргача си в ръка.

– Видяхте колко далеч Айла може да изстреля копието с този копиехвъргач – казваше Талут, – но ми се иска да ви покажа това при по-добри обстоятелства, така че наистина да се убедите какво може да се постигне. Знам, че повечето от нас обичат да използват по-голямо копие с оформен връх, какъвто Уимез разработи за лов на мамути, но това изстрелващо оръжие има някои действителни преимущества. Някои от нас, от Лъвския бивак, вече експериментираха с него. Оръжието може да изстреля доста голямо копие, но за това се изискват упражнения, както при хвърлянето на копие с ръка. Повечето мъже се научават да хвърлят копия още като деца – по време на игра или лов. Свикнали са с него, но ако видят как добре действа това оръжие, сигурен съм, че мнозина биха го опитали. Айла казва, че възнамерява да го използва в лова на мамути, сигурен съм, че и Джондалар ще го стори, така че някои от вас ще видят какво може да се постигне с него. Говорихме за състезание, но още не всичко е изяснено. Когато се върнем от лова ми се иска да планираме едно голямо състезание с всичките му варианти.

Предложението му се посрещна с всеобщи възгласи на одобрение, след което Бреки каза:

– Талут, струва ми се, че едно голямо състезание е добра идея. Не бих имала нищо против да трае няколко дни. Ние се упражнявахме в хвърлянето на пръчка. Някои от нас улучиха от първо хвърляне по няколко птици от едно ято. Междувременно, нека да дадем възможност на Мамутите да определят най-добрия ден за лова и за Викане на животните. Ако няма какво друго да си кажем, аз трябва да се връщам в своя Бивак.

Хората започнаха да се разотиват, но изведнъж интересът се поднови от това, че на празното пространство излезе Винкавек, следван от Бивака си, делегацията, която бе направила предложение за осиновяване на Айла и най-сетне от Нези и Ридаг от Лъвския бивак. Хората от делегацията започнаха да разпространяват новината, че водачът-Мамут на Мамутския бивак е готов да плати Булчинската цена, която Тюли иска за Айла, независимо от обстоятелството, че тя вече е Обещала.

– Нали знаеш, че той претендира, че има правото да назове Бивака си на името на Огнището на Мамута, просто, защото е Мамут – чу Джондалар как една жена казва на друга до нея, – но няма право на

никое огнище, докато не се е свързал с жена. Жената е носителка на огнището. Той я иска само защото тя е дъщеря на Огнището на Мамута, просто, за да може неговият така наречен Мамутски бивак да бъде приет.

Джондалар случайно беше застанал до Ранек, когато чу всичко това. Изненада се, че изпита съчувствие към тъмнокожия, когато видя израза на лицето му. Мина му през ум, че ако имаше човек, който знаеше какво чувства Ранек в момента, то-това беше той. Но поне знаеше, че мъжът, който беше убедил Айла да живее с него, я обича. Беше очевидно, че Винкавек искаше Айла просто за да постигне своите цели, а не защото изпитваше чувства към нея.

Айла също подочу части от разговори, в които се споменаваше нейното име. Не обичаше да подслушва. Ако беше сред Клана, би извърнала очи, за да не вижда знаците, които събеседниците си разменяха, но при напълно устното общуване не можеше да си запуши ушите.

Но ето, че изведнъж престана да чува когото и да е било, освен дразнещите гласове на няколко по-големи деца, които произнасяха думата „плоскоглавец“.

– Виж го това животно, как се е издокарало като човек – смееше се едно по-голямо момче, сочейки с пръст Ридаг.

– Ами че те обличат конете, защо да не облекат и плоскоглавеца? – обади се някой сред нов изблик от смях.

– Знаете ли, тя твърди, че той е човек. Казват, че разбирал всичко, което казват хората и дори сам можел да говори – намеси се друго момче.

– Ами да, ако може да накара и вълка да ходи на задните си крака, тя сигурно и него ще нарече човек.

– По-добре е да внимаваш какво говориш. Чалег казва, че плоскоглавецът може да насъсква вълка против хората. Той казва, че плоскоглавецът накарал вълка да го нападне и че ще отнесе случая в Съвета на Братята.

– Е, това не е ли доказателство, че плоскоглавецът е животно? Щом като може да накара друго животно да напада?

– Майка ми казва, че не е правилно дето водят животни на Лятната среща.

– Чичо ми каза, че няма нищо против конете, нито дори против вълка, стига да ги държат настрана, но мисли, че е трябвало да им се забрани да водят плоскоглавеца на срещите и церемониите, които са предназначени за хора. – Ей, плоскоглавецо! Хайде, изчезвай. Върви си в

глутницата, при другите животни, там, където ти е мястото.

Отначало Айла беше твърде слисана, за да реагира на унизителните забележки. После видя, че Ридаг затвори очи, погледна надолу, след което понечи да тръгне към Хвошовия бивак. Пламнала от гняв, тя се втурна към хлапаците.

– Какво ви става на вас? Как можете да наричате Ридаг животно? Слепи ли сте? – сипеше въпроси Айла с едва сдържана ярост. Няколко човека спряха, за да видят какво става. – Не ви ли е ясно, че той разбира всичко, което казвате? Как може да сте толкова жестоки? Не се ли срамувате?

– Че защо да се срамува синът ми? – попита една жена като застана до чедото си, за да го защити. – Този плоскоглавец е животно и не би следвало да се допуска на церемонии, които са свещени за Майката.

Насъбраха се още хора, включително по-голямата част от Лъвския бивак.

– Айла, не им обръщай внимание – каза Нези, като се опитваше да охлади яростта и.

– Животно! Как се осмеляваш да го наричаш животно! Ридаг е толкова човек, колкото и ти – извика Айла, обръщайки се към жената.

– Не позволявам така да ме обиждат – каза жената. – Аз не съм жена-плоскоглавка.

– Ами не си! Тя би била по-човечна от теб. Тя би проявила повече съчувствие, повече разбиране.

– Ти откъде знаеш толкова много?

– Никой не знае по-добре от мен. Плоскоглавците ме спасиха, отгледаха ме, когато бях загубила първия си народ и бях останала сама на света. Щях да съм мъртва, ако не беше съчувствието на една жена от Клана – каза Айла. – Чувствах се горда, че съм жена от Клана и майка.

– Не! Айла, спри! – чу тя Джондалар, но вече не я беше грижа.

– Те са хора, а също и Ридаг. Знам, защото имам син като него.

– О, не – сви се като от удар Джондалар и си проправи път, за да застане до нея.

– Какво каза тя? Че има син като него? – обади се един мъж. – Син на смесени духове?

– Айла, опасявам се, че сега провали всичко – каза тихо Джондалар.

– Тя е била майка на изчадие? Я по-добре се дръпни по-далеч от нея.

Един мъж излезе напред към жената, която се караше с Айла.

– Щом привлича такива духове към себе си, те могат да проникнат

и в други жени.

– Така е! По-добре и ти се дръпни от нея – каза друг мъж на жената до себе си, която очевидно беше бременна, и я дръпна настрана.

И други започнаха да отстъпват – на лицата им беше изписано отвращение и страх.

– Кланът? – каза един от музикантите. – Онези ритми, които тя изсвири, не каза ли тя, че са на Клана? Тях ли имаше предвид? Плоскоглавците?

Айла се огледа – за миг я обзе паника и и се прииска да избяга от всички тези хора, които я гледаха с такова отвращение. После затвори очи и пое дълбоко дъх, вдигна глава и зае уверена и войнствена поза. Какво право имаха те да твърдят, че синът и не е пълноценен човек? С крайчеца на окоото си видя, че в страни и малко зад нея бе застанал Джондалар и изпита силна признателност, която не можеше да изрази с думи.

Тогава, от другата и страна застана още един мъж. Тя се обърна и се усмихна на Мамут, а също и на Ранек. После до нея се изправиха Не-зи и Талут, а сетне, най-неочаквано, и Фребек. Почти като един целият Лъвски бивак застана до нея.

– Не сте прави – обърна се Мамут към тълпата с глас, който звучеше твърде силно, за да принадлежи на толкова възрастен човек. – Плоскоглавците не са животни. Те са хора и са толкова деца на Майката, колкото и вие. Аз също живях при тях известно време и ходих на лов с тях. Тяхната знахарка излекува ръката ми и аз научих пътя си към Майката чрез тях. Майката не смесва духове, не съществуват коне-вълци, нито лъвове-елени. Хората от Клана са различни, но разликата е незначителна. Не могат да се родят деца като Ридаг или сина на Айла, ако Кланът не произхожда от човешкия род. Те не са изчадия. Просто са деца.

– Не ме интересува какво казваш, стари Мамуте – обади се бременната жена. – Не искам плоскоглаво или смесено дете. Ако тя вече е имала такова, духът може още да витае край нея.

– Жено, Айла не е заплаха за теб – отвърна старият шаман. – Духът, избран за твоето дете, вече е в теб. Сега той не може да бъде променен. Не Айла е тази, която е дала на рожбата си духа на плоскоглав мъж, тя не е привлякла този дух. Такъв е бил изборът на Майката. Трябва да помниш, че духът на мъжа никога не витае далеч от самия мъж. Айла е израсла в Клана. Станала е жена докато е живяла с тях. Когато Мут е решила да я дари с дете, Тя е могла да избира само измежду мъжете, които са били около Айла, а те всички са били мъже от Клана. Естествено, че

духът на един от тях е бил избран, за да влезе в нея, но нали сега не виждаш тук наоколо мъже от Клана?

– Стари Мамуте, ами ако наблизко има плоскоглави мъже? – извика една жена от тълпата.

– Мисля, че трябва да са съвсем близо, дори да споделят едно огнище с вас, преди да бъде избран такъв дух. Хората от Клана са човешки същества, но има известни различия. Какъвто и да е живот е по-приемлив за Майката, отколкото никакъв, затова тя е дала на Айла дете, когато тя и го е поискала, но това не се постига лесно. При толкова много Мамутои мъже наоколо би трябвало да бъде избран един от тях.

– Това са твои приказки, стари човече – обади се друг глас. – Не съм много сигурен дали са верни. Ще държа жена си настрана от нея.

– Нищо чудно, че така добре се оправя с животните, тя е израснала сред тях.

– Означава ли това, че тяхната магия е по-силна от нашата? – попита Фребек.

В тълпата започнаха притеснено да пристъпват от крак на крак.

– Чувал съм я да казва, че това не е магия. Тя казва, че всеки може да го постигне.

Фребек позна гласа на Мамут от Бивака на Чалег.

– Тогава защо никой не го е сторил преди? – попита Фребек. – Ти си Мамут. Щом всеки може да го направи, хайде да видим как ти ще яхнеш коня и ще го управляваш. Защо не подчиниш някой вълк? Аз съм виждал как Айла сваля птици от небето с подсвиркване.

– Фребек, защо я защитаваш и се опълчваш срещу собствения си род и Бивак? – попита Чалег.

– Кой Бивак е моят Бивак? Този, който ме прокуди, или този, който ме прие? Моето огнище е Огнището на Жерава, моят Бивак е Лъвският бивак. Айла живя сред нас цялата зима. Беше с нас, когато се роди Бекти, а тя не е смесена. Ако не беше Айла, дъщеричката на моето огнище нямаше да види бял свят.

Джондалар слушаше Фребек със стегнато гърло. Независимо от думите му, беше необходима истинска смелост, за да застанеш лице с лице срещу собствения си братовчед, срещу близките си и родния си Бивак. Джондалар не можеше да повярва, че това е същият човек, който създаваше толкова неприятности. Отначало бързо беше заклеил Фребек, а всъщност кой се беше чувствал неловко заради Айла? Кой се беше страхувал какво ще кажат хората, ако тя кажеше нещо за миналото си? Кой се боеше, че ще бъде отхвърлен от семейството и народа си, ако се

застъпи за нея? Фребек му показа какъв страхливец е той, Джондалар. Фребек и Айла.

Когато я видя как преглътна страха си и вдигна гордо глава, за да застане лице в лице с тях, Джондалар се почувства толкова горд, колкото никога досега. После Лъвският бивак се застъпи за нея и той едва повярва на очите си. Тези, които бяха достойни, бяха тези, които държаха на нея. Преизпълнен с гордост за Айла и Лъвския бивак, Джондалар бе забравил, че той първи бе застанал до нея.

Обитателите на Лъвския бивак се върнаха в Хвощовия бивак, за да обсъдят неочакваната криза. Бързо се отказаха от първоначалното предложение да си заминат. В края на краищата те бяха Мамутои, а това беше Лятната среща. Тюли се отби да вземе Лати, за да може и тя да се включи в разискванията и да се подготви за възможността срещу нея, Айла или Лъвския бивак да бъдат отправени груби нападки. Попитаха Лати дали иска да отложи обредите си за встъпване в женственост. Лати решително защити Айла и реши да се върне в специалния бивак за церемонията и ритуала и нека само някой посмее да каже нещо лошо за Айла или Лъвския бивак.

Тогава Тюли попита Айла защо преди не е споменавала нищо за сина си. Айла обясни, че не обича да говори за него, защото още е много наскърбена, но Нези бързо даде да се разбере, че Айла и е казала за момчето още в самото начало. Мамут също призна, че е знаел за детето. Макар че водачката държеше да бъде осведомена и се чудеше защо не са и казали, тя не укори Айла. Замисли се дали би променила мнението си за младата жена, ако знаеше за сина и и си призна, че може би не би и приписала толкова голяма потенциална стойност и такъв висок статус. После започна да спори сама със себе си. Защо да има разлика? С какво се бе променила Айла?

Ридаг беше много разстроен и потиснат и нито думите, нито вниманието на Нези можеха да помогнат. Не искаше да се храни, не излизаше от палатката, не общуваше с другите, отговаряше само на директни въпроси. Седеше на едно място и прегръщаше вълка. Нези беше благодарна на животното за неговата търпеливост. Айла реши да се опита да направи нещо. Завари го седнал с вълка на постелята си в един тъмен ъгъл. Като я видя, Вълчо вдигна глава и потупа по земята с опашка.

– Ридаг, имаш ли нещо против да седна при теб? – попита тя.

Той изрази съгласието си със свиване на рамене. Тя седна до него и го попита как се чувства, като хем му говореше, хем жестикулираше, докато разбра, че изглежда е твърде тъмно, за да може той да види жестовете и. Тогава Айла осъзна истинското преимущество на устната реч. Не че не можеш да се изразяваш добре със знаци и сигнали, а просто, че не си ограничен само в това, което можеш да видиш.

Разликата беше подобна на тази между забиването на копието,

когато ловуваш, както правеше Кланът, и неговото хвърляне. И двата начина бяха ефикасни средства за осигуряване на месо за храна, но при единия обхватът и възможностите бяха по-големи. Тя беше разбрала колко полезни могат да бъдат жестовете и знаците, които не се разбират от всички, особено при тайно или лично общуване, но като цяло преимуществото на речта, която можеше да се чуе и разбере, беше неоспоримо. С помощта на пълноценен словесен език можеш да разговаряш с човек, намиращ се отвъд някаква преграда или в друго помещение, че дори да му извикаш нещо от разстояние или да се обърнеш към голяма група хора. Можеш да говориш на някого, който е с гръб към теб или докато държиш нещо, което освобождава ръцете за други дейности, както и да говориш тихо в тъмното.

Айла поседя тихичко при момчето известно време, без да задава въпроси, просто така, за да усети то близостта и присъствието и. След това започна да му говори, като му разказваше за времето, когато бе живяла с Клана.

– В известно отношение тази Среща ми напомня за Събирането на Клана – каза Айла. – Тук, макар и да изглеждам като останалите, се чувствам различна. Там наистина бях различна... вече бях по-висока от всички мъже, просто една едра грозна жена. Най-ужасно беше, когато пристигнахме. За малко да не позволят на Клана на Брун да остане, защото ме водеха със себе си. Казвах, че аз не съм от Клана, но Креб настояваше, че съм. Той беше Мог-ъра и те не се осмелявах да спорят с него. Добре, че Дърк беше бебе. Когато го видяха, помислиха, че е деформиран и не можеха да откъснат очи от него. Знаеш какво изпитва човек в такива случаи. Но той не беше деформиран. Просто беше смесен като теб. Или може би ти приличаш повече на Юра. Нейната майка беше от Клана.

– Ти преди казва, че Юра ще се свърже с Дърк? – попита Ридаг, като се обърна към светлината на огъня, за да се видят жестовете му. Беше заинтригуван, въпреки състоянието си.

– Да. Майка и дойде при мен и всичко беше уговорено. Толкова и олекна като разбра че има и друго дете, момче, което е като нейната дъщеря. Много се боеше, че Юра няма да си намери стопанин. Да се признае, и аз не се надявах много. Просто бях благодарна, че Дърк беше приет в Клана.

– Дърк е от Клана? Смесен, но от Клана? – започна да жестикулира момчето.

– Да, Брун го прие, Креб му даде име. Дори и Брод не може да му

отнеме това. И всички го обичат – с изключение на Брод – дори Ога, стопанката на Брод. Тя го откърми, когато млякото ми секна, заедно със сина си Грев. Израснаха заедно като братчета и са добри приятели. Старият Грод направи малко копие за Дърк, дълго колкото него. – Когато си спомни случката, Айла се усмихна. – Но най-много го обича Уба. Тя, ми е сестра, както сте ти и Ръги. Сега тя е майката на Дърк. Аз го дадох на Уба, когато Брод ме накара да напусна. Може и да е малко по-различен от останалите, но Дърк е от Клана.

– Тук ми е много неприятно – сподели с гневни жестове Ридаг. – Де да бях на мястото на Дърк, та да живея с Клана.

Реакцията на Ридаг изненада Айла. Дори след като разговаряха дълго и накрая тя го придума да хапне нещо и го зави в леглото му, думите му не излизаха от ума и. Цялата вечер Ранек не откъсваше очи от Айла. Виждаше как тя спираше по средата на някаква дейност, например когато поднасяше залък към устата си, а очите и бяха вперени някъде далеч напред или челото и се набръчкваше, когато се съсредоточаваше върху мислите си. Знаеше, че тези мисли са мрачни и много искаше да я успокои и да сподели тревогите и.

Нея нощ всички останаха в Хвощовия бивак и шатрата се препълни. Ранек изчака Айла да се пъкне в постелята си и тогава и той си легна бързо.

– Айла, ще споделиш ли постелята ми тази нощ? – Ранек видя, че тя затвори очи и се намръщи. – Нямам предвид за Удоволствия – добави бързо той, – освен, ако ти не го искаш. Знаем, че днешният ден беше труден за теб...

– Мисля, че беше по-труден за Лъвския бивак – каза Айла.

– Не мисля, че е бил много по-труден, но това няма значение. Просто искам да ти дам нещо, Айла. Моите кожи, за да ти е топло, моята любов, за да ти е спокойно. Искам да съм до теб тази нощ.

Тя кимна в знак на съгласие и се пъкна в постелята на Ранек, но не можа да заспи, даже не се отпусна и той го усещаше.

– Айла, какво те безпокои? Искаш ли да поговорим? – попита Ранек.

– Мислех си за Ридаг и за моя син, но не знам дали мога да говоря за това. Просто трябва да поразмишлявам.

– Изглежда предпочиташ да си в собственото си легло, нали? – най-сетне попита той.

– Ранек, знам, че искаш да ми помогнеш и това само по себе си е голяма помощ за мен. Нямах представа колко много означаваше за мен,

когато те видях тогава до себе си. Много съм признателна и на Лъвския бивак. Всички са толкова добри и така чудесно се държат с мен. Научих толкова много от тях и се гордея, че съм Мамутои, че мога да кажа, че това е моят народ. Мислех, че всички Други – тези, които наричах Другите – са като Лъвския бивак, но сега знам, че това не е така. Подобно на Клана, повечето народи се състоят от добри хора, но не всички са добри, дори добрите хора не са добри във всяко отношение. Имах известни идеи и... правех си известни планове..., но сега имам нужда да помисля.

– И можеш да мислиш по-добре в собственото си легло, а не притеснена тук, в моята постеля. Премести се, Айла, нали пак ще си близо до мен – каза Ранек.

Ранек не беше единственият, който наблюдаваше Айла и когато Джондалар я видя да излиза от постелята на Ранек и да се пъха в собствените си кожи, той изпита странна смесица от чувства. Успокои се, че няма да скърца със зъби при звуците на споделените им Удоволствия, но го жегна и съжаление към Ранек. Ако беше на мястото на тъмнокожия ваятел, щеше да поиска да задържи Айла и да я успокои, да поеме част от болката и в себе си. Щеше да го нарани, ако се отделише от него, за да спи сама.

След като Ранек се унесе в сън и в Бивака се възцари дълбока тишина, Айла тихо се измъкна от постелята, наметна една лека връхна дреха против нощния хлад и излезе навън в звездната нощ. След миг Вълчо се появи до нея. Запътиха се към навеса за конете, където ги посрещна радостното цвилене на Рейсър и тихото пръхтене на Уини. След като ги потупа, почеса и им каза по няколко ласкави думи, Айла прегърна Уини през врата и се облегна на нея.

За кой ли път сламеножълтата кобилка бе приятелката, от която се нуждаеше? Айла се усмихна. Какво ли биха помислили за нейните приятели хората от Клана? Два коня и вълк! Тя беше благодарна, че ги имаше, но в сърцето и продължаваше да витае някаква пустота. Липсваше човекът, който и беше най-необходим. Въпреки всичко той бе там. Дори преди Лъвският бивак да се застъпи за нея. Така и не разбра откъде се появи. Изведнъж Джондалар бе застанал до нея, изправил се срещу всички. Срещу отвращението и погнусата им. Беше ужасно, много лошо, отколкото на Събирането на Клана. Не беше просто това, че тя се различаваше от тях. Те се страхуваха от нея, мразеха я. През цялото време той се бе опитвал да и каже именно това. Но дори и да го знаеше, това нямаше да промени нещата. Не можеше да позволи да уживат

Ридаг, нито да очернят сина и.

От отвора на шатрата я наблюдаваше друг чифт очи. И Джондалар не можеше да заспи. Видя, че тя стана и тихичко я последва. Колко ли пъти я беше виждал така с Уини? Той се радваше, че тя има животните, при които може винаги да отиде, но болезнено му се искаше да е на мястото, на кобилата. Но беше твърде късно. Тя не го искаше и той не можеше да я обвинява за това. Изведнъж Джондалар прозря емоционалното си объркване, видя действията си в нова светлина и осъзна, че той е виновен за всичко. Още от самото начало, той не беше просто „справедлив“, като и даваше възможност тя сама да направи своя избор. Беше се отвърнал от нея поради дребнавата си ревност. Беше наранен и искаше да и отмъсти като също я нарани.

„Не беше само това, признай си, Джондалар – каза си той. – Болеше те, но ти знаеше как е била възпитана. Та тя дори не проумяваше твоята ревност. Когато легна с Ранек онази нощ, тя беше просто «една добра жена от Клана». Ето, в това е цялата работа, нейното минало, животът и сред Клана. Ти се срамуваше от него. Ти се срамуваше да я обичаш, страхуваше се, че ще трябва да се сблъскаш с това, с което тя се сблъска днес. Не знаеше, че ще можеш да се застъпиш за нея. Колкото и да повтаряше, че я обичаш, ти се страхуваше, че може да се обърнеш срещу нея. Сега разбра, че няма нищо срамно в това да я обичаш, срамна е само твоята страхливост. А сега е твърде късно. Тя не се нуждае вече от теб. Тя се защити и целият Лъвски бивак я подкрепи. Хич не и трябваш, а и не я заслужаваш.“

Най-сетна хладината на нощта накара Айла да се прибере. Когато влезе в шатрата, тя хвърли поглед към постелята на Джондалар. Беше се обърнал на другата страна. Тя се пъкна в спалните си кожи и усети една тежка сънлива ръка. Ранек действително я обичаше и тя го знаеше. И тя го обичаше по свой собствен начин. Лежеше неподвижно и слушаше равномерното му дишане. След малко той се обърна на другата страна и отдръпна ръката си.

Айла се опита да заспи, но мислите се рояха в главата и. Преди искаше да замине, за да доведе Дърк в Лъвския бивак той да заживее с нея. Сега се питаше дали това би било най-доброто за него. Дали щеше да бъде по-щастлив с нея, отколкото ако останеше да живее с Клана? Би ли могъл да е щастлив, ако живее с народ, който го мрази? Ами ако някой го нарече плоскоглавец или, още по-лошо, полуживотинско изчадие? В Клана го познаваха и обичаха; там той беше свой. Може би Брод го мразеше, но най-малкото на Събирането на Клана той би намерил приятели.

Беше добре приет, разрешаваха му да участва в състезания и церемонии – дали Дърк имаше спомените на Клана? – чудеше се тя.

Ако не може да го отведе със себе си, дали би могла да остане да живее с Клана? След като намери себеподобни, би ли могла отново да възприеме порядките на Клана? Те никога няма да и разрешат да задържи животните при себе си. Дали ще се съгласи да се откаже от Уини, Рейсър и Вълчо и да остане само майка на Дърк? И има ли той нужда от майка? „Той беше бебе, когато заминах, но сега е голям. Сигурно Брун вече го учи да ловува.“

Вероятно вече е убил първата си дребна плячка и я е показал на Уба. Айла вътрешно се усмихна като си представи гледката. Уба много ще го хвали, ще му каже какъв храбър и силен ловец е той.

„Дърк си има майка!“ – осъзна тя. – „Уба му е майка. Уба го е отгледала, грижила се е за него, превързвала е дребните му рани и драскотини. Как да и го отнема? Кой ще се грижи за нея, когато остарее? Дори когато беше бебе, другите жени в клана му бяха повече майки от мен, след като ми секна млякото.“

А и как бих могла да се върна при него? Аз съм прокълнатата. За Клана аз съм Мъртва! Ако Дърк ме види, само ще се уплаши, а също и всички останали. Дори над мен да не тегнеше смъртно проклятие, кой би се зарадвал да ме види? И дали той изобщо ще си спомни коя съм?“

„Беше съвсем малък, когато заминах. Сега трябва да е на Събирането на Клана и да се е запознал с Юра. Още е млад, но сигурно си мисли за времето, когато ще се съберат. Той планира да си създаде огнище, също като мен – помисли си тя. – Дори и да успее да го убедя, че не съм дух, Дърк ще трябва да доведе Юра със себе си, а тя ще се чувства нещастна тук. И без това ще и бъде доста трудно да напусне собствения си клан и да заживее с Дърк в неговия, но ако се премести в един нов свят, където всичко ще и е непознато, ще и бъде много по-тежко. Особено свят, в който ще я мразят и няма да я разбират.“

Ами ако се върна в долината? И после заведе там Дърк и Юра? Но Дърк има нужда от хора... както и аз. Аз не искам да живея сама, тогава защо Дърк да иска да живее сам в някаква долина с мен?

През цялото време съм мислила за себе си, а не за Дърк. За него няма да е по-добре да дойде тук. Това няма да го направи щастлив. Това ще направи щастлива само мен. Но аз вече не съм негова майка. Уба му е майка. За него аз не съм нищо друго освен спомен за майката, която е умряла и може би така е по-добре. Кланът е неговият свят, а ща не ща, този е моят. Аз не мога да се върна в Клана; Дърк не може да дойде тук.

Няма кътче на този свят, където моят син и аз да можем да живеем заедно и да сме щастливи.“

На следващата сутрин Айла се събуди рано. Дори когато най-сетне заспа, сънят и беше неспокоен. Често се будеше по средата на сънища за земни трусове и срутваци се пещери и се чувстваше неспокойна и потисната. Помогна на Нези да сгрее вода за супа и смели зърно за сутрешната гозба и с радост се възползва от възможността да поговори с нея.

– Нези, чувствавам се ужасно заради всичките неприятности, които причиних. Сега целият Лъвски бивак ще бъде отбягван заради мен – казва Айла.

– Хич да не приказваш такива неща. Ти не си виновна, Айла. Ние бяхме изправени пред избор и го направихме. Ти просто защити Ридаг, а той също е член на Лъвския бивак, поне за нас.

– Цялата тази неприятна ситуация ми помогна да разбера едно нещо – продължи Айла. – Още откак напуснах Клана, все си мислех да се върна там някой ден, за да си взема сина. Сега знам, че никога няма да мога да го направя. Не мога да го доведа тук и аз не мога да се върна там. Но това, че знам, че никога няма да мога да го видя, ме кара да се чувствавам така, сякаш отново съм го загубила. Иска ми се да мога да се разплача, да излея скръбта си по него, да го оплача, но се чувствам вътрешно изсушена и опустошена.

Нези подреждаше пресните плодове набрани предишния ден и късаше дръжките им. Изведнъж спря и се вторачи право в очите на Айла.

– Всеки преживява разочарования в живота си. Всеки губи близки хора. Понякога това е истинска трагедия. Ти си загубила своя народ, когато си била малка. Това е било трагедия, но ти не си могла да сториш нищо. По-лошо е, когато обвиняваш себе си. Уимез всеки ден се самообвинява за смъртта на жената, която е обичал. Мисля, че и Джондалар се обвинява за смъртта на брат си. Ти си загубила син. Трудно е за една майка да загуби детето си, но на теб все пак ти е останало нещо. Знаеш, че сигурно е жив. Ридаг загуби майка си... някой ден аз ще загубя него.

След закуска Айла излезе навън. Повечето хора се навъртаха около Хвощовия бивак. Тя погледна към центъра на Срещата, после към Бивака на Лиственицата, ново издигнатият летен дом на Мамутския бивак. Изненада се като видя, че Авари я гледа отсреща. Зачуди се как ли се чувстват днес, след като издигнаха бивака си толкова близо до Лъвския.

Авари се приближи до шатрата, определена от брат и за Огнище на Мамута, подраска по кожата и без да чака отговор влезе вътре.

Винкавек беше разстлал постелята си така, че тя заемаше почти половината под. По средата имаше облегалка – една изкусно украсена кожа, опъната на рамка от мамутски кости, завързани с необработена кожа. Той седеше върху постелята, подпрян на облегалката.

– Чувствата са смесени – каза тя без излишни предисловия.

– Мога да си представя – отговори Винкавек. – Лъвският бивак се потруди здравата с нас, за да изградим земянката. Когато си тръгвах, всички бяха повече от приятелски настроени към тях. А и тази Айла с нейните коне и с вълка е просто очарователна, даже предизвиква известно страхопочитание. Но сега, ако трябва да се вярва на стари приказки и обичаи, Лъвският бивак е дал подслон на урод, на жена, обзета от необузвано зло, която привлича животински плоскоглави духове така, както огънят привлича буболечки през нощта, и ги разпръсква сред другите жени. Ти какво мислиш, Авари?

– Не знам, Винкавек. Харесвам Айла и тя не ми прилича на зъл човек. И момчето няма вид на животно. То е просто слабичко и не може да говори, но мисля, че разбира какво му се казва. Може би той е човешко същество каквито сигурно са и другите плоскоглавци. Може би старият Мамут е прав. Майката просто е избрала един дух измежду единствените мъже около Айла, когато Тя и е дала бебе. Но не знаех, че някога е живяла с плоскоглавци, както и старецът.

– Този старец е живял толкова много години, че е забравил повече, отколкото две ръце млади мъже са научили досега, затова често е прав. Авари, имам предчувствие. Мисля, че случилото няма да има дълготраен лош ефект. Има нещо в Айла, което ме кара да мисля, че Майката я наблюдава и пази. Струва ми се, че от всичкото това тя ще излезе още по-силна, отколкото преди. Я да видим как ще реагира Мамутският бивак на предложението да застанем на страната на Лъвския бивак.

– Къде е Тюли? – попита Фрали, като огледа шатрата.

– Върна се с Лати в Бивака на Женствеността – каза Нези. – Защо питаш?

– Спомняш ли си онзи Бивак, който дойде с предложение за осиновяване на Айла, непосредствено преди пристигането на Мамутския бивак?

Айла погледна Фрали въпросително.

– Да – отвърна Нези. – Онзи, за когото Тюли реши, че не може да предложи достатъчно.

– Отвън са и отново питат за Тюли.

– Аз ще отида да видя какво искат – каза Нези.

Айла остана вътре, защото не и се искаше да се вижда с тях, след като това не беше необходимо. След няколко минути Нези се върна.

– Те продължават да искат да те осиновят, Айла – каза тя. – Водачката на този Бивак има четирима сина. Искат те за сестра. Тя казва, че след като вече си имала един син, това доказва, че можеш да раждаш. Сега предлагат повече. Може би е добре да излезеш и да ги поздравиш в името на Майката.

Тюли и Лати вървяха с уверена крачка през лагера, гледайки право пред себе си, без да обръщат внимание на любопитните погледи на хората, покрай които минаваха.

– Тюли! Лати! Почакайте за миг – извика Бреки, бързайки да ги настигне. – Тъкмо се канехме да изпратим вестоносец при вас, Тюли. Искаме да ви поканим на вечеря във Върбовия бивак.

– Благодаря ти, Бреки. Признателна съм за поканата ви. Разбира се, че ще дойдем. Трябваше да преценя, че можем да разчитаме на вас.

– Та ние сме приятели от дълго време, Тюли. На старите приказки понякога се вярва само защото са стари. Бебето на Фрали ми изглежда съвсем здравичко.

– При това се роди преждевременно. Бекти нямаше да оживее, ако не беше Айла – каза Лати, бързайки да защити приятелката си.

– Все пак аз наистина се чудех откъде е тя. Всички мислеха, че е дошла заедно с Джондалар. И двамата са високи и русокоси, но аз знаех, че не е така. Помня как ги измъкнахме с брат му от тресавището край Беранско море. Тогава тя не беше с тях, а освен това забелязах, че акцентът и не е нито на Мамутои, нито на Сънге. Но още не знам как управлява конете и вълка.

Тюли се чувстваше много по-добре, когато продължиха към центъра на падината и землянките на Вълчия бивак.

– Колко станаха? – обърна се Тарнег към Барзек, когато още една делегация си отиде.

– Почти половината биваци направиха някакъв жест на признаване – каза Барзек: – Сещам се за още един-два, които може би ще решат да се присъединят към нас.

– Но все пак остават около половината биваци – каза Талут. – А някои от тях имат сериозни възражения срещу нас. Има такива, които дори настояват да си вървим.

– Да, но виж кои са те, а Чалег е единственият, когото чух да казва, че трябва да си вървим – възрази му Тарнег.

– Но и те са Мамутои, а дори семе, духнато от зъл вятър, може да

покъльне – намеси се Нези.

– Не ми харесва това деление – рече Талут. – И от двете страни има много добри хора. Иска ми си да измисля нещо, та нещата да се оправят отново.

– И Айла се чувства ужасно. Казва, че е докарвала бели на Лъвския бивак. Видя ли израза на лицето и когато онези хлапаци, които се биеха, започнаха да я наричат „жена-животно“?

– Имаш предвид тези, които хванахме край ре...? – понечи да попита Дануг, но Тарнег бързо го прекъсна.

– Тя има предвид братата и сестрата, които Айла и Диджи хванаха да се бият.

„Дануг трябва да внимава. Едва не се изгърва за момчетата, които се биеха“ – помисли си Тарнег.

– Никога не съм виждала Ридаг толкова разстроен – продължи Нези. – С всяка следваща година Срещите стават все по-трудни за него. Не му се нрави отношението на хората към него, но тази година му е най-тежко... може би, защото сега се чувства много по-добре в Лъвския бивак. Боя се, че всичко това му се отразява зле, но просто не знам какво да направя. Дори Айла е разтревожена, а това още повече ме безпокои.

– Къде е сега Айла? – попита Дануг.

– Навън, с конете – отвърна Нези.

– Мисля, че когато я наричат „жена-животно“, тя трябва да го приема като комплимент. Признайте, че я бива да се оправя с животните – вметна Барзек. – Някои дори смятат, че тя може да говори с техните духове от отвъдния свят.

– Да, но според други, това просто доказва, че е живяла с животни – напомни му Тарнег. – Обвиняват я, че привлича различни видове духове, които не са добре дошли.

– Айла продължава да твърди, че всеки може да се сприятели с животните – каза Талут.

– Тя се опитва да не придава на това особено значение – каза Барзек. – Може би затова, част от другите хора го подценяват. Свикнали са повече с такива като Винкавек – хора, които ще ви разправят за колко велики се смятат.

Нези изгледа мъжа на Тюли и се зачуди защо той не се впечатлява кой знае колко от Винкавек. Мамутският бивак беше измежду първите, които застанаха на тяхна страна.

– Може и да си прав, Барзек – каза Тарнег. – Странно е колко бързо свикваш с животни около себе си, когато те се държат така добре. Не

изглеждат неестествени. Просто са като всички други животни, с изключение на това, че можеш да се приближиш до тях и да ги пипнеш. Но като се замислиш, просто не намиращ разумно обяснение. Защо този вълк се подчинява на едно слабо дете, което лесно може да разкъса? Защо тези коне дават на хората да се качват на гърбовете им и да ги яздят? А какво би подтикнало човек да опита?

– Няма да се изненадам, ако и Лати се опита да язди кон някой ден – каза Талут.

– За друг не знам, но тя непременно ще го направи – каза Дануг. – Видя ли я като беше тук? Дойде и право в навеса на конете. Липсвали са и повече от всеки друг. Мисля, че е влюбена в тези коне.

Джондалар слушаше без да се обажда. Положението, в което Айла беше изпаднала, признавайки произхода си, беше болезнено и унижително, но в много отношение не беше чак толкова лошо, колкото той си представяше, че би могло да бъде. Изненада се, че тя не беше по-категорично отхвърлена. Той очакваше да бъде охулена, прогонена и напълно отречена. Табуто сред неговия народ по-лошо ли беше, или просто той така си мислеше?

Когато Лъвският бивак се застъпи за нея, той помисли, че те са просто рядко изключение, просто са по-опрошаващи заради Ридаг. Но когато Винкавек и Авари от Мамутския бивак дойдоха, за да предложат подкрепата си, Джондалар започна да премисля нещата и когато все повече Биваци доброволно се солидаризираха с Лъвския бивак, той беше принуден да преразгледа собствените си виждания.

Джондалар беше човек на физическите възприятия. Той разбираше такива понятия като любов, съчувствие, гняв с една емпатия, базирана на собствените му чувства, макар че не можеше да ги изразява добре. Можеше интелигентно да обсъжда тънки философски въпроси и положения, свързани с духа, но те не бяха неговата страст и той приемаше позициите на своето общество без дълбоки угризения. Но Айла бе застанала срещу тълпата с такова достойнство и скрита сила, че уважението му към нея рязко се увеличи. Това му отвори очите за много неща.

Той започна да разбира, че едно поведение не е погрешно, само защото така мислят някои хора. Една личност може да се противопостави на широко разпространени разбирания и да защити личните си принципи и макар че това може да има последици, не винаги всичко бива загубено. В действителност дори може да се спечели нещо важно, па макар и само за отделния човек. Айла не беше отхвърлена от народа, който наскоро я беше осиновил. Половината от хората бяха склонни да я

приемат и я считаха за жена с рядък талант и кураж.

Другата половина бяха на различно мнение, но не всички поради едни и същи причини. Някои виждаха в това възможност да спечелят влияние и статус като се противопоставят на мощния Лъвски бивак в момента, в който, неговото положение е застрашено. Други бяха истински разгневени от това, че сред тях живее такава жена. По тяхно мнение тя олицетворяваше злото, при това прикрито, тъй като самата Айла нямаше вид на зла жена. Беше като всички други, дори по-привлекателна от повечето жени, но ги беше омаяла с онзи трик с подчиняващите и се животни, който сигурно е научила, когато е живяла с животинските плоскоглави уроди, които дори бяха заблудили някои хора, че са човешки същества.

Мнозина се страхуваха от нея. Тя сама беше признала, че е родила едно от тези уродливи полуживотни и следователно беше заплаха за всяка втора жена на Лятната среща. Каквото и да разправяше старият Мамут, всички знаеха, че определени мъжки духове постоянно се привличат от една и съща жена. Лъвският бивак бе позволил на Нези да задържи това дете-животно и ето какво се беше получило! Още животни и тази жена-урод, която вероятно е била привлечена от него. Целият Лъвски бивак би трябвало да бъде прокуден.

Мамутоите бяха народ с близки роднински връзки. Почти всеки би могъл да посочи поне по един роднина или приятел в другите биваци. Но ето, че сега мрежата на техния живот беше застрашена от разкъсване и много хора, включително Талут, бяха силно обезпокоени. Съветите се събраха на съвещание, но дискусиата се превърна в неразрешим спор. Това беше безпрецедентна ситуация, за чието разрешение те не разполагаха със съответните средства и стратегии.

Дори и яркото лятно слънце не успя да разсее мрачното настроение в лагера. Докато водеше Уини по пътеката към Хвощовия бивак, Айла забеляза мястото, от където бяха изкопали червената охра, което и напомни за посещението и в Музикалната земянка. Макар че там продължаваха да репетираат и да планират голямо празненство след лова на мамути, вече го нямаше същото чувство на очакване и вълнение. Дори щастието, което Диджи бе изпитала във връзка с Бракосъчетанието си, и Лати – с получаването и на статуса на жена, бяха занижени от различията, които заплашваха да провалят цялата Лятна среща.

Айла спомена, че ще си замине, но Нези и каза, че това няма да реши нищо. Не тя беше причината за проблема. Нейното присъствие само беше извадило наяве дълбоките различия между двете фракции.

Нези каза, че проблемът е започнал да се заражда още, когато е прибрала Ридаг. Все още имаше много хора, които не одобряваха присъствието му сред тях.

Айла се безпокоеше за Ридаг. Той рядко се усмихваше и тя забеляза, че нежният му хумор бе изчезнал. Нямаше апетит и и се струваше, че не спи добре. Изглежда му беше приятно да слуша разказите и за живота в Клана, но рядко взимаше участие в разговорите.

Айла прибра Уини под навеса и видя, че Джондалар язди Рейсър по широката тучна ливада надолу, по посока към реката. Напоследък той изглеждаше различен. Не толкова сдържан, колкото тъжен.

Внезапно на Айла и хрумна да обиколи празното пространство в центъра на лагера и да види какво става там. Обитателите на Вълчия бивак твърдяха, че тъй като са домакини на Срещата, не могат да вземат ничия страна, но тя смяташе, че те подкрепят позицията на Лъвския бивак. Тя не възнамеряваше да се крие. Не беше „урод“. Кланът беше народ от човешки същества, каквито бяха и Ридаг, и нейният син. Искаше да направи нещо, да се появи сред другите. Да посети Огнището на Мамута, или Музикалната земянка, или да поговори с Лати.

Тя се запъти с решителна крачка, като кимаше на тези, които я поздравяваха, не обръщаше внимание, на тези, които се правеха, че не я забелязват и като приближи Музикалната земянка, видя Диджи да излиза От нея.

– Айла! Точно теб исках да видя. За някое определено място ли си тръгнала?

– Просто реших да се махна от Лъвския бивак.

– Добре! Бях тръгнала да посетя Трики и да видя бебето и. Отдавна искам да се срещна с нея, но всеки път, когато я потърсех, нея я нямаше. Кайли току-що ми каза, че сега си е вкъщи. Искаш ли да дойдеш с мен?

– Да.

Те се запътиха към земянката на водачката.

– Трики, дойдохме ти на гости – обясни и Диджи на входа, – и да видим бебето ти.

– Заповядайте – каза Трики. – току-що го сложих да легне, но сигурно още не е заспал.

Айла се отдръпна назад, докато Диджи го взе на ръце и му загука и заприказва нежно.

– Айла, не искаш ли да го видиш? – най-сетне каза Трики.

Прозвуча почти като предизвикателство.

– Много ми се иска.

Тя взе детето от ръцете на Диджи и внимателно го разгледа. Кожата му беше много бяла, почти прозрачна, а очите му бяха толкова светлосини, че изглеждаха едва ли не безцветни. Косата му беше с ярък оранжево червен оттенък, но жилава и ситно накъдрена като тази на Ранек. Още повече биеше на очи лицето му, което беше копие на това на Ранек, но в бебешки вариант. За Айла вече нямаше никакво съмнение, че Ралев е дете на Ранек. Беше толкова сигурно, че Ранек е негов баща, колкото и това, че Брод беше заченал Дърк, преди той да израсне в утробата и. Неволно си помисли дали след като се събере с него и тя ще има такова бебе някой ден?

Айла заприказва на детето, което бе взела в ръце. То я зараглежда с интерес, сякаш беше възхитено, после се усмихна и загука доволно. Айла го прегърна, затвори очи, усети неговата мека бузка до своята и сърцето и се разтопи.

– Айла, нали е много красиво – каза Диджи.

– Да, нали е много красиво? – попита Трики с по-рязък тон.

Айла погледна младата майка.

– Не, не е красиво. Диджи зяпна от изненада.

– Никой не би могъл да каже, че е красиво, но това е най-обичливото бебе, което съм виждала. Никоя жена в света не може да му устои. Не е нужно да е красиво. В него има нещо специално, Трики. Мисля, че си много щастлива, че имаш това дете.

Усмивката на майката поомекна.

– Мисля, че съм щастлива, Айла. Съгласна съм, че не е красив, но е добричък и много обичлив.

Изведнъж навън настана бъркотия, чуха се викове и стонове. Трите жени забързаха към входа.

– О, Велика Майко! Дъщеря ми! Помогнете и! – стенеше една жена.

– Какво е станало? Къде е тя? – попита Диджи.

– Един лъв я хвана! Долу на ливадата. Помогнете и, моля ви!

Няколко мъже с копия вече тичаха към пътеката.

– Лъв? Не може да бъде! – възкликна Айла и се втурна след мъжете.

– Айла! Къде отиваш? – извика подире и Диджи като се опитваше да я настигне.

– Да спася момичето – извика и в отговор Айла.

Тя търчеше към пътеката. В горния и край имаше тъпла хора, които наблюдаваха копиеносците, тичащи по пътеката. Далеч пред тях, в средата на тучната речна ливада отгатък реката ясно се виждаше голям пещерен лъв с буйна червеникава грива, който обикаляше около едно

високо младо момиче, вцепенило се от страх. Айла се вгледа в животното, за да се увери в нещо, после се затича към Лъвския бивак. Вълчо скочи отгоре и.

– Ридаг! – извика тя. – Ела да вземеш Вълчо! Трябва да спася това момиче.

– Когато Ридаг излезе от шатрата, тя заповяда на вълка: „Мирен!“ с най-строгия си тон и каза на момчето да не го пуска. Едва тогава изсвири на Уини.

Скочи на гърба на кобилата и препусна надолу по пътеката. Мъжете с копията вече пресичаха реката, когато тя ги заобиколи с Уини. Щом стъпи на твърда земя на отсрещния бряг, тя пришпори кобилата в галоп като се насочи право към лъва и момичето. Хората, скупчили се в горния край на пътеката, наблюдаваха сцената удивени и слисани.

– Ама тази какво смята да прави? – обади се някой ядосано. – Че тя дори няма копие. Засега момичето не изглежда наранено, но тя, както се е втурнала с коня към лъва, може да го провокира. Ако момичето бъде наранено, вината ще е нейна.

Джондалар чу коментара, който достигна и до ушите на още няколко души от Лъвския бивак. Те го погледнаха въпросително. Той просто наблюдаваше Айла, преглъщайки опасенията си, които напиреха в гърлото му. Той не беше сигурен, но тя изглеждаше уверена, иначе никога нямаше да се втурне надолу с Уини.

Когато Айла и Уини приближиха, големият пещерен лъв спря и се извърна към тях. На носа му имаше белег, познат белег. Тя си спомни къде го беше получил.

– Уини, това е Бебчо! Наистина е Бебчо! – извика тя като спря коня и скочи от него.

Изтича към лъва, без дори да и мине през ум, че той може да не я помни. Та това беше нейният Бебчо! Тя беше неговата майка! Беше го отгледала от мъничък, беше се грижила за него, беше ходила на лов с него.

Той помнеше точно това нейно безстрашие. Тръгна към нея. Момичето гледаше уплашено. В следващия миг Айла усети как лъвът се изправи пред нея, канейки се да я събори. Тя обви ръце около дебелия му рунтав врат и се прилепи с цялото си тяло към него, а той я обгърна с предните си лапи и зае най-близката до прегръдка поза, която можеше да постигне.

– О, Бебчо, ти се върна. Как ме намери? – изплака тя, като бършеше радостните си сълзи в гривата му.

Най-сетне тя седна и усети грапавия му език по лицето си.

– Престани! – каза тя усмихната. – Ще ме оставиш без кожа.

Почеса го на любимите му места и той и показа колко му е приятно с ниско боботещо ръмжене. Обърна се по гръб, за може тя да го почеше по корема. Айла видя момичето – високо, с дълга руса коса, гледащо ги с широко отворени очи.

– Той е търсил мен – каза и Айла. – Мисля, че те е взел за мен. Сега можеш да си идеш, но не тичай, просто върви спокойно.

Айла чешеше Бебчо по корема и зад ушите, докато момичето извървя разстоянието до прегръдките на един мъж, който с явно облекчение обви ръце около нея и я поведе нагоре по пътеката. Останалите стояха по-назад с вдигнати копия. Сред тях Айла забеляза Джондалар с готов копиехвъргач, а до него един по-нисък тъмнокож мъж. От другата страна на Ранек беше застанал Талут, а до него – Тюли.

– Бебчо, трябва да си вървиш. Не искам да пострадаш. И най-големият пещерен лъв да си на земята, копие то може да прекъсне живота ти – говореше му Айла на специалния език, основаващ се на думи от езика на Клана, съчетани със знаци и животински звуци. Бебчо разпозна звуците и знаците. Претърколи се и се изправи. Айла го прегърна през врата и не можа да устои на изкушението. Метна крак и се настани на гръба му, като се хвана за червеникавата грива. Не и беше за първи път.

Усети как се издуват под нея твърдите му мощни мускули, после с един скок той се понесе напред и за миг достигна пълната скорост на преследващ лъв. Макар че го беше яздила и по-рано, тя така и не успя да разработи сигнали, с които да го направлява. Вървеше накъдето той искаше, но взимаше и нея. Тази езда винаги беше дива и вълнуваща и тя я обичаше точно заради това. Айла се вкопчи в гривата му, вятърът засвири в лицето и и тя усети силния му мирис на скитник.

Айла усети как Бебчо се обръща и забавя ход – лъвът беше спринтьор, за разлика от вълка, той не издържаше на бягане на дълги разстояния – тя вдигна поглед и видя пред себе си Уини, която чакаше, пасейки търпеливо. Когато приближиха, кобилата изцвили и тръсна глава. Миризмата на Бебчо беше силна и смущаваща, но кобилата беше помогнала за отглеждането на този звяр от мъничко лъвче и по свой начин му беше майка. Макар че беше висок почти до врата и и по-дълъг и по-тежък от нея, кобилата не се плашеше от това животно, особено, когато Айла беше на гръба му.

Когато лъвът спря, Айла се смъкна на земята. Прегърна го и отново го почеса, после със знак, наподобяващ хвърляне на камък с прашка, му

каза да си върви. От очите и потекоха сълзи, докато следеше с поглед как Бебчо се отдалечава и размахва насам-натам опашка. Когато чу неговото отчетливо „хънк, хънк; хънк“, което винаги би разпознала, тя се разхълца в отговор. Сълзите замъглиха погледа и, докато голямата светлокафява котка с червеникава грива се скри във високата трева. Предчувстваше, че вече никога няма да го язди, че вече никога няма да види своя див, необичаен лъвски син.

Продължи да се чува „хънк, хънк“, докато най-сетне огромният пещерен лъв, гигант в сравнение с по-късните представители на неговия род, нададе силен, разтърсващ, рев, който можеше да се чуе на много километри разстояние. Земята се разтресе от неговото сбогом.

Айла даде знак на Уини и пое назад пеша. Колко и да обичаше да си язди кобилата, искаше и се да запази усещането за тази последна дива езда възможно най-дълго.

Най-сетне Джондалар откъсна очи от хипнотизиращата сцена и забеляза изражението върху лицата на другите. Виждаше какво мислят. Едно нещо са конете, дори, може би вълкът, но пещерен лъв? Ухили се доволно, с гордост и облекчение. Сега да видим дали някой ще се съмнява в неговите разкази!

Мъжете последваха Айла нагоре по пътеката, като се чувстваха глупаво с безполезните копия в ръце. Хората, които бяха наблюдавали сцената, се отдръпнаха, когато тя наближи, като направиха път на жената и коня – не можеха да откъснат от нея слисаните си и изпълнени със страхопочитание погледи. Дори обитателите на Лъвския бивак, които бяха слушали разказите на Джондалар и знаеха за нейния живот в долината, не можеха да повярват на очите си.

Айла подбираше облеклото, което да вземе със себе си на лова – бяха и казали, че нощем може да стане много студено. Щяха да се доближат до гигантската ледена стена, която бе водещият ръб на ледника. За нейна изненада, Уимез и донесе няколко майсторски изработени копия и започна да и обяснява преимуществата на острието за копие, което беше изобретил за лов на мамути. Това беше неочакван подарък и след всичките хвалебствия и други проявления на странно поведение от страна на Мамутоите към нея, тя просто не знаеше как да реагира. Но той я предразположи със специалната си топла усмивка и и каза, че е възнамерявал да и направи този подарък още откакто тя е обещала на сина на неговото огнище да се събере с него. Тя го питаше дали е възможно това острие да се пригоди така, че да се използва при копиехвъргача, когато в шатрата влезе Мамут.

– Айла, Мамутите биха желали да разговарят с теб. Искат да помогнеш при Викането на животните – каза той. – Смятат, че ако говориш с Мамутския дух, той ще пожелае да ни даде много мамути.

– Но нали вече ти казах, че не владее никакви специални сили – каза умолително Айла. – Не искам да разговарям с тях.

– Знам, Айла. Обясних им, че може и да имаш дарба за Викане, но не си обучена. Настояха да те помоля. След като те видяха как яздеше лъва и как му каза да си върви, те са убедени, че можеш да окажеш силно влияние върху Мамутския дух, независимо от това дали си обучена или не.

– Но, Мамут, това беше Беччо. Лъвът, който съм отгледала. Не бих могла да направя това с всеки лъв.

– Защо говориш за този лъв като че ли си му майка? – чу се глас от входа. Там стоеше една едра фигура. – Ти ли си неговата майка? – попита Ломи, влизайки в шатрата, след като Мамут я покани със знак.

– До известна степен да, струва ми се. Беше ранен, стъпкан и ритнат в главата. Нарекох го Беччо, защото когато го намерих си беше бече. И по-късно не промених името му. Остана си завинаги Беччо, дори когато порасна – обясни Айла. – Не знам как да Викам животни, Ломи.

– Тогава как лъвът се появи в един толкова знаменателен момент, ако ти не си го Викала? – попита Ломи.

– Чиста случайност. Няма нищо мистериозно в това. Сигурно е

усетил моята миризма, или тази на Уини и е дошъл да ме потърси. Той имаше навика да ме посещава от време на време, дори след като си намери партньорка и стадо. Питай Джондалар.

– Ако не беше под въздействието на някакво специално влияние, защо не нарани момичето? Тя не е имала „майчинска“ връзка с него. Каза, че той я съборил и тя помислила, че ще я изяде, но той само лизнал лицето и.

– Мисля, че той я е спрял само защото тя малко прилича на мен. Висока е и има руса коса. Той е израснал с човек, а не с други животни, затова гледа на хората като на част от своето семейство. Винаги ме буташе на земята, когато не ме беше виждал дълго време, ако не го спирах. Така показва колко му се играе. Иска да го прегръщат и да го чешат – обясни Айла.

Тя забеляза, че докато говореше, шатрата се изпълни с Мамути.

Уимез се отдръпна с лукава усмивка. „Тя не иска да отиде при тях, затова те дойдоха при нея“ – помисли си той. Намръщи се като видя, че Винкавек се промъква по-близо до нея. На Ранек ще му бъде много криво ако Айла го предпочете пред него. Никога преди това не беше виждал сина на своето огнище толкова разтревожен, както когато научи за предложението на Винкавек. Уимез трябваше да си признае, че и той се бе разстроил.

Винкавек наблюдаваше Айла, докато тя отговаряше на въпросите. Той не беше от хората, които лесно се впечатляват. В края на краищата Винкавек беше водач и Мамут, посветен в схемите на темпоралните влияния и маскировките на свръхестествената сила. Но подобно на другите Мамути, той беше привлечен в Огнището на Мамута, защото беше почувствал порив да изследва по-дълбоки измерения, да открива и обяснява причините, които се криеха зад външни проявления и можеше да се трогне само от истински необяснима загадка или демонстрация на някаква волеизява.

Още, когато я срещна, той усети у Айла нещо загадъчно, което го заинтригува. В нея имаше някаква скрита сила, сякаш издръжливостта и куража и вече са били подлагани на изпитание. Неговото тълкуване беше, че Майката я закриля, поради което проблемът и ще намери разрешение. Но нямаше никаква представа за средствата, чрез които той щеше да бъде преодолян и беше истински изненадан от резултата. Знаеше, че сега никой няма дори да помисли да се противопостави както на нея, така и на тези, които я бяха приютили. Никой няма да посмее да възрази срещу произхода и, нито срещу сина, който някога е родила. Силата и

беше твърде осезателна. Дали щеше да я използва за добри или лоши цели беше въпрос на случайност – като лятото и зимата, деня и нощта това бяха две лица на една и съща субстанция – но никой не искаше да си навлече неблагоприятното и. Щом можеше да се разбира с пещерен лъв, знае ли човек какво още може да прави?

Винкавек, заедно със стария Мамут и останалите Мамути, беше израснал в същата среда, сред същата култура и модели на вярвания, които бяха създадени, за да крепят съществуването им и те бяха част от духовността и морала им.

Считаше се, че животът на всеки от тях е предопределен, тъй като те не бяха в състояние да го контролират. Болестите ги нападаха без причина и макар че можеха да бъдат лекувани, някои умираха, а други оцеляваха. Злополуките също бяха непредвидими, а случеха ли се, когато човек бе сам, изходът често биваше фатален. Суровият климат и бързо променящите се атмосферни условия, дължащи се на близостта на масивни континентални ледници, причиняваха суша или наводнения, които имаха непосредствено влияние върху околната среда, от която те зависеха. Едно по-студено или твърде дъждовно лято можеше да затрудни растителността, да намали животинските популации и да промени миграционните им модели, което правеше живота на ловците на мамути по-труден.

Структурата на тяхната метафизична вселена беше паралелна на физическия им свят и беше полезна с това, че даваше отговори на неразрешими въпроси – такива, които можеха да създадат голямо безпокойство, без наличието на някакво приемливо и базирано на техните схващания разумно обяснение. Но всяка структура, колкото и полезна да е тя, също създава ограничения. Животните от техния свят скитаха на воля, растенията се развиваха от само себе си и хората познаваха много отблизо тези закономерности. Знаеха къде се появяват определени растения, разбираха поведението на животните, но никога не им беше минавало през ум, че тези закономерности могат да бъдат променени, че животните, растенията и хората се раждат с вродена способност за промяна и адаптиране, че без нея те практически не могат да оцелеят.

Контролът, който Айла упражняваше върху отгледаните от нея животни, не се схващаше като естествен; досега никой не беше опитвал да дресира или опитоми някое животно. Мамутите, предугаждайки необходимостта от обяснения, за да се успокоят хората, разтревожени от изненадващите новости, умозрително търсеха из теоретичната структура на техния метафизичен свят отговори, които биха били задоволителни.

Стореното от нея не беше обикновен акт на опитомяване на животни. Вместо него Айла беше демонстрирала свръхестествена сила, далеч надхвърляща въображението на когото и да е било. Очевидно беше, че контролът, който тя упражняваше върху животните, можеше да се обясни само с достъпа и до първоначалната форма на Духа, а следователно и до Самата Майка.

Винкавек, подобно на стария Мамут и останалите Мамути, сега беше убеден, че Айла не е просто Мамут – една от Тези, Които Служат на Майката – а най-вероятно нещо повече. Може би беше възплъщение на нечие свръхестествено присъствие; възможно бе да е и Самата Мут, нейно олицетворение. Това беше още по-правдоподобно, защото тя не парадираше с него. Но каквато и да беше силата и, той беше уверен, че я очаква някаква значима съдба. Съществуването и беше обосновано и той жадуваше да е част от него. Тя беше избраницата на Великата Майка Земя.

– Всичките ти обяснения са основателни – каза Ломи с увещаващ тон, след като изслуша възраженията на Айла, – но не би ли се съгласила да вземеш участие в церемонията на Викането, дори и да смяташ, че нямаш Дарбата за това? Мнозина от присъстващите тук са убедени, че ще донесеш късмет на мамутския лов, ако се включиш във Викането. Това няма да ти навреди, а ще направи Мамутоите много щастливи.

Айла не виждаше как би могла да откаже, но се чувстваше неудобно от ласкателствата, с които я обграждаха. Сега и беше едва ли не неприятно да минава през лагера и очакваше лова на мамути на следващия ден с голямо вълнение, облекчение и шанс да се измъкне за известно време.

Айла се събуди и погледна навън през отворения триъгълен край на палатката-навес, използвана при пътешествия. На изток вече се зазоряваше. Стана тихо, като внимаваше да не събуди Ранек или някой друг и се измъкна навън. Във въздуха се усещаше влажният хлад на ранното утро, но рояците насекоми още не бяха се появили и това я зарадва. Предишната вечер гъмжеше от тях.

Отправи се към черната блатна вода, покрита с тиня и цветен пращец – отлична развъдна среда за рояци папатаци, мушици, конски мухи и най-вече комари, които ги бяха посрещнали като шумна вихрушка от черен дим. Насекомите се промъкваха под дрехите им, като оставяха червени подутинки, от ухапвания по кожата, тълпяха се край очите и влизаха в гърлата на ловците и конете.

Петдесетте мъже и жени, избрани за първия за сезона лов на

мамути, бяха стигнали неприятните, но неизбежни блата. Вечно замръзналата земя под повърхностния пласт, омекнал от пролетното и лятно топене, не позволяваше никакъв филтриращ отток. Там, където имаше повече натрупана стопилка, отколкото можеше да се разсее чрез изпарение, се получаваше застояла вода. По време на всяко по-дълго пътешествие през топлия сезон имаше вероятност да се натъкнат на участъци, наситени с почвена влага, които варираха от обширни плитки разливи вода от разтопен сняг и лед, до застинали блата, отразяващи движещите се на небето облаци, и тинести мочури.

Бяха пристигнали твърде късно следобед, за да решават дали да се опитат да прекосят блатото или да потърсят заобиколен път. Бързо издигнаха бивак и запалиха огньове, за да прогонят рояците насекоми. През първата вечер от пътешествието тези, които не бяха виждали запалителния камък на Айла, издаваха обичайните възклицания на изненада и страхопочитание, но сега се смяташе за нещо съвсем естествено тя да пали огъня. Шатрите, които използваша, бяха обикновени палатки от няколко кожи, съшити така, че да образуват едно голямо покривало. Формата му зависеше от структурните материали, които намираха или носеха със себе си. За подпора на коженото покривало можеше да се използва мамутски череп с непокътнати големи бивни или някоя гъвкава малка върба; случваше се даже мамутските копия да изпълняват ролята и на подпори за шатра. Понякога покривалото се използваше просто като допълнително покритие за земя. Този път под кожата му се бяха подслонили ловците от Лъвския бивак и неколцина други и то бе праметнато в единия си край през наклонен път и затъкнато в земята, а другият беше защитан между ствола и клоните на едно дърво.

След като издигнаха бивака, Айла поразрови гъстата растителност край тресавището и със задоволство откри някакви малки растения с тъмнозелени листа във формата на длан. Разкопа ги до коренищата, събра няколко и свари зеленикаво-жълтите корени, за да направи лек срещу ухапванията от комари и раздразнените очи и гърла на конете. Когато го приложи на изпохапаната си от москити кожа, няколко души я помолиха да им даде от мазилото и в края на краищата тя се зае да лекува от ухапванията цялата ловна дружина. Смеси още чукан корен с мазнина, за да приготви мехлем и за следващия ден. После откри туфа от специфичен вид билка и изскубна няколко растения, за да ги хвърли в огъня. Заедно с дима, те спомогнаха за прогонването на насекомите от едно неоглямо пространство в близост до огъня.

Но във влажната хладина на утрото рояците насекоми изпадаха в

летаргия. Айла потрепери и разтри раменете си, но не понечи да се върне за по-топла дреха. Загледа се в тъмната вода, като почти не забеляваше как на изток небето постепенно се обля в светлина, която открий гъстата растителност. Усети, че върху раменете и се спусна топла козина. Тя с признателност я загърна около себе си и усети нечий ръце да я прегръщат отзад през кръста.

– Айла, изстинала си. Доста време си навън – каза Ранек.

– Не можах да спя – отговори тя.

– Защо?

– Не знам. Просто някакво чувство на безпокойство. Не мога да го обясня.

– Ти се разстрои още от обряда за Викане, нали? – отбеляза Ранек.

– Не съм мислила за това. Може и да си прав.

– Но ти не взе участие в него. Само наблюдаваше.

– Не исках да участвам, но не съм сигурна. Нещо може и да е станало – отвърна Айла.

Веднага след закуска ловците събраха багажа си и отново тръгнаха на път. Отначало се опитаха да заобиколят блатото, но се оказа, че отклонението ще е много голямо. Талут и няколко други водачи на ловни дружинки се взряха в блатния гъсталак, над който се носеше студена влажна мъгла, посъветваха се с още няколко души и накрая определиха курса, който щеше да им даде възможност най-бързо да прекосят застоялата вода.

Мочурливата земя край брега скоро отстъпи място на клокочещо тресавище. Много от ловците свалиха ботите си и нагазиха боси в студената тинеста вода. Айла и Джондалар внимателно поведоха неспокойните коне. От дребните брези, върби и елши висяха студолюбиви ластари и зеленикаво сиви бради от лишей, а дръвчетата бяха израсли толкова нагъсто, че образуваха миниатюрна арктическа джунгла. Прекосяването на тресавището беше опасно. Поради липсата на твърда земя, в която да се вкопчат здраво корените, дърветата бяха израснали под най-различни ъгли, полегнали и разстилащи се настрани. Ловците с труд си проправяха път през паднали стволове, оплетени храсти и полу потопени корени и клони, които се оплитаха в нищо неподозиращите им крака. Туфите тръстика и папур изглеждаха измамно по-сигурни, но това съвсем не беше така, а петната мъх и папрат скриваха вонящите блатни води.

Напредваха бавно и с много усилия. Към средата на сутринта, когато спряха да починат, всички се потяха, дори и на сянка. Щом тръгнаха

отново, Талут се спъна в един особено жилав елшов клон и в пристъп на рядък за него гняв насече цялото дърво с масивната си брадва. Ярکو оранжевата течност, която извираше от създалото му неприятности дърво, приличаше на кръв и извика у Айла неприятно предчувствие. Нямаше нищо по-приятно от здравата почва под краката. На тучната поляна край тресавището растяха високи папрати и още по-високи треви, надхвърлящи човешки ръст. Хората поеха на изток, за да избегнат мочурливите територии, които се простираха на запад, после се изкачиха на едно възвишение сякаш израснало от низините, наводнени от блатата и видяха как в една голяма река се влива приток. Талут, Винкавек и водачите на няколко други Биваци спряха, за да разгледат картите, изсечени върху бивник и направиха още резки с ножове по земята.

Докато приближаваха реката, прекосиха една брезова гора. Но това не бяха високите, яки дървета от топлите райони, а недоразвити брезиджуджета, повлияни от суровия пред ледников климат, които въпреки това не бяха лишени от красота. Сякаш нарочно подкастрирани и оформени в безкрайно възхитителни индивидуални форми, всяко от дърветата притежаваше отчетлива, бледа, деликатна грациозност. Но тънките, крехки, провиснали клони лъжеха. Когато Айла се опита да отчупи един, той се оказа жилав като сухожилие. Духани от вятъра, тези клони поваляха конкуриращата ги растителност.

– Наричат ги „Старите Майки“.

Айла изненадано се обърна и видя Винкавек.

– Мисля, че името е подходящо. Напомнят на всекиго да не подценява силата на старата жена. Това е свещена горичка и те са пазачи на сомутите – каза той като посочи земята.

Малките трепкащи светлозелени брезови листа не спираха напълно слънчевите лъчи и по ланската шума на гората танцуваха петнисти шарени сенки. Тогава Айла забеляза че от мъха изпод дърветата стърчат големи яркочервени гъби на бели петна.

– Тези гъби ли наричате сомутите? Те са отровни. Могат да убият човек – каза Айла.

– Е да, разбира се, ако не знаеш тайните на приготвянето им. За да не се използват така, както не трябва. Само избрани хора могат да изследват света на сомутите.

– Имат ли лековити свойства? Аз не знам за такива – каза Айла.

– Не знам, не съм Лечител. Трябва да питаш Ломи – отговори Винкавек. И тогава, съвсем неочаквано за нея, той взе двете и ръце и я погледна, по-скоро я прониза с поглед. – Защо се бореше срещу мен на

церемонията по Викането, Айла? Аз бях подготвил пътя към долната земя за теб, но ти ми се противопостави.

Айла усети странно състояние на вътрешен конфликт, който я разкъсваше на две страни. Гласът на Винкавек беше топъл и обаятелен и тя почувства силно желание да се потопи в дълбочината на черните му очи, да се понесе из хладните им тъмни басейни, да се отдаде на всичко, което той желае. В същото време усещаше мощно желание да се отскубне, да се оттегли и да запази самоличността си. С неистово усилие на волята тя отмести очите си от неговите и зърна Ранек, който ги наблюдаваше. Той бързо извърна глава.

– Ти може да си подготвил път, но аз не бях готова – каза Айла, отбягвайки втренчения поглед на Винкавек.

Вдигна поглед, когато той се засмя. Очите му бяха сиви, а не черни.

– Бива си те! Ти си силна, Айла. Досега не съм срещал друга като теб. Толкова си подходяща за Огнището на Мамута, за Мамутския бивак. Кажи ми, че ще споделиш моето огнище – изрече Винкавек с цялата си убедителност и сила на чувството, на които беше способен.

– Аз съм Обещала на Ранек – каза Айла.

– Това няма значение, Айла. Доведи и него, ако искаш. Не бих имал нищо против да споделя Огнището на Мамута с толкова талантлив ваятел. Вземи и двама ни! Или аз ще взема двама ви. – Той пак се засмя. – Няма да е за първи път. И в мъжа има привлекателност!

– Аз... просто не знам – каза тя и вдигна очи като чу приглушеното потропване на копита.

– Айла, ще заведе Рейсър на реката, за да изчистя краката му. По тях е полепнала и се е спекла кал. Да заведе ли и Уини? – попита Джондалар.

– Аз сама ще я заведе – отвърна Айла, доволна, че е намерила претекст да се измъкне.

Винкавек беше очарователен, но вдъхваше известен страх.

– Ето я там, при Ранек – каза Джондалар и зави към реката.

Винкавек проследи с поглед високия русокос мъж. „Интересно каква ли роля играе той във всичко това – помисли си водачът-Мамут. – Пристигнаха заедно, той се разбира с нейните животни не по-зле от нея, но нямат вид на любовници и то не защото той има проблеми с жените. Авари ми каза, че те го обожават, но той не се докосва до Айла, не спи с нея. Говори се, че отказал обряда за Женственост, защото чувствата му били твърде братски. Дали такава е отношението му и към Айла? Като на брат? Затова ли ни прекъсна и отново насочи вниманието и към

ваятеля?“ Винкавек се намръщи, после внимателно отскубна няколко от големите гъби и ги завърза с едно въже, обърнати наопаки, за клоните на „Старите Майки“, за да изсъхнат. Беше решил да си ги прибере на връщане.

След като пресякоха притока, стигнаха до по-суха местност с открити блата без дървета, разположени на по-голямо разстояние едно от друго. Крясъците на диви гъски, тракането и писъците на водни птици ги предупреждаваха, че приближават голямо езеро с вода от разтопен сняг и лед. Издигнаха бивак недалеч от него и няколко души се насочиха към водата, за да донесат вечеря. В тези временни водоеми нямаше риба, освен, ако се окажеха част от целогодишна река или поток, но сред корените на гигантските тръстики, папур, острица и хвощ плуваха поповите лъжички на съедобни жаби.

В отговор на някакъв мистериозен сезонен сигнал на север долиташе огромно множество предимно водни птици, за да се смеси с белите яребици, златните орли и снежните сови. Пролетното топене на снеговете, от което се раждаха новите растения и обширните тръстикови блата, приканваха безбройните мигриращи птици да спрат, да свият гнезда и да се размножават. Много от тях се хранеха с малките и някои от възрастните земноводни, както и с тритони, змии, семена и луковици, с неизбежните насекоми, че дори и с малки млекопитаещи.

– На Вълчо много ще му хареса това място – каза Айла на Бреки, докато с прашка в ръка наблюдаваше двойка крѳжащи птици, надявайки се, че те ще се приближат, за да не гази твърде далеч, когато трябва да ги прибере. – Все повече се усъвършенства в донасянето им.

Бреки беше обещала да покаже на Айла как се хвърля прѳчка и искаше да види прехваленото умение на младата жена с прашката. И двете бяха впечатлени една от друга. Оръжието на Бреки беше удължена, оформена като ромбоид, част от средата на бедрена кост като удебелението на единия край беше премахнато и върхът изострен. Летеше по окръжност и когато се хвърлеше срещу ято, можеха да бъдат убити няколко птици наведнѳж. Айла си помисли, че с него могат да се ловят птици много по-успешно, отколкото с прашката, но прашката имаше много по-широко приложение. С нея можеше да ходи на лов и за животни.

– Ти доведе конете, а защо остави вълка? – попита Бреки.

– Вълчо е още много млад и не знам как ще се държи на лов за мамути, а не искам да се случи нещо лошо по време на този лов. Конете, обаче, могат да помогнат при пренасянето на месото. Освен това, мисля,

че на Ридаг ще му е скучно без Вълчо – каза Айла. – И двамата ми липсват.

Бреки се изкуши да попита Айла дали наистина има син като Ридаг, но реши да не го прави. Въпросът беше твърде деликатен.

Пейзажът рязко се промени, докато те напредваха на север през следващите няколко дни. Блатата изчезнаха и след като шумните птици останаха зад гърба им, вятърът изпълни голите равнини с призрачна виеща тишина и чувство за пустота. Небето се покри с тежки сиви безформени облаци, които закриваха слънцето и звездите, но рядко преваляваше дъжд. Вместо това въздухът стана по-сух и по-студен, появи се остър вятър, който сякаш изсмукваше влагата дори от издишания въздух. Но някое случайно разкъсване на облаците надвечер нарушаваше монотонността на небето и разкриваше такъв ярък, блестящ залез, че светлината му се отразяваше във водните пари на горния слой облаци като оставаше пътешествениците безмълвни и завладени от красивата гледка.

Това беше земя с далечни хоризонти. Редуваха се хълм подир хълм, един от друг по-полегати, без стърчащи върхове, които да очертават разстоянията и перспективата, нямаше ги и тръстикова зелените блата, които да облекчат погледа от безкрайното сиво, кафяво и прашно златисто. Равнините като че ли се простираха без край във всички посоки, с изключение на север. Там безкрайната равнина се поглъщаше от гъста влажна мъгла, която скриваше всички знаци, свързани със света отвъд нея и лъжеше окоето по отношение на разстоянието до него.

По своя характер релефът не беше нито покрита с трева степ, нито замръзнала тундра, а смесица от двете. Студолобиви и устойчиви на суша туфи трева, билки с гъсти коренни системи, миниатюрни храсти от разновидности на пелина се смесваха с бял арктически пирен, нисък рододендрон и цветове на червената боровинка, които преобладаваха над ярките виолетови цветчета на алпийския пирен. Боровинковите храсти, не по-високи от дванадесет сантиметра, все пак обещаваха изобилие от плод, а по земята пълзеше полегнала бреза като дървесна лоза.

Но дори дърветата-джуджета бяха рядкост поради комбинацията от две противоположни условия за растежа им. В северната тундра лятната температура е твърде ниска за повикването и растежа на семената. В степите виещите ветрове поглъщат влагата преди тя да успее да се натрупа и се носят по земята, което е много по-неблагоприятен фактор от студа. Съчетанието от двете сили оставяше след себе си замръзнала и суха земя.

Още по-безрадостен пейзаж посрещна ловната дружина, когато

хората се запромъкваха през гъстата мъгла. Срещаха се голи скали и чакъл, покрити с лишеи – люспести кори в жълто, сиво, кафяво, дори ярко оранжево, които приличаха повече на камък, отколкото на растения. Преобладаваха няколко цъфтящи билки и миниатюрни хрусталаци, жилага трева и острица покриваха значителни участъци. Животът течеше дори в тази дива, безрадостна земя на студени сухи ветрове, която като че ли не можеше да го поддържа.

Започнаха да се появяват белези, които наемкваша за тайната, която се криеше в мъглата. Процепи в големи скални плочи, дълги пясъчни, скални и чакълести ръбове; големи, неуместно разположени камъни, сякаш разхвърляни от гигантска ръка от небето. По каменистата земя се носеха хаотично малки и буйни потоци вода и когато ги приближиха, във въздуха най-сетне започна да се усеща по-осезаемо влагата. По сенчестите места се беше задържал мръсен сняг, а в една падина до голям валун ланският сняг беше заобиколил един малък вир. В него плуваха парчета лед в наситени синкави оттенъци.

Следобед вятърът смени посоката си и докато пътешествениците издигаха бивака си, заваля сняг – сух и шибаш. Талут и другите водачи се събраха да се съвещават, обезпокоени. Винкавек няколко пъти вика Мамутския дух, но напразно. Очакваха досега да открият големите животни.

През нощта, лежейки неподвижно в постелята си, Айла долавяше загадъчни звуци, които сякаш идваха от дълбините на земята: скърцания, хлопвания, къркорения, бълбукания. Не можеше да ги определи и нямаше представа откъде идват, но те я плашеха. Опита се да заспи, но все се будеше. Най-сетне, призори, умората надделя и тя се унесе в сън.

Когато се събуди, Айла разбра, че е късно. Беше необичайно светло и всички бяха излезли от шатрата. Тя грабна връхната си дреха, но можа да стигне само до входа. Когато погледна навън, спря и зяпна с широко отворена уста. Сменилият посоката си вятър беше разсеял временно лятната влажна мъгла, издигаща се от леда. Отметна силно глава назад, за да огледа извисяващата се над нея стена на ледника, който беше толкова невероятно огромен, че върхът му се губеше в облаците.

Поради огромния си размер той изглеждаше по-близо, отколкото беше в действителност, но няколко гигантски отломъка, които някога се бяха смъкнали по стръмната, покрита с издатини стена, се бяха накамарили на около четиристотин метра по-надолу. Около тях стояха няколко души. Тя осъзна, че това е мащабът, който и дава представа за истинския размер на огромната ледена преграда. Ледникът беше невероятна

гледка, страхотно красива. Облян от слънчева светлина – Айла изведнъж забеляза, че слънцето се е показало – той блестеше с милиони ледени кристали, проблясващи с призматичните се люспи в различни тонове, но дълбокият основен цвят имаше същия преобладаващ син оттенък, който беше видяла във вира. Нямаше думи, с които да се опише гледката; зашеметяващото нямаше друг смисъл, освен своето великолепие, величественост и мощ.

Айла се облече бързо – усещаше, че е изпуснала нещо. Наля си някаква течност, която изглеждаше като останал от предишната вечер чай, по който вече се образуваше тънка ледена коричка, но установи, че е месен бульон. Поколеба се само за миг, докато реши, че става за пиене и надигна чашата. После загребва черпак спитени варени зърна, зави ги с дебело парче студено печено месо и бързо се запъти към останалите ловци.

– Чудех се дали изобщо имаш намерение да станеш – каза Талут, когато я видя да идва.

– Защо не ме събудихте? – попита Айла и лапна последното парче от закуската си.

– Не е разумно да будиш човек, който спи така дълбоко, освен ако не се налага спешно – отговори Талут.

– Духът се нуждае от време за нощните си скитания, за да може да се върне освежен – добави Винкавек, който се приближи, за да я поздрави.

Посегна да хване ръцете и, но тя го отбягна, бързо докосна бузата му със своята и се отдалечи, за да разгледа леда.

Едрите отломъци явно се бяха свлекли с голяма сила. Бяха се забили дълбоко в земята и в близост до тях тя беше разровена. Скоро стана ясно, че те са там от няколко години. Повърхността им беше покрита с пластове довлечен от вятъра трошляк от скалата, която се бе стрила на прах при търкането с леда. На места имаше ивици от фирнован сняг. Самите повърхности на валуните бяха разядени от неравномерното топене и замръзване с течение на години, а в леда бяха пуснали корени малки жилави растения.

– Айла, качи се тук – извика Ранек.

Тя вдигна очи и го видя да стърчи на върха на висок блок, леко полегнал на една страна. С изненада съзря до него Джондалар.

– Ако заобиколиш отстрани, ще ти е по-лесно.

Айла заобиколи камарата от ледени блокове и се покатери през серия отломъци и каменни плочи. Трошлякът, набит в леда, правеше

хлъзгавата повърхност достатъчно грапава, за да се стъпва сигурно. Изкачването и придвижването по нея не изискваше особено внимание. Когато стигна върха, Айла се изправи и затвори очи. Вятърът я блъсна, сякаш изпитваше решимостта и да устои на силата му и отекна с трополене, стонове и трясък в огромната стена. Тя вдигна глава към силната светлина отгоре, която се усещаше дори през затворените и клепачи и усети с кожата на лицето си космическата борба между божественото огнено кълбо и студа на масивната ледена стена. Самият въздух трептеше нерешително.

После отвори очи. Пред погледа и имаше само лед. Огромната, величествена, страховита ледена шир, достигаща небето, се простираше до хоризонта. Пред нея бледнееха планините. Гледката я изпълни със смирена екзалтираност и вълнуващо страхопочитание. Джондалар и Ранек отвърнаха с разбиращи усмивки на нейната.

– И преди съм виждал тази красота – каза Ранек, – Но съм способен да я гледам толкова пъти, колкото са звездите на небето, без да ми омръзне.

И Джондалар, и Айла кимнаха в знак на съгласие.

– Макар че може и да е опасно – обади се Джондалар.

– Как се е озовал тук този лед? – попита Айла.

– Ледът се движи – каза Ранек. – Понякога нараства, друг път се свива. Този се е откъсал, когато стената е била тук. Тогава камарата е била много по-голяма. И тя се свива като стената. – Ранек се вгледа в ледника. – Струва ми се, че последният път беше по-далеч. Изглежда, че ледът отново нараства.

Айла обходи с поглед открития пейзаж и забеляза, че от такава височина се вижда много по-далеч.

– О, вижте! – извика тя, сочейки на югоизток. – Мамути! Виждам стадо мамути!

– Къде? – попита Ранек, внезапно развълнуван. Вълнението се разнесе сред ловците като огън. Талут, който беше тръгнал да заобикаля отстрани, щом чу думата „мамути“, на бърза ръка преполови ледената грамада. С няколко разкряча стигна върха, вдигна ръка на челото си, за да предпази очите си от слънцето и се загледа натам, накъдето сочеше Айла.

– Тя е права! Ето ги! Мамути са! – избоботи той, като не можеше да овладее нито чувствата, нито гласа си.

Още няколко човека започнаха да се катерят по леда, като всеки търсеше удобно място, откъдето да види огромните същества с бивни.

Айла се отстрани, за да може на нейно място да застане Бреки.

Откриването на мамутите внесе известно успокоение, а също и вълнение. Добре че най-сетне се показаха. Каквото и да бе чакал Мамутският дух, най-сетне беше пуснал превъплъщенията си в земния свят да се явят пред тези, които бяха избрани от Мут да ходят на лов за мамути.

Една жена от бивака на Бреки спомена пред един от мъжете, че видяла как Айла стърчи на върха на ледената грамада със затворени очи, обръщайки глава, сякаш Търси или Вика нещо и когато отворила очи се появили мамутите. Мъжът кимна с разбиране.

Айла гледаше втренчено ледената форма под себе си, канейки се да слезе. До нея се появи Талут с такава широка усмивка, каквато не беше виждала досега на лицето му.

– Айла, ти направи този водач много щастлив човек – каза червенобрадият гигант.

– Аз нищо не съм направила – каза Айла. – Просто ги забелязах.

– Това беше достатъчно. Който и да ги беше забелязал пръв, щеше да ме направи много щастлив човек. Но аз се радвам, че беше именно ти – каза Талут.

Айла му се усмихна. Тя наистина много обичаше големия водач. Гледаше на него като на чичо, брат, приятел и усещаше, че и той изпитва подобни чувства към нея.

– Айла, какво гледаше там надолу? – попита Талут като я последва в слизането.

– Нищо конкретно. Просто забелязах, че оттук може да се види формата на тази грамада. Виждаш ли колко е вдлъбната от страната, по която се качихме, а после се връща и прави кръг?

Талут хвърли бегъл поглед, но после се взря по-напрегнато.

– Айла! Ето, че пак го направи!

– Какво?

– Още веднъж направи този водач много щастлив човек! Усмивката му беше заразителна. И тя се усмихна.

– На какво се радваш сега, Талут?

– Ти ме накара да забележа формата на тази ледена грамада. Тя е като сляп каньон. Не съм сям завършен, но това може да се оправи. Сега знам как ще хванем тези мамути!

Нямаше време за губене. Мамутите можеха да решат да се отдалечат, или времето можеше отново да се развали. Ловците трябваше веднага да се възползват от появилата се възможност. Водачите на ловните дружини се събраха на съвещание, после бързо изпратиха няколко

разузнавачи да проучат релефа на територията и размера на стадото. Докато тях ги нямаше, изградиха стена от скални отломъци и лед, която да блокира отвореното пространство от едната страна на студения каньон, с което превърнаха грамадата от лед в заграждение с един единствен отвор. Когато разузнавачите се върнаха, ловците се събраха, за да изготвят план за насочването на огромните рунтави животни в капана.

Талут разказа на всички как Айла и Уини бяха помогнали за вкарването на бизоните в клопката. Много хора бяха силно заинтригувани, но скоро стигнаха до заключението, че единичен конник няма да може да подкара огромните животни в определената посока, макар че Айла би могла да окаже известна помощ. Трябваше да се намерят други средства, за да ги насочат към клопката.

Само огънят можеше да помогне. Гръмотевичните бури в края на лятото бяха подпалвали със светкавиците си достатъчно сухи полета, за да внушат разумен респект към огъня дори у гигантските мамути, които се бояха от малко неща. Но по това време на годината беше трудно да се запали тревата. Огънят трябваше да бъде във вид на факли, носени от преследвачите.

– Какво да използваме за факли? – попита някой.

– Суха трева и изсъхнал мамутски тор, увити заедно и натопени в мазнина – каза Бреки, – така че да се подхванат бързо и да горят буйно.

– А можем да използваме огнения камък на Айла, за да запалим бързо факлите – добави Талут.

Всички кимнаха в знак на съгласие.

– Ще имаме нужда от огън на повече от едно място – каза Бреки, – при това трябва да пламва в правилната последователност.

– Айла е дала на всяко огнище от Лъвския бивак по един запалителен камък. Донесли сме няколко от тях. Аз имам един, също и Ранек, има и у Джондалар – каза Талут, осъзнавайки допълнителния престиж, който им носеше неговото съобщение. „Жалко, че Тюли не е тук – помисли си той. – Тя щеше да оцени момента. Запалителните камъни на Айла са безценни, още повече, че не се намират в изобилие.“

– Когато накараме мамутите да тръгнат, как да направим така, че да се насочат към клопката? – попита жената от бивака на Бреки. – Мястото е открито.

Планът, който разработиха, беше прост и конкретен. Изградиха два реда купчини от натрошени буци лед и скала, които се разтваряха като ветрило от входа на ледения каньон. Използвайки масивната си брадва, Талут лесно разчупваше големите ледникови блокове на парчета,

достатъчно малки, за да бъдат пренасяни. Зад всяка купчина сложиха по няколко готови факли. От петдесетте ловци само няколко предпочетоха да се скрият в самия каньон, зад надеждни ледени блокове, където да посрещнат първата фронтална атака. Други се разположиха зад каменните купчини. Трети, предимно най-бързите бегачи – защото колкото и да изглеждаха огромни и тромави, мамутите имаха способността да развиват голяма скорост на къси разстояния – щяха да се разделят на две групи, за да обкръжат стадото от двете му страни.

Бреки започна да обяснява на младите ловци, които досега не бяха ходили на лов за тези големи рунтави животни, някои особености и уязвими страни на мамутите и да ги поучава как да ги преследват. Влизайки в ледения каньон заедно с тях, Айла слушаше внимателно. Водачката на Лосовия бивак щеше да ръководи челната атака отвътре и искаше да огледа капана и да си избере място.

Щом попаднаха между ледените стени, Айла усети спада в температурата. Огнът, на който стопиха мазнината за факлите и усилията при рязането на тревата и пренасянето на ледените буци и бяха попречили да усети студа. Въпреки това бяха толкова близо до големия ледник, че сутрин намираха оставената навън за през нощта вода покрита с корица лед дори през лятото, а през деня трябваше да носят връхни дрехи. В леденото заграждение студът беше още по-силен, но докато Айла оглеждаше просторното помещение, образувало се между назъбените ледените купчини, тя доби усещането, че е навлязла в друг свят – синьо-белият свят на голата ледена красота.

Подобно на скалните каньони в близост до нейната долина, по земята бяха разхвърляни големи разчупени блокове, току-що отцепени от стените. Над тях се издигаха искрящо бели островърхи кулички и шпиллове, които, попаднали в сянката на пукнатини и ъгли, преливаха в наситено, ярко синьо. Това изведнъж и напомни очите на Джондалар. Помеките, заоблени ръбове на по-старите блокове и плочи, разпръснати на разлети купчини, ерозирани от времето и покрити с фин прах, навят от ветровете, приканваха ловците да се покатерят по тях и да ги изследват.

Айла го стори, просто от любопитство, докато другите търсеха удобни места за засада. Тя нямаше да чака тук мамутите. Заедно с Уни щеше да помогне при подгонването на рунтавите бивноносци, както и Джондалар с Рейсър. Скоростта на конете можеше да се окаже полезна, а тя и Джондалар щяха да дадат по един запалителен камък на всяка група преследвачи. Айла видя, че около входа се събират още хора и побърза да излезе. Уни вървеше след Джондалар и Рейсър, които се

отдалечаваха от лагера. Айла свирна и кобилата препусна в лек галоп пред тях.

Двете групи преследвачи се насочиха към мамутското стадо, като се разгръщаха широко, за да го заобиколят в тил без много шум. Ранек и Талут бяха заели позиция зад двата реда купчини, които се събираха към ледения каньон, готови да подадат бързо огън, когато е необходимо. Айла махна на Талут и се усмихна на Ранек, когато мина покрай тях и видя, че вече чакат край купчина камъни и лед. Тя забеляза, че Винка-век беше застанал откъм страната на Ранек. Отвърна и на неговата усмивка.

Айла вървеше пред Уини, копията и копиехвъргачът и бяха здраво закрепени в каниите на кошовете за товар, заедно с факлите за групата. Наблизо имаше няколко ловци, но те почти не говореха. Всички бяха насочили вниманието си към мамутите, като горещо се надяваха, че ловът ще бъде успешен: Айла хвърли поглед назад към Уини, после напред към стадото. Видя, че то продължаваше да пасе в същата ливада, където първоначално го беше забелязала. Всичко бе станало толкова бързо, че тя просто нямаше време за мислене. Бяха свършили много работа за кратко време.

Винаги и се беше искало да отиде на лов за мамути и сега, когато осъзна, че след малко ще участва в първия си лов на мамути, по тялото и премина тръпка на радостно очакване. „Макар че в това има нещо много абсурдно“ – помисли си тя и дори спря за миг. Как е възможно такива малки и слаби същества като хората да преследват огромните, рунтави животни с дълги бивни и да се надяват на успех? И въпреки това тя бе тук, готова да нападне най-голямото животно, което ходи по земята, само с няколко копия от мамутски бивни. Не, не беше съвсем така. Тя разполагаше и с интелигентността, опита и съдействието на останалите ловци. И с копиехвъргача на Джондалар.

Дали новият копиехвъргач, който той беше пригодил, за да се използва с по-големи копия, щеше да се укаже удачен? Бяха ги изпробвали, но тя още не беше свикнала напълно със своя. Айла зърна Рейсър и другата група, която се приближаваше към тях през сухата трева; стори и се, че и мамутското стадо се беше раздвижило. Дали животните ставаха неспокойни заради хората, които се опитваха да ги заобиколят? Нейната група ускоряваше темпото; и други се разтревожиха. Предаде се сигнал да се извадят факлите. Айла бързо ги измъкна от кошовете на Уини и ги раздаде на всички. Хората напрегнато чакаха, докато другата група получи своите факли. Тогава водачът на ловната дружина даде

знак.

Айла свали ръкавиците си и клекна над малка купчинка от съчки, мъх и разтрошен сух тор. Другите чакаха наблизко. Тя чатна с кремъчно-то си огниво по жълто сивия къс железен пирит. Искрата угасна. Тя уда-ри отново. Този път изглежда искрата се подхвана. Тя отново чатна, ка-то хвърли още няколко искри в пушещата смес и се опита да я раздуха, за да се получи пламък. В този миг на помощ и се притече внезапен по-рив на вятъра и огънят изведнъж обхвана съчките и сухия тор. Тя доба-ви няколко буци лой, за да го засили и се отдръпна, докато първите лов-ци запалят факлите си от огъня. Останалите взеха огън от техните фак-ли. След това започнаха да се разгръщат във ветрило.

Нямаше определен сигнал за започване на преследването. То пот-ръгна бавно, като разпръснатите ловци се втурваха към гигантските жи-вотни, викайки и размахвайки пушещите и пламтящи факли. Но повече-то Мамутои бяха опитни ловци на мамути и бяха свикнали да ловуват групово. Скоро действията им станаха по-съгласувани, двете групи се обединиха и рунтавите слонове започнаха да се придвижват към купчините.

Един голям женски мамут, водачката на стадото, изглежда разбра, че объркването е преднамерено, и тръгна настрана. Айла се втурна към нея, викайки и размахвайки факлата си. Изведнъж си представи, как ня-кога беше преследвала табун коне сама, с помощта единствено на пуше-щи факли. „Тогава само един кон не можа да се измъкне – не, два“ – по-мисли си тя. Кобилата-кърмачка падна в изкопаната от нея яма-капан, но не и малкото жълто жребче. Тя погледна назад към Уини.

Пронизителното тръбене на водачката на мамутите я изненада. Тя се обърна навреме, за да види как старата водачка се взря в слабите дребни същества, от които се носеше миризма на опасност и се втурна към Айла. Но този път младата жена не беше сама. Видя до себе си Джондалар, после още няколко човека, повече, отколкото огромното рунтаво животно би желало да види пред себе си. То вдигна хобота си, за да разтръби предупреждение за огън, после се изправи, отново нададе вик и отстъпи назад.

Ивицата суха трева беше на едно възвишение, така че не беше до-косната от летния ледников отток и въпреки мъглите, дъжд не беше па-дал отдавна. Огньовете, които бяха използвани за запалването на факли-те, бяха оставени без надзор и скоро тревата бе обхваната в пламъци, раздухвани от острия вятър. Мамутите първи забелязаха пожара, не са-мо мириса на горяща трева, но и опърлената земя и димящите храсти –

познатата и толкова заплашителна миризма на прерийния пожар. Старата водачка отново затръби, като сега към нея се присъедини хор от тръбящи рунтави, червеникавокафяви животни, млади и стари, които увеличиха темпото си и се понесоха вкупом към неизвестна, но още по-голяма опасност.

Напречен вятър изпрати облак дим към ловците, които препускаха, за да не изостанат от стадото. Айла, готова да скочи на Уини, хвърли поглед към бушуващия пожар и разбра какво бе породило паника у гигантските животни. За миг се загледа как пращящите червени пламъци поглъщат ненаситно всичко по пътя си през полето, изригвайки искри и дим. Но тя знаеше, че огънят не е истинска заплаха. Дори и да успееше да премине през голата камениста земя, самият леден каньон щеше да го спре. Забеляза, че Джондалар вече е яхнал Рейсър и е по петите на отеглящите се мамути. Впусна се подир него.

Айла чу тежкото дишане на младата жена от бивака на Бреки, която през цялото време беше тичала, за да бъде близо до огромните животни. Щеше да им е по-трудно да се отклонят, ако ги принудеха да следват посоката, която неизбежно щеше да ги вкара в студения каньон. Двете жени размениха усмивки, когато стадото навлезе в подхода между редовете купчини. Айла препусна напред – сега беше неин ред да ги пришпори.

Забеляза запалването на огньовете зад и покрай купчините от двете страни и малко по-напред от тромавите животни. Не искаха да палят факлите далеч пред мамутите и да рискуват да отклонят стадото сега, когато то беше толкова близо. Изведнъж тя видя, че приближава входа на ледената клопка. Дръпна Уини настрана, грабна копията си и скочи на земята като усети треперенето и, докато и последният мамут влизаше в капана. Тя се втурна вътре и се присъедини към преследвачите – беше по петите на старо животно с кръстосани отпред бивници. Запалиха още горивни материали, които бяха струпани на могилки край входа, с което искаха да задържат животните вътре. Като заобиколи тичешком един огън, Айла отново се озова между студените стени.

Сега вече я нямаше голата, чиста ледена красота. Вместо нея тръбните писъци на мамутите отекваха в твърдите ледени стени, забиваха се в ушите и късаха нервите на хората. Айла беше обзета от почти непоносимо напрежение, отчасти страх, отчасти възбуда. Преглътна страха си и нагласи първото си копие в жлеба на копиехвъргача.

Мамутската водачка се бе запътила към далечния край, търсейки път, по който да изведе стадото, но там я чакаше Бреки, застанала на

висок леден блок. Старата водачка вдигна хобот и протръби, давайки израз на уплахата си, а водачката на Лосовия бивак заби копие в отворената и паст. Тръбенето секна, удавено в бликналата в устата и течност и топла червена кръв заля студения бял лед.

Младият мъж от бивака на Бреки хвърли второ копие. Дългият му остър кремъчен връх проби дебелията козина и се заби дълбоко в корема на животното. Последва друго копие, което също намери мекия корем, като направи голяма порезна рана от тежестта на пръта. Мамутът издаде сподавени звуци на болка, когато от раната му шурна кръв и се посипаха лъскави сиво бели черва. Задните крака на мамутската водачка се оплетоха в собствените и черва. Още едно копие полетя към обреченото животно, но удари ребро и отскочи. Следващото намери мястото между, две ребра и дългото му плоско и тънко острие проникна между тях.

Старата женска падна на колене, опита се още веднъж да се надигне, после се прекатури на една страна. Надигна отново глава в усилието си да протръби предупреждение, после бавно, почти грациозно я отпусна на земята. Бреки докосна с копие главата на смелата стара водачка, поздравя я за храбрата борба и благодари на Великата Майка за жертвата, която позволяваше на Децата на Земята да продължат съществуването си.

Бреки не беше единствената, която, застанала над храбър мамут, благодари на Майката. Без да се уговарят, ловците бяха сформирали отделни групи за колективна атака срещу всяко животно. Хвърлените копия им помагаша да избегнат бивниците, хоботите и тежките крака на мамутите, които избираха за атаките си, но трябваше да внимават и за животните, които бяха плячка на други ловци в тясното пространство. Кръвта, която шуртеше от ранените и умиращи животни, размекваше леда на частично размразената земя, после замръзваше на яркочервени хлъзгави петна, които правеха стъпването опасно. В ледения каньон настана меле от викове на ловци и писъци на мамути, а блестящите стени усилваха и отразяваха всеки звук.

След като погледа няколко мига, Айла се насочи към едно младо животно, чиито бивни бяха дълги и извити, но все още вършеха работа като оръжие. Тя зареди тежкото копие в новия изхвъргач, като се опитваше да го насочи добре. Спомни си, че Бреки беше казала, че стомахът е едно от уязвимите места на мамута. Беше силно впечатлена от изкормването на старата мамутска водачка. Прицели се и със силно движение изстреля смъртоносното оръжие в ледения каньон.

То прелетя бързо и точно. Заби се в коремната област. Но предвид

силата на оръжието и на нейното изхвърляне и липсата на други помощници, тя трябваше да се цели в точка с по-голямо жизнено значение. Копие, забило се в стомаха на животното, не причиняваше мигновена смърт. То кървеше обилно, беше смъртно ранено, но болката го разяри и му даде сили да се обърне към нападателката си. Мамутът протръби предизвикателно, снижи глава и се втурна с тропот към младата жена.

Единственото преимущество, с което Айла разполагаше, бе далекобойността на копиехвъргача си. Тя изпусна копията си и се втурна към един леден блок. Но докато се опитваше да се покатери, кракът и се подхлъзна. Тя бързо се скри зад него точно когато мамутът се заби в блока с пълна сила. Масивните му бивни разцепиха гигантската буца замръзнала вода и притиснаха с парчетата Айла, изкарвайки въздуха от дробовите и. С отчаян, смъртен рев животното започна за мушка и разчупва ледената плоча, като се опитваше да се докопа да съществото зад нея. Внезапно две копия; изстреляни едно след друго, намериха обезумелия мамут. Едното попадна във врата му, а другото с такава сила строши едно ребро, че се заби в сърцето му.

Мамутът се сгромоляса неподвижен до разтрошения лед. Кръвта шуруна от раните му на големи, димящи червени локви, които постепенно изстиваха и замръзваха от студения лед. Все още треперейки, Айла се измъкна иззад блока.

– Добре ли си? – попита Талут, който пристигна навреме, за да и помогне да се изправи.

– Да, мисля, че нищо ми няма – каза тя, като се мъчеше да си поеме дъх.

Талут хвана копието, което стърчеше от гърдите на мамута и с мощно движение го измъкна. Рукна нова струя кръв и когато Джондалар стигна до тях, се беше образувала вада.

– Айла, бях сигурен, че те е намущкал! – възкликна Джондалар. Изражението на лицето му беше повече от тревожно. – Трябваше да изчакаш да дойда... или някой да дойде да ти помогне. Сигурна ли си, че нищо ти няма?

– Да, но добре, че вие двамата бяхте наблизко – каза тя и се усмихна. – Ловът на мамути може да се окаже много вълнуващ.

Талут се вгледа в нея внимателно. Беше се отгървала по една случайност. Този мамут едва не я беше убил, но тя не изглеждаше кой знае колко изплашена. Дишаше малко тежко и беше възбудена, но това беше нормално. Усмихна се широко и кимна, после разгледа върха и пръта на копието си.

– Я! Още го бива! – възкликна той. – Мога да утрепя още един с тая издръжлива играчка! Заклатушка се към тарапаната.

Айла проследи с поглед едрия водач, но Джондалар гледаше нея; сърцето му още биеше бързо от изживяната уплаха за нея. За малко да я загуби! Този мамут едва не я уби! Качулката и беше отметната и косата и беше разпиляна. Очите и блестяха от възбуда. Лицето и беше почервено и тя дишаше тежко. Беше красива във вълнението си, което имаше незабавен и поразяващ ефект.

Неговата красива жена – помисли си той. – Неговата великолепна, вълнуваща Айла, единствената жена, която бе обичал истински. Какво ли би направил, ако я беше загубил? Усети как кръвта нахлу в слабините му. Страхът при мисълта, че едва не я бе загубил и любовта му пробудиха нуждата му от нея и го изпълниха със силно желание да я прегърне. Искаше я. Искаше я повече от всичко на света. Би я обладал още сега, тук, на студения кървав под на ледения каньон.

Тя вдигна очи към него и забеляза погледа му, усети неотразимия магнетизъм на очите му, ярко сини като дълбок ледников вир, но топли. Той я желяеше. Тя знаеше, че я иска и също го пожела с жар, която я изгаряше и не можеше да бъде потушена. Обичаше го повече, отколкото мислеше, че е възможно да обича някого. Тя се устреми към него, жадна за целувката, докосването, любовта му.

– Талут току-що ми каза какво е станало! – извика Ранек, тичайки към тях, с паника в гласа. – Това ли е мъжкарят? – Той изглаждаше замайан. – Айла, сигурна ли си, че ти няма нищо?

За миг Айла впи неразбиращ поглед в Ранек и видя как очите на Джондалар се премрежиха и той отстъпи назад. После до съзнанието и достигна смисъла на въпроса на Ранек.

– Нищо ми няма, Ранек. Добре съм – каза Айла, но не беше сигурна, че е така.

Главата и бучеше от хаотични мисли, докато гледаше как Джондалар изскубна копието си от врата на мамута и се отдалечи. Проследи го с поглед.

„Тя вече не е моята Айла и вината за това е моя!“ – мислеше си той. Внезапно си спомни случката в степта, когато за пръв път яздеше Рейсър, и го обзеха угризения и срам. Знаеше какво ужасно престъпление беше извършил и въпреки това би могъл да го направи отново. Ранек беше по-добър мъж за нея. А той и бе обърнал гръб, после я бе осквернил. Не я заслужаваше. Надяваше се, че е започнал да се примирява с неизбежното, надяваше се, че някой ден, като се върне у дома, ще може

да забрави Айла. Даже се радваше на известно приятелство с Ранек. Но сега разбра, че болката от това, че я е загубил, никога нямаше да премине, той никога нямаше да забрави Айла.

Видя един мамут, последният, който още стоеше на краката си – млад мъжкар, който някак си не беше станал жертва на кръвопролитие. Джондалар с такава сила заби копието в него, че животното падна на колене. После бавно излезе от ледения каньон. Трябваше да се махне, да остане сам. Вървя, докато разбра, че е извън полезрението на ловците. Тогава хвана с ръце главата си, стисна зъби и се опита да се овладее. Свлече се на земята и задумка по нея с юмруци.

– О, Дони – изплака той, опитвайки се да се освободи от болката и мъката, – Знам, че вината е моя. Самият аз се отвърнах от нея и я отблъснах. Не беше просто ревност, срамувах се от обичта си към нея. Страхувах се, че няма да е достойна за моя народ, че няма да я приемат и ще ме прокудят заради нея. Но това вече не ме интересува. Аз съм този, който не е достоен за нея, но я обичам. О, Велика Майко, обичам я и я желая. Дони, да знаеш само как я желая! Другите жени не означават нищо за мен. От тях си тръгвам опустошен. Дони, искам да си я върна. Знам, че е твърде късно, но искам да си върна моята Айла.

Талут беше в стихията си, когато разрязваха мамути. С голи гърди, обилно изпотен, размахващ голямата си секира сякаш беше детска играчка, той трошеше кокали и бивни, цепеше сухожилия и разпаряше жилава кожа. Работата му харесваше и понеже знаеше, че помага на народа си, доставяше му удоволствие да използва мощното си тяло, като облекчава усилията на други. Усмиваше се от удоволствието да пусне в ход силните си мускули така, както никой друг не можеше да го стори и всички го гледаха, също с усмивки на лицата.

Но за одирането на дебелиите кожи от огромните животни бяха нужни много хора, така, както и за обработването и дъбенето им, когато се върнеха. Дори пренасянето им изискваше колективни усилия, поради което те избираха само най-добрите. Същото важеше и за всяка друга част от големите животни, от бивните до опашките. Много строго подбираха месото, като взимаха само най-добрите парчета, предпочитаха по-тлъстите, а останалото оставяха.

Но изоставеното и похабеното не беше толкова много, колкото изглеждаше. Мамутоите трябваше да носят всичко на гръб и пренасянето на лошокачествено жилаво месо можеше да им коства повече калории, отколкото биха получили от него. При един внимателен подбор, хранителните запаси, които донасяха, щяха да изхранват много хора дълго време и нямаше да им се налага скоро да ходят на лов. Тези, които ловуваха и разчитаха на лова, за да си осигурят храна, не убиваха повече, отколкото беше необходимо. Те използваха даровете на природата мъдро. Живееха близо до Великата Майка Земя и знаеха и разбираха зависимостта си от Нея. Не разпиляваха Нейните ресурси.

Времето се задържа необичайно ясно, докато ловците режиха и разфасоваха месото и другите мамутски продукти, като температурната разлика между пладне и полунощ беше много рязка. Въпреки близостта на големия ледник, дните ставаха доста топли благодарение на яркото лятно слънце – достатъчно топли, за да спомогнат, заедно със сухия вятър, за изсушаването на част от по-крехкото месо, така че да има смисъл то да бъде пренесено. Нощите обаче принадлежаха на леда. В деня на тръгването им вятърът промени посоката си и донесе облаци и забележимо захлаждане от запад.

Никога досега конете на Айла не бяха оценявани така високо, както

когато тя ги натовари за обратния път. Всеки ловец беше приготвил пълен товар и бързо осъзна преимуществата на товарните животни. Плазовете предизвикаха особен интерес. Няколко души се бяха зачудили защо Айла държи да влачи дългите пръти; те очевидно не бяха копия. Сега кимаха с одобрение. Един от мъжете дори хвана частично натоварен плаз и го затегли на шега.

Макар че станаха рано, изпълнени с желание да си тръгнат, когато пое на път, вече бе късно утро. По някое време след пладне ловците се изкачиха по дълъг, тесен хълм от пясък, чакъл и валуни, отложени много отдавна от водещия ръб на ледника, при бавното му придвижване на юг. Когато стигнаха заобления ръб на дюната, спряха за почивка и поглеждайки назад, Айла за пръв път видя от разстояние разбуления ледник. Не можеше да откъсне поглед от него.

Блеснала на слънцето, засенчена само в горната си западна част от няколко облака, една непрекъсната преграда от лед, висока като планина, се простираше по земята, докъдето стигаше погледът и, като създаваше граница, която никой не можеше да пресече. Това наистина беше краят на земята.

Предният ръб беше неравен – той отразяваше дребни релефни различия в терена и ако човек се изкатереше на върха, щеше да открие хлътвания и ръбове, ледени върхове и процеци, доста мащабни за око на човека, но по отношение на размера на ледника повърхността на предната му стена бе гладка. Прострял се на невъобразимо разстояние, огромният непоклатим ледник покриваше четвърт от земната кора с блестящ леден похлупак. Айла продължаваше да извърща поглед назад и след като отново пое на път и видя как облаците на запад се съгъстват и мъглата се надига, за да забули леда в тайнственост.

Въпреки тежкия си товар, на връщане те се придвижваха по-бързо, отколкото на идване. Всяка зима теренът се променяше до такава степен, че пътят, дори до добре познати места, трябваше да се преоткрива. Но сега маршрутът до северния ледник и обратно беше добре известен. Всички ликуваха от добрия лов и копнееха да се върнат на Срещата. Товарът сякаш не тежеше на никого, освен на Айла. Докато пътуваха, предчувствието за нещо лошо, което я преследваше, докато се движеха на север, започна да се усилва по обратния път, но тя избягваше да го споделя с когото и да е било.

Ваятелят бе до такава степен изпълнен с напрегнато очакване, че му беше трудно да се владее. Безпокойството му се дължеше най-вече на непрестанния интерес, който Винкавек, проявяваше спрямо Айла,

макар да усещаше, че могат да се проявят и по-дълбоки конфликти. Но Айла все още беше Обещана на него и те носеха месото за Брачното пиршество. Дори Джондалар изглежда се бе примирил със свързването им и макар че не бяха разговаряли изрично по този въпрос, Ранек усещаше, че високият мъж взема неговата страна в противоборството му с Винкавек. Мъжът от народа на Зеландониите притежаваше много достойни за възхищение качества и между тях започваше да се заражда предпазливо приятелство. Въпреки всичко, Ранек усещаше, че присъствието на Джондалар бе скрита заплаха за свързването му с Айла и би могло да се превърне в препятствие към пълното му щастие. Ранек щеше да се почувства радостен, когато Джондалар окончателно си заминеше.

Айла никак не се радваше на предстоящата Брачна церемония, макар да чувстваше, че би трябвало да я очаква с нетърпение. Знаеше колко много я обича Ранек и смяташе, че би могла да е щастлива с него. Идеята да има бебе като това на Трики я изпълваше с трепет. Дълбоко в себе си тя бе убедена, че Ралев е дете на Ранек. Не беше резултат от някакво смесване на духове. Беше сигурна, че той е заченал детето със собственото си семе, когато е споделял Удоволствия с Трики. Айла харесваше червенокосата жена и я съжаляваше. Реши, че не би имала нищо против да сподели Ранек и огнището си с Трики и Ралев, ако тя го пожелаеше. Само в най-непрогледните дълбини на нощта Айла признаваше пред себе си, че би била също така щастлива ако изобщо не живее в огнището на Ранек. Избягваше да спи с него по време на пътешествието, освен няколкото пъти, когато той наистина се нуждаеше от нея, не физически, а защото търсеше подкрепа и близост. По време на обратния път тя нямаше възможност да споделя Удоволствия с Ранек. Вместо това, нощем в леглото си мислеше само за Джондалар. Един и същ въпрос настойчиво се въртеше в ума и, но тя не можеше да стигне до никакво заключение.

Когато си мислеше за деня на лова, за драматичния и сблъсък с младия мамут и изгарящото желание в погледа на Джондалар, тя се чудеше дали е възможно той още да я обича. Тогава защо бе толкова сдържан през цялата зима? Защо престана да намира Удоволствие в нея? Защо напусна Огнището на Мамута? Тя си спомняше онзи ден в степите, когато той за първи път обявди Рейсър. Когато си помислеше за неговото желание и нужда и как жадно го бе приела тя, не можеше да заспи от копнеж по него, но спомените и бяха засенчени от това, че я бе отблъснал, както и от собствената и мъка и объркване.

След един особено дълъг ден, когато бяха вечеряли късно, Айла бе измежду първите, които напуснаха огъня и се запътиха към шатрата. Беше отказала на изпълнената с жажда молба на Ранек да сподели постелята му, като му се усмихна и се извини с умората си от дългия целодневен преход, но като видя разочарованието му, изпита неприятно чувство. Въпреки това тя наистина беше уморена и неуверена в чувствата си. Преди да влезе в шатрата, зърна Джондалар близо до конете. Беше с гръб към нея и тя се загледа в него, неволно очарована от формите на тялото му, от начина, по който се движеше, от позата му. Толкова добре го познаваше, че си помисли, че би го познала само по сянката. Тогава забеляза, че и тялото и неволно бе реагирало на присъствието му. Задиша забързано, лицето и пламна, почувства, че той я привлича и тръгна към него.

„Няма смисъл – помисли си тя. – Ако отида при него, той просто ще се отдръпне, ще промърмори някакво извинение и ще отиде да потърси някой друг, с когото да си приказва.“ Айла влезе в шатрата, все още завладяна от чувствата, които той бе пробудил у нея и се пхна в спалните си кожи.

Беше уморена, но сега вече не можеше да заспи, въртеше се и не можеше да се освободи от копнежа си по него. Какво ставаше с нея? Той нямаше вид на мъж, който я желае, защо би трябвало тя да го желае? Но тогава защо понякога той я гледаше така? Защо тогава в степените я пожела така силно? Сякаш толкова силно го привличаше, че не можеше да се съдържи. Тогава я осени една мисъл и тя се намръщи. Може би тя го привлича, както той нея, но той не иска да е така. Дали това е бил проблемът през цялото време?

Усети, че отново почервения, но този път от огорчение. В този ред на мисли всичко като че ли заставаше на мястото си – това, че я отбягваше и стоеше настрана от нея. Дали беше така, защото той не желаше да я желае? Когато си спомни всичките случаи, когато се беше опитвала да се доближи до него, да го заговори, да го разбере, а той през цялото време е искал да избегне срещите с нея, тя се почувства унижена. „Не ме иска – помисли си тя. – Поне не така, както Ранек. Когато бяхме в долината, Джондалар казваше, че ме обича, говореше, че ще ме вземе със себе си, но никога не ми предложи да се свържем. Никога не ми е казвал, че иска да сподели огнище с мен или че иска моите деца.“

Айла усети горещи сълзи в ъгълчетата на очите си. „Защо да ме е грижа за него, когато той никак не се интересува от мен?“ Тя подсмъркна и изтри очите си с опакото на ръцете си. „През цялото това време,

когато съм мислила за него и съм го искала, той просто е искал да ме забрави.“

„Е, Ранек ме иска и прави добри Удоволствия. И е добър с мен. Искан да сподели огнище с мен, а аз дори не се държа достатъчно добре с него. Освен това прави хубави бебета, поне това на Трики е хубаво. Мисля, че трябва да започна да се държа по-добре с него и да забравя Джондалар“ – помисли си тя. Но още докато думите се оформяха в съзнанието и, сълзите и отново бликнаха и колкото и да се опитваше, Айла не можеше да възпре мисълта, която напираше от дълбините на душата и. „Да, Ранек е добър с мен, но Ранек не е Джондалар, а аз обичам Джондалар.“

Айла беше още будна, когато в шатрата започнаха да влизат хора. Видя как Джондалар мина през отвора и погледна с колебание към нея. За миг отвърна на погледа му, после вирна глава и се извърна. Точно тогава влезе Ранек. Тя седна и му се усмихна.

– Мислех, че си уморена и затова си легна толкова рано – каза ваятелят.

– И аз така мислех, но не можах да заспя. Помислих си, че в крайна сметка май ми се иска да споделя постелята ти – каза тя.

Ослепителната усмивка на Ранек можеше да съперничи на слънцето, ако излъчваше светлина.

– Добре, че не мога да стоя буден, когато съм уморен – обади се Талут с добродушна усмивка, като седна на постелята си, за да си развърже ботите.

Но Айла забеляза, че Джондалар не се усмихна. Беше затворил очи, но това не скри болезнената му гримаса, нито прегърбената му стойка на победен човек, докато отиваше към мястото си за спане. Изведнъж той се обърна и излезе от шатрата. Ранек и Талут се спогледаха, но след това тъмнокожият ваятел обърна поглед към Айла.

Когато стигнаха блатото, решиха да потърсят обиколен път. Носеха твърде голям товар, за да се мъчат да го прекосяват отново. Справиха се с бивниковата карта на маршрутите от предишната година и взеха решение за смяна на посоката на следващата сутрин. Талут беше уверен, че няма да им отнеме повече време по обиколния път, макар че трудно успя да убеди в това Ранек, който бе нетърпелив към всякакви забавяния.

Вечерта преди вземането на решението за новия маршрут, Айла се почувства особено раздразнена. Конете също бяха неспокойни целия ден – не ги успокои нито четкането, нито тимаренето. Айла имаше усещането, че нещо не е наред. Тя все още нямаше представа какво е то,

просто бе обзета от някакво странно безпокойство. Тръгна през откритата степ, като се опитваше да се отпусне, и се отдалечи от бивака.

Забеляза ято яребици и потърси прашката си, но я беше забравила. Внезапно, без никаква видима причина, яребиците се разлетяха панически. Тогава на хоризонта се появи златен орел. Носеше се заедно с въздушните потоци с измамно бавни движения на крилете, сякаш не бързаше за никъде. Въпреки това, по-бързо, отколкото тя осъзнаваше, той се приближаваше към ниско летящите яребици. Внезапно, с голяма скорост, орелът грабна жертвата си със силните си нокти и я удуши.

Айла потрепери и забърза обратно към бивака. Остана до късно, като разговаряше с хората и се опитваше да се освободи от тревогата си. Но когато си легна, дълго не можа да заспи, а закъснелите и сънища бяха неспокойни. Често се будеше, към зазоряване отново отвори очи и не можа повече да заспи. Като се измъкна от постелята си, тя излезе от шатрата и запали огън, за да свари вода.

Небето постепенно просветляваше, а тя отпиваше от сутрешния си чай и гледаше разсеяно изсъхналите цветни сенници, стърчащи край огнището. Наполовина изяден печен мамутски бут беше издигнат високо на триножник от мамутски копия, непосредствено над огъня, за да се запази От хищниците. Айла внезапно разпозна дивия морков и като забеляза един счупен клон, забит с острата си част в купа дърва, тя го взе и изкопа с него корена, който беше на двадесетина сантиметра под земята. После зърна още няколко изсъхнали цветни сенници и докато ги разкопаваше, забеляза стъбла магарешки бодил, които бяха много хрупкави и сочни, когато им се махнеха бодлите. Недалеч от магарешките тръни откри голяма гъба-праханка, все още бяла и свежа, както и момини сълзи със сочни нови пъпки. Когато хората се размърдаха, Айла вече беше кипнала голям кош супа, съгъстена с натрошено, зърно.

– Разкошна е! – възкликна Талут, като загребваше с бивникова лъжица втора порция. – Какво те накара да приготвиш такава вкусна закуска тази сутрин?

– Не можах да спя, а после видях, че всички необходими зеленчуци растат наблизко. Това ме разсея... от разни неща – каза тя.

– Аз пък спях като мечка през зимата – каза Талут и като се вгледа в нея по-отблизо, му се прииска Нези да е с тях. – Айла, тревожи ли те нещо?

Тя поклати глава.

– Не... е, да. Но не знам какво е.

– Болна ли си?

– Не, не е това. Просто се чувствам... странно. И конете усещат нещо. Рейсър стана непокорен, Уини е неспокойна...

Изведнъж Айла изгърва чашата си и като стисна ръцете си, сякаш за да се предпази от нещо, впери ужасено очи в небето на югоизток.

– Талут! Виж! – В далечината се издигаше тъмносив стълб, а небето се изпълваше от голям разширяващ се облак. – Какво е това?

– Не знам – отвърна едрият водач, не по-малко уплашен от нея. – Ще повикам Винкавек.

– И аз не мага да разбера. – Те се обърнаха към посоката, откъдето се чу гласът на татуирания шаман. – Идва откъм планините на югоизток. – Винкавек с усилие запазваше спокойствие. Той нямаше право да показва страха си, но не му беше лесно. – Трябва да е знак от Майката.

Айла беше убедена, настава някаква ужасна катастрофа, щом от земята се бе появило такова силно изригване. Тъмносивият стълб навярно бе невероятно огромен, за да изглежда толкова голям от такова далечно разстояние, а облакът, надигащ се тъмен и свъсен, непрестанно се разрастваше. Силните ветрове започнаха да го изтласкват на запад.

– Това е мляко от Гръдта на Дони – обади се Джондалар, използвайки дума от собствения си език.

Тонът му бе по-обикновен от онова, което изпитваше. Всички бяха наизлезли от шатрите, вперили погледи в ужасяващото изригване и огромния разстилащ се облак задушшаваща вулканична пепел.

– Каква... дума изрече? – попита Талут.

– Това е планина, специален вид планина, която изригва. Виждал съм такава като малък – отвърна Джондалар. – Наричаме я „Гърдите на Майката“. Старата Зеландони ни е разказвала легендата за нея. Онази, която видях, беше далеч във високите планини. По-късно един пътешественик, който е бил близо до нея, ни разказа какво е видял. Беше много вълнуващ разказ, но той беше уплашен. Имало няколко малки земни труса, после върхът на планината се откъртил с голяма сила. От него изригнал черен облак като този, който изпълнил небето. Но той не прилича на обикновен облак; Наситен е с лек прах, като пепел. А този – той махна към огромния черен облак, който се носеше на запад, – изглежда ще бъде отвят настрана от нас. Надявам се вятърът да не смени посоката си. Когато тази пепел падне, тя покрива всичко, понякога до много дълбок слой.

– Изглежда е много далеч – каза Бреки. – Оттук даже не се вижда планината, не се, чува и звук – нито рев, нито грохот, нито пък земята се тресе. Само голямото изригване и огромният тъмен облак.

– Точно за това и да падне тук пепел, може да не е толкова лошо. Достатъчно далеч сме.

– Ти каза, че имало земни трусове? Земетресенията винаги са знак от страна на Майката. И това трябва да е знак. Мамутите ще трябва да поразмишляват върху него, за да открият смисъла му – намеси се Винкавек, защото не искаше да се покаже по-невеж от чужденеца.

Съвсем малко от казаното стигна до съзнанието на Айла, но тя отчетливо чу „земетресение“. Нищо друго на света не предизвикваше у нея такъв страх, както земетресенията. Беше загубила семейството си, когато беше на пет години, при силен гърч на твърдата земя, а друго земетресение беше убило Креб, когато Брод я изгони от Клана. Земетресенията винаги предхождаха опустошителни загуби и жестоки промени. Тя едва запазваше самообладание.

Неочаквано Айла забеляза с крайчеца на околото си познато раздвижване. В следващия момент кълбо сива козина се втурна към нея, скочи и постави влажните си кални лапи на гърдите и. Усети близване с грапав език по брадичката си.

– Вълчо! Вълчо! Какво правиш тук? – възкликна тя и разроши вратата му. После спря и извика, ужасена, – О, не! Ридаг! Вълчо е дошъл, за да ме заведе при Ридаг! Трябва да вървя. Трябва да тръгна веднага!

– Ще трябва да оставиш плаза и товара на конете тук и да яздиш по обратния път – каза Талут.

В очите му имаше нескрита мъка. Ридаг беше син на неговото огнище точно толкова, колкото и всяко друго дете на Нези и водачът го обичаше. Ако не беше чак толкова голям, Айла би му предложила Рейсър, за да дойде с нея.

Тя се втурна в палатката, за да се облече и видя Ранек.

– Нещо е станало с Ридаг – обади му Айла.

– Разбрах. Чух какво каза. Дай да ти помогна. Ще сложа вода и храна в раницата ти. Ще ти трябват ли завивките? И тях ще ги сложа – каза той, докато тя увиваше с върви ботите си.

– О, Ранек! – възкликна Айла. Беше толкова добър към нея. – Как да ти се отблагодаря!

– Той е мой брат, Айла.

„Разбира се!“ – помисли си тя. – „И Ранек го обича.“

– Извинявай. Просто не мога да мисля. Искаш ли да се върнеш с мен? Мислех да покая Талут, но той е твърде едър, за да язди Рейсър. Ти, обаче, можеш.

– Аз? Да се кача на кон? Никога! – възкликна стреснато Ранек и

даже отстъпи крачка назад.

Айла се начумери. Не беше разбрала, че той така се бои от конете, но сега, като си помисли, си спомни, че той бе един от малцината, които не я бяха молили да им даде да пояздят. Чудеше се защо.

– Изобщо нямам представа как да го управлявам и... се страхувам, че ще падна, Айла. За теб е нормално, това е едно от нещата, които харесвам у теб, че умееш да яздиш, но аз никога няма да го сторя – каза Ранек. – Предпочитам двата си крака. Дори лодките не ми допадат.

– Но някой трябва да отиде с нея. Не бива да се връща сама – обади се Талут от входа.

– Няма да е сама – намеси се Джондалар.

Облечен с дрехи за пътуване, той бе застанал до Уини, държейки поводата на Рейсър.

Айла въздъхна с облекчение, но после се намръщи. Защо ще идва с нея? Нали не искаше никъде да ходи насаме с нея? Нали не се интересуваше истински от нея? Радваше се, че ще е с нея, но нямаше да му го каже. Вече прекалено много пъти се бе унижавала.

Докато окачваше торбите на Уини, Айла видя, че Вълчо лочи вода от паницата на Ранек. Беше опапал и половин паница месо.

– Ранек, благодаря ти, че го нахрани – каза тя.

– Това, че не искам да яздя кон, не означава, че не обичам животните, Айла – отвърна ваятелят, чувствайки се унижен. Щеше му се да не и беше казал, че го е страх да язди.

Тя кимна и се усмихна.

– Ще се видим като се върнеш във Вълчия бивак. Прегърнаха се и се целунаха и на Айла и се стори, че той я притисна твърде пламенно. Тя прегърна и Талут и Бреки, докосна бузата на Винкавек и яхна коня. Вълкът моментално застана до задните крака на Уини.

– Надявам се Вълчо да не е твърде уморен, след като е тичал през целия път до тук – каза Айла.

– Ако се умори, може да се качи при теб, на гърба на Уини – отвърна Джондалар, намествайки се върху Рейсър, като се опитваше да успокои жребца.

– Така е. Аз просто не мисля – укори се Айла.

– Джондалар, пази я – заръча му Ранек. – Когато е разтревожена за някой друг, забравя да се грижи за себе си. Искам да е добре за Бракосъчетанието ни.

– Ще се грижа за нея, Ранек. Не се безпокой, ще имаш добра и здрава жена за твоето огнище – отговори Джондалар.

Айла погледна единия, после другия. Разбра, че думите им имаха скрит смисъл.

Яздиха, без да спрат до пладне и едва тогава направиха почивка, за да обядват. Айла толкова много се тревожеше за Ридаг, че би предпочела да не спират, но конете трябваше да отдъхнат. Тя се чудеше дали самият Ридаг беше изпратил Вълчо да я доведе. Сигурно беше така. Всеки друг би изпратил някой човек. Само Ридаг можеше да прецени, че Вълчо е достатъчно съобразителен, за да разбере за какво се касае и да намери пътя до нея. Но той не би го изпратил ако не беше достатъчно важно.

Природният феномен на югоизток я изплаши. Изригването беше спряло, но облакът продължаваше да се разстила във всички посоки. Страхът от странни земни конвулсии бе така дълбоко и първично вкоренен в нея, че тя бе изпаднала в леко шоково състояние. Успяваше да запази самообладание само благодарение на надделяващия страх за Ридаг.

Но колкото и силни да бяха страховете и, Айла отчетливо усещаше присъствието на Джондалар. Почти бе забравила каква радост и доставяше присъствието му. Беше си мечтала да яздят заедно Уини и Рейсър, само те двамата с подскачащия край тях Вълчо. Докато си почиваха, тя го наблюдаваше, но тайно, със способността на жена от Клана да се прикрива, да наблюдава, без да бъде наблюдавана. Достатъчно бе да го погледне, за да изпита топлота и желание да бъде по-близо до него, но това, че наскоро бе успяла да вникне в необяснимото му поведение и неудобството, което изпитваше да му се натрапва, когато не е желана, я караха да не проявява интереса си към него. Щом той не я искаше и тя не го искаше, или поне не възнамеряваше да му показва, че го иска.

Джондалар също я наблюдаваше, търсейки начин да я заговори, да и каже колко много я обича, да я спечели отново. Но тя сякаш го отбягваше, не можеше да улови погледа и. Той знаеше колко бе разтревожена за Ридаг – той самият се опасяваше да не е станало най-лошото – и не искаше да и досажда. Не беше уверен, това бе най-подходящия момент за излагане на личните му чувства, пък и след всичкото това време, дори не знаеше как да започне. Докато язدهа по обратния път, главата му гъмжеше от всякакви дивотии, като например да не спират във Вълчия бивак, ада продължат нататък, чак докато стигнат при неговия народ. Но той знаеше, че това е невъзможно. Ридаг се нуждаеше от нея, а тя беше Обещана на Ранек. Те щяха да се съберат. Защо да иска да идва с него?

Не почиваха дълго. Щом Айла реши, че конете са достатъчно

отпочинали, отново тръгнаха на път. Но пропътуваха съвсем малко, защото видяха, че към тях приближава някакъв човек. Той им помахаше отдалеч и като приближи, видяха, че това е Лудег, вестоносецът, който им беше донесъл новината за новото място на Лятната среща.

– Айла! Точно теб търсех. Нези ме изпрати да те намеря. Боя се, че имам лоша новина за теб. Ридаг е много зле – каза Лудег. След това се огледа. – Къде са другите?

– Идват. Ние избързахме, щом разбрахме – отвърна Айла.

– Но как сте разбрали? Аз съм единственият вестоносец, когото изпратиха – озадачи се Лудег.

– Не – обади се Джондалар. – Ти си единствения човек-вестоносец, който е бил изпратен, но вълците могат да тичат по-бързо.

Изведнъж Лудег забеляза младия вълк.

– Той не тръгна с вас на лов, как се е озовал тук?

– Мисля, че Ридаг го е изпратил – каза Айла. – Намери ни отгатык тресавището.

– И добре, че стана така – допълни Джондалар. – Ти можеше да се разминеш с ловците. Решиха да заобиколят блатото на връщане. Когато си тежко натоварен, ти е по-лесно да стъпваш по твърда земя.

– Значи са намерили мамути. Това е добре, всички ще се зарадват – каза Лудег, после погледна към Айла. – Мисля, че е по-добре да побързаш. Голям късмет е, че сте толкова близо.

Айла усети как кръвта се оттегля от лицето и.

– Лудег, искаш ли да яздиш по обратния път? – попита Джондалар, преди да се понесат. – Можем да го яздим заедно.

– Не. Вие трябва да стигнете бързо. И без това ми спестихте дълго пътешествие. Нищо не ми пречи да похода пеша на връщане.

Айла караше Уини да препуска по целия път до Лятната среща. Още преди някой да разбере, че се е върнала, тя скочи от коня и се втурна в шатрата.

– Айла! Ти дойде! Успя съвсем навреме. Боях се, че ще свърши преди да си дошла – каза Нези. – Лудег сигурно е тичал много бързо.

– Не ни намери той, а Вълчо – каза Айла, като захвърли връхната си дреха и се втурна към леглото на Ридаг.

За миг трябваше да затвори очи, за да преодолее първоначалния шок. Стиснатите му челюсти и напрегнатото изражение на лицето му и говореха повече от всякакви слова, че изпитва ужасна болка. Беше пребледнял, но около очите му имаше тъмни кухини, скулите и веждите му бяха силно изпъкнали. Всяко вдишване му костваше усилие и

причиняваше допълнителна болка. Тя вдигна поглед към Нези, която бе застанала до леглото.

– Какво се е случило, Нези? – попита Айла, като се мъчеше да сдържи сълзите си, заради Ридаг.

– Де да знаех. Беше добре, после изведнъж получи тези болки. Опитих се да направя всичко, което ти ми каза, дадох му лекарството. Нищо не помогна – обясни Нези.

Айла усети слабо докосване по рамото.

– Радвам се, че се върна – каза и със знаци момчето. Къде беше виждала това преди? Тази борба да се правят знаци с тяло, което е твърде слабо, за да се движи? Иза. Така беше и тя, когато умираше. Тогаваше Айла току-що се беше върнала от дълго пътешествие и престой на Събирането на Клана. Но сега беше ходила само на лов за мамути. Не бяха отсъствали много дълго. Какво се бе случило с Ридаг? Как бе станало така, че състоянието му се бе влошило толкова бързо? Дали процесът не бе настъпвал бавно и постепенно през цялото това време, питаше се Айла.

– Нали ти изпрати Вълчо? – обърна се към него Айла.

– Знаем, че той теб намери – отвърна момчето с жестове. – Вълчо умен.

Ридаг отново затвори очи и Айла трябваше да извърне глава и сама да затвори, своите. Мъчно и беше като гледаше как трудно диша и каква болка изпитва.

– Кога за последен път си взел лекарството? – попита Айла, когато той отвори очи, така че тя можеше да го погледне.

Ридаг поклати леко глава.

– Не помага. Нищо не помага.

– Какво искаш да кажеш, нищо не помага? Ти не си лечителка. Откъде знаеш? Аз съм тази, която знае – каза Айла, като се опита да звучи уверено и убедително.

Той отново поклати глава.

– Знаем.

– Виждам какво, ще те прегледам, но първо искам да ти донеса един лек – каза Айла, като повече се боеше, че ще се разплаче пред него.

Той докосна ръката и и тя понечи да излезе.

– Не си отивай.

Той отново затвори очи и тя го загледа как се мъчи да поеме си дъх, после пак, безпомощна да направи каквото и да било.

– Вълчо тук? – най-сетне попита той със знаци.

Айла изсвири и човекът отвън, който се опитваше да задържи Вълчо, разбра, че това е невъзможно. Той моментално се втурна вътре, скочи на леглото на момчето и се опита да го лизне по лицето. Ридаг се усмихна. Това едва не сломи Айла – такава усмивка върху лицето на човек от Клана, това бе нещо уникално, постижимо само за Ридаг: Буйното младо животно можеше да направи някоя беля. Айла му даде знак да слезе долу.

– Аз изпратих Вълчо. Искам Айла – отново показва със знаци Ридаг. – Искам...

Той изглежда не знаеше как да изрази думата със знаци.

– Какво искаш, Ридаг? – насърчи го Айла.

– Опита се да ми обясни – каза Нези, – но не можах да го разбера. Надявам се, че ти ще можеш. Изглежда, че е важно за него.

Ридаг затвори очи и сбърчи чело и на Айла и се стори, че се опитва да си спомни нещо.

– Дърк щастлив. Той... има свой народ. Айла, аз искам... мोग-ър.

Той се напрягаше силно и това му отнемаше много усилия, но Айла можеше единствено да се опитва да разбере какво иска да каже.

– Мог-ър? – Знакът беше безмълвен. – Искаш да кажеш човек от духовния свят? – попита Айла на глас.

Ридаг кимна, окуражен. Но лицето на Нези беше непроницаемо.

– Това ли се е опитвал да каже? – попита жената.

– Да, струва ми се – каза Айла. – Ще помогне ли? Нези кимна отсечено, с яд.

– Знам какво иска. Не ще да бъде животно, иска да влезе в света на духовете. Иска да бъде погребан... като човек.

Сега вече Ридаг кимаше утвърдително.

– Разбира се – каза Айла. – Той е човек. Тя изглеждаше озадачена.

– Не, не е. Никога не е бил преброяван сред Мамутоите. Те не го приемаха. Казваха, че е животно – рече Нези.

– Искаш да кажеш, че не може да бъде погребан? Не може да влезе в света на духовете? Кой казва, че не може?

Очите на Айла блестяха от гняв.

– Огнището на Мамута – каза Нези. – От там не разрешават.

– Ами аз не съм ли дъщеря на Огнището на Мамута? Аз ще разреша! – заяви Айла.

– Това няма да помогне. И Мамут би разрешил. Но трябва да се получи съгласието на Огнището на Мамута, а те няма да го дадат – каза Нези.

Ридаг слушаше, изпълнен с надежда, която постепенно започваше да гасне.

Айла видя изражението на лицето му, разочарованието му и се разгневи така, както никога преди.

– Не е необходимо Огнището на Мамута да разрешава. Не те решават дали някой е човек, или не. Ридаг е човек. Той не е животно, така, както и моя син не е животно. Огнището на Мамута може да си запази погребението. На него то не му е нужно. Когато му дойде времето, аз ще го направя по начина на Клана, като го направих за Креб, Мог-ъра. Ридаг ще влезе в света на духовете, със или без Огнището на Мамута!

Нези погледна момчето. Сега то изглеждаше по-отпуснато. Не – рещи тя. Беше по-спокойно. Бяха изчезнали усилието и напрежението. То докосна ръката на Айла.

– Аз не съм животно – каза Ридаг със знаци.

Като че ли искаше да каже и още нещо. Айла почака. И тогава внезапно осъзна, че вече нямаше да има нито звук, нито усилие за още един дъх. Той вече не изпитваше болка.

Но Айла бе завладяна от силна мъка. Вдигна очи и видя Джондалар. Той бе стоял там през цялото време и лицето му бе изкривено от мъка така, както това на Айла или Нези. Изведнъж и тримата се вкопчиха един в друг, опитвайки се да намерят утеха.

После и друго същество изрази мъката си. От пода под леглото на Ридаг се понесе гърлено скимтене и хълцане, което се усили и се превърна в първия звучен вой на Вълчо. Когато дъхът му свърши, той отново зави, изплаквайки мъката си в плътните, призрачни, безпогрешни тонове на вълчата песен, от която човек настръхваше до мозъка на костите. При входа на палатката се събраха хора, които наблюдаваха, но се колебаеха дали да влязат. Дори тримата опечалени, потопени в своята скръб, застинаха и се заслушаха. Джондалар си помисли, че нито човек, нито животно не биха могли да си пожелаят по-разтърсваща или страховита елегия от тази.

След първите ридания на терзание и скръб, Айла седна до малкото тяло и остана така, неподвижна, но сълзите и не спираха. Беше вперила поглед в пространството пред себе си и безмълвно си спомняше живота си в Клана, сина си и първия път, когато бе видяла Ридаг. Тя го обичаше. Той бе започнал да означава толкова много за нея, колкото и Дърк и до известна степен и го заместваше. Макар че нейният син и беше отнет, Ридаг и бе дал възможност да научи много за него, да узнае как би могъл да расте и съзрява, как би изглеждал, какво би мислил. Когато тя

се усмихваше на нежния хумор на Ридаг, или се радваше на интелигентността и схватливостта му, тя си представяше, че Дърк проявява същия интелект. Сега Ридаг вече го нямаше и тънката и връзка с Дърк се беше скъсала. Скърбеше и за двамата.

Нези бе не по-малко опечалена, но и нуждите на живите бяха важни. Ръги се покатери в скута и, покрусена и объркана, че нейното другарче, приятелче и братче вече няма да може да играе, даже няма да прави думи с ръцете си. Дануг се беше проснал на леглото си, завит презглава и плачеше, а някой трябваше да отида да каже и на Лати.

– Айла? Айла – промълви най-сетне Нези. – Какво трябва да сторим, за да го погребем според обичая на Клана? Трябва да започнем да го приготвяме.

Измина известно време преди Айла да проумее, че говорят на нея. Събра вежди и съсредоточи вниманието си върху Нези.

– Какво?

– Трябва да започнем да го приготвяме за погребението. Какво трябва да направим? Нищо не знам за погребенията на Клана.

„Не, никой от Мамутоите не знае“ – помисли си тя. Особено онези, които принадлежаха към Огнището на Мамута. Но тя знаеше. Насочи мислите си към погребенията на Клана, които беше виждала и започна да разсъждава какво следва да се направи за Ридаг. Преди да бъде погребан според обичая на Клана, той трябваше да стане негов член. Това означаваше, че трябваше да бъде именуван и че му беше нужен амулет с червена охра в него. Внезапно Айла скочи и се втурна навън.

Джондалар я последва.

– Къде отиваш?

– Щом като Ридаг ще става от Клана, трябва да му направя амулет – викна му тя.

Айла мина с наперена походка през лагера, очевидно сърдита, профуча покрай Бивака на Огнището на Мамута, без дори да го погледне и нахлу направо в откритата работилница на каменоделците. Джондалар беше по петите и. Той имаше известна представа какво е намислила. Тя поиска едни голям кремък и никой не посмя да и откаже. После се огледа и намери каменен чук. Разчисти си място за работа.

Когато започна да оформя кремъка според обичая на Клана и каменоделците-Мамутои разбраха какво прави, те проявиха силно любопитство и се скупчиха там, докдето се осмелиха да приближат. Никой не желаше да разпалва гнева и повече, но това беше рядък случай. Веднъж, след като произходът на Айла бе станал общоизвестен,

Джондалар се беше опитал да им обясни техниките на Клана, но той се бе учил по по-различен начин. Не владееше техните методи в същата степен. Дори когато постигна резултат, те си помислиха, че това е благодарение на неговото умение, а не на необичайния процес.

Айла реши да направи две отделни сечива – остър нож и шило и да ги занесе в Хвощовия бивак, за да приготви амулета. Успя да направи сносен нож, но тъгата и гневът и бяха толкова силни, че ръцете и трепереха. Първият път, когато се опита да изработи по-трудния тънък и издължен връх, тя го сцепи. Тогава забеляза, че много хора са се събрали да я гледат и това я притесни. Почувства, че каменоделците-Мамутои преценяваха методите за направа на сечива, използвани от Клана, а тя не ги представяше добре и се ядоса, че я е грижа за това. И при втория опит счупи острието. Раздразнението и предизвикваше ядни сълзи, които постоянно бършеше. Джондалар коленичи пред нея.

– Това ли ти трябва, Айла? – попита той, като и показа пробиващо-то сечиво, което беше направила за специалната церемония на Пролетния фестивал.

– Това е сечиво на Клана! Къде си го намерил... това го бях направила аз! – възкликна тя.

– Знам. Него ден се върнах и го прибрах. Надявам се, че не се сърдиш.

Тя остана изненадана, озадачена и странно доволна.

– Не, не се сърдя. Радвам се, че си го взел, но защо?

– Искях... да го проуча – отговори той.

Не можеше да се реши да и каже, че е искал да го запази като спомен от нея, че е мислил, че ще си замине без нея. Той не искаше да си тръгне без нея.

Тя занесе сечивата си в Хвощовия бивак и помоли Нези за парче мека кожа. След като и го даде, жената започна да наблюдава как Айла прави простичката, събрана кесия.

– Тези сечива изглеждат малко по-груби, но наистина работят много добре – забеляза Нези. – За какво е кесийката?

– Това ще е амулета на Ридаг, подобно на онзи, който направих за Пролетния фестивал. Трябва да сложа парче червена охра в нея и да го именувам по обичая на Клана. Той трябва да има и тотем, който да го закриля по пътя му към света на духовете. – Тя направи пауза и сбърчи чело. – Не знам какво правеше Креб, за да открие тотема на човека, но винаги успяваше... Може би ще трябва да споделя моя тотем с Ридаг. Пещерният лъв е мощен тотем, понякога с него се живее трудно, но е

изпитан. Ридаг заслужава силен тотем, който дава добра защита.

– Аз мога ли да помогна с нещо? Трябва ли да приготвим момчето? Да го облечем? – попита Нези.

– Да, и аз бих искала да помогна – каза Лати. Беше застанала на входа заедно с Тюли.

– Също и аз – допълни Мамут.

Айла вдигна очи и видя почти целия Лъвски бивак, готов да помага. Всички я гледаха и очакваха от нея инструкции. Нямахше ги само ловците. Изпълни я топло чувство към тези хора, които бяха прибрали едно непознато сираче и го бяха приели като свое дете; същевременно изпитваше справедлив гняв спрямо Огнището на Мамута, което не желаше дори да го погребне.

– Ами първо някой да донесе червена охра, да я разтроши, както прави Диджи, когато иска да боядиса кожа, и да я смеси с малко претопена мазнина, за да стане на мазило. С него трябва да се натрие цялата му кожа. Мазнината трябва да е от Пещерна мечка, за да се получи истинско погребение на Клана. Пещерната мечка е свещена за Клана.

– Нямаме мазнина на Пещерна мечка – каза Торнек.

– По тия места няма много Пещерни мечки – добави Мамут.

– Айла, защо да не сложим мамутска мазнина? – предложи Мамут.

– Ридаг не беше само от Клана. Той беше смесен. Беше отчасти и Мамутои, а мамутът е свещен за нас.

– Да, мисля че можем да я използваме. Той беше и Мамутои. Не бива да забравяме това.

– Айла, ами обличането му? – попита Нези. – Той не успя да облече новите дрехи, които му уших тази година.

Айла се начумери, но после кимна в знак на съгласие.

– Защо не? След като бъде намазан с червената охра според обичая на Клана, може да бъде облечен в най-хубавите си дрехи, както правят Мамутоите на погребенията. Мисля, че това е добра идея, Нези.

– Никога нямахше да предположа, че червената охра е свещен цвят и за техните погребения – обади се Фребек.

– А аз си мислех, че те даже не погребват мъртвците си – рече Крози.

– Очевидно така мисли и Огнището на Мамута – каза Тюли. – Това ще бъде една изненада за тях.

Айла помоли Диджи да и даде една от дървените паници, изработени в стила на Клана, които и беше подарила при осиновяването си. Тя смеси в нея червената охра и мамутската мазнина, за да се получи

цветен мехлем. Самото втриване обаче беше извършено от Нези, Крози и Тюли – трите най-възрастните жени в Лъвския бивак, които след това го облякоха. Айла отдели настрана малко от червеното мазило за покъсно и постави в кесийката, която беше направила, парче от червената желязна руда.

– Ами трябва ли да го увием? – попита Нези. – Айла, той трябва ли да бъде увит?

– Не знам какво означава това – отговори Айла.

– Използваме необработена кожа или козина, за да го изнесем навън, после го увиваме с нея преди да го положим в гроба – обясни Нези.

Айла разбра, че това е още един обичай на Мамутоите – получаваше се така, че с цялото това богато облекло и накитите, които му сложиха, погребението се доближаваше повече до обичаите на Мамутоите, отколкото до тези на Клана. Трите жени я гледаха очаквателно. Тя премести поглед от Тюли върху Нези. Да, изглежда че Нези беше права. Трябваше да използват нещо, за да го пренесат, нещо като завивка или покров. Тогава тя погледна Крози.

Изведнъж си спомни нещо, макар че дълго време не беше се сещала за него: плащът на Дърк. Плащът, който беше използвала, за да носи сина си до гърдите си, когато той беше бебе и да го придържа към ханша си, когато прохождаше. Това бе едно от нещата без определено предназначение, които бе взела със себе си от Клана. И все пак колко ли нощи плащът за носене на Дърк и бе създавал усещане за връзка с единственото сигурно място, което бе познала, както и с хората, които бе обичала? Колко ли нощи бе спала с това наметало? Колко ли беше плакала в него? Беше го люляла? Това бе единственото нещо, което и бе останало от сина и и тя не беше сигурна, че може да се откаже от него, но нима то наистина и беше нужно? Нима щеше да го мъкне със себе си докато е жива?

Айла забеляза, че Крози я погледна отново и си спомни за бялата пелерина, която Крози беше направила за сина си. Тя я бе носила със себе си много години, защото дрехата бе означавала много за нея. Но я даде с добри намерения на Рейсър, за да го предпази. Не е ли по-важно за Ридаг да бъде увит в нещо, което е от Клана, когато тръгне по дългия, си път към света на духовете, отколкото тя да разнася със себе си плаща на Дърк? В крайна сметка Крози се бе освободила от предмета, навяващ и спомени за сина и. Може би беше дошъл моментът и тя да се освободи от онова, което и напомняше за Дърк и просто да бъде признателна, че той бе нещо повече от спомен за нея.

– Имам нещо, в което можем да го увием – каза Айла. Втурна се към спалния си кът и измъкна сгънатата кожа от дъното на една купчина. Разгърна я. За последен път допря до бузата си меката, еластична стара кожа, от която бе направен плаща на сина и и затвори очи, спомняйки си миналото. После се върна и я подаде на майката на Ридаг.

– Ето покров – каза тя на Нези. – Това е завивка на Клана. Преди време принадлежеше на моя син. Сега ще помага на Ридаг в света на духовете. Освен това ти благодаря, Крози – добави тя.

– Защо ми благодариш?

– За всичко, което си направила за мен и за това, че ми показва, че всички майки трябва един ден да прежалят непрежалимото.

– Хмммм! – промърмори старицата, като се опитваше да запази суров вид, но очите и блестяха от обзелите я чувства.

Нези взе плаща от Айла и покри Ридаг.

Вече се беше стъмнило. Айла беше планирала простичък обред в шатрата, но Нези я помоли да изчака до сутринта и да го направи навън, за да видят всички от Срещата, че Ридаг е човек. Така и ловците щяха да имат малко повече време, за да се върнат. Никой не искаше Талут и Ранек да пропуснат погребението на Ридаг, но не можеха да чакат твърде дълго.

Късно на следващата сутрин изнесоха тялото навън и го положиха на земята заедно с плаща. Събраха се много хора от Срещата и продължаваха да прииждат още. Беше се разнесла мълвата, че Айла възнамерява да погребее Ридаг така, както го правят плоскоглавците и всички бяха любопитни. Тя беше взела в ръце малката паничка с червена охра и амулета и вече беше започнала да свиква Духовете, както правеше Креб, когато настъпи нова бъркотия. За голямо облекчение на Нези ловците се завърнаха с много мамутско месо. Бяха се редували да теглят двата плаза и вече планираха техен вариант, така че да се получи шейна, която хората биха теглили по-лесно.

Церемонията по погребението бе отложена докато приключат със складирането на месото. Разправиха на Талут и Ранек какво се беше случило, но никой не възрази, когато погребението беше бързо подновено. Смъртта на смесеното дете от Клана по време на Лятната среща на Мамутоите беше създавала истинска дилема. Бяха го наричали урод, животното, но никой не погребваше животни; тяхното месо се складираше. Само хората биваха погребвани, а присъстващите не искаха да оставят детето непогребано дълго време. Макар че Мамутоите не бяха много склонни да признаят на Ридаг статус на човек, те знаеха, че той не е и

животно. Никой не почиташе духа на плоскоглавците както правеха с тези на елена, бизона или мамутите и никому не се искаше да складира тялото на Ридаг до тези на мамутите. За тях той бе урод именно защото виждаха човешката му същност, която омаловажаваха и не признаваха. Бяха доволни, че Айла и Лъвският бивак възнамеряваха да погребат тялото на Ридаг по начин, който решаваше проблема.

Айла отново застана на една могилка, за да продължи обряда като се опитваше да си спомни знаците, които Креб правеше в тази му част. Не знаеше какво точно означават тези знаци, тъй като смисълът им се разясняваше само на мог-ърите, но беше запозната с общото им предназначение и съдържание, които обясняваше на следящите движенията и членове на Лъвския бивак и останалите Мамутои.

– Сега Викам Духовете – каза тя. – Духът на Великата пещерна мечка, на Пещерния лъв, на Мамута и всички останали, както и Древните духове на Вятъра, Мъглата и Дъжда. – После се наведе и взе малката паница. – Сега ще го именувам и ще го направя част от Клана – каза тя и като потопи пръст в червеното мазило, начерта линия от челото до носа му. После се изправи и каза със жестове и думи: – Името на момчето е Ридаг.

Имаше нещо в нея, в тона на гласа и, в напрегнатото и изражение, когато се стараше да си спомни точните жестове и движения, което завладя хората. Историята за това как е стояла върху леда и Викала мамутите се разнесе бързо. Никой не се съмняваше, че тази дъщеря на Огнището на Мамута има пълно право да проведе този или който и да е друг обред, независимо дали има татуировка на Мамут или не.

– Сега той е именуван според обичая на Клана – обясни Айла, – но има нужда и от тотем, който да му помага да намери света на духовете. Не знам кой е неговият тотем, затова ще споделя с него моя – Духът на Пещерния лъв. Той е много мощен тотем и добър закрилник, но момчето го заслужава.

След това тя оголи тънкия десен крак на Ридаг и начерта с червената охра четири малки успоредни линии на бедрото му. После се изправи и каза с думи и знаци:

– Дух на Пещерния лъв, момчето Ридаг е в твоите ръце, за да го защитаваш. – Сетне взе амулета и го завърза с шнур на врата му. – Сега Ридаг е именуван и приет от Клана – каза тя и силно се надяваше, че е така.

Айла беше избрала едно място малко настрана от селището и Лъвският бивак беше поискал и получил разрешение от Вълчия бивак да

погребат момчето там. Нези уви малкото, вкочанясало тяло в плаща на Дърк, след което Талут го взе и го отнесе на мястото за погребване. Той не се срамуваше от сълзите, които се стичаха от очите му, докато полагаше Ридаг в плиткия гроб.

Хората от Лъвския бивак стояха край падинката, която бе само малко задълбочена и гледаха как в гроба бяха поставени някои предмети. Нези донесе храна и я положи до тялото. Лати прибави любимата свирка на момчето. Трони донесе наниза от кости и еленови прешлени, които Ридаг беше използвал, за да забавлява бебетата и малките деца от Лъвския бивак през изтеклата зима. Това бе любимото му занимание, защото бе нещо полезно, което той можеше, да върши. Тогава, съвсем неочаквано, притича Ръги и пусна в гроба любимата си кукла.

По знак на Айла, всички обитатели на Лъвския бивак взеха по един камък и внимателно го поставиха върху увитото в плаща тяло. Така бе положена основата на неговата надгробна могила. И тогава Айла започна погребалния обред. Не се опитваше да го обяснява, предназначението му беше достатъчно ясно. Със същите жестове, които Креб беше използвал при погребението на Иза и които тя, от своя страна, беше използвала да почете Креб, когато го беше намерила в затрупаната с камъни пещера, Айла извърши траурния обред, който беше толкова древен, че никой не помнеше от къде произлиза и толкова красив, че никой не можеше да си представи нещо по-прекрасно.

Тя не си служеше с опростения език на жестовете, на който беше научила Лъвския бивак. Това беше пълноценният, сложен, богат език на Клана, в който всички движения и пози на цялото тяло предаваха оттенъци и нюанси на значения. Макар че много от жестовете бяха езотерични – дори Айла не знаеше цялото им значение – обредът включваше и много обикновени знаци, някои, от които Лъвският бивак действително познаваше. Хората от бивака разбираха смисъла на жестовете знаеха, че това е ритуал за изпровождане на някого в отвъдния свят. За останалите Мамутои движенията на Айла изглеждаха като загадъчен и изразителен танц, изпълнен с движения на ръцете, престъпвания и жестове. С безмълвната си грациозност тя им предаваше идеята за любовта и загубата, за мъката и митичната надежда на смъртта.

Джондалар беше поразен. От очите му се лееха сълзи, както от очите на всички членове на Лъвския бивак. Докато гледаше красивия и безмълвен танц, в съзнанието му нахлу един спомен от живота им в нейната долина – изглеждаше толкова отдавна – когато тя се бе опитала да му каже нещо със същите грациозни движения. Дори тогава, макар че не

беше разбрал, че това е език, той беше доловил някакъв дълбок смисъл в изразителните и жестове. Сега, когато беше по-осведомен, беше изненадан от това колко малко е знаел и как въпреки това движенията на Айла са му се стрували толкова красиви още тогава.

Спомни си позата, която тя бе заела при първата им, среща – седнала на земята с кръстосани крака и навела глава, очаквайки да я потуша по рамото. Дори след като научи езика му, тя понякога я използваше. Това винаги го, караше да се чувства неловко, особено след като разбра, че това е поза, използвана от Клана, но Айла му бе обяснила, че тя е нейният начин да изрази нещо, за което и липсват думи. Той се усмихна вътрешно. Човек трудно би повярвал, че при първата им среща тя не можеше да говори. Сега владееше свободно два езика: на Зеландониите и на Мамутоите, даже три, ако се вземеше предвид и езика на Клана. Дори понаучи някои от думите, с които си служеше народа Сънге за краткото време, което прекара с тях.

Докато я наблюдаваше как изпълнява ритуала на Клана, изпълнен със спомени за долината и за тяхната любов, той я искаше повече от всичко на света. Но близо до нея бе застанал Ранек, не по-малко пленен от самия Джондалар. Всеки път, когато Джондалар поглеждаше Айла, той не можеше да не забележи и тъмнокожия мъж. Още с пристигането си Ранек я бе намерил и решително бе показал на Джондалар, че тя все още е Обещана на него. А Айла изглеждаше някак резервирана, загадъчна. Джондалар направи няколко опита да я заговори, да изрази скръбта си, но след първите мигове на споделена мъка тя сякаш не беше склонна да приема усилията му да я утеши. Чудеше се дали само така му се струва. А и какво друго можеше да очаква той, когато тя бе толкова разстроена?

Изведнъж всички обърнаха поглед в посоката, от която долетя равномерно барабанене. Марут, барабанистът, беше отишъл в Музикалната землянка и донесъл оттам барабана от мамутски череп. Погребенията на Мамутоите обикновено се извършваха под музикален съпровод, но тоновете, които той произвеждаше сега, не бяха типичните за народа му ритми. Това бяха непознатите, странно завладяващи ритми на Клана, които Айла му беше показала. Тогава Манен, братият музикант, започна да свири на флейтата така, както тя бе свирила с уста. Музикалните тонове по необясним начин съпадаха с движенията на жената, чийто обреден танц бе ефирен като самата музика. Айла почти бе завършила ритуала, но реши да го повтори в съпровод на типичните за Клана ритми. При второто изсвирване музикантите започнаха да

импровизират. С умението и таланта си те превърнаха простите тонове в нещо друго, което не беше типично нито за Клана, нито за Мамутоите – беше някаква смесица и от двата вида ритми. „Идеален акомпанимент – помисли си Айла, – за погребението на момче, което бе смесица от двата народа“.

Айла направи едно последно повторение с музикантите и не разбра кога от очите и бликнаха сълзи, но виждаше, че не е единствена. Имаше много навлажнени очи, и то не само сред Лъвския бивак.

Когато завършваше третото повторение, един тежък тъмен облак, приближаващ от югоизток, започна да затуля слънцето. Беше сезона на гръмотевичните бури и някои хора потърсиха подслон. Но вместо водни капки, започна да се сипе лек прах, отначало съвсем прозрачен. Сетне дъждът от вулканичната пепел, получена при изригването в далечните планини, се усили.

Айла стоеше до надгробната могила на Ридаг и усещаше как вулканичната пепел се просмуква в нея, влиза в косите и, пада по раменете и, полепва по ръцете, веждите, дори миглите и, превръщайки я в едноцветна светлосива фигура. Финият лек прах покри всичко – камъните на могилката, тревата, дори кафявата пръст на пътеката. Пънове и храсти добиха еднакъв сив оттенък. Пепелта покри и хората, застанали около гроба и според Айла те всички започнаха да изглеждат еднакви. Различията изчезваха пред лицето на такива страховити сили като движенията на земята и смъртта.

36

– Това нещо е ужасно! – оплака се Трони, докато изгърсваше покривка за легло на ръба на един овраг, при което се надигаше още пепел. – Дни наред я чистим, но тя е в храната, водата, дрехите, леглата. Прониква навсякъде и няма отгърване от нея.

– Това, от което имаме нужда, е един хубав дъжд – каза Диджи, изхвърляйки мръсната вода, с която бяха прали кожата за покрив на шатрата. – Или силна снежна буря. Това ще оправи нещата. Тази година с нетърпение ще очаквам зимата.

– Не се и съмнявам – рече Трони и като я стрелна с очи се усмихна многозначително, – но ми се струва, че е така, защото дотогава ще си се свързала с Бранг и ще живееш с него.

Блажена усмивка преобрази лицето на Диджи, когато си помисли за очакващите я брачни ритуали.

– Не го отричам, Трони – отвърна тя.

– Вярно ли е, че в Огнището на Мамута се говорело за отлагане на Бракосъчетанието заради тази пепел? – попита Трони.

– Да, и на Обредите за въвеждане в Женственост, но всички са против. Знам, че на Лати не и се чака, също и на мен. Те най-сетне се съгласиха. Не искат да има повече дразги. Много хора смятат, че не са били прави по отношение на погребението на Ридаг – каза Диджи.

– Но някои бяха съгласни с тях – възрази Фрали, приближавайки с кошница пепел. Изпразни я в оврага. – Каквото и да бяха решили, все щеше да се намери някой, който да каже, че не са прави.

– Предполагам, че човек би трябвало да е живял с Ридаг, за да знае – допусна Трони.

– Не съм много сигурна – отвърна Диджи. – Той живя дълго време с нас, но аз не го възприемах съвсем като човек, докато не дойде Айла.

– Диджи, струва ми се, че тя не очаква Бракосъчетанието си с толкова нетърпение като теб – каза Трони. – Дали и има нещо? Да е болна?

– Не вярвам – каза Диджи. – Защо?

– Не се държи както подобава. Подготвя се, за да се свърже с мъж, но изглежда не се радва. Получава много подаръци и какво ли не, но не изглежда щастлива. А би трябвало да е като теб. Винаги, когато някой произнесе, думата „свързане“, ти се усмихваш и на лицето ти се появява мечтателно изражение.

– Не всеки очаква свързването с партньора си по еднакъв начин – намеси се Фрали.

– Тя наистина беше много привързана към Ридаг – обади се Диджи. – И и е мъчно не по-малко отколкото на Нези. Ако Ридаг беше Мамутои, Бракосъчетанието сигурно щеше да бъде отложено.

– И на мен ми е мъчно за Ридаг, липсва ми – той беше толкова добър към Хартал – каза Трони. – На всички ни е мъчно, макар че той изпитваше такава непоносима болка, че смъртта му беше облекчение и за мен. Мисля, че нещо друго тревожи Айла.

Тя премълча, че още от самото начало се бе съмнявала, че Айла ще се свърже с Ранек. Нямахме защо това да излиза на бял свят, но независимо от чувството на Ранек към Айла, Диджи продължаваше да смята, че Айла изпитва по силни чувства към Джондалар, макар че напоследък сякаш го отбягваше. Видя как високият мъж от Зеландониите излиза от шатрата и тръгва към центъра на мястото на Срещата. Изглеждаше потънал в мислите си.

Джондалар кимаше на хората, които го поздравяваха, като минаваше покрай тях, но се беше вгълбил в себе си. Дали си въобразяваше? Или Айла наистина го избягваше? След всичкото това време, през което се беше опитвал да стои настрана от нея, той все още не можеше да повярва, че сега, когато искаше да разговаря с нея насаме, тя го отбягваше. Независимо, че бе дала Обещание на Ранек, дълбоко в себе си той продължаваше да вярва, че е достатъчно да престане да я отбягва и тя отново ще бъде на негово разположение. Не че тя имаше вид на копнееща по него жена, но сякаш бе готова да му даде шанс. А сега изглеждаше недостъпна за него. Беше решил, че единственият начин да разбере истината е да застана лице с лице срещу нея, но му беше трудно да я открие в такъв момент и на такова място, където да могат да разговарят.

Забеляза, че към него приближава Лати. Усмихна се и се спря, за да я погледа. Сега тя се движеше с независим вид, усмихваше се уверено на хората и кимаше на поздравите им. „Променила се е“ – помисли си той. Винаги с удивление наблюдаваше промените, които настъпваха след Първите Обреди. Лати вече не беше нито дете, нито кикотецо се, плашливо момиче. Макар да беше млада, тя се движеше с увереността на жена.

– Здравей, Джондалар – поздрави го тя усмихнато.

– Здравсти, Лати. Имаш щастлив вид.

„Прекрасна млада жена“ – помисли си той и се усмихна. Погледът му изразяваше чувството му. Тя реагира като пое дъх и очите и се

разшириха, а после го стрелна с поглед, който отговаряше на несъзнателната му покана.

– Така е. Толкова ми беше омръзнало да стоя на едно място през цялото време. Едва сега за пръв път имам възможност, за да се поразходя сама... или с когото аз искам. – Понаклони се към него и вдигна очи към неговите. – Къде отиваш?

– Търся Айла. Да си я виждала?

Лати въздъхна, после се усмихна приятелски.

– Да, бавеше бебето на Трики. И Мамут я търси.

– Не обвинявай всички, Айла – увещаваше я Мамут. Седяха навън на топлото слънце, под сянката на голяма елша. – Имаше неколцина, които не бяха съгласни. Аз бях един от тях.

– Не обвинявам теб, Мамут. Не знам дали обвинявам когото и да било, но защо да не могат да проумеят? Какво кара хората толкова да ги мразят?

– Може би това, че виждат колко си приличаме, затова и търсят различия. – Той помълча, после продължи: – Айла, преди да дойде утрешния ден, би трябвало да отидеш в Огнището на Мамута. Не можеш да се свържеш, преди да се явиш там. Последната си, знаеш го.

– Да, мисля, че би трябвало да ида – съгласи се Айла.

– Твоята неохота дава надежди на Винкавек. Той отново ме попита днес дали смятам, че ти мислиш върху неговото предложение. Каза, че ако не искаш да нарушиш Обещанието си, той възнамерява да говори с Ранек, за да го приеме като съпартньор. Неговото предложение може значително да повиши Булчинската ти цена и всички вие да получите висок статус. Какво би казала за това, Айла? Би ли желала да приемеш Винкавек за съпартньор на Ранек?

– Винкавек спомена нещо за това по време на лова. Ще трябва да поговоря с Ранек, за да разбере как би се чувствал той – отвърна Айла.

Мамут си помисли, че и в двата случая ентусиазмът и бе учудващо малък. Моментът беше неподходящ за свързване, скръбта и все още беше много силна, но при всичките тези предложения и голямо внимание не биваше да се отлага. Той забеляза, че тя изведнъж се загледа встрани и се обърна, за да види каква бе причината. Към тях приближаваше Джондалар. Тя като че ли се притесни и направи една крачка, сякаш бързаше да си върви, но не можеше просто така да прекъсне разговора си с Мамут.

– Айла, ето къде си била. Търсех те. Бих искал да поговоря с теб.

– Сега съм заета с Мамут – отвърна тя.

– Мисля, че свършихме, ако искаш можеш да говориш с Джондалар – каза Мамут.

Айла сведе очи, после се взря в стареца, отбягвайки тревожния поглед на Джондалар и каза тихо:

– Мисля, че ние с него нямаме какво да си кажем, Мамут. Джондалар усети как кръвта слезе в петите му, после го обля топлина и лицето му пламна. Тя наистина го е отбягвала! Дори не искаше да разговаря е него.

– Ъ-ъ..., ами, ъ-ъ... аз... съжалявам, че те обезпокоих – каза той, отстъпвайки.

Прииска му се да се скрие някъде и бързо се отдалечи.

Мамут внимателно я наблюдаваше. След като той си тръгна, тя го проследи с поглед, но очите и издаваха по-голямо смущение и от неговото. Мамут поклати глава, но предпочете да замълчи и те двамата тръгнаха към Лъвския бивак.

Като приближиха, Айла забеляза, че насреща им идват Нези и Тюли. Нези трудно преживяваше смъртта на Ридаг.

Предишния ден тя бе донесла онова, което бе останало в торбата му за цярове и двете се бяха разридали. Нези не желаше да я задържи, за да не и навява тъжни спомени, но не беше сигурна дали трябва да я извърли. Айла разбра, че със смъртта на Ридаг бе отпаднала и необходимостта да помага на Нези да го лекува.

– Айла, търсехме те – каза Тюли.

Имаше доволен вид на човек, който е планирал някаква голяма изненада, а това беше рядкост за едрата водачка. Двете жени разтвориха нещо, което бе внимателно сгънато. Очите на Айла се разшириха и двете жени се спогледаха и и се усмигнаха широко.

– Всяка булка има нужда от нова туника. Обикновено я ушива майката на мъжа, но аз исках да помогна на Нези.

Беше зашеметяваща дреха от златистожълта кожа, изкусно и изящно украсена; някои нейни части бяха плътно запълнени с шарки от бивникови мъниста, акцентирани с много малки кехлибарени мъниста.

– Толкова е красива и толкова много труд сте вложили в нея. Само работата с мънистата сигурно е отнела много дни. Кога я направихте? – попита Айла.

– Започнахме я, когато обяви Обещанието си и я завършихме тук – каза Нези. – Ела в шатрата, за да я премериш.

Айла погледна към Мамут. Той се усмигна и кимна. Знаеше за идеята за туниката и даже беше заговорничил с тях, за да я изненадат.

Трите жени влязоха в шатрата и се запътиха към мястото за спане на Тюли. Айла се съблече, но не знаеше как точно да облече дрехата. Жените и помогнаха. Беше специална туника, която се отваряше отпред и се завързваше с колан, изплетен от червена мамутска вълна.

– Можеш да я носиш затворена, ето така, ако просто искаш някоя да я види – каза Нези, – Но за церемонията трябва да я разтвориш ето така. – Тя отметна назад горната част на предницата и отново завърза колана. – Жената с гордост показва гърдите си, когато се свързва, когато донася своето огнище, за да образува съюз с мъж.

Двете жени отстъпиха назад, за да се възхитят на бъдещата младоженка. „Може да се гордее с гърдите си – помисли си Нези. – Майчински гърди, с които може да кърми. Жалко, че майка и не е тук. Всяка жена би се гордяла с нея.“

– Можем ли вече да влезем? – попита Диджи, надничайки в шатрата.

И тогава вътре влязоха всичките жени от бивака, за да се възхитят на Айла в разкошното и облекло. Изглежда всички бяха посветени в изненадата.

– Сега я затвори, за да можеш да излезеш и да я покажеш на мъжете – каза Нези като затвори ритуалната туника и отново завърза колана. – Не бива да я носиш отворена пред всички до церемонията.

Айла прекрачи прага на шатрата, за да се окъпе в усмивките на одобрение и радост на мъжете от Лъвския бивак. Други, които не бяха негови членове, също я гледаха. Винкавек знаеше за изненадата и нарочно се навърташе наблизко. Когато я видя, реши, че по някакъв начин трябва да се събере с нея, та ако ще да е съпартньор на десет мъже.

В Айла се вглеждаше и друг мъж, които не беше от Лъвския бивак, макар че повечето хора го считаха за негов член. Джондалар ги беше проследил, защото не му се искаше да приеме неочаквания и отказ, нито дори да повярва в него. Дануг го беше посветил в тайната и той чакаше заедно с останалите. Когато тя излезе, очите му се изпълниха с красивата гледка. После ги затвори и челото му се сбърчи от мъка. Беше я загубил. Тя демонстрираше намерението си да се свърже с Ранек на следващия ден. Пое дълбоко дъх и стисна зъби. Не можеше да остане и да наблюдава свързването и с тъмнокожия ваятел от Лъвския бивак. Време беше да си върви.

След като Айла се преоблече в обикновените си дрехи и отново излезе с Мамут, Джондалар побърза да влезе в шатрата. Зарадва се, че беше празна. Събра си багажа, като наум отново поблагодари на Тюли,

подреди всичко, което щеше да вземе и после го покри със спалната си козина. Възнамеряваше да изчака до сутринта, да се сбoguва с всички и след закуска веднага да тръгне. Дотогава нямаше да казва на никого.

През деня Джондалар посети близките си приятели от Срещата, без да се сбoguва, но с мисълта, че ги напуска. Вечерта прекара известно време с всеки от членовете на Лъвския бивак. Те му бяха като семейство. Трудно щеше да му бъде да си тръгне, знаейки, че вече никога няма да ги види. Беше още по-трудно да намери начин да говори с Айла, поне за последен път. Наблюдаваше я и когато тя и Лати отидоха при конския навес, той бързо ги последва.

Разговорът им протече изкуствено и стегнато, но той излъчваше някаква напрегнатост, която изпълни Айла с безпокойство. Когато тя се прибра, той остана и до тъмно разчесва младия жребец. Първият път, когато видя Айла, тя помагаше на Уини да роди, спомни си той. Дотогава не беше виждал такова нещо. Трудно щеше да му бъде да се раздели и с жребеца. Джондалар изпитваше по-голяма привързаност към Рейсър, отколкото смяташе, че е възможно да се изпитва спрямо едно животно.

Най-сетне той се прибра в шатрата и се промъкна в постелята си. Затвори очи, но сънят не идваше. Лежеше буден и мислеше за Айла, за времето, което бяха прекарали в долината и за бавно появилата се любов помежду им. Не, не беше чак толкова бавно. Той я бе обикнал от пръв поглед, но твърде бавно бе осъзнал любовта си, бавно бе започнал да я цени, толкова бавно, че я бе загубил. Бе отхвърлил любовта и за което щеше да плаща цял живот. Как е могъл да бъде толкова глупав? Никога нямаше да я забрави, нямаше да преодолее и болката от загубата и и никога нямаше да си го прости.

Прекара една дълга, тежка нощ и щом първите лъчи на зората проникнаха през отвора на шатрата, той разбра, че не може да издържа повече. Не беше в състояние да се сбoguва с нея или с когото и да е било, просто трябваше да си върви. Тихичко събра дрехите и принадлежностите си за из път, както и постелята си и се измъкна навън.

– Решил си да не чакаш. Така и предположих – каза Мамут.

Джондалар рязко се извърна.

– Аз... ъ-ъ... трябва да тръгвам. Повече не мога да остана. Време е, Аз... ъ-ъ – заекна той.

– Знам, Джондалар. Желая ти леко Пътешествие. Предстои ти дълъг път. Ти самият решаваш кое е най-добро за теб, но запомни едно, не можеш да направиш избор, когато такъв не съществува.

Старецът хлътна в шатрата.

Джондалар се намръщи и тръгна към конския заслон. Какво искаше да каже Мамут? Защо Тези, Който Служат на Майката винаги изричат думи, които не могат да бъдат разбрани?

Когато видя Рейсър, на Джондалар за момент импулсивно му хрумна да го яхне и да заминее с него, поне това да отнесе със себе си, но Рейсър беше кон на Айла. Потупа и двете животни, прегърна кафявия жребец през врата. Тогава забеляза Вълчо и нежно го помилва. После бързо се изправи и тръгна надолу по пътеката.

Когато Айла се събуди, слънчевите лъчи бяха огрели палатката. Денят обещаваще да бъде чудесен. Тогава тя си спомни, че днес бе нейното Брачно празненство. И изведнъж денят престана да и се струва прекрасен. Тя се изправи до седнало положение и се огледа. Нещо не беше наред. Беше и станало навик щом се събудеше да хвърли поглед към мястото, където спеше Джондалар. Сега него го нямаше там. „Станал е рано тази сутрин“ – помисли си тя. Не можеше да се отърве от чувството, че нещо никак не е наред.

Стана, облече се и излезе да се измие и да намери вейка за зъбите си. Край огъня шеташе Нези, която я погледна странно. Усещането и че нещо никак не е наред, още повече се засили. Погледна към конския навес. Уини и Рейсър изглеждаха отлично и Вълчо беше там. Тя се върна в палатката и отново се огледа. Много от хората бяха станали и се бяха заели с ежедневните си дела. Тогава забеляза, че мястото на Джондалар е празно. Не беше излязъл просто за деня. Нямаше ги постелята му, раниците му и всичко останало. Джондалар беше заминал! Айла панически се втурна навън.

– Нези! Джондалар е заминал! Не е отишъл някъде из Вълчия бивак, а съвсем си е заминал. И ме е оставил!

– Знаем, Айла. Аз го очаквах, а ти?

– Но той дори не се сбогува! Мислех, че ще остане поне до Брачната церемония.

– Айла, това е последното нещо, което би поискал да стори. Той никога не би пожелал да види как се събираш с друг мъж.

– Но...но... Нези, той не ме искаше. Какво друго бих могла да направя?

– А какво искаш да направиш?

– Искам да замина с него! Но той си е тръгнал. Как е могъл да ме остави? Той възнамеряваше да ме вземе със себе си. Така планирахме. Нези, какво стана с всичките ни планове? – попита тя и изведнъж сълзите и рукнаха.

Нези протегна ръце, прегърна младата жена и започна да я успокоява.

– Плановете се променят, Айла. И животът се променя. Ами Ранек?

– Аз не съм за него. Той би трябвало да се събере с Трики. Тя е тази, която го обича – каза Айла.

– Ти не го ли обичаш? Той те обича.

– Исках да го обичам, Нези. Опитвах се да го обикна, но съм влюбена в Джондалар. А ето, че Джондалар си замина. – Айла отново се разхълца. – Той не ме обича.

– Сигурна ли си? – попита Нези.

– Остави ме и дори не се сбогува. Нези, защо е заминал без мен? Какво лошо съм сторила? – питаше умолително Айла.

– Мислиш ли, че си сторила нещо лошо?

Айла спря да плаче и се намръщи.

– Вчера той искаше да говори с мен, а аз му отказвах.

– Защо?

– Защото..., защото той не ме иска. През цялата зима, когато аз толкова много го обичах и исках да бъда с него, той не ме искаше. Дори не разговаряше с мен.

– И когато накрая е поискал да говори с теб, ти не си искала да говориш с него. Понякога се случват и такива неща – каза Нези.

– Нези, но аз искам да говоря с него. Дори и да не ме обича, искам да бъда с него. Но той вече си е заминал. Просто е станал и си е тръгнал. Не може да го няма! Не може да е отишъл... далеч...

Нези я погледна и почти се усмихна.

– Колко ли далеч може да стигне той, Нези? Пеша? Аз мога да ходя бързо, може би ще успее да го настигна. Може би трябва да го последвам и да видя за какво е искал да говори с мен. О, Нези, аз трябва да съм с него. Обичам го.

– Ами тогава последвай го, мило дете. Щом като го обичаш, щом като го искаш, върви да го догониш. Кажу ми какво чувстваш. Поне му дай възможност да ти каже това, което е искал да знаеш.

– Права си! – Айла избърса сълзите с опакото на ръката си и се опита да мисли трезво. – Точно така трябва да направя. И ще го направя. Веднага! – каза тя и се затича надолу по пътеката, преди Нези да успее да каже нещо.

Пробяга по каменния брод на реката и навлезе в ливадата. Тогава се спря. Не знаеше в каква посока да продължи, трябваше да потърси следите му, а така щеше да и е нужна цяла вечност, за да го догони.

Внезапно Нези чу две пронизителни изсвирвания. Усмихна се, когато покрай нея профуча вълкът, последван от Уини с присвити уши. Зад тях беше Рейсър. Загледа се надолу по склона и видя как вълкът подскача към младата жена. Когато той я приближи, Айла му даде знак и каза:

– Намери Джондалар, Вълчо. Намери Джондалар! Вълкът започна да души земята и въздушните потоци и когато хвана следата, Айла забеляза леко отъпканата трева и счупените клонки. Скочи на гърба на Уини и последва вълка. Едва след като се впусна в езда, в главата и нахлуха въпросите. „Какво ще му кажа? Как бих могла да му напомня, че е обещал да ме вземе със себе си? Ами ако не иска да ме изслуша? Ами ако не ме иска?“

Падналият дъжд беше измил вулканичната пепел от дърветата и листата, но Джондалар крачеше през ливади и гори, без да забелязва красотата на този рядък летен ден. Не знаеше накъде точно върви, просто следваше реката, но с всяка крачка мислите му ставаха все по-мрачни.

„Защо тръгвам без нея? Защо пътувам сам? Дали не трябва да се върна и да я помоля да дойде с мен? Но тя не иска да дойде с теб. Тя е Мамутои. Това е нейният народ. Тя избра Ранек, а не теб, Джондалар – каза си той. – Да, тя избра Ранек, но ти даде ли и възможност за избор?“ Спря. Какво беше казал Мамут? Нещо за избор? „Не можеш да направиш избор, когато такъв не съществува.“ Какво искаше да каже той?

Джондалар поклати отчаяно глава и изведнъж разбра, че е проумял думите му. „Никога не и дадох възможност да избере. Айла не е избрала Ранек, поне не в началото. Може би е имала възможност за избор в нощта на осиновяването... и дали наистина е било така? Тя е била отгледана в Клана. Никой не и е казал, че има право на избор. И тогава аз я отблъснах. Защо не и дадох шанс, преди да замина? Защото тя не искаше да говори с теб.“

„Не, теб просто те беше страх, че няма да предпочете теб. Престани да се самозалъгваш. След всичкото това време, тя най-сетне реши да не говори с теб и ти просто се боеше, че тя няма да избере теб, ето, в това е работата, Джондалар. И ти не и даде шанс. Сега по-добре ли ти е?“

Защо не се върнеш и и дадеш възможност да избере? Поне да и предложиш? Но какво ще и кажеш? Тя се приготвя за голямата церемония. Какво ще и предложиш? Какво можеш да и предложиш?

Би могъл да предложиш да останеш. Дори да станеш съпартньор на Ранек. Би ли понесъл това? Би ли я споделил с Ранек? Ако единственият

друг избор е изобщо да я нямаш, би ли останал тук да я делиш с друг?“

Джондалар застана неподвижно, затвори очи и се намръщи. Само ако това беше единственият му избор. Онова, което най-много искаше, беше да я заведе в своя дом, който да стане и неин. Мамутоите я бяха приели, Зеландониите по-негостоприемни ли бяха? Някои от тях, но може би не всички, а той не можеше да обещае.

Ранек има Лъвския бивак и много други връзки. „А ти дори не можеш да и предложиш собствения си народ и роднини. Не знаеш дали те ще приемат нея, а и теб. Нямаш нищо, което да предложиш, освен себе си.“

Щом не можеше да и предложи нещо повече от това, какво щяха да правят, ако неговият народ не ги приеме? „Можем да отидем някъде другаде. Даже можем да се върнем тук.“ Той се намръщи. Това е дълго пътешествие. Може би е по-добре да и предложи да останат и той самият да се установи тук. Тарнег каза, че търси каменоделец за новия си Бивак. Ами Ранек? И още по-важно – Айла? Ако тя изобщо не го иска?

Джондалар беше толкова погълнат от мислите си, че чу приглушения тропот на копита едва когато върху него внезапно скочи Вълчо.

– Вълчо? Какво правиш... – Той вдигна поглед и невярвайки на очите си видя как Айла слиза от гърба на Уини.

Тя тръгна към него, обзета от свян и страх, че отново ще и обърне гръб. Как да му каже? Как да го накара да я изслуша? Какво-би могла да направи, ако той не пожелаеше да я изсуша? Тогава тя си спомни онези първи дни без думи и начина, който беше усвоила много отдавна, за да накара някого да я изслуша. Отпусна се на земята с грациозност, придобита от дългата практика, склони глава и зачака.

Джондалар я гледаше с широко отворена уста, за момент не разбра какво става, но после си спомни. Това беше нейният сигнал. Когато искаше да му каже нещо важно, но не знаеше как да го изрази със слова, тя използваше този сигнал на Клана. Но защо сега му говореше с езика на Клана? Какво ли важно послание имаше за него.

– Стани – каза той, – Не е нужно да нравиш това. Сетне си спомни правилната реакция на този жест. Потупа я по рамото. Когато Айла вдигна очи, те бяха пълни със сълзи. Той приклепна на един крак, за да ги избърше.

– Айла защо правиш това? Защо си тук?

– Джондалар, вчера ти се опита да ми кажеш нещо, но аз не исках да те изслушам. Сега аз искам да ти кажа нещо. Трудно ми е да говоря, но искам да ме изслушаш. Затова те моля по този начин. Ще ме

изслушаш ли, без да се отвръщаш настрана?

Прилив на такава гореща надежда обля Джондалар, че той просто загуби дар слово. Само кимна и хвана ръцете и.

– Някога ти искаше да замина с теб – започна тя, – а аз не исках да напусна долината. – Сирия, за да си поеме дъх. – Сега искам да съм с теб навсякъде, където отидеш. Някога ми казваше, че ме обичаш, че ме искаш... Сега мисля, че не искаш да ме обичаш, но въпреки това аз искам да съм с теб.

– Айла, моля те, стани – каза той, като и помогна да се изправи. – Ами Ранек? Мислех, че искаш него. – Ръцете му все още я обгръщаха.

– Не обичам Ранек. Обичам теб, Джондалар. Никога не съм преставала да те обичам. Не знам какво направих, та те накарах да ме разлюбиш.

– Ти ме обичаш? Продължаваш да ме обичаш? О, Айла, моя Айла – каза Джондалар, притискайки я силно към себе си.

После се взря в нея сякаш я виждаше за пръв път и очите му се изпълниха с любов. Тя вдигна глава и устните му намериха нейните. Сляха се със силна и нежна страст, изпълнени с любов и копнеж.

Айла не можеше да повярва, че е в прегръдките му, че той я държи в ръцете си, желае я, обича я, след всичкото това време. В очите и напиреха сълзи, тя се опита да ги задържи, защото се боеше да не би той отново да ги възприеме погрешно, но в края на краищата ти остави свободно да си текат.

Той се вгледа в красивото и лице.

– Айла, ти плачеш!

– Просто, защото те обичам. Не мога да не плача. Толкова време мина и толкова много те обичам – каза тя.

Той я целуваше по очите, по облялото със сълзи лице, но устата, усещайки как тя нежно и силно я разтваряше за него.

– Наистина ли си тук, Айла? – попита той. – Мислех, че съм те загубил и знаех, че вината е моя. Обичам те, Айла. Никога те съм преставал да те обичам. Трябва да ми повярваш. Никога не съм преставал да те обичам, макар че знам защо мислеше, че не е така.

– Но не искаше да ме обичаш, нали?

Той затвори очи и челото му се събърчи от болката на истината. Кимна.

– Срамувах се, че обичам жена, която произхожда от Клана и се ненавиждах за това, че се срамувам заради жената, която обичам. Никога не съм бил така щастлив, както с теб. Обичам те и когато сме само ние

двамата, всичко е свършено. Но когато сме с други хора... всеки път като направеше нещо, което си научила от Клана, аз се чувствах неловко. Винаги се боях, че ще кажеш нещо и тогава всички ще разберат, че обичам жена, която е... урод. – Много му беше трудно да произнесе последната дума.

– Всички ми казваха, че мога да имам всяка жена, която пожелаея. Никоя не би могла да ми откаже, казваха хората, дори Самата Майка. Изглежда беше така. Но хората не знаеха, че никога не бях срещал жена, която действително да желая, докато не се запознах с теб. Но какво биха казали, ако те заведе у дома? Щом като Джондалар може да има всяка жена, защо ще води у дома... майката на плоскоглавец... един урод? Боях се, че няма да те приемат и ще прогонят и мен, освен... ако не се откажа от теб. Боях се, че бих могъл да го сторя, ако ми се наложеше да избирам между народа си и теб.

Айла се беше начумерила. Погледна надолу.

– Не съм разбирала какво ти е било. Сигурно би ти било трудно да вземеш такова решение.

– Айла – каза Джондалар, обръщайки лицето и към себе си, за да я погледне в очите. – Аз те обичам. Може би едва сега осъзнавам колко важно е това за мен. Не просто че ти ме обичаш, а че аз те обичам. Сега знам, че за мен има само един избор. Ти си по-важна за мен, отколкото моя народ или който и да било друг. Искам да съм там, където си ти. – Очите и отново се напълниха със сълзи, колкото и да се опитваше да ги сдържи. – Ако искаш да останеш тук и да живееш с Мамутоите, аз ще остана с теб и ще стана Мамутои. Ако искаш да те споделя с Ранек... и това ще направя.

– Ти това ли искаш?

– Ако ти го искаш... – започна Джондалар, но веднага си спомни думите на Мамут. Може би трябва да и даде възможност да направи своя избор, да и каже какво предпочита той. – Аз искам да съм с теб, това е най-важното, повярвай ми. Бих останал тук, ако ти пожелаеш, но ако ме питаш какво искам аз, ще ти кажа, че искам да си отида у дома и да те взема със себе си.

– Да ме вземеш със себе си? Вече не те е срам от мен? Вече не те е срам от Клана и Дърк?

– Не, не ме е срам от теб. Гордея се с теб. И от Клана не ме е срам. Ти и Ридаг ме научихте на нещо много важно и може би е време да се опитаме да го предадем и на други хора. Научих много неща, които бих искал да отнеса на моя народ. Искам да им покажа копиехвъргача и

методите на Уимез за обработка на кремъка, твоите запалителни камъни, изтегляча за конец, конете и Вълчо. При всичкото това те може дори да проявят желание да изслушат един човек, който се опитва да им каже, че хората от Клана също са деца на Земята Майка.

– Джондалар, твоят тотем е Пещерният лъв – каза Айла с категоричността на абсолютна компетентност.

– И преди си го казвала. Защо си толкова сигурна в това?

– Спомняш ли си, когато ти казах, че със силни тотеми се живее трудно? Техните изпитания са много тежки, но техните дарове, онова, което научаваш от тях, си заслужава страданието. Преминал си през тежко изпитание, но сега съжаляваш ли за това? Тази година беше много трудна и за двама ни, но аз научих толкова много за себе си, а и за Другите. Вече не се боя от тях. И ти самият много научи и за себе си, и за Клана. Мисля, че ти се боеше от тях по друг начин. Сега си преодолял страха си. Пещерният лъв е тотем на хората от Клана и ти вече не ги мразиш.

– Мисля, че сигурно си права и съм щастлив, че съм избран от Пещерния лъв, тотема на Клана, ако това означава, че съм приемлив за теб. Айла, не мога да ти предложа нищо, освен себе си. Не мога да ти обещавам родство, дори собствения си народ. Не мога да правя обещания, защото не знам дали Зеландониите ще те приемат. Ако не го направят, ще трябва да потърсим друго място, където да се заселим. Ще стана Мамутон, ако желаеш, но по-скоро бих те завел у дома, където Зеландони да завърже нашия възел.

– Това един вид събиране ли е? – попита Айла. – Преди никога не си ми предлагал да се съберем. Молил си ме да дойда с теб, но никога те, си ми предлагал да създадем огнище.

– Айла, ама какво става с мен? Защо си мисля, че ти вече знаеш всичко? Може би, защото знаеш толкова много неща, които аз не знам и научи толкова много и толкова бързо пред очите ми, че просто забравям, че току-що си го научила. Изглежда и аз трябва да науча някой знак, с който да изразявам неща, за които нямам думи.

И тогава, с развеселен вид той се отпусна на земята пред нея, подпрян на едно коляно. Не беше седнал съвсем с кръстосани крака и наклонена глава, както правеше тя, а я гледаше отдолу нагоре. Айла явно се смути и обърка, което му достави удоволствие, защото и той винаги се чувстваше така пред нея.

– Джондалар, какво правиш? Мъжете не правят такива неща. Те не са длъжни да искат разрешение, за да говорят.

– Но аз трябва да поискам разрешение, Айла. Ще дойдеш ли с мен у дома, където Зеландони да завърже нашия възел, за да създадем огнище и да ми родиш деца?

Айла отново се разплака и се почувства глупаво заради всичките сълзи, които беше проляла.

– Джондалар, никога не съм искала нищо друго. Отговорът ми е „да“, на всичко, което каза. А сега, моля те, стани.

Той се изправи, прегърна я и за пръв път в живота си се почувства истински щастлив. Целуна я, после я притисна до себе си, сякаш се боеше да я пусне, за да не я загуби, както почти се беше случило преди.

Отново я целуна и желанието му за нея се усили от чудото, че тя бе тук. Тя го долови, тялото и откликна и след миг тя бе готова за него. Но този път той не искаше само да я обладае. Искаше я изцяло и завинаги. Отдръпна се, смъкна от раменете си раницата, която още беше на гърба му. Извади една постелка и я разстла на земята. Изведнъж Вълчо скочи върху него.

– За известно време ще трябва да стоиш настрана – каза, му той и се усмихна на Айла.

Тя заповяда на Вълчо да се дръпне и отговори на усмивката на Джондалар. Той седна на постелката и протегна ръка към нея. Тя се притисна към него, вече тръпнеща от възбуда, обзета от очакване и силно желание.

Той леко я целуна и обхвана с ръце гърдите и през тънката туника, радвайки се на познатите сочни закръглени форми. И тя си припомни ръцете му. Бързо свали туниката. Той я прегърна с двете си ръце и в следващия миг тя вече лежеше по гръб, а устните му бяха здраво впити в нейните. Ръката му започна да милва едната и гърда, намери зърното, топлите му влажни устни откриха другото. Тя започна да стене, когато всмукващите му движения предизвикаха чувствени вълни дълбоко в нея, в кътчето, което жадуваше за него. Милваше раменете и широкия му гръб, врата, косата му. Само за миг се изненада, че тя не е ситно къдрава. Но мисълта изчезна така бързо, както се бе появила.

Той я целуваше като търсеше езика и със своя. Тя отговори на целувката му като си припомни, че неговия допир не беше нито прекалено настоятелен, нито прекалено нетърпелив – правеше го с чувство, без да бърза, внимателно. Зарадва се на спомена и на подновената му реалност. Беше почти като първия път, отново го изучаваше и се спомняше колко добре я познава той. Колко ли нощи беше копняла за него?

Той усети топлината на устните и, после долови соления вкус на

гърлото и. Тя почувства топли тръпки по челюстта си, после отстрани по шията. Той целуваше раменете и, леко ги хапеше и смучеше чувствителните места по тях, които познаваше. Неочаквано отново обхвана с устни зърното и. Тя ахна от внезапното силно усещане. После въздъхна и застана от удоволствие, докато той си играеше с двете зърна.

Тогава той седна, взря се в нея, после затвори очи, сякаш искаше да я запомни. Тя се усмихваше, когато той отново ги отвори.

– Обичам те, Джондалар, и толкова много те исках.

– О, Айла, аз умирах от копнеж по теб, а едва не те загубих. Как можах, след като те обичам толкова много?

Той отново започна да я целува, притискаше я, сякаш се боеше да не я загуби отново. Тя се вкопчи в него със същата жар. И изведнъж усети, че не могат да чакат повече. Той хвана гърдите и, после развърза колана и. Тя повдигна ханша си и събу късите си летни панталони, докато той развързваше своите, сваляше ризата си и измъкваше ботите си.

Прегърна я през кръста, сложи глава на корема и, после се намести между краката и и целуна окосмения и хълм. За миг спря, раздалечи краката и, после с две ръце го отвори и погледна тъмно розовите гънки, приличащи на меки, влажни венчелистчета. После като пчела се впи в тях. Тя извика и тялото и се изви към него, докато той проследяваше всяко венчелистче, всяка гънка, всяка свивка, прихващайки ги с устни, смучейки ги, дразнейки ги, обзет от опиянение, че и доставя Удоволствие, както му се бе искало безброй дни.

Това беше Айла. Неговата Айла. Това беше нейният меден вкус. Членът му беше така набъбнал, така копнеещ. Искаше да изчака, искаше това да продължи дълго, но самата тя не можеше да чака повече. Задиша учестено, завика името му. Грабна го, придърпа го към себе си и му помогна да проникне в нейната топла влажна дълбина.

Той изпусна дълбока въздишка, когато се плъзна в нея и остави твърдия си жезъл да прониква все по-дълбоко, докато тя го обгърна целия. Това беше Айла. Това беше жената за него, а той – мъжа за нея. В нея се потапяше целия. Той спря за миг, наслаждавайки се на всеобхватната и прегръдка. Така беше с нея и първия път, и всеки следващ. Как е могло да му мине през ума да я остави? Майката като че ли беше създала Айла специално за него, за да могат двамата да Я почитат пълноценно, за да могат да я удовлетворят с Удоволствията си, както Тя искаше от тях.

Той се отдръпна назад и усети как тя се устреми към него; той също се устреми към нея. Отново се отдръпна, носле напред и пак назад. И

изведнъж усети приближаващата кулминация, чу нейните засилващи се стонове, още веднъж се отдръпнаха и притиснаха, вълната на прилива се извиси и стигна връхната си точка. Заля ги целите и те потръпнаха от силата на изживяната наслада.

Почивката беше част от Удоволствието. Приятно и бе да усеща тежестта му върху себе си. Той никога не тежеше много. Обикновено ставаше пръв, още преди тя да се е подготвила да го пусне. Тя усещаше мизантропията си по него и това я караше да се усмихва, напомняйки и за токущо споделеното удоволствие! Никога не беше изпитвала такова чувство на хармония и завършеност, както сега, след като свършиха, а той още бе вътре в нея.

Той обичаше да усеща налятото и тяло под себе си, а и беше минало толкова време, толкова глупашки дълго време. Но тя го обичаше. Как можеше все още да го обича, след всичко, което се бе случило? Откъде у него такъв късмет? Никога вече няма да я остави.

Най-сетне той се отдръпна, претърколи се на една страна и и се усмихна.

– Джондалар? – обади се след малко Айла.

– Да.

– Хайде да отидем да поплуваме. Реката не е далеч. Да поплуваме, както правехме по-рано, в долината, преди да се върнем във Вълчия бивак.

Той седна до нея и се усмихна.

– Да вървим! – възкликна той и моментално скочи и и подаде ръка.

Вълчо също се надигна и замахна с опашка.

– Да, можеш да дойдеш с нас – разреши му Айла. Взеха си нещата и се запътиха към реката. Вълчо заподскача радостно след тях.

След плуването, къпането и игрите с Вълчо в реката, докато конете се търкаляха, пасяха и отпочиваха далеч от тълпата, Айла и Джондалар се облякоха, чувствайки се освежени и гладни.

– Джондалар? – каза Айла, застанала до конете.

– Да.

– Хайде заедно да яздим Уини. Искам да те чувствавам близо до себе си.

През целия обратен път Айла мислеше как да каже на Ранек. Не изпитваше особено желание да го стори. Когато пристигнаха, той я очакваше и очевидно не беше радостен. Беше я търсил. Всички други се готвеха за Брачната церемония, на която щяха да присъстват вечерта, било като публика, било като участници. Никак не му стана приятно и като

ги видя двамата заедно на Уини, следвани от Рейсър.

– Къде беше? Досега трябваше да си облечена.

– Ранек, трябва да говоря с теб.

– Нямаме време за приказки – каза той и в очите му блесна отчаяние.

– Съжалявам, Ранек. Трябва да поговорим. Някъде, където можем да бъдем сами.

Той нямаше друг избор, освен да приеме. Айла първа влезе в шатрата и взе нещо от багажа си. Тръгнаха надолу по склона към реката, после покрай брега и. Най-сетне Айла спря, бръкна под туниката си и извади скулптурната на жената, преобразяваща се в дух на птица, мутата, която Ранек беше извалял за нея.

– Ранек, трябва да ти я върна – каза Айла като му я подаде.

Ранек отскочи като опарен.

– Какво искаш да кажеш? Не можеш да ми я върнеш! Тя ти е нужна, за да създадеш огнище. Нужна ти е за нашето Бракосъчетание – каза той с нотка на паника в гласа.

– Точно затова ти я връщам. Не мога да създам огнище с теб. Тръгвам си.

– Тръгваш си? Не можеш да си тръгнеш, Айла. Ти Обеща. Всичко е уредено. Бракосъчетанието е довечера. Ти каза, че ще се събереш с мен. Аз те обичам, Айла. Не разбираш ли? Обичам те. – С всяко изречение паниката в гласа на Ранек нарастваше.

– Знам – отговори тихо Айла. Шокът и болката в очите му я наскърбиха. – Аз обещах и всичко е уредено. Но трябва да си замина.

– Но защо? Защо сега, така изведнъж? – питаше Ранек с пресекуващ фалцетен глас.

– Защото трябва да си замина сега. Това е най-доброто време за пътуване, а ни чака дълъг път. Заминавам с Джондалар. Аз го обичам. Никога не съм преставала да го обичам. Мислех, че той не ме обича...

– А, значи, когато си мислеше, че той не те обича, аз бях достатъчно подходящ за теб, така ли? – попита Ранек. – През цялото време, докато беше с мен, ти си искала да си с него. Ти никога не си ме обичала.

– Ранек, исках да те обичам. Не си ми безразличен. Не винаги съм копняла за Джондалар, когато съм била с теб. Ти ме направи щастлива много пъти.

– Но не винаги. Аз не бях достатъчно добър. Ти беше свършена, но не и аз за теб.

– Никога не съм търсила свършеното. Ранек, аз го обичам. Колко

дълго би могъл да ме обичаш, ако знаеш, че обичам друг?

– Айла, аз мога да те обичам до смъртта си, че дори и в отвъдния свят. Не разбираш ли това? Никога няма да обичам друга, както обичам теб. Не можеш да ме оставиш.

Тъмнокожият, излъчваш магнетично привличане художник я молеше със сълзи на очи; никога преди не бе молил за нищо през целия си живот.

Айла усещаше мъката му и и се искаше, ако може с нещо да я облекчи. Но не можеше да му даде това, което той искаше. Не можеше да го обича така, както обичаше Джондалар.

– Съжалявам, Ранек. Моля те. Вземи мутата.

Тя отново му я подаде.

– Задръж я! – каза той с всичката злоба, която можа да събере в себе си. – Може да не съм достатъчно добър за теб, но ти не ми трябваш. Тук има достатъчно богат избор от жени. Хайде, заминавай със своя каменоделец. Не ме е грижа.

– Не мога да я задържа – каза Айла и постави мутата на земята при краката му. Наведе глава и се обърна да си върви. Извървя обратния път покрай реката с болка в сърцето си, заради мъката, която бе причинила другиму. Не искаше да го нарани така силно. Ако имаше друг начин, би избрала него. Надяваше се, че вече никога няма да се случи така, че някой да я обича, а тя да не може да отвърне на чувствата му.

– Айла? – извика Ранек.

Тя се обърна и изчака той да я настигне.

– Кога заминаваш?

– Веднага щом си събера багажа.

– Това, което казах, не е вярно. Аз държа на теб. – Лицето му се беше изкривило от мъка и болка. Искаше и се да изтича при него, да го успокои, но не желаше да го окуражава. – Винаги съм знаел, че го обичаш, още от самото начало – каза той. – Но аз толкова те обичах, толкова те исках, че не исках да го забележа. Опитвах се да се убедя, че ти ме обичаш и се надявах, че с времето наистина ще стане така.

– Ранек, съжалявам – каза тя. – Ако не бях се влюбила първо в Джондалар, сигурно щях да обикна теб. Можех да бъда щастлива с теб. Ти беше толкова добър с мен, винаги ме развеселяваше. Знаеш ли, аз наистина те обичам. Не както ти искаш, но винаги ще те обичам.

Черните му очи бяха изпълнени със страдание.

– Айла, аз никога няма да престана да те обичам. Никога няма да те забравя. Ще отнеса тази любов в гроба си – промълви Ранек.

– Не говори така! Ти заслужаваш повече щастие.

Той се засмя горчиво и отчаяно.

– Не се безпокой, Айла. Още не съм тръгнал да умирам. А някой ден може дори да се събера с жена, да създам огнище и тя да роди деца. Даже може да я обикна. Но никоя друга жена не може да бъде като теб и аз никога няма да изпитвам към друга жена това, което изпитвам към теб. Ти идваш само веднъж в живота на мъжа.

Те поеха назад.

– Дали ще е Трики? – попита Айла. – Тя те обича.

Ранек кимна.

– Може би. Ако тя поиска. Сега, когато има син, ще бъде по-търсена, а тя и по-рано получаваше много предложения.

Айла спря и погледна Ранек.

– Мисля, че Трики ще те вземе. Сега тя е обидена, но то е, защото много те обича. А има и още нещо, което би следвало да знаеш. Нейният син Ралев е твое дете, Ранек.

– Искаш да кажеш, че е син на моя дух? – намръщи се Ранек. – Вероятно си права.

– Не, не искам да кажа, че е син на твоя дух. Той е твой син, Ранек. Той е заченат от твоето тяло, от твоята същина. Ралев е точно толкова твой син, колкото и на Трики. Ти си го заченал вътре в нея, когато си споделял Удоволствия, с нея.

– Ти откъде знаеш, че съм споделял Удоволствия с нея? – попита с известно смущение Ранек. – Миналата година тя беше с червени пети и беше много усърдна.

– Знам, защото Ралев е роден и е твой син. Така започва всеки живот. Затова Удоволствията са израз на зачитане на Майката. Това е началото на живота. Знам това Ранек. Гарантирам ти, че е вярно и нищо не може да обори словата ми – каза Айла.

Ранек се замисли и придоби намръщен вид. Това беше странна нова идея. Жените могат да бъдат майки. Те раждат деца, дъщери и синове. А може ли един мъж да има син? Би ли могъл Ралев да е негов син? Но щом Айла го казва, значи трябва да е така. Тя носи в себе си същината на Мут. Тя е самият Женски Дух. Даже може да е превъплъщение на Великата Земя Майка.

Джондалар отново провери багажа си, после поведе Рейсър към началото на пътеката, където Айла се сбогуваше с хората. Уини беше натоварена и чакаше търпеливо, а Вълчо тичаше възбудено между двамата, защото усещаше, че става нещо.

Трудно бе за Айла да напусне хората, които обичаше, когато бе прокудена от Клана, но тогава нямаше друг избор. Още по-трудно и беше да се сбогува, по своя собствена воля, с хората от Лъвския бивак, които обичаше, след като знаеше, че вече никога няма да ги види. Толкова сълзи бе проляла в този ден, че се чудеше откъде продължаваха да се взимат още, защото очите и се навлажняваха след всяка прегръдка със следващ приятел.

– Талут – изхълца тя, прегръщайки големия червенокос водач. – Казвала ли съм ти, че твоят смях ми помогна да се реша да ви посетя? Бях толкова напласена от Другите, че бях готова да препусна обратно към долината, но тогава видях, че се смееш.

– Айла, още малко и ще ме разплачеш. Не искам да си тръгваш.

– А аз вече плача – каза Лати. – И аз не искам да си заминаваш. Помниш ли първият път, когато ми позволи да пипна Рейсър?

– Аз си спомням, когато тя позволи на Ридаг да поязди Уини – обади се Нези. – Мисля, че това беше най-щастливият ден в живота му.

– И конете ще ми липсват – изскимтя Лати и се вкопчи в Айла.

– Лати, може би някой ден ще си имаш собствено малко конче – каза Айла.

– И на мен ще ми липсват конете – каза Ръги.

Айла я вдигна и я притисна лекичко към себе си.

– Тогава може би ще трябва и ти да си намериш малко конче.

– О, Нези – изплака Айла. – Как да ти се отблагодаря? За всичко. Нали знаеш, че съм загубила майка си като малка, но имах голям късмет. Имах две майки, които я замениха. Иза се грижеше за мен, когато бях малко момиченце, а ти беше майката, от която се нуждаех, за да стана жена.

– Заповядай – каза Нези, като и подаде един пакет, опитвайки се да съдържи поне част от сълзите си. – Това е Брачната ти туника. Искам да си с нея, когато се свързваш с Джондалар. Той ми е като син. А ти си ми дъщеря.

Айла отново прегърна Нези, после вдигна поглед към големия и мускулест син. Когато прегърна Дануг, той отвърна на прегръдката и без никакво колебание. Тя усети мъжката му сила и топлината на тялото му, както и мигновената искра на влечението му към нея, когато той пошепна в ухото и.

– Ех, да беше моя жена с червени пети.

Тя се отдръпна и се усмихна.

– Дануг! Ти ще станеш страхотен мъж! Да можеш да остана, да видя

как ще се превърнеш във втори Талут!

– Може би като порасна ще направя голямо Пътешествие и ще дойда да те видя!

– Съжалявам, Уимез – каза тя.

– И аз, Айла. Исках да останеш при нас. Щях да се радвам да видя децата, които щеше да родиш в неговото огнище. Но Джондалар е добър мъж. Дано Майката съпровожда с усмивка пътешествието ви.

Айла взе Хартал от ръцете на Трони и се зарадва на кикотенето му. После Манув повдигна Нуви, за да я целуне Айла.

– Тя е тук само благодарение на теб. Никога няма да го забравя, нито пък тя – каза Манув.

Айла го прегърна, после се сбогува с Трони и Торнек.

Фребек вдигна Бекти, докато Айла се сбогуваше с Фрали и двете момчета. После тя прегърна Крози. Отначало старицата се поотдръпна резервирано, макар че Айла усети как тя трепери. После Крози здраво я притисна към себе си и в окото и проблясна сълза.

– Не забравяй как се прави бяла лицева кожа – нареди и тя.

– Няма, освен това взех туниката със себе си – отвърна Айла, после добави с хитричка усмивка: – И, Крози, отсега нататък да помниш да не играеш на ашици с член на Огнището на Мамута.

Крози изненадано я погледна, после се разкикоти, а Айла се обърна към Фребек. Вълчо бе дошъл при тях и Фребек го чешеше зад ушите.

– Ще ми липсва това животинче – каза той.

– И ти ще липсваш на това животинче! – каза Айла и го прегърна.

– И ти ще ми липсваш, Айла – каза той.

Айла се озова в средата на тълпа от хора от Огнището на Зубъра, когато всичките деца и Барзек, се скупчиха около нея. Там беше и Тарнег с жена си. Диджи чакаше с Бранаг. Двете млади жени се вкопчиха една в друга и отново се обляха в сълзи.

– В известен смисъл ми е по-трудно да се сбогувам с теб, отколкото с когото и да било друг, Диджи – каза Айла. – Никога не съм имала приятелка като теб, която да ми е била връстница и така да ме е разбирала.

– Знам, Айла. Просто не мога да повярвам, че си заминаваш. И сега как ще разберам коя е родила първа?

Айла се отдръпна и огледа изпитателно Диджи, после се усмихна.

– Ти ще си първата. Вече е в теб.

– И аз де чудех дали е така! Наистина ли мислиш така?

– Да, сигурна съм.

Айла забеляза Винкавек, който беше застанал до Тюли. Докосна

леко татуираната му буза.

– Ти ме изненада. Не знаех, че той ще е избраникът. Е, какво, всеки си има слабости – каза той и погледна Тюли многозначително.

Винкавек не беше доволен, че така погрешно беше разтълкувал ситуацията. Беше напълно отписал русокосия мъж и се чувстваше малко измамен от Тюли, защото тя беше приела неговия комплект кехлибари, знаейки, че той едва ли ще получи нещо срещу тях, независимо от факта, че той и ги беше натикал в ръцете. Той намекваше твърде прозрачно, че тя бе приела кехлибара поради слабостта си към него, а той не бе получил нищо в замяна. Тъй като скъпоценните камъни привидно бяха подарък, тя не можеше да ги върне и той лееше като из ведро хапливите си забележки.

Тюли погледна Винкавек, преди да приближи към Айла, за да провери дали той наистина гледа и тогава прегърна топло и сърдечно младата жена.

– Имам нещо за теб. Уверена съм, че всички ще се съгласят, че те са идеални за теб – каза тя и сложи в ръката на Айла двете красиви парчета кехлибар. – Ще отиват на Брачната ти туника. Би могла да ги носиш на ушите си.

– О, Тюли – възкликна Айла. – Това е прекалено. Прекрасни са!

– Съвсем не е прекалено, Айла. Те бяха предназначени за теб – каза Тюли, гледайки победоносно Винкавек.

Айла видя, че и Барзек се усмихва, а Нези кима одобрително.

И на Джондалар му беше трудно да напусне Лъвския бивак. Бяха го посрещнали и приели гостоприемно и с течение на времето и той ги бе обикнал. Много от сбогуванията му бяха придружени със сълзи. Последният, към когото се обърна, беше Мамут. Те се прегърнаха и потриха бузи, после към тях се присъедини, и Айла.

– Искам да ти благодаря – каза Джондалар. – Мисля, че ти знаеше още от самото начало, че трябваше да получа труден урок. – Старият шаман кимна. – Но аз научих много от теб и Мамутоите. Научих кое има смисъл и кое е повърхностно и знам дълбочината на любовта си към Айла. Ще я защитавам и пред най-лошите си врагове, и пред най-добрите си приятели.

– Джондалар, ще ти кажа и още нещо, което трябва да знаеш – каза Мамут. – Знаех още от самото начало, че нейната съдба е свързана с теб, а когато изригна вулканът, разбрах, че тя скоро ще замине с теб. Но запомни следното. Съдбата на Айла е много по-велика, отколкото човек може да си представи, Майката я е избрала и в нейния живот и ще има

много предизвикателства, а също и в твоя. Тя ще се нуждае от твоята защита и силата на твоята любов. Затова трябваше да получиш този урок. Никога не е лесно да си избраник, но това има и своите големи преимущества. Грижи се за нея, Джондалар! Нали знаеш, че когато тя се безпокои за другите, забравя да мисли за себе си.

Джондалар кимна. Тогава Айла прегърна стареца и се усмихна с навлажнени очи.

– Бих искала и Ридаг да е тук. Толкова ми липсва. И аз извлякох поуки за себе си. Искях да се върна при сина си, но Ридаг ми показа, че трябва да оставя Дърк да изживее своя живот. Как да ти се отблагодаря за всичко, Мамут?

– Не е необходимо, Айла. Било е предопределено пътищата ни да се пресекат. Аз съм те очаквал, без да го знам и ти ме дари с много радост, дъще моя. Било е предопределено никога да не се върнеш при Дърк. Той е бил твоя подарък за Клана. Децата винаги са радост, но и болка. И те всички трябва да водят свой собствен живот. Дори Мут един ден ще остави децата си сами да определят живота си, но се страхувам за нас, ако някога Я пренебрегнем. Ако забравим да тачим нашата Велика Земя Майка, тя ще оттегли своята благословия към нас и вече няма да ни осигурява с нищо.

Айла и Джондалар яхнаха конете, махнаха и за последен път казаха сбогом. Почти целият лагер беше излязъл, за да им пожелае успешно Пътешествие. Когато потегляха, Айла не преставаше да търси един човек. Но Ранек вече се бе разделил с нея и не би могъл да понесе публично сбогуване.

Най-сетне, когато тръгнаха надолу по пътеката, Айла го видя, застанал съвсем сам. Обзета от силна мъка, тя спря и му помахаша.

Ранек и отвърна, но в другата си ръка притискаше до гърдите си парче бивник, изваяно като митична птица-жена. Във всяка рязка и линия, която бе издълбал, той бе вложил с любов всички надежди на чувствителната си душа на естет. Беше направил фигурката за Айла, надявайки се, че тя ще я омае да дойде в огнището му, както се надяваше, че ще очарова сърцето и със смеещите си очи и искрящо остроумие. Но когато талантливият, чаровен и остроумен художник проследи с поглед отдалечаващата се яздеща жена, която обичаше, усмивката не озари лицето му, а черните му очи се изпълниха със сълзи.

КРАЙ

© 1985 Джийн М. Оел
© 1994 Мариана Пампорова-Стойчева, превод от английски
© 1994 Георги Стойчев, превод от английски

Jean M. Auel
The Mammoth Hunters, 1985

Сканиране, разпознаване и редакция: pqgolova, 2007

Публикация:

THE MAMMOTH HUNTERS

First published in the USA 1985 by CROWN in 1984

© 1984 by Jean M. Auel

Превод от английски Мариана Пампорова-Стойчева и Георги Стойчев 1994

© 1994 ПЛЕЯДА ®

© 1994 Петър Станимиров художник

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3148>]